Den fornsvenska pentateukparafrasen

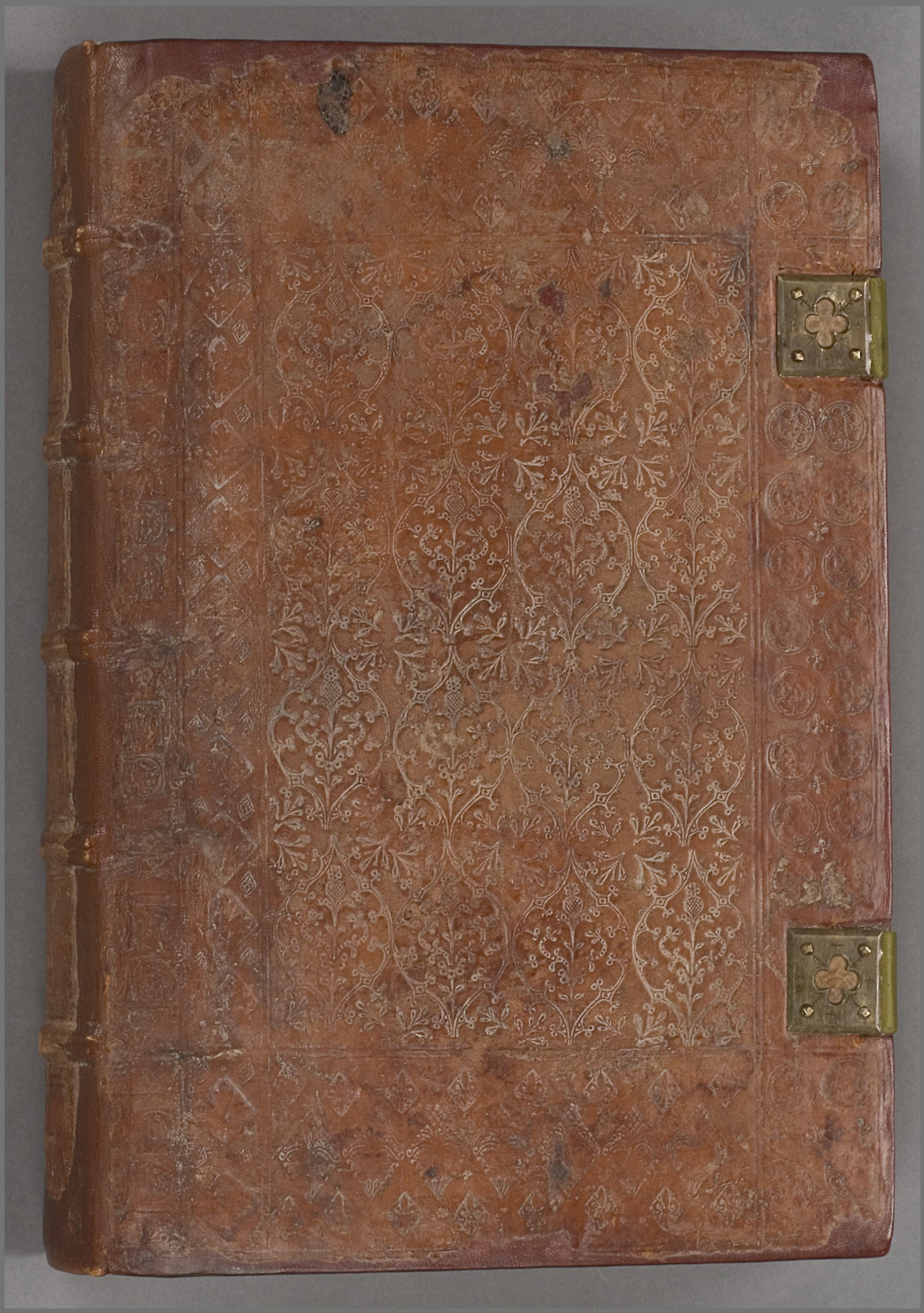

Handskrift A 1

Tillkomstår 1526
Digitaliserad år 2014

National Library of Sweden

A I

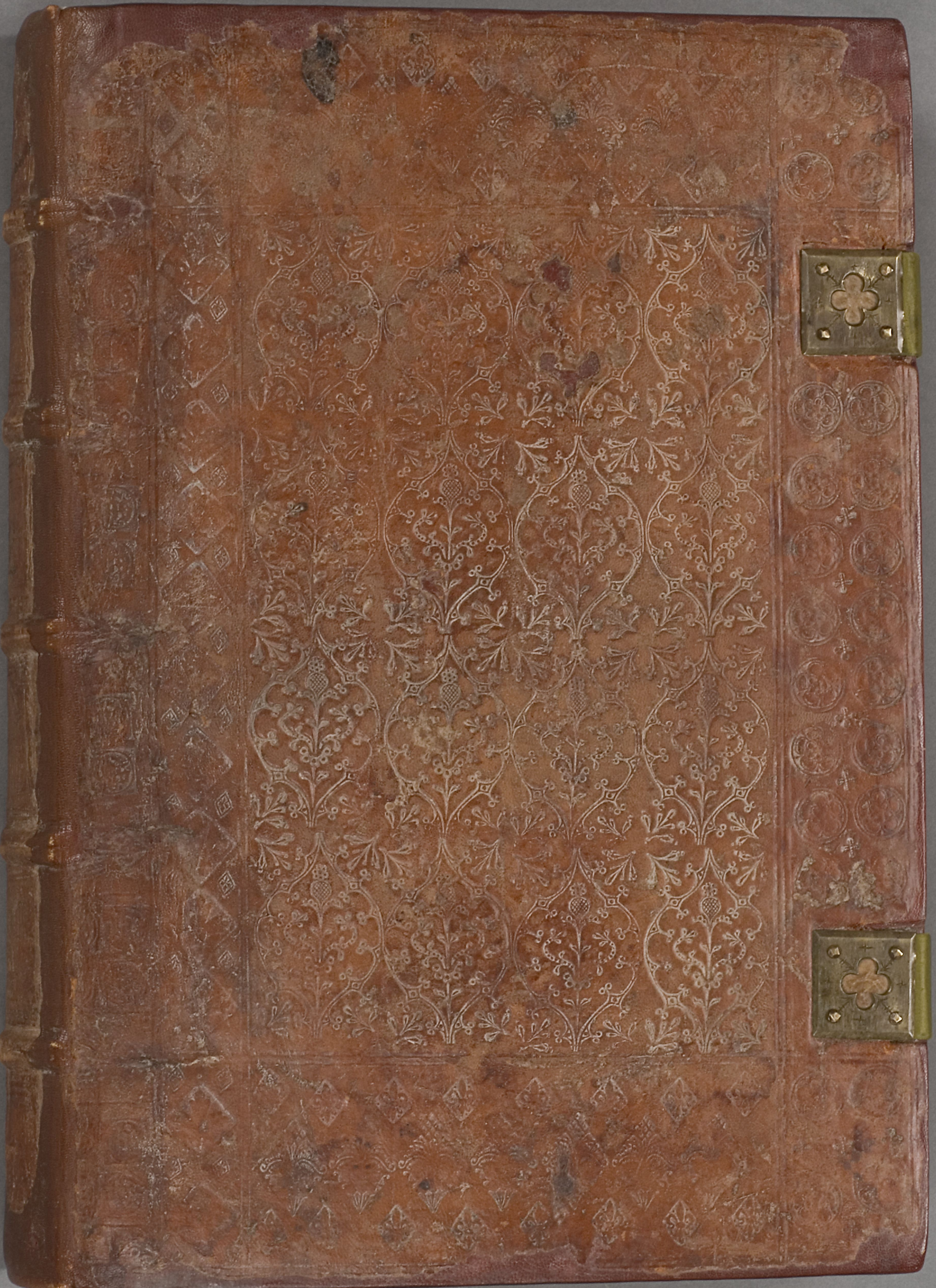

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM
Handskrifter.
№ A. 1.

N. 1

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

NB Denna bok är skrifwin på Wästgötska.
som är til at see af pag. 125. col. 1. GS
Macabeorum böker, Mosis Etter och ~~Ruth~~ ähro
uttolkade i Nådendals Closter. ~~pag.~~ pag. 410.
fac. B. col. 2.

A I - Iv

A I - 2r

A I - 2v

A I - 3r

A I - 4v

Adam war förste man ska
padher aff iordh oc hans
qwinna eua aff ena riff
wt j hans sidho the wa
ro ærmskött waxin swa
som tilhörir mænniskio
natur tha hō ær xxx ara gamul Mo
yses sighir mz fam ordhō aff hās swnō
Sctus methodius martyr sighir frāmer aff
them æptir thy som thæn hælge andhe
wisadhe honō thæn tima hā war a sinō
bönō thæn thima hā laa fanghē innā
hæfftō oc iarnō Oc sighir sctus metho
dius swa. Afemptande are sidhā the waa
ro skapadh oc the waro wtkastadh aff
paradys tha födde eua adam son oc
balladhe han cayn. Æpthe lītin tima si
dan födde hon dotter oc kallade hona
calmana Thæn thima. xxx aar waaro
lidhī sidhā adam oc eua waro skapadh
tha födhe eua adam ānan son oc kalla
de han abel. oc thr næst födde hō abels
syster som heth delbora Thæn thima
cayn war c aara gamal oc xv ara. oc
abel war c ara. tha drap cayn abel.
Strabus sighir en wis mæstare at adam
oc eua grato abels dödh c aar īnan ren
liffwe Oc aldrigh haffdo the sidhā natu
ru bland för æn gudh sialffwir wisadhe
thē at gudz son ihūs xpūs skulde födas
aff ens thera swna slækt som æn war
tha o föddhr Sidhā waro the badhē sa
mā hion oc föddo son oc kallado hā seth
c aar oc xxx ara gamul waaro the adā
bir oc eua tha seth thera son war föddir.
xxx syni oc xxx dötter fingho the adā
oc eua/ wtā abel oc cayn oc thera syst
æn thot īnwaro at moyses īnan genesi
talar enkte aff thē thy at hā skyndade
sik til noe oc til abrahā/ oc aff ensap

ne sæth slækt wild wi först tala. oc le
dha hwā rekningh til wan hēra sialffwā
Alt thr som födis aff adam oc ewa
tappadis īnan noe flodh. wtā noe oc
hans huskion som föddos wt aff seth
aff kōmo Sæth afflade son oc kallade hā
enos. aff enos kom caynan aff caynan
malaleel. aff malaleel kom iareth aff ja
reth kō enoch. thæne enoch war badhe
goodhr oc wiis oc hitte göra först bokstaff
wa. oc skreff wisdom īnan bökir han
war fördhr liffwandis til paradis oc liff
wir æn/ thr til hā kombir atir fyri do
ma dagh Thæn thima thr enoch war ttt.
aara gamal oc xviij. tha doo adam hans
ældhr fadhr. cm. ara gamal oc xxx. oc liffdhe
enghī mā j tæssa hem swa længe som adā
Oc the som sighia at mathusale liffdhe læn
ghr the wrækas athr frāmer thr wi rækn
nō hwars thera aldhr. xl. aar oc vij aar
liffdhe enoc tæssa hems för æn hā fördis
til paradis. sidhā adā hans forfadhr doo
Oc war enoch siwnde mā aff adā/ Aff
enoch kom matusale. aff matusale kom
lamet. aff lamet kom noe. Noe war tion
de mā aff adam Fra adam sidhā hā war
skapadhr oc til noe. ræknas thu thu
sanda aar oc thu hūdrada aar. xl aar oc
iiij aar. oc hær ændas förste werldena
Aff noe föddis före noe Caldhr
flodh Thre syni oc the ensāne hiōl
lo liffwit j arkēne mz fadhr oc modhr oc
sinō konō. Aff thm kōmo sidhā alla ior
dhrikis slæktir. oc bygdis alt iordherike
Oc æptir thera thria slæktir skiptes al
ler hemberen īnan thry. Aff sem noe
syni kōmo alle the som boa j grekland
oc iorssala land/ oc alla siriam oc kalde
am. oc indiam/ oc blamāna landh oc tar
tara land oc ryssalandh. oc hetir then

delen aff wærldene asia oc wel halffu
deel wærldena Aff iafeth komo alle the
som boa j swærike danmark oc norghe
oc all landhin om kringh mællan iorsala
haff oc mællā wæstra haff oc østan · oc he
ter than delen aff wærldene europa Oc
sigher ysidorus en wis mæstare / biscop
aff yspania wtkomen aff wæstgøto · at
slæft all europa / ær komē aff gøtom · oc
gøtar aff magog sina syni iafeth / thz
maa oc ther mz prøffwas at mankønet
økxladhis alt æpte noe flodh Første
hin wagh iorsala haff thy at ther liggir
armenia som arkin stadnadhe æffte flo
dhena · oc ær thær mere waan at mæ
kuno ey taghit ledhona offwir haffwit
Oc ey waro mæ taghit swa konstoge til
skip oc at gøra dromunda oc sigla · oc for
thy bygdho the landhin først wæstan
Jwrsala haff · oc østan grekelandz haff
Oc gattu aldrigh komit vmkringh grek
landz haff · for æn the bygdho alt fram fyri
offwir ryzaland · oc swa landuaghin sidan
Jnnā swerike oc gøtalandh / oc bygdo
swa wærldena fra sidhā sundhir oc west
wndhir Jursala haff · oc for ty æru sweri
ke oc gøtlandh ælstu landh oc bygdh
thña wegh haff jursala haff Aff cham
noe syni komo alle the som boa oc byg
gia wæstā nordhā jorsala haff Oc heter
thā delen wærldena affrica Aff enō
adams syni som heter seth ær alt man
kynit wtkomit æpther noe flodh thy
at noe war · niunde madher aff saet adās
syni · Aff cham slækt oc alt ānat som
kom aff adās sund andeā · tappades in
nā noe flodh · Aff seth adam syni · oc
aff iafet noe sym æru gøthar oc swe
Nu wiliom wi ey Tiar wt kōne
mera tala hær aff iafeth oc cham

oc thera slækto · wtā aff sæm oc hans
slækt · thy at aff hānē ær warffru wt kom
mē wars hērra modhir Ffæm hundradha
ara gamal war noe / tha hā afflade sæm
oc c arom æptir sidhan sem war føddhir
kom noe flodh · Oc thwem aarō æpte
noe flodh affladhe sem son oc heth arfax
at · oc war tha sem c · thriggia ara ga
mal / thy at alt eeth helt aar war han
mz sinō fadhir · Men ærchene ther til ior
dhen war wæl thør æpther flodhena · cc ·
aar oc l · aar / liffdhe noe æffte flodena / oc
doo · ix hundrada aara oc l ara gamal · Aff
sæm kom arfaxat · aff arfaxat kom kaynā
aff kaynā kō sale Sale bygdhe først ie
rusalē oc het stadhin først ey mer æn sale ·
aff hās nampne sale · Aff sale kō heber
Jnnā hans daghō nemrot · bygdhe turrē
babel · oc alle mæn mz honō wtā eber hā
wilde ey mz thē ther wara · oc for ty hiolt
hā ensamē thz gambla malet som adam
war skapadher mz Oc alle mæn tiladho
thz · ther til war hērra skipte thwngō / widh
them som wpgiordho turrem babel Oc
for thy kallas thz gambla maalet · nw
hebrezt mal aff honō heber som ensamē
hiolt thz · thy at hā war ey widh turrē
babel · Aff honō kallas oc iudha hebrei
som æn tala thz sama malet · Aff heber
kō falegh · aff falegh kom ragau · aff ra
gau kom saruch · aff saruch kō nachor
aff nachor kō thare · aff thare kō abram
Nu liffdhe sæm noe son i man abrams
daghō · oc liffdhe sæm æpther rækning allō
aldhringa mäna aldra Oc æptir thera
rækningh war sæm nær wæl thusanda
aara gamal · æn hā war ey meer · Thy at
fra noe daghō thz ær at sighia · fran thy
annar wærldene aldir byriadhis i man noe
daghū oc til abrahās daghō / ledhu · ix · c ·

aar oc xl aar. thz ær xl arom minna
æn eth tusandh Oc innan abrahams
daghom byriadhis tridhi werldena
aldir. Æptir tesse rækningh var mel
lan thæs adam skapadis oc abra
ham föddes thry tusanda aar oc cc
aar oc iiij aar

Abraham bodhe för oc hans
brodhir aram innan kaldea sal
dei varo affgudha dyrkara oc hiol
oc eldin för gudh / oc för thy at the
brödhir abraham oc aram vildo ey ve
ta eldenom gudeliken hedhir. för thy
kastado caldei thm badha a baal oc
bran aram til dödh. en abraham
kom vndan liffuandis mz gudz hiælp
oc för thy widha om werldena ri
ker oc vidoughir Nicholas damas
cenus sighir at abraham war konungir
om sidhe innan damasco oc ma see
ännu huar hans palacium stodh. War
hanum budhit honom oc hans affkömadh.
circumsisionem först til eet tekn oc mærk
aff hans slækt war vtualt aff allo
mankyni til thæs at gudz son skulde
födhas om sidhe aff hanom Aff abra
ham kom ysaac. Aff ysaac kom ia
cob. thæsse tre patriarche lecto sik ior
dha thær adam war iordadher. Aff
iacob komo xij patriarche ruben. sy
meon. leui. Iudas ysachar. zabu
lon beniamin dan neptalim. gad
aser. iosep / wt aff thæssom tolff val
de war herra iudam oc hans aff
kömadh aff hanom skulde födhas gudz
Aff iudha kom pharas Aff phares
kom esrom. aff esrom kom aram. aff

aram kom aminadab. aff aminadab
kom nason / aff nason kom salmon
Innan phares daghom kom iacob som
andro napne kallas israel oc xj. pri
arche hans sonom mz thera quinnom
oc barnom til egyptum Ioseph thæn
tolffte var thær före thm oc waro thær
israels synir alt til salmon var föddhir
oc warin man. c. oc xl. oc iiij aar
waro israels synir innan egypto mz nödh
oc trælom sidhan ioseph war dödhir.
Innan salomons daghom tha var moy
ses aff leui slækt. fiardhe man aff
leui / swa at aff leui kom caath. oc aff
caath kom amram oc aff amram
kom moyses. Moyses ledde israels sona
slæcter vt aff egyptu iffuir rödha haff
wt til iursala landh oc gaff thm
lagh oc ret a gudz wæghna. Sex
hundradh tusandh man vtan quinnor
oc barn. waro thær israels sona synir
som vt föro aff egypto mz moyse.
xl. aar varo the a wæghenom innan
ödhemarkom för æn the komo til ior
sala land. Salomon war höffdinge
öffuir alla sina slækt som aff iudha var
komen. Aff salmon kom boz. aff boz
kom obech. aff obech kom iesse som an
dro napne kallas ysai. aff ysai kom
dauid konung Twa konunga haffde
israels synir haff före dauid Först
var abimelech. aff iosep oc manasse
ioseps son han var konungir mz walz
oc ey mz ret Annar var saul aff
aff beniamin slækt. oc kom han wel
oc rættelika til walda Oc för thy
fingo thera slæktir saul oc abimelech

5 Slecht enghin fræmgangh til rikis æpther
dauid kom rættelika Cthe dödha
til rikis mz guds skipilse oc for mz
widhe dyghdelica Oc för thy fik hans slækt
fragang til rikis æpte han Skardhe til
dena ælder byriadis i man hans daghom oc
varo nu lidhe fran abraham oc til dauid.
mæsta tusandh aar . xx arom minna Da
uid fik ther loff oc prius aff gudi sialffuo
at gudh sialffuom sagde aff honom Iak haff
wer funnit en man æpter mit hiærta
som gör huat vilia ther iak wil . En
ghin var madher grymare . the ey nad
vilde tighia oc enghe nadughare the
honom vilde wærghia Inghen var fiæn
dhen hardare æ madha the matto na
kot gen honom Oc enghin war madher fi
no fiændom nadughare sidhan the mat
to minna vin the varo hedhner . Aff
dauid konungh kom salomon vise riker
konunghir oc vælloghir æpter sin fadhir . aff
salomone kom roboam konunghir aff ro
boam kom abias konunghir . aff abia
kom asa konunghir aff asa kom iosaphat
konunghir Aff iosaphat kom ioram ko
nunghir aff ioram kom ozias konung
Aff ozia kom ioathan konunghir . aff io
athan kom acham konung . aff acham kom
ezechias konunghir . aff ezechia kom ma
nasses konunghir Thæn var först iller
oc oghudeliker ther til han var fanghen
aff konungenom i man babylonia mz sin
kom . ther barnis han vidh synda gærd oc
bedhis nadhir aff gudhi oc vart frælss
Oc vart sidhan godher konung Aff ma
nasse kom amon konunghir . thæn war
æm illir oc oghudelikir alla sin thima
so hans fadhir var tha han var ungher
Aff amon kom iosias konung bæstir aff
Aff iosia komo Callo æpter dauid
tre konunga huar æpter annan

7

Them ælste het iechonias Annar ioa
cham . tridhi sedechias landit tok them
medlaste til konungh æpter thera fadhir
thæn vart swa ful oc oghudeliker at han
var ovirdugher för gudi at vara længe
konunghir . thre manadha var han konu
gher konunge aff egypto kom til iherusalem
oc fangadhe han sialffuan . oc lagde hans
land vndi skat huart aar til c . pundh
silff oc eth pundh gul . oc skipade hans
brodhir iechoniam til konung före ioa
cham Iechonias war ey bætre æn hans
brodhir . æn gudz propheta vrias predi
kade honom gudz hæmd æn han bætra
de sik ey Ther före lat iechonias dræpa
pa vriam . Ieremias propheta talade
til alla iuda oc til alla iersalem bura . Bure
6 try aar oc xx haffuer iak nu predicat
idher oc enkte vyrdhe j huat iak sig
ir nu sighir war hire swa sialffuir
til idher Iak skal ledha idher iffuir
thetta land nabugodosor min tiænisto
swen . konunge aff babylonia han skal
idher fanga oc hædhan föra til sith lad
oc skulen ther wara lxx aar hans træ
la . tha wilde almænnighe folkit dræ
pa ieremiam . landz hiranne frælsa
do han aff thera handom Oc lykto
han inne ther til at han skulde ey opne
barlika predica Ieremias haffde sin
skriffuara baruc propheta mz sik tha skreff
aff hans munne all hans ordh i man
ena bok sidhan sagde ieremias til
baruch madhan iak ær inneluctir
tha tak tessa bok thu . oc læs hona
ther alle man koma i man iherusalem Bæs
te man aff rikeno toko boke aff baruc
oc badho han vnda ryma mz ieremi
a för æn konunge funge at veta [illegible] Sidan
konungen haffde læsit litit aff bokene .
tha skar han bokena sönder mz kniffue oc

8

kastadhe för sik a glödhe / oc brande
amot godha mãna raadhe / oc bödh
latta fangta Jeremiã oc baruch. war
hre gömdhe them för hãs handom.
Jeremias lat sidhan scriffwa alt thz
sama som för war scriffwat. oc an thz
thz til amot ioachĩ konũgs sõ andro na
ne heth jechomas. at aldrigh skulde
son födhas aff honõ til rikis at radha
Har aptir kom nabogodonosor.
babylonie konũgher til ihrlm oc fan
gadhe jechomam konũgh som andro
napne heth ioachim. oc walburna
mæn mz honõ. Innan bland thera
war daniel ok hans kompana Nabu
godonozor födhe sina fangha mz
sik langan wægh. hã sændhe atir
om sidhe iecomam konũgh til ihrlm
at thiæna wndhi skat Jhecomas
tröste sik amot nabugodonozor Oc
ey sidhan skatta som hã haffde loff
wat. ffor thy foor nabugodonozor
atir til ihrlm. oc sik stadhin mz siwi
kom oc lat kasta iechomã wt owir
murin. oc doo thz aff / Nabugodo
nozor lat hans syni som oc heth
iecomas x dagha radha Sidhã hã
kom atir til ihrlm. Jecomas wn
ge giordhe som jeremias ꝓphia med
honom a gudz waghna. oc gaff sta
dhin oc sik sialffwan nabugodono
zor iechomã oc hans modhir til ba
bilonẽ mz sik. oc mz thim tu thusãd
mda. lanz höffdinga / oc viij tusand
slögha mæ til alzkona gærningh.
oc smidhi. tha skipade nabugodo
nozor sedechiam. yngsta son josie
konũgx fadhurbroder jechomie vnga
konũgh iffwir iudalandh oc ihe
rusalem

False ꝓphia daradho sedechiã / Tha
sagdo honõ at nabugodonozor
oc hans rike skulde fördarwas Jn
nan skamman tima aff egypto lande
konũge Jeremias ensamin oc baruch
the sagdo honõ sant Sedechias tro
de bætir false. oc wilde ey skatta va
dhi nabugodonozor Jeremias kom
för konũgen oc sagde Swa sighir
war hrra. iak skapadhe iordena oc
maa iak giffwa hona hwem iak
wil. Nw haffwir iak giffwit all tæs
se land nabugodonozor konũghe
oc hwa som ey thianar honõ han
skal illa fara vndi swærdh oc hun
ghir. lydhin ekke falsom ꝓphetis som
idhir trösta amot nabogodonozor an
j wilen ey illa fara mz them Anam
as war en falser ꝓpheta. hã thok eet
iærn ĩnan sina handh oc brøt son
dhir för konũgx öghom oc sagde. swa
sighir war hrra. swa skal iak bryta na
bugodonozorz wald ĩnan thæsse thry
aar. oc skal alt thz atirkõma til ihrlm
som bort ær fört badhe folk oc gærsi
ma Jeremias swarade gudh giffwe
at swa matte wardha. som thu sighir
æn Jak sighir nw tik anania tik haff
wir ekke gudh wtsænth oc thu dararr
thzta folk. thu tröstir them widh
lygn thu skalt liffwa thriwa manadha
oc ey længhir Ananias doo som Jere
mias spadhe honõ aff hans dödh. Ra
dhis sedechias oc trodhe bætir iere
mie / oc sændhe skatt til babilonẽ. Je
remias sændhe sin breff mz konũgx
sændibudhũ til the iudha som förde
waro til babilonẽ fanghnar / oc badh
thim a gudz waghna thz boa mz na
dhõ / oc thiæna nabugodonozor oc

A I - 7v

bidhia gudh. för honō oc hans rike thr
til at the matto niuta hans fridh.
oc boa mz nadhō / oc sagde them a
gudz wæghna. at the skuldo thr boa
lxx aar. oc sidhan atir koma mz fri
dhi til ihrlm oc ægha atir iudha
land. falsir ꝓpheta waro oc īnan
bland iuda j babilonia. oc ꝓdicade
a mot jeremiā oc sændhe atir breff
a mot honō til sedechiam konūgh. oc
røgdho ieremiam thr til sedechias.
trøste sik atir amot nabogodonozor
oc nekadhe honō skat Tha kom na
bodonozor maktoghr. oc belagde ihrlm
meer æn halfft ānat aar war stadhen
belagdhr. ieremias radh sedechie giff
wa sik. æn false ꝓphe ꝓdicadhe amot
honō thr til konūgen lat illa göra
widh ieremiā. oc kastade han īnan
torn tysuar för æn stadhi war fangin
tha war om sidhe enghin födhā inna
stadhenō. swa at qwinor aata sin e
ghin barn / Æptir halffwā annan ieru
langā tha graffwo the werriona som
ytre murren gömdo Tha rymdhe se
dechias ānan wægh aff stadhenō oc
hans bæstu mæn mz honō / Nabugodo
nozor mæ gato gripit hā oc fördho
8 til sin hæra. nabugodonozor lat drepa
för hans öghom hans syni oc biscope
aff ierlm. oc hās manga godha mæ
oc sidhā lat han wtstinga badhe hās
öghom. oc lat bindhā oc föran til
babylonē Thar ændas nu iuda rike
oc fiærdhe wærldēna aldhr thera ri
ke oc thæne aldhr stodh fæm hundra
da aar. oc xiiij aar oc vi manadha.
oc x dagha vndhr thrwem konughō
oc xx Thar börias v wærldena ald

Nabugodonozor lat nidhr bryta
allan ihrlm mur om kringh /
oc föra bort alla iuda til babylonē
wtan kotkarla them lat han æptir
wara at ærffuodha iordhena æptir
han. Nabugodonosor lat bindha je
remie at göra hwat han wilde hæller
fara til babylonē mz honō mz hedhr
oc æro. æller boo hwar han wildhe
fixels īnan iudalande Jeremias wal
de sik at boo innan iudea Nabugo
donozor skipade en godhan mā godo
liam foghata iffwir iudeam En aff
iuda kounga slækt het ysmael. hā
war rymder aff ierlm för æn han
war fangen. Tha koungen mz ko
nugx makt aff babylone war hem
farin aff iudea. thu kom ysmael
atir mz köpanō / oc drap godoliā
iuda landz foghata Tha waro in
da wadde the fatiko som æptir
sato īnan iudea. at the aff baby
lonia mondho atir koma æptir
tæssin tidhande oc rædha the swa
at enkte lifdhe æptir annat Iu
dei giordo sith radh amot ieremi
e ꝓphe radhe Oc rymdo alle samā
mz qwinnom oc barnō wt aff iude
a. oc atir til egyptō som thera
förfædhr foro fordhō wt aff iudea
mrsala land Saman thinna thr
æptir stridhu thr koūgen aff ba
bylonia. oc koūgin aff egypto
oc stridhe koungen aff babyloīa
sighr aff egypto kounge swa som
jeremias ꝓpheta spade Iudar dra
po jeremiam īnan egypto för æn
stridhen wardh. för thy ath han
spadhe at the skuldo drepas oc

fangas ĩnan egypto aff babylonie
konungh. oc at han skulle winna egyp
tū som hā wan judaland Egyptu
hiōllo jeremiā wardughā madhā
han liffdhe oc trodho bætir honom
æn andri siælffwe. han prophetadhe
for egyptus at thera affgudhir skuldu
nidhir falla oc brysta than tima een
møø fødhe barn. oc for thy giordho
thera præster bilæte badhe mønne
oc barneno ĩnan sino tēplo. oc wetto
them gudelicam hedhir. Oc war thz
første wærsens bilæte langhō æwom
giorth for æn hon war fødh. Egyptum
jordadho ieremiā mz hedhir oc æro
næst sinō konunghō thz the jordha
dos. ewiste eturblandat nær hans
mwld. Alexandir konunger aff gre
cia han kom thit tha hā for om wæ
rlena oc hørde at hans been oc hās
mwld haffde tolika dygdh. oc lææt fø
ra them ærlika til alexandriā oc
thr jordha. oc aff thæm thima matte
thr ewiste etir wara

Nabogodonosor ødhe siwa egyptū
som medeam oc fangade oc fø
de bort badhe fææ oc folk oc alla
nidha thr waro kommer. førdhe
han til babilonē Sidhā stodh ju
dea ødhe lxx aar aff nidha byguingh
Nabogodonozor satte nidha land mz
hedhno folke. tersse fangilse prophete
rade ezechiel ĩnan babyloniā. han
war en aff thēm som kōmo til baby
lonē mz iechonia vnga som androo
nampn ioachym siwa som hans fa
dhir som haffdhe oc the samu tw
nāpn. mædhan judar waro ĩnan
babylonia tha war daniel prophet

mæær mz nabogodonozor. oc war da
niel wnger aff juda konunga slækt
honō gaff gudh dyghran wisdom
thy at hā fastade gærna oc drak
Nabogodonozor saa en Cltet
underlikā drøm. oc mintis ekke
drømen sidhan hā wak nade oc wak
nadhe siwa rædder aff drømenō at
han glømde huru han war. hā lææt
kalla samā alla hedhna spamen oc
sporde them hwat honō drømde oc
hwat hans drøma teknadhe Enghi
hittis thæn honō kunne thz wisa for
æn daniel kallades for konungen Da
niel sagde til konungin. thz ær omøghe
likt nakrom mānē wisa Gudh ær thā
man hymblom som lyser oc wiser løn
ligh tingh. han wilde wisa thik mz
thinō drømom hwat warda skal Thu
hugxade hēā for æn thu søpnade hwat
æpti thina dagha skal warda. oc hwil
ke mæ landō skulu radha oc huru læ
ge ithart rike skal standa siwa weldulit
yffwir all rike Sidhan thu søpnadhe
tha tedhes war hēā tik mz tolikom
drøm. thu saat fore tik ena stora sta
tuā thz ær at sighia eet bilæte ællir
ena script The sama statua haffdhe
huffwodh oc hals aff gulle. bryst oc
arma aff silff. bukin aff eer. benen
aff iærne. føtrene summe aff iærn oc
somme skører som skala. Thu nū hēā
oc thyne arna ærin gul. huffwodhit oc
thit rike siwa længe som thz standhir
Aptir thit rike kombir ānat rike so
fordarffwa thit rike oc wardhir tha al
drigh siwa ærlikt som nw ær thit ri
ke Thz riket war tyri konunge badhe
yffwir persam oc mediam. thz riket

huffde som twa arma · thwa konunga hwar
10 æptir annan cyrom oc darium som nidhir
brutu babylonis rike Tridhia riket aff
eer · thz ær at sighia uz eer thekkiadh
skal byndha oc iffwir budh haffua innir
alla werldena · thz teknas wæl uz eer
oc kop som mæst lyudh giffwa aff sik ·
thy at enkte frælsadh innan skaman ti
ma Fiærda riket aff iærn wardhir Ro
manna rike swa starkt · at thz sundar oc
tyktar vndir lydhno all riken swa som
iærn allan malm · Thæs fötir æru blan
dadhe uz iærn oc skala · thy at om sidhe
wardhir thz annannagh krankt oc annan
wagh starkt · thy at thz fuar maga mis
sæmiwr oc ølogh inbyrdhis mælla sin
na kesara · swa som samnadis opta ba
dhe mællam iulium oc Antonium · oc swa
mællam constantinum magnum oc maxenci
um En sten kom aff eno bærghe · wtan mannz
hand oc brøt nidhir stripæna ælla bilæte
Thz ær at sighia the fira riken · stenen
tydhe ihesum xpistum aff the högheto oc ærlicas
ta möödhir · kom wtan manz hand thz ær at
sighia wtan likama bland Om thæn ti
ma saghdhe daniel · skal wær hærra vpresa
himbla rike innan wdherike · thz ær cris
tendome oc the helgo kirkio oc hænna
wald · oc thz riket faar aldrigh ænda
thy at hænna wald fulkompnas a domadagh
oc ændis ække Tha fiol nabogodonozor
a kne for danielem oc gaff honom hærra
dom oc iffuir budh inir all babylonie
rike Daniel skapade swa uz konunge
godhwilia · at hans tree kompana oc frær
dhir ananias · azarias misael wordho
waldoghir iffuir alt rikit oc ham sielffwm
daniel raadh inir babylonem sielffwan

15

Nabogodonozor war tha hwaro
hedhin · oc maa nakor vndra
hwru war hærra kallar ham uz ieremi
a offwirmeer sin tharnisto man ·
thz ær swa at wndirstanda at som
en hine tharnar fadhrenom at giff
wa uz disciplinam hans kæristo syni
oc kastar sidhan fadherin wt a eldin
kinnan oc brænnir uz androm widh
oc sonen takir ærffwidh æptir han
swa war oc nabugodonosor thir uz
wars hærra tharnisto swen at war hæn
hærmdis uz honom iffuir sina syn
nda oc plaghadhe sith folk for the
ra syndhir oc gaff them hinnerikis
wan sidhan the kændos widh sik
oc nabugodonosor kastadhe han
vt a hælwitis baal
Nabugodonozor læt göra ena sta
tuam a tiine mark be alna högha
oc sæx alna bredha oc bödh allom
11 rikom oc fitighom som nær waro ath
offra statue som sannam gudh Oc
hwa som ey giordhe swa · han skul
de kastas wt innan brænnande oghn
lughum gik xl · oc ix alna höghir iff
wir oughnen Daniel war madham
hema innan babylonie Three hans
kompana ananias azarias misael
röghdos fore konungenom at the wil
do ey offra oc knæfalla for hans
statuam the kastados innan brænnan
de oghn lughum brinnande konunge
swærna som næst stodho oughnenom
æn ananie azarie misaeli · giordhe
than eldin enghin skadha ·
tha swngho the tree ananias aza
rias oc misael · wars hærra loff uz
gladhi wtan meen Than sanghir

16

hether budicite · all creatur manas iman
thæn saugh losffwa wan hera · konungin
oc alle mz hono sagho thæn fiærdha mz
thim threm · oc sagde konungin oc opte
at han war liker gudz syni · Tha opthe
nabugodonosor oc sagdhe at enghin
ware annar toliken gudh som innan gud
til hialp · Oc skipade at hwar som ogu
delica taladhe om han · hans liff oc
godz skulde wara forgiort · han gaff oc
atir them threm thera wald oc sysle
Nabugodonozor drömdhe som han
saghe eet siwa stort thræ · at thz
rekte vp til himilin oc vm kringh wæl
lena · oc alz kons fuglar siungo oc bo
dho ther i thræno oc alz kons fææ war
undher thræno · oc badhe fææ oc folk fö
dhes widh thæs frukt · ther næst hörde
han ena röst aff himblenom oc sagdhe
siwa · huggin nidher thræt mz qwistom
oc frukt oc foghlar oc diur rymme · latin
tha thæs rötter standha · Syw aar skal
thz tola sin dom · thz skal skiptas manz
wit i man ens nötz wit · oc skal æta
græs som en oxe ther til at man kænnis
widh · at thæn höghe gudhin han rædher
landom oc giffwir rike hwem han wil
Daniel tydhe hono drömen · at træth
teknadhe han siælffwan · æptir eeth
aar sidhan som nabugodonozor rosa
de aff sino walde · tha kom bradelica
gudz dombir inir han oc miste wetit
siwa at hono siælffwo syntis at han
ware framan oxe · oc æptan leon oc
kastadis vt fran mannom oc aff waldo
Daniel badh for hono · oc for hans bön
skulo skipte war hæra widh han vij aar

immam vij manadha · Sidhan fik na
bugodonozor atir badhe wetit oc
rike · oc wildhe ey siælffwm see före
rikeno utan skipade före sik vij do
mara · Siu aar sidhan han fik atir wit
oc rike · giordhe han sina skript siwa
som daniel propheta radh hono · han
12 aat hwatzske köt alla bradh oc ey 12
drak · han win a them vij arom ·
Josephus sigher at nabugodonozor
war konunger xl · aar · oc iiij aar ·
viij aar war han konunger för æn
han fangadh iudha oc förde til baby
lonem · oc xxx · oc vij aar sidhan
Aptir nabugodonosor gambla
dödhan · thok widh rikeno Na
bugodonozor vnge hans son · Than
ne nabugodonozor war ærm wallo
gher som hans fadher · oc giordhe man
gha stora gærningha widha om wærlde
na · han haffde brodher som het Euil
merodagh · thænne for ostyrlika æ
madhan hans fadher war witer ·
oc for thy læt hans fadher kasta han
i man thz sama torn · sidhan han fik
atir witit oc rike som ioachim yng
ri iuda konunger laa fangin · oc ther
wordho the godha kompana · euil
merodagh oc ioachim som andro
napn het iechonias unge · Euilme
rodagh laa fangin æ madhan hans
fadher oc brodher liffdho · Aptir nabu
godonozor unga dödhan wart euil
merodagh konunger waldogher · han
lypte up ioachim iuda konungh aff
thorne · oc hiolt han wærdogan mz
sigh æn nakon annan konungh · Euil

merodagh rædhis at hās fadhir mon
de vpstanda aff dødha. oc faa swa an
atir liffvit som han fik før atir vitit
oc haffde radh mz ioachim. mz io
achims radh. lat han vpgraffwa sins
fadhirs lik | oc skipta bolin mællan
.ccc. orna oc læt swa hwar thera sly
gha sin wrægh | hwilken thima sagde
ioachim. tæsse ørnane koma alle a
tir samā | tha maat thu rædhas ath
thin fadhir standhir wp aff dødha oc
drøfgh før

Euilmerodagh haffdhe son. som
heth baltazar. han wart konū
gher æptir hans fadhir dødha | Innā
hans daghom tecdhe war hēra da
neli. fiughur fæghirsta rike. baby
lonie. persie. grece oc romara mz
eno dyuri som før tedhos nabu
godonozor mz enne statua | Dani
eli tedhis oc æn meer. badhe aff
antixpō oc swa aff domadagh oc at
antixpūs skal faa wald iwir alla
hælgha mæn thæssa heims oc pyna
them oc drapa. oc at hans wald
skal stan halfiærda aar. | En røst
aff himblū skal drapa han. røstin
skal ey mera sighia æn morere. thz
ær at sighia døø | Ihūs xpūs han
skal siælffwir sighia tha røstinne.
swa som sigher sctūs paulus oc sidhā
wardhir doma dagher. oc sigher dani
el at han saa huru iomfrūna son
kom nidhir aff skymen | oc sattis
næst them goda gambla gudhinō
han ær iæmpn sinō fadhir oc gudh
domenō. | oc iæm gamal oc thot
hwaro yngre aat mandomenō.

| Daniel tedhis i baltazar daghō huru
antiochus konungher skulde spiælla gudz
13 altara īnan ihrlm. oc hans offir | En
sidhan thz wordhe atir wp giort | Oc
thz skulle standa ødhe vi aar oc iii 2300.
manadha oc xx dagha

Cyrus persie konunger. oc darius
medie konungher. lagdho sith
hærskap badhe samā amot baltazar
oc babylonē. oc belagde cyrus baby
lonē | Baltazar rædhis thin enkte oc
helt dighirt hoff oc rikt i stadhinō.
oc lat bæra in før sik the gulkar oc
silff kar som hans fadhir førdhe aff
templo dni. īnan ihrlm til babylonē
oc drak aff them. han oc hans wenir
| Tha saa baltazar ena hand scriffua
owir honō a wægghine. the scripth
kunne engin læsa oc tydha før æn da
niel kom | Swa war scriffuat. mane
techel phares | Daniel sagde til bal
tazar. gudh aff hymblō gaff thinom
fadhur. fadhir rike oc før thy at hā
kændis ey widh gudh først. tha gaff
hā honō æta græs som oxa til han
kændis widh gudh | Thætta wiste tu
wæl. oc førsmade tho hwaro gudh
siælffuā oc drikkir aff hans altara
karom. oc loffua thima affgudha.
| Thæssin scriptin hon bidhar tik bra
delika gudz hæpdh | Mane sigher oc
tydhir swa | thit rike ær nw talt. oc
thæs dagha wardha ekke flere | The
chel sigher swa oc tydhir at thu ært
lagdir innan gudz wadhskal. oc wæ
gher litit thy at thu wardhir nūna
wyrdhir hadhan fraa. | Phares sigher
swa oc tydhir | at thit rike skulu skip

ta medi oc pse Tha samo natt fik
cyrus babylonē, oc wordho tha ba
de cyrus oc darius waldoghir oc ko
mo alt nabugodosor rike vndhir p
se oc medie rike, oc drapo baltazar

Cyrus war systhir son darij, oc
lat honō konunge nāpn æmæ
dhan hā liffdhe, siwtighi aar oc vij
aar waro nw lidhin fra thī tima
nabugodonozor fangade iuda oc til
babylon war fangen, oc ledh fasth
aat them tima iuda skuldo warda
frælsir æptir lxx aar, Daniel badh
wan hra halda thz jeremias spade oc
iættadhe aff hans waghna, tha te
dhis danieli gabriel angelus at ī
nan thæn sama tima ieremias p
phetade skuldo iudar atirkōma til
ihrlm, oc fra thī tima sagde ga
briel til danielem, thet folk iudar
kōma til ihrlm tha skulu the wa
ra oc boa innā iudha lande, ccc, aar
oc xc aar, oc thæn tima swa magh
aar æru lidhin tha skal ihus xpc
14 thola dødh, oc wardhir thet folk oc
hans folk sidhan | thy at the sighia
tha nee gen honō, Sidhan skulu
romara kōma mz sinō høffdingia
oc bryta nidhir ihrlm oc templū
dni, oc skulu sidhan æwerdelica ode
standa, Thzta wisade gudz ængil da
nieli, nærstan fæm hūdrada aarom
før æn war hra tolde dødh, oc skreff
thz æptir oc wisadhe iudom sinom
frændhō Oc maa hwar man see op
pinbarlika at the æru sānelica blin
dhe | Vespaniang romara kesare
oc titus hans son, brutu nidhir ie
rusalē æptir wars hra dødh, Æptir

thī war domitiang titi brodhir kesare
æptir domitianū war nærua, Æptir
næruā traiang Jinnā hās daghom
frestadho iudha widh at byggia up
atir ihrlm j sāma stadh som hon
stodh før Tha tedhos iudha ne
delik kors blodugh, swa at iudar
rædhos widh oc rymdo fran gær
ningene Annan tima kōmo the a
tir at byggia, tha gik elderen up
wndan iordhine a mot thī, swa
at the rymdo oc fingo the sine | Si
dan byggo kristne mæn wp ihrlm
annan stadh en hon stodh æn hon
stodh før, swa at caluaria som war
hra war korsfæstir, war sidhan in
nan stadhenom som tha war wtā
stadhin tha war hra pintis

Darius haffde danielem kærā
oc skipade han tridhia hra
thz ær en aff them trem som iffw
bidh haffdo iffwir alla hans rikis
førsto hra, the waro, cc, oc xx førs
te hra En tima thr daniel war
a sinō bønō, oc badh gudh styrkia
dariū oc styra hans hugh til ath
giffwa iuda frælsa, tha kom atir
gabriel archangelg til hans, oc vi
sadhe honō huru manghir hardhir
konunghir skulde æn kōma sidhā
iudar kōmo atir til ihrlm, oc ytarst
sighir han aff antixpo swa som før,
oc aff domadagh at alle mā skulu
lu vpstanda aff dødh oc taka hwar
sin løn, Oc antixpc skal wardha
walloghir ccc thusandh dagha oc
cc, oc fyretighi dagha, thz ær alt
sama halff fiærda aar | oc tholff
dagha, oc æptir antixpo dødhā

A I - 10v

giffwas syndoghom mannom til scripto
mala fyretighi dagha oc v dagha.
oc sighir gabriel til danielem. at thsi
aer sal them daghenom naar

Aptir darium dödha fik cyrus all ri
ken waerlda haff ensamen. honom
war laesen en ppheccia som ysaias p
pheterade. c. oc xx aarom förr aen
cyrus wart swa waldoghir. thy at y
saias war j daghom ezechie iuda ko
nunge. han pp̄heteradhe swa aff cy
ro konunge. at war herra taladhe sin
sialffwm. Iak haffwir gripit högra
hand cyri mins wighda konunge. at kas
ta vndhir han all riken. Cyrus widhir
thok sidhan. at ysaias war aff iudha
slaekt oc at iuda gudh haffde honom lan
din oc rikin giffwit. oc förr thy gaff ha
15 iudhom fraelse oc hem loff til sith eghit
land. oc at wpbyggia atir ihrlm. Oc
lat cyrus scriffwa breff oc laesa oc ly
sa. at himbla gudh gaff honom all riki
oc at han aer iuda gudh. oc manade
iudha mannen breffwenom atir fara til
ihrlm oc til iudeam oc eghna sith
land. oc byggia templum dnī. oc stadhin.
Zacharias ppheta föddis aff iudha
slaekt jnnan babylonia han ppheterade
om thaen tima. oc tröste iuda aff
gudz weghna atir fara til iudeam
swa som cyrus bödh them.

Salachiel war son ioachim konungx som
andro napne heet iechonias. oc
war vanlika föddir j babylonia. aff
honom kom zorobabel. thz tydhis a wart
maal maestaren aff babylonia thy at
han skulde wardha maestare oc forman
iudha. wt aff babylonia til ihrlm.
Zorobabel war wal forman j cyri ko

nungx daghom han oc ihc. son iosedech
biscops the toko mz thakkom widh ko
nungxsins budh. oc badho iudha fara
mz sik fyrintighi thusand foro mz them
fyretighi tusandh oc thu thusandh
fraelsa manna. Cyrus konunger gaff
thöm atir fem thusandh oc xl tusand
gulkar oc silffkar. oc alzkons som
tilhördhe gudz thiaenist. aff them
ther nabugodonozor gamble fördhe
mz sik aff ihrlm oc til babylonem
zorobabel oc ihūs. oc alle thera
kompana foro atir til ihrlm at byg
gia. Samaritani heto the som na
bugodonozor satti nidhir j iudha
stadh at boa ther. The sama samari
tani baaro affwndh widh iudha at
the wildo atir wpbyggia ihrlm.
oc eghna sith land. oc hindradhe
them swa dighert at the gato enk
te meer giort aeller bygt maedhan
cyrus liffde. wtan swa högha mwr
aff templo dnī. at man matte laeg
gia sin arm vp aa. Cyrus war go
dhir iudom oc maedhan han liffde.
Aptir han dödhan wart hans son konun
ger. han haffde fyughur napn. ha heet
Cambises han heet artaxerses. han
heet asuerus oc heet nabugodonosor.
Innan hans daghom war iudith oc olo
fernes som hon drap. Til thaes konung
scriffwado hirmaen som waro kringh
om iuda landh. oc kaerdho för honom at
iudha bygdo wp en stadh som alla thi
ma haffde warit a mot konunghom. oc
aen han bygdis wp tha finge han ey
langher skat aff iudhom. Tha forbödh cā
bises iudom. mz starkom breffwom
meer aff templo dnī. aen tha war bygt

Cambises haffdhe en brodhꝛ vnghan som
heet mergus, thũe same mergũ myn-
de cambises lonlika, swa at enghin
wiste thꝫ utan honō utan en then wel
dughasta hera som iffwir alla hans ri
kis hꝛa war, han herynerdes
Cambises doo sonalōs, herynerdes
fik hans dotter panteym, oc sag
de sik wilia styra rikit vndir mergũ
16 Cambises brodhꝛ som enghin wiste at
dodhꝛ war utan ensamũ herynerdes.
Siw manadha liffdhe herynerdes sidā
oc styrdhe rikeno, han haffdhe en vngā
brodhꝛ wenā man oc likan mergo cam
bises brodhꝛ oc honō iampn aldhꝛ. hery
nerdes sagde honō wara mergũ oc lyste
han wara konungh foꝛ allō rikis harrō
En wallogheꝛ hꝛra vndirstodh wel at
herynerdes darrdhe thẽm, thæs hꝛras
dotter war konunge anna, hũa fadhꝛ
badh hẽne leta om nattina oc trama
æron konungesens, thy at hꝛa wiste wel
at herynerdes brodhꝛ haffde mist sin
æron ĩman cambises konunge daghom
thy at konungen wart honō wredhꝛ.
Annan sagde sinō fadhꝛ at konungen
haffde enghin æron. Sidhan tulados thꝫ
mællan hꝛrana swa længe at the dra
pa sin falsa konungh, oc waldo en ar-
likan hꝛra til konungh som het darius
ytaspis son, oc gaffwo honō panthem
cambise konunge dotter, darius war go
dhꝛ wen zorobabel mædhā cyrus oc
cambises liffdho, oc haffde darius loff
wat oc iættat zorobabel at byggia
wp atir ihꝛlm, oc tēplũ dñi æn gud
gaffwe honō nakon rikedō at radha
Zorobabel war fæghin thera thidan
da, at darius war konungheꝛ oc byria
dhe taghꝛ atir at byggia tēplũ dñi

Aggeus oc zacharias ꝓphete trøste
han, oc aff gudz wæghna konunge
forghata oc hꝛa om kringh waro
iudha land forbudhu honō aff konunge
wæghna. zorobabel sagde sik thꝫ wi
lia swara foꝛ konungenũ oc foꝛo til
konungh dariũ, badhe the oc hā. zo
robabel war swa wel kōmen dario
at han læt han liggia ĩnan hærbær
ghe mꝫ sinō bursweno æt æmpne
at studera, oc bødh thẽm at sighia
honō annan dagh næst huat hwari
om syntis sannast wara, hā badh the
sighia sik huat thing ware starkast.
man wærldhine bursweuene waaro
tree thridi war zorobabel Then
foꝛste aff them sagde, at enkte thing
ware iamstarkt som konungheꝛ. oc
waare thꝫ hans skal at mānen ra
dhꝛ allo. oc tha hwaro radhꝛ konũ
ghen mānenō, oc foꝛ thy ær konungē
starkast Annar sagde at winith
war starkast. oc waro tesse hans
skal. Mānin han radhꝛ allo oc konũ
gin mānenō, oc tho hwaro radhꝛ wi
nit konungenō oc wardhꝛ hā drukkē
som andre man oc æn han drikkir
æn fast som andri man. zorobabel
17 war then tridhi han sagde at qwin
nan haffdhe mere krafft æn hwarte
konungheꝛ ælla win. thy at qwinan
giffwir liff oc fødhꝛ wp konungin oc
swa oc them thꝫ win qwistana plā
ta. foꝛ qwinona skulu waghꝛ
ma liff oc siæl. han sagde sik oc haff
wa seet at een konunge anna slo ko
nungin a halsin oc æx madhan hon
lo. tha lo oc han. tha hon war ey
blidh oc glædh, tha syrgde hā Thot
hwaro tykkir mik sagde zorobabel

A I - IIv

at gudhlik sannindh ær starkast iffuir
alt thz starkt ær / thy at hon styrir alt
oc skapar oc skipar. konungin lœt the
sigthia sin skal för allo hærro. vm mar
ghonē oc sagdu allir at zorobabel sag
de aldra sannast Tha badh konungen
honō bedhas aff sik hwat han wilde
zorobabel bedhis aff dario at wp
matte bygghias tēplū dūi īnan ie
rusalē. oc atir sændas all the kar
oc anbudh som tilhördho tēplo oc ey
waaro æn atir sændh Darius vet
te honō gærna thæssa bön. thy
at han mintis a. at han haffde thz
för iættat oc loffuat oc sænde atir
zorobabel mz breffwō. zorobabel
bygde wp sidhan oc fullkōpnade te
plū dūi innan fæm aarom. a syu
da ari dary konunge Fraa them
tima cyrus konungr gaff iudhō
först loff at byggia wp atir tēplū
dūi. thz war först aar hans rikis
oc til thæs templū dūi war fullkōp
nat a syunda are dary konunge va
ro lidin. xl. oc vi aar thy at Cyrus
war xxx. aar konungr. oc camby
ses hans son atta aar / Oc hermedes
oc hans brodhr radhu eet aar för
riki. thz ær alt saman xxx. ix aar
læggiō thr til vi aar dary tha war
dhr thz alt samā xl oc vi aar fraa
thy iuda byriadho at byggia tēplū
dūi / oc til thz fullcōpnat wart. oc
för ty sagdo iudhar īnan ewāge
lio til war hrra. xl. vi aar war thztu
mönstrit wp bygt oc thu bygde thz
wp īnan thre dagha

Nw haffua iudhar tēplū dūi / oc
haffwa glömt moysi lagh. oc
witha ey offers rætth / thy at calde
i oc babylonij brændo biblian tha the
wald fördho iuda til babylonē. Æptir
darius dödan war hās son konungr sō
heet xerxex. hardhr mā oc dygdaful
ler / oc tha hwaro hwarte godhr ælla iller
iudhō. æptir hā dödhan war konungr
artaxerses longimanus thz ær at sigthia
langhærdhr. thy at hā ræcti iudha sith
wald Innan hans daghō war esdras
aff aron slækt. han sægthia somir va
ra malachiā pphetā. hesdras war swa
gamal man / at han kunne wtan bok
alla iuda bibliam för æn hā fördhis
aff ihrlm til babylonē / mz sedechia ko
nugh oc war son högxsta biscopsins 18
aff ihrlm. oc kallas iosedech in libro
regū fadhr ihu biscops / som atir för
mz zorobabel til ihrlm Thne same
esdras ælla iosedech hā skreff atir aff
nyo wt aff sino hiærta alla bibliam
fram til sina dagha. Artexerses konū
ghr haffde esdram mykit kæran. oc
gaff honō konunge vald oc dom iffuir
alla landz hra om kringh iudalandh
oc gaff alla thæmsto mæn īnan ie
rusalē frælsa aff allō tollū. hesdras
thok hær æptir breff aff konungin oc
las fyri iudō som æn æru vtlændis
Iudhar waro fængnir oc fuldo honō til
ihrlm thusanda oc syu hūdrada iuda
hesdras kom til ihrlm oc kænde iudō
moysi lagh. badhe til offer oc alzkona
ræth oc sidhi

Nw haffua iudar atir fangit bade
tēplū mz zorobabel oc swa moy
si lagh mz hesdra. Jerusalē iffuir lig
ghr æn allir nidhr brutin oc boa för
thy faa mæn i stadhin. oc æru rædhe
om sik badhe dagh oc nat En iude som
heet neemias war om thæn tima / mz

A I - 12r

artaxerse konunge valdughir skambia
ve. han bedhis aff konungi waldh oc
hiælp at fara til iherusalem oc byggia vp
atir iersalem mur. Artaxerses gaff nee
mie vij aara hem loff oc alt konunge
ingeld iffwir manugh land til at byg
gia vp murin. Neemias kom mz digh
ert harskap til iherusalem oc bygde vp
murin allan oc stadhen inan vij aar.
Aptir artaxersen. var konunghir xer
ses twa manadha. æptir han sagdianus
vij manadha. Æptir han darius
nothus. æptir han artaxerses som
andro nampne heth asuerus. J innan
hans tima war hester regina oc
mardocheus. Æptir asuerum war ko
nunghir artaxerses oc æptir han ar
samus. æptir arsamum darius thes sa
mi darius han stridde widh alexandrum
greklans konungh oc tappade sighir
oc rike oc wordo sidhan greci wallo
ghir iffwir riken

Nw mötir hær hystoria machabe
orum som filosophia visar aff ju
dom æptir alexandri konunge dagha
oc annor hystoria æptir hanne som wi
sar aff them fra machabeis. oc til
war herra föddis. oc æru the hystorie
skriffwada oc forthy maghom wi thær
mz ænda at innan eghnado iherusalem
fra zorobabels daghom oc til æptir
wars herra pinor. Aff zorobabel kom
abiud aff abiud eliachim aff elia
chim azor. aff azor sadoch aff sadoch
achim aff achim eliud. aff eliud e
leazar aff heleazar mathan aff ma
than iacob. aff iacob iosep. Joseph
war wara frw syslugi oc fæsteman
thy at moysi lagh. forbudhu hwa

riom manne at giptas vtan sinu
slækt. Sanctus ieronimus sighir swa so
hwar man at pröffwa than at
gömer aat enghin slækter reknas
j the hælgo skrifft aff qwinno væg
na oc forthy reknas ey wara
frw slækt til hænna sialffua. vtan 19
til ioseph hænna nær syslugha oc fæs
teman. aff vara frw fierstu oc aff hæ
na modhir thær ær filosophia aff
sakt annarstadz. thæn tima hon födde
guz son badhe modhir oc mö
tha hyrnadis siatte warldinna al
dir oc waro tha lidhin fran thæn
daghe adam skapadis fem tusan 5199
da oc hundradha xc. oc ix aar. Thær
aff tydha twe latinus versir tesse
Milia sunt quinque centum nonaginta
nouemque Annos ad xpm si numera
re velis

Vise mæstara spordho oc le
tadho huru warlden vart
oc thotte sompnum at swa som
æmskot ær skiunt som solen oc sem
skot skuggen annan wagh som skiunt
swa war oc jamskot warlden som fa
dhir aff himerike oc hans signada
son. oc æwærdelika war werldin
mz thöm badhom oc sinom hælgha anda
swa som the waro æwærdelikir oc
vtan vphoff. oc pröffwado sith maal
tessa lundh ware foren æwærdeh
ka j mollinne. tha ware oc skapt æwi
delica vndhir forenom. Nw war gudz
hoghir oc akt æwærdelgh iffwir alt thz
han skulde skapa thy at enkte ær nyt
mz hanom. oc han ær vtan alt vmskip t
tilse. oc forthy syntis thöm at wærl
din war vtan vphoff mz gudhi. oc

the hwars skapat mz hān waldh
The spordo oc swa hwat giordhe
war han før æn han skapade wær
dena. ælla hwi sat han swa læn
ge orkolos oc spadhe the-tæssa
skal swa myklo betre mæstare
oc halgare ær en bōn gærningis
man. thy før giør han swa gær
ningh| Nw ær gudh ælla kōnastir
oc bæst ærnpuadhr oc maghtade
oc før thy synnis thæm at hā gior
de alla sina gærningh aldra først
æwindelika oc vtan vphoff swa som
hā ær sialffwr The halgha twa hō
brytir atir thera skal mz moysi
scrift sum [illegible] hælgh [illegible] visu
de hondō. oc sighir swa scriptin| at
war hān skapade aat vphoffwi oc
opbyrgilse hymel oc iordh| oc ær star
kare oc maktughare ææth thæs
halghu anda ordh| æn all thera vi
sasta mæna skal. Nw wardhō wi
swara oc løsa thera skal oc raadh
ælla wilia| oc vm the thing som haff
wa skal oc vndirstandilse The før
ti haffwa engin matto a sina gær
ningh| vtan æffnodha sina naturli
ka skylo. Swa thy førsta sino the wær
da oc ærnadha the vinna mz sin
mæstu kraft oc maghti. swa som
elderin brænnir vtan atirhald thz
mæsta hā ma oc samuledh skina
lyus oc lughir| skælligh thing ma
na sina gærnīg mz radh oc vilia
oc skipa thæm hulka lūdh oc man
hwilkin tima thē tykkir til høra
De før thy sighir at vili ær styr
gha sina gærnīgh| æn naturli
ka kraptir bøghir ostaligh thing
til sina gærnīg| mz alla maghtin

Nw ær gudh alla skalikaft oc frælsas 90
thr. oc før thy tørffte han ey skapa
wærldena før æn hā wilde. Nw æn
thu spør aff mik hwi han wilde ey ska
pa hona æwindelica. ælla før| tha spør
iak aff tik hwi war hon skapade ey wær
dena æn bætre. ælla hwi han skapade
eth thing før æller ānat. oc wardō
tha badhi at swara| at enghin findhr
grwnd a gudz wilia Æn skulō wi
frāmer mærkia som nw war sagt at
thæt æru vphoff alz kons gærnīga na
turu ælla wili. Natura som fadhr fø
de son. wili som smidhr giør swærdh
Nw førsta tima naturan ær fultkō
mē tha lutar hon til naturlika gær
nīgh. oc vil ōkia sigh oc stærkia æn
wilia mæntæ sigh som før war sagt
De før thy fødhe gudh fadhr ewær
delica vt aff vphoff sin signada son
æm godhā som sik sialffwan thy at
thz ær hwars fadhurs naturligh astū
dan at son warde jam fadhra. æn wær
dena skapade han sidhan godha oc
tha engalūdh æmgodha som sik sialff
wan gambla oc tha engalūdh. æm
gambla som sik sialffwan Sidhan
frāmer tha the spøria hwat war hān
haffdhis aat før æn han skapade wær
dena. ælla hwi hā war orkolos æller
hwar han war| tha enkte war til.
Thr swarō wi swa til at gud æffno
dar ey mz handō æller nakrō limō
vtā mz sino ordhe. ey mz mynne ta
ladhu vtā æwindelica hugxadhe| swa
som wi finom at en mā haffwir
myklo før wilia at gøra eth thing
æn thz wardhr| tha wardhr thz tha
han wil oc ey før. oc haffde tha før
æ sama wilian Swa maghō wi

sigha at [illegible] han skapadhe [illegible]
werldena mz sinom [illegible] hug
[illegible] oc wart thz skapat tha han
wilde oc ey fyr / sum at [illegible] gudh
nakon nyian vilia en [illegible] uman
oc eykte ok ey wardh [illegible] aff [illegible] wag
na aller mz honom / vtan hans [illegible]
[illegible] oc [illegible] [illegible] al
la vara [illegible] oc [illegible] fore vtan
alt [illegible] / en thz som [illegible]
ar thz ar aff hans [illegible] va ghna
oc ey hans sialfs. [illegible] haff
[illegible] han [illegible] / en [illegible]
[illegible] sialffwa [illegible] aldra
[illegible] aff sigh sialffwo. thy
at engin [illegible] eykte thz ar
[illegible] alla [illegible] som han findhe
ey [illegible] / [illegible] uman sik sial
uo. thy at han ar [illegible] spagil
oc [illegible] alz thes som ska
pat ar [illegible] Nu [illegible] sidhan spordhe
hwar war han [illegible] fore en nakot
war til [illegible] swarom wi til at han
war tha [illegible] som han ar nw hema
[illegible] sino sialffs [illegible]
[illegible] som [illegible] aller [illegible] at
[illegible] swa fulkomen aff sigh
sialffwo / at han [illegible] engy[illegible]
[illegible] widh. Nu [illegible] ha rwm
alla stadh tha [illegible] han ey ful
komen aff sigh sialffwo / oc ar
at [illegible] thenna skælffnadh.
at likamligh [illegible] hallas oc go
21 mas hwart [illegible] sino stadh oc
rwm. Andelight thing the gomma
oc saman halla sin stadh oc rwm
swa som sialin [illegible] sinan likame
[illegible] madhan [illegible] ar [illegible] likamenom
oc [illegible] likame [illegible] / [illegible] proff

[illegible] thz mz thy. at likamlos
na oc [illegible] loses [illegible] mold
oc [illegible] sidhan sialin skulo [illegible]
[illegible] en sialen ar sidhan aan ar
ligh som fore. Nu spordhom wi en
aff thinne formatte gudh skapa
en angel aller the som ey aru
likamlikir fore en han skapadhe
likamligh thing oc maa thz en
[illegible] sighia neyh gen thy
at ey [illegible] gudh alla [illegible]
[illegible] oc hwar som forma thz [illegible]
[illegible] han forma [illegible] thz [illegible]
Sidhan spordhom wi fyrmer aff
thin hwar [illegible] angla [illegible] wa[illegible]
fore en wart hymil oc iordh oc
vardha thz swa swara mz os.
at andeligh thing thorna ey
likamlikt rwm. vtan likamligh
thing thorffua hallir andelican
tinga vphald oc gomo. til thes
ytersta thera skal. vm wars [illegible]
mæstu konst oc magh[illegible] / thz ar
nw swara til. Först mz thy at gud
gör sina gerningh æptir sinom wili
a oc ey æptir sino maghtini. Nw
ar oc thz [illegible] at alt thz
som til ar [illegible] skapat [illegible]
skapari. nw ar engin skapare
vtan gudh ensamen. swa [illegible] pröffuin
skal alt ar thz skapat som til ar
vtan han sialffwin. Nw skal thz
pröffuas at han ensamin forma ska
pa. göra oc skapa skil oc swa [illegible]
[illegible] aat thz som göro thz wardhe
aff forwarande [illegible] / en thz [illegible]
skapas thz wardhe aff alz engho
Nw ar vandelight [illegible] [illegible]
nakot oc alz inte. kome the thing

samā som vendelika æru skapā
skipat thz maa enkte vtā van
delighe vald· thz ær ensamnā guz
wald som alzwalloghir ær | oc for
thy maa han ensamnā skapa
nakot aff alzengo | Sighir tha
moyses at war hēra skapade aff
vphoffwe hymel oc iordh· thy
at hā skapade thm aff enghe
æmpni· ffor thy han skapade æ
ampne oc enkte ær thz til ælla
war som hā skapade ey | Oc alt
skapadhe han aff vphoffwe timans
thy at han   skapade tima at
enghin war timen ælla stwnda
gangir oc aldra· ffor en werldē
war | oc ær gudz sialffs alder vtā
allā tidha gangh oc stunda | oc ær
hans ewdelighz enstwnd ewīne
ligh for æn warlden war· och
medhan warldē ær oc æptir
doma dagh· | oc tydha thz swa
hælghe man | at gudh skapadhe
hymel oc iordh j ian vphyrgil
se· thz ær at sighia īnan hans
signadha syni | thy at hā ær re
nasta spæghil oc æptir syn aldra
gudz dygda som gudh wilde lysa
oc thecca mz mangfalligx creatura

Nw vilium wi spøria hwat
gudh skapade alt sith creatur
innan ēne stundh æller ensinnis
creatur æptir ānat om siex dagha
swa som scripte sighir hær īnan ge
nesi | Salomon vise sighir at than
som æwdelica liffwir han skapade
alt sænelighir | Sanctus augustinus han
proffwar oc at swa haffwir warit
mz thy· at solen war skapadh in
nan fiærdha dagh som moyses

scriffwar | Ey wardhir aldrigh daghē
for æn solin skin æller lyser nakru
lundh oc for thy finas ey īnan vj
dagha vtan tree dagha | oc tylikin
hond oc manga androm vnder
likt warn· hwi war hēra wil skip
ta thz īnan sex dagha som hā mat
te iamwæl gøra īnan en dagh al
la stundh | Oc wil sanctus augustinus
swa vndirstanda the sex dagha som
moyses scriffwar· at gudz ængla
the vndirstodho iamskot hwart
creatur īnan sith skipilse som gud
skapade thz | oc iamskot so gud ska
pade nakot creatur tha gaff han
thæs spæghil oc liknilse īnan æng
la hugh oc vndirstandilse swa at
the matte wndirstāda eet æpt an
nat· oc ey alt sændhir· thy at hwart
creatur haffwir sin spæghil īnan the
ra hugh | oc æptir thy the wændu
thēna speghil sin hugh· swa vndir
standa the eth thing æptir ānat
oc tha the vændo sin hugh til na
kot eeth creatur | tha giordo them
vndirstandilse hans en dagh | oc
ānan dagh· tha thir wændo sin
hugh oc spæghil ī fwlt ānat crea
tur | Oc ær swa at vndirstanda
at gudh skapade først hymil oc
iordh oc æmpnō mz eno ordhe·
oc æptir thy som ænglane vndir
stodho mangfalla thinga natur
innan æmpnō | tha ræknas sex
ængla daghir | Oc sidhan skuldhe
wæxa hwart wt aff andro æpt
sina naturu | Oc lade hwario
naturu mz sina dygd oc krafft
oc æptir thy ræknas sex likam
lighe dagha som skapadh ær

īnan

man ænpnō fore hwaru dagh mz
eno ordhe / swa som all thing oc si
dhan skylt oc klæt mz dyghdh oc
krafft. oc tæssa lund sigha the
næstan alle æth moyses oc salo
mon oc sancte augustinus oc andre
hælghe mæstara swa som thu fin
na maa. som gøra at hyggiæ.
Nw wiliom vi spøria æn en ær wæl
den alla flere. oc æn en gud ma
ghi skapa flere wæreldar / oc skal
thæ swa swaras til all the thing
som lydha nakra lundh vndir eet /
the æru naghra lund all æth swa
som alla mæsso bøker som skriff
nas æpter ene mæsse bok som
først war til / æru en mæssa bok
oc haffwa alla eet. Oc swa som
mangh hion man ena gardhe gøra
en boskap. vndher ena husbonda.
Oc swa som alle riddara the som
lydha ena høffdhingia oc gøra en
hær oc riddarskap. Nw alt thz skap
pat ær. alla skapas matte aff gu
di thz lydhir vndir sin skapara / Oc
før thy skapade han æ dogh swa
manga wærldhir. at thz wari ey
gen warld før ena skapilse skulo
oc lydhno vndir sin skapara. Nw
æn nakor spør hwi æller til hwars
war hin skapade wæroldena. tha
swaras enghe annor skæl thær til.
vtan hans godhwilia / at swa som han
vndirstodh sigh siælffwan fulkoman
oc fulsæmada sælan / swa wilde han
oc at flere wari sælir swa at the
vndirstodho hans fulkomlikhet oc sæ
lighet. Oc før thy skapade han
mannin oc ænglen. at vndirstan
da gudh oc ælska oc loffua oc tiæ

na honom oc skylda sik æwinnelighe
gladhi mz honom oc fridh. Oc swa
som han skapade mannen at tiæ
na sik. swa skapadhe han alla wær
dena at thiæna mannenom / thz
til at han matte swa myklo hælle
gudi tiæna. Nw sidhan wi haff
wm riuth trænghista wæghen tha
vilium wi framganga til moysi
ordhom oc sigha them oc tydha
som gudh giffwir nadhe til.
Ath vphoffwe skapade gudh
hymil oc iordh. thz ær ath
sigha / hemelighen tingh oc ande
ligh. man thera ænpnis swa at
himelin teknar andelighin thing
oc iordhen likamlighin. æn thot
hwaro at the æru badhe hemelik.
Nu hwi sighir ey moyses mz vth
skornom ordom andelighin tingh oc
likamlighin. thy at han skreff tæssa
bok isrels sonum / som fræmbre wa
ro oc skøtir til wantro. oc at dyr
ka vnderligh thing før sannan
gudh. Oc æn the vndirstodho at
nakor andelighin tingh waro til.
tha vndrado the oc wetto them
gudelica dyrk / oc før thy vildhe
moyses ey oppenbarlika visa them
andelighin tingh / vtan teknade
them naghra lund mz hymil som
ær / ærlicasta stadhir andelikasta
thinga / æn mz iordh vndirstan
dhir moyses likamlika thinga ænp
ne før thy at hon ær mannenom
kunnoghast. han kallar oc sidhan
thæssa ænpne watn. thy at thz
ær nakunnoghast mannom atir
mz iordhene / oc æn før thy at
vatn haffwir enghin enda. æller

stadhna aff sik siælffwo swa sō ærumpn
ær engho likt før æn thz ær fulskapat
Nw maa spøria hwat vppehaller hy
mil oc iordh. hwi ødi thā enkte vppe
tha ware werldē aldrigh stwnd j stad
thy at iordh ær twngh. oc wil natur
liga nidhr. haldhr them oc nakot op
pe tha thola the vald oc æru vtan
sin naturlika stadh. thy at enkte na
turlikit oc likamlikt thing. letar
sik siælft ānat rwm mædhā thz ær
ūtan sinō naturlikō stadh. Thær til
swarō wi swa. at hymblane ganga
likt om kringh werldena / oc æru
the hwarte twnghr æller lættir / oc
før thy røras the hwatzske vp ælla
nidhr vm kringh. vtan som sidhan
skal sighias æn gudh wil. Oc aff wi
sasta mæstarō visas at himel ær fæp
ta natura. thy at en ær iordhē. An
nat watnit. Tridhie vadhrit oc fiær
da eldin. oc thola thæsse fyre sam
bland oc vmskiptilse swa at eth var
dhr aff andro æller aff iordh oc iord
aff elde. vadhrit aff vatn oc vatn
aff wadhri / oc swa hwart aff andro
24 Ffæmpte ær himils natura som enk
te ānat vmskipte haffwir vtan rum
skipte vm kringh werldena / swa som
wi seem at solen ær allaledh the sama
thot hwaro at hō rinir vp østan och
satis wæster. oc thæs atir østir om
morghonē. Oc ær hymbla naturu
alla renast oc swa dygda ful at hon
thol enkte orent nær sik vtā wra
kir thz fiærran fran sigh / æller vægh
na omkringh vndhr sik. oc giffwir
thera naturu som næst ær hēne
na mæsta fagrindh oc dygd oc før
thy ær eldir næst hymblenō lyus

oc hethr. oc swa ren oc lætthr at æ
hwar han hittis vtā sin naturlika
stadh tha stadhnar hans lyghi al
drigh før æn vppe widh hymelin
siælffwā. vtan hā slæknir før ūnan
watn wadhri / ælla skyom oc ær
hans natura tyr oc het oc lyus
ffør thy lyus at hon ær nær himb
lenō. før thy heet at hon ær lyus
ffør thy tør at hon ær heet. Nw ær
enkte thing skapat oc aldra sik likā
likt som ey haffwir mæsta dygdh ælla
næst sik. oc sidhan æ minne oc minne
Oc før thy ær wadhr næst elde / min
na heet æn eldhr. oc tho hwaro nar
lika heet. Oc the kyld wadhr haffwir
hær nidhre mz os hon kombir aff
iodhenne oc vatneno som ānar stadz
skal sighias æn gudh wil. Ey ær oc
wadhr lyust aff sik siælffuo. vtā sim
rent oc vtan allan søt / oc solena lyus
skin genō thz Tha haffwir wadhr
waata naturu aff thy at thz fiær
ran fran hymblō oc nær vatnom
Sidhan wndir wadrē tha ær
watn. oc skulde thz ganga mz na
turu skipilse luct om kring iorde
na swa som vaderit om them baa
dhe Nu ey ware før manzins skuld
oc andra liffuande dyura vndi vat
ne som enkte flygha ūnan wadre
oc ær watnet naturliga kalt oc
wat. thy at thz fiærrin fran himb
lō oc tho hwaro swa rent aff hymb
la krapt som æ wraker fran sik
allan søren / mz thz orkar oc gangir
solgisla lyus gynom vatnē. thy lig
ghr iorden alla nedherst alla wægna
kring om gangē / aff andrō likam
likō tinghom som war sakt oc ærn

laukt ær hō hwars waghna fraa
hymblō | æ hwart hō lyptis vp mz
ællir nakot thz som wæxir īnan
hēne | ællir ahēne | tha bær thz sik
naturlika nidhr för thæs skuld | at
himbla kraptir wrækir alla wægh
na iæmpt fraa sik allan sören oc o
ren thing. oc ær iordh enkte ānat
æn andra tinga likamlika för som
hymbla kraptir haffwir | wrækir
iæmpt fran sik æptir thy som gudh
siælffwr skapade tha hā skapadi. Oc
för thy liggir hon qwar oc swa væ
kas oc til hænnar vatan oc offwā
til oren thing. oc skulō wi rætteli
gha om tala tha ær hwars waghna
fra hēne wp til himna oc enga sta
da nidhr. Nw wilium wi spöria hu
ru mangir æru himlani. oc synis
thz at ey ær wtā en thy at moyses
sighir at gudh skapade himel oc
iordh | Nw ær en iordhen tha ær oc
en himelen. dauid īnan psaltare
nō kallar flere hymbla tha han
manar thim til gudz loff mz andrō
creaturū. oc lyttas the wisasto y
imist haffwa vm talat The visasto
æptir haffua kōnnit the sæto thera
ordh som ymist sagdo mz thy at wi
maghō wnderstanda himils nāpn
naturligha. ællir æptir thy som likt
ær hymils naturu Naturlikir hi
mil ær æwinneliker natura som
war sagt oc alla renasta. oc lyus
oc skipter īnan tree naturu Een
ær all lyus oc hetir empyreū. som
tydhir a wart maal alt brinnande |
ey för thy at han brindhir. vtā för
thy at han ær elder lyus oc logā
de. Oc skulō wi thz wita aff allō

41

hymil tunglō at thera lyus haffwir
heta krapt nidhr wardhir oc watn
oc iordh oc tha kænnir enghin hetā
aff the siælffwō | ællir ware the om
skiptelik natura oc ey æwinnelighi
swa som nw ær sagt aff oc tha
hwars heet mz krafft Annar
hymbla naturu ær ey lyus aff
sigh siælffui | vtā skær īnan gönō
som spæghil oc watn oc æn myklo
skærare | oc kallas för thy celū
cristallinū thy at han ær skær
som cristallus, som wardhir aff frus
no watni oc för thy kallas oc thē
ne himel the vatn som offuir æru
himblō Tridhia hymblana natu
ra ær som lyus oc som gönō skær
oc skiptis īnan atta kringlor En octo celi
haffwir manga stiærnor | sō hwa
riom mānne synis. æn hine siw
haffwir hwar sina planetā | som
förste heter saturnus Annar iupi
ter | tridhia mars Fiardhe sol Fæ
ta venus Siætta mercurius Siwnda
mane Oc aff them skal mæer
sighias framer æn gudh wil oc
maghō wi kalla thessa naturlika
hymbla tree ællir two Elder oc
wædhir the likas oc widh himbla
natura thy at the æru kringh
offwir oc genom skær oc kallas
för thy himar oc alla hælst wæ
dheret. För thy wi faam ey högh
ra seet Æwinnelikt nāpn oc vald
the sælasta trinitas hō kallas
oc himil thy at gudh ær badhe
lyus oc loneliker oc alla renastir
Swa lika lucifers ordh tha han
sagde | iak wil fara wp īnan hy
melin. thz ær til iæmpt walda

42

widh gudh oc ey maa thz vndirstan
da aff andro for thy at lucifer war
skapadhr j̄man empyre hōghesta
himble oc tha wiste hā engin an
nan himil hōghre som han matte
te vpfara j̄man Nw vilō wi spør
ia hwat himane æru liffwandis
ællir ey oc haffua siæl ællir aff
26 huat krapt the ganga omkring
oc røras The wisasto hedhnær swa
som plato scriffwar thæn wara liff
wandis · hælaghe mæstara oc læ
re fædhr tala thr j̄mist om Then
fræmaste aff them allō som scūs
augustinus · han latir thzta maal
alzstingx uløst · the wisasta mæs
tara som æptir kōmo the sætta te
ra ordh som syntos wara amot
hwart andro · oc sighia som sant
ær at engin liffwande siæl ær bū
din widh likamē · vtan antiggia
for thy at nakor siæl haffwir ey liff
uande oc warande naturn vtan
likama · oc ey swa naturlika fys
lu | vtan fødhas oc fordarffwas
mz likamenō oc swa som oskæ
ligh dyur | oc fisker æller fughla
haffwa siæl · thy at enkte liffwir
vtan siæl oc tha haffwir thera siæl
enkte liff wtan fødas oc fordarffwas
mz likamenō · ælla for thy at na
kor siæl gitir ey fulcōpnat sina
naturlika syslo | vtā likama · swa
som mansins siæl fødhis ey mz li
kamenō aff fadhr oc modhr wtā
skapas jæmskøt aff gudi oc binz
vndir likaman oc ey fordarffwas
hon mz licamenō · vtan liffwa the
samuliudh sidhā som hō gaffs lica
menō for Nu engha andra gær

nigh gitir hō fulcōpnat naturlika
wtan licamā · thy at hon gitir ey
seet ællir hørt | vtan mz licamans
andbudhō · ørghom oc ærom oc æn
sidhr andelika syslor gioret Tha vn
dirstandhr hon · vtan nakot lika
mās andbudh swa som hwar maa
fina mz sigh siælffwo | oc tha hwa
ro ey ānor thing æn hō kændhe
mz nakro fæm witi · oc hulkin
mānen som brister nakot aff fæm
likamās witō | som ær syn | oc hørsl
røker | thæner | trauā | honō bris
ter en licamās vndirstandilse
swa som hwilkē man fødhes blin
dhr · faar aldrigh at wita ællir vn
dirstanda hwat som hwit ær ælla
swart ællir nakon lit · tho hwaro
vndirstandir siælen manzsins | sidā
hon skils widh likamā · andrō lu
dom som framer skal sighias æn
gud wil · alt thzta ær thr fore salt
at wi skulō oc maghō vndirstanda
at enghin siæl æn andelik natura
ær budin widh likamā vtā mz iff
nirgaff · gudz nir naturina Nw
ær antiggia wært at hwilkē lika
me skal tiæna siælēne til tærkwnls
syslo | han skal wara blandadhr aff
allo fyrō forsto likamō som æru
eldær oc wadhr oc vatn oc jordh
æller formatte siælin enkte kæna
ællir thola wat ællir tørt · heet æl
la kalt · thy at wat kæmst bæst aff
tørro oc tørt aff watu kalt aff he
to oc het aff kaldo Nw ær himb
la natura hwarte tyr ælla waat
heth ælla kald | oc ware hō ælla ō 27
skiptelig oc ware hon ælla æwi
neligh | thy at twæskont naturin

førstridha hwar andra oc maa
enkte wara æwinnelikt / som thessa
stunghir æru samblandat mz / oc
før thy æru enghin skal hwi æl
lir huru himbla natura / matte
wara liffwandis. swa at hon mat
te wara en natura saman sat mz
siæl oc likama Tha ffinnom wi at
nakot thing thorff annars widh
til sina syslo. swa at hwar them
ær naturlika skipt hwart them
fran andro Swa thorff skip styre
man. thy at han styre skipit i
nan skipino / oc tha haffwer hwar
thera sina naturu / swa talade
fordom mz gudz iertekno aaf
nar oc ven. swa at naghor en
gil rørdhe thera tungo / oc før
merde manzliga røst innan
thera munne Swa talar oc off
ta diæffwllen i sino syndogho man
gho. oc wardher opta olikom li
kom. Nw sker gudz ængil sin
skapara oc huru han styrer al
la werldena. oc haffwer thz
aff swa mykla frægdh. at han
giffwer sigh allan til / at the os
sina naturlika dygd oc krafft /
sino skapara til loff som hono
giff dygd oc krapt oc gladh
as at likas vidh han mz thy at sty
ra the likamlica thing som hono
æru næst til alla werldena fram
som framneer skal sighias æn gudh
vil Oc ær thz gudz skipilse at sty
ra nedal thing mz owarsto / oc ne
dersta creatur mz medal thingom
swa som konungh styrer ridder
skap / mz hertogha æller marskalk
oc bøndher mz ridderskap. Swa

45

styre ... hwa alla hymlana mz æng
lo / oc all likamligh thing innan ior
derike / mz himblenom / thy at aff them
mast oc maghe springa oc vaxe /
hwat witna thz iordhen bær æpther thy
som solin skipar sik til wardher æptir
thy timans iordhena aaxtir / swa
ær oc om annor himeltungel / æn
enghin krapt haffde himiltunglin æn
the rørdos ey / oc før thy fødis inctet æp
te domadagh / Swa alla folk. gras
alla løff / fiskar ælla fughla Ey ma
gu oc himbla rørals aff sik siælffuo /
før thy the æru huarte tunghir
ællar lættir æller liffwandis / so sakt
oc æn thot hwaro at the matto rø
ras aff tunghlek æller lætlek tha
rørâs the antiggia rætt nidhir som
sten / ælla rætt wp som eldir oc en
galundh swa iæmpt omkring som
the nu rørâs Oc før thy ær thz sa
neliga proffuat at himbla rørâs
oc føras aff vndirstandilse / ey swa
at himelin oc the vndhirstandilse
gøra ena naturu / swa so manzsins
likame oc siæl gøra en man. Vtan the
vndirstandilse ær gudz ængil obligan
dadhir mz naturu vid himelin An
dra ludh ær swa som styre man vidh
sith skip oc før ty æru ey haldhir hy
lane liffwandis æn skipit. Nw mæ
dhan himiltungil haffua swa mykla
krapt iffwir alt thz som a iordene
fødis. tha vilium wi spøria hwat
krafft the haffua nær manzsins
fødhso / oc foro hær mange mæ
ville owir oc fara æn sønne mz 28
wantro Oc sighia than ær sæl
som godho dagh ær føddir / swa
som sola gangher oc stiærnu mæt

46

to naghlo mānom skapat got ælla ilt
thy at enghi skilnat haffuir æth dygh-
ne aff andro vtan aff folgangh oc
skærno Thæssa villo hō ær vadelight
thy at hō dömir anugha aff hime
rike oc halwiti ælla gudz ratwiso.
hon aff æggiar mānom aff allom
godh gerningō. oc drivir til ælla
synda thz magho wir swa pröffua
hwi nitra thz nakor man görer sina
nödughe at han gitir thz ey lateth
före sith eghit liff thz gör hā oskyl
dughan oc för ty matte gud ey me
dan wita mānen en aftan ælla oc
en oskælika gerningh æn hā haff
de ey ffrælsare naturu til at göra
got oc ilt ælla lata. Nw æn himil
rikir haffde ænmyskin krafft mir
manz sins fördo som andra likamli
en drivra oc tinga. tha vare hans
natura ey frælsare at göra nakra
gerningh æn ānars oskælika diura
oc thinga oc för thy vare gudh
misiæmn domare æn han giffwe
mānenō bætri dom æller verre
æn andrō diurō. oc æn han lönade
godhō wæl oc ondom illa oc til
engrēsins vare tha himerike ælla
hælwite oc matte tha hwar göra
som honō synnes oc förfinados alla
dygdenar oc godhe lifnadher. ok
otalight oqwænelight thing folgha
twisse vantro. oc för thy vari hon
vtlaghdh aff hwars doghandis
manz bryste. Nw vilium vi fram
mer hona bryta oc alla synduls
28 sa mz pröffuande rönd oc hælghe
skript oc skilom skælom
Thætta ær rönt maall oc pröffuat
at optha födhas twe twillin

gar badhe man ene stundh oc skær
no gangh. oc vardher optha ānar the
ra doghande mā oc annor thera
thruffuir ællir oc æn værre. Swa
scriffuas oc aff iacob oc esau at the
varo twillingar oc tha wart iacob
allir doghandis. æn esau ondher oc
awnsiukar Thæsse æru oc fiol skæl.
gen the vantro enkte thing hafwi
vald oc krapt mir kraptugare ting
æn thz ær siælpt Nw ær siælin ande
ligh oc för thy ærlikare æn nakor
likame. oc för ty hafwir enghi skær
na krafft iffwir siælena vtan swa
som ānor thing man iordhrike fö
das oc vardha mz himbla krapt
iæm wæl manz sens likame Swa
skapar gudh siælena oc giffwir hēne
frælsan vilia som enkte maa nödh
ga thz skapat ær gudh ensamen
ma wænda manz sins vilia. wæl
gör en mā swa myket vald iffwir an
nan at han later sin vilia för hans
skuld æn aldrigh nödgar nakor an
nā man til godwilia at göra gærna
gen sinō wilia. vtā han twingir mz
sik hwat honō ær nyttelikit oc van
dar siælffuir sin vilia. Nw æru the
tho hwaro nabūdin likamē oc siæ
lin. oc lystir likamē til magh stykke
som siælene æru olofflik oc ær ens
mās likame vær skapadher æn ānars
oc lystelikare til thz för ty at han var 29
födder aff værre blodh oc a værre
dögne thz ær at sighia aff værrom
skapadō skærno gangh oc krafwir
likamē sin lusta æn siælin hon ær
allaledh fræls at folgha likamās
losta ælla ey. oc enkte skapat thig
ma dragha hona nödhga til syndh

vtā lyūa viha · æ huru, ælla hwilka
ludh hans limi fura ælla likamans
liste tha vardhe aldrigh the giærn
gin honō til syndh vtan hans wili
sighi ia mz hugh ælla muni ¶ Raa
dher iak hwariō cristnō mānē at ræ
das mee sin onda viha æn nakot
skapnolagh, fore thy at gudh ær en
samē skapare som fore var sagt oc
han skapade siælne fiælsan viha
¶ Sidhā sighir scriptin framer at var
hīa skapade forsta dagh lyus, sūs an
gustinus vnderstandher som fore var sagt
mz himblenō ængla naturu æmpni
fore the skæl som giffni varo, oc mz
lyus vnderstandir han thera naturu
fulkōpnilse ¶ Tessa lundh at han gaff
thim andelikt lyus oc vnderstandil
se aldra thera thinga som gud ska
pade ¶ Oc tha scriptin sighir at gudh
skilde lyusit oc mørkit tha vndir
standir han thz tessa lundh tha
gudz ænglar vndirstodo sigh oc
sina faghra natura oc alt thz gud
skapade, sagho the man sine lyu
se naturo som fore var sagt, tha
loffuadho somi sin skapara oc tak
kado honō mz myklō ælskoga oc fore
thy gaff gud them swa myklo ærli
kare lyus at matto see han siælff
wan oc hās guddom | oc ær thz
lyus som lyser gudz ænlite swa
myklo lyusare æffwir naturligh
skæl oc vndirstandilse at the ma
gho hæthir heta myrk æn lyus ·
tha the likas badhe sama ¶ Suma
ængla bædons aff sine fæghrind |
oc forgiordho thz mz at see nakō
tima gudz ōsiōn | oc misto thz sin
ærlikt lyus oc wordho thy fordō

dir oc bættadhe diæfflar oc fore thy sigh
scriptin at var hīa skilde lyus oc
myrker, swa vnderstādir sūs an
gustinus fore thy honō tykker ey
skælikt oc ey likt sanno at moy
ses forlæt at sighia | huru gud ska
pade ængla naturu tha han tala
de om all ānor creatur ¶ Andre
helgha biscopar oc mæstara sighia
suma at ængla varo skapadhe
mangō æmpne firi iordh oc himi
¶ Oc fore thy tighdhe moyses om the
ra skapilse thy at hā byriade sina
tulan at vphoffwe timās likamli
gha thinga | Summi sighia swa som
cristostomus at moyses thagde fore
thy om ængla naturu at han ræ
dis at israels synir skuldo dyrka the
ra thā fore gudh siælffua | thy at the
varo wiltone til vetta thro ande
lighir gudz oc kunno ey vndirstan
da oc skilia eet andelikt thing aff
andro ¶ Oc tha wi spyrrim hwat
lyusit thz muwde wara som fore
war æn solen, ælla nakot himiltu
ngl thy at the skapados fiærdha
daghe ¶ Tha swarar thz til sūs dy
onisius at thz war solina lyus, oc
at solen war forst skapat i man
æmpnō siælff | oc sidhan var hēne 30
thz lyus giffwit, forsta dagh at hō
matte skina oc skildos thz mz sua
som nw myrk oc lyus ¶ An fiær
da dagh skapade gudh swa at sole
sken | annan wagh om wærlde
na ena stwnd | swa som nw oc an
dra stund annan wægh, oc ær mer
dhan at ānan vægh war myrk |
som ānan væghin war lyust | en
nan wærldene swa som ærwarlikt

enskipte ær til domē Nw skulu thz
alle cristne man vitha at wi ærō
bwndin til at throa hwi wtna thz
som skriffwas ī̄nan biblia siælffwi
thy at hon ær dictadh aff the hæl
gha anda siælffwō oc skriffuat aff
patriarchū oc prophetō oc ewangelistis
oc aplis Oc swa som skriffwas ī̄nā
ezechiele prophetu hwar tæssa fyu
ghur haffwir fyughur ænlite ty
at skælikō mæstarō ær loffuat at
vnderstanda thera ordh mangō
lwndō oc swa at enkte sighe amot
te som utsæzet ær oc lyust oc vp
pinbarligha sakt nakrō stadh ī̄nan
biblea · oc maa hwar som vil hal
da sc̄i augustini ordh ælla ānars
hælaghe mæstara ordh som hwa
rid tænkir bæst hwar thima
the tala nakot aff sik siælffwō oc
sighe swa oc skriffwr sc̄us augustinus
til sc̄m ieronimū at thū særlike
hedhe ær iak skyldoghe hælgō p
phetō oc apostlū · at troo fore thy
thera ordhō at the saghdo swa æn
attō andrō æpthe thm ær iak swa
mykit skyldughe at troo som the
pröffwa före ty maa hwar æptir thy
som honō tækkis halda sc̄i augusti
ni ordh ælla andra hælgha mæstara
tha ær thz sant at hwilkin stadh
the sighia ey atter eth tha halla
tæssa tima mæstara fram före alla
sc̄m augustinū swa som pröffwas ma
ghō andrō stadhō framer æn gudh
wil · Nw vikom wi spöria hwru lāgt
war mælla thæs som alle ængla
vaaro godhe oc til tæss the skuldos
aat · the swarō wi swa til mz wi
saktarō mæstarō at gudh siælffwō

skapade alla ænglana godha oc giff
thm allō the nadhe at the matto
skulda sik æwinelikē fagnadh oc gla
dhi mz honō Nw ær ængla natura
andeligh oc swa enfald at æ hwart
hō wændhe sigh · tha wændhe hon sik
swa enfaldeligha fast at hō wardhe
aldrigh tædhan fran wændh sidhan
swa som wi finom oc mz mangō
mānom som haffwa ælika naturu
at hwar som the læggia til sin hugh
oc godhwilia the gita the nödhelgha
sin hugh fran skilt · Oc tha ær ængla
naturu myklo ælikare oc enfaldare
æn manz sens oc tha the vaaro skapa
de tha loffwadho swmi sin skapara
oc swmi bældos som nw var sagt oc
æmskōt ī̄nan næsto stwndinne tha vor
do swmir sæl mz gudhi Oc swmir
væsler oc skild ændelika widh gudz
lyus · swa at the maghe aldrigh til gu
nadha kōma Iohanes damascenus
en hælaghe grezber mæstare hā giff
wir thologh skæl oc sighe at ænglom
haffwr enghin ānan dödh æn synde
na oc thz sama göre honō synde som
mānenō dödhzen · Nw ær oc swa mz
mānenom at hans siæl faar aldrig 31
bætradh sik sidhā mānen döe · tha
ær oc swa mz ænglenō at hā gite
aldrigh takit widh nadhō gudz sidhā
han syndar en tima oc som godz mā
siæl syndar aldrigh sidhā han döör
utan glædes æwineligha syndlös
mz gudi · thy at hwar som en tima
vardhe sæl mz gudz asyn hā vardhe
aldrigh vsæl ællr syndoghe sidhā
swa oc godhe ængil sidhan han fik
en tima fæst sin hugh oc ögha a
gudz asyn · tha maa han aldrigh

sidhā synda ælla vsal vardha thy
at gudz frygdh oc maghti ær swa
mykit oc maktogh| at thz ensamnt
oc enkte ānat fyller alla siælena
oc ængilsins astundan oc lusta. Nw
vilō wi spöria huat var försla lu
cifers synd| oc thera kōpana mz ho
nō fiöllo nidhr aff himerike. Ysai
as scriffwir at lucifer sagdhe ī man
sinom hugh. Jak skal warda liker
thm högster ær thz ær gudh siælff
wir Nw sighr iak swa. vilde ængi
lin likas vidh gudelikin liffnadh
tha giordhe han wæl oc syndlöst| thy
at gudh skapade han thr til. Wilde
han lika sik widh hans wald. tha
viste han at thz ware honō omō
gelikt vtan han worde sandr gud
oc wil iak pröffwa at thz matte
han aldrigh vilia| Swa som stok
kir maa ey vardha eldir vtā han
mistr sina naturu| swa matte æn
gillin oc ey vardha gudh vtā hans
siælffs natura fördarffwadis. Nw ær
thz amot huarie naturu at wilia
sina fördarffwilse oc enghī mā ma
swa wardha fulkir at han skipte
sina naturu ī man ānars mans na
turu| som valdughare ær. thy at thz
matte ey vardha vtā hās siælffs död
Oc wilia alle hæller dödhin fly bæl
littis thz at en riddare ællir greve
wille gærna wara konungr| oc mā
ge klærka stunda til at varda biskū
par| oc tha aldrigh swa at him varde
thæn som nw ær konungr. oc thn sō
nw ær biskopir. thy at swa nyuthe
huargthin them sith rike ællir biskops
döme| vtā them samo som för waaro
oc sik siælffwo omskipte til dödhin.

För thy ær thz omōghelikt at sighia
at lucifer vilde wara gudh. æller
haffwa iampt mykit wald som gud
siælffwr. Nw skal thot hwaro thz för
ens sakt vara som ysaias sighr| at
lucifer wilde likas vidh gudh| oc sku
lō wi thz latha höra vara omōge
likt. Lucifer war som flæste sighia
fræmest oc ælskaste gudz ængil| oc
vndirstodh wæl at honō hördhe til
at radha oc styra wærldena fræm
mast æptir gudhi siælffwō| oc swa haff
de oc sidhā wordit. æn hā haffde gudz
skipilse vnbidat. æn han wilde ey
thæs vn bidha| vtā vilde wardhe
bradriker| oc stundhade faa thz vald
mz sine naturu krapt| som hā skulde
faa mz gudz nadhō. oc miste thr före
alla gudz nadhr oc wenskap. swa sō
marghr mistr æn ī man dagh sins
iordērikis hēa wenskap| oc thæn
hedhr oc æro som hans hēa haffde
honō ætladh. æn han toke fram för 32
honō siælffwō. Swa vilde tha luci
fer likas widh gudh at swa sō gud
haffwr alla wærldena waald siælft
aff sine naturu krapt oc vtā gudz
gæff. Thæsse answar pröffwar mz
anselm ordhe han sighr at ænge
lin stundade til enkte ānat vaald
vtan til thz sama som han haffdhe
bidhat. Nw spör iak huat annæn
ængla synd war som fiöllo mz lu
cifer oc syndadho the samuludh sō
han. oc vilde huar thera haffwa
siælft vald mz honō huar æptir
sine naturu krafft| vtan gudz gæff
swa som manghr mā thænar
hæller enō nānom hēa| æn konū
genō siælffwō. för thy at hā vari

thz sik mere lön aff honō Aff godha
ængla natura krapt oc skipilse. oc
swa ildra wordhe menn talat ämar
stadz æn gudh wil

Tæt hon kalladhe lyusit dagh oc
myrkit nat. oc swa wart en da
ghr aff quælt oc morghe. Vndirstā
dom wi thūna försto dagh aff solina
lyuse. tha ær thz oc skælikt at lyusit
wart försto daghen thy at ey wordhe
daghr vtan solina lyus. Oc ær thz
mærkelikt at gud böriadhe daghin
aat qwældino. oc wart thz vppenbar
likt tekn at gudh skapade hans
hiærta oc hugh lucifer oc sidhā myrk
tis honō tha han syndade. Oc vard
all wærlden nat oc for vildh ath
sanom gudhi. oc teskuns nat oc
myrk wardh alt fran adams synd
oc til thæs gudz son himerikis sol
oc lyus ran vp ī man renasto skyr
thz ær at sighia innan vara frw
liffwe oc lyste alla wærldena mz
rætte troo. Thēne daghr likas vid
siælēna lyus. hon liffwir först in
nan likamenō om ena qwælld stnd
thzta ær madhā mānen liffir tus
sa hems. Sidhan myrkis tha honō
siælin skils widh licamē. æ til tess
honō daghas hymerikis lyus a
domadagh. Vndirstandō wi thz
lyus mz sco augustino ængla natu
ru tha ær thz oc vaghande mz
skæl. at thera lyus oc vndirstādil
se ær en daghr aff quældi oc mor
ghon. thy at godhr ængla sagho
först oc vndirstodo alt thz sō gud
skapade mz naturliko lyuse oc
vndirstādilse. oc för thy at the tak
kado gudhi oc loffwado hā för alt

sit handha wærk. tha tedhe gudh
them sith ænlite oc gudelikt lyus
oc kallas thzta lyus morghin thy
at gudlikt lyus ær lyusare æn thera
naturlikt vith som likas widh quæld
oc kom enghin natten mællō. æn
onde ængla the misto thz sighnadha
morghē lyusit oc nattadis thē ewi
nelika nat. thy at swa som för war
sagt naturlikt lyus oc wit ær swa
som myrk fram om gudelikt vitt oc
lyus. oc ey skulo wi swa vndirstāda
at thē nattadis oc myrktis mz thy
at the misto sith naturlikit vith oc
lyus. vtan at the fingho ey gudlikt
lyus. Spōr oc naghor man hwart
onde ængla fullo tha swarō wi thē
mz sco paulo at thz æru öffwir os m
nan myrkri wadhri oc för thy vndir
himblenō at the æru owdughe at
vara mz godhō ænglō. Oc thot hua
ro iffwir mānenō thy at han ær na
turlika ærlikare æn mānen. thz til
at swa nær mānenō at fresta holkin
doghande ær oc troo sinō skapara.
æn enghin mā magho thz meera fres
ta. æn gudh loffwar them ællar orka
de engin standa gen thim. hwars mār
siæl haffwir fra thy hon skapas oc
alt til thæs hon skils widh likamen
en godhā ængil til gömo oc ānā illā
til frestilse oc hwilkin thinna en on
dhr ængil frestar nakon doghandis
man oc lokkar hā til syndh. gitr hā
engalundh draghith manz sins wilia til
thera syndhena lusta. tha loffwas thē
diæfflenō aldrigh sidhā fresta nakon
mā til thera samo synd. diæffla vald
ær oc myklo mīna sidhā var hāa tol
de dödh æn för. oc myklo meer modha

the mankonet foer æru sidhā Sialffuͦ
lucifer han fræstade wan hæra oc wart
hā siva wnnen oc budin at enghen
maa hā fræsta foer æn domaghær ær
nær oc antecrist ær komen oc var
dhær lucifer hans tyketo mæstare

Nw vilium wi spoera aff badhe
godhō ænglō oc illō huru the
vndirstanda huar ānars vilia ællæ
huru the talas widh. oc ma gøra
nakrō māne synas at huar thera
weth ānars vilia oc hugh. thy at
sctūs gregorius sighær aff os at hælge
man æptir domadagh vardha siva
lywsir oc gønō skærir at amskot
som en gømer aat andrō oc hyggær
tha smyghær hans hughær gønom
hans samwit Nw sighær war hærra ī
nan læstine at wi vardhō like æng
lom æptir domadagh. tha ær thz
likt sāno om ænglana at the vn
dirstanda hwar annars hugh. A
mot tæsso æru skal jeremias ppha
scriffwar at engin vndirstādir mazs
sins hiærta vtan gudh siælffwir Nw
ær wandare at wetha ængilsins hug
æn mazsins. thy at manzsens hugh
ma stwndō man pröffua aff likamās
skipilse æn ey angilsins. thy at han
ær andeliker oc likama lōs Tha skal
siva answarus til. at ængilsins hug
oc mazsens ær siva ærliker oc valdo
ghær som foer ær sagt at ensame gudh
haffuͦ vald antiggia at vænda han
æller vndirstanda. Oc enkte gitær
han hællir vndirstandit æn wænt
oc æn ær ænglenō vandare at vndir
standa nakors ængils hugh æn mazs
sins foer the skal nw varo giffuin oc
foer ty haffwir ængelin ey maal siva

som mænen haffuͦ sith Siva som sctūs
paulus sighær ey talar ængilen mz mw
ne widh ānan oc ey høre hā mz ørō
thy at the æru badhe likamalosir.
Nw viliō wi tha förstt vita huru
the vndirstāda oc sidhā huru the
tala Angilin oc manzins siæl skal
siva mykit aat som the taffla som
all ær scriffwat. oc andra the som ær
vtscriffuat vtan all ware til redha
at scriffwas Sialin ær siva som
en vtscriffuī. oc tha wæl til redh
at scriffuas thy at hon skapas in
nan barnsins likama vtan aller
kwnistir. oc haffuͦ gudh giffwit
hēne all anbudh oc redho til at faa
mz kunistær thy at hon vndirstan
dhær enkte foer æn hō seer ællir hører
æn ængilen haffwir inskapadh oc
infødh mz siælffwo sik alla thingh
likwise. oc först han vændhær sin
hugh iffwir ens thingx likwise
tha vndirstādir han thz som gnō
spaghil Æn huru vndirstandir æn
gilin gudh siælffuā aff sine natura
krapt. thz skulō wi vetha at threm
lundō vndirstandō wi oc seem na
kot thing som tha lede at the luta genō
spaghil siva som tha wi seem oss
siælffua ælla nakon ānan īman na
kon spaghil som oc mz thy at thera
andeligh likwise skipas īman varo
øghna siva sō wi sem nakot lyus æl
la stadh ællir nakot likamlikt thing
foer oss vtan spaghil tha skapas tress
andelik likwise īman varō øghō
Thridia lundh seem wi solena lyus
tha thz skin siælfft īman warom
øghom. Förstra lundh sagho æng
la gudh siælffuā thaghær the van

ro skapadhe gönom sik siælffua · thy at the
æru renasta speghil gudelike naturu
oc för thy see the gudh gönom sik siælffua
oc thesse vndirstandilse aff gudi haffdo
the m; naturu krapt för æn the wor-
dho swa sælir at the sagho gudz ænlite
thy ānat ær at see manz ænlite siælfft
oc ānat ær at see thz gönom speghil
Æn m; andelikom likamom ey vtā tek-
nadom m; ögthom ælla örom wtā mōo
dhom som för var sakt · vndhirstanda
thr hwar ānan oc alt thz skapat ær
Æn sidhan the wordho swa sælir at the
wordho verdughe at see hans ænlite
tha saagho the han oc see andelika
swa som vir seem lyuset siælfft m; va
rom öghom · oc æn swa myklo lyusare so
han ær siælffwir lyusare æn lyusith
oc skulom wi ffaa at see hā æptir doma
Nw wardhom vir see huru dagh
the tala oc huru likamalösir oc
skulom wi nw vitha at wi talom för ty
m; leamlikom anbudi oc lyþ som varom
vilia m; vaarom mōne · thy at war
hughr han ær förest huldher innan sik
siælffwom som sagt war oc sidhā æn hul
dhr vnde likamenom Oc för thy skulom
wi förest haffwa vilia at visa androm
mān vaan hugh · oc sidhā æn tala
hā fram m; mōni · æn ænghilin hā
haffwa ekke vtā eeth skiel offwir sin
hugh · thz ær frælse som sakt var oc
ænghlin likaman oc för thy törff hā
ekke andra lundh tala widh ānan
ænghil oc wisa honom sin vilia oc alt
æn vnna honom at witha sin hugh
oc huxa tolgh ordh til hans som vi
talom m; mōni til vaan wen tha wi
wilium nakot göra kunnokt honom · 35
Æn huru skulom wi vndirstandha

sancti gregorii tha hā sighir at wi
skulom vndirstanda huar ānars hugh
æptir domadagh iæmskiöt som huar
hyghir aat androm · thz ær at sighia
at vaara likama wardha swa rene
oc skære oc lyuser · oc hughamin krap
toghe at smygha at eens māns hugher
haffwir enkte skiel före androm vtā
sins vilia frælsi · oc för ty vardher
tha swa m; os som nw ær m; æng
lomen æmskiöt wi huxom van vili
a til vaan iæmsælan ven oc han
hyghir göra at os tha vndirstan
dir thessa lundh hwar ānars hiarta
Ok maa hr markia huru vaar
likame vardher skiuradher för æn
han vardher swa skær oc lyus Æn
nan daghen skapadhe var hrā fir
mamentum · thz ær at sighia en fæsta
mællā vatnāna oc kallade thz hy
melin Nw maa spöria huat fæs
ta thæssi ær · som han kallade hiimil
madhā himelin var för skapadher
Vilium wi fölia sanctum augustinum ·
tha ær thæsta skiöt löst thy at han
vndirstandher ængla naturu m;
them himblenom som gudh skapade
försto dagh oc hāna bonadh oc ful
kompnilse m; the lyuse som gudh ska
pade försto dagh oc himbla naturu
m; thesse fæstu som han skapade an
nan dagh oc kallade hymil Vilium
wi fylghia androm hælgom mānom
tha magho wi sighia at himbla
naturu var skapadh försto dagh
wtan sina fæghrindh oc naturu krapt
oc hymiltungil æn försto dagh tha
gaff gudh solinne tha dygdh at hon
matte skina oc lyusa som æn ær
Annan dagh tha skilde gudh hwan

himil īnan sin stadh, siva at æmpy
reū alt hyns var dwarst, oc thz næst
cristallinū som thz kallas vatn thy
at thz haffwir ingin lith ælla lyns
vtan siva som watn, oc thot hwaro
fastir som cristall9 oc ey lös oc ofta
dugthz som watn. Oc vndhz thin
himbli ær stiærnu himil som fasthz
sithz, som skil aat cristallinū oc
fyugh ir elemēta, eld oc wadhz oc
vatn oc iordh oc ær watn nākūno
gust aff them threm som offwan
iordhena æru, siva at faa mæ aff
almænnige folke vetha væl hwat
wadhz ær æller eldhz owan wa
dhz. Oc sigx för thy at thæne hime
lin skal oc vara watn oc wadhz ty
at kristallinū ær owā han, oc ele
mēta vndhz honō. Tridhia daghē
skilde war hra vatn offwan aff io
dhēne all īnan octeanū oc siō oc
bækkr oc bæchna oc lönnska aadru
vndi iordhēne, oc lat iordhena siu
ma vara bara thz til at mānen
matte byggia owā iordhena

Nw ær thæta mærkiāde at var
hra skapade warldhena alla
fyri nakon dagh īnan samblanda
dhō æmpnō, oc skilde hær hwaria na
tura fra andre īnan försto thrē daghō
tha klædde hā hwart elementū oc himil
mz sine fægrindh. Nw īnan thæna för
sto trē daghō tha skilde war hra först
at dagh oc nat vm försto daghē. Annā
daghin skilde han aat hymblana oc al
elemēta, tridhia daghen skilde hā hwa
ria natura fraa andre som væxir a   36
iordhine. Nw var siva scriffwat a io
dhene för at iordhī war vnyt oc tom
o nyt för thy at mānen gat ey boot

a iordhene medhā hon var lukt mz
vatnō, tom för thy at enkte væxte
a hēne oc för ty sanade war hra först
vatnē samā oc sidhā skapade hā hā
nir a væxt, antighia siva at taghz
vaaro væxin all græs oc thræ oc
alzkona fruct oc siva vndirstanda
flæstir hælga mæstara, ælla oc siva
at war hra gaff iordhēne sædhis
krapt oc alzkona græs, thræ oc
frukt matto framledis væxa aff
hēne. Siva vndirstandhz sācs augus
tin9 oc pröffuar nar han sin ord mz
thē ordhom thz moyses sighz thz æpt
at var hra skapade alzkona thræ
för æn the vprunno, oc alzkona græs
för æn thz gnorde blomstir aff sigh
Æn andre hælge mæstara vndirsto
do thæta siva at gud skapade tridh
ia daghē alzkona iordhēne affingæt
oc sidhan ökladis hwart aff andro
Nw ma hær spöria om gudh ska
pade torn oc tistil oc ānor mensam
græs oc ma thz dörla nakrō synas
at thæskons war ey skapat för æn
æpthz adams synd tha war hra
bānadhe iordhēne, oc sagde siva
til adam tha thu ærffuoda iorde
na tha skal bæra torn oc tistil,
Æn wi skulō siva vndirstanda
at gudh skapade alzkons natu
ru īnan sæx daghō för æn adam
bir syndade oc enghī ānor aff nyo
för thy skulō wi sighia at tistlar
oc tornar vaaro skapadha för a
dams mz andrō naturū. Nw pro
war thu a mot mz skal enghī væt
wis domare plictar syndena för
æn hon ær gör oc för ty matte
gudh ey skapa mānenō men, för

æn han syndade. Thz swaras thertil
thwem lundō. först swa gudh viste
wel för æn adam syndade at han
skulde synda. oc for ty skapadhe hā
för plitena æn adam syndade tha
swa at honō var enkte men ælla
gēnærdha aff thæssons thingō för
æn hā syndade. thy at the iordh so
han skulde ærffuoda för æn hā syn
dade sigh til födho hon haffde giff
wit ingha fruct vtan godha æn hā
haffde ey syndat. Oc sigher oc scrip
tin oppenbarlika at gudh sagdhe
til adam sidhan hā syndade. tha
thu ærffuoda iordena tha skal hon
giffwa tik torn oc tistil. thz ær at
sighia thu skalt haffua meen oc ge
wærdo aff thy thu hwa tik til
hiælp. Æn enkte tala han om andra
iord oc för thy matte wel vara at
ānor iordh ey ærffuodas aff māne
nō bæri torn oc tistil för æn han
syndade ey tha honō til men för
æn han syndade. Swa som en ræt
ter domare tha han bygger borgh 37
ælla stadh. tha bygger hā myrka
stuffwo oc galga för æn nakor bry
ter veth i stadenō. Annor answar
æru tæsse enkte ær gras æller
dywr swa skapat mensampt mā
nenō. at thz ma ey vara honō til
lækedō iamwæl eetter aff ormenō
thy at enkte ær thz skapat som ey
haffwr nakra naturlika dygdh
oc predica mānenō nakra gudz
dygdh. Fiærdha daghē skapade
var hærra sol oc mana oc ælla stiær
nor til at skilia tidher oc dagha oc
iæmlanga oc lysa iordhena. Thar
ma vnderlikt tykkia hwi war

hærra skapadhe hymiltunghil fiærdhe
daghe för tæsse skæl. hymiltungil æru
lysinō ilæte æn nw var lyusit ska
pat första daghē. hwar var tha mānan
til fiærdha daghin. Annor skæl græsit
aff iordhine vaxer aff iordhine aff
solina krafft. Nw vart græsit ska
pat tridhia dagh tha skulde oc æl
ler för solin wara skapat thy at hō
ær wærdughare. hwi mon oc scrip
tin kalla manan oc hymiltungil my
kit mædha mangh æru mere. hær
swaras til tæssa lundh at swa som vær
hærra skilde eet creatur widh annat
hwart mān sina naturu skipilse i
nan första thre daghō. Första daghē
lyusit mān himblenō thy at thz æru
wærdughasther mān likamlikō tingō
oc ānan vatnet. thz ær at sighia
thry elementa som för var sagt fran
himblenō oc tridhia daghen iorde
na bara fra vatnomē. Samuludh
kladher var hærra hwart æptir eet an
nat mz naturlikō thingō. mān an
drō trem daghō först himblana mz
himiltunghlū första daghē. thz ær fiær
da daghin. Oc sidhan vadher oc vatn
mz fughlō oc fiskō. ānan daghe thz
ær fæmpta daghē. oc maghō wi
mærkia oc sighia at var hærra klad
de oc sömde sith handa wærk som
nw var sagt. Första tree daghana
mz thīn dygdelikō thingō som rō
ras magho hwart fra andro. Nw
wardhō wi skælika swara skalom
oc til thz första swa som för ær salt
at solen oc hymiltungil varo skapat
firi första dagh siælffwā. lyus war thē
giffwit första dagh thy at ey var dagher
för æn lyusit kom. Æn a fiærdha da

thenō tha första varo the giffwit
giffnar dygdh(e)r oc krafftir at röras
oc göra tidh(e)r skipte oc dagha oc iæ
langa · oc pröfuas th(e)r m(ed) at lyusins
klarte ælla kar var giorth för æn lyu
sit · thy at solin siælff oc all himultū
gil varo skapat fyri första dagh · til
ānat swarō wi swa | at solin oc himultū
gil gaffwo græs vaxt a iordhine m(ed) sinō
værma oc thy naturliko sædhi oc krapt
som gudh skapadhe tridhie dagh | oc ey
aff sine dygdh ensampni · oc för thy hörde
væl til at gudh skapade för naturlikt
sænde īnan iordhine til alzskona aff
wæxt oc sidhā himiltuglin at hiælpa
til alzskona awæxt | [V]ilio wi vndir
standa m(ed) the som sagdho at var hīa
skapade för græs oc thræ · tha swarar
basilius at var hīa skapade för græs
oc thræ æn hymiltūgil för thy skulo
at enghin skulde vantha at solin ællr
nakot himiltūgil skapade först græ sit
swa som mangh hedhner wæ vanto
oc dyrkado sol oc stiærnor swa so gud
oc skapara · [T]il thz tridhia swarō
wi swa at sol oc mane kallas för thy
hymiltūgil | mykin at the synas mæst
mānom för ty at the æru narme os
æn försto stiærno · swa som æru satur
n(us) oc mars oc synas optare | thy ath
the ganga skötare oc offtare ō kring
hymelin æn the som æffwir meer æru
thy at hymlanir æru æ thy widha
re at the æru offwirmeer | oc ō kring
andra himbla · oc för thy göra the
mista himiltuglin næst gagn mā
nom oc iordhene · oc thee optare si
na dygdh oc ær thz pröffuat aff the
visasto | at saturn(us) gangh(e)r xxx aar
om kring | för æn han kombir atir

inan thy sama stadh som hā war först
[I]ouis stiærna gaar vm kring xij
aar [illegible] om tw aar [S]olin sith(e)r
mattā alla himiltugla oc gangh(e)r
om kring ccc · oc lx · oc v dagha oc
vj stundh(e)r ens dags [V]enus oc
mercuri(us) æru næster planetu
stiærnor vndir solinne | oc æru tha
oc thera himblar swa sambūdnar
widh solina at the thry ganga all
iamlangt vm kringh hwar om sin
himil · oc het(e)r venus andro nām
lucifer | thz ær morghō stiærno som
rinner skyndō up före solene oc skyn
dō æptir hon hetir vesp(er) · thy at hō
synis om quældom | stundom för æn so
lin sætz oc skyndō sidhā · [M]ercuri(us)
synis æ samulundh oc skil them gāg
om kringh solina antiggia litit æl
la alz ekke [M]anen gangir nidh
ast oc skötast thy at han haffwir
skiluaston warth han gangir om
kringh siw dagha oc xx | sidhā gā
gh(e)r han twa dagha swa nær vn
dir solene · at ey gitir nakon man
seet hans lyus fyri solinnes lyusi
swa som [illegible] litit vax lyus lyser alz
ekke tha solin skin om midhian
dagh [S]idhan manē gangh(e)r fran
solinne tha kallas för thy ny at th(e)r
at manen haffwir ekke ānat lyus
æn aff solinne siælffvi [O]c swa læn
ge manen gangh(e)r ey swa langt
fran solinne at iordhina skugge
kombir mællā thera · tha ær hā
m(ed) fullo lyuse | sidhā hā gangh(e)r
fran hēne thy at hon haffwir la
gri waghnn vm kring · tha wær
dh(e)r hans lyus | æ mīna oc mīna
til han kombir atir widh(e)r so

lena siälffua vpa attonda dagh ap
ther ... dagha | thridha ær hon tim
dagha myrkir thy at hans lyus
synis ey mera før solinar lyusi.
Sidhan ætir a tretandha dagh
tha ær myna oc ny som før. Nw
før thy at iærnlangin haffwir 39
.cc. oc xl dagha oc fem dagha
oc stundhir om brunsth sex dagh
stundh meer tha haffwir kirkia
skipat bisextum hwart fiærda aar
thz ær thu bisext om fyra aar oc
thz wællir at hwart aar skiptis
om søndaghe bokstaff inna mar
tologio oc alle hælgho dagha. Skip
ta hwart aar om wiku dagh æpt
annat | oc wiko ær først proffwa
om søndagh oc andra hælga daga
oc sidhan om bisext. oc lx oc fem
dagha gøra femtighi oc twa wikur
oc en dagh oc sex stundhir Nw ga
ga alla vikurna aff syw bokstaff
wm thy at vikan haffwir syu da
gha oc tha alla vikunar iærnla
gons æru wtgangnar tha ær æp
tir en daghir oc sex stundhir | oc
wardhir tha thinne æpthirste da
ghen tækas mz nyu are oc by
ria nyt aar oc swa framledh æ fyr
ra ærsins æptirsta daghir wara
thes ærsens første daghir som æp
tir kombir. oc swa som dagha
nar skiptas om. swa skiptas oc
om bokstaffwinir | vm hwart
aar oc før thy koma hælghir da
ghir Nw vp a/annan wiku
daghe oc annan komo the i
fiærdh aar | oc tridhia koma the
at are Nw ær ey vandalost oc
skipa swa sex stundhir ens dagx som

iffwir flyta. koma thir enkte innan
dagha tall oc fore thir wille radha
tha koma swa til at an eth aar
byriadis æfla om morghonen | tha
byriadis annat om midhian dagh
oc tridhia at quældenom | oc fiærda
om midhia nat thy at en naturli
kir daghir haffwir fyra stundhir oc
xx | tolff om lyusan dagh oc tolff om
nat tha badhe æru samman iæmpn.
wiser men ffwno thætta raadh at
wtan rækningh sex iffwir flytande
ens aars. oc siæx annars oc siæx
tridhia ars til siæx innflytande
stwndhir fiærda aars. oc rækna
tha samman fyrum sinnom sex stundhir |
oc gøra tha alla samman en natur
likan dagh thz ær en lyusan dag
oc en a nat. oc høre swa til at ræk
na hwart fiærda aar. Nw haffwom
en dagh innflytande wart aara
tall hwart fiærdha aar | hwat sku
lom wi bætir aff honom gøra æn sæ
tia han i mz androm daghom innan
martologio | oc læta en bokstaff
thiæna them badhom. hwar magho
wi honom hælst widhir koma Siff
nom aff fara sex them manadhe som
fanbastir ær oc fæsta haffwir daghana
han ær februarius han ær oc æptirs
te manadhir ærsins æptir thy som wæ
den war skapat i marcius manadhe
wara ffim dagh | oc war swa bisextus
sattir innan februario helom mana 40
de føre wara fym dagh. at dagha ta
li oc thwe daghom thy at wara fem
daghir kombir sidla innan marcio | oc
kallas than daghir bisext. som tydhir
a latin tysuar sex thy at than da
ghen skal tysuar rækna | før sex stu

dhr huart fiardha aar / Oc ær thz
mærkelikt at æn ey gömdis tæsse
rækningh utz bisext tha haffde nw
jwl warit stundom vm wara fru
mæsso vm fastona oc warffru mæs
sa om midhian somar, scus iohes
mot hælgana mæsso om jwl / Oc
haffde thzta timat thry hundradh oc
xl oc iiij aarom æpthr warss hra
byrd / thy at man swa mangho aro
haffde ömir flutit. xx dagha oc en
daghr æn ey gömdis bisext. Nw æ
ru xx dagha oc en daghr fiardunx
lutir / æn wi skipto sönder try hu
dradh daghom oc xl. oc iiij oc magha
wardha rwmlika aff xx daghom oc
enom, thre manadha / thz ær en fiær
dadel aff iæmlangano oc för hun
drada aar æpthr tæssa rækningh haff
de jwl nw varit om hælgana mæs
sa thima, oc hælghuna mæssa om
midhian somar oc aldrigh madha
wi lifwom komo jul atir / a thæn
sama dagh som gudz son föddes

Nw hwi sighr war hra at stiær
nor skulu vara tekn oc förbyn
dhr sinom prophetom himbla tekn, thz æ
för thy forbudit at himbla oc stiær
na ællir daghr tekna mitte om na
kors manz siæl ællir liffnadh som för
war sagt, vtan thz ær sat at stiær
nor æru tidha tekn oc dagha oc æru
som hr sighx / Stiærnor æru swa ara
tekn at huar planeta stiærna som
æru syu gillar sith aar / æptir sinom
vmgangh oc alli sama æth ær hwil
kin thima the koma alle atir huar
iffwir andra æller vndhr man thu
sama stadh som gudh satte thim / Sa
turnus gör sin iæmlanga som ær

nær xxx aar Jouis gör sin iæmlanga
swa langan som æru nær xij aar,
Mars gör sin iæmlanga swa langan
som ær nær tw aar æptir thy som han
gaar længe om kringh oc hans himil
ær widhr / Solin gör sin iæmlanga
swa langan som wi haldhom thy at
hon ær kunnogast / Maanen gör sin
iæmlanga swa langan som en maa
nadh som halffwir hethr up oc halff
wir nedhan Venus oc mercurius the
göra sin iæmlanga swa langan som
solin oc vir haldom ællir litlu skæ
bri / Oc thy haldom wi oc iæmlangan
thr æptir som fflere planete ganga
oc hælst æffthr solinne thy at hæne
kraft kænnom wi mæstan oc æptir
hænna gangh længias daghane ællir
stæzkias / Nw madha en planeto
stiærna ganger skiöt om kring tha
kombir annar senth oc swa mangh
æne huar om andra at thr koma
aldrigh alla saman. huar iffwir alla
vndi andra man the sama skiptil
se som gudh siælffwir satte thim ffor
æn lidhin æru fran thy wærlden
skapadis fæmptan thusanda aar.
Thz proffuado the wisasto ællis mæn
som fordom vaaro oc haffdo starka
ra lifwodh oc hiærna æn nw haff
wa mæn huar som sith lifwod wil
midha tha ær honom hær æmpne
giffwin / at rækna æptir hwario
planeto vmgangh / the sagdo oc
för thy at wærldhr manga skul
do koma ændelika / huar æptir
andra oc huar thera skulde vær
da fæmtan tusanda ara gammul
æptir tæssa rækningh / som nw var
sagt, æn war hra wræker thim 41

atir om thztu maal nz thy at wærl
den skal andas a domadagh Ap
ter domadagh skal all wærlden
andas oc humbla gangher. oc vardh
en ytersta daghir awdeliker swa at
solin standher sama stadh æwærdeli
ka | oc all himiltungl oc enkte födis
a iordhene sidhan | för thy vardher
enkte aldri skipti sidhan ælla wæl
da Nw tha war hwat lææt sit födha
nz waro mandom tha waro lidin
fæm thusanda ar oc thu hundrat
eno are minna tha æru aptir aff
ena wærld aldri nyio tusanda ar
oc atta hundrada oc eth aar Nw
maa nakor vænta at swa lange
skal wærlden standa oc ey vardher
förra domadagher Thæssa wæntu
brythir atir kristin tro som sigher
nz waras hera mynne | at enghin
weth aff them thimanom vtan fa
dher aff himerike Oc ey nödh bin
da os thera skal som niw war
sakt, thy at som sagt ær humb
la röras ey aff sine naturu en
samu | vtan mæst aff ængla krafft
som styra nz skal oc firelse | oc
förseeo æptir gudz budhi sins
skapara Oc för thy bidha oss
engin at humbla gangher vardhir
swa længe som the röras wm
kringh | til ena skipilse æller an
dra | vtan swa lange som gudh
wil at hans ængla styra thera
skipilse oc ffærdh.

Nw wilom wi tee huru stiærnor
nærn oc himiltungl dygda teknu.
aptir thy som dagha haffua napn
aff syu planetum | tæssa syu stiærnu
haffua kraapt iffivir iordherikis
thing hwar vp a sina stundh a daghe
nom Saturnus försti tidh a daghenom
Jouis ther næst Mars tridhia tidh
Sol fiardha | Venus fæmpta | Mercurius
siætti Manen syunda Nw æn thu
spör swa skulu dagha haffua napn
aff stiærnom Oc första dagher som
lögher dagher ær | heter aff saturno
saturnus dagher | thæn hether næsti
dagher aff fiærda planeta Söneda
gher aff soline oc ey hældher aff Jone
torsdaghen. ælla thæn hetir tridhie
daghin manedagher aff sywnda
stiærnone ffor æn wi losom thztu
ælla swarom til tha viliom wi hiu
sare visa daghana napn | for thy
at hedhner mæn visto ey sannan
gud | oc firwo tho hwaro himiltungla
kraptir iffivir iordherike huart æfftir
annat | tha wænto the at engin vare
högre gudh æn himiltunglin oc dyr
kado them huart æptir sino napne
för högsta gudh | oc gaffwo hwar da
ghin sinom gudinom til hedher | oc kalla 42
do första daghen | som ær lögher daghin
diem saturni. oc tydisker mæn kalla
æn j dagh sater dagh. oc annan dagh Saterdag
diem sol aff solene som wi æn söndagh
kallo | æptir waro gambla maale som
tidisker oc ænsker halda æn Thridia
daghen kallado the diem lune | som ty
dher a wara twnga manedagher | Fiær
dha kalladho the diem martis | som
wi kallom tisdagh | thy at marz dyr
kadis för örlöge gudh Oc waare ffæ
dher som har man landom hedhner mæn
the fölgdo oc thera willo | oc kallado si
dhan hans dagh dagh friz dagh | oc
wændis sidhan at kallas tisdagh aff
sidhwænio | thy at thz war lærtare at

næpna swa som magh ānor ordh
æru wardh Fæmpta dagh kalla
do the romarar hedhno diem
mercury, oc ware fædhir odhens
dagh aff enō konungi ty at the dyrka
do hā for gudh thy at han war val
dughastir hēa innan landō i for
næpda ārū Siætta daghē kalla
do hedhner Romarar diem iouis
oc ware forfædhir torsdagh som
waldugastir war mz odene Siun
de daghin kallado hedhner roma
rar diem veneris oc ware forfædhir
freedagh aff frigh drotningh odens
kono oc hællo allir mæn firi wars
hēa byrd thæn daghin som wi kal
lom lögherdagh försra wiku dagh
thy at swa war hwarid wisat æpt
ānan fraa adame at han war förste
dagher warlde war skapat. Æn wi
kristnir mæn æptir wars hēa byrdh
oc vprest aff dödha haldō söndagin
for thæn försra oc dyrasta. thy ath
war hēa res vp aff dödh om sunnadag
föddes om sönedagh / byriade at ska
pa wärdena vm sunnadagh oc for thy
ær han förste dagher badhe aat al
dher swa oc at hedher. han wardher
oc æptærste dagher thy at all wärl
den ledher mz sin daghō som byria
dis aff sönedaghenō Sidhā hon
ær förgangen tha kombir thæn
söndagher som aldrigh qwældas
ællir myrkis / oc maa wæl söne
dagher heta / thy at tha skin solin
æwinelika iffwir alla wærldena.
vtā hælumti swa som ānarstadz
skal sighias æn gudh wil Th
skin oc the signada solin gudz
ænlite firi hwarīō doghandis

mānne æwdelika The hælgha kri
kia kirkia kallar hā wars hēra
dagh særlika thy at swa som nw
ær sagt. war hēre haffwō mar ke
likast thing skapat oc giort vp
a honō oc æn skal hā göra ænne
dagh kallar han secūdā feriam
thz ær at sighia ānan hælghan
dagh. tisdaghē kallar han terci
am feriam thz ær tridhia hæl
gā dagh. odhensdagh kallar hā
quartā feriā thz ær fiærda hæl
gan dagh. torsdagh kallar hō
quintam feriā thz ær fæmpta hæl
gan dagh Fredagh kallar hō siæt
te hælgan dagh. Syunda dagh
kallar hon swa som hælge mæ
kallado före wars hēra byrdh sa
batū som hā haldu fra thē försra
oc tydhir a waro thingo roo oc hwi 43
lo. thy at swa som os ær budhit
at halla halagt aff træla werkō
om söndaghē oc haffua roo mz gu
dhi oc hælgō mānom. oc hwilas a
godhō bönō man hælge kirkio
Swa skulō wi halda alla hælgho
daghana hælga aff syndō som gö
ra mānen diæffwols træl oc stū
da til roo oc hwilo

Nw sidhan wi wittho dagha
na nāpn. tha wiliō wi lösa
thz spört war hwi romara kalla
do ey swa hwan daghē aff plane
to / som tha æru skipadhir hwar
æptir andra. oc swarō wi swa thz
til at en naturliker dagher haff
wir fyra stwndhir oc xx. Nw he
thr hwar daghe aff them planeta
som mæsta krafft haffwō iffwir iör
derike. tha thn dagherin byrias

Nw haffū saturnus sin mæsta krafft
först tha löghr daghr byriaꝛ oc thy
hetir han saturnus daghr a tydisko. oc dies saturni. Thr næst fylghr
iouis planeta oc haffū sin mæsta
krafft om næsta stwndhina. oc siwa
hwar æpte ānan. Mars oc venus
merturius luna. nw tha syu stūdir
æru lidhnar. tha byriaꝛ saturnus a
tir attonda stūdina. oc siwa hwar
æptir ānan som nw war sagt. oc
siwa atir tridhia sine tha fiortan
stūdar æru lidhnar. Nw sidhā xx
stwndhr oc en æru lidhnar tha
haffua försto threr planetar atir
sin mæsto krapt hwar æptir ānan
An hin fiarde planeta. solin byriaꝛ
första stwnd annars dagx mz sinom
krapt. oc thy hetir han sundaghr
Thy at hwar daghr haffwr nāpn
aff them planeta som mæsta krapt
haffwr ī than hans försto stūdh. Nw
byriar tha solin sunedagen oc næsta stwnd venus. tridhia merturius
fiardha manē femta saturnus
atir hin förste siætta iouis siunda mars. attonda solin som för
oc fæmptanda. Nw sidhan en stūd
oc xx æru lidnar mz threē plane
ter vmgangō. tha fulkōma tre
planetar sol. venus oc merturius
thria stwndhr yttersta sönedax
sins oc byriaꝛ sidhā tridhi dagē
mz manāns krapt. oc för thy
hetir hā dies lune thr tydhr
mz os mandagh Sidhan byriaꝛ næsto stūdinar saturnus oc
siwa hwar æptir ānan om krig
oc kombir æ siwa til mz rækning
at than planetan som böriar na

kon daghē han wardhr byria at
attonda stwndhina oc fæmptanda
oc andra æptir tighio. Oc than som
ær tridhi planeta æptr honō mz
vmgange rækningh om kring han
hetir ath byria oc næpna æptr
sik siælffwō næsta daghin. oc maa
nw vara hwarīō māne lyust som
thæta læs. at försto daghin hetr
saturnus. annar soler daghr tridhia
manedaghr. fiardha martis daghr.
fæmpta merturius daghr. siætte iouis daghr. siwnde veneris daghr
æptir the rækningh. som wisir mæn
haffdo firi wars hæra byrd. oc æn
kalla them siwa maghe kristne mæn
tha ey andra lundh. æn sönedaghr
ræknas förstir. oc saturnus daghr
æptarst mz tolighi rækning. som
war wisadh. the som lækedom
idhna the styra sith lækedoms
blodlat. oc lækedōs dryk. kia æptr thy som thæs planeta haffū
krapt iffirir the stūd. ællr andra vm daghn som wal ær til
fallin. thy at saturnus haffwr
kalla krapt oc tyrran. oc gör
ilt blodh. oc man obliđan Jouis haffū vata dygd oc værma
som bæst ær widh mans blodh
oc helso. Mars oc sol the æru
badhe thörre oc heter. oc för
thy ey fulgodhr. oc tha hetare
æn iouis venus oc manē oc
merturius æru vatir oc kaldhr
oc merturius bæst til mata. oc
æru thy bætre æn saturnus at
the æru vatir. oc skipa hær the
ra manzsens licama. æptir sine
krapt oc ær engin wærre na 44

natura

tura æn kald oc tyr oc enghe
bætre æn warm oc wat. Sidhan
a femte daghenom skapade var
herra alla fiska oc fugla. oc signa
de them oc gaff them dygdh oc
krafft at ökias. oc swa sigx at
war herra skapade all the liffwa
dis thing som watnin giordho vt
aff sik. Nw matte dærla nakor
man swa vnderstanda at wat
nen födde först fiska oc swa sidhan
oc at ey skapade gudh them an
dra lund. oc at the ey haffwa
natura krapt at föda aff sik sit
kyn. Ey skal thz swa vnderstan
das vtan swa at vatn swa at
vatn giorde aff sik fiska oc fugla
thy at engin fisker æller fughil
matte annan aff sik födha tha.
vtan war herra skapade the aff
vatneno. Nw ma hær vndras
hwi war herre signade fiska oc
alla fugla oc enkte annat sidh
handa warlz hwarte for ælla
sidhan for æn atir mannen oc
æru tha annor dyur ærlikare
æn fisker oc fugla. thz swaras
til at war herre skapade som tig
ærlikare æn som. först the tig
som alzstinge æru vtan liff swa
som elementa sialff. sidhan liffwandis
thing oc tha först the som haff
wa swa litit liff oc lönlikt at
the röra sik ey aff stadh vtan
mz vaxt swa som gres oc thre
oc födhis eth thera aff andro
ey swa ey swa at the kænna na
kon lusta. oc enkte fram with
haffwa the Sidhan skapadhe
han the liffwandis thing som na

kot wit haffwa likalikt thot hwarro
födis ect aff andro mz lusta Oc första
sinne han skapade tæskons thing tha
signade han them all skapadh oc oskapad
thy at the æru honom all likast silffwo
som ensamin haffwer fulkomen lusta oc
gladhi mz sik sialffwo Oc hölir tæsse
signilse til ey fiskom æller fuglom. vtan
alla liffwandis dyurom som nakra lund
æru lottakande hwat lusta ær oc frygd
Tha signade han sidhan mannen thy ath
han skulde vardha frammer lottakande
gudelighe frögd oc gladhi Nw ær oc
thz mærkelight at war herra tha han
signade the tingh som födhas skulde
hwart aff andro tha sige at han skapade
hwart thera æptir sina slækt oc kyn.
æn tha han skapade mannen tha sighir
han enkte tolikt. thz swaras til ath
war herre sagde for thy swa om annor
liffwandis thing thy at hwart thera
takir kyn oc slækt aff andro tha the
födas. thz ær at sighia badhe sial oc
likame Æn mannen takir sial aff gu
di sialffwom oc ey aff fadher ælla modhir
Nw ma oc spörias som ffor om war herre 45
skapade varghin ælla bydrum æller
nakor men saman dyur for æn adam
syndade. Thz swarar til sanctus augusti
nus tessa lund. ænghir en som enk
te kan til gæringh til thæs sindz hws
som magh haffwa andbudh som han
kan ænghe skön a oc fulla dela na
kot at gripa thz anbudh som heet ær
ælla hwast oc bränner sik æller skær
tha dyur han oc sighir hwar lagdhe
hær æller til hwars tæskons wadha
fyri folk som ingangir oc sithir tha
mæstarin siæffwir oc hans kænesiwe
nar oc lee. oc spotta than daara som

enkte wet hwat til hörir thera gärn
ingh Swa ær oc tha falzinoge
mæn ginga man wars hwa sind
io. thz ær tha the hugxa om hwas
handa wærk tha nyuta the sin hug
a thin creatur som æru mensa oc
vndra til hwars the æru skapadh
aff godho oc menlösom gudh. æn
war hwa veth wæl hwat tilhörde at
filosophia wærldena mz alzskons
krapto oc dygdo som tha war sagt
wi talado om mensam gærs Tæs
se ordh tilar stus augustinus amot
manicheos som at diæfwlin mon
de haffua skapat twæskons thing oc
ey gudh sialffwir Tha skapade wär
hærra manen mz vidh tilan oc rad
widh sik sialffwo oc godha ængla
swa som tharn mæstare gör. som
gör wæl konstoga gærning oc ær thz
sat at for inga creatur lagde gudh
swa dyran kost vt som for manen
tha han sidhan mz sino signada son
frælste Nw viliom wi först spörria
æn adams sial war för skapadh æn
hans likame. oc maa thz synas at
hon war ffor skapadh thy hon maa
wardha aff ingo wtan skapas aff
alzengo. Nw ær swa sant at alt
thz gudh skapade man sex dagho
thz war skapat aff æmpno som han
skapade aff alzengo före försla dag
Annor skal til thars sama ærutas
se. sialin ær likare ænglom æn lika
likom tingom oc for thy sigx at gudh
aff vphoffwe skapade fughla oc fiska
aff watno. ælla hwi sigx at gudh
skapade fogla oc fiska aff watno mz
thera likama haffwa meer aff iord

æn aff watne som pröffuas mz thy
at hwart likamlikt thing lutar na
turlika til tharn stadh som thz ær
wordhit i Oc först thz fisker æller
fughlar æru dödhir tha giffwa the al
dre stadh for widh iordhena. æn the
wardha kastadhe vpffraa iordhen
ne Nw ær tha vatnit naturlika
iffwir iordena oc högxhra elementum
æn iordin ær Thar til swaras swa
at hwart thz likamlikt thing som
wardhir aff nyt hær nidhre mz os
man wadreno oc a iordhenne
æller man watno thz skal vara 46
blandat aff fyro elementis som æru
elder oc tasse try som nw waro
sakt. thy at himintungl thz som vn
der ær himblenom thz ær antig
gha nakot elementum aff thim fyro
ælla oc naghot elementatum blan
dat aff them fyro elementum for
æn thz wardhir vmskipt elementum
sidhan. thy at enkte wardhir aff
andro vtan vmskipte. wmskip
te wardhir ey vtan eet taki nakot
aff andro til sin. oc thz til at nakot
thing skuli wæl saman blandas
aff thim fyro tha skal thz mesth
haffwa aff thy som minzstan haff
wir kraffti iffwir andor Oc aff
thy mizst som mæstan haffwir
kraptin iffwir andor Eldrin for
darffwade thz som mere krapt
haffwir thera thzta blandh oc
mati ey twskons tingh længi in
nan thy at thera triggia elem
tor kraptir fordarffwa hwar an
nan som bætir maa. hwar the
mötas som elzens hite vatsins kyld

oc kølden hitā æn ey vare thz
thera mæktugare aat mykelek
som mina matte Nw ær iordin
mæst kraptogh aff thim fyrō / oc
før thy skal hon vara mæst iman
samblandi thera fyra. tha nakot
wardhz aff the ælla førdærffuadis
skøt thz samblādh før hānez skuld
Oc ær thæta vtan atærbyrd sat om
all the tingh som varda aff fyrō e
lemētis aptir thera likama skipil
se En æru nakor thing liffuan
dis som gudh siælffwir skapadhe
at vara iman watni æller wadh
ri. tha haffua the oc aff iordhine
mæsta lot sins likama / vtan the
andbudh som the skula føra sik
mz iman watni æller wadhri / the
æru samblandat mæst aff eno
thero æller andro swa som fiad
ra a fuglō / oc flos æller spord oc
vngu a fiskō Oc før thy sighe at
gud skapade them a vatnō Nw
spør thu hwi gudh skapade hæl
ler fiska oc fugla aff vatni som
sipre sighan aff wadhri som fisker
iman watni / thz til maa swaras
som ffør war sagt at wadhz ær o
kwnoghari mangō mānom æn
watn. oc før thy wilde war hre
vndirstanda mz watni / thy elem
ta offwa iordhena Siætte daghe
skapade war hra all liffwandis
dyur a iordhine oc madka oc or
ma oc alt thz kryper a iordhene /
æller iman iordhine som ær mold
warper Oc som war hra skildhe
yterstu tridhia daghen iordhena
oc huart thz wid annat / som vaxe
ir affust iordine. swa klædde hā

oc iordhena ānan tridhia daghin
thz ær at sighia / siætte daghē mz
threm tingō som sik matte røra
oc siælff føra likamlikō tingō / Nw
ænglaner mykelo før skapade æn
likamligh thing. tha wart oc siælē
ffør skapat æn hānar likame / tes
se skal æru amot / hwilkit creatur
som gudh skapade. tha skapade hā 47
thz først oc gaff thy sidan krafft oc
dygd naturlika Nw ær siælin al
la likamāns kraptir / tha wart lika
mē først skapadhz oc sidhā siælin.
Til tessa quæstionē swarō vi swa
Origenes han sighz / at gudh ska
pade alla siæla samdhz mz ænglō /
oc alla iæm godhar / swa at enkte
skilde at thera natura / vtā waro
all iæmpt andelikin creature. En
sidhan sumar syndado. oc sumar
stodho stadhelia / iman gudz ælsko
ga / tha skilde gudh them tessa lund /
at thim som stadheliga haffde vart
thz skulde æuærdelica vara andeli
ker / oc sælir mz gudi / æn huar som
syndado the skuldo bindas vidh li
kama / swma widh diæffla oc som
ma widh māna Daniel iman
psaltarenō han siar tessa villu
draffuel til iorda. oc brytz athz
Origenis ordh mz thim hælga an
da Then hælge ande han sighz
sum mz dauid / at gudh skapar
huars mans siæl oc hiærta sins
lastō / thz ær at sighia æmskøt sō
barnsins likame ær swa til redhz
iman modhz livi / tha skaper gud
huario barn sina siæl som mæs
tan liffs krapt giffwir iman hiær
tano. thy at thz ligghz midwalt

A I - 25v

man likamenō oc æru tæsse æwinne
ligh skal, at huilkin thu thing gøra
ena naturu | tha maa huarie thera
wara jamwæl fra andro som nu Nw
haffwir manen ena naturu æller va
ri hā ey en, oc for thy matte hās siæl
aldrigh for haffwa varit æn hon ko
widh likamē, Nu huru siælin haffwir
sik æptir likamā dødhā thz skal ānan
stadh sighias æn gud wil, til thz for∫
ta skal a mot war, swarō wi swa
at æn siælin haffdhe siælff swa ful
kōna natura som ængil haffwir tha
haffde hon warit skapat fore for∫
ta dagh. Nw mædhan hon haffwir
naturlikt band mz likamanō, oc ma
ey hans nysta oc hans anbudh swa
som øron oc øghon til sina naturli
ka syslo | tha wart hon skapadh mz
likamenō oc swa for thy at the gø
ra badhe ena mans natura oc mz
thæna sāma ordhō swarō wi til
sāma ānat skal som os war a mot

Nw vilhom wi spøria Cborit
hom adams likama aff huari
o han war skapadhir | oc sighir skrip
tin at han var skapadhir aff vate
iordh swa som ær dy. Nw møta skal
skriptine oc sighia swa manzsins li
kame ær ælikaster, ælikasta
thing skulde wara mz ælikasta
lidh. Ælikare lwnd ær at skapas
oc wardha aff alz ingo, æn aff fu
lom dy swa skulde tha gud skapa
manzsins likama aff alzingu Nu
nor skal manzsins siælar æru altra
naturlika krapta dyghdelikast | oc
ælikast. nw swa myklu naturli
ker kraptir ær dyghdelikare | swa
myklo ælikare likame hørir ho

nō til æn hā skal widh likama bin
das | Nw ær himelin ælikaste liu
me oc for thy tykkir at manzsins
likame skulde hældhir skapas aff
himblenō, skulde oc manzsins lika
me skapas aff nakro elemēto | tha ær
elder oc wædhir ælikare æn iordh
oc vatn, oc for thy tykker at manz
sins likame skulde hældhir skapas 48
aff thēm | æn aff tæssom, rikare
ær wars hēa ordh æn nakor manz
skal. Nw sighir swa war hēa siælff
wir man skriptine at hā skapade
manzsins likame aff wate iordh
war hēa ensamn han ær swa ful
komen, at hā ær alt oc haffwir
alla dyghdhir oc kraptir man en
ne dyghd oc enō krapt, thz ær
hans enfalda natura Oc æn
thot huaro at wi tarukiō han
swa vitran | oc swa godhā oc swa
mildogha tha ær tot huaro alt
eet mz honom, swa som sighir
dyonisius æn tæsse fulkomilse hō
ær lottakin aff ænglō alla fræ
mast | thy at alla skapada dyghdhir
oc kraptir æru andelika scriffuat
man thera hugh oc vndirstandil
se. Oc ær manen lottakin aff tæsse
fulcōpmilse tha ey iæm fulcōplica
som ænglin thy at han skal ng
gha alla sina kwnist oc wit | aff li
kamlikō tingō som hā seer och
hører vtan midhio ær tha andra
lwndh alt oc haffwir nakra lūdh
alla dyghdhir oc krapta | thy at likas
ænghlmom mz siælne, han likas
widh hymana mz thy | at swa som
hymbla naturn ær vtā tolka
krapta stridh, som elder oc vatn

A I - 26r

haffua oc all elementa / oc æru for thy
æwinelighe · swa ær oc manzsins lica
me wæl til matta blandadher aff firom
elementis at han haffuir ey iffwirwatis
heta ællir kolda / vtan ælla tyrko oc
ma vhyris længe wina helbrygdo
æn manen fordarwaz ey siælffuir sin
licama mz iffwirwattis mat oc dryk
kiu ællir ærffwode · thy at ey vitu
mæn huru the skulu sit liff oc lifnad
styra. Oc for thy ætir man opta oc
drikker mangt thz som vækir ælla
slækkir hans naturlikin hitan in
nan liffui · oc thz aff vaxir strid oc
genwarda innan licamens mællan
fiughurra elementoru krapta som han
ær blandadher aff. Manzsins licame
ær oc lottakadhe aff firom elementis
som hans likame ær blandadher mz so
mw ær sakt · æn thot huaro at ey sie
meer æn han var skapadher aff vate
iordh oc sorghe ty at vatn oc iordh
æru os kunnogast · oc for thy at allar
naturur hittas mz mannenom tha kal
las han minne werld

Nw vardhom wi swara genburdha
skælom oc til thz forsta swa · at varr
herra walde thz teddis yffrit tha han
skapade iordena oc vatnit / oc all ele
menta aff alzingo · oc swa som the æru
aff alzengo skapadh / swa ær oc manzsens
likame som blandadher ær / aff the firom
som aff alzengo komo · æn huj skulde
han aff them firom wardha · thz ær nu
sagt / thy at han skulde haffua alla na
turur innan sik oc likas widh alt ·
Til thz andra swaras swa at siælin
formatte ey sykla sina naturlika gær 49
ninga mz tolkom likama som himil ·
oc huatzske hetir ællir kaldher · ælla

tunghir · hardhir · ælla lættir · thy at han
ær ey tyr ælla watur Nw skal æ siælin
haffua tæskons andbudh som swa æru
skapat oc fulkomat oc kænna eet aff
andro · oc se oc hora / thy at ogaghom sku
lu wara blandadha naturlika mz
vatn / oc allir likamin skal wara blotir
oc lin at kæna mz / for thy sighir a
ristotiles at the som haffua blot kot
oc harindh / the æru bæst skapadhir til
næmme oc vndirstandilse · thy at wi
vndirstandom enkte / vtan thz wi haff
wm mz likamans andbudhom fyrnimt / tha
likas manzsins likame widh himbla
natura / mz godhe skapilse som nw ver
sakt. Til thz tridhia sighiom wi swa / at
manzsins ware huatzske hymbla na
turu likir / oc ey wæl fallin til siælina
sysla · æn han ware aff elde ællir vatn
ællir nakro eno elementhe · thy at swa
som ogheystenen haffuir enghin særlik
lit / oc for thy kænnir siælin mz hono
alla liti / oc enghin æn han ware litadher
swa som the fina som haffua litadhan
ogheysten / mz nakrom anlit. Swa kæ
na oc siælina krapter mz them lika
ma som ware aff eno elemento · enkte
annat elementum. Oc for thy skal manz
sins likame wara blandadher aff allom
elementis wæl matadhom thz til at han
kænne thom all · oc ey skal han haffua
mera aff eno æn aff andro / swa som
ogheystenen skal ey meer haffua aff eno lit
æn annan vtan alz innan mattom. Swa
som wi seem oc at æn glaskar ær li
tat mz særlikom lit tha synis enkte
drykke litir gionom thz · Æn ær olitat
oc wæl matat mællan andra leta /
tha ma man kæna alzskons drykke
lith innan kareno. Nw wilhom wi

spöria oc letha æn manzsins likame oc
hans natura ær skälika skapat. och
nötta tarff skal. Swa myklo hā ær æ
likare dyur thy bætir skulde hans lika
me wara skapadher til alla gærningh. Nw
finnom wi at sum dyur haffua lættare
likama. oc för thy magho the skötare
fara hwart the vilia æn nakor ma
Kraka ær drughar oc bætir wardher æn
mannen / tha tykkir at mannin haffwi
ey bæst skipada naturu æptir sinne
dyrk. Annor skal thz ær fullkōpnat
som enkte ær affat som propheta sig
ia. Nw ær meer affat manzins lika
ma æn nakor annor dyur som haffua
napn / oc bladhe aff natura til sinna
wario. oc mannen ær affat tha synis
manzsins likame alla minzst fullkomē
Tridhia skal likare ær mannen dyuro
som nakot wit haffua. æn them som
enkte wit haffua / tha skulde han hal
dher wara warin nidhir til iordhena
æn rætter up som thræ. rikare æ
ru gudz skipilse æn nakor skal. Nw
skapade gudh mannen rættan som scri
was i man ecclesiastico oc wi seem al
le at sant ær. tha ær oc swa bæst
skipat / Wi swaro swa til at gudh
siælffur gör som godher mæstir ma / tha
han gör eet anbudh tha actar han ey
huru godh æmpni han takir til thz
andbudh. utan huilkit bæzt ær fallit
til thera syslo som thz skal til thæna
Oc för thy ær aldrigh swa riker sm
dher. at han smidher yxe aff gulli æn
thot huaro at hā læghi stundom gull
om kring ægina. thy at iarn bitir
bætir æn thot huaro at gul ær bæst
Swa giordhe oc war hærra. han gaff
huarghi creature the skipilse som

hene war naturlikast oc ey dyrast
oc för ty at likamans manzsens ær
skapadher til at thiæna siælinnar / syslu
för thy ær han swa skipadher som han
ær bæst fallin til siælinnar naturligha
gærningh oc syslu. oc æptir thy som
han ær hwe uptælikastir oc ey æptir
thy som han ær sik siælffuo ærlicast
swa som tractat / skal swa wara klæd
dher so han maa bæst sino hærra thiæ
oc æptir thy som hans pæningher orka
at klædha han. Nw wardho wi skæ
lo at swara / oc swaro wi til thz förs
ta swa at mannin skal haffua all ele
menta swa mattadh som för ær sakt / at
likamin see wel skapadher til got næ
me oc maghe længe unna. Nw
haffwi mannen tænne wit oc vidherkæ
nilse oc mz ytherstu fem vito. Eptir ons
vit haffwir mannen oc annor dyur
at kænas vidh narwarandis thing
swa som mz öghom oc örom oc an
dro fem vita anbudhom. Annor
skons vit haffwir mannin oc annor
dyur aff them thingom sæm æru
fiærra them / swa som oxen minnis
sins egthings hæra hws oc gangher wt
tekkia hem til hans. thy at the waru
för nær tha the kændo them. Tridh
ia wit haffwir mannen ensamin aff
allom dyurom / thy at hā weth ensa
mī huat natura ær thz tingh so
hā kæner. The tio före manzsins
wit the thiæna vndir thz thridia
oc skulu thera andbud wara swa
skipat at the magho bæst hiælpa
til manz vndirstandilse. Nw thær til
at thz madlasta manzsins with
see wel skipadh tha hörir til at
han haffwi mæstan hiærna aff

allo dyurom · thy at han ær ænbudh tæss
wisens oc ær han mykit vaththa na
turlika oc kaldher. ¶ Nw skal thz and
budh naturina | som wi dragho wæt
nz oc wædher · naturlika wara tört
oc giffua ey wart fulkomlica tört man
manzsins naturu fyri hiærnans wato
thy at the æru vatr skapadh | oc for ty
hittas mangh dyur som haffua bæ
tre krapt at dragha wætr æller wa 51
dher | wære oc mænen swa lættir som
fuglen æller annor lattasta dyur tha
ware vædher sins krapt oc eldz | mæst
man hans naturu · thy at the thu
elementa æru lættast oc ware tha
manzsins licamme ey swa matadher
wel som nw war sagt at hono hördhe
til ¶ Til annat swarom wir nz thz sama
at horn oc klör oc hart hwd oc köt
æru aff thy | at the dyur thin haffua
æru mykit iordblandat man sinne
naturu | oc ey swa matat som manz
sins likama hörir til · oc ey matte
tæskons likame wæl thiæna til godh
næme oc vndirstadilse som nw war sagt
¶ Æn war hwi han fullade mænenom the
na skada nz thy at han giff hono skæl
oc kunnist at dicta sær bætri klæde oc
flere vapn oc hördhe thz mænenom til
som otalikt thing magha man hugh
koma oc dicta oc göra ¶ Til skal tridh
ia swarom wi swa | at mænenom hörir na
turlika til at wara rett vp vexen oc
standha oc ganga rettir. for ty skal
¶ Förest ær thzta at mænen ær skapadher
til wit oc vndirstadilse oc skoda göra
oc styra | alt thz gudh haffuir man iordo
rike | Nw æn hans ænlite vare nidher
lut til iordh | tha ware ey hans likama
vit som mæst thiæna til godha vndirsta
dilse swa wæl skapat, thz til som nw æru
the · mædhan hiærnen oc öghon æru ey

nidher lutit vndher likaman · Vtan firis
offuir han at see oc skodha hwart
han wil om kringh sik oc aldra hælst
æfta vm sith hymerike ¶ Annor skal
ær [illegible] tæsse haffde mænen nidherlut
hw[illegible]nod som annor dyur tha gin
ge han a sinom handom | oc wordho hans
hændher omynka oc hardha, oc the
waro ey wæl fullnar til alzkona myk
la gærningh som han skal göra ¶ Tridh
ia skal æru tæsse ginge mænen a
handome | tha skulle han dicta sina fö
do nz munnenom | oc haffde han iæm
harda warra oc tungho | som nw haff
wa annor dyur · tha tolde han ey
widh alzkona krankan mat som
opta waxir mælla torn oc annor
hwas tingh oc men sam | oc sidhan
ware twngan ey wæl fullin at ta
la | nz alla wærranar · thot hwa
ro at manzsins vaxtir olikasther
widh træa waxt thy at rötther æru
twæom for nwm oc nz thin dra
gha the sina födho aat sik · oc för
thy wet thz nidher a thin som wp
weth nz mænom | oc thz vp som
nidher veth a mænenom · thy at træ
kasta sin offuir wætis thing | owan
aff sik oc rensa sina naturu ¶ Nw
spör thu hwat krapt mænen haff
wir twas som han giffr hældher
standa rettir mæræn annor dyur
the til swarom wi swa | at æn thot
hwarom at æller manzsins likame
ær wæl mattadher · tha ær tha
hans hiærta hetare æn nakor an
nars dyurs | oc for thy at heten
wil naturlika wp | tha lyptir the
na heten allan lekama manzsins
lettan fran iordhinne | æn nz sielæ
na krapt · oc ær mæstir i hiærta
no | oc for ty at thz ær nz hænna

hiælp som haffwo fræælsan wilia thy
maa oc mæ sino likame bøghias
tha swa synis Nw ma thu swa 52
spøria hwadhan ey thæn hete lika
mæs skepilse som swa skul de
wara matid som før war sagt
Thy til swarom wi swa | aldra mæ
sins likame ær matadher | iæmpt
mz fyra elemetor kraptom wtan
hiærtat som ær aldra hetast oc hiær
nan som ær aldir kalder. Oc ffør
thy brythir hiærnans kold hiærtans
Nw viliom wi spyria Thyta
hæt. Æn quinnan skulde skapas
taghin mz mannenom | oc tykkir først
før skæla skuld at hon ey skulde,
gudz gerningar æru fulkomnar
Æn aristotiles sighir at konan
ær ampnadhir madhir thy at na
turlika ætter hwar fader oc mo
dhir fødha son, æn før thy at na
turliker kraptir antigha them
ær stundom wansam | tha fødis
opta dotthir thy son war ætladhir
Nw ma ingalundh nakot hindra
wars hærra ætlan oc vilia, tha ma
tykkia at han skapadhe ey quin
nona annor skæl, trældombir oc
tiænist the fylgdu syndene | thy at
swa som sighir sanctus gregorius, thy
wi syndom ey thæt æro wi alle iæm
nir, æn nw konan naturlika
skyldugh at thiæna mannenom ty
at hon haffwom naturlika mynne
krapt oc dygd æn mannin, thy
synis at hon skulde ey skapas før
æn æptir syndena Tridhia skæl
enghin skulde giffwa synda æmp
ne, nw wiste war hærra wæl at mz
quinnone | skulde synden børias,
tha synis at han skulde ingalund

skapa quinnona Thy amot mera be
ghir thæt the hælgha scrift sighir, æn
alt thæt som manna skal magha proff
wa. Til quæstionem swarom wi swa ath
konan ær skælika mannenom skapadh
til hiælp ey før thiænisto, hiælp aller
hughnadher aldra mæst, ællir nakra
syslo, thy at swa som sanctus ieronimus
prøffwar | mz teopsto ypho, til allo sys
lu oc tiænist tha ær mannen bætir ska
padher mannen til hiælp æn quinnan | oc
før thy skulom wi vndirstanda thæt war
hærra sighir, gørom honom hiælp lika honom
sialffwom | at konan war skapadh særligha
til thess at en matte fødas liker androm
aff naturu som son æptir fadhir, at ul
manda thing | the ødhra sina naturu
inan hwaria stwnd, swa oc gras oc
thræ æptir solena krapt. Oc ær oc før
thy thera fødzlo krapthir, sambudhin
mz them, æn all liffwandis dywr haffwa
skiptan innan tw fødzlo krapt oc ær an
nat thera karlkyn | oc annat qwinkyn.
oc tha badhir samman skapat aff gudi thy
at the ær enghin bindughir budhin. Æn
mærkeligha skapade ffør war hærra man
nen ensamman oc sidhan kono før kæne
doms skuld. at mannen skulde stwndom
ensamman wara hælzt om godha tidhe oc
hælghar. Nw vardher wi skælom swa
ra | til thæt førsta swa at thæt som en natu
ra ædlar thæt hindra stwndom annor swa 53
som aristotiles sighir | at fadhir ætla fø
da son oc fødhir dotter antigha før thy
at naturan ær vansa æller ffør thy at
nakot vadhir menar mz sin krapt skuld
oc ær thæt hælzt sunnan wadhir som han
sighir | oc thæt som en natura ætlar, thæt
hindrar annor mz sinne krapt Nw radhir
gudh allom naturum oc thera kraptom oc
ætlan oc før ty wars enkte swa hindrat

at thz ær ey aff honō ætlat, oc fōr thy
hōrde gudi til at skapa qwinona, æn
thot huaro at enghin fadhir ætla
at fōdha dotthir Til annat swarō at
twæne thiænist ær til En werldoms
ær tærffi tiænist/ huar som hænan æk
tar sith eghit gangh aff ānars thiæ
nist oc ey hin som tiænar ætlar me
ra sith gagn æn tiænisto manz sins
Annor tiænist ær styrsl oc offur bud
til alla thera gang som sins hæra budhi
lydha swa som en stadhir æller eeth
land, æller een bosskap takir sik en
hæra oc fōreseo man/ thir til at the ma
gho swa myklo bætir styra oc fræm
ma. Oc ær tæsse thiænist eet ffu
fwælse, oc til tolika tiænist skapade
gud qwinona fōre syndena Til thz
tridhia swarō wi swa. at huar som
menadhe allan skadha. han hindra
de flere gangh swa som æn en mā
wilde ey skada sith korn/ oc kastade
thz i modhir inan mold, han hindradhe
thz mera awæxt oc mera got korn
wtan fōr thy/ giffwir en fulbuer
ena dunwo til dōdh at hā wil flere
fōre haffwa. swa latir oc war hērre
kornen wara thir til at korne ma
gho wp springa Swa læt han oc
enā warda. swa wilde oc war hæra
skapa konona som hā wiste wæl
at synda/ skulle thir til at iomffru
matte fōdas som aldrigh syndade
Oc haffdhe warit adams syndh
tha haffde aldrigh gudz son man
dom oc varo naturu takit Oc
ware mānenō mangt thz afaat/
som hā haffwir nw til hedhir oc
skal frāmer fua Oc sighir sanctus
augustinus swa at gudh latit aldrig

nakot ilt wardha, æn hā fōrmatte
ey oc wilde got gōra aff illo
Nw maa spōria hwi qwinan
war skapat aff mānenō mæ
dhan enkte ānat qwinkyn/ wart
the lund aff karlkyni Oc æru
skæl a mot. qwinan war skapadh
mānenō til hiælp oc ōkia mankōnit
oc off nær skyldskapir hindra hio
na fælagh tha war thz ey qwæmelict
at fōrsta kona skuldi fōdas aff fōrsta
mani. hwi skulde qwinan skapas
aff mānenō/ thz wisa oss flere skæl.
thz war fōrst til manzsins æro oc he
dhir at han skulde thz in likas widh
gudh siælffwa/ at swa som gudh ær en
samē wphoff alla wsdena swa ær en
mā fōrfadhir fōrste alz mankyusins swa
som sighir aff man actibus at hā giorde
aff mānenō alt mankōnit Annor
skæl Annor dyur haffwa swa sith na
turo fælagskap at the æru stundom
skyld oc magho skilias oc haffua en
ga boskas systu samā/ æn man oc ko
na oc thu hion the magho aldrigh
skilias wtan skulu alla sina dagha
samā boo, oc haffwa badhe saman
boskaps systu Oc fōr thy hōrir thm
til at haffua mykin kærlekh hwart
til ānars at huart thera haffwi hug
nat aff andro, oc fōr thy war thz skæ
lika giort/ at qwinan at konā gior
gis aff mānenō thir til at hā skulde
swa myklo meer ælska hona som
sin eghin lim Tridhia skæl war fōr
ens faghir tekn skuld, at swa som
ena skapadis aff adams sidho swa
skulde the hælga kirkia fōdhas om
sidhe aff ihū xpi sidho/ thy at alla
dygdhir vatnit haffiv at twa siælena

A I - 28v

aff syndh īnan fwntbari oc giffwa
hṁe rattan kristindō oc göra hṁe gudz
barn oc en lim thern hælgha kir
kio alla the dygd oc krafft haff w
thz aff the blodhe som vtran mz vatn
aff wars hrā sidho tha hā hangde oc
soff a korssenō Thy sighz sctus paulus
til ephesios at thz ær eet mykit sacra
metū innan ihū xp̄o oc hælgha kirkio
Nw ær lōst hwi konā war skapadh
hældhz aff manenō æn nakot ānadh
qwinkyn aff karlkyni til genburdha
skal swarō wi swa. at skylskap qwī
nōna aff thy at eeth folk födis aff an
dro naturlika hindrar hionalagh.
æn eua hon föddis ey aff adam oc ey
war hō han dott vtan gudz barn
Nw ma spöria hwi qwinan wart
aff mazsins sidho oc riffini oc hwru thz
matte warda. war hēa skapade enkte
iffwir watis īnan manzins naturu
swa som mānin haffwr nust aff sinena
turu Nw tha domadaghz kombir oc
wi skulō alle vpstanda īnan hwars
manz naturo som honō war naturlikt
oc infōt oc för thy maa döla nakrō
swas at eua standhz vp a domadagh
īnan adās sidho Annor skal thz ær
omöghelikt at eet riff thokis aff mā
nenō vtā wark oc pyno. Nw matte
mānenō enghin warkir wara före
syndena som sidhā skal sighias æn gud
wil Jak spör oc hwru matte en vænin
kona wara aff ena riffin swa skört ty
at hwilkin thima eet thing wardhz
meira vtā naturlika wæxt mz födho
tha wardhz thz thz mz widhare ath
thz vardhz tyndra oc tūnare swa so
wilz sigha at mz enō nakwa fullom
mz iordh maghe wardha tio sinom
swa mykit watn för thy at iordhen
na natura ær haard oc tiok oc dryg
aat ænpnō. oc aff enō nawa mz
watn ma wardha slik tio mykit.
wadhz ma warda slik tio mykit
eldhz æptir thy som hā ær skar
oc ænnin litin owæst wndir himb
lenō som hans naturlika stadhz.
Nw ær thz wæl vanlikt at hō war
tio lutō mere æn eth adās riff.
tha haffdhe wart oc swa mykilo
tūnare. æn adam som watn ær
tūnare æn iordh oc ær thz ey likt
sānō at swa haffwr vart. likare
ær scriptin oc thæs hælgha anda
ord. æn all the skal nakor mā hit
tir Til qstionē swaras swa at thz
war aldra qwæmelikast at qwinan
skapadis aff mazsins sidho för the
ra naturlikt felagskap the skul
lo samā haffwa. haffde hon wart
skapat aff hans hoffde tha matte
hō vænta sigh at vara hans fru
waare hon oc skapadh aff hans
fotom. tha ware hon döla fæ
wrdh aff honō oc matte wæntha
sik wara hans fotatrudh. vtan
aff hās sidhu vart hō skapat alla
qwæmelikast swa som hās heme
likt felæ hion. hon war oc för ty
skapadh aff hans sidho at hon tek
nar the sæla brud som gudz son fæs
te mz sith blodh oc födis aff the
krapt som all döpelse haffwir oc
all sacramēta aff thy blode som vt
ran mz watne aff hans sidho tha
hā war sompnadhz a korssenō oc
vp giffwit andan Nw vardhō
wi skalō swara til thz första swa
at thz riff war infōt oc mkapat

mz adam oc hördhe hans naturu til ey
tha æptir thy som han war en man
vtan æptir ty som hā war mankyns
fördhir oc vphoff · thy at wi skulō
rækna adam badhe för en man / oc
swa för alla mana fadhir / oc för thy
haffwm hā enkte thz mist som hono
hörde ensampnō til / æptir ty som hā
war en man · oc thz eua skal vpsta
da mz hwarsō a domadagh sō hans
ensamnis natura ær / oc för ty var
dhir sik adam vpstanda · oc sik thz
eua æn the æru ey æn vpstandom
Til ānat swarō wi swa at a
dams sympn tha war hēa
tok riffnit aff honō var alt ānor
sympn æn thn som wi soffwō na
turlika. Oc för thy sighir scriptin
mærkelika at war hēe sænde honō
īnelikan sympn · oc war tækons
at war hēa lypti hans hugh oc ært
swa högt iffwir all licamlik ting /
til gudelika thinga vndirstādilse
oc at weta hwat varda skulde oc
at gudz son skulde födas aff hans
afkönd · at han kænde engen gen
wærdo īnan sinō licama · vtan go
dan lusta / æn hā kænde nakot til
sin likama mædhā han soff · thy at
thz sama riff war swa honō giffnit
at aff thy skulde födhas maköndt
thy war thz honō hæladhir lustelikt
æn pinlikt / thy at hwar natura ō
kar sik mz naturlikō lusta Til thz
tridhia swarō wi swa som augusti
nus swarar hwru war hēa giordhe
fæm thusand mæn / wæl mætta aff
fæm lewō brödh · thz ær at sighia
hwru hā ökte swa brödhit Thz si
ghir sanctus augustinus aff · at swa ökte

war hēa thz brödhit som hā öker oc th
korn īnan iordhinne swa ᵭ mangir
halm oc ax · oc myki korn īnan hwa
rio axino Nw finom wi om natur
likō skalō / at korn ökis tæssa ludh in
nan iordhenne / at solin syndhir watha
iordh vm kring kornit oc öker kornit
til mata / oc aff tæskons födha vaxir
kornit oc ökis mz thy / at the waata
födha som solin syndhir wændis īnan
kornsins naturu / swa som waar födha ī
nan warn naturu · Krapthir oc hete
syndhir födhona / oc silar aff thz renasta
oc wændhir thz til sin Oc kastar wt alt
thz orena · swa vaxir thz kornit
iordhin vmkringh wændis īnan korn
mz tæskons krapt Oc öktos fæm le
wa brödh īnan thæra fæm lewō mz
gudz krapt Swa wiliō wi oc sæghia
at thæta riff ökis mz thy / til tæætighi
aara gambla kono wæxt mz thy / at
gudh siælffwir wænde om nakor an
nor tingh / ællær skapade til thz riff
wt æptir thy som tilhörde hēa rikæ
lek. Nw ma spörias æn adam gat
seet wars hēa guddō för æn han syn
dade Sanctus augustinus sighir at förste
mæn war enkte faat thz godhan
wilia lyste til Nw haffwm hwar go
dhir wili oc et got hiarta · lusta oc astū
dan til at see gud siælffuā · tha synis
thz at ey war thz adam faat Til
questionē swarō wi swa · at mæzsins
hughir han ær naturlika swa wiho
ghir at wardha sæl oc nödughir væsæl
at hā ma aldrigh wardha frawændō
aff sine astūdan til sælighet Nw
haa som seer gudh siælffuā han ær
ænuskönt swa sæl at enghin skapadhir
ængil ælla madhir ma ystæa sik see

56

lare ælla haffwa nakra astundan si
dhan til nakon annan fagnadh. thy
at aller fagnadher oc gladi ær alz
enkte wart, fram om the gladhi
mz gudhi ær. oc fore thy ær thz o
mögelikt at nakor than som seer
gudz ænlite maghe sidhan nakot
annat wilia æn gudhlikt. Oc fore ty
ma enghin synda sidhan han seer ful
koleca gudh siælffwan oc madhan a
dam syndade sidhan tha ær thz vtan
iæff at han ey æn haffde seet gudh
siælffwan vtan dörla swa som moy
ses oc paulus sagho han som war an
norsfons syn. æn the haffwa som see
gud innan himerike. oc skal annarstadz
sighias æn gudh wil. Tha vndirstod
adam myklo lyusare gud siælffwan
fore æn han syndade æn sidhan thy at
gudh siælffwir taladhe hemelika
widh han innan hans hiarta. oc lyste
hans hugh mz gudelike sannudh sinni
som han talar mz godhom anglom. thz
talar sanctus augustinus likt sanno.
Swa myklit skilde oc aat. at han vn
dirstod gudh lyusare æn wi swa som 57
bæter kænnir iak en sinnidh. æn iak
seer honom innan enom spaghle. æn iak se
hans sinnidhe oc gærningh oc wet iak
ther aff at han haffwir giort oc ey annar
æller oc æn annar sigher mik aff honom
hwilkin han ær. Swa scriffwir salomon
at gudh skapade mannin rættan. æn
mannen han miskapade sik swa at han
skal letande fara oc spörriande sik.
Jamskiot som förste man saa ælla vn
dirstodh nakot creatur. tha beddis
hans hugher at vndirstanda thæs
skapara. oc haffde enkte hindher sum
som wi haffwm. thy at hwilkan tima

wi sem ælla hugheom vm nakor ting
tha githom wi næsten swa myklo min
na hughe at om gudh. vtan wi idhno
ther til mz myklo ærffnode æn hans
hughir war swa rætter wp til gudh.
at han wndirstod allaledh gud gönom
hwart thz thing han hughleade. oc
loffuade iæmskiot sin skapara. Oc
fore ty scriffwas at gudh skapade
mannen rættan æn nw fær han le
tande oc spörriande aat gudhi mz
otalikom tingom. Til thz skal a mot
war bort ær skiot swarat at gudhin
li ær wæl skipadher. oc thz var
ey wæl skipadher vili at wilia
swa sin lön haffwa fore æn the æru
tiænadh. wæl skipadher wili han
bidher sin lön til the æru tiænadh
oc hans kra wil honom löna æn tha
wet hwan skælikan. Nw war a
dams wili aldra bæst skipadher
fore æn syndade oc wiste wæl ath
gudh lönar wæl allom mannom oc
fore ty haffde han enkte meen aff
thy at han saa ey æn gudh siælffwan
vtan gladhir haldher astwndan. Nw
æn thu spör æn adam haffde alla
konster ælla ey. tha skal gömma at
answarom. Adam han war förste man
oc vphoff mankönsins badhe til
aff komdh naturinna. oc swa tilkæ
nom. thy at the æru thry som
fudhir ær skyllogher barn. natur
födha. kænnedombir. Nw æru
wara kra gærninga alla fulkom
nar. oc hittis innan allom hans gær
ningom. at fyri thz som ey fulkom
nat ær aff sik siælffwo haffwir na
kot annat warit som thz giordhe
fulkomet swa som hwar ma fina

at aldrigh födhis enkte barn æn ey
ware nakor warin mā för som fud
matte wara ¶Oc enghi pæplingh
num nakra bok æn haffde ey nako
mæstara · ælla oc engin mā nakra
gærningh vtā nakor haffde först kænt
ælla vtā andbudh ¶Oc för thy skapa
de gudh först a man fulkomē taghr
aat aldhr man them væxt oc kraft
oc maghtin som til hörde · xxx · arā
gamblū mānī oc barna fadhr matte
wæl wara oc boskap styra · oc swa vit
ran at hā matte allō mānom kæna
rætta tro oc sidhi badhe · oc swa alla
the kunsthr som mānenō æru ærh
kar oc tarfflikor · ey at eno likamans
tarffwa vtan oc til siæla tarffua ¶Æn
hwadhā haffde han swa mykit vit
madhan hā haffde enkte rönt ælla
studerat · ¶Maktughare ær gud siælf
wir æn siælin · oc matte gud myklo
fulkomare giffwa hēne alla konsthr
æn hō gate nakon thima thē fan
git mz studeran oc rönā ælla na
kon mās kænedom ¶Var lære han
ær nyttelikor mæstare oc ey hæggo
ma oc for thy viste ada[m] oc kūne
all nytlik tingh, æn ey [illegible] wiste hā
ælla vnde wita allan hæggoma
¶Oc för ty wiste hā ey nakors mās
hugh ælla nakora hæggoma som
warda skulde, ælla huru mægi ste
na liggia a strandēne ælla huru
mang grand synas ī man solgislomē
¶Thr næst ma spyria æn nakor
matte swika adam ælla nokrā
man ælla kono æn hā haffde ey syn
dat oc ma thz skötht tykia likt sano
at the matto swikas, thy at aplus
paulus sighr at konā war swikin ·
oc ey adam ¶Annor skæl at hō hör

101

de at ormā talade tha war æntiggia
at hon wænte at han kūne tala
naturlika ællr at gudh haffde si
dhā giffwit honō maal, ¶Oc hwat
hon hældr wænte tha foor hō vil
thy at hwarte war sant thr mz sy
nis at hon matte swikas ¶Tredhia
skæl thz ær naturlikt at hwart
tingh synis mīnē wara tha man
ser thz fiærran æn tha thz ær nær
¶Oc the sama naturu haffde manz
sins ögha firi syndena som æpthr
tha matte oc han fura wildhr om
nakor thing myklelik tha som nw
oc mz thz sama skæl matte hā wa
ra nakra ludh swikin ¶Swa haff
madherin soffwit æn han haffde
ey syndat som wi soffwō thy at hā
haffde ætit som honō war budhit
tha haffde honō oc drömt, æn drö
ma æru ey allir sanir oc tykkir
siælinē tha mā dröme at hon see
siælff the thing som tha æru fiær
ran, wtan thera likelse röris ī
nan mazsins hiærta oc fur tha
siælin wil thy at hon hyghr wa
ra nakot naturlikt tingh oc ær
tha ey ānat æn thæs likelse,
¶Fiærdha skæl haffde madher ey
tha hældr witit nakors manz
hugh æn wi witō, swa matte en
man sighia sik ānat hugxa oc
ānat hwxade hā tha wari thæn
darathr oc swikin som hördhe,
¶Sanctus augustinus sighr a mot mz
thāna ordom, taka widh fals för
sanindh oc wænta thz sant som
ær fals, thz ær manzsins syndha
plagha oc plikt oc ey skapat æl
la först skapadh manzsins natu
ra ¶Til questionē swarō wi swa

102

at swa som gudh man, swa enkte
war ilt i man hans wilia swa ska
pade han / oc swa godha hans hugh
at han matte enga lundh widher fa
ra. oc enkte ilt æller nakor wanskipe
matte honō til kōma swa lange han
war lydughir gudi. oc swa som hā styr
de sin wilia æptir gudz wilia tha styr
de han tha swa sino witi at hwarte
hans ōghon ælla ōron / ælla nakot
likamans wit matte hās hugh dra
gha til nakra willo. Vilin ensamen
han war frælsir hā matte ensamin syn
da oc fylia godho ællir illu. Nw war
dō wi skælika skalū swara æn wi
kunnō. Aplus paulus sighir at konan
war swikin thz war for thy at hō haff
de for nakra barde man hughenō. 59
thy at swa sighir sanctus augustinus at
aldrigh haffde hon trot ormsins or
dom æn hon haffde ey for haffuat
wilia til oskælikt wald. Oc skal thz
swa wndirstandas at ormin talade
til hēna iættadhe hēne gudhlikt wit
æn hon atti. hon trodhe honō ey
utan haffde wilia ey thy sidhir
at wara swa witir som gudh. oc
thz mz syndade hon fōrst. Oc ta
ghar hon haffde syndat mz thna
hugh tha foor hon wil oc trodhe
honō. oc swa wart hon swikin
oc ey for. Til ānat ma twe lundo
swara amoghna at hō wiste tua
ghar forst / at diæffwllin talade i
nan ormenō oc trodhe ækenkte hās
ordhō / for æn hon haffde framlinc
tan wilia til gudelike hedher gi
ri som nw war sagt. Ællar at
hon hughsade nw mz sik forst hō
hōrde han tala hwat hælzt gud
siælffwr haffde honū maal giffwit
sidhā han war skapadher ælle at
diæffwllin taladhe i man honō. Oc
ær thz ey alt eet at hwxa, æn swa
maa wara oc wænta æn swa ær
thy at forstalundh gōra witre mæ
tha thin kombir nakor wndarlikt
oc darar hēna lwnd. Til thz tridh
ia sighiō wi swa at wæl matte honō
thz til kōma at honō tedhis for ōgho
nakot thing man sōmpne æn thz ær
siælfft. Til thz fiardha sighiō wi swa
at æn nakor lughn for honō oc sagde
sik ānat hwxa æn hwxade tha tro
de han ey andra lwndh æn swa. at
thz matte wæl wara sant / æn engin
lundh sagde han sialla trygd at na
kors manz lygn. oc ey hærdhir uns
trygdh for æn gudh siælffwr wisadhe
honō hwat sannast ware. Nw wi
lio wi spōria om forste mā oc alle æp
te honō haffde wald haft iffwir all
dywr æn ey haffde syndin menat.
Oc syms forst at thz haffde ey the
iffwir som skriffwas at adam gaff
allō dywrō nampn. sighir augustinus
at ænglar fordo all dywrin til hans
Æn hēa maa wel budha sin wilia
iffwir sin hion oc kalla thæn for sik
hwar han [illegible] wil. Annor skæl. een
hēa gitir wel swa spart sina mæn
at enghin gōri andrō skada. wtan
sattir them wel om the æru osattir
Nw æru the mangh dywr som aldrig
magho warda sat. swa som æru
warghar oc faar. Tridhia skæl
sanctus ieronimus sighir at māne torff
te ey dywr for æn hā syndade til
nakra gæringh. Nw wilde han oc
enkte haffwa iffwirnætis for. oc
enkte skulde oc gudh innwærtis
giffwa. Fiardha skæl hwa som an
drom skal thiana. han skal wndir
standa hans budh. Dywr kunno

enkte maz sins budh vndirstan
da. scriptin ær rikare æn skælē
hon sighir at war thra skapade
at mānen skulde wara som höff 60
dinge oc thra firi allō fiskom oc
dyurō oc foghlom ¶ Til questionē
swarō wi swa. at swa længe mā
ne haffde fult gudz wilia swa
længe oc haffde alt thz liffuadis
ær skapadh war. warit lydugt
hās wilia oc ær thz naturlikt
lagh at hinnitua thz som haffū
minne dygd oc tiænar thy sō haff
wir mere dygdh oc ærlikare ær
Thz maghō wi see oppinbarlica
æn wi ræknō the tingh mz os
æru. Iordin som minzst ær / oc
alla minst wærdh hon tiænar
græsi oc thræm som haffua nugt
liff. thy at iordin ær alzkona
rota matir som sinnan war
salt Iordha framer thæner ior
din mānenō / oc gras oc thræ oc
alzkona frukt / oc for thy hörir
til rættoghu madhan madherin
ær rættoghare æn nakot ānat
at honō tiæni badhe iordin oc
græsit oc all dyurin. thē hörir
oc til at radha som bætir weth.
Nw ær mānē ensamin skælwis
aff allō dyurō. oc for ty bör honō
rættir til at wara thra yffir all
dyur. oc thē til wart hā skapa
dhr oc alt war honō lydugt til
at han syndade. oc haffde ænnæ
delica lydukt warit / æn thra haff
de lydoghir warit sinō thra Nw haff
wir han fangit sin synda gield
sidhan han war olydughir sinom
thra. tha wordhu the honō olydug

som honō skulde thiæna / Oc ær
gudh nadughare æn hā wardskyl
loghir ær / oc haffwir æn giffwit
sinō dyurō the raddo wndhr mā
ni at the thiæna honō til liffs hielp
oc lisa ¶ Nw varadō wi skalō swa
ru til thz forsta swa at ænglæn
ær hoghre thra yffwir dyur æn mā
ni oc for ty æru the æn lydugha
re ænglonō æn mānenō swa sō
bondhr æru lydughe enō foghatu
Oc thot hwaro ma en marskalk
ællir drozati waldughir mera bin
da yffwir thēm. oc maghō wi swa
sighia mz scō paulo / at ænglane
tiæna mānenō. oc for thy visa
do the dyurin huilka lydno the
skuldo halda mānnō. swa som
en foghate styrir bondhr vndhr
ens konūgx lydno oc hās bæsta
māna Æn huru ma wara ath
ænglar thiæna mānenō thz
wardhr sighas tha wi komom til
scā pauli ordha ællir æn for æn
gudh wil ¶ Til ānor skæl sagde
somir / at all dyur varo spak for
æn madhrin syndade æn them
mæstarō som mik tykkir at skæ
likare sighia / synis thz omöge
likt. thy at thera natura ær
ey omskipt for maz sins syndh
Oc ær thz naturlikt somū
dyurō at liffwa vidh ānara
dyura hold. swa som leonū æl
la fulkom / som ey æta nakra
frukt ælla gras. oc tha hwa
ro ma engin sighia / at the va
ro vndhr mānz sins thra dom
for hans skuld. thy at gudh
sialffwir ær oc oc ey thy sidhr

A I - 31v

ra hēa som skapade at swa skulde the
ra natura wara / swa som maderin ær
oc thy sighir salamons hēa / at hā giffwir
honō sit hons til fødho Til tridhia skal 61
swarā wi swa / at madherin thørffte ey
dyura tianist til nakra likamas tar
wa Ey til klædhe thy at the wisto inga
blygd før æn synde war gør / swa som thz
barn thz aldrigh giorde synd, thy ath
enkte ær thz maderin thørff blyghas
fyri wtā synde / æn han ær skalliker
Ey oc til fødho thy at liffs træ war the
før fræmsta fødo / oc ānara træa frukt
j paradis oc ey til færda ælla førelek
før hās maghin, tha thørffte hā alz
kona dyura widh oc prøffua sit na
turlikt wit / oc skodha thera naturir
oc vndirstāda thera skapara / genō
hwart thera swa som genō spæghil Oc
teknadis thz mz ty at war hēa lat all
dyur kōma før adā / oc at adam gaff
the allō naturlikt nāpn / oc prøffuas
thz mz oppenbarlika / at adam kunne al
la naturu likt, oc wiste alla dyura na
turu Til fiærda skal sighiō wi swa / at
oskælighth dyur haffua nakot lottakilse
aff enkte, oc styrir thē thera natu
ra swa som wi sem at magha tranor
flygha æptir ene / oc mangh bi haff
wa en konungh æller wisa / oc fylghia
æ honō, oc æ samuliudh haffde all
dyur folkt mānsins wilia æn hā
haffde ey syndat

Nw ma spøria æn thz ær sant
som scriffwas / at gudh giorde
manen førman føre all creatur,
oc synis først / at thz ma ey santh
wara, thy at ænglin ær hedhir
wardhare æn manen, oc thy sighir
scūs augustinus at likamligh thing
æru ey lydugh ængla budhi tha
æru the mykle sidhir mānenō Æn
nor skal / thwa som ær hēa offwā na
kot thing han ma thz omskipta in
nan nakot skipilse ānor / Nw ma
enghi omskipta the skipilse / som nw
ær mz himbla gagh, som scūs au
gustinus scriffwar pōluerpū / tha wær
ekke mānen hēa iffwir all creatur

Scriptum sighir tha sanast oc skalli
kast / før thy mānen ær saman sat
tir mz allō naturū / thā haffwir skal
mz ænglō hørls oc syn, oc all færn
vit mz dyur han haffwir waxt mz
træom oc græsi, oc haffwir likama
mz iluanda tinghō / oc før thy kal
las hā minne werlld thy at mz hās
naturu hittas alla werldena natu
rur Oc swa som hā haffwir alla
thin īnan sik sialffwē, sighr til gamne
oc nytto / swa skipade oc gudh sialff
wir at all werldē skulde honom
tiæna tyssa lundh, ey swa at han
matte bynda offwir thē / oc at
the rørdho sik æptir hans budh
stem vp oc eldirin nidhr. wtan
hwart thing rørir sik æptir natur
ligh skipilse / oc tha æ mānenō til
gangh nyt oc ytan alt hindhr.
haffde han hiælp aff thē iffwir
dyur oc fughla oc fisk haffde han 62
særlika skipilse / som før war sagt
oc thz mz ær swarat til skælin
som mik tykkir Nw ma spyria
æn alle mæ haffdo iæmn wordit
fødhir / at mykelik oc starklek al
la witt oc ratwise Oc ma tykkia
først synas at swa monde wara /
thy at scūs gregorius sighir hwar
som wi syndō ey ærom wi thz iæ

nir Annor skal hwar som engin
fōrsmar ānan mz offbælde thz ær
iānadhz māna mællom Fōr æn
mānen syndade tha war engin
bældin. vtan hwar ænthær at
andrō som sialffwō sik. Tridhia
skal man æru fōr ty misiāmir
antiggia fōr the skuld at gudh
giffwir enom mere nadhz æn an
drom fōr thera til skuld. ælla fōr
thy at naturan ær skudo bætir
skipadh j enō æn andrō tha hā
fōdis. oc fōr ty fōdhas somir wæl
helar oc sumir blinde æller na
bra ledh branbir. Fōr æn fōrste
mā syndade tha haffde engi bæ
tra ælla wærra skuldat aff gudi
æn ānar. oc hwars mās natura
haffde tha warit wæl skipadh
Thz amot sighz scūs pauls at
alt thz aff gudhi ær thz ær skipat
Nw hwar som flere thing æru
skipadh thz ær oct fōr æn ānat oc
haffwō hwart sin stadh oc rwm.
Til qstionē swarō wi swa at an
nat ær omōgelikt. æn at the
mæn wordit misiāmir thy at tha
haffde himiltūgil thæn sama krupt
som nw haffwa the. oc fōr thy
matte tha eet barn fōdhas vn
di thū stiærno gungh. oc ānat
vndir andrō som the matto faa
aff missiærnna skipilse. tha swa
at engthō worde nakot aafat
th hans natura hōrde til. wtan
somir matto wardha bethz ski
pade æn almānelike manz na
turu hōrde til. swa oc om ande
ligh tingh tha haffde hwar hafft
fulkōna ratwiso oc kūnst som

mānz sins natura hōrir til tha mat
te en mā framer giffwa sik allan
til goodgærningu meer æn ānar.
ællir oc skoda naturlik tingh oc
sin skapara j man thera spægil
oc fōr tæsse skal matte tha sumir
mæn warda tha næm oc starka
re oc vitrare oc gudelikare æn
sumir. oc tha al fulnæm oc ful
starkir oc fuluitrir oc fulgodhz.
Til fōrsta skal swaras at scūs gre
gorius talar om thæn missiānadh
som haffwa ratinse mā oc syndu
ghz mæn. thz mz at syndughe mā
skulu bæra plict fōr sina lasti oc
ey ratinsir. Til annor skal swa
ras at æn thot hwaro at engin
haffde om thæn thima haldit sik
sialffwir mz hōghmode tha haff
de tha andri mæn widhrkændz
at han war bætir fallin til fōr mā
æn the sialffwir swa som æn gōra
doghande mā. Til tridhia skal
swaras at æn thot hwaro at en
gin missiænadhz ware aff gudz
wægna hær mz at hā swma hōg 63
de oc swma nidhrade mz nakra
plict ælla plaghō vndir andra
tha haffde ey ty sidhz swma giort
ærlikare oc hōghre æn soma. oc
tha alla ærlika hwar æptir sinne
skipilse swa som nw war sagt at
en mā haffdhe thæn thima warit
hēra iffwir annan. thz prōffwas
oc thz mz at ey war manz sins na
turu wærdughare fōr æn hā syn
dadhe æn ænglisins natura ær
Nw ær swa mz godhō ænglō at en
ær bindande iffwir ānan oc een
ængla koor haffwir hēradoms

nāpn oc fōr thy ware thz engi
wanhedhz mānenō wtā haldhz
hedhzs, ōdmywkt oc dygdh/ at
hwar wille gærna thiana frǣma
ri mani. æn hā ware siælffwir.
Oc ær thz mærkiande som fōr war
sagt at hittis twæne hradomar.
oc twæskons thiænist. En hradom
ær som hwiskar andra mǣ widir
sik til sithgangh oc thera twinga
oc ær pinlik thiænist vndhz slikō
hra som hethz trældombir thy at
swa som wise mǣ sighia. thæn ær
hra som alt gōr fōr ānars skuldh
oc enkte fōr siælffsins. Annar hra
dombir ær som styrir fflere man
til gangh oc almænnīgx torfft/ oc thiæ
na vndir tolikā hradom ær faghzt
frælsi oc hedhzlikt/ thy at swa som
sighia vysir mǣ thæn ær frælse so
alt gōr fōr sina skuld oc fōr sith
gangh. Fōrsta thiænist ælla hra
dōmer haffde inga lūdh varit fōr
æn mānen syndade thy at them
fylghz nōdh oc wesald. Annar hra
dombir oc thiænist haffde fōr va
rit thz thy at mānen ær naturli
ka samuærn gærn/ iffwir all dyūr
oc hwilkē tima mānge mǣ skulu
samā wara/ tha skulu the alle
wara enez. antigia eth rike æl
ler en stadhz/ ælla en boskaper
Nw ær thz naturlikt at mangh
hugra oc ælla magh thing och
hwar sit. oc fōr thy hōrir til man
hwarīō sampnade/ at alli mǣ hōr
de vndhz ens mās alt oc hugh
som them gangh oc frænd hwe
ar. ællir matto the aldrighen
wæl enar wara/ rike ællir sta

dhz ællir boskapir thz hōrir oc fōr
thy at æn en man haffwir mere
nadhz aff gudhi æn ānar tha ær
thz dygh at lætha flere mǣ war
da nyttiande mz sik. oc styra alla
the han fōrma til goz. Swa sō scūs
petrus scriffuar at hwar skal thiæ
na andrō mz thin nadhō som hā
haffwir aff gudi. Oc scūs augustinus
de ciuitate dei libro xix han sighz
thz/ at rætens hrā the iffwir buda
ey fōr giri. vtā fōr thiænisto skuld
til got radh oc naturlik skipilse
scriffwar thz īman hwars mās hiær
Nw ær æn æptir at spōria Hwi ta
æn mānen skulde tōla dōdh æn
han haffde ey syndat. ællir skulde
hā wara æwinneliker. Oc synis
fōrst at han war oc fōrst dōdeliker
som sidhan. Ælla spōr iak swa hwat 64
war han hælller æwinneliker aff sin
ne naturu/ æller aff gudz nadom
war han æwinneliker aff gudz na
dom/ tha ware han oc swa sidhā
hā fik atir gudz nadher mz scrip
tumalō. thy at adam giorde sina
script oc fik atir gudz nadhz/ swa
som scriffwas in libro sapiencie
at gudh ledde hā wt aff hās synd
at mānen war dōdeliker fōr syn
dena skuld. thz prōffuas mz scī
pauli ordhō til romaru hā scriff
war til them at dōderin gik in mz
syndene. Til qstionē swarō wi
swa at nakot tingh maa wara æ
winnelikt/ antiggia fōr ty at thz
ær likama lōst/ swa som æru æng
lar oc siælar. æller fōr thy at thz
ær likamlikt aff æwinnelikō æmp
ni. swa at thz ma ey wara vndir

ãnare naturu oc siva æru hymla
ner æwinelikir / thy at thera æ̃
m̃ ma ey warn skrvudõ vndir en
ne naturu. oc skudõ vndan an
nari siva som fyrughæ elemẽta
magho wara. oc wardhæ hwart
aff andro ¶ Oc tæsse twæskons
tingh æru naturlika æwinelik
An ey maderin tæssom lundom æ
winelikær thy at han haffwer li
kama aff fyrõ elemẽtis sõ før
war sagt ¶ Ithudra lundh maa
nakot tingh warda æwinelikt
ey aff sine naturu krapt / vtã
aff nakre ãnare kraptugha re
dygd / siva som wi wardhũ mz
gudz nadhõ æptir domadagh
a siælenna krapt / thæ hõ faar aff
gudi siva som scriffuar sc̃us au
gustustinus til dyoscoꝝ at siva val
dugha naturam giorde gud siæ
line ~~at~~ aff hãnar salughet flo
dhæ ater ĩnan licamũ / fulkomẽ
helsa thz ær æwinelikt magh[~]ñ
¶ Æptir thũa mata war oc mã
nũ æwinelikær før æn hã syndade
thy at siva længe som siælin war
lydugh gudhi tha haffde gud giff
wit hãne thæn krapt at hon mat
te samã halla sin likama mz æwi
nelikt liff ¶ Siva som sc̃us augus
tinꝰ sighæ in libro q̃stionibꝰ veteꝛ
⁊ noui testamẽti ¶ Gudh giordhe
siva mãnen at han haffde æwine
likt maghthu oc oddødelikt / siva lan
ge han syndade ey oc at han skul
de haffwa siælffwir wald sins liffs
æller dødh ¶ Oc war thz skælikt
at mãz sins siæl skulde haffua to

lika krapt at hõ matte samã hal
la sin licama æwinelika mædhan
hã ær naturlika siva ~~ærlikær~~ iffwõ
alla likama ¶ Til genburda skal
swarõ wi siva at hã ær æwinelikir
ey aff naturu / vtan aff gudz nadõ
oc the nadhæ hã fik mz scriptama
lo thæ skuldade han om afflat synda
nar oc enkte meer / oc ingin æn man
thũa dagh skuldade sik mz nakrõ
scriptamala nadõ æwinelikt hime
rikis liff æn ey ware ihũ xp̃i dødhæ
oc blod som all kirkionar sacramet
haffwa dygd aff oc krafft
Nw mat[…] thu æ̃ spøria. matte hã 65
ekan[…]na nakra genwardho
a sin likama aff swærd ællir eldh / oc
syms taghæ først at hã matte tola
oc faa tæskons genuardo mz tæsse
skæl. siva som eth riff matte skihas
widh hans likama siva matte oc
ãnat. Nw ær eth riff widh hã skilt
som konã wart aff tha matte oc
siva hwart aff andro ¶ Thæ amoth
ær thz at tha ware han ey æwine
likær som før war sagt / thy at han
matte vardha dræpin mz swærdh
æller brandh æller mz andrõ tæskõs
tinghõ ¶ Til questionẽ swarõ wi siva
at gudh siælffwir ær siva goodhæ.
at siva længe madhrin gømdhe
hans budordh / tha haffde gudh
gømt han firi alla genwardo ¶ Til
genburda skal swarom wi siva /
at thz riffwit hørde ekke adame til
vtan før thy / at han skulde wara
forfadhæ oc vphoff alz mankynzins
oc før thy skildis thz widh hã ey mz
wærk vtan hæller mz lusta. Nw

mat thu spöria æn maderin thorffte
mat widh för æn han syndade ¶ Ac
synis taghar först at han thorffte ey
thy at mat ær mans hiælp gen dö
dheno, æn maderin war tha odödeli
ker oc thorffte ey radhas dödh ¶ Nu
nor skal aff thy at man ætir fylghia
mannen vren thing som ey ware
hono qwæmelik madha han war
man swa mykle æro ¶ Amot sighir
scriptin at war herra bödh adam oc eue
at æta aff alzskona frukt innan para
dys ¶ Til qwestionen swarom wi swa at
manzsins siæl hon ær badhe eet an
delikt thing oc creatu[illegible]ra, oc hon
ær oc likamans liff / oc för thy
haffwir hwart thera nakot aff andro
hænne hörer til för likamans skuld / at
födha han mz naturlikom krapt som
annor likamligh dyur födhas widh oc
för thy tarff hon födo / ey för sina skuld
vtan för likamans at wenda födho
na til likamans naturu oc blodh,
¶ Ok tæssa nödh haffwir siælin natur
lika för likamanom til doma dagh /
aff thy at hon ær likamans liff æn si
dan för thy at ær andelikt creatur
tha wardher licamin swa andeliker mz
hænne / at han thorff ey haldher födho æn
hon. thy at som hon fölgher licamans
tæssa hems liffwi / swa fölgher licamen
siælinna æro oc hedher annars hems
¶ Til försla genburdha skal swarom
wi swa at siælin haffde swa lange
gudelikan krafft at halla saman
licaman oc helso som hon war lydug
gudz budhordhe ¶ Nu war thet gudz
budhord at mannen skulde æta aff
alzskona paradys frukt / vtan eet
træ oc för thy æn han haffde ey ætit

aff alzskons frukt som hono war
budit at æta tha ware han olydu
gher oc haffde siælin mist för olyd
no skuld gudelikan krapt at göma
manzsins liff odödelikt, swa som
hon miste sidhan för thy at madhe
rin aat træ frukt ther hono war
förbudhit ¶ Til annor skal swara
swmir at maderin haffde tha ekke
meer takit aff mati æn swa som
siælinna krapte matto vm wan
da til manzsins naturu ¶ Thætta 66
tykker ey androm wara fulskæl
ty at naturan war tha iæmren
staru som nw, oc ætir man aldrigh
swa litit ælla swa renan math
at naturan rensaret ey annat sinne
oc taker til sin thet renasta oc kas
tar fran sik alt thet som orent ær
oc ær enkte thet o qwæmelikt som
naturlikt ær ¶ Nu hörir til at spör
ia æn liffs thræ innan paradys oc
thæs frukt giordhe mannen odöde
likin, oc synis at thet matte thet enk
te til hiælpa thy at enkte tingh ma
affwir sik siælft ¶ Nu matte thet sa
ma træ ruthna ælla ware thet ey
manzsins födha tha matte thet ey giff
wa. manzsins likama at han mat
te wara æwinnelika orutin ¶ Nu
nor skal thet som wardha maa mz
græsa krapt oc nakra frukt the
ær naturlik makt ¶ Ware manzsins
likame æwinnelikir aff nakra frukt
tha ware han naturlika odödeliker
Scriptin sighir amot, at war herra
sagde tha han satte gömo för pa
radis sidhan adam war vtæltir
före syndena, at han tæki ey aff liffs
thræ oc liffwi æwinnelica ¶ Sactus

augus

augustinus sighir in libro de questioni-
bus veteris et noui testamenti.
at liffs thræ födha menadi lica
meno at rötna. Oc æn æptir syn
dena tha matte han længe helbryg
do liffva/ æn hono ware loffuat
at æta aff thæss frukt. Til questionem
swaro wi swa. the tingh æru til som
hindra mannzsins liff oc helso. Förs
ta manz helso ma hindra innan
mannzsins naturi siælffri vtan sink
dom/ thz ær at naturliker hete. nö
tir blodit oc liffuit oc för ty thorff
naturan hiælp at hon nötis ey wp
aff tæskons heta. Oc ær giffuin
naturenne til thæssa hiælp math
oc drykker/ thz til at licamans he
te nötir hælder mat oc dryk/ æn
siælffua naturena. oc til hiælpat
tæskons hete skulde ey vpnöta manz
sins naturu oc tryka han til dödh
tha war giffuin första manne natur
ligh föda/ aff alzskons frukt. som
waxti innan paradis/ swa hiælpom
wi waro liffwe mz ware huardax
födho. Annat hindhir oc wæghir til
dödh kombir mannenom aff ty at
æ som naturliker hete/ nötir födo
na tha minzkas hans dygd/ swa
som vatn blandat win. Försti
man blandar nakot watn mz vin
tha drikker win vatnit/ swa ful
komlika til sin at thz ær iamstarkt
som thz war för/ oc wæxir mera i
nan karino. Sidhan æn thz var
dhir mera blandat tha minzkas thæs
dygd oc krafftir. oc ma warda swa
mykit blandat om sidhir/ at thz om
wændis aff wins naturu. oc tap
par alla sina naturu oc krapt.

117

Swa oc tha mænniskian ær vngh oc
færsk tha ær naturan swa het/ at hon
nötir swa mykin mat at hon fullar
thz blodh som hetin nötir innan liff
weno. Oc æn swa mykit iffuir wæ
tis at likamin wæxir æpter sine natu
ru mykelik oc æn sidan aff sik om sidhir 67
sina naturu lika. Sidhan flæktis
thinne hete swa myklo meer/ at han
wardhir mera möddhir mz iffuir
komande födho oc dryk oc minz
kas om sidhe swa mykit/ at han
orkar ey nöta wel sin naturlikan
mat oc dryk. oc tyngir sidhan ma
thir oc drikker hældir naturena
æn han hiælpir hanne. oc thz aff kom
bir mannenom allir sinkdombir oc
faar naturan om sidhir/ swa mykit
off æfflis las offuir sik aff iffuir
wætis mat oc dryk/ at naturliker
hiti som matin skulde swida/ han
slöknar mz allo oc tha dör män
niskian. Oc amot thæsso mene
haffde gudh giffuit mannenom hiælp
mz eno særlico træ/ som han kalla
de för ty liffs thræ. at thz matte
mz sine naturlike krapt styrkia
naturenna heta langan tima tha
ey æru deliciæ/ vtan swa som man
gher man liffwir længir mz læke
doms krapt/ æn han liffde ællis.
Oc æn swa myklo længir at
thæs træsins dygd war meer
oc kraptughare/ æn nakor læ
kedombir hittis innan alla iordri
rike/ oc war thz litit vndhir mær
dan alexandir konunghir scriff
war til aristotiles/ at enka præs
tir innan indin lande som thæ
na sol oc mana liffwa mangh

118

aue aff ēne frukt dygdh. tha ær thz
omøghelikt som nw war sagt / at na
kor frukt ælla lækedombir / halde
mānenō æwinelikt liff wtā langā
aldher styrktis hans liff aff thæne
frukt æ til then tima gud gaffwe
honō himerikis fagnadh / oc førde
hā aff iorderikis paradys aff sælo
liffwi til æn sælare liff oc stadh oc
thz æru mz løst genburda skal
Nw ær æptir at spyria æn man
kønit skulde ødhas mz thy at
eth folk fødis aff andro / æn mānen
haffde ey syndat. oc ma thz førest
synas at enkte folk fødis tha aff
andro. All the creatur som æru
æwinelik the tørffwo ey fødhas
eet aff andro. thy at naturan ær
æwinelika gømdh ī man enō oc en
gin æru skal hwi eet fødis aff an
dro wtā før thy at naturū førdærff
was ī man eno mz alt. thy skipade
gudh at eet mage fødhas aff andro
Nw war mānen oddhelikær før
æn hā syndade tha ma synas at ey
tørffte hans natura ødhas. Man
nor skal. swa myklo flere som ska
ner warda swa myklo swa skip
tare wardher giort. Oc ware thz
ey qwæmelikt / at ey skulde hwar
haffwa wald effter thz han wilde
før æn hā syndade / thy at ysodorus
sigher at all thing æru aliuænelik
mz naturliko rat. Scriptum sigher
amot ī man genesi. vaxin oc ø
kins oc fyllin iorderike Til qwestio
ne swarom wi før wtā iaff haff
de mankynit wordit ødt. oc ox
lat eet aff andro æn thot hwaro
at aldrigh worde syndin giordh

ælla ware synde mok tarfflighr /
swa som mykit got skulde aff ko
ma / mange hæloghe mæ oc qwin
nor oc godh gærningar. Oc æru
thz skal til all the tingh som æ
winelighr thū ætlar naturā oc
ey ānor. tha eet fødis aff andro
thy at swa som nw war sakt / før
ty ødhis en natura oc fødis at hō
maghe gømas æwinelik j flerō
madhan hon ma ey wara æwi
nelighr ī man enō / oc ær alloledh
natur hwar akt til æwinelighr
tingh. Nw ær hwars mās siæl æ
winelighr som skapas fran adā
oc til domadagh oc før thy hør
de thz naturlika til at mā skul
de fødas hwar aff andrō thy at
siælin hørde naturlika til at va
ra mz likamenō oc mz thy ær
swarat til førsta skal Til ānat
skal swarō wi swa at mænsins
wili war swa wæl skipader før
æn han syndade. at engin wil
mer æn hā torffte / oc hwar
vnte andrō iæmwæl hans tarff
wir som sik siælffuō swa tarff
wir. oc før ty matto thz saatir
boa samā oc liffwa aff o skiptu
æller skipto
Nw wil thu dærla spyria hu
ru mankønit skulde tha ø
kias hwat hællir mz samblan
di mans oc qwino / som nw æl
ler andra lundh oc ma thz førest
synas. at tæskons samblandh
haffde aldrig wart æn ey wa
re synde. Johannes damascenus
sigher at mānen war swa ī man
paradys som en ængil. Anglar

æru vtan alt sambland tha var
oc swa mannen før æn han syn
dade Annor skal man tho sam
blande likas mannen widh oskæl
dyur swa som hors æru oc nøt
thy at mannen haffuir engin i
the stridine Oc war ey thz quæ
melikt som tha war ærliker
oc skæliker Tridhia skal før
æn syndin wart giordh tha var
natura all ospiællat, æn mz tors
kons samblande spiællas na
tura oc tappar sin mødom oc
før thy ær thz likt sanno at tors
kons sambland skulde ey vara
æn ey haffde syndin warit
Scriptura sighir a mot at konan
war skapat mannenom til hiælp
som før war sagt, æn ey til an
dra hiælp æn at økia mankøn
nit, før ty at til annara gær
ningh hiælpir bætir mader sol
manni æn quinnan Til questio
nem sagdo sumir gamble mæs
tara at før thy at mæzsins skri
pilse war swa ren oc ærlik før
æn han syndade, tha sømde ho
nom ey swa ful oc oren gærning
Oc før ty sagde gregorius nice
nus i the bok han giorde at mæz
sins skipilse i man paradys, at
samalundh haffde mankønit
wordit ølt som ænglar vtan
licama sambland Oc før thy
at nakor matte sighia gen ho
nom hwi haffde han swa licama
tha skapadan til thera gærning
som nw haffua men tha sagde 69
han framer at gudh wiste wæl

at mannen skulde synda oc før thy
skapade han torskons limi som sidan
skuldu tiæna til naturu sambland
Thzta tykte flæstom badhe hæla
ghom mæstarom swa som scto augus
tino, oc swa androm oskæliken sagt
thy at gud sagde til thera før æn
the syndade vaxin oc økins oc
fyllin iorderike, æn ængla skapa
de han swa alla samdhis at engin
økis aff androm, oc før ty ma thz
ey likt wara som han sighir likt
wi wilom tha skilia thæn aat na
turlikt sambland, oc oskælika
dyura giri sighia at the haffdo
samulundh tha samam kømet som
nw, oc tha hwarom vtan alla fula
giri thy at aller likamen oc licama
mans luste, styrdis mz fulkomom
skælom, oc æru thesse ordh scti augusti
ni, xiiij de ciuitate. Wari the fiær
ran aff warom lughth at wi wæn
tom enkte barn magha fødas v
tan lustans søtma, tha styrdos
tha the limir som andre æptir
mæzsins wilia. vtan køtzsins
brwna oc orenan værma mz sol
hiærtans roo oc likamans Til førs
ta skal swaras at oskælighdyur
haffwa enghin skæl at styra sin
lusta, oc mattu han mz skal æn
mæzsins skal oc wit før æn han
syndade waro wællogh styre
man likamans oc lustans, oc sigh
ia the wisasto swa at ængin
lusta haffde mannen tha hanat
i man thera samkomo som nw
oc æn swa myklo mere at hans
natura war tha bætir skapadh

oc helsamare · oc kænir hwar natu
ra swa myklo mere lusta aff nakro
lustelika tinghe at hon hælz j sa
ma stadh · Vtan than luste haffde
warit vtā alla fula giri oc astundan/
oc enkte luste likamā för æn skælin
dikrado/ oc wisado honō æn sidhā haff
de hā mere lusta æn nw · oc tha swa
at than luste hindra enkte mæz sins
hugh/ at hwxa oc vndirstada hwat
han wilde · Oc magho wi fina thz
exemplū til · twe man æta badhe
lustelikan mat/ ānar girughz oc
ānar föghá mā oc dughande · En
dughande oc föghó mā/ han kæn
nir iæm mykin lusta oc taff aff si
nō mat/ som ānar · oc tha styre swa
sin lusta mz dygd at kæner ingha
giri til födo · Til ānor skal swara
sc̄us augustinus xiiij libro de ciuita
te dei · hwru thz wara matte/ thz 70
disputera nakor ānar om hwar
som wil · wtan tykker at sc̄us au
gustinus wil för enis/ at eua haffde
iomffru warit æn thot hwaro/ at
hon haffde samā komet mz adam/
för æn the syndado · thy at han si
ghz æn for sāma stadh man thera

Nw ær æn æptir at Cekipilse
spöria om the barn tha haffde
wordit födh · hwat hælir the haff
do haffst fullkomē kraptt oc maghi
at styra sik æller ey/ oc ma thz sy
nas at the haffdo · thy at sc̄us au
gustinus sighz man the bok som hā
giorde om barna dopilse/ at than
krankleku som barn haffua vtā
a licaman han hörir til skælāna
kranklek · Nw för æn maderin

syndadhe tha haffde skælin oc
hughærin engin kranklek · tha
hörde oc ey barnō at haffua krā
kan licama oc o först · Annor
skal mānen ær ærlikare æn na
kot ānat dyur · ānor dyur æru
föör at ganga/ taghar the æru vp
födh · tha skulde oc swa oc myklo
hældz maderin æn thz ware ey
synda gield · Tridhia skal thz ær
mykin pyna at magha ey fua thz
mā lystir til · nw æn barn waro ey
hælduir för synd/ æn nw tha war pin
likt at mista magt thz the sagho
lustelikt oc gatu ey fangit · Fiær
da skal barndomin oc alle the som
æru lik om kranklek · nw æn mā
ne haffde ey syndat tha worde han
krankir aff aldir/ tha hörde honō
ey hældir til at wara krank er
man barndō · Til thessa q̄stionē
sighiō wi swa thz som ær iffwir
naturena · thz withō wi enkte
meer aff wtā swa som war troo
visar oss · oc alt thz wi throm/ thz
haffuō wi aff hælgha māna bokō
mz thes hælgha anda dict · Oc för
thy hwar som wi hittō ey visat
os mz hælge script/ oc hælgha mā
na kænedō oc wisa māna sæghn
tha wardhō wi fylia naturligh
skæl · Oc æn wi skulō fylia natur
ligh skæl tha ær thz omögeligt/
at mankönit födis mz fullo mag
ni/ oc storom licama · ty at swa
som för war sagt/ mānen haffuir
naturlica mæstan hiarna æpt
sins licama mykelik/ oc ær hiar
nan naturlica vatir/ oc för hans

vttu skuld ær hã naturlika siælff
wær alder blötir. för æn man hoff
deno oc ey förra at styra lekame
Thz iæffuar enghin kristin man
at gud matte wæl skapa mz sinö
gudeliko krapt at ey födh barn
finge iamskot maghe at styra
sik Nw ær thz sant at scriptin si
ghir at gudh skapade mãnen vat
tan Oc swa som sctus augustinus si
ghir thæt vætleker ær thæn at li
kamë lydhir siælene. oc för ty swa
som enghi war thã luste som ey ly
de viliano Swa matte oc enginlaf
limbir vara olydughir hãs vilia
Nw ær mãzsins wili wæl skapadhir
oc væl skapadhir til enghagærning
ællir syslo vtã tha hono hörir væl
til Nw hörir ey hwariö aldre the sa
mo sysla til. vtan ãnor sysla hörer
til barne oc ãnor vaxno mãne Oc
för thy tycker swa thã visasto at
barna timer haffua ey hafft maght
at ganga ællir ærffuoda. vtã til al
dra thera syslu som barnö hörer til
tha ware thz fuil för swa som at dyia
vtan graat oc vro Til thz första
skal swaras at sctus augs talar aff
thã kranklek som nw haffua barn
som ær graatir oc vro oc siukdomar
oc at the æru haldhir för at graata
hughrungh æn dyia swa som han sig
hir Til ãnat skal swaras at ãnor
dyur æru bätir föör æn mãniskia
ey för thy at the ærlikare. vtã har
dhir för ty at the æru skapad til litla
æro Oc för thy haffua the skot alla
sina redho Nu maderin han ær
skapadhir til ærlika syslu thz ær at
haffua skæl oc vndirstanda. oc för
thy hörir hono til at haffua all the
naturlik andbudh væl til redho so
honö skulu thiana til swa ærliko
syslo. oc för thy menar ey androm
dyurö at thera hiarne ær watur
thy at hã ma taghar wæl wara swa
thyr at hindre enkte sinor oc ben
Til tridhia skal swaras at mãzsins
wili haffde enga vro aff nakors
thinge lusta ællir astũdan Til fiær
da skal sighiö wi swa at mãne skul
de tha födhas oc ey döö. oc för thy
haffde haffde han barndoms lagh
oc ræt oc ey ællis nödh oc krank

71 Har skuldö wi oc markia Lek
som thing vtã disputerã eet
ær thz at aldrighi köma the samã
mã oc qvino mz naturu samblad
at the fingo ey barn. Annat ær
thz at tha födos iæmmanghir kar
mã som konor oc iæmmanga konor
som karmë Tridhia ær thz at
tha födis enkte barn vtã thz so til
himerikis köme Nw vilium wi
æn spöria. æn hwart barnit födis
tha swa rætuist som fadhir oc modhir
oc synis at ey Hugho de sctō victore
sighir at första mã matte barn föda
oc tha ey finnar rætuiso æffua.
Annor skal hwat som barn haffuir
aff fadhir oc modhir thz ær thæs na
tura. Naturligh rætuisa ær gudz
guffua oc ey aff natura krapt
tha synis at enkte matte födas
mz rætuiso aff sinö fadhir Thrid
ia skal. rætuisa hörer siælne til oc
ey lekamanö nw haffuir barnet
likamë aff fadhir oc modhir oc
ekke siælena. tha ma synas so
för at barnë fingho ey rætuiso

æptir fadhir oc modhir Sanctus an
gustinus sighir a mot them the
bok han scriffuar aff iomfrugo
byrd, at en mannen haffde ey
syndat tha fingho hans söner
iæmskøt rætuiso som siælena
Til questionem swarom wi swa at
hwar fadhir födhir son til likama
om all the skipilse thær manz
natura fylia, vtan naturan
fara wil som tha thær barn fö
dis blint oc ey war tæskons 12
vansa ælla willa mz naturen
ne för æn synden giordis Nw
war adam skapadhir mz rætui
so oc allom dygdom swa at the
fölgdo hans naturo oc för ty
födde han rætuisan son æn han
haffde ey syndat oc swa hwar
annan sidan, tha war the ræt
uisa oc dygdhir ey aff naturu
krapt vtan aff gudz gaff som
han haffde hwarium giffuit iam
skøt som han guffwe honom siæ
lena, oc magom thætta pröffua
mz androm thy at syndin oc ræt
wisan the haffua sik som myrk
oc lyus, oc hwar som ey ær eet
thera thær ær annat thera Nw
ær swa sagt om adams syndh
at hon fölgher hwars mans na
tura, oc födis hwart barn mz
hænne aff sinom fadhir tha war
oc swa för om rætuisona at
hwar födis rætwis aff androm
Til thz första genburda skal
swarom wi swa, at annor wari
fadhir sins rætuisa oc annor son
sins, annor hwars thera gær
ningh oc tha ekke en som annor
Til annat oc thridia skal swa

at nadhir oc rætwiso waro thæt
hwaro gudz gaff oc ey aff naturo
krapt, thy at iæmskøt som gudh
guffue licamenom siælena tha haff
de han giffuit hænne rætuisa iæmskøt
Nw ma spörria æn all barn skul
do födas swa stadelik oc fast
innan rætuiso at enghin ma synda
de sidhan, æn adam haffde ey syndat
för æn han födde sin första son
Oc synis aff hælgha manna ordom
at swa haffde warit Sanctus gre
gorius sighir iffuir iob thær han ty
dhir at hans ordh haffde ey synden
spilt första mannen, tha haffde han
enkte barn föt til hælwitis vtan
thæn ener som nw æru ætladhir til
himerikis, oc thæt skulu mz ihesu x
löst thær ensamir haffdo tha warit
födhe Anselmus sighir oc swa i
nan the bok som han kallar,
hwi ær gud madhir Tha haffdhe
förste födhir swa liffuat at the haff
de ey syndat tha the waro fresta
dhir, tha haffdo the swa stadhiker
wordit innan rætuiso mz alle sine
affkomd, at the matto ey sidhan
synda thær ——— æru skal til,
Ffot ær rikare æn ikt, Nw ær swa
at för ens mans synd fylgher alle hans
affkomd hans laster, oc födas alle
mz nödh at synda tha fulgde oc
mykin hælder adams sonum, æn
han haffde ey syndat the dygdh at
the matto ey synda Sanctus augustinus
han synis sighia a mot, xiiii libro
de ciuitate dei, huru salt ware man
kønit æn förste förfadhir haffde ey
ikt eter kopt sine aff komudh Oc
æn aff thera slækt haffde sidhan syn
dat Aff thyna ordom synis at the

A I - 37r

matto synda som aff adame föddos
æn thot huaro at hā siælffuir haff
de ey syndat Til q̄stionē swarð
wi swa at thz ær omögelikt at sig
ia at the matto ey synda som aff ho
nō föddos, æn thot huaro at han
siælffuir haffde ey syndat | thy at thz 13
ær ey skælikt at wænta thū vara
fullkōnare födda, æn hā war skapa
dhr. Nw war hā swa skapader ath
hā matte synda, tha waro the oc
swa födder at the matto synda An
nar vrghr til tæssa maals ær thæ
ne at enkte ær swa got vtā gudh
siælffwir, oc for ty magho the,
madernir oc ængillin synda ætil
tæss at faa see gudh siælffuā | oc til
thæs dagx æru allir syndughe vtā
særlika gudz nadhr | swa som var
frw vars hra modhr haffde, Oc
swa matte oc wara at war hrre
gömde alla adams affkōnd | vtā
synd m̄z sinō særlikō nadhō swa
som han gömde sidhā sina signada
modhr, æn ey magom wi thz sigh
ia at the matto ey synda | oc thz m̄z
magho wi swara til thera ordha sō
sigha. Sc̄us gregorius oc sc̄us an
celmus, til tridhia skal swarō wi swa
at for adams synd æru wi budnir
til syndh, tha ey swa at wi magho
ey atir kōma til nadha | oc varda
rætuiser, oc sammulūdh haffde oc
adams synir | æn haffde han ey sy
dat vordit föddhr rætuisir | oc tha
ey swa at the matto ey orat göra
Nw ma sporia æn Oc synda
the aff adam haffdo kōmit
æn hā syndade ey | mondhe födhas
m̄z allō kunstō, thy at vanwit kō
aff syndene | aff vanuitino kombir

at mænen haffuō ey allar kunsthr
tha war enkte wanuit for æn synde
gordis | oc allir föddos m̄z allō kunst
tō Almor skal thr föddos m̄z fulkō
ne rætuisō | kunst styrir ma til at
göra tha haffdo the vordhit föddhr
m̄z allō kunstō Til q̄stionē swarō
wi swa, at thr som wi haffuō ey op
pinbar wars hra ordh, æller hælgha
māna som taladho m̄z thū hælgha
anda, tha skulō wi fylia naturlikō
skælō Nw ær thz mænenō natur
likt at hā fār kunnister m̄z drom
oc öghom, oc for thy æru the hono
skapadh æller törffte hā ey them
widh Oc aldrigh haffde han ælla
fangit thy at gud skapade enkte
naturlikt tingh wtan tæss natur
lika syslo | oc for ty ær thz likast san
no at alle the som födas aff adā
æn thot huaro at han haffdhe
ey syndat | födas m̄z godho næme
oc ey m̄z allō kunstō thy at mæz
sins siæl oc ængillin skal swa my
kit aat som for war sagt, at hon
ær swa som the tafla ey ær skriff
wat | oc tha wæl til redh at skriff
uas, æn han ær swa som the tafla
all ær skriffuat Oc for thy ær thz
ængla natura | at skapas m̄z al 74
lō kunstō oc ey manzsins vtā
thæs försto ensamns for the skal
thr tha waro giffuin thr wi tala
dom om hans kunst oc wit,
Tha ær likt sanno oc skælict at
sigha | at the föddos m̄z swa go
do næme | at iæmskot som the sa
gho æller hördo nakra kunst
oc lagdo sin hugh til at nima,
tha haffdo the numit the list the
vildo. Til försto skal swarō wi

siva at vannit hethir rattelika tha
mā vet ey hwat hond hörir til at
vita æller hā vilde gærna vetha
oc gitir ey, tæskons vannit ær
mānenō pinlikt oc ær synda giald
adams. Oc siva talar sctūs augustin9
om vānit tha hā sighir at thz aff
syndine at barn födas mz tæsso
vanniti. Hwat ma oc kallas
vānit oc tha ey iærnrættea tha
mā vet ey mang the tingh som hā
vaardhir litit at vita siva som hu
ru langt ær mællā himil oc iord
æller huru māgskons stiærnor
æru a himblenō, oc ær tæskons
vānit engin pina them mān thz
vandhir ey at veta oc engin laster
oc mz tæskons vānti födhos the
aff adam haffdo kōmit för æn hā
syndade, tha siva at vtan alt ærē
de matto the faa veta hwat the
vildo iærnskōt som the lagdo sin
hugh thr til, thy at vælskipadhir
hughir vanda enghi hæggoma ve
ta siva som ānars hwæn, æller
huru manga stena æru a stran
dine æller fiska īnan haffinno
Til ānat skæl swaras at the skul
do födas mz siva myklo vite at
the matto sik wæl styra til allan
thæn ræt som thū hörde til æpt
sin aldhir oc væxti them æ siva vit
mz aldri at the matto sik væl sty
ra til allā thn ræt som thē hö
de til æptir sin aldir oc væxte the
æ siva vit mz aldri at the matto
sigh wæl styra frāmer til allā ræt
Nw mat thu æn spyria æn the
haffdo skilt hwat hwit war æl
ler swart æller krankt oc dyur aff

audro thz ær at spöria, æn the haff
do tughar ful skæl oc vit Thz til swa
rō wi vtā disputerā oc argument
at iærnskōt som likamās wet ær bu
dit tha æru oc skælin budin siva sō
wi finom tha wi soffuō, thy at tha
vadhir vertā om liffuit oc hindrar
likamās vit, oc för thy haffuir man
engin skæl madhā han sowir. Thz
sāma valdhir oc gumblō mānom oc
brutfullughō oc offdrukno māno
thy at iffwartis værta mödhir liffuit
īnan oc hiærnā oc koffnar thr aff
likamās wit som thiæna skulde
til skæl oc vndirstandilse. Oc samu
ledh ær om barn tha thz ær nyföt
oc vngt thy at thz haffuir myklit
hiærna oc myklit watum siva at si
nonar æru alla vekar oc vanstarka
at styra likamē. Oc the sāma inr
wærtis værtā hon hindrar likamās
vit, oc thr næst skælin som thz skal
tiæna til, oc för ty haffde tha siva
warit som nw at barn födhis v 75
tan skæla vit oc vndirstādilse til
tæss naturā vardhir stadugh mz ræt
to samblande oc væl matada wæto
oc heta oc alla fyughura element
tha haffdo the haft naturlika sine
til alt thz som barne ma fughlika
Nw ær æpthir at spör Til höre
na om padis hwar thz ligghir i
wærldine. Beda sighir at paradys
ær siva höghir iordmon at hā rækk
vp til manans. Nw synis at thz ma
ey wara sant thy at iordin ær nedhirs
ta elemēt Scriptm sighir at fyughur
mæsto watn byrias aff padis kældo
Nw ær thz swnit som aristotiles sighir
at the byrias ānar stadz, tha ær ek

ke sant som han sigher om paradis Man
ge wisasto män swa som ptolomeus ko
nungher letado hwar thz stadh boa maa
i man iorderike / oc striffuadho thz
oc ingin thera näpde paradys tha
syrnis thz alt wara haghnima
som hær sigx Til qwestionem swaras wi
swa som sanctus augustinus sigher i man at
tolde bok iffwir genesim / at aff pa
radis tala mä threm lundom Somir
sighia at eukte är likamlikt paradys
oc engthi stadher hetir swa i man wärl
dinne / vtan paradis är andeligh glä
di i gudhi Andre sighia at eukte är
andelikt paradys / oc at paradis är en sta
dher oc iordhinna i man iorderike. The
tridhio sighia at paradis är badhe en
värnaste iordhinna oc lustelikaste Oc
swa är oc annat paradis andelikt
ängla glädhi oc godhra siäla i gu
di siälffwom Oc sigher sanctus augustinus at thes
se sighia sannare äptir hans wantu
swa haldher nw alder gudhoms stolen
för thy skal at änglar the äru säler
i gudi andeliker i andelikom Oc
för ty haffua the andelikt paradis
mädherin skulde oc warda säl äpt
sina matto för än han syndade badhe
til siäl oc licama / oc for thy hörde ho
nom til at haffua likamlikt paradys oc
andelikt Nu hwar thz ligger thz vi
sar os ysidorus oc sigher at paradis
är östir i man wärldinne / swa högt
iffwir andra iordh at noa flodh kom
ey swa högt at hon at hon nadhe ty
Oc sigher at paradys är lustelikaste sta
dher thz wärlden haffwer i alzskona
frukt oc vatn Oc maghom wi finna
i naturligh skäl hwi thän iordh
mon är swa höghir fram om alla an

dra Oc är thz märkiade at wadher
skiptis aff flere mastar i man flere
rike oc skipte oc är nidhersta rike
widh iordhena siälffwa lyust oc rent
för thy at solinar gisslar the slas atir
wp aff iordhene / som kolnar ather aff
mwr oc bärghi / oc swa länge som the
slas ather wp fran iordhene / oc swa
högt som thera ather slagh vindz tha
är wadherit rent Oc tha sudom
blandat i rang skum som nidher
falla oc i tyngri watho som solgis
lar orka ey at lypta wp i sik högt
aff iordhene / swa skiot som the rinna
siälffwo wp / sidha sankas samman all
the watnen som solin lyptir wp i
sik oc wräkas ther saman badhe aff
the sol maghin som offwan kombir
aff himenom / oc eldenom oc swa aff the
solgislom atir kastas vp aff iordhine
oc för thy hardnar watn i iordh bla
dat / som hon war vplypt aff iordhi
ne mällan twägia heta oc elda / oc
wärdha ther aff myrk sky oc mang
vnderligh thing i man skyom oc
wädher / oc stormar oc aldra eleme
ta stridh som kombir aff lyngneldir
oc tordunna som annan stadh skal
sighias än gudh wil oc är thz rä
deliker stadher oc ful oc myrkir oc
boa ther diäffla i man som nidher fiil
lo aff himerike / thy at thän stad
är likastir hälwite som the boa in
nan änwerdelica äptir domadagh
Oc kombir tädhan stormbir nid
til war oc alt wadhres om skipte
som meer skal annan stadh sighias
än gudh wil / oc för ty mago diäff
lar väkkia storm ther the wilia vtan
gudh oc hälgha män mene them.

iffuir thiua skya stadh oc storma tha
ær wrdhe swa rent oc nadukt oc
quart, at ther komber enghin storm
bir ællir ont wædhir | oc prøffwas
the thz mz at olimpus bergh ær
fwmt aff mänom swa högt iffuir
alla storma | at ther ær wadrit swa
quart at the scrifpt som striffuadis
før hundrada aar | thian sand ællir
aska. hon ær æn oskiærd oc læsligh
som førsta dagh | Oc før thy ær pa
radis æn swa myklo rene stadhir
aff alt storm oc ont wædhir | at thz
ær æn höghra æn nakor annar iord
mon. oc ær vndirligha fagher gudz
skipilse om män hyggir gorla aat
thy at swa som ænglin ær natur
lica ærlikare æn mänen | swa skipa
de gudh hä inan ærlikasto stadh
inan himblenom | Oc swa som mäne
ær ærlikare æn nakot liffuandis
a iordhine. oc haffuir natura oc
licama swa iæmpt matadha aff all
element | at han ær wtan thera stridh
oc örlögh | swa satte oc gudh siælffuir
han inan has stadh som högxter
ær j iorderike oc nadelicaster aff
aff alzkons storm oc wædhir | Oc sidan
ænglimir syndade | tha kastade gudh
han nidhir vndhir mänen inan
storma sky oc myrk | oc ey nidhrest
a iordhena thy at ænglin haffua
ærlikare naturn æn mänen | oc si
dan mänen syndade mz diæffwlsins
ægghan som affwnde hono at ha sat
iffuir han | tha kastade war hærra han
nidhir vndir syndugha ængla | nidhrest
a iordhena som wi bom | oc thz til at
wi skulum wara visir mz ihu xpc som

ær sandhir gudh | stridhe oc æthe
van sighir aff hono mz ödhmyukt
thy at adam tappade sighir mz bal
di | tha förde war hærra sidhan wan
mandom wp iffuir alla ænglana
tha han för siælffuir vp iffuir al
la himblana | oc kallade sidhan thit
til sin | swa rena modhir som skæra
re ær andelica æn himblane æru
likamlica. Owan widh paradys
ær fiarda wadhirs rike oc skipt
oc ær thz ather het wadhir oc strit
wædhirsins widh eldin oc ær enghi
stadhir swa rolikir inan iorderike
som paradys. oc før ty hetir han
padis som tydhir a wart maal lusta
gardhir | han ær oc quæmelika gört
inan iorderike | thy at ther war
solin skapad oc ther rinner hon hwar
dagh lika vp. oc ther skal hon sæ
tias a domadagh oc standa æwær
delica | oc thz kallado iamwal
hedhnir mästara höghra wærgh
himilsins | thy at tadhan röris han
oc til væstir swa som hwar män sy
ris naturlica. först a höghra wæg
na æn han hwærar sik ey | Oc før
ty ær östir hedhir licast stadhir hy
milsins. vatnsins naturliker
stadhir ær oc iffuir iordhine oc før
ty ær enkte vatn bætra | æn thz
som rinnir aff högho berghi | ty
at thz haffuir mz mæsto krapt
vunnit sin naturlica stadh oc skært
sik alla renast gönom iordhine | oc
rinnir swa myklo maktughare
atir til haffsins som ær almänne
likhyl alla vatna | Oc før ty ær
thz likt sant | at inan padis byri

17

as bæsto vatn som væta padys iord
oc gøra hona swa frwktsama atir
mz godho wædhri som thz ær at pa
dis ær offir all landh til frukt oc fryghd
oc lusta Til første som amot saghdis
at enghta lundh ma swa vnderstan
da bedan at padys ær næst vnd
himblenom, vtan thz sighias vara
næst før ty at thz haffwir likasta na
turn vid himblana mz thy at ina
padis ær rent vædhr oc vatn alla
elementa krapta stridh, oc sighx sær
lika wara næst vndir manenom ty
at mane ær nidharst alla himiltung
la oc likaster iordene, thy at han var
dhr aldrigh swa lyus at han haffwir
ey nakot myrk inan sik swa som hwa
rio maa synas tha han skin Til an
nat swarar sanctus augustinus offwir
genesim at padis ær swa lankt
fra mana bygningh oc kænilse oc
the vatn som rinna aff padis kaldo
the lykias atir vndir iordbærgho
oc lopa først langaledh vndir ior
dene, oc sidhan brista the vp athr
annat stadz thr som man haffwa fun
nit oc hugdo thz hednir mæstara
at the byriados thr, thy at the vis
to enkte aff paradys Oc hittis thz
ta sama mz androm vatnom at the ri
na summa stadz vp aff iordinne, oc an
nan nidhr inan iordena oc tridhia
stadh atir vp Til tridhia swaras at   18
padys ær swa skilt wid mana byg
ningh, før haffs skuld oc bærgha oc he
ta landa, at engin gat aldrigh offir
komit sidhan adam war twdhan vt
kastader oc før ty skriffwado the
enkte aff padys som skriffuadu al
la wærdena skipte oc skipilse

Nw ma æn nakor spyria æn padis
war rætther stader manenom
oc ma tagher først swaras ather sy
nas at ey Angilin oc madherin
æru badhe iamt ætladhr til hime
rikis Nw ær ængillin tagher først
skapadhr oc skipadhr inan himb
lenom, thy synis at maderin skulde
oc samuledh Annor skal hørir ma
nenom nakor stadhr til, tha ær thz an
tigghia før hans likama naturu æl
lr sialinnar Sialin torff enghin
stadh thy at hon ær andeligh hans
likame haffwir slika natura som
annor dyur tha skulde han antig
gia vara inan enghom stadh æller
mz androm dyurom oc ey inan sær
lico stadh som padys ær Tridhia
skal thz ær tarfflos stadhr som en
ghin haffwir gangh aff, aff padys
haffwir nw engin gang aff, Nw ska
pade gudh enkte tarfflost Amot
damascenus sighr at padys ær gud
likt landh oc værdught vara hans
som skapadhr war æptir gudz lik
nilse Til questionem swarom wi swa
at manzsins likame var naturlika
dødelikir skapadhr, oc thot hwa
ro gømdhr aff gudi swa at han
skulde aldrigh kænna dødh ælla
siwkdom, oc haffde gudh giffuit sia
lenne thr til særlika krapt oc swa
satt føre likamenom at han matte
enkte skada Nw æru the thu
som skada ma likamen, eet at liff
wit maa nøtas inan aff heta oc
tyrko som alle rønna før æn the
døø naturlica Oc annat aat thy

A I - 39v

ma kōma nakor genwærda til vtā
swa som aff ondo vadri Amot forst
ta meen haffde gudh giffwit mānne
nō liffs træ īnan padys til fodho
Oc amot andro. siælffwā padys
stadh oc hugnadh som aldra stada
ær lustelikir oc fæghirst / oc for ty
var paradys alla stada qwæme
likstir. æptir thy skipilse mānen
var skapadhir īnan æn ey sidhā
thy at sidhan siælin syndade tha
miste hon thæn krafft at hō mat
te gøma likamenō æwinelikt liff
oc æn thot hwaro / at maderē mat
te haffua magh æmpne vart sith
liff widh padys frukt oc goda lukt
tha han liffwat sik til sorgh oc ysæld
oc skulde tha æn dōø om stolir Oc
for ty var paradis ey quæmelikir
stader mānenō sidan han synda
de Til thæn forsta skal swarom
wi swa til, at hwart thing faar
alla sina fullkōpnilse æptir sine
naturu Oc æptir thy som thz ær
meer ællr mīna ærlikt. tha far
hwart thing mere ællr mȳne
fullcōpnilse / oc skōtare ællr sena
re tha mz tæsse rækningh. at thū
som ærlicastir ær gudh siælffwir
han ær fullkōmen aff sigh siælffuō
æwærdelika. oc sæl aff sinō siælffs 79
gudōō / oc the creatur som honom
ær likast oc ærlikast. hō ær fullkō
nast aff hans nadom thy at hon
haffwir fangit dygdhir ærffuodis
lost vppenbarlica Sidhā frameer
tha haffwr hwart creatura sina dyg
dhir fangit mz naturēnar ærffuode
Oc swa myklo hwar thera ær/ær

likare thy flere naturlikare dygdhir
haffwir hon / oc faar thot hwaro swa
myklo senare oc mz mera ærffuode
naturēna swa som wi sem at enkte
creatur vndir solinē fodhis nōdlika
re vp æn mānniskian. som ærlikast
ær oc kombir senast til sith maghi
oc naturlikt wit Oc swa myklo na
kot creatur haffwir færre naturli
ka dygdhir / thy bradelikare wardhir
thr fullkōmet æptir sina mattu
Oc swa som maderin ær swa ska
padhir at han haffwir flæstar natur
lika dygdhir oc kombir tha sent at
thū. æn ænglin takir thū alla sa
man tha han skapas / swa ær oc om
thera himerikis æro. at ænglin
faar haffwa vtan ærffwode mz ens
øghna bragd alzskona skuld æn ma
dheren skal fata sama æro mz man
gom godhgærningō Oc skulde the
the sith himerike langan tima,
Til ānor swaras at engin stad tarff
siælin widh æn likamū forsta mans
han tørffte slikan stadh widh som pa
dys war hældir æn ānor dyur for
the skal som mu varo giffwin Oc
the dyur thr kōmo til hans / the
kōmo thr mz ængla ledo oc ormen
mz diæfflwlsins krafft oc gudz lōue
Til tridhia skal swaras at paradis
ær ey tarfflōs stadhir wtan han
ær til ampynnilse gudz nada som
han haffwir giort widh mānen
oc honō til hedhir oc æro Sy ær
han oc tombir thy at helias oc
enok the bidha til domadagx
som ānor stadz skal sighias æn
gudh wil.

Nw ma spöria hwru madere
war sattir inan padys at
göma han. oc ærffuoda thy at
thz som ær synda gæld thz skulle
ey lagthias för mannen för æn
han syndade Nw war ærffuodhe
lagt för mannen för synda gæld
swa som scriffwas ytermer in
nan genesi Göma ær tarfflikt
the som man rædis swik ællir
wald Æn inan padys war engthe
o .. rættir oc för thy ær vnderlikt
hwi madern war sattir inan pa
dys at ærffuoda oc göma han Sep
tin sigher oppenbarlika amot Til
qwestionem swarom wi swa som sanctus au
gustinus swarar til i bok iffwir gene
sim at thzta ordh ma vnderstanda
thrennæ lundom. En lund swa at
gudh siælffwr satte mannen inan pa
dis the til at gudh siælffwir skulde
göma oc wærka. för ty at swa som
mannen oc all creatur ær gudz han
da wærk. för thy at han skapadhe
thz swa ær thz hans handa wærk
mz thy at han styrir thy. oc wtan
han haldhe alt vppe thz han skapade
mz sinne hand. tha vordhe thz aat
alzengo som thz war för æn gudh
skapade thz swa som wardher ær ta
ghe myrkt æn lyusit kombir ey iff 80
wir thz oc at padys skulde göma
mannen aff siwkdom oc dödh som för
ær sagt Andra lundh ma thz swa vn
dirstanda. at mannen skulde ærff
woda oc göma padys swa ærffwo
da at han haffde enkte men ællir
mödho vtan lusta swa som nw haff
wa oc lustughe man oc wæl hælir
at syssla. haldhe nakot æn twinnas
onyttir thy at engin stund ær lan
gre oc ledhari æn the som madher
sitter orkolös Oc særlika för thy.
at swa myklo meer mannen ær al
tande nakra nyttuga syslo. thz mi
na haffwir han thim at göma aat
hægoma Oc för ty wilde war hærra
at adam haffde æ nakra syslu thz
til at han gömde oc swa myklo mi
na at diæffwlsins frestilse som han
nwde om sidher bæra oc ændra mast
för thy at han haffde thz æmpni aff
at pröffwa alla creatura dyghdher
swa opta som han ærffuodade them
oc skodadhe oc rönte Han skulde
oc göma padys ey för röffwara
skuld vtan diæffla thz ær at sighia
at han skulde göma wars hærra
budordh. oc mz thy padis thy at
swa længe skulde han byggia i pa
dys som han gömde wars hærra bud
ordh Nw ær æptir at spöria hwi
war ey skapade ey adam i para
dis. vtan förde han sidhan thit oc
synis taghar först at han skulde
wara skapadher inan padis Æng
lar waro the skapader som the skul
do wara. thz ær inan empyreo
tha skulde oc adam wara skapa
der inan padyso Septin inan ge
nesi sigher amot at war hærra satti
mannen inan padyso sidhan han
skapadher war Til questionem swa
rom wi swa at mannen war natur
lika dödeliker aff likamans vægh
na som för war sagt. oc för thy
skapade war hærra han inan the
stadh som dödelikom dyurom hörir
til. the oc til at han skulde anna
nas oc kænnas widh at han war

dödheliker aff sine naturu | Oc odö
deliker aff gudz nadhom ensampnom oc
för thy war thz wal wart at war
hæra skapade han | man them stadh
som alzskona dyur döya oc flutto
han oc satte man thz stadh som ho
nom matte hiælpa mot dödhenom mz
gudz nadom | Oc mz thesso ær hær
sua wet til genburda skal som iak
rwentir. Nw vilium wi spöria æn the
plicter oc plaghor som gudh lagdhe
offwer mænen för syndena æru skadh
kar. Oc synis först at ey. thz som
mænenom ær naturlikt | thz ær honom
enkte synda giæld | sua som æn ma
kor ware hudstrukin för æn han
stale | oc kænde sidhan swedhan æp
ther syndena | Nw war mænen natur
lica dödeliker för æn han syndade
tha war thz ekke hans syndha
giæld at han skulde dö | quinnan
matte aldrigh barn födha vtan
pyno oc werk | sua som huar man
ma vndirstanda aff hænna likama 81
skipilse | som sannelikh war skapat
för æn han syndade | som sidhan tha
war thz ekke hænna synda giæld
at hon skulde barn födha mz mo
dhe oc werk | thz som naturom ær
hælzt hugnadher æn genwær
da. thz ær honom enkte syndha
giæld. konan haffuer hugnadh
aff flere barnom tha ær hænne
enkte synda giæld æn hon födhe
flere barn | Paradys ær sua
skildher widh alla bygdher | som för
war sagt | mz naturlike skipilse
at ther kombir enghin liffuandis
man til | hwi törffte tha thæs
widh at war hærra satte för paradis

inganga luganlande swærdh oc
cherubin | Göra gaman oc
spot aff vsolom för hans missfal
le. thz gör enghin thæn som
filosophica ær mildher oc varkun
sambir. Nw ær war hærra aldra
mildaster oc varkunnoghast iffuir
alt sit handauærk | sua som sigher
dauidh i psaltarenom. tha hör
de honom ey til at göra gaman oc
spot aff adame | sidhan han syn
dade sua som tha scriffuas
i man genesi | at gud sialffuer sag
de til godhra ængla | Seen hu
ru adam ær wordin sua som en
aff os | oc vet nw badhe got oc
ilt | Thz som naturom ær meer til
hugnadher oc lusta | thz ær honom
enghin synda giæld thz at mæde
ren haffuer open öghon oc seer |
thz ær en mæsta hugnadher.
thy at sua ær scriffuat at söt
ær lyusit | oc lustelikt öghom
at see solena | tha war thz enghin
plagha för synd at öghon lyp
tis vp | sidhan han aat aff fruk
tene som scriffwas i man gene
si | Amot thæn dömdhe som
bæst kunne tha war thz alt qua
melica giort ther lyustis oc scrip
tin sigher | Til questionem swarom wi
sua at huilkin man haffde godz
oc ingiæld | aff enom hærra oc word
de honom vtro | thz wari æ thy förs
ta hans plict at han miste alla
the nadher han haffde aff honom.
Nw war adam naturlica dygde
liker aff gudz nadom | oc ey aff lica
mas naturu | oc haffde gudh giff
wit hans sial the nadher oc valo

at hō matte styra likamā tha
styrde han siva allan licamās
liffnadh oc naturu at hā mat
te æwinnelighe wara. oc oddoli
ker. Oc för thy war thz ret syn
da giæld at sidhā siælin var oly
dugh gudhi | tha haffde hon oc
enkte vald iffwir licamās natu
ru | oc hans liff | tha honō ær nw
kalt æller heet vtā hænez thak
Oc haffua fyra elemēta krapter
stridh inan hās samblandi | oc
gangher thz honō til dödh at ens
elemēt krapter förwinder ānan
oc fördærffwar | oc siælin haffwir
encte wald at særma thin. vtā æru
hēne olydugh sidhā hon var oly
dugh gudi siælffwō Oc för thy
ær manzsins dödher | första synda
giældh oc alla rættasther. oc för ty
war han oc kastadher wt aff pa
dys | som nw war sagt. oc förme
nader thæs inganghe til liffs
thræ Oc mz thsue trem som æru
dödherin | oc vtlægh aff paradis
oc atir komē the toko aff ma
nenō alla the nadher han haffde
för æn hā syndade. Nw plaghar
war lyka æn manen framer ept
the skipilse som hā ær nw īman
kōmen sidhan han syndade. oc
plaghar badhe hās likama och
hans siæl Oc för thy at madher
oc kona haffwa enghin natura
skælnadh | vtā aff licamās wægh
na thy at slik ær ens thera siæl
som annars | oc iæmlikar æru
twæggia hiona siælar om alla
sina natura | som twægia brödra
ælla | systra vtan alla naturu skæl

nadh manz oc kono ær aff licamās
wæghna för thy plaghade wær lyka
andra lūdh manzsins licama | oc an
dra qwinonar. konan hēr man
nenom til för thē skuld at hō skal
ökia mankōnt oc födha barn
siva oc at hon skal vppe halda bo
skaps syslu mz honō Om thz förs
ta ær hon plaghadh mz thy at hō
skal bæra barn mz möddho oc
siva mz thy at hon skal födha thz
mz wærk Om ānat ær hon pla
gat ther mz at hō skal ey atēno
göra mānzsins wilia. thy at thz
war hēne naturlikt Oc för æn the
syndado vtan hon skal oc nödugh
lydha hās wilia oc thola nödh oc
bardagha aff honō som hō aldrig
haffde tolt ey ware syndin Adam
fik oc thre plaghor a sin likama.
ena at iordin skulde varda honō
ofruktsam Andra at hā skulde
ærffuode haffwa mz nödh och
ærffwode Tridhia at iordhin
skulde ey at ens warda ofructsā
gröt sæde. vtan hon skulde oc bæ
ra honō mensam sadhe korn.
siva som thorn oc tistil | som oc haff
de været för æn manen synda
de til fyra födho oc dyura. æn
ey ther som manen ærffuodade
iordena. Manzsins siæl hon
tok widh threm plaghō. Förs
ta war skam oc blyghdh | som
hā fik aff thy at licamē oc kō
tet kraffde sin lusta oskælika
gen hænar wald oc wilia Oc
för ty sighe at thera öghō vp
nados | oc kændos wid at the
waro tuknir aff allo dyghdom.

Andra mz thy at war hera bra the
thera skam tha hā sagde / seen
adam huru han ær wordin swa
som en aff os / oc vet nw bade got
oc ilt Tridhia mz thy at gudh
gaff hono amynnilse / at han skul
de dö / oc klæde hā mz dödsins a
mynnilse tha han gaff hono förklade
aff dödhra dyura skinom / oc matte
han tha syna at han skulde tha wa
ra dödhelikir som ānordyur mz hā
skulde haffua klæde mz thm Til för
ra genburda skal swaro wi swa at
mænen ær dödhelikir aff likamans
warghna oc odödeliker aff siælina
warghna Oc ey matte siælin an
nan likama haffwa æn dödelikan
thy at hā skal ey wara blandadhir
aff alla elementa krapto / thz til at
han kæne huart thera som för
war sagt oc aff thera stridh war
dhir han dödelikir Oc meer æs
tar gudh at siælin haffwi thæn
likama som henni maghe thiæna
til hænar sydu, thot huaro at
han see dödhelikir / æn hō haffde
thæn likama som waare odöde
likir, oc hæne onyttir til naturli
ka sysla andbud swa som sinodhir
han han takir iærn til yxe,
thy at thz fuar bætre ægh æn
thot huaro at thz wardhir gar
na wdgangit, thy at thz githir
han ey menat Æn gudh siælff
wr han ær swa wæl kunadhir
sinder oc alzwollogher / at hā enk
te hitte thz ærnin siælene til sys
lu hænar som hæne matte wara
badhe nyttelik oc æwnelikt /
æn hon kwne gömat För thy

maghō wi sighia at madherin
war badhe dödelikir oc odödeliker
Oc tha hældhir o dödhelikir / natur
lika för ty / at siælin war odödelik
oc haffde thæn krafft aff gudi / at
hon matte göma sith andbudh æ
wnelikt / æn hō wilde, oc för thy
ær dödern synda giæld aff siæle
na warghna Til ānor skal swa
ras mz scō augustino xiiij libro
de ciuitate dei, at enghi werkir
löste modhir liff tha hon skul
de barn födha / vtan barnit
siælfft tha thz war komit til sin
tima fenge sik rwm oc vtgang
vtan allan modhir werk / tughir
moderē wilde thy, at siælin
haffde fulkomit vndbudh iffw
allan licamā Oc war thz lika
manō enga lwnd pinlict, vtā
hældhir lustelikt som siælin vilde
oc gudz skipilse swa som godhir
thiænisto man, han gör gladelica
sins iffwir manz budh oc wilia,
æn thot huaro at thz see ær vn
dirlict Nw mat thu æn möta
oc sighia swa huat synda giæld
haffde tha iomfrwr som ey haff
do nödh för barn byrdh / thær swa
ras iak swa til / at alla konor wa
ro bunar vndir thzta bandh,
wtā the varo viser om gudz vi
lia / swa som war iofru maria
som förstu sine iættadhe gudi
renliffue, thy at gudh siælffwir
haffde wisat hæne hemeliga sin
wilia, oc dispenserat mz hæne
iffwir moysi lagh Nw mat thu
oc sighia swa alla quinor födas
aff adams slækt Oc swarar haff

do nødh aff barn byrdh oc ey ſo
mar, tha ſynis at war hera pla
gar nwſiarnt. Thy til ſwarus
at barn byrda nødh, hører til
alla thm kono ſom barn bæra
thy at the fylla oc hødha thm loſ
ta kotz ſins oc olydhno ſom mæ
nyſkian ſkande tughar æptir ſyn
dena. Nw æn thu ſpør æn fram
2 mer hyn war hira hører oc iat
tar thz konone før ſynda giældh
ſom hyne war naturlikt før æn
ho ſyndade at hon ſkulde fødha 84
mangh barn. Tha ſwarus thz
til ſwa at qwinan haffde føth
færre barn, æn hon haffde ey
ſyndat thy at tha haffde engin
wordhit thæn ey komit til hi
merikis ſom wanlikt ær æptir
hælgha mana ordom, oc æn the
vtan værk oc pyno ſom ho fø
de ſwa ſom mænenz var luſte
likt ærwode budhit før æn han
ſyndade, oc ſidhan twnght oc mø
do fult. Oc matte ſwa ſighia hy
rn ær gudz domber iæmpn om
manz ſins ærffuode, maatha alle
æru iæmpt fødde aff adam oc ey
ærwodha tha alle iæmpt. Thz
til ſwaras wi ſwa at ærffwonda
iordena til fødho, thz ær aldra
mana ſkuld. Vtan ſumir ærfuo
da iordena til fødo ſiælffwa, mz
plogh oc harffwo oc ſomir mz
ſwærdh oc ſkiol at wæria thm ſo
ploia oc ſaa. Oc ſumir innan gudz
tiænſt oc hans bænom oc godhom
bønom før thm ſom landin wæria
oc ærffuoda iordhena. Nw ſighir

thu æn framer. Sumir hittas
the ſom hallda ſkæla æn ploia,
hallda røffua æn wæria land. hæl
dir plagha nakon ondſkap ſom
lekara oc lodhora mangha liffua
oc onytt æn thot hwaro at the
gøra enghin ſkada. Thz til ſwa
rom wi ſwa at ærffuoda nakot nyt
telikt at androm, oſkadelik ſyſla ær
mænenz naturlika budhin ſwa ſom
iob ſighir oc ſkriffwar at madherin fø
dis naturlika til ærffuode. Vtan
thy war at ſumir gøra badhe gen
ſom naturu, oc gudz budhordhom oc
koma tha ey gen gudz dom thy at
the ſkulu haffua æwærdelikt ærff
wode ſik ſiælffwom ſkadelikt innan
hælwite, mz the wildo ey ræthna
nyttelikt ærffuode innan iorderike
oc ſkulu tha wara innan diæffla
ærffuode ſom ey wildo ærffuoda
mz manom. Swa talar ſanctus ber
nardus gen klærkom ſærlika thm
ſom ey æruodha innan orkæſto
gudz. Dauid ſighir i pſaltarenom the
æru ey innan mæna ærffuode thy
ſkulu the pinas mz diæfflom. Wars
thinna klærker ſighir ſanctus bernardus
wakta ſigh aff hwario liffnadh
thz ſom laſtafter ær oc wilia en
gin twnga talæ a iffuir ſik, mz rid
darom haffwa the hæſta oc fughla
hws brynyn oc plato lata the
liggia, mz ſinom haffua the klæ
de, warm oc fughla oc karſtlek
oc vetha enkte aff thera nødh,
thz thola innan barn byrdh oc
androm naturlikom kranklekom, mz
kloſtirmanom haffua the frælſe

oc lifa æn ække wilia the fiufta mz
thæm æller binda sik vndir lydhno
hardha, mz bokærlom wilia the æta
oc drikka myket hardhar æn the.
æn ække wilia the æria ælla plo
ia mz thæm / huat ær rættare fø-
gudi. vtan madhan the vilia haffua
mæstan lifa mz manom tha skulu
the haffua mæst ærfuode mz diæf 85
lom Til thz som gen os war burit
om vars hærra spot. thz swarar sanctus
augustinus til .xi. bok yffuir genesim.
Vars hærra ordh til adam the waro
ey sagdh honom til spot / vtan os til
rædhougha thz til at wi skulom hwe
a. at adam han ær ey atervo vordi
slikir som han wilde vardha vtan
myklo fulare æn han war / til thz
førsta som war sport om thera o
ghon huru the vpnados æptir syn
dena, thz swarar sanctus augustinus
til j xi bok yffuir genesim, enghin
skal thz wænta at førsta folk wa
ro skapat mz luctom oghom som
rakkar Oc waro swa før æn the
syndadho thy at vppenbarlika
scriffuas at quinnan saa at træt
war fagher oc lustelikt at æta
før æn hon aat. vtan thera oghon
the sighias før thy haffua wa
rit vplykt æptir syndena / thy
at the vndirstodho tha oc kan
do tha giri oc fulan lusta huart
til annars oc kotzsins olydhnin so
the haffde ey før kænt

Nw hør til at spørria / æn
thz war quæmelikt at gud
lat fresta manen oc synis at
ey Gudh wiste wæl at mann
skulde synda æn han wordhe fres
tadher, oc thy war ey thz manne
nom gangnelikt oc før thy synis
at thz war ey quæmelikt at gud
skulde lata manen frestas / tola
frestnigh ær ey pino lønt plict
ællir pyno skulu fylia syndene
oc ey fyri hanne ganga / tha skul
de ey adam haffua warit fres 85
tader før æn han syndade vtan
hærdir sidhan Thughin frestade
diæffwllin til syndh tha skulde
oc ey hardhar nakor fresta ma
nni til hanna Thz ær a mot gu
delighi skipilse, hon skipar all
tingh oc styrir søtlika oc spak
lika swa som scriffwas innan sul
le bokenne Til questionem swarom
wi swa at gudz føresea hon styrir
huart thing æptir thy som tæss
naturn hørir til / oc hørir thz
rættelighi til godhra føreseo oc
skælike at halda huaria natu
rn innan sine skipilse swa som si
ghs dyonisius Nw ær thz mans
sins naturn naturlikt at hon
ma haffua hiælp aff androm crea
turom / oc swa skada, oc før ty war
thz skælikt at swa som manen
skulde haffua hiælp aff godhom
æinglom swa skulde han tola mo
dho aff ondom æinglom, vtan tha
haffde thz manen før æn han
syndade aff særlikom gudz nadhom
at enghin matte honom skadha go
ra gen hans sialffs wilia / oc war
thz honom mere æra at thola thæn
fiendzskap som han matte winna si
ghr yffuir, æptir sin eghin vilia

æn wara swa at matte ey frestas
oc ey syndha. wina som nakot oskæ
likt dyur. Swa sighir sanctus augus
tinus. xi bok. yffwir genesim. tyk
kir mik mykit loffs wardh. æn
maderen haffde for thy varit go
dhir/ æn enghin æghnadhe han til
ilt vtan thz tykkir mik myklo
ærlikare vara/ at vara skapa
dhir nw thz wald. at enghin mat
te han nödga til at syndha ne gen
hwarghe synd. for matte oc wina 86
sighir a diæfflenom oc skulda sik kro
na aff gudi. Swa haldhir oc wl
dim ærlikare thæn riddara som
vtridhir gen sinom owenom swa star
kir at the magho honom enkte ska
da. æn thæn som sithir inne lucter
oc enghin nær honom. Til forsta
genburda skal swarom wi swa/ at
swa som war hæra viste at madhe
ren skulde sighir tappa oc synda/
swa wiste han oc at mannen torff
te ey tappa sighir wtan han vilde
thy at wtan alla hiærtans mö
do/ matte han lætteliga sighra
ne gen all frestilse. Oc swa myk
lo hældir at gudh wiste at man
nen skulde sighir tappa æn han
worde frestadhir/ for thæn skuld
at han vilde ey wæria sik mæ
dan han matte. swa myklo hæl
der sighir iak at gudh siælffwir
skulde han vtgiffwa til frestingh
oc tha swa starkliga til reddhan
at enkte matte honom skadha v
tan han vilde/ Til annor skal swa
rom wi swa/ at the frestilse som na
kor man gitir ey forwnnit/ vtan
nw æffnode oc hiærtans mödho

hon ær pinligh swa som wi rönom
æptir adam at han kænde engha
mödho innan sino hiærta ællir oho
no licamans aff sine frestingh som nw
war sagt Til tridhia skal swarom
wi swa at yffwir manzsins naturam
ær nakor natura som synda matte
oc for thy matte han frestas aff hyne
thy at the natura matte for ens
syndugh wara som andra skulde til
syndh locka. Æn yffwir ængla na
turu ær enghin natura som synda
ma. thy at gudz natura ensamnis
ær höghre æn ængla natura Oc
for ty war enghin natura the til.
tha som ænglana syndade som hona
matte fresta til syndh

Nw ær æn æptir at spöria æn
thera synd adams oc euo
war aldra synda mæst/ oc maa
synas at swa war thy at swa sighir
sanctus augustinus. xiiii bok de ciuita
te dei mykit war thz vratteren
man syndine som swa mykit sæ
lugheet war gen syndine. at vtan
alla mödho matto the sighra gen
hinne Annor skal. syndh oc synda
giærd skulu iæmpt wara/ fore
rætto domara aldra tungast syn
da giærdh. kom yffwir alt man
könt for adams syndh. thz ær
dödherin swa scriffwar sanctus paulus
til romaru. tha ware oc adams
synd aldra twungast oc mæst.
Til forsta questionem swarom wi swa
at wi magho rækna oc likna
twa synder samman ena widh an
dra. wi maghom oc rækna samman
twa syndugha mæn/ væghom wi
saman syndena siælffwa tha ær

A I - 43v

hordombir tyngre synd æn lösk̄a
laeghi · laeggiō wi samā en bonda
som ær horkarl / oc en præst sō haff
wir giort löskio laeghi / thy at mag
ær ilz döme tha haffwa biscop oc
p̄ster mera syndat æn kotkarl / oc
ær tha hans synd mere aff sik sialff
ri / oc thera mindre vtan the synda
tha flerō lwndō thy at the bryta
sina iæt som the loffwado æn fra
mer tenliffwe gudi æn bondin / the
visto oc bætir at vakta sik för syn
dō · the skamma oc sina vieler oc
hælagt wald the giffwa oc flerō
om æptir döme æn the synda Swa
maghō wi oc tala om adams synd
oc andra māna syndir at ey war
the synd alla mæst aff sik sialffwe
thy at swa som för war sagt · för
ti synd war oskelighi giri til at li
kas widh gud sialffwā · swa war
oc om adams synd / oc ānara ma
na syndir · thy at han haffde me
ra wit oc mera tröst a mot synde
ne oc war hā flerō māna til skada
som sidhā skal sighias æn gud wil
Tha war hans synd mindre aff sik
sialffri · thy at mere vanhedh̄ ær
gudi oc mere hoghmodh / at tala
wanærlika om gudh / æn vilia li
kas wid han the lwnd at nakor
mā vili wara vædughr̄ nu gudi
swa som adā wilde oc eua oc th̄
nu ær löst th̄ första argumēt ·
Til ānat swarms at synda giardo
för adams synd war ey naghot
læmt widh hans synd · vtan
widh manz sins naturu / som al
war tha īnan the thwem / Oc
ey döm wi alle för thy at adā

synd war swa mykin oc stor tffwir
alla syndir / Wtan hældir för thy
at all waar natura likamlik / var
tha īnan adam / oc thok th̄ slikan
dom som skulda de oc slika natu
ra takō wi æptir han / nu slikō
dom som hon tok īnan honō / oc
skal th̄ lywsare warda mdarmer
æn gudh wil
Nw wil iak æn spyria hwilkit
thera syndade meer adā ællr
eua · oc synis nu sci pauli ordom
at adam synda meer Thy sighr̄
scus paulus at adā war ekke swi
kin vtan konan war swikin oc
syndade för swik Nw ær myklo
mere synd at göra illa vetande
æn swikin · tha ma hwariō synas
at adam syndade meer Th̄ amot
ær th̄ at thæn syndar meer som
för syndar oc giffwir andrō vægh
at synda · eua syndade för tha
syndade hon oc meer Til qstionē
swarō wi swa at wæghr̄ man sa
mā the thu som syndade tha ær
adams synd mere som för war
sagt / ey för thy at adams syndh
war mere / som för aff sik sialffui
vtā hældr̄ för thy / at adā war
naturlika vitrare æn eua var
Oc haffde badhe naturlika krapt
mere æn hon / oc swa dyghdelikā
oc swa dyghdelikan at standa gen
synd æn han vilde æn tha en
mā wæghr̄ samā thera synde
tha æru the badhe iæmar / at al
mænis napni / thy at the syndado
badhe nu hoghmode Nw ær tha
swa sagt at hoghmodh ær mang
skons / oc ær en mera æn ānor æp

cpt'

ff therra vtrikningh tha magho wi fin
na at ena syndade meer threm lu
dom æn adam. Först mz thy at hon trygh
dis widh ormsins ordh æn ey adam/
oc hugxade at thz ware göra mot
gelikt som han iættade. æn adam
trygdis thz engu lundh wid/ tha
wilde han at swa matte wardha
som ormen iættadhe. Thon synda
de oc thy meer at hon syndadhe
för oc gaff honom æmpne oc raadh
at synda. Thon syndade oc för thy
meer at hon syndade för giri skuldh
mæst. æn adam han syndade ey mæst
för giri skuld/ vtan æn aldra mæst
för thy at han wilde ey skilias widh 88
hænna kompanskap/ oc lydde för thy
hænne oc giordhe han för ty gen gu
di at han wilde ey göra gen sinom
wen. æn at han skulde ey swa haffua
giort æller nakor annar sidhan. thz
sighir til wars herra dombir. Hen
burdha skal the pröffua oc wagha
saman them thu som syndado/ oc
ey syndenar siælffwar

Nw ær æptir at spöria. æn aller
man födhis mz adams syndh.
oc synis först at ey. war herra sighir
mz ezechielo propheta. Ey skal son bæra
skuld för fadhers synd. Aristotiles
sighir innan tridhia bok aff sidhom
at enghin maa wetha them som
fuller æru aff sine naturu. syn
den hon ær æ ærffta wardh tha
synis at wi haffwm inghan synd
aff ware naturu som wi tokom
aff adam. Sanctus paulus sighir a
mot oc scriffwar swa til romara
för ens mans skuld kom synd j wærl
dena. Til questionem swarom wi

swa at thz ær sannast som alla crist
na manna tro haldher at hwart
barn som födis aff fadher oc mod
thz födhis j modher liffwe mz adams
synd. æller törffte enkte barn
kristindom oc döpilse. Oc ær thz
skælikt thy at aller man haffwa
ena naturu oc æru swa som en
madher thy at the æru aller ens
mans synir. oc haffua alle natu
ru aff enom manne. Swa som alle
the som boa innan enom stadh æru
ener man. oc swa som flere synder
ens mans göra aller en man. Oc ær
thetta wærldzlika rætter. wt giffwin
aff gudz rætt/ thy at tredhia kom
bir aller rættarin/ at æ hwart
som en hymna kombir han wardher
wphallin oc giordh wndher om hans
höffwdz man haffwir thz nakrom
orætt giort. Swa oc æn siælin som
styrir allan likaman rörir handena
som enghin wilia haffwir aff sik
til orættan lutt/ tha giældir han
den oc wardir aff huggin för siæ
lena synd som wilian haffde/ oc
styrde hona til gærningh oc ey wi
tis the syndh æller hugh handi
ne för sina skuld. thy at hon haff
wir enghin wilia aff sik. Oc ma
aldrigh syndh wara vtan wilia
vtan thz witis handene/ för
thy at hon hörir siælinne til. swa
ærom wi oc sakir hwilken tima wi
födoms/ thy at wi hörom honom
til som först war sakir/ oc honom
man iffuir alt mankynit som wi
haffwm aff aller slika naturu som
hun nidhirpade mz syndinne. Oc
för thy sighir sanctus paulus oc scriffwm

til ephesios · at wi warom aff natu
ru gudz wredhe barn för æn wi
fingho kristindom Til första gen
binda skal swarom wi swa at engin
barn syndir för annars synd utan han
see lottakin aff syndene mz ho
nom · swa ær oc har för thy at wi
ærom luttakne them syndogha
naturu som adam haffde/ thy för
ærom wi skyldughe at giælda mz
honom Til annat swarom wi swa ·
at engin barn blygdh mz ratto för
nakon naturlikan last som honom
hörir en sapnom til · swa som æn na
kor födhis blinder tha skal man
hælder honom warkunna æn försma
Æn födhis nakor mz thin last som
hörir til hans æt · thz giældher off
ta manghe swa som træl födhis
aff trælom Nw æn thu spör fra
mer/ æn oc födhis barn mz næsta
fadhers oc modhers syndh tha swarom
wi swa at adams synd · hon spilte
alla wara naturu Oc för thy fö
dis the ællir mz hans synd som
hans naturu haffwa · æn enghin
annar ær hans hoffwodz man aat
waare naturu Oc för ty födhis
engin mz annars syndh utan swa
mykit at æptir ty fadher oc modher
haffdo likama wæl skapada ællir
til dygd/ ællir til til last æpt thy
faa opta son ællir dotter · æn hu
ru æller mz hwat skal sonen bær
plict för fadhers synd · mz han fö
dis ekke mz hænne thz skal sighias
framer æn gudh wil Nw maa
spöria æn hwar the synd thz gior
dis aff mænenom innan paradys wa
re dödelikt/ ællir matte han syn
da dödhelika swa som wi syndom
hwar dagelika mz onyttom ordom
Oc synis först at han matte syn
da nadelika · Effter thz ordh sancti
pauli til timotheum · adam war ek
ke swiken sighir glosa för thy at
han haffde utrönt gudz rædeli
ka dom/ tha mon han thz mz swi
kas at han matte wænta sina synd
nadelika thz mon han ey troo
utan thz ware oc mögelikt ty
at han war fulkomplika wis Sanctus
augustinus sighir innan · xi bok off
wir genesim · at thz ær ey wan
tande at nakor frestilse haffwir
modher kastat oc förwnnit man
nen/ utan nakor hugmodh haff
de för bradelighin rwnnit innan
hans hugh/ som han skulde iæm
skiöt haffwa söfft oc spart thz hug
modh som honom kom til för æn
han utualde siælffwer sidhan han
grönde aat hwat ware ræt
hon matte ey wara dödelik synd
thy at ekke maa dödelik wær
da/ utan mz wilians wald sidan
han grömir aat hwat honom
ær ræt ællir oræt Nw sighir
oc sanctus augustinus innan the sama
bok · at nakor rönt giri oro
ade mæz sins hugh/ sidan han
saa at eua haffde ætit oc tha
ey iæmskiöt tha som war hære
hötte thin/ oc synis at eua bæn
de för æn hon aat nakra bra
da hwem iæffwogha/ om wars
hera ordh · oc iæffwade hwat
thz monde sant wara som
gudh haffde sagt at the skul
do iæmskiöt döö som the æta

aff thy tr̄æ oc thy sagde hā swa
gudh förbödh og | at æta aff thæsso
træ thz til at wi skulō ey dærla dō
Thz som sighz dærla · thz mærkir
iæ noghha haffwa bradha hugræ
inn til wantro ær nadeligh syndh
oc ey dödelik · tha syndade eua för
nadelika æn dödelika thz amot
ær · at swa som scūs augustinꝰ sig
man ix · bok de ciuitate dei · för
hwaria synd som maderen haffde
giort īnan padys tha haffde hā
warit vt kastadhz aff padys En
gin nadeligh synd förmatte han
vt kasta aff padys Til qstionez
wildo sumir swara thæssa lundh
at manen matte för ty engin synd
synda nadelika · wtan huar synd
wari honō dödeligh | för thy at
han war myklo högre oc ær
likare æn han war sidhā · swa
som thz ær mere synd | biscopi
ællir pste | som litin syndh ær fa
tighō bonda Thzta ær ey fulkō
ligha wæl saght ty at swa som an
nan stad skal pröffwas æn gud
wil Engin man skal swa mykit
om wald ællir likuas at the syd
som endā ær nadelik · hon ær an
drom dödelik | thy at enghi war
dhz swa wæl ællir illa kladdhz
at han ær ey thn same madhz
oc hans gærnigh ær thæs sa
ma mās gærnig som för Oc
för thy ær oc the sama syndin
som för · Vtan nakor annor
synd fylghi | som aff sik ær döde
lik | tha gör hon swa mykit at
thæn man som ware aldhz nö
delika saker för nadelika synd

hā ær stundō dödelikū · för thy
at the synd | som för war nade
ligh aff sik sialffwe · hūe fylghz
annor dödelik synd | swa som endō
dofthz mane ær synd at tala
æptir nakon thæn thinna | som
honō ær scriffwat oc förbudit
īnan hans reglo oc nadelik
æta oc före mæsso tima · ær
hwariō mane synd | oc tha na
delik vtan pste | för thy at ho
nō ær förbudit at sighia mæsso
wtan han see fastande Oc syn
dar dödelika at han sighz mæs
so mattur · huariō cristnō ma
ne ær förbudit at æta oc drik 90
ka mz hedhnō manom | thæn
mat ællir dryk som the offra
sinō affgudhō thæskons mat
ællir dryk matte wæl en kriste
man nöta hema at sin | ællir mz
kristnō manō fulcōpnō · oc taka
thz aff swa mz hægnma lusta ·
oc syndar oc tha nadelika æn
ey ær offmykit innuatis takit
ællir skattat · En nötir nakor
kristin man thæskons födho æl
ler dryk mz hedhnō manom ·
ællir krankō kristnō manom
som the magho taka aff ont
æpterdöme · tha syndar han
dödelika | thy at andre man ve
ta at the see loffligit | som ey ve
ta iæmwæl at thz ær förbudit
Oc magho dærla för thæs
skulð koma til wittlo · oc thūa
lundom magho vitrir man oc
værdughz | ællir hælghz · synda
thz dödelika som andre synda
nadelica | Ey för thy at the synd

som ennu ær nadelik, hon ær andro
dödelik utan för thy at hænne fylghir
annor dödeligh synd, swa som olydna
æller ilt æptir dome som nw war
sakt oc för thy ær thæt ey fwl skæl at
adam syndade dödelika thær wi syn
dom nw nadelika, thy at han war hög
re oc ærlikare æn nw æru mæn, si
dan han syndade Oc wardhir thæt giff
was til fulkomen skæl, swa som fför
war sagt thætta skil aat waara skipul
se æp[illegible] syndena, oc adams före syn
dena at wi haffwo thæt synda gialld
at kötit ær olydugt siælenne oc ey
alz stinge swa undir giffwit siælinnar
lydhno at thæt bidhar til hon dictar
thy hwat thy hörir til wtan kraff
wir för æn siælin gömir at ætle
visar thy mangha hagroma, oc ær
thæt luste som madhir haffwir aff lika
menom för æn han kænnir mz sik hwat
honom ær lofflikt nadelik synd, æn
thot hwaro at than lusti kraffwir
mannen til dödelika synd Æn kænnir
siælin mz sik at then luste ær oloff
likir, oc lokkar til dödelika syndh
oc sighir ey æn sidhan widh them
lusta, sidhan hon tænkir widh sik
hwat gudh haffwir förbudit, tha ær
dödelik synd fulkomnadh æn thot
hwaro at aldri fylghir gærningh

Æn om första man war annor ræk
ningh thy at hans likame kraffde
engin lusta för æn siælin, thy at
kötit war alzstingx undir giffwit
siælinna wilia Oc war æ för wilia
æn lustin mz honom oc för thy war
honom swa dödelik synd bradhir lus
te som langhir Oc æru tæsse skæl
bæst takin aff mæstare, hwi adam
matte ey synda nadelika i man paradys

Til första skæl swaras swa at nakor
synd maa kallas nadelik antigia
för thy at hon ær swa litins wardh
siælff Oc ey swa mykelik genwardh
gudhi æn thot hwaro at hwar synd
ær gudhi genwardogh at hon ær
æ tho nadeligh aff sinne natur oc
rethom gudz dom Syndin maa
oc kallas för thy nadeligh at ingin
syndh ær swa stor oc dighir, at gudz
miskundh ær æ mere æn hon wil wa
ra nadelik aff særlikom nadom i ffrin
dome æptir första rækningh tha war
enghin adams synd i man paradys nade
ligh för the skal nw waro giffwin

Æptir andra rækningh tha wardh
aldrigh nakor synd, ælla wardhir
nakon tima swa mykin at gudh
förman ey wæl förlata hona æn
han wil Til annor skæl swaras
swa at thæt hogmod som adam kæn
de i man sinom hugh thæt war för hænne
at för the skal nw waro giffwen
utan gorn at röna æn swa mat
te hon fulgde Oc pröffwas thæt 91.
oppenbarlika mz scriptenne som si
ghir aff konone at hon hörde aff
ormenom, hwi förbödh war hæra idhir
Oc æn sidhan hænne kom i man hugh
förbudit tha wilde hon röna æn thæt
ware sant som gud haffde förbu
dit, hær ma hwar man see som aat
gömir at hænne matte wæl koma i
nan hugh gudz förbudh mz ormin
sins ordom, oc hwat hon giorde
sidhan thæt war giort mz hwxado

Nw ær æn æptir at Tradhe
spörna eet marklikit thing i
som nakro manne ma gözla man

hugsh koma · haffdhe eua ensamen
syndat oc ey adam mz hēne · hwat
hwat haffdho wi thær mutit hās
oc haldit padys Oc førsta manz
sins æro · æller haffdho wi guldith
hēna / oc vardit skyldughær oc sakir
før gudhi swa før hēna ensama synd
som før barnana thera Oc maa
først synas at wi haffdho guldit
hēna synd ensamen først før thesse
skæl Wi draghom syndh man mo
dherena liffwe mz likama som wi
haffwom aff førstom skikom Nw sigh
ia thær swa mæstara som naturlic
thing rdhng oc kænna / at barnit
haffwir alt licamans æmpne aff
modhær / oc thz naturu blandh som
modhir takir aff fadhær / thz haffwir
krapt at skapa thz naturu bland
som moderin giffwir / wæl til siæ
lena matu / tha ma synas at wi
haffwom haldhær thæ synd aff mod /
thy at aff hēne haffwom wi likama
oc siælena aff gudhi : æn fadhere
nō som skapar at eno var likamā
wæl til siælinar matu Æn oc swa
haffde eua syndat / tha ware hō dø
deligh oc hēna likame Nw haffwom wi
likamā aff hēne oc hwar aff sine mo
dhær som nw war sagt · tha wari oc h
kame war dødheliker som wi tokom
aff hēne / thy at slikt giffwir hwar som
han haffwir siælffwir. Æn oc swa sō
scūs damascenus sighær at thæn hælghe
ande kom til wærffru iomffru ma
ria / tha ihū xp̄us skulde fødhas aff
hēne vtan adams synd · / oc rensade
hona oc hēna liff · haffde ey barnit
syndena aff modhærs wærgna / tha va
re twiskas skyrlo til engresins torff

tekigh som thæn hælghe ande giff wær
fru / thy at hō fødde sin son fadhærlo
san ī man iorderike / swa som hā war
før æwerdelika fødder modhærløs aff
sino fadhær Thz amot sighir scūs pau
lus oc skriffwar til romam mz eno
mane kom syndin man werldena
Til q̄stionē swarom wi swa at ey
haffdho wi guldit hānar ensāpnar
synd · vtā han haffde syndat mz hēne
thy at swa som før war sakt · æptir
ty æro wi skyldughær at swara før
annars māz gærningh / ær war høgste
høffudzmā / ī man stadh æller rike
Oc før thy gæller handom æller
annar limer mansins at siælē
rørdhe hona til gærningh sō før
ta ambudh haffwir yffwir allan
likamā Oc før thy at adā han
ær thēn første som rørdhe mānis
kio naturu til at ødelas oc hwar si
dhā æptir thy som hā insadhe
først tha haffwom wi syndena aff
adam · oc ey aff eua oc mz thzta
andswaras til førsta genburda
skæl / thy at fadherin rørir ho
nō til mere krapt at røra oc ful
kōpna vara naturu æmne som
modherē giffwir naturlika oc gør 92
ekke mere at Til ānor skal swa
rade swmr swa / at ey haffdho wi
warit skyldughær syndenar / æn e
ua haffde ensamn syndat / tha haff
dō wi vordhit fødder mz ødødeli
kō likama / som hō haffde hafft
æptir syndena / oc slikan giffwit
os som hā haffde Thesse answar
syms thīn visasto ey vara full ·
thy at thz war som før var sakt
gudz skipilse / at swa lange siælē

46

46

A I - 46v

haffdhe sik vndhir gudz lydhno tha
war hon weldugh at gøma sin li
kama odødhelikan mz gudz nado
oc fore thy waardade thz litit hwil
kin licama wi toko aff modhirenne
æ madhan første fadhir war gudhi
lydoghir | thy at fadherin oc hans
naturu kemptir skipaz waara lika
ma oc madher ~~man~~ man modhir
liffwe aptir thy som siælffue hø
rde til ¶ Oc fore thy haffwm wi fan
git æn adam haffde ey syndat sli
ka sial som han haffde fore æn han
syndade. oc waare hon weldugh
at styra oc gøma varan likama o
dødelika ¶ Til tridhia skal swara
wi sua at the skiæls som thæn hal
ghe ande gaff warffwn tha hon skul
de fødha gudz son han rensade ey
hona aff | førsto syndh som wi fø
døs mz allir. thy at hon war ren
oc skær aff hænne fore æn hon føddis
aff modhirliffwe swa som annarstadz
skal sighias æn gudh wil vtan
thæn hælghe ande saghdis haffua
rensat warffwin liff | tha han skul
de fødha gudz son fore thy at tha
gaff han hænne thæn renlek at hon
war renare æn nakot creatur.
vndhir gudi siælffwm | swa som sighir
dauid man psaltarenom til wars
hærra ¶ Thit hws nw hærra som mik fagh
rindh

Gudh skapadhe aff
alzengho himil
oc iordh. ey aff sik
siælffwm som fadhir
føde son. oc ey aff
nakro æmpne
som smedhir gør yxe ¶ Iordin war æn
onyt oc tom oc myrk. Onyt fore thy
at enkte vaxte a hænne ¶ Tom fore thy
skulo at hwarte var skapat fæ æl
ler folk. myrk fore thy at hwatzske
war sol ælla stiærnor ¶ Oc thæs hæl
gha anda hughir foor iffwir watnen
thz ær at sighia iffwir himil oc iordh
thy at swa som watn ma ledas æptir
mæstarens wilia. swa war himil oc
iordh æmpne gudz til andelica oc
likamlika creatur. ¶ Gudh sag
de gudh mz ærwdeliko ordhe thz
ær mz sino sighwadha sym. war
de lyus ¶ Oc iamskøt wart lyus
thz ær at sighia. ængla naturu
som andelict lyus ær badhe sik
siælfft oc lyser androm ¶ Thy viste
gudh at lyusit war got thy at tha
varo nawndhir ænglar vordhnir
at myrkir oc skilde war hærre lyu
sit fran myrkreno | thz ær ath
sighia goda ængla fran illom
oc kallade lyusit dagh oc myrkit
nat. oc swa wordin aff qwælle
oc til morghon en dagher. fore thy
skulo at qwælsins lyus ær minna
æn morghons lyus | oc teknar at
ænglanar allir haffdo først na
turlikt vit oc vndirstodo alt
thz gudh haffde skapat. hwart
man sine naturu oc tha bædos
somir | aff sino myklo viti ¶ Oc
forgiordo thær mz at see nakon

thina gudz ōghō · oc thy ua
dis them æn swmir tackado
gudi for thz myklo wit | thā haff
de thm giffuit · oc wordho thz
mz wærdughz at see gudz ænli
te the signada sol · oc swa dagu
dis thm æwærdeliker daghz swm
at engin kō nat mællan Oc sæ
at aff qwællenō oc morghnenō
wardh en daghz ¶ Sidhā sagde
oc gudh varde fæstilse oc skilis
at likamlika thingh æmpne sō
for var ostadught som vatn var |
oc skapade gud at swmar creatu
ri skulde vara offwir tæssa fæs
tona | oc swmir vndir | oc iæmskot
vart oc swa oc tæssa fæstuna · oc
kallade gudh hymil | oc ær wordhe
aff quælde oc morne ānar da
ghz | mz thy som for ær sakt · at
godhz ænglar sagdo thæta daghz
wærke först i sine naturu | oc si
dhā inan gudi som ær spæghil
hm skærasta aldra sina wærka
¶ Sidhā sagde oc gudh | kōme sa
mā vatnen | the som vndir him
lenō æru | som for gingo alla væg
na lūt offwir alla iordena i ena
hyl | som nw ær occeanus haff
oc oppenbares tyrt land oc iæm
skot vart swa oc kallade war
hra tört landz iordh · æn vatz
hylena kallade hā haffwin oc
gladz gudh wæl aat swa giordo
Oc mælte · Blomstras iordhin
mz grön gras oc sadhe oc fruct
samō thræm æptir sith kyn | mz
naturlikō sadhe | swa at eet ma
ghe plantas oc vaxa aff andro · oc
iæmskot ær swa wordhit | oc gladz 94

169

gudh wæl aat swa giordho · oc swa
ær wordhin aff qwælde oc morne |
than tridhie daghz · mz godha æn
gla lyuse som for ær sakt | Sidhā
mælte gudh | Nw vardhe lyusin i hi
lenō oc skili aat daghē oc natte
na | oc vari til tekn timana oc da
ghana oc skini i himblō oc lyse ior
dhena Oc iæmskot ær swa wor
dit oc giordhe gudh tw stor lyus
sol oc mana · solena mera oc skæ
ri daghē Manen minne at lysa
nakra ledh natthena · Oc thz til
giordhe han manga stiærnor oc
satte thm i himelin | at lysa om ior
dena badhe om dagh oc nat | æn
thot hwaro at thera lyus synis
ey vp a daghen fyri solenar lyusi |
oc at the skuldo skilia aat daghē
oc nattena | oc gladz gudhi wæl at
swa giordho | oc swa ær wordhit
fiærde daghē badhe aff ængla
vndirstandilse oc swa aff solinar
lyuse ¶ Sidhā mælte gudh · Nw
varde liffwandis creatur i vatnō
badhe thz krypir a iordhine | oc
swa thz flyghir i vadhreno oc swa
thz flytir i vatneno · hwar æpthz
sith kyn | oc gladz gudhi wæl aat swa
giordho · oc gaff nw forsta sine sig
nilse oc bödh thm at vaxa oc ō
kias · oc upfyllen vatnē oc vadhe
rit oc iordena oc swa war wordhit
fæmpta daghē ¶ Sidhā mælte gud
Nw vardhe alzkons dyur hwar æpt
sith kyn · oc iæmskot ær swa wordit
oc gladz gudi wæl aat swa giordho ·
Nw haffwir gudh giort som andelik
thing swa som ængla oc likamligh
swa som iordh oc hymil sol oc dyur

170

47

Nw vil hã skapa the creatur som
badhe æru likamligh oc andeligh
oc mælir til til sin signada son oc
til than hælgha anda Gørom
mannen æptir os siælffwõ mz siæl
oc vndirstandilse oc vari hra iff
wir fiskin j haffweno oc iffwir fog
lin j wædhrõ / oc iffwir dyurõ a ior
dhine oc iffwir alt thz skapat ær
a iordhine oc swa skapade hã mã
niskiona æptir sik siælffwõ en man
oc ena quinno oc gaff thim sin sig
nilse · oc bödh thim at waxa mz aff
kömd oc ökias oc fylla iorderike
oc halla hradöme iffwir all the
dyur thr skapadh varo / Oc gaff
thim alt thz vaxte a iordhine til
födho · oc swa oc andrõ fuglom oc
dyurõ mz thẽ / Oc iæmskot ær swa
wordhit tha gudz gudhi mykelica
væl at allo thy han haffde skapat
oc swa ær vordin siætte dagher ẽ
badhe engla dagher oc manna

Caput 21.

Nw æru himblanir fulkomnir oc
iordhin oc allir thera bona
dher oc fæghrind · oc siwnda daghe
hælgade war hra för thera fulko
milse / oc skapade enkte sidhan aff
alz engho vtã manna siælar vtã
thz som hã skapade man sæx dagõ
thz fyrir han hwardaghlika æptir
sin eghin vilia / Swa haffwir tha 95
gud skapat himil oc iordh oc græs
oc thræ aff engo sædhe firi at ekke
kom æn reghn iffwir iordena vtã
aff ene kyl vætis all iordin, oc ska
pade gud manen aff orene iordh
oc gaff honõ liffs anda oc siæl,
Æn östir j wærldene haffde gudh
siælffwir plantat padys than lus

telikasta pladz j iorderike var a
swa höghõ iordhinni at hã gik vp
iffwir alt thz vaderet thr storma
oc sky varda ĩman · thr sætte var
hra mannen swa nær himblõ thr
til at tekna at hã skulde oc iorde
rike försma oc taghar til himme
rikis koma æptir sin aldher vtan
nakon sukdom ællir dödh til ævi
delikin himerikis faghnadh oc swa
alt mankömt æpther hã / Jnnan
paradys lot gudh vaxa alla frukt
thr a thræ matte lustelikast vaxa
oc midhwakt ĩman padys liffs træ
swa kallat / thy at thæs frukt
styrkte swa manz sins licama a
ter mz thim nadõ thr siælin haffde
aff gudhi swa længe hõ var honõ
hörugh gen allan sukdõ oc dödha
Eeth anat træ var oc thr sat aff
gudi som kalladis kunstu thræ
godz oc ilz thy at madrin fik aff
thæss frukt vetha hwat got haff
de varit oc hwat ilt var sidhan
Een flodh gik wt aff padys · hon
skiptis söndher j fyra hwffuod aar
En hetir phison hon gangher kring
om thz landh en lat hetir / Jnnan
mdin lande thr hittis gul · oc the
ra iordhena gul ær aldra bæst
thr hittis oc bedhdelliũ oc skön
thræ ær alla bæst rykir oc dyr
sten thr onichinus kallas / Annor
aan hetr gyon hõ gangher iffwir
alt blamanna land · Tridhia aaen
hon hetr tigris hon folgher the
fughle som snarast flygher · thy at
hon haffwir mykin strõm sal hon
rinnir gen assirin lande / Fiær
da aan hetr eufrates som ær

dar iursala land. Nw satte var
hærra mannen inan paradys at gø
ma hans budhord oc paradys skul
de han gøma helbrygda. oc gaff
gudh honom thætta budhordh / at han
skulde æta aff alz skogs frukt inan
paradys. vtan aff eno thræ som si
dan kalladis kunskaps træ godz
oc ilz som nw var før sakt. Oc
sagde gudh swa til manz sins.
hulkin thima thu ætir aff thesso
træ tha vardhir thu dødhelikir
ey før træsins krapt. vtan før o
lydno skuld. Sidhan talade var
hærra til sonen oc than hælgha an
da. thz ær bætir at mannen vari
ey ensamin gørom honom tolika man
niskio til hugnadh oc hiælp som
han ær sialffwr. Tha lat var hærra
mannen sompna swa rolika oc
fastelika vtan alla pyno / at han
thok eet riff aff hans sidho oc
fylte køt i stadhin oc giordhe aff
riffueno konona licama / oc ska
padhe hænne sial oc leddhe hona til
adam. Innan them sympne teed
dis ada[illegible]ne at swa som eua
skapa[illegible]dis aff hans sidho i
sympne. swa skulde the hælgh
kirkia vm sidhe andelika fødhas
aff thæs blodhsins dygd / som wt 96
rann aff vars hærra sidho tha han
sompnade dødhzsins sømpne a korsse
no. Oc taghar adam sa sin lika
tha spadhe han mz thæssum ordhom
thætta ben ær aff mino benom / oc
køt aff mino køti før thy skal
madhir førlata fadhir oc modhir
oc halda sik til sina husfru / oc
skulu the thu gøra eet køt aff
sik

CAPUT III.

Nw swa længe som ma
derin var lydughir gu
di tha var hans køt lydugt
hans sial. oc viste enghin
skam lusta oc før thy at
the varo nakin tha haffde
adam oc eua engha blygd
aff likamans kladhalosso
madhan sialin var kladh
mz allom dygdom. Æn ormen
war klokastir alla dyura ty
cth en skona ær thu som
standhir vp rætter oc haffwir
enna frugha anlite / som
hetir phareas oc thy var
han bæst fallin diæfflenom
at gøra sin klokskap mz
oc swika quinnona / oc foor
diæffwlin i than orm som
han fik stadom i fyrndugha
mæn / oc talade til quinnona
hwi førbødh gudh idhir at
æta aff alz skogs paradys
frukt. konan swarade ho
nom wi æthom aff hwarie there
frukt inan paradys vtan aff
eno thræ midwalt i para
dys thz førbødh os gudh
nær at koma. at wi skulom
ey vardha dærla dødhelik.
96 Tha sagde ormin til konona
aldrigh vardhen i dødheligh
vtan gudh vet thz at hwil
ken tima i ætin aff thy / tha
lysis idhart hiærta oc var
den gudhi lik. oc fan at ve
ta badhe got oc ilt / tha
tykte quinnone at thz vare
got oc syntis hænne trædh va
ra lusteliet / oc tok aff fruc

træne thæs træs oc aat oc gaff
mannenom mz sik oc tagher ha
haffde ætit. tha kændo the
sualan lusta j sino kötti Oc var
kött olydhught siælinne sidhan
siælin var olydhugh gudi oc
blygdos iamskot sina natur
lika lima. oc sömado saman
löff aff fikn træ oc giordho
sik the klæde som the vaffdo
sigh mz. Nw tagher the vnd
stodo sigh vara gudh vredhan
vaddos the iamnæl vaderit
fiælado sik vndir træne oc
thætta var om midhian dagh
the sama stundena a daghenom
som var herra lat sik badhe at
manne vardha. oc swa korsfæs
tas for adams syndh

Nw talar var herra til adam
oc spör han hwar han ær
thz ær at sighia bodher ha at
se j hwat vsælodh han ær komen
han swarade iak vndirstodh
herra thina vrede oc ræddis iak
sidhan iak fan mik nakin. oc
fiælade iak mik tha sagde gud
til hans. hwar sagde thik at thu
var nakin. vtan for thy at thu
aatst aff thy thræ som iak for
bödh Æn adam swarade kona
som thu skapade mik til hugh
nadh hon gaff mik aff fructinne
oc iak aat Nw talar var herra
til konona oc spör hui ho gior
de swa. hon swarar oc sigher at
ormen swek hona Sidhan ta
lar var herra til ormsins ænnadha
thu wart diæffwlsins andbud
til swika gærningh tha æst thu

bansattir iman bland alla dyu
ra thu skalt krypa a thino
bryste oc æta iordena. missæ
mio sætir iak mælla thin oc
konona thina aff kömdh oc
hina thu skalt laghia laghur
for hæna föther oc ho skal bry
ta thit huffuod Sidhan sagde
gud til konona. thu skalt tola
mykla nödh oc födha mangh
barn oc mz mykle twangh thu
skalt vara vndir mansins hödh
no oc han skal vara thin herra
Æn til adam sagde var herra swa
for thy at thu var lydughare
thina kono bön æn mino bu
dhi tha skal all iordhin vara
forbanadh fyri thina gærningh
thu skalt födha thik aff hænne
mz manghskons arffwode ho skal
bæra tik torn oc tistil Oc mz thins
anlitis swette skalt thu æta thit
brödh aff henne til thæs daghe thu
vændis atir j slika iordh thu æst
takin aff thy at thu æst mold. oc at
mwld skalt thu vardha. Sidhan
kallade adam sina hus[...] fru aat
napne eua for thy [...] at hon
skulde varda mz vee oc vsælodh
modher alla liffwandis manna.
Sidhan dictadhe var herra skinklæ
de oc kændo them at klæda sik

Nw talar var herra til godha
ængla om adam. æptir thy
som en vither man talar stundom
vm en dara som sik teer vitran
Seen nw sigher var herra adam
bir ær vordhin som en aff os
oc veth nw badhe got oc ilt.
Nw vardhom wi vacta at han

n. andbud

A I - 49r

fuar ek:ke mooe æta aff liffsens
thræ som han trøstir sik at liff
wa aff æwærdelica. Oc kastade
han vt aff paradys at ærffuoda
the iordh som han vær skapadher
aff. Oc satte fför paradys ingiæg
ængla gømo oc brinande eld
at gøma vægh{in} til liffsens thræ
oc ær elden kalladher vmwan
delikt swærd fför thy at ther skul
de bort takas om sidher oc giør
de gudh thætta nadelika widh ma
nē at han skulde ey off længe liff
wa mz sorgh

CAP. iv. Sidhan ffødde eua en son oc
kallade han kain. sidhā
ffødde hon ānan son oc kallade
honō abel. Abel var mykin bos
ma vp a fæ oc fuar æn ca
yn yrkte fast vp a iordhena.
Nw marghō daghō ther æpther
skuldo the brøder offra sit offer
gudi swa som fadher haffde them
kænt. Cam offrade mz owilia sin
tionda aff iordenar awæxt. æn
abel offrade mz godwilia aff sino
bæzsta fæ oc fetasta. Oc tha the
skuldo brænna sith offir som sidher
var til. tha kom elder aff himb
lo oc brænde abels offir æn ey
cains. Ther aff fik cham affwnd
til sin brodher oc gat ey ræthō
ōghō set a han. Nw talar war
hærra til cham æst thu vredher.
hui mat thu ey vp se giør thu
væl tha fuar thu godh løn. giør
thu illa tha vardher synd vppin
bar mz pynōne. æn vndir thino
walde skal vardha syndenar lus
te oc thu skalt radha at fullko 98

na syndena æller ey. ther talar
cham til abel sin brodher. han
gō at skæmta os vt a marke
na. Oc tughar the kōmo ut a
markena tha ves cham a mot
sinō brodher oc drap han mz
staffwi. Nw talar var hærra til cha
in oc spør at honō swa som mā
gher spør ther han vet gørla. hwar
ær abel thin brodher. han swara
de sanelika iak vet ey ther ætte
hui skal iak gøma mins brodhers.
Hwat haffuir thu giort sagde
var hærra thins brodhors blodh
ropir til mī aff iordhine. Thu
skalt vardha fførbanadher aff
iordhine ther drukkit haffwir
thins brodhers blodh aff thine
hand. tha thu ærffuoda iorde
na tha skalt thu faa narwan
thu skalt vara flotā oc vafrā
de j iorderike. tha fiol cham
j vanhop oc sagde swa. Swa
mykin ær mī synd ey ma iak
mik vænta nadher. nw kastar
thu mik hærra vt aff mānna sam
fundh oc thinō nadhō. Oc hwar
som mik fundher tha drap hā
mik. Ne sagde var hærra ey var
dher swa thu skalt liffua til sin
da man æptir tik. oc tharn so
tik tha drap hā løsir oc ændar
thina synd aldra script. Sidhā
gaff var hærra eet tekn iffuir cha
in ther ær at hās huffuod skalff
æ madhā han liffde. ther til at
mān skuldo swa myklo sidher dræ
pa han at the sagho gudz baar
dagha a honō. Nw gangir cha
in vt aff gudz nado oc byghde

A I - 49v

sidhā østir i vældhine gen padys
Sidhā fødhe cham son oc kallade
hā enoc oc bygde cayn vp en stad
oc kallade hā aff sins sons nampne
enok. Oc var nu mankønit my
kit ørt. thyt mangher mæ varo
mædher fødder oc konor som skrip
tin sighir Cham kende først mā
nō swik. lagde køp oc giorde bor
ghir Enoc fødhe son oc kallade
han yrad / yrad føde son oc kalla
de han malaleel. malaleel fødhe
son oc kallade hā matusale / matu
sale føde son oc kallade hā lameth
thæne tok første sine thwa konor
Annor het ada oc annor sella Ada
føde honō son oc kallade han iabel
thæne fan førsto mæna at gøra
tiæld oc fara kring ō landin oc
bo i tiældō. Annan son føde oc
ada oc kallade hā tubal. hā hitte
førsto mæna harpo oc orghor at
leka i. Sella føde oc lameth son
oc kallade han tubalchain. han
hitte først iærn smidhe oc eersmi
de oc alzkona kloka gærningh
oc alzkona malm. swa at aff hās
smide nam annar hans brodher
oc at skipa notuna i harpo oc
orgho Sidhā kallade lameth
før sino husfrugho grato oc sag
de. hørin mina røst lamek
husfrughur oc vndirstandin
mit ordh Iak haffwer drapit ma
nan mit saar. oc en swan i man
nū swedha Cam fik syn felda
hærnd / iffirwr lamet skulu koma
sivtighi sivfalda. thz kom swa 99
til at lameth gik til skogh m(edh) e
nō swane at skiuta dyur / oc

hitte at skiuta cham Oc sidhā
han fan at hā haffde skiutit
sin aldirfadher tha tøtte ho
nō illa vara. oc vitte swēni
at han haffde varla visath
honō thit thy at hā saa ey
væl siælffwr. oc barde swen
nī i hæl m(edh) bughanō Nw sag
de lamet at han drap man
nan sith saar Oc en swen i
nan sin swedha thy at føre the
ra sarsøkia fik hā gudz hærnd
swa harda som han sighir. at
lxx folk oc siw som aff honō
føddos thz førforos i man noa
Nw liffde adam c flodh v c
aar oc lxx aar oc fødde
sin tridhia son. oc kallade han
seth oc liffde adā sidha seth var
fødder atta hundrada aar / oc
fødde flere sym oc døtter oc
swa var aldir tharn time thz
adambir liffde ix hundrada oc
xxx aar Nw liffde seth c aar
oc fæm aar / oc føde son oc kal
lade han enos Oc liffdhe seth
sidhā enos var fødder atta c
aar oc siw aar oc do / oc swa
var allir hans aldher ix hundra
da oc xij aar Nw liffde enos
xc aar / oc fødde chaman Sidha
liffdhe hā / dccc oc xv aar oc fødde
flere sym oc dotter / oc swa var al
lir hans aldir dccc oc v aar oc
do Nw liffde chaman lxx aar før
æn han føde malaleel oc sidhan
liffde hā dccc. oc xl. aar oc fødde
flere sym oc døttir / oc swa var hās
aldr ix hundrada oc x aar oc doo
Nw liffde malaleel før æn hā fød

A I - 50r

de iared lx aar oc sidhã liffde hã
attu hundrada oc xxx aar oc födhe
flere syni oc döttir oc war aldh
hans allir attu hundrada oc xc aar
oc fem aar oc do Nw liffde iared
c. oc lx oc tu aar för æn hã födde
enoc oc sidhã liffde hã attu hundra
da aar oc födde flere syni oc dött
oc siui war aldir hans aldir attu c
aar oc lx oc ij aar Toc födde matusale
oc thiænade enoc gudi oc liffde sidã
han födde matusale ccc aar oc födde
sidhã flere syni oc döttir oc var al
dir hans aldir ccc lx oc v aar han
thiænade gudi oc tedhis engõ sidha
thy at hã tok gudh til padys Nw
liffdhe matusale för æn han födde
lameth c. oc lxxx oc vij aar Sidha
liffdhe hã vij hundrada aar oc lxxx
oc ij aar oc födde flere syni oc döt
ter oc var allir matusale aldir
ix hundrada oc lx oc ix aar Nw
liffde lamek c lxxx oc ij aar för
æn hã födde noe Sidan liffdhe
han d aar oc xc oc v aar oc fö
de flere syni oc dött oc var hãs al
dir syu hundradh oc lxx aar oc
Har skulõ wi tha ve doo
tu at j tessom aldrõ lyktas
hundrada aar adamis som han
gitt oc giorde sina script man
oc siva var adambir sanch
ka fran thy hã wart skapadir
oc til tess han do tusanda ara 100
gamal oc xxx oc the hundrada
lagtuas til andra mãna som vp
æru taldh oc mæst til matusale
thy at engaledh matte matusale
varda siva gamal som har sigx
för thy at siva som ræknas maa

aff aromẽ æn hã vare siva gamal
tha haffde han liffuat æptir noa
flodh xiiij aar oc tho ey varit in
nan arkenne Æn fra försti adãs
dagha oc til noa flodh tha haffua
varit tu thusanda oc xl oc iiij
aar oc thz ær thæn förste varldz
na aldir Nw tha lameth födde
noe tha spadde hã at thæn som skul
de varldine til hughnadh vara aff
allõ æffuonde mannõ a iordine
thz gudh haffde förbanat Til noe
vart d ara gamal tha födde han
tre syni Sem | cham | oc iafet | Nw
sidan mænenir varto manghir oc
qwinonar innan varldine tha vax
te varldin syndogh thz ær oc scriff
uat at adam förbödh sinõ syni sæt
at blanda sina slækt wid chams
slækt för thy at cham vart aff
gudha oc alle the aff honõ kõmo
oc för thy foor sæt at byghia före
lant fraa cham innan nærgh at
paradys | æn cham bodhe thz so
han drap sin brodhir oc siva vaa
ro theira slæktir skilde aat wel
halfft annat thusanda aar The
aff sæt varo tiænadho enõ sãnom
gudh oc kalladhos thy gudz barn
æn chams slækt var affguda oc
hatadho the man
Sidha folkit vaxte som sæt
var tha fingho tessa slæktir VI·C·
nærme bo | oc blandados mz fi
lõ syndõ oc aff thy som siva blan
dadis mz diæffla krafft föddos
risar oc iætnar væloughir man
oc frækkir at ilgærningõ Tha
war gudh sarlika vredhir thy
at han saa at myken ilzka vax

oc do | æn enoc liffde lx aar oc v aar

te inan iorderike oc allir manz sins
thughte til ilz oc thotte hardelika
illa vara / oc sagde swa vil iak göra
swa som than ma ther tryngher
at han haffuir ena gerningh giort
oc vil iak stryka thz alt aff ior
dene · iak haffuir skapadh bade
fæ oc folk orma oc fogla tha vil
iak ey æwardelica vardha vredher
mannenom swa som diefflenom wtan
iak skal fordarffua manzsins lica
ma oc ey hans sial æn man vilia
sik battra inan thæsso hundrada aa
rom oc xx Swa som iorderike ær
fult mz ondskap mankynsins swa
vil iak fordarffua them mz iordinne
thy vardher oc aldrigh iordin ap
tir noa flodh iamdoghandis til
sade oc alzkons frukt som för Æn
noe var rætuis man oc swa fulko
men inan gudz thiænisto som i tæs
se wærldh ma madher vara · oc gik
gudelikan vægh Nw talar var
herra til noe Thæs syndugha köt
sins ændelykt ær nu kommen mz min
dom · gör tik ena ark aff thøm thræ
som val æru skauen oc tælgd · thu 101
skalt göra inan arkene flere bu
ra oc bradha mz thy bik inan oc
vtan thz enkte ma söndher lösa ·
wtan enskona blodh Oc swa skalt
thu göra arkena · hon skal vara
try hundrada alna langh · l · alna
bredh · xxx alna dyup fran bun
kanom oc hwar thessin aln ær iam
digher swa som vara vi alna · hon
skal vara fingher smidh nedha
vp i ffuir bunkan oc sidhan skal
smidha oc takit inbyghias mz at
ekke vardher vidhare offuan æn

eet alna rwm Widhre inan bunka
nom skulu vardha vistahws oc an
nat hws fyri orenom thinghom · æn
offuan a bunkanom skulu wara stor
try hws eet for ospakom dyurom swa
som biornom oc leonum Oc annat for
spakom dyurom Tridhia for mannenom
oc fughlom · oc vndirstanda somir at
hwart thera tridhia var vp aff an
dro Æn thz thykker flæstom likare
sano at hwart thera thriggia var vt
aff andro · swa at mæn oc fughlar va
ro mællan dyurenar i andre sidho
ne · Offuan bunkan var ingin
gher oc dören inan archena Oc
inman andre sidhone vel högt var
vindögha luct mz kristallo Æn
swa var archin skapat all saman
som nw ær hær sakt aff
Sidhan hon ær swa fulkommen 102
tha skal iak lata flödha
vatn om iordena oc for
darffua alt thz köt som liffuir
inan varldene vndir himblenom
oc alt thz a iordinne ær skal for
faras · Vtan mz tik wil iak binda
sæt oc thinom sonom mz thinne hus
fru oc tinom sona konom Nw
giorde noe arkena allaledh som
gudh bödh honom Oc var archi
i giærdom · c · aar oc æn nakot mer
som för var sakt Sidhan ta
lade var herra til noe · Gak in
thu i arkena oc the siw mz tik
som iadhons varo talodh för thy
at tik haffuir iak rætwisan fun
nit inan bland alla thera som
födas inan iorderike Aff allom
dyurom oc fuglom ther mader ma
æta skalt thu taka in mz thik

i arkena aff hwario kyni siw oc
siw badhe karlkyns oc quinkyns
Än aff them dyurom som ey magho
man æta skalt thu taka in mz tik
thu / oc thy / aff hwario kyni karl
kyns oc quinkyns thz til at hwart
maghe ökas aff andro æpthir sin
ne naturu ¶ Oc var thz skælikt
at the dyuren skulu flere intakas
thz æptare skulu ökias ¶ Oc ær eet
oodra aff them til at offra gudi för
æn arkin staffwe stadhna a thyrt
landh / æn taghthz æptir siw dagha
skal iak læta regna sagde var hrra
iffwir iordena xl· dagha oc xl nat
tir· oc skal iak stryka slat aff ior
dhine alt thz iak haffwir skapat
a hænne ¶ Nw giordhe noe alt thz
gud haffde honom budhit· oc gik in
arkina mz fæ oc folke som gudh
haffde skapat ¶ Englar thwærto ho
nom til at föra dyurin til hans / Nw
bödh oc var hra noe at taka mat
mz sik i arkina· alzskona födho v
tan kötmat thy at han var ække
loffuadhir för fyri noa flodh ¶ Oc
allom fuglom oc dyurom mz honom va
ro i arkine oc skulom wi hær vndir
standa thu thingh aff dyurom ¶ Eet
at hwart dyur ater væl slikan mat
thz faar i siolfue oc annat at gud
gaff o spakom dyurom samno sin i mæl
lan siva længe the varo thz saman
oc / ara gamal var noe tha han
foor i arkina oc thy varo hundra
da aar mællan sidhan han byria
de ¶ Oc hwat som iffwir var tha
ræknade ække scriptin hær ælle
annar stadz nakot smat ¶ Æn siva so
gudh haffde föro sakt· siva komo oc

æpte siw dagha flodha vatnin iffwir
iordena ¶ Nw ær sidhan noe var föd
der a maij manadh thæs aars sinæ
tionda daghen manadins tha löstos
alla grunnanir i iordhine som vat
nen löpa vndhir· oc lupu fræmst vp
alla vatn ædrinnar oc all regn
skyn i himblenom bradnado oc reng
do iffwir iordena xl· dagha oc xl
nattir ¶ Thæn daghen vrok nödde 103
noa til oc hans syni oc hans hus
fru· oc hans sona konor at ganga
in i arkena mz allom them fuglom
oc dyurom oc födo thz gudh haffde
före sakt· xl· dagha rængde oc ök
tis vatn oc lypte vp arkena hoct
aff iordhine / oc arkin flöt iffwir vat
nin oc vatnin mæktados iffwir væ
tis iffwir iordhena oc all barghen
vndir himblenom vordiculikt vndir
vatnom· vtan paradys thy at thz
var rent aff them fula kötlikom
syndom thz flodhin kom fyri· xv·
alna thz ær at ec vara alnar gik
vatnin iffwir högxto barghin / oc
tha fyri foros all kötlik tingh / dyur
oc mænniskio / oc fuglar oc alt thz
liff var innan· oc hwatuitna thz
gudh haffde skapat a iordhine / oc
var noe ensamin æpthir aff allo ior
derike· oc the ene mz honom varo
i arkene oc siva gingo vatnin iffwir
iordena halfft annat c· dagha / Nw VIII·C·
varkunnade gudh noe / oc allo thy mz ho
nom liffde i arkene· oc lat blæsa
myklit vædhir iffwir iordena· oc
minzskados vatnin oc taptos ater
vatn ædrinnar i iordene oc festy
ater skyn oc fyribudos regnen
aff himblenom / oc gingo vatnen

A I - 51v

atir oc fram til the fingho vtuagh
genō iordena i wæstra haffuit som
ær vphoffs kalda oc allo vatnō
oc toko vatn at minzskas æptir
.cl. dagha ¶ Nw gik arkin oc bar
in iffuir armenie land bærgh a
siunda manadenō æptir. æfftir
siu dagha oc xx thæs manadsins
¶ Sidhan gingo vatn oc minskados 9
til tionda manadsins ¶ J tiondha
manedhe första daghin thæss maa
nadz barindus all högxto bærgh
oc xl daghō ther æptir tha latir
noe vp vindöghat a arkinne. oc
sænde vt ramen æn han flögh vt
oc kom aldrigh atir sidhan han
fik at sitia nakot dyura köt i vat
neno. thy at han gitt ey længher
tolt vidh köt sustona. ¶ Sidhan
sænde noe vt duwona oc tha hō
fik enghin stadh at hwila sik tha
wænde hon atir til arkena thy
at vatn gingo iffuir alla iorde
na. æn noe rækkir vt sina hand
oc fæk in duwona til sin oc bi
dhar tædha fra siu dagha ¶ Si
dhā sænde han annat sinne vt duff
wona æn hō kom atir at qwæl
de oc bar en oliue træ qwist i si
nō munne. tha vndirstodh noe
at flodin var förgangin oc biddhe
æn tha andra siu dagha til han
sænde atir vt duwona tridhia sin
ne æn hō kom ey meer atir til hās
¶ Nw försto areno æptir .dc. aar
noe liffdagha ¶ första manadhenō
oc första dage thæs manadhsins
latir noe bryta takit aff arkinne
oc saa at iordin var all tyr thot
huaro tordhe hā ey vt ganga för

æn var hera budh honō vt at gan
ga som honō haffde inbudhit ¶ Oc
för thy bidhade hā en manadh i ar
kinne. æn annan manadhe thz ar
aff may manade æptir siu dagha
oc xx thæs manadz tha var iordin
all grynd thyr ¶ Tha talade gudh til
noe. gak nw vt aff arkinne thu oc
thin hustru thine söner oc thina
sona konur mz thik. all dyurin oc
alle fuglanar oc alt thz ther krypa
kan a iordhinne ledh vt mz thik oc
gangin vp a land. væxin oc ökins
¶ Nw giorde noe som gudh bödh ho
nō. oc for til land mz allo sino fölghe
oc giorde skött altari gudi til hedhrs
oc takir nw eth dyur oc en foghil
aff alle tæskons ther matte ætas oc
voda haffde varit man arkinne oc
offrade gudhi offuir altaren. brā
nande offir æn gudh gadz wel at
hans offre oc totte honō sötir oc
lustelikir hans goodh wili oc tala
de til noe. ¶ Aldrigh skal iak hæ
dan fraa förbana iordhinne för manz
sins skuld. æn thot huaro at kö
likit vit manz sins æru mokit
lukt til ilz aff krankæ naturu oc
vpfödho. oc skal iak aldrigh för
darffua huars manz liff som iak
nw giorde ¶ Oc takir var hera vn
dan domadagh i twem ordom.
fförst för thy at tha vardher ek
ke iordhin förbanadh. vtan myk
lo ærlikare æn hon var för thy at
tha vardher ny himil oc ny iordh
thz ær at sighia mz ærlikare ski
pilse æn nw æru the ¶ Oc atir mz
thy at a domadagh tha fördarff
war han ekke alt mankönit swa

som nw var giort / Oc fraa thza
dagh sagde var herra skulu iæmlı
gaa saedhe oc skyrde / kyld oc
varme / vinter oc somar nath oc
dagh

Cap 18 fattas i denna handskrift

105 Nw öxlas mankynit aff thre
noe sonõ oc kombir aff the
lxx ij slaektir, xv ætter aff iafeth
oc xxx aff kam, fyri oc xx aff sem
oc skipto tresso ætter werldena j
thre lotte The som komo aff sæm
byggia værldena sudher oc öster
oc hethir thu lutin asia oc ær halff
werldin Æn the aff cham komo
the byggia værldena væster su
dher, oc hetir thæn delin affrica
Æn iafeth slækt hon ær waldugh
alt fra öster nordher oc swa væster
Nw öxladus ther swa mykit at æn
för noe do, tha varo aff hans sonõ
komer fiura tusandh, oc xx oc. c
man, vtan konor oc börn, / æn
aff cham kom en iætte som heth
næmroth, sona son chams, han
war förste konungher j iorderike
oc kuskade mæn vndir sik mz wald
oc nöddhe mæn til at dyrka eld
för gudh / oc lat brænna alla an
dra affgudha, tha giordhe the j
egypto landhe eth thz vax kar 106
oc fylto mz vatne oc tughther eldin
kom aat kareno tha braddis
waxet oc lup ndher vatnit oc
slækte eldin, oc wordo sidhan
egypti landz gudher dyrkadir j
landomẽ Noe födde oc en
son æptir flodhena som het
ionitus, thene wart mykit mæs
tare oc spaman, swa framgher
at næmroth foor til hans / oc

nam aff honõ mangh klok thingh
thæne same ionitus han spadhe try
fyrgasto rike at första skuldo
koma aff the slækt j babylonia
Annat af sæth j grekland som
alexander redh Thridhia aff ia
fet j rom, sidhan nemroth vnd
stodh thz tha girnadis han til rikis
oc wart riker oc valdugher j ba
bylon / oc iareth oc j kolne Nw ad Cap XI
war eth mæle ingin iorderikis
oc talar næmroth / wi maghom
radas at æn kome slik flodh som
war j waars fadhurs daghã / fa
rõ til oc byggiõ swa höghan stadh
at högeta tornet nalkas himble
nõ / allom totte thz raad oc bixen
de taghar the nær oc giordho te
gil oc haffdo thz för stena / j the
lande hittis swa segh iordh at
hona löser enkte regn ællir vatn /
oc the iordh haffdo the för lim.
Thæne same næmrot war swa my
kil daare at han tröste sik maa
gha varda iæm valdugã j himblõ
som han var a iordhinne Nw som
the bygdo fastas oc stadhe vare
te digher oc högher tha talar var
herra til ænglanar Sen hulka
dara oc hulka dara giærdh the
göra oc trösta sik at fulkona
sin wilia Nw viliom wi ski
lia them mz thy at enghin thera
wndirstande annars maal, oc
swa fik huar slækt sina thungo
tha haffdo the swa mykit giort
för æn the skildos / at murin
war femtighi alna bredher oc c.
alna högher / æn tornit siælft
twaghia rasta hött / bret nedhã

oc vnot owan · æn vidlekir stadz
sins om kringh · var lx raster / oc
eth thz wældughsta vatn thr j væ
rildine ær lop vt gönō stadin oc
gönō innvrana ¶ Thz sigher aff sctūs
ieronimus at the æru badhin æn
warid at wenta huru slik gærningh
matte göras · oc huru hon matte
nidher brytas ¶ Nw talar scriptū
mæst aff sem · oc hans affkömdh
thy at aff honō födhos ꝑiarchar
oc ꝓphe oc hælgha konūga oc gudz
son sialffuir oc apli ¶ Sem födde
son kallade han arfaxat / oc sidhā
liffde hā · d · aar oc födde flere syni
oc döttir ¶ Nw liffde arfaxat xxx
oc v aar · oc födde sale sidhā liffde
hā · ccc · oc iij aar oc födhe flere
syni oc döttir ¶ Nw liffde sale xxx
oc v aar · oc födde heber oc sidhan
liffde sale cccc · oc iij aar oc födde
flere syni oc döttir ¶ Nw liffde
heber xxx oc iiij aar oc födde pha
legh sidhā liffde heber cccc oc xxx
aar oc födde flere syni oc döttir
¶ Phalegh liffde xxx aar oc föd 107
de rev sidhan liffde phalegh cc
oc ix aar oc födde flere syni oc
döttir ¶ Rev liffde xxx oc ij aar
oc födde sarugh · sidhan liffdhe
rev cc oc vij aar oc födde flere
syni oc döttir ¶ Sarugh liffde
xxx aar oc födde nachor oc sidā
liffde sarugh cc · aar oc födde fle
re syni oc döttir ¶ Nachor liffde
xxix aar oc födde thare · sidhā
liffde nachor c oc xix aar oc föd
de flere syni oc döttir ¶ Thare
liffde lxx aar oc födde abram
oc nachor oc aran ¶ Aran föd

de loth oc sidhā do aran fore æn
hans fadher thare · thy at han
war brændher fore than skuldh
at hā wilde ey dyrka eldin fore
gudh ¶ Abram oc nakor quæn
tadus oc het abrams kona sa
ray · oc nakor kona melcha ·
döttir aran thera broders thy
at thz var tha loffuat aff gudi
til at öka mankönit · æn saray
matte ey barn födha ¶ Nw taker
thare sin son abram oc sin so
na son loth oc saray sina sona
konor / oc fur bort mz thim aff
kaldea lande fore thy at the
skuldo antigh thia dyrka elden al
la brinna sialffue ælla oc rymma
landit · oc komo til aran j chana
an landh oc bygdo thr oc thr
do thare sidan han haffde
liffuat · cc · oc v aar XII

Nw talar gudh til abram
far bort aff thino fadhrne
oc thine slækt oc kom til thz land
iak skal wisa thik · oc thik skal iak
göra thik waldughā oc thina aff
kömdh mykla oc starka oc skal
iak giffua thik mina welsignilse
oc göra thik mykit frægthan oc
skalt thu vardha welsignadher
Jak skal tala wæl til thim oc al
la slækter skulu ysk(i)a sik tolika
framgangh som thu skalt faa
oc thin æt ¶ Thy furdadhis abrā
som gudh bödh honō · oc lot hās
brodher son mz honō oc saray mz
allo thy thim hörde til · fæ oc fol
ki oc alzkona godze / oc foro
lanct j chanaan land alt in til
sichem til en vænasta dal oc ba(r)

tu som war j landeno ¶ Nu tha
war chanaan slækt wældugh in
nan landeno · thy at landit het
aff honom chanaan landh ¶ Tha te
dhis war hærra abram oc talade
til hans · alt thætta land skal iak
giffwa thine affkønd · thæt ær nw
thæt helga land ¶ Tha bygde a
bram up altara gudi som honom
tedhis oc kallade a hans nampn
Oc foor æn frammer tadhan til eth
bærgh nær bethel stadh oc satte
thær hws up østan at bethel · Oc
væstan aat hay bærgh oc bygde
oc thær altara gudi / oc kallade a
hans nampn ¶ Thænne samme abram
han hitte fulkomplika a rætta tro
oc at dyrka sannan gudh oc kom
bort alla willo aff sinne ært / Tha
war than klokaste mæstare a
himbla gangh oc sol oc stiærnor
¶ Sidhan bygde han oc æn fra
mer sudhær j landeno · thær æptir
war oaaren j landino / oc foor
abram mz allom sinom boskap ne 108
dhar oc j egypto land · oc a thim
wægh talar han til saram · Wi ko
mom har j hedit landh oc ærn
thær odygdelike man · oc sa the
at vetta at thu ært min kona ·
tha drapa the mik thy at the
ækta enga synd utan hordom
tha skalt thu gøra swa wæl oc
sighia at thu ært min systir ælla
drapa the mik ¶ Nw koma the
j egypto land oc gaff gudh them
mykla nade firi pharao konun
ge · Oc ær pharao almænelikt
konunga nampn j thy lande / oc
gømde tha gudh saray wtan synd

oc lat konungin giffwa them kost
oc fordadhe them wæl aff landino
Nw faar abram aff egypto lande XIII
mz allom sinom boskap oc honom
oc kombir atir til sama stad som
han haffde før altara giort / mællan
bethel stadh oc hay bærgh oc kal
lade thær a wars hærra nampn ¶ Om
then tima war abram ighrit riker
j gul oc silff / æn hans brodhærson
loth war swa riker a akærkona fææ
at the fingho ey badhe rwm at
boa saman j landeno · oc wart off
mykin dela mællan thera swena
¶ Nw talar abraham til sin bro
dhærson / Ingaledh ma dela wara
mællan thin oc min ælla waara swe
na thy at wi æro swa skyldhe ·
Hee hwar alt rikit liggher før thi
nom øghom · wilt thu wælia tik at
byggia a thinna winstre handh
tha wil iak byggia a høghra hand
wilt thu wælia tik a høghre · tha
wil iak ænkannæl ganga a winstre
¶ Tha hwxade lot oc skudadhe at
landit war bæst widh iordan · thy
at thæt war slikt som paradis / oc e
gyptu land wid segar / før æn
war hærra sænkte nidhær sodoman
oc valde sik loth at boa j sodoma
oc swa skildos the aat frændher
¶ Abram bodde thær / som han bo
dhe før / æn lot bygde widh iordan
j sodoma · æn the man som boa
j sodoma waro fulaste mæn · oc
offmykit syndoghe firi gudh ·
¶ Nw sidan the waro skildhe
aat · fadhærbrodherin oc brodhær
sonen tha talar war hærra til abram
hypt up thin øghon oc skodha

A I - 53v

gözla aff thæa stadh thu standhir
nw man badhe nor oc sydhir öst
oc vestr· Alt thz land thu seer
mz thinō öghom oc thu kant rek
na mz thinō hugh mællan eufra
ten paradys flodh som lōp gnō baby
loniam oc nilū so rindhir gnō egyp
tu land skal iak giffwa thinē aff
kōnd æ madhan wærldin stand
Thær kallaz wir hra abrahams
kyn· alla the rættu tro haffwa
oc ær thz sat at the ægha æn thz
hælgha landh i dagh æn the vilia 109
hæghna thz oc væria Nw ma
see at thz ær got at skipta wæl
widh sin ven oc frænda madhæ
gud gaff swa mykit oc rikt land
enō bonda sidhan hā skipte swa
wæl wid sin brodhir son Oc tha
giffwr han æn bætra lōn allō
thim hā giffw himerike for væl
giort Nw talar wir hra æn
mera til abram thin affkōmdh
hon skal varda swa mykit aat
tal som moldin ær a iordhine·
thz ær at sighia hon skal varda
otalik· Stat vp oc gak iffnr alt
rikit badhe landh oc bærgh thy
at thz skal iak giffwa tik Sidan
flytte abram sina sætn oc bygde
j enō fughrō dal som het mam
bre som ær ebron thz som ada
bir ær iordadhir oc flæstir pri
arche oc siælffwir gudz son oc ær
thz doma daghir skal varda oc thr
XIV. giordhe abram altara gudhi In
nan than thima abraham bodhe
j ebron tha wir missæmia ee konū
ga mællō om kringh hās swa at
fem striddo mot fyrom Thæsse

varo fyra ānan wargh æmraphel
aff sennaar som babylonia ligghir
oc arioth som wir konunghir yffir
dianar i haffwmo Chodorlao
mor konunghir aff elmach oc tadal
konunghir aff chanaan Oc ānan
wargh varo the fæm· baran ko
nunghir aff sodomis oc bersa ko
nunghir aff gomorra oc sennaar
konunghir aff adama oc seneber aff
seboim oc konungin aff segor·
Thæsse fæm konungar haffdo tiæ
nat xij aar vndir chodorlaomor
konung mz skat Oc trettandhe
aaret gingo the hōnō aff· oc
stridd chodorlaomor vppa thim
mz threm konungom som för æ
ru vptaldhir oc mötos i thy se
gha landeno thz all iordin wr
hit segthaft som war widh sodo
ma oc striddu Thir flydo the fæm
för fyrō oc the fyrir som sighir
wnno· tokko alt thz godz som war
i sodoma oc gomorra oc fangh
do alla rikasto mænena· oc wr
tha fanghin loth brodhir son abra
hams Æn en hans swen kom
vndan oc sagde til abrahā· æn
iamskōt som abram hörde sin
brodhir son wara fanghin· tha
wæpnade han oc hærklæde si
na hwardax swenar atta oc ar
oc mz sinō tre næsto grāna mā
bre auer oc eschol oc thera swe
na oc lagdhe triffliga æptir fyrō
konungō· Oc hitte a them vn
dir enne kældo som hetir dan
oc aff hāe kallas iordan oc kō
vp a them om nattena mz thre
skiptom hær· oc slo thim aff sigh

veno

renō oc ælte thim alt til damascū / oc
förde atir j gen alt thz folk oc fææ
oc godz the haffdo gripit / Oc tha
han kom atth hem til iordan / tha mōt
te honō konungin aff sodoma / som för
haffde rymt. oc bedhis atir aff honō
fangana lidugha oc fik honō gozet 110
flæst alt han gat atir fangit ¶ Abrā
swarade honom swa Jak lyptir mi
na handir til gudz som ægher badhe
himil oc iordh / aff allo thy thu ægher
wil jak ey halda fra halsingthino
oc til husima / Oc ey skal thu thz haf
wa sighia at abram han ær riker
aff tino. thz takir jak tha vndan
som swena æta a væghenō / oc swa
myket som thim brödrom hörir til
bytingh. aner / oc æskol oc mābre
oc thera swenō ¶ Madh tesso kæ
ner oss abraha at wi skulō ey offmy
kit imæta wart ærffuode widh van
ven. oc at wi skulō giffwa vart oc ey
annars ¶ Nw mötte honō oc annor
konunger melchisedech som var bade
konunger oc prester gudz / oc biscoper oc
han haffde sitit j fridh the reso / oc
haffir oc thz nampn aff. at hā var
rætuisa konunger oc fridz. han
war konunger aff salem / som var sidā
kallat ierusalem. aff salomō visa
¶ Thne same prester oc konunger han off
rade gudi / för thy sighir han gaff
abram vin oc brödh oc teknadhe
thz signadha offir the hælga kir
kia offrar nw sanlika varss hrra li
kama oc blodh / vndir vins oc brödz
likilse ¶ Tharme same melchise
dech han var som noe swa gamal
karl. oc sighir paulus apostulus at mā
hitto ey hans fadher / oc ey hās mo

dher / Oc teknar gudz son som engin
haffwir fadher j iorderike oc jngu
modher j himerike / oc thy offrade
han oc slikt offir æn abraham off
rade honō tionda aff allo thy han
haffde fangit XV
Sidhan thetta war giffwit oc a
bram // mondhe dærla rædas
starka ovini fyri swa diærffwa
gærningh ¶ Tha talar var hrra til
abram. thu torff ey rædhas / Jak
takir tik j minaværn / oc iak skal
varda otalika myken thin lön
¶ Abram / swarar gudi. hrra
gudh til hwars iattar thu mik
oc myne afkōmd / land oc rike
madan thu vilt ey giffwa mik
son / oc mins brytia son mon
varda min arfue ¶ Tha leddhe
gudh abram ut a markena oc
talar thz til hans ¶ Skoda hi
melin oc tæl stiærnonar æn thu
gitir / æm myken vardher thin
afkōmd vid sandh oc moldh.
¶ Æn nw likar han hona widh
stiærnor / oc ær thz för ty at swa
som the varo hans likamlike
sönir thz aff hās ligama föddis
swa ærn oc alle the hans ande
lica söner som fylia hās tro oc
för ty likas inda symir sō varo
hans likamlik afkōmd / vidh
sand oc mwld. æn godhe krist
ne mæn til likas stiærnō ¶ Æn
abram trodhe stadhlika alt thz
var hrra iatte honom / oc tak
kar gudh at thz ær alt rætth
oc vardskyldnet / thz hā haff 111
wir honom iattat / Oc talar
æn til abram Jak ær thæn

warldughi gudh thz tik leddde wt
aff kaldea landz elde som thi bro
der war brendir. thy at iak vil
de giffva tik at eghnas alt thzta
landh. Nu abram iaffuade enk
te om gudelika sannind oc vildhe
thot hwaro vita/ war oc hwilka
ledh thzta skal fulkomnas oc sig
siwa til gudh. Thra gudh visa mik
thz huru iak skal varda waldu
ghr iffuir thzta land aller mi
affkomdh. tha bödh war hra
at abram skulde offra alzsko
na fæ oc dyur. Nu sidhan abrã
haffde siva giort oc laghat hwart
sik. tha flughu modhr aa. dighre
fugla oc wildo æta offret æn a
bram hã varde thz för thim. æn
sidhã qwælladadis tha fiol myki
ræddughe iffwir abram mykir
skugge oc anstyggthe oc kom en
röst til hans. Nw skalt thu sua
vetha at thin affkomdh
skal vara vtlændis. ccc. aar oc
andre mæ skulu varda wældughe
öffwir thin oc træughta thin mz
myklo ærffuode. æn iak skal thot
hwaro hæmpnas thera. oc sku
lu the vtghanga mz my
lo goze oc æghna thzta land æn
thu skalt længe liffua oc fara
til hælga mãna mz godho fridh
tha thu dör. Nu aff fiærdha
mãne oc fæmpta skal
thin slækt atir hit koma oc var
da valdugh thy at thæssir mæn
har nw bo j landeno haffua ey
æn siva mykelighe syndat at the
skulu förnista sith landh. Nu
sidhan qwæld var/ tha war my

kit myrk oc rökughir elder oc gik
brinnande eldhr mællã offersins. oc
teknade thæne elden. Oc sua the vnd
da fuglaner alla the genwærdo thz
abrams slækt skulde faa för æn hon
worde valdugh. Nu ccc. aar skulu
ræknas fra thy at ysaac var föddhr
abram son/ j. oc æn gangha iffwir v.
aar. Oc ær at vndirstanda/ siva langã
tima ledh fra thy thz ysaac war
föddir oc til thæss hans slækt var wel
dugh iffwir thz hælgha land. æn my
lo skæmbre thima var thæn the thiæ
nado pinligha j egypto lande. Thz hær
sighx at aff fiærda mã. oc ãnar stadz
sikx at aff fæmpte man skal hans slækt
varda weldugh j thy lande/ thz skal siva
vndirstadas. fran thy xij priarchar
kömo til egypto land at warn oc til
thera slækt kom atir til thz hælgha land.
oc ær thz siva sant. at levi som var en
priarcha/ han födde chaat. chaat födde
amrã/ amram aaron. aron eleazar
eleazar phinees. Nu chaat for j egyp
to land mz sinõ fadhr. oc var siva than
wæghin at fiærde mã. Oc priarcha
iudas aunar/ han födde phares.
phares födde esrom/ Esrom aram.
arã aminadab/ aminadab salmon
Phares foor j egypito land mz sinõ fa
dhr. æn nason han war höffdinghe
tha the foro iffwir til egyptu landh
Nw a thin sama daghe. fæste var hra
sæt mz abram/ oc sighr til hans/ Iak
skal særlika giffva thine affkomdh
alt thz land thz liggher mællã flode
na vidh egypto land/ oc eufraten.
som löp gynõ babylon. All the land
thz thæssir slæktir bo nw inan cynei
cerethei. cerey/ z erezei amorrei.

chananei · gergesei oc iebusei ·
XVI. Nw sidhan saray hörir at gudh
haffde swa myklin faghnadh iættat
sinom bonda / oc hans affkömdh ·
oc tykkir iffwir mattis illa at hon
maa ey son födha / oc wil tha ingu
ledh at hon miste son oc arfua / oc
æptir thy som thæn hælge ande
lofuade hænne oc rædh / tha talar hon
til sin husbonda Thu tørfft ey wæn
ta at iak födhe barn meer / oc ty
wil iak at agar födhe oker ba
dhō börn Abram vnderstand
at thæn hælge ande haffwir thz
loffwat · oc faar son mz agar ·
Amskot som thiænisto kona wis
te at hon war ölin mz barne sinu
hwa / tha försmade hon sina frw
Sarai gitte ey tolt thz / oc talar
til abram / thu gör mik orætt war
de gudh domare mælla thin oc
min thy at thu toll at min thiænisto
qwinna haffwir mik förszmadha ·
Abraham swarar hænne / thin thiæ
nisto qwinna ær vndir thino
valdhe / gör widh hænne som thu
vilt Nw gör saray hardelika
widh agar swa at hon gitte ey
tolt wid vtan flyr vndan Æn
wars hærra ængil findhe hona j ök
nene / mællan egyptu landh oc
thz hælgha land oc talar til hænna
hwadan kombir thu ællir hwart
wil thu Jak rymde sagde hon
fra minne frw saray wredhe / æn
ængillen sighir til hænna Thu
skalt atir ganga oc ödhmyuka
tik vndir thinna frw valde · oc
skalt thu födha thæn son thu
ast nw mz Oc skal aff honom

koma myklin slækt oc han skal wær
da en grymber kotkarl han skal
varda a mot allom mannom · Oc
alle man amot honom · oc kring
om sina / brödher / skal han sætia
sin tiælld Oc ær thz at vndirstan
da aff hans slækt som æru sara
ceni som aat rætto skuldo heta
agareni · oc swa kallar thæn da
uid j psaltarenom / æn the kalla
sik siælffwe saracenos thz til at
the see swa myklo wærdughare
oc ær thz sant at saraceni æru j
dagh bygnna ekke stadhelika j
enom stadh / vtan fara om landen
mz fæ oc folk konom oc börnom
oc æru nw iffrit grymmir worner
som ængilin spade / oc methodius
skriffwade oc aff thæm at the sku
lu wina wærldena oc dræpa prest
oc swena / mz konom j hælghom stu
dom · oc binda sina hæsta oc sith fæ
wid halgha manna graffwar före te
ra kristna manna spada sakir thz
sum paulus skriffwar / at j sidharsta
daghom skulu warda siælff goodh 113
man swa at the ælska meer sin
hedhir æn gudz / oc skal thætta wilo
winas öffwir wærldena · xl aar
oc ix ar Mædhan ængilen tala
de mz agar tha saa hon wars hærra
fard j eno hwasso vadhre / oc thz
aff kallade hon the kældona hon
stod widh liffwandis oc seandis ·
oc sagde swa / sæl ær iak thy at
iak saa nw thæn mik saa nade
lika Sidhan födde agar son
hema at sinnar frw · oc kallade
han ysmael · lxxx oc vj ara ga
mal war abraham / tha ysmael

A I - 55v

XVII.

fōddis · oc sidhā han war c · oc ix
ara tha tedhis war hrā honom
Oc talar gudh til abram Jak
ar alzuallogher thu skalt ganga
aptir mī wilia oc vara fulkōme
j mīne tianist / oc iak skal stadhe
lika sattha sath mælla mī oc thin
oc ōrla thina slækt otalika myket
Abraham takkar gudi oc faller
honō til fotha swa langher som hā
var a sith anlite Var hrā talar
an meer til abrā · swa som iak ær
æwærdelikær gud swa skal oc mit
sat varda æwærdelica mz thik ·
Thu skalt varda manga slækta
fadhir oc skalt thu ey heta abrā
meer · vtā abraā thy at iak haff
wir skipat at thu skalt vardha
māga slækta fadhir oc swa thrȯ
de oc nāpnit Jak skal lata vaxe
a tik otalika myket oc skal iak
sættha thin aminnilse iffwir wærl
dena · oc konungar skulu fōdhas
aff tik · oc iak skal skipa myna sat
mælla mī oc thin · oc thina aff
kōmdh æ madhā en liffwir æptir
ānan mz æwærdelike sæmio at
iak skuli vara thin gudh oc thin
na affkōmdh æptir tik Oc iak
skal giffwa tik oc thine slækt æp
tir tik thætta land ther thu haffwī
waffrat j · oc alt chanaan land
til æwidelica ægho / oc iak skal var
da thera gudh Tha sagde gudh
atir til abrahā oc ther fore skalt
thu gōma mina sat oc thin aff
kōmdh æ madhā en liffwir æpt
ānan Oc thz ær mī sath som j
skulin gōma mællā mī oc ider
oc thin affkōmdh æptir Nw swa

swa som gudh haffde giffwit adam
budordh oc tagthar han vart oly
dughir gudhi · tha kænde han o
lydno aff sinō licama oc kiolan
kōtzsins lusta Swa vilde hā
oc giffwa abrahā annat budordh
ther kōmit haffde pino aff / oc vor
de swa myklo hardhir lydughare
sialwe · oc bōdh at at hwart thz
swen barn som fōddis j hans
slækt skulde taka tækkons py
no teken pa sin likama · attonde
dagh sidan thz fōddis firi thy
at madhā hans slækt tiænade
ensāpnom gudi j hemenō / tha
vilde oc gudh at hon vare ǒ
kiande allō slæktōme / oc blan
dās ekke mz andrō slæktō mz
giffta maalō madhan hō skul
de swa længe vara vtan landz
mz hedhnom mānom / thy vil
de oc gudh særlika at the slækt
vare oblandat mz andra thy
at gudz son skulde aff hēne
Nw talar æn var Fōdhas
hrā framer til abraham ·
saray thin husfrugha / hon skal
heta sara · fōr ty at saray tydhir
swa myket som mī fru æn sara 114
ensamit fru Oc teknade thz ǒ
skipte swa myket at hō skal alt
eno vara fru iffwir ena slækt v
tan hō skal vara frugha swa iff
wir ena slækt som offwir andra
Oc aff thre sagde var hrā til a
braham skal iak giffwa tik son
than ther iak skal giffwa myna
valsignilse / oc skal wara mæk
toghir / offwir manga slæktir Oc
marghir konungar skulu fōdas

aff honō Tha vmskodhat fiol abraham
gudhi til fota oc lo allir i sino hiar
ta oc iaeffuade ekke om oc sagde
huar matte thz warda at abrahā
c. ara gamal | oc sara xc ara ga
mul födhe son Thz aer at sighia
aff naturline vare thz owaentadhe
aen gudhi aer möghelikt alt samā
aen thz warde thin vili | at ysmael
maghe liffwa mz thinō nadhō Var
hera swarar honō Sara skal fö
da tik thaen son thu skalt kalla
ysaac. thz aer at sighia gladhi | thy
at swa som thu vart nw gladhir.
swa skal hā warda tik aat mere
gladhi | oc mz honō skal iak halla min
na saet oc loffuan | oc aewerdhelica mz
hans aeptir komand. vffuir ysmael
skal iak oc höra thina bön | Jak
skal honō giffwa min waelsignilse oc
skal han vara i mykla slaektir. xij
hartugha skulu aff honō födhas
oc skal hans slaekt wara vaeldughir
aen mina loffwan oc saet skal iak hal
da widh ysaac | oc hans afkomandh
skal heta thin slaekt. aen sidhan saa
han ekke meer thy sinne van hera

XVIII Sidhan tedhis var hera abrahe
i man thin dalenō | som hā bodde
mz mambre swa som hetast var ō
daghen | oc hā sat före sinō dörom.
oc swa som hypte vp sin öghō tha
syntis honom thre mæn vp naer
honō Oc vmskodhat lop han gen them
oc lutadhe them oc sagde Hera aen
aer iak thin ven. tha far ey bort
vffuir thin swaen Jak skal haemta
vatn oc thwa thina fötir oc hwilin
edhir vndir skugganō traesins Jak
skal haemta brödh | oc skulin i aeta oc

styrkia idhart maghin oc sidhan
ganghin Jak weth oc för thy komin
i hit til edhars swens mz tesso
kaenir os abraham godhan sidh.
oc raetta thro godhan sidh i ty | at
hā ganghir wael gen gaestom oc ey
at eno | at han laer [illegible] thöm haerbaer
ghe vtā bodh thöm mat oc teknar
thz mz at gudh skal aen at mane var
da Nw skyndar abrahā til sara
haerberge | oc byndhir hone lata gö
ra renasta brödh vp a glödhinar oc
aff tryghia leua myöl. aen hā löp
madhan til sina hiord | oc takir thz
en mörastā kalff oc allan baestan
oc fik swenenō at syuda köt Oc si
dhā redhir han brödh oc smör oc
kaffua köt oc myolk oc saetir för
thöm | oc standhir han oc thianar
them vndir traeno Nw tala the
widh abrahā widh bordh huar aer
sara thin husfrugha. han swarar
hon aer i haerbergeno thy at qvin
de skal ey widha frā koma. aen
the tala til hans Jak skal atir
koma til thin. at iaemlangha da
gha oc skulin i hion aen tha ba
dhin liffwa helbryghdo | oc skal tha
sara haffwa son Sara gömir at
göra huat the tala oc tykker
löghelikt vara at therra ordhō
thy at the hion varo badhe ga
mul | oc var hon komen vffuir
thaen aldir som qvinno föde barn
oc vndir dörom le hon lönlika
oc sagde mz sik Sidhan iak aer
gamul | oc mī hera aer gamal karl
skal iak aen plagha likamans lus
ta Tha talar gudh til abrahā
hwi munde sara le oc iaeua om

115

at hō skal gamul barn födha Oc
two ey hafdhe at gudh ær waldu
ghare æn naturan / æn swa sō iak
sagde swa skal vardha · thænna sa
ma dagh ānat aar skal sara haff
wa son Sara thor ey vidhe gan
at hon lo / æn var hwa sanar thz
vppa hona Nw ær har mærke
lict eet at ængla tedhos aff vars
hwa vaghna / oc kallar abrahā
them swa hwa · thy at than hedhe
vedhe mā enō hwa som hā vethe
hans budskap / thy talar oc æng
lanir aff gudeliko valde iak skal
kōma Oc thæssi threir tecns
mz eno gudeliko valde tekna som
sagt ær ēna gudeliko naturo vald
oc thre ꝑsonas Ænglanir æru
oc ey synlikir aff sik siælffuō thy
at the æru andelikir vtā tha gud
sændhe them at tala oppenbarlica
hans ærinde til mānna · tha ska
pa the sik manz liknilse badhe a
lyma lwd oc anlitis oc kladha
oc skapa the tha liknilse a vadh
re oc göra thz swa tokt at thz li
kas æptir thera vilia · swa sō wi
seem at solin skapa skyn / hælzt
ofta æla om morghonē · oc væst
om qwællin / oc myklo fulkōpnare
Æn thera aata var ey ānor vtā
at the syntos ætta / oc lato thz kōma
ānan stadh swa at mæn sagho ey til
thit som the vildo / oc skulō wi swa
vndirstanda aff ænglō hwar som the
theras Nw sidhan the stodho vp
fran borde tha gingo the sin vægh
oc abraham folgde thē / a vægē
nō talar var hwa til ænglana Iak
maa ey wæl lōna före abraham

thz iak haffwir iæt at göra madhan
han skal vardha swa valdughe mz
mik · oc aff hans affkōmdh skal all
wærlde varda signadh / thz ær ath
sighia aff ihū xpō gudz syni sō vilde
födhas aff hans slækt oc veth iak
sagde var hwa at abrahā skal bywda
alla sina affkōmd / at liffwa gudelika
the til at iak skuli alt thz fulkōna iak
haffwir hōnō iættat Oc sighe nw var
hwa sin vilia oc sith ærende · Oppen
bara syndhe sodome / oc gomorre sta
dha æru offmykla · thera syndh ær
swa thung at iordin skal sionka vn
dir thē Nw vil iak vppenbara
thz nidhre mān iorderike thera
syndh · oc talar gudh æpthe thy som
enghin domare / ma dōma nakon
man för æn hā ær wonen at thera
sak fyri flerō mānom / æn thot
hwaro at domarē vet enskte sake
na mz hōnō Giv vændha ængla
ner sik vægh til sodomā · æn abra
ham standhe före varō hwa oc ta 116
lar til hans Mun hwa skalt thu
fördarffua badhe samā rætwisan
oc syndoghan · oc æn thz finas
fæmtighi rætwiser mæn inan sta
dhenō / skalt thu ey hælder spara
allom syndughō fyri l · rætwisa
+ mz them syndugha · aldrigh varde
thz thin gærnigh at slikan dom
taka rætwisir som syndughe · aldrig
mat thu thæn dom göra som dō
ma skalt alla wærldena Abra
ham viste wæl ~~at thas~~ at hans
brodhe son loth · var oskyllogher
aff thē fulo sodome syndom oc
swa thryste han oc at flere na
kre varo / oc wilde gærna hwæl

+ æn fir idærffua · l · rætwisa mz

pa stadhenō · oc halst sinō brodʼ
syni ❡ Var hſa hörde hans bön
oc iættadhe at stadhen skulde
standha æn thz finnos l. rætuisir
man ❡ Abraham dirffdis æn at
tala oc sighz · æn skal ✝ en tima ta ✝ iak
la til thin nū hſa | æn thot iak se
mold oc aska oc owærdughz för
thinō ögхom · hwat æn fem man
nō wardhz afuat j femtighi vilt
thu spara stadhenō före v. oc xl |
war hſa swarade honō at stade
ren skulde sta före thera skuldh
æn the finnos · An dirffwis abrā
at tala fræmer | oc spör van hſa
hwat han vil haffwa giort æn
thz æru xl rætuisir man oc ey
meer | Var hſa iættar honō at
stadhi skuli sta æn the finnas | An
talar abrahā rædelika | oc sighz var
ey wredhz nū hſa æn iak talar
æn · hwat æn thz hittas xxx rætui
sir | tha skal iak ey fördarffwa sta
dhin sighz var hſa ❡ Medhan iak
tok til at tala | tha skal iak æn frā
meer tala til thin nū hſa ❡ Hwat
æn thz hittas · xx · rætuisir man ·
tha skal oc ey sighz var hſa för
darffwa stadin | An talar abrahā
iak bidhz tik nū hſa at thu wardh
ey vredhz minō ordhō · hwat æn
finnas x rætwisir | fyri thera skul
sighz var hſa skal stadhin ey för
darffuas | om the finnas ❡ Nw ta
ker abraham orloff oc gangher ·
hwar sina ledh oc wiste var hſa
væl at thz engin rætuis var vtā
ensamē loth brodhz son abrahās
Oc maa hær mærkias at thæn
ær manghz oskullogħz tha ær

ey rætuist thy at j thin stadh varo
sva maghi hwndradh barn · som
aldrigh giordho the fula syndh
An rætuisō mannom hörir til ey at
eno halda sik aff ondhō gærningom
vtā at göra mykit got · oc tha ma
hā hiælpa badhe sik oc androm
❡ Nw komo twe ængla til sodomā XIX.
at quælde · oc sitz loth j portenō
stadzsins fyri thin Oc iæmskiöt
stod han vp oc gik gen thin | oc lu
tar thin dypt oc bydhz thin til
hærbergis · thy at thz haffde han
nwmit aff sinō fadhz ✝ at sitia j ✝ brodʼ
port gen quælde oc bydia wægh 117
farande mannom til hærbarghis
thy at the fägnadho wæl mannō
thy kom oc gudh oc godhe ængla
til thera ❡ Nw ma nakor spöria
hwru thre varo ænglanir hema
at abrahā | oc twe komo fram
til sodomā · oc ma thz swaras til
at ænglar varo mz abrahā | badhe
mz gudeliko walde thæs halgha fadhzs
oc swa mz gudeliko witi thæs hal
gha sonar | oc swa mz gudelikō na
dhō thæs halgha anda | An til sodo
mā komo thwe mz gudeliko walde
oc withre æn ey mz nadhō ❡ Nw
latha ænglaner som the vilia engu
ledh tighia hans budh · oc lysa thz
mz hans godhwilia meer | at han
nödhz thin til hærbærghis oc ledhz
thē j sith hws oc redhz them mat
æn the man thz bodo j stadhenō
waro fulaste man j sinō liffnadh
oc plæghadho at göra the gærnīg
o naturlika mz mannom oc harist
gæstō | som naturin kæner at
göra mz qwinnom ❡ Nw för æn

loth oc hans gæstir foro at soffwa
tha kom hwar madhir som bodho j
stadhenom vnghir oc gamblir / oc ba
dho loth at giffwa sina gæste til o
ærlika synd. loth lyktir athir dör
före them oc talar fyri them oc be
dhir ey göra swa illa oc vanslika.
vtan byudhir them hældhir sina döt
thir thwa fæsta iomfrur ey mz va
dhe vtan mz drøffwilse. thy at swa
hatar gudh syndena at ey loffwar
han at göra mynne synd til thæs
at han maghe meira flya swa som
lösko löghin för thor. The swara
honom oc bidhia han vtdrugha oc
fara annan stadh at boa. oc bryg
da honom at han ær ække thit kom
men at radha nakro ælla döma
mz them / oc hotas göra wær widh
han æn widh hans gæste. oc vilde
nw bryta vp dörena Nw thea
ænglane gudelikt vald / oc giorde
them alla swa blinda som vte va
ro vtan loth at enghin thera mat
te se annan ælla finna dörena. oc le
dha swa ænglana loth til sin. Oc
taladho swa til hans. haffwir thu
nakon them vardhnad j stadhenom
barn ællir magha. tha bidh them
fara bort skiöt aff stadhenom / thy at
wi ærum hær til sændhir at förderff
wa stadhin oc alt folkit fyri thera
högha syndir / loth ganghir vth
j stadhin oc gat enghin han sæt them
honom vilde ilt / oc radh sinom maghe
ærmpnom at ryma stadhin mz sik.
oc sagde them at gudh wilde stadhen
förderffwa / æn them totte thz va
ra hæfoma oc kaldz oc læto sö

en . gha wardadhe. æn förist som da
gadis tha uddhgade ænglin loth
at taka sina hustru oc sina dottir
oc ryma vndan / oc sidhan han
war sen tha toko the han j hændhir
oc hans kono oc hans dotthir oc
leddo them vtan stadhen oc tala thir
til hans Thiælp thino liffwe oc
rym swa at thu seer ække atir
oc stadz enghastadz nær j lan
deno för æn thu kombir vp a bær
ghe. æn loth swarar them Iak
bidhir nw hra at swa som thu
haffwir thina nadhe teet swa
loffwa thu mik / at j litlom enom
stadh hær nær som hetir segor
thz haffwir at tydha litit / thy at
iak orkar ey vp a bærghin Oc
giff thæn litla stadhen hanghin
at iak maghe thir hætla mit liff
Var hra hörir hans bön / oc byu
dhir honom at skyndu sik thit Oc
alt war sændir at solin gik vffwir
iordhena oc loth gik innan segor
Oc iæmskiöt reghnir war hra aff
hymblom brænnestens lugha. oc
brænnir sodomam oc gomorram / oc
landit alt om kringh oc alla the
thir bodho j stadenom oc j landeno
oc sænkte thz swa nidhir / at æn
delica ganghir likit haff vffwir / swa
före bannat aff gudhi at thir liff
wir enghin fisk innan Nw tha
loth rymde fast mz kono oc döt
rom. swa vart hans hustru swa ilt
fyri at hon sa sik om j gen amot
gudz budhi. oc iæmskiöt vandis
hænnar likame om j en salt sten
æptir qwinna manz liknilse. thir

til at alla the som aff stangu syn
dom mz scriptomalom / oc draghas
sidhan luste atir til gamla synda
tha skulu the saltu sin sötu lustu
mz hänar æptir sin · oc minnas
thenas harmdh. Abraham stodh
arla vp om morghonen i sama stad
som war hans stodh annan daghen
mz honom · oc saa rök oc fulasta vp
fara som a bale / tædhan som sodo
ma oc gomorra haffdo standet ·
oc badh war hærra tha före sinom
brodher syni loth. Oc myntis war
hærra hans godh gerninga habra
ham oc frælsade loth aff sodoma
fördarffwilse. Sidhan thetta haf
de warit tha rædhis loth at bo
a swa nær / oc för vp a bærghin
som gudh haffde förbudhit honom
oc bygde ther oc hans twa döttir
mz honom. Nw för thy at gudh
haffde giffwit sin dom en thima ·
iffwir wærldena mz vatnit / oc twe
de ther mz rægn bughanom / mz thas
thwem lutom som ær iffwir meer
bla oc nidhre rödher / tha wanto
hans döttir loth · at som gud haff
de för giffwit dom mz vatne oc
fördarffwat alt mankönet vtan
noe oc hans vardnadh. Swa mon
de oc nw gudh haffwa giffwit sin
dom mz rödho elde / iffwir alt man
kynit vtan iffwir thera fadher oc
them ensam. Oc före thy war rægn
bughin satter til tekn · at æpter thin
wärlsens dom / som gudh giorde
mz vatne oc teknadis / blam lit / mz
rægn bughans · tha än ytersta do
ma dagh / som wardha skal mz el 119

213

de teknar rægnbughans rödher lit
ter. Oc haffwa the syster nymit
aff sinom fadher / at war hans bodh
noe at ökia mankönit, oc thy
hugea the syster mz sik oc tala hu
ru ther matte warda madhan ekke
liffwa meera æpther / än thera fad
oc the wænta oc thas at han taler
enkte om ther fyri thy at han ær
gamal oc kænner engin kötzsens
lusta · oc nw wrodo the hugea at æn
skylt var eua adame / som the va
ro sinom fadher ælla litlo oskyllare.
Oc före tesso skal taler annor the
ra til annara · giordo wan fadher
drukkin aff vin swa at han vet
ey til sin oc soffwo sidhan hoos
honom · hwar ökar sina nattena
oc rökkom at mankönit matte
öklas oc liffwa æptir os. The gö
ru badha æpther tesso rädhe · oc
födha hwar thera sin son aff siælf
sins fadher. Then ældre kallade
sin son moab · aff honom kom my
kin moab slækt. Then yngre
kallade sin son amon / oc kom aff
honom al amon slækt. Oc magho
döttrena wæl vara orsaka före
thy skal ther saghdh æru · æn fade
ren syndade först för thy at han
wiste væl at wærlden var ekke
all brandh oc atir för thy at han
drak sik offdrukkin. Sidhan thetta XX
haffde alt warit · tha for abraham
bæther sydher i landit oc bygde vid
ökenena mælla egypto landh / oc
ther hælgha land · oc war vtlændis
oc i blandh hedhna män oc rædas
nw som för / at the hedhno rækna

214

58

do hordho meer swdh æn man
drap, oc the unndo gærna dræpa
hā | æn han ginge vidh at sara va
re hans hustru oc haffde hona
stolhā vtan hær. Oc tröste oc fulkō
lika a gudh, som gud haffde honō
visat at han worde fulkōplika
wal gömdher firi allō lastō, oc
thz kom samuledh til mz abime
lech konungh aff gerara som för
timde mz pharaone egypto ko
nungh. Oc foor abraham bort aff
thy lande mz sine hustru olasta
de mz myklo gotzsko | æn konū
gen bödh honom at bo i thy lan
de mz godhō fridhi. Nw före thy
at abraham haffde kallat sarā
sina syster som honō war swa næ
skyld at hon war hans brodher
dotter, Aram dotter som bræn
dher var i kaldeo landa. tha gör
konungin sik sik aff skæmtan oc
giffwir abram tusand silff pænin
ga oc talar til saram Thæsta giff
wir iak thinō brodher tik til a
mynilse at thu skalt blygthias
at wagha tik optare swa, oc kō
pa tik eet klæde ther thu math
hölia thit ænlite mz at thu sy
nis ey swa wæn oc ælskelighe
XXI. Nw minnis war hrra thz han
haffwir iættat abraham
oc födde sara son | oc wart myke
lighe gladh oc kallar thz aff sonē
ysaac | thz ær at tydha gladi
oc tekuar thñe son gudz son,
thz maria födde vtan alla the
pino thz modher haffde | före 120
barne oc mz the gladi hon
viste han wara sin son oc sin

skapara sin gudh oc sith barn. Oc
före thy tha spadhe sara at na
kor thæn skulde æn tæsse ordh
höra thz samuledh skulde lea oc
mykit gladelikare. Æn hwar væ
te thæs sigher sara, at abraham
swa gamal skulde son faa | oc iak
skulde honō son födha. Nw wæx
ir ysaac oc gör hans fadher myk
la högtidh vppa thæn dagh sina
swænen vandes aff modher mjolk.
Sidhā kombir thz swa til at ys
mael lekir mz ysaac | oc ysma
el gör ysaac wredhan | mz thy
at han sigher sik vara ældri bro
dher | oc ther före værdelikare.
Æn thz mistykte sare oc talar til
abraham | kasta bort ambutti
na son, aldrigh skal ambutina
son varda ærffwi mz mino sini
ysaac | Oc sagde hon thz aff tæss
hælgha anda radhe, oc ey vndir
stodh abraham at thz vare gudz
vili, oc thok hardelika a sin hugh
at kasta sin son vt fra sik Æn iæm
skot talar war hrra til abrahā Ey
skal tik tykkia gennerdelict at
sara haffwir talat yffwir thinō
syni oc yffwir hans modher, vtan
thu skalt swa göra som sara sigher
före thy at aff ysaac skal tik all
æra varda | oc hans affkömdh
skal kallas thin slækt, oc thot
hwaro skal aff thæmisto konōna
syni varda vældugh slækt, thy
at hwar thera ær thin son. Oc
æptir gudz budi takir abraham
thæmisto qwinona födho oc tæff
nir oc visar hona bort mz sinō
syni Nw gar hon mz ysmael oc

fær wil ok ene ökn, swa lange at
hon hafde inghin drykkin sik ælle
sino syni / oc monde sinasuenin
næsta dö fyri hæne aff tyrst, thy
ath enghin kælda æller vatn va
ro jökn marlkine / oc kan modere
litit til radha, vtan læggia sina
swenen vndir ena ek / oc sitia thær
næst oc bidha hans vtgangh
Oc var nu sinasuenin xvi ara
gamal, oc synis thæt at han var
kræselika vpföder / oc sattis hon
swa fiarran som skytus matte
mæt bugha / oc vilde ey vara vidh
barn sins dödha. Var hærra var
kunnade barneno oc sænde sin
ængil til modhrena oc han vi
sade hæne kældo / oc hvar so the
matto byggias fyri oc hiælpa
sik. Nw væxir sinasuenin oc var
dher mykin vede man mæt bugha
oc quanguis aff egypto lande
oc byggia mællan egyptu land
oc thæt hælgha landh a the ödhe mark
som hetir pharan oc kombir
thær mykin slækt aff honom, xii.
hartugha döme Nw madhan
thætta vardher tha bor abraham i
gerara oc kom abimelech kon
gher oc phicol hans marskalk til
abraham, oc talar til hans kon
gin Gudh ær mæt thik oc thu mat
göra mæt honom hvat thu vilt Oc
fyri thy at thu æst sannindha man
oc iak troo væl thinom ordh / tha be
dhis iak aff thik at thu swær mik
thæs, at thu aldrigh skadha mik
æller mina afkömd / vtan swa som
iak hafuir vart nadeliker vidher
thik / swa var thu vidh mik Abra

ham swarar honom thæt vil iak
gærna swæria oc halda, tha
hafuir thu giort orætt widh
mik / thy at the brunna iak haff
wir grafuit innan lando thin
hafua thine mæn takit mæt valdh
Oc skulo wi thæt vndirstanda
at i the lande ær mykin nödh
aat vatne, oc myken kostir
at grafua æptir thy / æn abi
melech konunghir gör sina ofskuld
mæt thy at han wiste enkte aff
tæsse gærningh, oc aldrigh hör
de han tæssa kæro fyri than
dagh, oc fæstu nw badhe fridh
fridh oc sæt Oc abraham gaff
abimelech konunge godha gaff
wo aff sino bo fæ, oc vii vngh
faar oc sætte thom sik. Nw spör
konungin hvat vil han thær mæt.
Abraham swarar honom thu
skalt taka thæssi vii faar. oc
kænas thær vid at iak oc mine aff
kömdh ægho thæt vatnit thær iak
hafuir latit grafua innan lan
deno. Oc för thy ær thæt vatnit
kallat bersabee som tydhir natz
edher thy at the sworo badhe
thær / oc fæstu sæt sin i mællan
oc fara swa hem abimelek ko
nunghir oc hans marskalker.
121 æn abraham giorde thær altara
gudhi oc kallade a vars hærra
nampn / oc bodhe thær magha da
Sidhan thætta hafde gha XXII
wart, tha frestar gud abra
ham ey före thy at han veth
ey hans hiarta, vtan thær til at
hans dygdh varde lyus oc oppe
bar manom til æptirdöme oc

A I - 59v

kallar war hērra abrahā ty swar
aat sino nampne. ha swarar oc
sighir sik wara til redho Iak sighir
war hērre thin engha son ysaac.
som thu ælskar oc gak thit som
iak wisar tik/ oc offra han thz
brinnande offer vp a eno bærge
iak skal visa tik Abrahā stan
dhir taghir vp om nattena oc
sadlar sin asna/ oc takir mz sik
twa sina swena oc hugger vidh
til at brænna offeret. oc foor swa
aff gerdins til bærghit tryghia
dagha ledh Oc matte wæl sa
dhirvens hiarta giffwas widh j
swa langō vægh oc samnarū/ æn
han vare ey fulkomlica lydugher
gudhi. oc æn han haffde ey honō
wisat at gudh skulde æn sin son
lata offra fyri han/ oc fyri alt
mankōnit Than huxade væl
oc vitherlika at gudh haffde giff
wit honō sonen oc thy war han
skyldugher at gōra aff honō thz
gudh wilde. han trōste oc fulkō
lika at gudh monde vpresa han
aff dodha/ æn ha doe fyri hwars
skuld. thy at mynna ær oc fyri at
lata likama dodha mz siælene
som ekke dōr til liffs gunga/ æn
skapa siælena aff alz engho Nw
tridhia daghē som the foru tha
seer abraham bærghit fiærran
oc talar til swænāna j skulē har
bidha mz asnanō madhā iak oc
ysaac farom skyndelica at dyr
ka gudh/ oc komō swa badhe a 122
ter til edhar Ey mon priarcha
lyngha/ vtā trōste a gudh fulle
lika som nw var sakt/ oc war

nw hart fyri a at hyggia fadhern
takir wedhin som han skulde brī
na sin son mz/ oc bindhir a bak sina
swænenō. æptir thy som gudz
son skulde sidhan bæra korsit. a
sino baki til pyno stadhsins/ æn
fadherin siælffwr han bær eldin oc
swærdhit/ oc gangu swa fram ba
dhe fadgar at bærgheno Nw
madhā the gangu thue ene sa
mā tha talar sonen til fadhirsins
æm fadhir/ fadherin swarar.
hwat wilt thu nu son. See har
haffwō wi eldh oc widh/ hwar ær
thz offir wi skulō brænna. faderē
swarar Gudh skal siælffwir se
sik fōre tolikt offir som han wil
haffwa son min. Nw kōma the ba
dhe fram til stadzsins oc gōr a
braham thz altara oc laggir vp
a wedhin/ oc vardhir nw ōnkelikē
æfwn thz fadherin bindhir hændhir
oc fōtir a sonenō/ æptir ty som
gudz son wart sidhan bwnden a
korseno/ oc griper nw fadherin
swærdit mz blotū hugh oc hardō
Swa sueni laggher enkte aat
sik vtan tighir oc thol swa som
oc giordhe gudz son/ som skriffuas
aff at swa som lambit tighir fōre
thim som thz klipp. swa var han
j sine pyno tulogher oc thagnuld
Nw haffwir faderin draghit swær
dit. oc æptir mykla stridh īnan
hans hiarta fadherlige ælskoga
oc gudelica lydhno wnnidhir som
til hōre gudelik lydhna/ oc wil nw
faderin fulkōplika til hugga
Æn gudz ængil han war skota
re oc ōper aff himblō aff gudz

warghna oc kallar abrahā, abra
ham, tha mwn han vphalda swær
dit som næstan war nidhr komit
Oc swarar ænglenō | oc sighr sik
wara redho at göra gudz wilia.
Nw ængilin byudhr honō a gudz
weghna at han skal enkte göra
swasænenō | oc sighr til abraham
Nw magho men wetha thz som
iak wiste för | at thu rædhis gudh
oc æst honō lydughr | oc fyri thy
sighr war thza at thu sparadhe ey
thinō engha syni för mina skuld.
swa skal iak oc ey spara minō
syni för thina skuldh | Nw seer a
braham om sik oc wart war at
en vadhur hængde mz hornom
mællā tyrne buskanar | oc grip
æmskot vadurin oc offra han gu
di oc brænde. Oc ær thz mykit
mærkelikt at gudz son kallas j
leskine gudz lamb. thy at hā skul
de varda gudz offir fyri wara syn
dhr | oc war hær nw teknadhr op
penbarlika mz thæ wadhrenō
som offradhis fyri ysaac. Nw ær
swasvenen lōs wordhin | oc kallar
abrahā stadhin som the stodho j.
wars hēra syn Wars hēra ængil
kallar annan tima til abraham
aff himblū oc sighr aff wars hēra
weghna Jak swær om mik siælff
van at före thæsso lydhno | oc fyri
thy at thu sparde ey thino enga
barne före mina skuldh. thy före
skal jak giffua tik nū wælsignil
se | oc ökia thina afkōmdh swa sō
stiærnonar j himblenō. oc swa som
sand a haffstrandh oc ær thz at vn
derstanda som för ær sagt aff crist

123

nō mænniskiom oc prestom | oc skal thin
afkōmdh eghna swa owini borghr
oc land | oc allar slæktir j iorderike
skulu wardha signadhr aff enom
thin. thz aff tik skal födhas thz ær
at vndirstanda aff gudz syni ihū
Xpistr. tesse ordh fara the fadgar
ysaac oc abraham atir til swæna
nar | oc foro swa atir hem til ber
sabe j geraris oc bodho thr

N w sidhā sara haffde liffwadh XXIII.
c. aar oc vij oc xx tha do hō
j ebron | æn abrahā grætir som si
dhr war hona dödha Sidhan
talar han til thera mæna thr sta
dhe atto oc landit Oc sighr swa
Jak ær vtlændis madhr | oc haff
wir nw varit om stundh j edhro
lande gören wæl oc giffwi mik
swa mykla iordh at egna mz e
dhr at iak maghe ~~wordha~~ iordha
mina hustru | the swaru honō swa
wæl oc sighia til hans thu ærst en
gudelikir höffdinge j waro rike
oc ey haffwō wi tik för vtlændis
man | oc skalt thu siælffuir wælia
a tik slikan lægharstadh som thu
wilt. oc han skal tik engin mena
Than takkade thm oc bidhr the
bidhia för sik til en rikan mā sō
heet efron. at han late honō h
dugha fyri fulla pæninga ena
siæl skora som han haffwr j sine
ægho | oc adam oc eua the ærv
thr iordadh inan Efron byw
dher honō swa ægho pæninga
lost | æn abraham wil at hans
slækt bæri rættr til grypta sta
dhe | oc wil ey ānat æn köpa
fyri fulla pæninga. oc köp aff

60

Likhona gripta stadhe oc alla aen
gena om kringh
XXIV Abraham wardhe nw gamal
oc haffwir mykit godz aff gu
dhi · han talaer sin fraemsta swen ·
som redh allo hans godze laghdh
thina hand vnder mina maedin oc swaer
om hymerikis gudh oc iorderikis
the sik skal laetha fodha aff thera
slaekt madhmine skal koma
at thu lat aldrigh min son quae
gas i thesso landhe · vtan far thit
som iak aer fodder oc tak ther mi
nom synom husfrugho aff myne slaect ·
thy at iak haffwir spordt · at aff mi
nom brodher nathor aer mykin
slaekt komin. Swenen swarar
sinom herra · Hwat aen iak faar ey
hona wilia ther til aella haenna fraen
da · at hon fari vtlaendis skal
iak tha fara thit mz ysaac. Ne
sagde abraham · gom thin gorla
ther fore at lata nokon thina
ysaac thit koma · thy at gudh
bodh mik at fara thedhan oc haf
wir mik alt thetta landh oc my
ne afkomandh giffwit. Oc wil ey
iomfrughan aeller hona fraend
at hon fari til thetta landh tha
aest thu ekke meer skyldugher 124
at gora aat thesso maale · Nw
lagde swenen sina handh vn
dir sins herra maedin oc swor
som han bodh. Sidhan tok
han x · vlualla aff sins herra
stadhe oc redh swa sins herra
gozlo mz mykle gozko oc ko
mir i mesopotamia landh i
ena borgh som aatte nakor
abrahams brodher oc laether

sina vlualla aeta oc hwilas vidh
ena kaldo. Om en thima thaes
dagx ther qwinde gik wt aepther
watne · tha sighther swenen oc talar
til gudz oc bidher sina bone Min
herra mins herra gudh · gor nw mik
kunnogh som thu aest forra wan
mz minom herra abraham Iak standher
haer oc bidhar iomfrughar aff by
nom koma haer til brunnen oc skal
iak bedhas mik drikka aff brun
nenom · tha hwilken thera mik byu
dher forst drikka oc byudher sik til
at osa watnit minom vlualdom ·
hon aer the ther thu haffwir aetlat
mins herra son · oc aer thz maerke
likt at thetta folk war mykelika
gudhelikt · thy at the haffdo enga
kaelde aella hoghfardh mz mykla
valde oc gozko oc the waro ekke
vandher aat dryk aella fodho Maen
skot swenin haffwir sua talat
tha kombir rebekcha dotter
batuel · som war son nathor bro
dhers abraham oc melka syster sa
re aldra waenasta iomfru · oc
haffwir nw fylt sith kar aff brw
nenom oc wilde hem ganga Men
saendebudhen motte henne · oc bedis
aff hinne dryk. Thon bidher sin herra
drikka oc forir skot nidher karit aff
axlomen oc loper atir til brunz sins
oc oser watn vlualdom Nw vnder
standher saendabudhin · at gudh haff
wir honom saant visat oc takir
vt thina gulringa som qwindhe
plagha haffwa i orom oc andra
twa orna ringa aff gulle oc gaff
iomfrune · oc spor hwars dotter
hon aer Oc hwilkit rwm aer

at gæsta hema | aat hwa fadhers
hon sigher honom sin fadher, oc
at got rwm ær j hans huse | oc
allar tarffuir honom | oc hans ulual
dom Thandebudhin takkade gudi
som haffde visat honom rætta vag
til sins hærra son Æn iomffrun gan
gher triffliga hem til sina modher
oc sigher hænne oc sinom brodher laban
aff manenom | oc theer thin guldt
ther han haffde giffuit hæne.
Aniskøt løper laban vth gen
manenom | oc talar til hans Gan
jn wælsignadher gudhi. hwi hal
dher thu wte Oc swa ledher la
ban manen til hærbarghis
oc hans følghe oc fordar hans
ulualda oc hans thing oc hans
man. oc latir twa theras føtir
oc lather wpbordh oc mat fyri
thim. Æn sændabudhom talar fy
ri bordhe, firi thim oc sigher Jak
ætir ey hær mat jdagh. for æn
iak haffuir talat mit ærende
Jak ær tharnisto swen abraham 125
som myklin man ær for sik Hono
haffuir giffuit honom mykla gotz
ko | bade alzkona fæ. gul oc silff
tharnisto swena oc tiarnisto qui
de Æn sara fødde minom hærra en
son j sine ælle, oc ær han ensamen
theru ærffua Nw bødh min hærra
mik at letha sinom syni kono.
ey j the lande som han boor
wtan j tharsso lande aff sine æt
oc gaff mik tarff thrøst at gudz
ængil skulde mik wisa | oc lat
mik swæria at iak skulde ther
ærende troliga sysla oc sagde
Ey æst thu tha bwnden wn

dher edhin om thu kombir til min
na nesta, oc æn the synia ther
the bøn | tha skulu the swarit
for gudi Oc sigher nw swenen
huru han haffde radhit wrdh
wan hæra vidh brwnen. om the
iomfru honom gaffue først drikka
oc huru tagher kom rebecca
som gudh wisade hænne | oc hwil
ka høuidzsko hon giorde honom
Haw æn j wilin sigher swenen
gøra venlika oc sannelica widh
min hærra. tha sigher mik ther. ædher
synis | tyckir edher oc annat tha
maghe j oc mik ther sighia Oc
sidhan mon iak antighia wika
a høghra handh æller a wenstre
The fadher batuel oc laban
vndirstanda wæl at ther var gudz
wili | oc thy swara the honom skøt
oc sighia at the magho enkte
tala mot honom | oc giffua sith ia
til at rebecca skal wara ysaac
husfru Thandeman faller
a kne oc tackar gudhi | oc første
rebeccam tagher ysaac oc gaff
hæne mangh gulkar oc silff
kar | oc hænnar vardnadh gaff
han giffuior oc satias nw til
bordz | oc ætu oc drikka gladhli
ca Arla om morghonen talar
swenen til batuel. Nw bedhis
iak orloff at fara min wagh mz
rebecca Brodherin oc mode
ren swaru. lat møna vara aat
minzsta x natter nær os. oc sidan
ma hon færdas mz ther Thalde
mik ey sigher swenin madhan ve
hæra skyndade min wagh oc giffwe
mik orloff til mins hæra Tha lato

the kalla mōna / at vnderstāda
hūa vilia / oc sende hona mz sā
debudanō hem til ysaac, oc del
boram hēna fostermodhe mz
hēne / oc bidhia sendebudhē var
fara oc hans fylghe, oc badho
thæs gudh mykelika / at hā giff
in thera dotter lyckv oc fagnadh
oc tilla thyl hēna, ām̄z at thu
æft kome aff os / oc lati gudh thi
na slækt vara j tusandha tusād
oc eghne thin aff kōmād / sina ve
ner borgh oc landh ¶ Sidhan si
the rebecca vp a vluallda oc hūa
mōna / oc skyndar nw sendebude
hem til landa mz thin ¶ Om thā
tima var ysaac ganghē vt a mark
at læsa sina bōne til gudz oc bode
han æn tha j gerara / oc fik han
bradelika at sea vlualdana fiær
ran ¶ Oc førsta rebecca fik at see
ysaac oc vnderstodh aff sendabu
danō at han war hūa festeman
tha foor hon j dyrre klade, æn sen 126
debudhen sagde ysaac huat han
haffde syst, ¶ Oc talar nw ysaac
widh sina feste mō, oc skipadhe
hēne sina modhe bur oc ælskade
hona swa mykelika / at hā munde
nærstan gloma sinne modhe dōda
sonshan haffde mykit harmat,
¶ Sidhā sara war dōdh tha taker

XXV abraham agar til husfru / som fōr
ra war hans frilla, ¶ Oc fōdhe hā
honō flere synir / zambram oc
iexan / matha oc madian lesboc
oc sue ¶ Aff iexan kōmo saba oc
dadan, aff dadan kōmo latusim
oc assirī oc laomim ¶ Aff madiā
kōmo ephaoc affar enoch oc nabi

elda
da oc tuthaha ¶ Thæne sāme affir
han ledhe hær j lybie landh, oc ve
the waldughe / iffiver tridhia lottin
aff werldinne / som hethe a hans
napn affrica ¶ Abrahā lysir fōr
allō mānom at ysaac ensamū skal
wara hans ærffive, æn andrō sunō
gaff hā gaffuo oc gōr thim aff gar
de / fraa ysaac sinom syni j ōster ri
ken, oc lidho abrahams dagha oc
doo c lxx oc vara gamal, ¶ Ysaac
oc ysmael iordadho hā mz adam
oc eua oc sara j thera fialstoru sō
han kōpte fōr aff effron ¶ Aff ysma
el komo tolff syner oc slæta folk
Nabaioth oc cedar / aldeel mam
sā / masma / oc dab thema / oc i
dur / naphir oc zethma / xij. wel
dugha hartugha j blamāna lan
de ¶ Ysaac bidhe wan hæra at re
becca maghe fa barn, æn thot
at hon haffde ēke til ey naturlik
kan krafft, ¶ Æn war hēre giffin
126 hēne twa synir sendhe / oc toko
the braat til at wissanna ¶ Oc
tagher hēne thime kō / tha strid
do the j modhe liffwe, huikē the
ra fōr kōme j werdenes lyus,
swa at thera modhe war j liffs
wadha fōr thim, ¶ Oc lat fōra sik
til melchisedech som skoa war
hætlaghe / at mā iaffwadho vm
hwat han vare man ælla æn
gil, oc lathe hā spōrra aff gudhi
hwat slikt teknar, ælla hwat
hēne skal warda til hiælp, ¶ Oc
faar hō tesse answar aff gudhi
at aff hēne skulu fodhas thwa
slæcthe / the ædrigh skulu satta
warn ¶ Oc ānor skal wina vnd

sik andra slæktena | oc thæn som
før wardhir fødder aff modhir liff
we. han oc hans slækt skal thiæ
na them yngre | Oc ey ma thz
vndirstanda aff brødhromen
badhom | vtan thessa lundh. swa
som en waldugher man thiæna
fatikom manne | mz thy at han mo
dhir han oc thiænar honom hy
merike mz hans storo nadho
Oc aldrigh thiænade esau ia
cob andra lundh | vtan æ war han
wællughare æ medhan the liffde
Nu aff there slækt ær thz sant
at dauid konunger som kom aff
iacobs slækt. han wan vndhir sik
aff ydumee landh som the bodo
j ther komo aff esau Nw kom
bir thæn daghir at rebecca fødde
thwa syni. oc thæn som før kom
j lynset han war aldhir rødhir oc
lodhin som bokkir | oc thy war
han kalladhir esau. hin som sidhir
meer føddis han haffde gripit
oc hiolt om fotin a brodhir sinom
oc ty war han kalladhir iacob a
hebreska twngo Lx ara gamal 127
war ysaac tha swasnenane fød
dos oc wart esau klokir man oc
førkyndughir | oc mykin vedhe
man oc røktade alzkona sadh
Jacob war enfalder oc menløs
man oc røktade wæl sin boskap
Ysaac war kærare aat esau | ty
at han aat gerna aff hans vil
lebradh. æn rebecca ælskadhe
meer iacob Nw kombir en
dagh swa til at iacob redhe til
mat. oc esau kombir hem mod
dhir aff skoghe | oc bidhir sin bro

dhir giffwa sik æta mz sik oc
sighir sik vara mykelica mod
dan. æn thz war sidhir j thæn
landom at ældre son skulde haf
wa mykla wyrdningh fyri sinom
yngre syskenom | oc thy swa
war iacob esau Jak giffwir
wæl tik æta mz mik æn thu
lathir mik alla the wyrdningh
som tik bør til. før thy | thu ært
førra føddir aff modhir liffue
Jak ær swa mødhir sagdhe
esau at iak dør skøt æn iak far
ey mat gensten. oc hwat hiælp
gør mik sidan hedhir ælla vurd
ningh | oc swor honom til handa
allan thæn hedhir ther til hørir
ældri brodhir. oc sitir swa til
mat mz sinom brodhir | oc vyrd
enkte sin hedhir han haffwir
sælt | æn før thy at matherin
war rødhlitadhir swa som ær
saffran aff enskona grasi tha
wart esau kalladhir edon som
tydhir rødhir a hebreska twngo
Sidan abraham war dødhir XXVI
tha wart mykit swlt j lan
deno | oc foor ysaac til abime
lech konungh j gerraris som war
godhir ven hans fadhirs | oc ther
talar war herra til ysaac | Far ey
nidhir j egypto landh vtan war
thær qwar j thesso lande oc skal
iak wara mz tik | oc giffwa tik
min wælsignilse | oc skal iak giff
wa tik oc thinne afkomnd all
thesse landh som iak iættadhe
abraham thinom fadhir | oc skal
iak økia thina slækt som himil
stiærnor | oc skal thæn fødhas

aff thine slækt alla thiodena
skal signas / for thy at abrahā
thin fadher war mik lydhugher
at offra tik for mīna skuld oc
gömde fulkomplika alt thz iak
hōnō budh ¶ En nadhā ysaac
bodhe i gerraris / tha giordhe
hā for raddugha skuld swa
som hans fader haffde giort /
oc sagde sina kono wara sina
syster oc gömde war hēa bade
hans liff oc hēna æru / Sidhā
sadhe ysaac i the lande · oc
bar hōnō hūdradha awext
oc wart ohyris riker vpp a
akirkona fæ / swa at the men
i landeno bodho awundadho
hōnō sina rikedoma / oc fylto
atir all the watnē thz han
oc hans fadher haffdo grawit
mz myklo kost / oc swa my
kit bet awunden at abimelech
konunger talar til hās · ffar
bort aff landeno thy at iak
rædhis · at thu wari waldu
gare æn wi som hær bom ·
Oc foor ysaac bort til lands
ænda oc bygde ther i en dal ·
oc lat vp graffwa the watnē 128
thz hans fadhers swenar haff 17
do forra grafwit / oc kallade
thē the sama napnen som
hans fadher kallade bersabe /
oc swno liffwādis watns adh
ru / Oc for thy war dela mal
lan ysaaks oc thera swena
thz bodho i landeno · Oc sag
de war hēa / at hōnō hordhe
watnit til ¶ Annan thy lande
ær nyskin nödh aat watne so

for ær salt · oc ær enkte thz thig
na githe sidher nist til sina so
dho oc hiælp / thy at mz wattn
nærdher vin oc øl oc brödh oc alt
folk skal liffwa widh thz skal
haffwa mæst aff watneno ¶ Si
dhan groffwo ysaaks swena
annan brwn oc fore hās skuld
wart oc dela mallan thera / oc
fore thy kallade ysaac thz wat
nit owinskap ¶ Sidhan groffwo
the tridhia brwnen · oc om hā
wart enghin dela / Oc for thy kal
lade ysaac tharn brwnen widhā
thy at hans mato nytta alle
the om kringh hā bodho ¶ An
ær thætta liknas wart ytan hær
teknas nakot andelikt mz ·
watn teknar i halghe scripth
gudelikan kænedom / thy ath
swa som i watne seer man sith
anlite · swa maa man see sin
liffnadh i gudelikō kænedom
¶ Thæne brwnen groffwo först
the som spadho aff gudelikom
kænedō · oc wart om thā brw
nen dela thy at ey lydha alle
mæn thera kænedō ¶ Annan
thima groffno the thāa brwnē
som scriffwado lēxstina / oc apti
oc thæra kænedom vndersto
do ey alle mæn ena ludh · oc thy
wart oc dela om thā brwnen
¶ Tridhia tima graffwir war hēa
sialffwir thāa brwnen tha hā
synir sina sannindh sialffwir i
hymerike · oc tha forsta vardher
atir als thinge sattir som hā saa
at sea ¶ Sidhan thætta war giort
tha foor ysaac atir til bersabee

vm the samma nat tedhis war
hærra ysaac oc talar til hans swa
Jak ær thins fadhurs gudh thu
skalt ey rædhas thy at iak ær
mz tik Jak skal wal gøra til thi
oc økia thina slæct for abraa
skuldh Oc ælæmskøt giorde ysa
ac altare gudhi. oc kallade a
hans nampn oc bygde thær oc bødh
sinom swenom at graffwa thær brun
na Maadhan ysaac bodhe thær
tha kom thær abimelech konungher
oc okozar hans raadgiffuare
oc phicol hans marskalker An
ysaac møter thøm mz thæssom samo
ordhom. Hwi komen j til mik som j
hatadhen først oc æltin aff lan
deno fra idher. the swarado ho
nom Vi vndirstodhom at gudh ær
mz tik oc for thy thotte os wara
radelikt at sætia stadelika sæt
mællin wær mz edhom at the som
ekke hardher a war skada æn wi
haffwom skada giort oc ælto thik
ey aff waro lande vtan gaffwom tik
got orloff mz mykle godzsko Ysa
ac faghnar thøm wæl mz mat oc
dryk oc om morghonen ædha. 129
sworo the edha hwar androm æffter
fridh oc sæt oc later thøm hem fara
mz fridhi til sin Vmman than ti
ma daghx komo ysaac swenar
oc saghdo sinom hærra at the haffdo
funnit got vatn oc than brun
kallade han ysæretgoz oc hetir ber
sabee æn j dagh Tha esau war
xl ara gamal tha tok han twa
husfrur oc badha vtlænska
oc thær mystotte badhe hans fa
dhir ysaac oc rebecce oc hans

frændom thy at the wildo ey at hedhit
folk blandadhis mz thera slækt,
Nw æthis ysaac oc gaar skin a hans XXVII
øghom oc wænte nw at han haffdhe
litith oliffwat oc kombir honom wæl
j hugh hwat wær hærra haffwir iættat
hans affkomo. oc wænter at hans
ældre son skal fa wirdhugh at gudz
son skuli fødhas aff hans affkomo,
oc æn honom thøtte bætter wæl thy at
han haffde meera kærlek til hans som
for war sagt at han aat gærna aff
hans willebradh oc later nw kalla
til sin esau oc sigher til hans. thu vn
dirstandher wæl at iak æthis oc vet
iak ey mins dødz dagh Tak thin bu
gha oc far til skoghe, oc tha thu fanger
nakra willebradh tha gør til matin
som thu west at mik lyster aat oc
bær fore mik at æta tha warder
min hugher til thin kærlech at ypskia
tik aff gudhi allan thin fughnadh,
gudh haffwir iættat mik oc mynom
ældre som Ximskøt vndirstodh
rebecca thera wedher talan. oc viste
wæl at esau giorde gærna thz hans
fadher badh honom Oc kallar til sin
iacob. thy swa at hon weth wæl aff
thøm hælgha anda. at iacob ær wer
dughare fore gudi oc esau haffwir
widhersakt sina wyrdningh oc talar
til iacob Jak hørde thin fadher tala
til thin brodher at han wil honom ys
kia the wyrdningh som ældre bro
dhren hørde til rættu oc badh hanom
ri thy hænta honom willebradh j
skoghe oc gøra til mat oc giffwa ho
nom æta. oc sidhan wil han ælæmskøt
giffwa honom sina signilse oc ypskir
aff gudhi for æn han dør thy at han

wænte sik ekke længe liffua Nw min
kære son lydh mynō radhom | oc gak til
fæ hiordhenna oc hæmt thadhan twa kid
lingin the bæzsto | oc wil iak giora thy
nō fadhir thæn mat | thz han lystir gær
na æta. oc skalt thu sidhan bæra thæ
mat fyri thin fadhir | oc bydha honō
æta | oc mun han tha giffua thik sina
signilse. oc ysker aff gudhi tha swa at
han vænter at thu see esau Iacob
swarar thu west wel modhir min | at
esau ær allir lodhin. oc iak haffuir
linan hørundh | oc æn min fadhir fuar
at traffua mina hændhir æller min hals
bara | tha rædhis iak at han wænte
mik wilia swika sik | oc giffuir mik
ban fore godha signa Rebecca weth
wæl waxs hans wilia | oc trøstir a gudh
oc swarar sinō syni | ey rædhis iak thz
banet son min oc oradh takir iak thz
til min | war thu lyøngir thine modhir
oc gak at hæmta thz iak sagde Nu
skot gik iacob at hæmta oc fuar sine
moder thz hon badh. hon matgior 130
de swa som hō viste at karlen lyste
at æta bæst | oc fordhe iacob i the
bæsto esau klæde som hō haffde he
ma nær sik | æn kidhskin vaffde hon
om hans hændir som hanska oc hul
de thz som bart war a halsenō | oc fik
swa honō maten in at bæra for sin
fadhir Iacob ganghir in for sin fadhir
oc helsar han. ysaac spor han hwilka
hans son thz ær Iacob sighir sik wara
esau ældri brodhir oc ey lyughir han
tha han swa sighir. thy at han haffde
køpt ældri brodhirs wyrdhnigh oc mz
wyrdhnigene napnit | mz hins ia | oc
wiste oc thz aff sine modhir at thz war
thæs halgha anda vili oc radh. Iacob
talar oc framer til sin fadhir | Iak haff

wir giort æptir thino budhi | sith
vp min fadhir | oc æt aff mine ville
bradh. oc bedhis iak at thu giff
mik thina signilse | oc ofrir aff gu
dhi alz thæs fagnadh | thz gudh
haffuir iættat thik oc abraham.
Ysaac spor hwilka lundh han haff
de funnit nakot dyur swa skot
Iacob swarar | thz monde wara gudz
wili | at thz skulde skot honō møta
som han wilde Ysaac iæwar an
for malsins skuld | oc bidhir han
ganga fram til sin | thy at han
wil trawa hans hændir bar | oc
prøwa thz visselika æn han far
mz fals æller ey. Nw sidhan han
haffuir trauat hans hændir.
tha sighir han at han hore iacobs
maal oc kænnis vidh esau hæn
dhir | oc thro hærdhir handome
æn malenō. thy at myna ær
fore at brytta sith maal | æn skip
ta om sin hærwnd | oc thro ho
nō hælst | thy at thæn hælghe
ande radhir honō lønlika i hans
hiærta | at han skal tæsso sone
nō giffua sin signilse Oc ta
lar nw til iacob mz gudelike sig
nilse | thu æst min ældre son esau
Iacob swarar iak ær thin ældre
son Nw bidhir fadherin ræta
mat for sik | aff hans villebradh |
oc iættar honō gudelika signil
se | Sidhan han haffde ætit.
tha bydhir sone honō win at
dricka | oc minde tha karlin
waxa blidhir | oc bidhir han gan
ga nærme at kyssa sin fadhir
Iacob ganghir fram oc minnis
widh han. Nw ær at vndirsta
da | æptir wisa manna ordhum so

sagdo

A I - 64r

sagdho at i thæ ærwinar ælzte
brodhir ſtær oc haffdu ſerdelika
blade som ſtærre wæro til oc vare
the bladhe dyr | thy at ſtærre væl
to opta i them tima om thz offer
godha lukt gaff aff ſik thy mat-
te oc hwar bærna bladhin aff the
sama lukt Nu fore thy at esau
war for fadhir oc aflade enkte
om thz løp. thy fore ledit han
sik fore ſtærre man fadhirs gardhe
oc war thz hans offirs blade
iacob war i ſtad [illegible] | oc fore thy
skulde barnde for [illegible] [illegible] aff
bladome | oc iasua de ſtødha enkte
om sonen. wagn gaff hono gudelikan
signilse oc talar nw til hans ſino
skal giffwa tik oc thine slækt iordhe
rikis rikedoma | oc himerikis. oc
aff himerikis dagh oc fete iordh
skal tik oc thine flere hwete oc vin 131
oc olea til ymmis wæ[illegible] Oc ther-
nes fortte han hono alzkona riko-
doma. oc annan flerete skulu thæ
na tik oc thine slækt Oc thin oc
thin slækt skulu wara herre iffwir
thins brodhers [illegible] Nu haffwer
han iætta rikedoma oc valdh thin
som thwilika haffdu til them. oc alla
talar [illegible] til thin hem
skal wara [illegible] af gudh
Thwar som tik an wel oc tala wel
ælla gør til them. han skal warda sti-
[illegible] aff gudh Nu
ær han [illegible] wena sal oc rike-
ma rikedoma oc walde Nu sen
nokor [illegible] iacob hwrn han fik tessa
signilse [illegible] haffde
[illegible] oc [illegible] til e-
sau. thæ ær thz goth til at swara

nu [illegible] Biscop hugo
wighia [illegible] til prest oc thz
[illegible] sik [illegible] lønlika oc en
war komber sik fram [illegible] Iacob
[illegible] | at han war thz [illegible] fore
him som sik [illegible] vndan him
far enkte aff [illegible] | en him [illegible]
sik komber fram nu fals han en
tha sanlika ſtær. thy at som
ſe war sagdh oc læsin [illegible] Nu thæ
thz stodho fore buscope Ca[illegible]
lo haldhir sik iacob sins fadhirs
signan. thy at han for ey nu
fals aat hono [illegible] sagde som
sant war at han war ældri bro-
dhir | oc haffde køpt badhe vyrd-
nigh oc nampn aff sins brodhir.
Nu haffwer ysaac fulkomplika sig-
nadh iacob. oc næplika war ia-
cob an wt gangin fran hono. Oc
ta [illegible] kom esau mz sins mate
oc [illegible] fadhir oc helsar han oc
bødh han up sitia oc æta aff
sins sons villebradh oc sighna
sik oc wighia til fagnadha. ysaac
spør hwat manne han ær. Ha
swarar iak ær esau thin ældhi
son. ysaac gaff up [illegible] wordh
tessa [illegible] oc fiol a han gu-
delika [illegible] swa som thz
thz [illegible] men. tha gud
wisar them [illegible] thing | oc
vndirstodh at iacob war var-
dughare fore gudh oc gudh
vnte hono oc hans slækt allan
then fagnadh [illegible] oc [illegible]
han ey [illegible] | som æller var-
de [illegible] | [illegible] tha
wara sin [illegible] wil
at [illegible] | oc [illegible] sion

til esau · Hwat winde tha than wara
thz mik giff först aeta · oc at iak för
mz hono än tha kom / han signade
mik · oc skal han signadher wara / oc
nu jak hono wil thz gudh wilie ho
no vnna · Tha esau hörde thaesse ordh
ende thu wart han swa illa widh at
han öpte oc gräte oc röste so tyme
+ mz oc talade mykilo modho / Signa oc
mik fadher min / ysaac swarade thin
brodher kom mz gradelika klokskap
oc thok fran tik sighnan oc signad
Esau swarade thy nämde then oc
giffwa hono ther napn / at han skulde
swikare heta / aller thin som andra
lagghe swarn förefot · tysinar haff
wir han mik swikit oc svart / Först
tha han daerade aff mik aeldre broders
wyrdnigh / oc nw swarde han uff mik
gudz signan / Oc talade aen til sin fa
dhurs ysaac · ey haffwir thu gömt
mik nakra sighnan · ysaac swara
de hono / Jak skipade han til hera ·
oc all thin slaeckt skal thiana vndir
hans slaekt / Jak stadhuadhe hans
hradom mz hwete oc vin oc alz so
na rikedoma · hwat skal iak thik
giffwa / Esau swarade haffwir thu ey
min fadher ena godha signan aefther ·
oc dogh aff gudi oc giff oc mik na
kot / oc gräter sukkomlika oc latir
illa · swa at ysaac barkwnade ho
no / oc lätte hono a gudz wägna
feta iordh at byggia oc godh
wadher aff himblom / oc talade aen fra
meer til esau · thu skalt liffwa mz
swerdh oc stridh oc thiana thino
brodher / tha skal aen thin thima ko
ma / thu thu kaster hans ok aff
thino hals thz var thz [illegible] time

sig- 132

ydumea landh gik vndan indha
konunge joram konunger dagha
Fra thaen dagh haffde esau hath
oc awndh vidh iacob sin brodher
oc hwgxade at draepa han sidhan
thera fadher ware dödher / Rebec
ca vnderstodh esau hiarta oc il
wilia oc varnar sin son iacob oc ra
dher hono fara til sin modherbro
dher laban / oc vara mz hono til
thaes hans brodher esau vordhe
bledhare / oc glömde alt thz han
haffde giort a[illegible] mot hono / Oc
swa rebecca hwi skal iak swa en
dagh mista twa syni som iak fik
them en dagh aff gudhi / oc tala
de swa til ysaac / Före wilde iak
wara dödh aen iacob min son toke
sik husfru j thesso lande
Raskelika kallar ysaac iacob xxviii
til sin oc forbywdher hono
at taka sik kono aff chanaan
slaekt / oc budher han fara til meso
potamia landh til sin modherbro
dher / aen alzwaldugher gudh han
halde widh tik sina signan oc
late thina slaekt vaxa oc ökas
oc j manga slaektir · oc giffwi tik
oc thine slaekt alla then fagnadh
ther han lätte [illegible] thino fadher ·
oc at thin slaekt maghe eghna
thetta land ther wi faro nu hära
dha mallom oc vtlaendis / Thy si
dhan esau vnderstodh at iacob
war signadher aff sino fadher / oc
vigdher til thaes / at patriarchar oc
haelghe konunga oc gudz son sielff
war skulde födhas aff hans slaekt /
oc iacob war bortfarin til mesopo
tamia land oc taka sik husfru aff

A I - 65r

byrsto slækt thera brodhra Tha va
hopade han om sik oc sina slækt oc
tok sik til hustru en hina tridhia
ysmaels dotter / systhir nabaioth
oc hiolt sik til onda māna · oc o
dygdeliker madhir hā matte ey
wara fræmster mz godho mānō
oc gudelikom 133.
Nw for iacob of bersabee / til
aran sins fadhirins landh /
fyri thy at hans warghir laa i ffiu
canaan landh / som hans fadhirs
owini bodho · oc varo fyri thy
nw wenir at ysaac haffde opta
en wunnit sighir aff them / oc vart
sith godz · thy tordhe ey iacob tæ
ktha sik harbærghe nakt quarlde / v
tan lagdis vt a markena sidhan
sol war sat · oc lagde en sten vndir
sith huffwodh / at hā skulde ey off
sona mællan sina owena Nw
madhā han soffwir tha syntis ho
nō en stigh aff iordhine oc til hi
melsins / oc angla foro nidhir oc
vp at stighanō · oc var hērra syntis
honō sitia a stighanō oc tala til
hans Thetta landh thu soffwir
hær a giffwir iak tik oc thine
slækt · thy at iak ær hērra oc gudh
abrahams oc ysaaks thins fa
dhirs / oc skal iak ökia thina slækt
som iak iætte them ōster oc vaster
sudhir oc nordhir oc tharn skal aff
tik fodhas / alla warldena skal
sighna oc skal iak gōma tik bort
farande oc atirkomande nw / oc æ
hwart thu far / aldrigh skal iak
bryta mit ordh widh tik Nw vak
nar iacob aff sympne / oc tænkir
mz sik hwat thæne drōmbir skal

tekna oc talar mz sik siælffuō San
nelika ær gudh mz sannelikō nadō
j thæssom stadh · oc vndirstodh iak
ey at gōra hær gudhi hedhir · thæt
ær rædelikir stadhir oc wardelik
oc thz ær ey annat æn gudz hus oc
hymerikis dōr oc portir / Oc sag
de han thy swa at honō war giff
wit at vndirstanda at gudz son
skulde fōdas j thy lande / oc tha
skulde anglane nidhir fara mz
honō swa som gabriel · at budha
hans byrdh / oc sidhā alla angla
skari at siongha gloria in excelsis
Thz ær gudelika æru oc fridhir
mz godom mannom · oc sidhā æp
thir wars hērra pyno skuldu ang
la opta vpfara mz godhō siælō
oc teddis thy gud sithia a stigha
nō mællan himil oc iordh · thy
at han wilde thz tekna at han
skulde æn taka aff hans slækt
mazlika natura j iorderike sō
han haffde æwærdelica gudelica
naturn j hymerike Oc for thy
sagde iacob at honō syntis thz wara
gudz hws oc hymerikis dōr / thy
at æpte wars hērra byrdh bor han j
the helgha kirkio / badhe andelica
mz helgō nadō oc swa likamlika
a altaro · oc for thy kalla hā thæna
stadhin hymerikis dōr thy at han
hwar som fir syndalōs aff wærl
dine / oc helgha kirkio tha kombir
hans siæl skōt til hymerikis / Nw
standhir iacob vp æptir slika syn
oc resir vp marktelik amynnilse
sin hoffdagærdh sten / oc wighir
han mz oleo / oc kallar stadhen
betel a hebrezko · thz ær at tydha 134

gudz hws a versgøzco som het luza
a hebrezco / oc nuta skoghe a swaa dott
lensto · oc loffuado gudi sina iarth
mz tesso ordhō æn gud wil wara
mz mik / oc gøma mik a thəna væg
oc æn hā giffwr mik klæde oc födo
oc latir mik helbrygdo atir til mīs
fadhurs hws · tha skal hā wara mī
gudh oc thæne sten som iak vpreste
skal heta gudz hws / oc skal iak giff
wa honō mī tionda til thætta hws ·
oc the thr thiæna gudhi / aff allo ty
gudh giffwr mik · Æn thæne stader
kalladis förist iebus / aff iebuseus
slæct som thr bygde · Sidhan vart
hā kalladhr luza · thy at hittis
först mandultra rot oc wæxte
myken mit · Sidhā kalladis han
sale som melchisedech war konug
oc biskop · Sidhan war hā kalladhr
XXIX. bethel aff iacob · salomō wise kalla
de han sidhā ierusalem · Nw for
iacob östir tadhan oc kombir til
mesopotamiā landh / oc hittir allmæ
mæn liggia mz sino fæ · oc bidadho
thr til at fæt kom samā oc lypto vp
stenē som laa ifwir brunnen oc vat
nado fæno / oc talade iacob til them
hwadan æru ï mīne brodhr the
swaru oc sighia at the æru aff arā
han spor them æn the kæna labā
sona son nachor / thy at nachor
war namfrændare æn batuel hans
hās fadhr · swa at stadhen ē heth
nakor burgh / som for war sakt the
swara at the kænu hā wæl laban
Jacob spör hwru hā ma laban · the
swara at han ær wæl helbrygdo
Oc rachel hans dotter hon kom
bir thr mz fænade · Oc först hā
sa rachel oc wiste at hon war
hans modhr brodhr dotr · tha wart hā
fæghin oc sagde at han var hēna
fader systhr son · hon sighr æmskot
skot thætta sinō fadhr oc gangr
hun gladelika gen sinō systhr son
ū oc takir hā om hals oc kysser
oc ledhr han hem til sin / Nw skulo
lō wi markia at aldr mæsthr
rikedombir ï thin æwō var ï fæ
rom oc nötū oc andro liffwandis
fæ · oc rike man oc valdughe
foro mz sino fæ sialffue / æller
oc thera framæsthu swena / swa
som oc skriffwas aff iob konunge
at swa var æ til baldin værte
mz mānenō · Nw sidhā iacob haff
de værit en manadh nær labā
tha talar laban til hans · Skal
thu thy thiæna mik pæningalöst
at thu ærst mik swa skylder / sik
mik hwat thu wilt haffua / æn
laban haffde twa döttir the æl
dre het lia · the yngre rachel
lia haffde ondh öghon · æn ra
chel haffde værit ænlite oc fag
ra syn · Nw swarar iacob sinom
modhr brodhr · Jak wil tiæna
tik vij aar fore rachel / æn thu
wilt mik hona giffwa · laban
swarade honō hældhr giffwr
iak tik myna dottir æn andrō 135
māne · war nær mik swa længe
thu wilt · Oc tha bryllöpit gior
dis · tha ledis lia ï siængh til hās
iacob owitande · Om morgho
nī fandhr iacob sik wara swikin /
oc kærir ifwir laban · laban
swarar at thz ær ey sidhuania
mz os / at giffta före yngre dotter

æn ældre. vtan taghir thættu bryl
lope ær ændat tha wil iak gæræ
na giffva tik rachel. Æn iacob
tok thæt widh mz sætti. oc swa
fik iacob thwa systhir oc samu
ledh thera twa tiænisto qwinna
mz thera systra oc bon. Æn
magho män spyrgias thæt widh
at en halaghir priarchi haffdhe
fyra husfrur | oc twa systir | æn
thær giordhe han synda löst. före
thy hwnnitna thæt synd ær thær ær
antiggia gen naturine swa som
sodoma syndh. ælla gen vars hærra
budhi swa som hor oc lösskolagæ
æller amot godho sidho swa so̅
skarla ælla lyngha. Æn iacob
syndaz ey mot naturene. thy
at han kraffde enghin olosth
ker luste til them garningh | v
tan före thy at ekke war tha
anat folk i hemeno̅ so̅ sanom
gudh tianadho. thy wilde ha̅
ökia sina slækt til gudz tiænist
Ey syndade han oc thær inan mot
godho̅ sidho̅. thy at thæt war en
ghin osidhir æn tha i the ærwo̅
at haffwa flere hustrughur
före æn werlden wart fulkomp
lika bygdh. oc ey war thæt æn
tha förbudit. Thæt war oc ey
wtan skæl at laban gaff hono̅
först liam | thy at iacob haffde
dærla inyna vandat sidhan
om liam | æn ha̅ fingthe förra
rachel. firi hæna warnlok.
Nw skulde tha lia æptir gudz
vilia | födha iudam priarcha̅
oc aff hono̅ skulde komma da

uid konunghir oc aff hans slækt gudz
son mz manddo̅ | oc thy war thæt
gudz wili oc skipilse at iacob gior
de swa. thy at gud wilde halla sin
ordh widh iacob at aff hans slækt
skulde iomfru maria födhas oc
aff hanne gudz son. Nw födhir lia si
no̅ bonda flere syni | ruben | syme
on leui iudam ysachar oc zabu
lon the sæx oc ena dottir dina̅
Æn thianisto kona̅ zelpha hon
födde hono̅ twa syni gadh oc aser
Bala thianisto kona rachel ho̅
födde hono̅ twa syni dan oc nap
talim | Æn rachel hans aldra kæ
rista hon födhe hono̅ twa syni
innan hans ælli. ioseph oc benia
Nw sidhan ioseph war min
föddir oc för æn beniamin
föddis | tha talar iacob til laban
nw vil iak orloff haffua mik oc
mino̅ kono̅. thu west wæl mz hul
ke thro iak haffwo̅ tianat tik. la
ban swarar hono̅ lat mik finna thær
aff tik | iak haffwir rönt at gudh
haffwir giort wæl til mik före thi
na skuld oc giffwit mik myket
godz sialffwir skalt thu see hwat 136.
lön thu skalt före thina tiænist
haffwa. Iacob swarar hono̅ thu
vest huru litit godz thu haffde
för æn iak kom til | oc huru wæl
thæt varte sidha̅. oc tykker mik
thæt rät at iak röktæ oc om sidhe
mit eghit godz | wilt thu thæt gö
ra iak bedis thæs all the farin
thær misliktt æru | oc lat them wa
ra vndir thina sona oc swena
gömo | æn all the faren en lita

æn lat mik thīn gōma oc mi
na swena · oc vil iak ekke haf
wa fōr mīna thiænist | vtan thz
thr̄ misliita fōder aff eulundo
oc magho wi tha see hwat gud
an mik fōr mīna tiænist | æn gud
sialffwr wisadhe mik thætta rad
oc ey foor nu iacob haldhr̄ mz
swikom æn fōr | Oc ey war thz o
rættelika aat kōmit som hā fik
mz gudz wilia thy at gudh æ
ghr̄ goz alla māna oc maa
rættelica taka aff enom oc giffua
androm. Nw sidhan laban ræk
tis wal tæsse saeth tha taker ia
cob om waaren fōrst · oc huggh
widh vngh thræ oc flaar aff the
barke sōma stadhi | oc sūma
stadz ey · oc gōr thīn swa brokot
oc mislik | oc om thæn thīma
fare tidhas tha laggh hā træ
widhr̄ j watn oc lede faren swa
nær | at the saagho thræn mis
litat oc lat thīn thr̄ tidhas ō
aff tæsse list · tha wart alt thz
mislitat oc lat thr̄ fōdhis om
waren | oc wart thz bæst oc
mæst aat talino | oc thz ena sō
sent burit wart | thz wart en
lita thy at hā wandade ekke
at nytia listena · oc kō swa alt
th feta oc bæsta j iacobs walo
oc loth | Oc war thætta enkte
vndir | vtā aff naturu krafft
oc dygdh · swa som scūs ieron
mus sighr̄ dōme til at en fughr̄
fru | war thr̄ rōgdh oc ufrægd
fōre at hon fōdhe blamāna
barn | oc sidan maleth letadh
mz wisom domarom tha hiōlt hon
sina frægdh fōre thy · at iffuir
hænna sængh waro blamæn scriff
wade | oc en annor kona fōdhe væ
nasta barn | olikt badhe fadhr̄ oc
modhr̄ · oc thy vttis hōne hor | oc
sidhan hon dulde at thz gat ey
prōffwas | ypocras leta æn nakor
fughr̄ script ware iffuir hænna
sængh · oc sidhā thz war sānelikt
ka fwnnit tha hiōlt konan sina
frægdh | oc ær thz naturlikt at
æptir there syn ællr hwxan | thr̄
moderin haffwr ælle fadherin
j mæsta lustanom · æptir thy væ
dhr̄ barnsens skipilse Thær sku
lu oc thiænisto swena mærkia 137
at the skulu ey mz swikom kom
ma at sins hēra pāningom | æn thot
hwaro at the haffwa ey fult fōr
tiænist | oc ey skulu the taka
æptir dōme aff iacobo gærningom
thy at han giordhe ey swa | vtan
særlikit waro hēra budh
Sidhan thætta war swa giort XXXI
tha tala war hēra til iacob |
oc bidhr̄ han hem fara til fader
nis landa · oc ængskōt kallar hā
sina hwsfrughur til sin | oc sighr̄
thīm wars hēra wilia · oc redhr̄
sin wægh mz konū oc bōrnū | oc
allo godze lōnlika fran laban ·
thy at hā wiste wæl at hā finghe
hindhr̄ aff honom | æn han wiste
nakot aff hans færdh | Oc ey fik
laban spōria fōr æn tridhia da
ghe | aff hans bort færdh · oc
ængskōt wil han æptir honom fa
ra | mz wenom oc frændom j mykle

tāl

Domr.

wredhe | oc var nu komin a vaghe
Æn wardhin tilar til laban i söp
ne | thu skalt göra göma thin at
tala nakot hardelica til iacob.
oc thy sidhe göra. Sidhan wadis
laban gudh. oc foor mz fridh ap
te iacob oc tulas the ymilum ve
dher | oc skilias sattir. laban kys
ser sina döttir oc dotther syni oc
for atir hem til sin. Iacob foor XXXII
sidhan sina ledh mz sino fylghi
oc ænskot motte honom mykin
ængla skari | oc thy kalladhe
iacob thæna stadhen manaim.
thz ær a varsvensko borghir ælla
sampnadher. Tædhan sænde ia
cob budhskap oc sændebudh til
esau hans brodher | oc lætir honom
sighia at han haffde warit mz
laban hans modherbrodher sidhan
the saghus | oc gör honom kunnoct
at han ær aldir riker wordhin
oc wil haffwa venskap mz honom
Nw ær budskapit atir komit til
iacob. oc sigher at han haffwer tu
lat widh esau | oc esau möther ho
nom mz cccc man. Iacob ræddar om
sin brodher hwat han kombir mz
fridhi æller ey oc bidher sina bön
mz thessom ordom. Min gudh oc mins
fadhers gudh | ysaac oc hans fadhers
gudh abraham. Min hærra thu sag
de mik at iak skulde hem til the
ta landh fara. oc iættade mik at
göra wæl til min | iak kænnis widher
at iak ær myklo mindra wardher an
alla the nadher som thu haffwer
giort widher mik oc fullkomnat.
Iak foor iffwir iordan mz min staff
oc nw kombir iak atir mz thwa

249

skara. Frælsa mik i dagh oc mina
konor oc min barn aff mins brodhers
handh. thu haffwer mik thz iættat
at thu skalt göra wæl til min oc
ökia mina slækt som stranda sand.
Thz han sigher at han foor iffwir
iordan mz sin staff oc kombir nw
atir mz twem skarom thz ma nap
lika wara sagt aff honom sialffwo
thy at han skipte sith folk sidhan
i thre skara. vtan thz tekna wars
hærra pyno | thy at han foor iffwir
iordan som tydher a wart maal
nidher færdh til hælwitis at frel 138
sa halgha siæla mz sino staffwi | thz
ær mz korsins pyno som han stand
de sik widher swa hardelica at genom
gik badhe hans hændher oc fö
dher affwitlin mz. oc nidhrade hans
wald oc lypte halgha siæla mz sik
aff hælwite oc til himerikis. Oc
a halgha torsdagh foor han atir
til hymbla mz twaghia skara
fylghi ængla oc godha siæla. Si
dhan takir iacob tre sændebudha
oc sændher hwar ena stund æptir
annan mz [illegible] myklo
godz til [illegible] sin
brodher [illegible] at blidka
hans hug [illegible] mz gaffwom
æn iacob war om nattena sama
stadh som ængla skarin motte ho
nom. Æn om morghanin ærla han
skulde vpstanda oc fardhas tha
brytadis en ængil widher han | oc
thok han swa starklica | oc kosta
de sinona swa. at iacob haltade
oc war thz ey wtan tekn | thy at
swa som likamen haffwer twa
födher at styra likamen mz | swa

250

haffwr siælin thina ælskoghu| mz
andelom grunlighet hon at wardhe
na gin| oc mz andelom stighet hon
oc styrvidher til gudz| oc æ thy me
ra siælen ælskar gudh. thy min
na firstis hænar foterin| thz ær
ælskoge vidh wærldena Oc vil
de ena lændh ther mz visa iacob at
haffua mere astundan til gudheli
ka thinga æn wærldena| Ther
mz teknadhis at hans affkomandh
som nu æru iudha| oc æru halt
te i thrøne stigha hænan varghi
a. at tro| at gudh ær en| æn an
nan vægh wilia the ey firsta so
tin at gud haffwr mandom takit
oc pyno tolt oc dødh føre wara
skuld| oc løst os til æwerdhelikt
hymerike Sidhan foor han up
til hymerikis mz thræm skarom|
ængla oc hælgha siæla Iacob
hialdher ænglenom| oc giffwer han
ey førra løsan. æn han giffwer
honom gudhelica signilse. oc sigher
til hans ænglin| ey skalt thu
hardha fra heta iacob. vtan
isr'l skal [illegible] wara thit
nampn [illegible] føre thy
at ma[illegible]dan thu
æst sua star[illegible]ker widh
gudh siælffuan oc hans ængla| tha
skalt thu ey tørffwa rædhas thin
brodher ælla nakra man| oc tydher
isr'l. sua som sigher iosephus gu
delikan høffdingh| Sidhan
kallade iacob thæn stadhen gudz
ænlite. thy at ængelen tedhis
honom ther| a gudz wæghna. oc
vsin honom vp sol| sidhan han
foor offwir phanuel som nydher

a wart maal gudz ænlite. æn
føre thy at iacob kostade synu
tha han brytiadhis mz ænglenom
ther føre æta enghin sinu aff ia
cobs slækt
Nv fær iacob oc faar bradheli XXXIII
ka at see esau komande mz
cccc. folk oc skyndar nw iacob at
skipa sina konor oc sin børn| oc
sætther fræmarst badha thiænisto
qwinonar oc therra syni mz them
i enom skara. æn i annan skaran
sætter han liam oc hænna barn| ap 139
tarst sætther han rachel oc ioseph
i sinom bæstu varu| oc byudher them
allom hwariom i sinom skara| at fal
la aknæ føre esau førsta ther han
kome fram til therra| æn han gan
gher siælffwer vt fran them oc gør
sin knæfal gudhi syw sinom|
ther til at the brødher matto sam
tir wara Nw kombir esau fara
de oc løpir æmskøt gen sinom
brodher oc finnir han oc helsar
han oc grætir oc kyssir Sidhan
talar han wæl til qwinna oc barna
æn iacob byudher honom gaffwor
som før| then swarar oc sigher sik
wara yffrit riker Iacob nødgar
i hændher honom. esau takir widh
mz tackom| oc byudher honom sik fol
ghe. Iacob swarar at hans smaa
barn magho ey mykit faru| oc
bidher han fyrri fara ther til the
magho æpter koma Sua skilias
the aat brødher æn esau far hem
i seyr landh. oc iacob kombir i
chanaan til salem borgh| oc køp
ther iordh føre .c. faar| oc giordhe
vp altare gudhi til hedhers oc

kallaz a hans valangha näpn
Madhan iacob bodhe j salem
tha wart hans dottir dina
mantikin / aff sichem landz sins
höffdingh oc hēa syni · som hon
war gangē at tala widh andra
qwinna oc hēna brödhir waro ey
hema. Sichem oc hans fadhir
kandos widh at off illa war
giort / oc bedhas mōna honō
til hustru oc bynda iacob oc hās
sonō at agha alt landit mz thē
Oc bynda thin hedhnos gaffna
oc leghia hēna heem fyrgh af
thz edhrō wilia. Iacobs syni gö
ra widh thin slika sæth mz teysse
förlagho at the skulu taka thz
sama mærk a sith köt thz abru
hans slækt haffwa · æptir gudz
budh / Sichem oc hans fadhir ta
la fyri folkeno j landeno · sva at
the gangu vndir sæctena / Oc
at the skulu alle wara eeth folk
mz iacobs slækt. Tridhia da
ghen æptir sidhan thzta war
giort · oc mæneue lagho j saa
rō tha taka symeon oc leui ·
swærdh j handh oc gangu diarf
neligha in j burghena oc drap
pa thin bada fadgha / emor oc
sichem · oc huar thæn karmā
j stadheuō ar / oc gangu tha vt
mz sine syster æn andre hēna
brödhir the fangha fæ oc folk /
oc alt thz godz fyri thin war j
nan stadh oc wtan / oc fördho
hem til sin / Iacob wart aff thes
so mykelu vredhir / oc saghdhe
at landit mon alt saman koma
om kringh oc fördärffua thin /

alla hans synir gaffwo thz rätt
Sidhan tala war thza til Com
iacob · far nu til betel oc boo
thz oc gör gudhi altara · sua gör
iacob som gudh bodh · oc madhā
the faru iffwir landit / tha gaff
gudh sin rædungha iffwir alla
the som j landith bodho / oc tor
de enghin fara æpter iacob · si
dhan födde rachel ānan son · 140
oc doo īnan barnsængh / oc för
än hon doo tha kallade hon so
nē benon · thz tydhir a wart mal
särgha son / æn fadherin kallade
han beniamī som tydhir a wart
mal högra handz son. Sidhan
for iacob til sin fadhir ysaac · oc
war tha ysaac · c · ara gamal oc
vc oc do. Æn iacob oc esau hās
synir iordadho han · sidhan bo XXXVII
iacob j sama lande thz hans fad
bodhe. Nw vardhir ioseph xvi ara
gamal oc gömir sins fadhirs fæ
mz sinō brödhrō oc röghir sinō
brödhrō före sinō fadhir för fula
syndhir han saa mz thin. Æn israel
ælskade ioseph iffuir alla sina sy
ni oc gaff honō manghlitadh
klædhe oc sidh til fota. Æn sidhā
hans brödhir saghho at han war
kærast aat honō · tha hatadhe
the hā oc folgdo j huario ordhe
Nw thær ioseph dröm för sinō
brödhrō / oc war thæn drömbir
mera awnda æmpne mællan
thera · oc sighir ioseph til thera
Mik syntis os brödhir standha
a enō aakre oc skæra / æn mī
nek syntis standa · æn idhra ne
kir om kringh luta hæm hans

brødher sinom honom. mon thu skula
wardha war konunger / ælla skulo
wij luta wndir thit valdh före
tolika drøma tændis awndh oc
hath thera j mællom. Annan drøm
tedhe oc var hra ioseph oc tiladhe
han före sinom brødhrom. Mik syntis
j swmpne at sol oc mane oc xi stiær
nor lutadho mik oc thianto. Si
dhan hans fadher hørde thætta aff ho
nom / tha rædhis han awnd thera j
mællom oc snybber honom oc sigher
hwat mwn tik budha thæna
drømbir / skal iak oc thin modher
luta tik til iordha. oc sina thine
brødher. Nw haffua brødhrene a
wndh vidh han æn fadheren tæn
ker mz sik j hiærtano. hwat tolik
drombir sætte. Nw madhan iosep(s)
brødher dwælias j sikem mz sinom fa
dhurs fæ / tha talar iacob endagh
til ioseph. Far til thina brødhra
oc see huru thim mon fara oc vit
at wisa mik hwat ther gørs. Josep
kombir aff ebron til sichem. oc
spör aff vægh farande mannom at
hans brødher æru twdhan farne.
oc til dotaym. Joseph far til dota
ym æptir the / oc tha hans brødher
see han fiærran oc talar en til an
nan. See hwar drømaren kombir
mz sinom drømom. haffwom alle en
vilia oc dræpom han oc kastom han
dødhan nidher j noton gamblan
brwn oc sighiom för hans fadher
at værsta dywr / reff han til dö
dha oc swalgh. Nw ær ther santh
at enkte dywr ær wærra oc oskæ
likare æn awndh / oc skal thees
hwat honom hiælpa hans drøma

Ruben hans ælste brodher hör
de tessa vidhertalan / oc laggher
allan sin hugh til at frælsa sina
swenen aff thera handom oc tala
til thera. Förderffwom ey hans liff
oc gywtum ey hans blodh vt mz
swærde. vtan kastum han liff
nadis j brwnen / oc latum han
siælff dö. oc gömen idhra han
dir ther til at j see skære aff the 141
garningh. Oc sagde han sina firi
thy at han haffde hwcat at stiæ
la / sidhan sina swenin liffnadis
aff brwnenom oc koma han j
hans fadhers hand. Nw kombir
ioseph fram til sina brodhra.
oc æmskot föra the han aff
hans kladhom oc kastado han
liffnadis j vatnlösan brwn.
æpther rubens radhe. Sidhan
göra the som the mæn ther tha
æru gladast. tha the haffua
værst giort oc sitia til bordh
oc haffwa sina skæmtan / mæ
dan the æta / tha fara mæn aff
ysmael slæt oc föra alzkona
köpskat til egypto land at sæl
lia / oc talar nw iudhas til sin
na brodhra. Hwat hiælper os
ther at wi dræpom van brodher
æn thot hwaro at wi maghom
swæria at wi giutom ey hans
blodh wt. tho hwaro ær han
dödher för wara skuld / oc ær
ther at mærkia j hans ordhom
at ther ær litin hugnadher j
manz samwiti at vara orsaker
firi mannom. madhan han veth
sik vara sakan firi gudhi swa
som sigher crissostomus. Oc bar

tu ær thz sighir iudas at wi sælio
han warom frændom ysmaelitis
thy at han ær war brodhir | oc aff
samo kötte föddhir | oc thy skulom
wi varkunna honom · oc magho
hældhir sælia han swa som være
eghit · Hans brödhir lydha hans
rådhe oc dragha han vp aff
brunnen | oc sælia han ysmaelitis
före xxx silff peninga · oc swa före
ysmaelite iosep til egypto landz ·
Nw var ey ruben nær madhan
thætta æpthir meer rådhit war gif
wit oc giort | oc haffde för dra
git sik vndan | oc wilde sina siæ
ne haffua lönlika vndan komit
aff brunnenom oc frælsa han · Oc
för æn ruben kom til brunnen tha
war ioseph vt draghin oc saldhir |
thy at han foor lönlika oc varlica
om kringh fiærran til · Nw sidhan
han fan dhir swennen vara borto tha
wart han swa illa widhir at han
riffwir sin kladhe aff sik | swa som
man göra j them landom aff mykle
gremmardo oc tallar til sina brodh
ra · Hwart skal iak gangha at leta
sina sweni · madhan iak see han
engha stadhi · Sidhan göra the al
le saman rådh · oc lata ioseps kiorr
til j kidlingha blodhe oc sændhen
mz waghfarande manne til sins
fadhurs | oc badho han sighia at
han haffde kiortelin funnit · oc
spöria aff thera fadhir æn han kæn
ne kyurtilen | oc vartha oc en hæd
iffwir fadherin at han skulde mz
them kiortlenom vndirstanda sina
gremmardo som han haffde giffwit
sinom kæra syni fadherin kænnir

kiurtelin oc grip swa til ordha · æthz
wærsta oc bansatta dyur haffuir
riffuit min son iosep | oc swalghit oc
tha all hans barn komo til hans
oc hughna han tha tok widh engho
hughnadhe · vtan swarade them | en
ghin hughnadh haffwer jak mz edhir 142.
bæst ær mik at dö | oc fara nidhir
j hælwite til min son · Oc skulom wi
hær mærkia at the som æru j
samma hælwite haffua enga pyno
som skadha them at the magho
aldrigh see wars hærra anlite | oc
haffwa mist allan hymerikis
fagnadh oc gladhi · Andra pi
no haffua the aff thy at them
brænnir badhe innan oc vtan hæl
witis eldhir | oc synda samwit
riffwir them som ormer | oc
thessa twa pynor haffua alla
ondhe kristne mæn thir koma
oc swa hedhnir thir aff wærldæ
ne faro æptir barndom | æn he
dhin barn haffua the pyno e
na at the haffwa mist hymeri
kis lyus oc gladhi | oc æru tha
förgiost thy at the varo ey til
than aldir komen | at the mat
to sik hymerike thiæna oc ær
na swa som kotkarls son haff
wir engha sorgh | at han ærffwir
ey rike mz konunge syni · Nu
the gudelika man som dogho
firi wars hærra byrdh swa som
iacob oc hans forfædhir | foro
oc alle til hælwitis til thæs
dagh thz gudz son foor nidhir
aff graffwene · til thera j hæl
wite oc frælsadhe them · æn tha
haffdo the engha pyno thir |

A I - 69v

andra æn tha at the saagho ey hinne
rikis lyus fore æn han kom · oc thot
hwaro haffdo the mykla gladhi oc
ro · aff sulikolike ro oc aff thwan til
thas komo oc kallado them stadhe ha
brahams skøt oc j thz skøtit oc j them
hughnadhe swadadhe iacob til sin son
ioseph Nw madhan iacob syrgher
sin son · tha salda køpmæn iosep j
egipto landhe putiphari pharao
nis konungx marskalke som sidhan
wart høghesta prester · swa som biscop fy
ri thy at han hiolt sik aff kolliko
syndom Oc ær thz mærkelikt ath
hedhnir mæn toko sik renliffwis
mæn til prest Thasse same køpmæ
nena · kallar scriptin først ismae
litas oc sidhan / ~~oc sidhan~~ madiani
tas / thy at ismael oc madian wa
ro thwe brødher / abrahams synir
oc agar / oc var madian fødder si
dhan sara war dødh / swa som offwan
mæer j bokene præffuas / oc waro
therra brødhra slæktir æn ostyltar
oc thy kallas hon stundom aff ma
dian / oc stundom aff ysmael

XXIX Nw ær josep j egipta lande j
putifar marskalks walde oc war
gudh mz honom · oc gaff honom vitz
oc lycku swa at hans herra giordhe
han om sidher valdughan iffwir alt
sit godz oc firi ioseps skuld / økte
gudh hedhningans godz Æn ioseph
thiænade swa troliika hedhnom herra
at han enkte varnade sik til gangs
aff hans godz vtan sina fødho Nw
war iosep mæna varnastir oc aff
wndrade diæffwlin hans mykla lyc
ko / oc dygdh · oc kombir hans fru
gha til kotligha frestningh / swa fra

ædhika / at hon talar oføghelika til
iosep vm syndelika gærningh Jo
seph radis gudh oc aff mykle
dygdh styrdis han vidh olofflica
gærningh oc swarar hænne swa at
herra haffwr mik giort valdughan XL
iffwir alt sit godz / vtan iffwir idher
min fru · oc for thy maa iak ey gø
ra swa mykelsa illa at wara mi
nom herra otro / oc synda a mot mi 143
nom gudhi Hon lather ey at uro
a swenen mz olofflikom ordhom
hwar daghlica / æn han gømir
sina æro · oc sigher æne gen fu
le syndh Nw vardher iosep en
dagh ensamin staddir j sine syslo
ther som hon var inne oc giorde
diæffwllen hona swa willa · at
hon grip han om kladhe til haldz
oc talar vføgha til hans / han
smøgher sik bradelika aff klæde
no / oc rymbir aff husenom fra hen
ne Nw sidhan hon vndirstodh ·
sik vara forsmada tha øpir hon
oc kallar sina swena oc kære fo
re them / at hænna husbonde haff
wir offmykit framdraghit vt
lænska mæn / at gora hænne skam
oc hugher vppa swenen at han
beddis til olofflika gærningh mz
mik / oc sidhan iak øpte til hiælpa
sagde hon tha vart han raddher
widh / oc rymdhe swa raskelika /
at han lagdhe sin kladhe æpther
oc ther mz føste hon lyghnena
firi sinom husbonda forsta han kom
hem Husbondin thror off my
kit hænna ordhom / oc kastade han
j myrke hus mz konungx fanghom
æn gudh war mz iosep swa ther

som ānar stadh oc gaff honō lycko
til thærs mæs iffivir saa mykle hu
sit oc trodhe han iosep siva wæl at
han skipade honō at gøma alla fan
gana / oc hā gømde thm mz fulle tro
thy at gudh war mz honō / oc styrde
han til alla dygdh

Nw madhā ioseph war j thæssō
skipilsom · tha vardh pharao
koningh vredh sinō skænkiara oc
andrō thiuē som saa iffivir hās brød
gærningh fyri thera skuld / oc bødh
at kasta thē j mykle stuffwo mz hās
fangō / oc iosep thok widh thera gø
mo aff hans vaghna som føresco ma
war iffivir mykla husit Vtaghra
stundh sidhā the haffdo thr sitith · tha
vilde war hra thee sina nadh iffiv
iosep / oc læt tæssa twa sighna sin drō
om ena nat hwar thera oc gaff thē
mykin rædduglia aff drømomen ·
Josep kombir arla til thera oc finō
them mera obloda æn the æru føra
wane at vara / oc spor aff thē hwat
sliko valdh · the swaru honō at thē
haffdo rædelika drømt / oc the maa
gho enghō them na som radha kan
Joseph swara at hans gudh ær val
dughr at kæna honō radha drøma
na · Nw sighr skænkiare sin drøm
mik syntis sagde hā eth vintræ fø
re mik · oc iij kuulor a træno som
tree vinqwistar væxtu vp aff · oc
giordho blomst / oc thr nærst moen
vinber / oc iak thottis haffwa mis
hra konunx kar j minō handom oc
thotte mik som iak thok vinbærin
oc kristade iak mostin j karit / oc
bødh iak minō hra drikka Josep
radh hans drøm oc sighr at tree

vintrææns kuulur oc qwista tyde
thre dagha oc æptir the tre dagha
sighr iosep til skænkiarenō / mun
pharao koningur mynas a thina
gambla thianist / oc skipa tik ater
j thina ærvo / oc skalt thu bæra hās
kar siva som før Oc ær thz min bøn 144
til thin at hwilkē thima tik far
wæl / at thu haff aminnilse mine
nødh / oc tæl fyri konungenō at hā
friælse mik aff tæsse fængilse / ty
at iak ær stolin aff ebrea lande
oc thr insatthr vtā mina skuldh
Nw vndirstādir bakara mæstu
ren at iosep haffdo vislika radith
drømin / oc sighr han nw sin drøm
mik tykte som iak haffde try hwite
miøls iffivir minth huffwod / oc j thy
ovarsta hwarno syntis / at iak bar
alzkona brødh oc fughlar atto aff
ty Josep radhr drømen hans · oc
sighr at thry hwarn tekna tre da
gha · oc fiærde daghē lathr phara
o koninghr taka thit liff aff thik
oc lætir tik tha vphænghia / oc mo
na tha fughlar riffwa thit køt Thrid
ia daghin thr æptir tha vard hø
tidh konunxsins æptir thy som
var føddhr / oc giorde mykla væz
lo oc hoff oc widhr bordh mintis
han a thm badha / skænkiaren
oc bakara mæstarin / siva gik
thē badhō som iosep haffde them
drøm radhit · Æn skænkiarē sī
dhā honō foor væl at / tha glō
de han sina loffwa widh ioseph
oc thy reddhe var hra honom
hiælp ænan wægh

Thwē iamlangō sidhā tedhe XLI.
var hra pharao konunge /

thwa drøma honom syntis at han stodhe
widh nilo strand oc thotte honom at
vij kør fughra oc fulfeta foddos vp
a natu landeno, æn andra siv flu
tu vp aff flodhene / fula oc magra
oc fødhos vp a strandene a godhom
græsom oc græsuæxt. Oc thotte ho
nom som tæssa siv riffwo oc aato hi
na andra som feta oc fughra varo
Aff thæsso sympne vart konungin
bradelika vættir / oc æmskot som
nade han atir oc syntis honom at vij
ax vaxa aff enom halme ful mz korn
oc fughir / oc andhor vij ax thotte ho
nom fordærffwadh aff illo vadhri oc
thotte honom at tæsse syu ax ato alla
hina vij fyrsthrnd. Thær hørir
til at vndirstanda at sumir drø
ma æru skalike / oc some oskalike
oc koma stundom aff thy at manz
sins natura ær krank / oc ær antig
gha heti ælla kolde rikare j hanna
skipilse. Oc thy tykke sumom man
stundom som han ærwdhi j elde ælla
vatne, oc thyrstom manne tykkir som
han drikke. Stundom koma drø
ma aff vadhra skipte / thy at før
æn wædhrinom vændhis om skip
te vtan om kringh os før rørs
manz sins hiærne aff ty. oc thær aff
drømer man stundom fiska føre
vædo / oc eld føre thørku. Stundom
drømbir man om tholikt thingh
han hugsar tha han ær vakin.
Stundom koma oc drøma aff æng
la krafft / badhe godha ængla oc
swa aff illa. Onde ænglar drøma
manz sins liff oc røra firi thy mz
sins hiærna j sympne til mangan
hægiuma / oc sidhan visa the si

nom wenom hemelika swa som aff gu
dha manom ællar qwinnom anna
ra manna drøma oc gøra the sina
spaman oc thær aff komer mykin vil
la / æn godhe ængla wisa optu godhom
mannom gudhelikan budhskap j sympne
Nu om thæn tima j egyptalande 145
haffdo diæffla mykit wald oc man
gu tro vina spaman hærdla oc
gærwa mz konunge, oc thy lætir
han kalla them tughir om morghe
nen, oc bidhir radha drømana. Nu
thy at tæsse drøma varo ey mz
diæffla krafft rørdhe vtan haddhe
aff gudh siælffwom / tha visto ey diæf
lane at wisa sinom spamannom ansuar
oc kunno tha ey gøra skæl konunge
Nw sidhan konungen radhis mer
æn før om drøma, tha mynnis a
skænkiare oc visar konungenom at en
ebreskir swen war j fangilsom mz
honom / oc huru han radh sannelica
thera drøma hans oc bakara mæs
tarans. Ænskot latir konungen jo
sep koma føre sik oc æptir konung
sens budh tha vart joseps hear
skurit oc han kladdhir oc vp led
dhir firi konungen. Nu talar pha
rao til josep mik æru tedhe drø
ma / oc ær them enghin radha kan
vtan thær haffwir iak hørt at thw
kant thz aldra bast. Joseph swa
rar var hærra ma vtan mik swara
pharao konunge til tolik thing.
Nw tal konungin drømana firi
josep swa som the før waro talde
Joseph radhir hans drøma / oc sighir
swa badhe konungx drøma ær en
drømbir / oc tekna badhe eet thz
som gudh wil haffua giort. thz te

dhe hā pharao konunge Siw fag-
ra kō oc vij ax ful mz korn æru
vij fulkomen godh aar · thz koma
skulu först Æn vij kōr thunna oc
magra som æptir thm koma oc
vij visin ax · æru siw o aare æpt
skulu koma swa mykin at enkte
mon æptir lewas aff the siu goda
aara wæret Æn thz at j saghe tysuar
thz sama j the sama drömum thz ær
för thy at dröme ær stadelika sand
oc vars hwa ordh som hā tulade til
edhr j sympne skal visselika varda
oc raskelica fulkompnas oc tykkir
mik thz wara radelikit at j skipe
en vitrum man oc klokan iffwir
alt landit Oc skipi foghata iffwir
landhit vndir sik oc latin saman
hanta om the första siw godha a
ren femta delin aff allo auæxt
oc gōma j konunx gardhō til ath
hiælpa folkeno iffwir siu aara
swlt mz · oc pröffwas har mz at
alt höre konunge til som j rikeno
ær oc skipi rikeno til gangx æpt
godho radhe ælla haffde ey iosep
swa gudelikir man radhit tæssa
hwndh Nu vndra pharao iffwir
iosep · badhe hwru vitherlika han
redh drömana oc swa hwru rade
lika hā haffir radhit hono Oc
tulaz til sit radh · monū wi finna
ānan tæssa mās like som fulder
ær mz gudelikō anda oc tular
til iosep mz giordho radhe Mæ
dha gudh visade tik tolik ordh
oc radh oc iak weth enghin vi
tære ælla thin lika · tha skalt
thu warda höffdinge iffwir mī

gardh oc thino budhi skulu
alle lydha en sāmit konunx
napnis vyrdnugh skal iak
haffua före tik oc skipaz iak
til wældughan iffwir alt egyp
tu landh oc til witnis oc stadh
fastilse tok pharao gulringh
aff sinne hand oc satte a ioseps
handh oc kladde han mz dyrast
to bysso oc lagde wridin gul
ringh iffwir hans hals · som j
thm awom var mykin pryde
oc skipade hono sin vagn thy
at j them landō fara konunga
oc höffdinga adir bonadhu vag
nō · oc bødh at en skulde ropa före
ioseph thz han fore at alle skuldo
knæfalla hono oc wetha ath
hā ware wældugher foghote iff
wir alt egyptu landh Ephara
o tulaz æn til iosep Swa som iak
ær pharao konunger tha skal
enghin j egypto rike · röra hand
ælla fot a mot thino budhi ·
Oc vændhe hono napn oc kal
ladhe hā wærldina helsara thz til
at swa som hans nampn war
om skipt · swa matte alle man
thz pröffwa oc vetha mz hans
nampna skipte oc gaff hono
asenet til hustru hans gambla
hra putiphar marskalks dotter
som sidhan var afguda biskop
j man stadh eliopolis som solin dyr
kadis fyri gudh Oc wart han
takin til biskop före sith renliffue
skuld som för ær sakt · xxx aara
gamal war iosep tha han fik
wald iffwir egypto land oc for

146

71

hin welduxstir iffir all landhin
Nw koma vij alari · oc warth
swa mykin affwaxtir alzkona
korns / at ingen mattæ widh
landhen a haff strandhinne oc en
gin gat wæknadh ælla matit thz
Asenet fødde ioseph twa syni før
æn warin komo / første war kal
ladhir manasses oc annar effraym
Sidhan komo vij aaren oc swa
mykin swlt at all wærldin tholde
mykla nødh · oc j egypto landhe
hittis ey fødha / oc ropir alt folkit
a konungen oc bedhis hiælp · oc
konungin wisar thim til ioseph · Nw
latir ioseph up ladhur oc saldhe
før inlænskom mannom · oc sidhan them
aff androm landhom komo
XLII. Iacob faar at spøria at hwete
ær falt oc alzkona korn j egyp
to lande / oc talla til sina syni ·
Iak haffuir spört at hwete ær
falt j egyptu lande · farin thit
oc køpen os wara tarffwe før
æn wi swælto / The gørra som han
bydhir · oc faara alle brødhir v
tan beniamin oc war han før thy
hema / at fadherin wænte sik
ey haffwa fflere syni aff rachel
som hon war karast · oc rædis
at nakot skulde at hanom koma
Nw komo the j egypto landh mz
androm mannom som oc foro at
køpa korn / oc komo føre ioseph
oc fiella a knæ føre han swa som
andre / Han kænne thim gørla
oc talla hardelikare til therra ·
hælst føre thy at han hwar at 147
the haffwa førkomit beniamin

samibrodhir hans swa som the
wildo hanom førkoma / madhan
than war the ey komen mz thim oc
spør hwadhan the æru kompne
The swara hanom at the æru aff
chanaan lande kompne at køpa
sik fødho · han kænnir thim wel
æn the kænna ey han / Than nimis
a sina drøma / oc tykkir nw at
the æru nærstan sannadhir oc
talar thy æn bradelikast til the
ra / at han wil at the thole nag
ra genwærdo før therra synder
j tæsso hem oc wil ey at the bære
hona til hælwitis mz sik wtan
skipar thz swa at the magho kæ
nas widh sina synd oc syndha
gæld Oc sighir til therra j ærin
spæiara iffwir land · oc æren har
kompne at skodha hwar landz sins
wæru ær otrøstast / The swara
hanom ey ær swa hæra · wtan wi
æro har kompne at køpa os fø
dho oc ærom alle ens mans
synir · ær sidh ærom wi køp
ne oc engin ondzskap vihom
wi gøra vtan gærna idhre tia
nisto mæn wilhom wi vara / Io
seph swarade thz ær alt annat
sanare j æren kompne / at speia
landit · the sighia thz ne gen / oc
sighia sik alla vara brødhir / oc
thy ær thz ey vanlikt at the fa
ra alle at speia · vtan the matto
wæl tro enom ælla thwem aff
sik / æn the wildo landit speia /
oc thy sighia the at the æru
alle brødher kompne / wtan than
yngxte som hema ær mz fadhir

sino oc annar som hwarwin ær thz
ær som iak sagde sigher ioseph oc
thy spegher j landum at j æru ma
gi oc starker oc thrøstin edher Nu
wil iak prøffua edhra samnd Iak
swær iffuir mis thra liff oc helso
pharao konungx j komen ey hæ
dhan førr æn idher ynxte brodher ko
mir sændin en aff edher hem æptir
honom æn j vardhe hær j iærnom
bliffua ther til iak prøffuar hwat hal
dher j æru sannada mæn æller ey.
Vilin j ey swa gøra tha swar iak
om konungx pharao liff oc helso
at j skulin haffua spejara vart Nu
varda the alle kastade j myrke
hws thre dagha Tridhia daghe
lætir han them vtledha før sik oc
talar til thera Nu wilin j liffua tha
gøren som iak sagde thy at iak
rædhis sannan gudh oc skal iak en
idhra halda j fængilso oc allo an
dro loffua hem føra the fødho thær
wen køpt oc komin sidhan atir mz
idhro ynxta brodher Nu varda the
gøra som han sagde oc tala sin j
mællom oc wita ey at han vndirsta
dir thera twngo thæssa genuar
do haffuom vi skuldat thy at wi syn
dadom a wan brodher tha wi sagho
hans nødh tha han beddis nadir
aff os oc wi lætom som wi hørdhom
han ey thy ær nw tæssa genwar
da oc vro komen iffuir os. Ru
ben talar til thera swa at ioseph
hørde a Iwar vitin j at iak affradh
dher oc førbødh at gøra syndelica
vidh sina sueninn oc j vilden ey tha
lydha myno radhe Nu letar gudz
hæmdh æpter hans blode Iughe

thera weth at ioseph vndirstodhe
thz thy at han talade til thera mz
tolk førra Josep wændhe sik om
fra them oc grætir widh thera
vidher talan. Sidhan vænde han
sik til thera oc weth im at ruben
ælste brodhern ær sakløs oc føre
thy byndher han at bindha thæn
broderin ther næst ær ruben at
aldri oc lætir bindha symeon j
thera asyn Sidhan byndher han si
nom swenom at fylla thera sækkia
mz hwete oc laggia aldra thera
silff som the haffdo vtgiffuit føre
kornet. offuerst j sækkiana hwars
thera silff j sin sæk, sidhan furu the
brødher hem mz orloffwe Nadhan
the æru a vægheno tha læther en
thera brødher wp sin sæk oc fundher
ther sama silff j sækkeno oc sigher ta
ghar til brødhromen sino at hono
ær hans silffuir atir giffuit. the
vndra sin j mællom oc vænta thz va
ra aff gudz nadhom Sidhan koma
the hem til sin fadher oc sagdo ho
nom alt thz them war til komet.
oc at landz hærran talade hardelica
til thera oc giordhe Sidhan lato
the aller vp sina sækkia oc fun hwar
thera sith silff innan sino sæk mz hwe
teno oc vordho myklelica rædher
at the see giort mz swikom. oc at the
skulde witas tyuffnadher Jacob ta
la til thera. barnløsan haffwen j
mik giort Joseph ær hwarffuin bort
symeon liggher j fængilsom beniam
min wilin j bort føra, swa mangha
genuardha æru iffuir mik kompna
Judas haffde twa syni. phares oc
zaram mz thamar oc talade han

til sins fadhurs Iak loffuar tik at
drapa mina thua syni æn iak fører
ey beniamin ighen atir til thin so
iak fører han bort Giff tha vti mina
handher. Iak wil han antwardha
atir j thina handh Fadherin swarar
Ey fare nu son beniamin nidher j egyp
to landh mz idher. hans sambrødher
ar døder oc han liffuir ensamen
æptir rachel. kombir hono nakot
genwardha til tha ledhin j mith
hwita huffwod mz mere sorgh til
Thes j mælla vax thalnutis
te swlt sidhan the haffdo alt
thz vp ætit thz the køptu the sine
oc talar nu iacob til sinna sona. Ffa
ren andra fardhena oc køpen os
æn nakot til fødho Judas swarar
sinom fadher landzsins herra haffuir
swarit som wi sagdom før at vi skul
lom aldrigh see hans ænlite wtan
wars liffs wadha æn vaar ynxte
brodher fylgher os ey wilt thu lata
han mz os fara tha farom wi sama 149
oc køpum ther thina tharffuir ælla
farom wi engaledh til egypto land
Nu haffua the badha en rædhogha
iacob oc ioseph iffuir beniamin liff
thy at ioseph rædhis at the haffua
æn illa giort widh beniamin som
the wildo før haffua giort widh
han sialffua æn iacob rædhis om tha
at the mondo thy bedhas bena
mins fylghi at the mondo samu
ledh hono skadha oc bær tho iffwir
oc an swarar sino sonu. tussa ledh
Thz giorden j mik til drøffuilse oc
mere ysilo at j sagden idher haffua
flere brødher the swara sino fadher
landz herran spurdhe os æn var fa

dher liffdhe oc om wi haffdhom nakot
brødher hema liffuandis vi swar
dom hono thz sannasta oc kom thz al
drigh j vara vrentu at han skulde
wilia føra ens see van brødher Iu
das talar framer til sin fadher. lat
fara han j mine værio oc vardh
til at wi skem lidugher at fardas
oc køpa os fødho. oc liffua vi oc
war børn Iak taker swa swenin j
mina hand. then kraff han atir aff
myne handh vtan iak ledhe han
hem som bort helbrygdo tha wil
iak bæra synd oc skadha føre the
skuld haffde ey thæne dwalh wa
rit tha varom wi longo atir køp
ne annan tima Jsrel giffwir wt
sin son oc sigher til thera madha
swa mykin ær liffs nødh tha gø
rin edhan vilia mz swenenom oc
takin mz idher the dyrasta frukt
oc køpskat som vaxir j varo lan
dom oc førin giffuo landz herranom
oc takin mz idher twæneghin silff
ther ær at sighia badhe ther silff som
j førdhen før oc fwnnen sidhan j
sækkenom ther til at enghin magh
idher odygdh wita. oc swa annat
silff at køpa mz tæsso sine Gudh
min alzwalloghe gudh gøre idher
landz herran blidan. oc giffui hono
thz j hugh at han lati lidughan
idhan brødher symeon aff bandom
oc fængilse oc lati beniamin atir
hem til min at koma mz allom idher
Iak man sitthia barnløs oc bidha to
lika vaan som gudh wil vnna mik
Sidhan toko the ix brødher bena
min oc giffuor at føra landz herranom
oc twæneghit silff som før ær sakt

oc foro nidher j egypto landh oc ko
mo for iosep | Forsta ioseph sik ath
see sin brodher beniamin mz andro
sino brodhrom | tha kallade han sin
redho swen oc sighir til hans ledh
thæssa mæn j mit hus oc gör væl
til matha | oc the skulu æta mz
mik j dagh | Oc maa hær vndir
standa at han vilde ey hæmpna the
gærningh the haffdo giort up a han
vtan sin brodher vilde han hæmpna
om the haffdo hono misgiort. thy
at swa bywdher vælskipadher kær
leker | at ælska mæst siælffwan sik
til himerikis oc gudelica thinga |
æn ey til iordirikis hedher. tha ær
ther dygdelikt oc gudelikt at vnna
bætir sino brodher æn siælffuo sik
Oc thy wilde iosep hællir hæmpna
sins brodhers vrat æn sin eghin. 150
Redhosuenin giordhe sins hærra bud
oc ledhe thöm j sins hærra hærberghe
The sitha ther rædhe oc bidha oc
talar en til annars. wi æro hær in
satther dærla at swara for thz silff
wi funnom j varum sækkiom | oc wil os
landz hærran wæffma oc blandha
oc döma os sik ævindelika thrælla
Oc ganga wi alle saman fore stal
laren oc ta- la til hans. sinnast
wi hadham foro tha fingho wi tik
silff. fult wardh fore waart korn
oc kannom ther widh at wi funno
mo thz alt saman j varom sækkiom sidan
wi hem kommom. oc ær thz ey j wa
ro samtom haa thz ther laghdhe.
Wtan thz sama silff haffwom wi tik
atir fört j hændir at sælia oc an
nat iæmwæghit til wart köp.
Stallarin swarar thöm gudz fridher

warin mz idher | edher gudh oc idhars
fadhers gudh han haffwir giffwit idher
thzta sama silff. æn idhart korn gialt
haffwir iak gömt mz fulle wikt.
Thær ma vndirstanda at ioseph
haffde ey hedhne mæn j sine thiæ
nisto. vtan gudelica mæn ther tro
do a hans gudh oc haffde vndirsta
dit aff tæssom brodhrom | at the oc
theri slækt dyrkado oc than sam
ma ensamin oc sannan Stallarin
sighnar thöm wæl. oc ledher in syme
on til thera aff myrko huse. oc lat
giffwa thera astin fodher æn the sa
tu oc reddho sina gaffwo til iosep
gik til bordh. | Vm midhia dagh.
först tha ioseph kombir ingangan
de. tha frinteradho the hono gaffwo
oc böia sik til iordh fore hono han
helsar thöm blidhlika j gæn oc talar
til thera. Ær idher gamble fadher
helbrygdha som j saghdhe mik aff
for ælla leffwir han æn. the and
swara hono helbrygdha ær han
idher tiænisto man. oc böghia sik
ænnidher a iordhena fyri honom
Ioseph kastar öghon til sambro
dher sin beniamin oc talar til the
ra brodhra Ær thæt idher yng
te brodher som j saghdhe mik aff
oc jæmskot talar han til beni
amin gudh giffwi tik sina nade
mith kæra barn oc skyndadhe
sik in j lönlikare hærbarghe
fran thöm thy at han gat ey tua
ro haldit iffwir sin brodher Si
dhan thwar han sith anlite æpter
gratin oc gangher in | oc lather
redha bordh. oc skipa alla in
födda man widh sith bordh

oc widh annat bordhit sina brodher
hwar aptir sinom aldre Oc than
thera retto som fram komo tha ret
tis ærn mykit fore beniamin som an
dra twa Nu wordho the drikka
oc hwar sik wæl hatha tha bødh
iosep sinom stallara fylla therra sæk
kia wæl mz hwete oc lægia hwars
therra hwete i hwars therra sæk
Oc i beniamins sæk tha lægh thw | mis
mit silffkar Om morghonen ar
la tha the waro bort farne mz
sina gardho tha stallar ioseph
stallaren til sik oc bydher honom
them fanga oc aptir them fara oc
wita them skyld fore silffkarit
Stallaren gør sam wledh. han
far aptir them oc talar til the
m. ondasta gerningh haffuin i
giort oc stulit mins herra silffkar
ith som han ær wan at gøra sin
spadom mz. oc thy waren i wærdhe skyl
dena fore honom The swara gode
herra hwi talen i swa. at wi tholke
thianisto wilde haffua giort
swa mykin ondskap. thz samma
silff wi funnom førom hema i wa
ro sækkiom førdho wi atir til thin
Oc huru ma thetta wara at wi
haffuom stulit silff ællar gul aff
harrans huse. wardher thz funnit
mz nakrom warra tha skal han mis
ta sith liff. oc alle the aptir liffua
skulu thera awardelica wara hær
rans thræla Stallaren swara
them then ther silffkarit hittis
mz han skal ewardelica wara
min thræl oc andre skulu wara
orsakalose. oc omskodhe far han
til at letha fram them ælsta oc

swa til them yngsta oc mondhe ther
hitta som han haffde lakt ther Nw æru
thwænne skæl hwi iosep monde swa
mykelika qwælia them Oc ær ther
førsta at the matto aff the mødho
fulkomplika kænnas widh at ther war
synda gerningh i thera heme. oc ma
gho wi hær aff wndirstanda at loff
likit ær fore gudhi at mødha them
man som os haffuer giort ther til at han
wil bætra sik widh gudh Annor
skæl waro thesse at han vilde wita
huru mykin godhwilia the haffdo
til beniamin Oc haffde han annat fu
nit tha wilde han taka sin sam
brodher til sin oc gøra wel til hans
oc warna han fran them wadha som
han war sialffuir i komin oc mina
wilde han sidhan om wardha hwat
andre føro Nu wardha the brødher
illa widh saa tha beniamin ær uphal
den oc the rifu sin klædhe aff sik
fore harm skuld oc ladha up aptir
sina sækkia oc vilia engalundh
giffuin vp beniamin for ænn the
koma fore ioseph sialffua Oc gan
gher nu iudas fore sinom brødhrom in
fore ioseph oc fella alle brødhra
nedh fore ioseph oc han talar til the
m. hwi vilden i swa gøra a mot
gudh ælla wiston i ey mi
spadom ælla wisten i ey at enghen
man kan arin mykit til spadom som
iak oc aldra hælst mz the silffkareno
som i haffuin stolet Iudas andswa
rar honom hwat haffuom vi hær til at
swara. ælla hwat rat magho wi
fyri os bydha gudh sialffuir plagar
os fore nakra wara gambla synd
Nu æra wi ærom alle thinæ thræla

badhe vi

badhe wi swa oc then ther silff kare
ar funnit mz Josep swarar honom
fiarre vare thet at iak se them domberen fra mik
at oskyldughe gialdhe mz skyldugho
Then som stal mit silfkar han skal
wara min thrael. j farin mz fridhi so 152
orsake aren hem til idhan fadher Ju
das gangher dierffuelika naermer
oc talar til ioseph Jak bedhis orloff
at tala for idher thy at j aerin nu hoe
te hera aepte pharao konungh J spurde
os brødher forst wi komom aen wi
haffdom fader oc modher liffuadhis aella
flere brødher. wi swarado minom herra
at os liffde fadhir gamal karl oc
waar yngste brodher fødder j hans
aelli. aer hema mz honom swa kaer
at fadherin ma ey see aff swenenom
engha barn modherenna. thy ath
hans samb brodher aer dødher j swara
den os laetin idhan yngsta brodher
til min koma oc wil iak se han wi
swarado edher min herra. at fadherin
monde dø aen swennin fore fra honom
J suaraden os vtan idher yngste bro
dher kome fore mik mz edher tha
skulen j aldrigh thorra koma fyri
mit anliti Sidhan wi komom til
wan fadher oc han badh os annan
tima atir faras til edhart landh
tha swarado wi honom idher ordh om
sina swenen. thu sagde war fadher til
waar J vitin wael at iak haffde twa
syni mz rachel. annar foor mit aere
de til edher oc fik iak budh aff idher
at leon haffdo swolghit han oc al
drigh sporde iak meer aff honom
til thessa dagha. Nw aen j førin oc tha
na swennin bort mz idher oc honom
kombir nakot til j waghenom tha

ledhin j minna hwita aller til haelwitis
mz mere sorgh Nu aen iak kombir
hem til min fadher sigher nidas til ioseph
oc ser han ey sina swenen mz os tha dør
han aff harm thy at hans liff haldher sik
widh sina swenens liff. oc aero wi tha
alle brødher skyldughe for gudhi for
fadhurs dødh Nu hera iak skal vara
idher thrael for swennin thy at thok han iak
a mina loffwan oc gaff iak lyt mina twa
syni fore han oc mik skyldugha fa
dhurs dødha Nu hera laet mik hal
dher vara trael aen fadhurs bana oc
laet sina swenen lonugha fara hem til
sin fadher mz androm sinom brødhrom thy
at ey gitter iak tolt aellir widh the y
saeldh liffwat ther yffwir kombir mi
nom fadher aen han sabnar sina swennin
Oc mon iak tha bara witne amot
mik siaelffuom j minom samwitti fyri
gudz dom Josep vnderstander the
ra godhwilia til beniamin oc fadher
a thera ordhom at hans fadher varn
ter ioseph wara dø [illegible] dha oc
vaerkynar hans [illegible] sorgh oc sin
na brødhra [illegible] gennwrdo aff inner
ta hiaerta oc gitir ey laengir hal XLV
dit sik siaelffuan oc bydher allom vtgan
gha vtan sinom brødhrum oc wil at en
gin wari widh maerdha the kaenas
hwar vidh annan. thy at han viste at 153
the mundo annars lyugha wardha.
Oc sidhan talar han til thera mz gra
tande røst swa at egypto men hørdo
som vtan stodho Jak aer iosep liffwir
aen min fadher hans brødher wordho
swa raedhe vidher at enghin aff them
swarade honom Sidhan taladhe han
bliidhlika oc nadhlika til thera. gangen
naermir til min oc sidhan the komo fram

til hans tha talar han hemelika til
thera. Jak ær iosep idhar brodhir
oc ær thz til iærtekna at i saldin mik
til egypto landh oc skulen i ey thz före
rædhas / oc ey skal idhir thz illa lika
at i saldin mik thæta land Gudh sæn
de mik före idhir til egypto landh oc
mik war thz giort aff gudz skipilse
meer æn aff idhro radhe / oc haffuir
gudh giort mik fadhir oc radhgiff
wara pharao konungx / oc hera iffuir
allan hans gardh / oc höffdinga offuir
alt egyptu land Thu aar æru mykli
dhir sidhan sult oc hunghir byriadis
oc æn æru fæm æptir som enghin
skal ploia ælla skæra. Forthy sende
hem æptir mynom fadhir oc sæghin
honom tessin ordh Joseph thin son /
han sighir tik thina budhskap gudh
haffuir mik giort landz hærra i egyp
to lande far nidhir til mik oc boo nær
mik thu oc thine syne / oc thin sona
barn mz allo thy som thu æghir sidhir
offthon [illegible] sighir ioseph til brod
rima oc [illegible] mis brodhirs
offthom beniamin see [illegible] mik hær
för idhir oc höre mit ordh til idhir Kæ
ren kunnoght mynom fadhir alla mina æ
ro. skyndom idhir hem oc förin han
til mik Sidhan faller iosep iffuir
beniamin oc fampnir han om hals oc
grætu the brodhir hwar iffuir annan
för gladhi. Sidhan mins han widh
alla sina brodhir oc fællir tara iffuir
hwar theru oc sidhan durffwas the
at tala widhir han Sidhan spordus
thæsse tidhende i konungx gardhe
oc sighir hwar androm at iosephs
brodhir æru komir til hans Pha
rao konunghir gladhis thz aff / oc

alt hans raadh oc hirskap oc budh
pharao konunghir iosephe at giffwa
them godz oc pæninga hem mz them
oc ærlika vaghna / at föra thera
fadhir oc husfrughor oc barn til
egyptu land / oc bIudhir iosep at
læta sighia hans fadhir / at han skul
de til egypto land mz allom sinom bo
skap / oc at han skal varldzlikha vera iffuir
alla egyptu landz rikedoma
Joseph bIudhir æptir konungx budi
oc hans brodhir göra som han byu
dhir. han latir giffua them födho
oc næst oc hwariom thera tw pær
kladhe / oc beniamin gaff han sær
lika v pær klæde oc æm manga
silff pæninga. oc kladhe sænde han
sinom fadhir oc x asna mz alzkona
gæfsina byrdhom oc andra x mz
sina myklo hwete som the gitto bu
rit Hær ær thz mark kelict oc ey
wtan skal at iosep gaff androm
sinom brodhrom tw pær klæde oc be
niamin v / thy at barn haffuir aff 154
fadhir oc modhir skilanheama / som
the haffua oc sulika skal som gudh
giffuir thera naturn skipilse /
æn modhir haffuir först mere
mödho firi barne tha thz födis
oc mere vmuærlo i vpfödo / oc ma
enkte barn iana om sina modhir
som fadhur / oc före tæsse thry
tha ær son oc dotter mera skyl
dugh modhir æn fadhir æn thot
hwaro at barn ælskir naturlica
mere fadhir æn modhir / thy ath
barn haffuir fullkomilse aff fadhir
sina naturu / oc för tæsse try at
barn haffuir mere aff modhir
æn aff fadhir / tha gaff iosep be

mannum thry par bladhe i ffirir andra
brödher som ey waro mz thim samgö
ra. Æn thw par blade gaff han hua
rio andro sino brödher före thu skyl
skap ther som haffua til fadher badhe
til siæl oc likama swa som nw war
sakt. thot huaro at siælin födhes
ey aff fadher ælla modher vtan gud
siælffuir skapar hona aff alzengho
tha skapar gudh ey siælena vtan
æptir naturlik skipilse likamans
Nw giffuir iosep sino brödhrum
orloff oc bidher thim fara saatli
ka thy at han rædhis æn om bema
nni som för war vidh han siælffuan giort
Sidhan komo xi patriarche hem til
sin fadher oc budadhe hono fæghins
budh oc sighia hono at iosep liffir
oc ær landz hærra j egypti rike Ia
cob vardher ænarss hugha vidher swa
som than man bradhlica wardher
vakter aff tunghom symne Oc tha
tyrskis han ey widh thern ordh för
æn the sighia hono alla atburde
na oc presentera hono gozsimar oc
godha waghna som iosep sændhe
gen hono Sidhan liffuade hughe
j barleno oc sigher swa ytterit ær
iak riker æn nw son ioseph liffir
gærna wil iak fara oc see han
mz mino öghom för æn iak dör
Nw ma först vndirstandas aff io
seps atburdh at gud latir manga
genwardhir sino vino til koma
man iorderike oc tha aldrigh v
tan han ætlar thim mere æro j hi
merike. thy at som æru swa god
thing ther gudh haffwir skapat at

han an the inghom vtan sino wenom
swa som himerikis fagnadher So
æru oc swa genwærdelik at han an
thim enghom vtan sino owenom swa so
ærwodelik hælwitis pyna Som thing
æru oc thæs j wærldinne swa som iorde
rikis fræmdh oc rikedoma. ey swa
godh at han an ey thim mangom sino
owenom ey oc swa il at han an them
ey mangom sinom godhom wenom loffwa
at ægha. thy at æn han giffwe ensa
nom godhom manom fræmdh j iorderi
ke oc illom genwardhom tha matte
man wænta at han haffde enghin
annor lön hwat sinom wenom oc en
gin andra pinom sinom owenom. oc
thy blandar han at badhom them til
at ille man rædhas hælwite tha
the haffua iorderikis fræmdh oc
godhe man wænta sik himerike.
tha the thola genwærdo thy at
swa ær gudh alzwaldogher at aldrig
later han ilt wardha æn han mat
te ey oc wilde ey göra got aff illo
Annat ær har at vndirstanda oc
fighurt a at hyghia huru mangom
lundom ioseps atburdh teknar wars
hærra pyno. Ioseph war saldher för
xx pæningha oc war hærra för xxx. thy
at han war væl x lotom bætre Iu
das patriarcha gaff radh at sælia
iosep Iudas apostulus salde war hærra
siælffuan. Iosep war saldher aff sinom
brödhrom vtlændis hær hærra war vt
giffwin romara walde aff sinom fræn
dom patriarche letadho ioseps
kiortil j kidhia blodhe Iudha litu
do wars hærra likama mz thy blode 155

A I - 75v

han thok aff ware naturu. Joseph
rädhe dröma oc visar andrō til
liffs oc andrō til dödh. war hrā
p̄dicade oc visadhe godhō mānō
himerike oc illō iättadhe han
helwite. Josep födde warldena
mz sino rädhe aff likamans synd
war hrā födhe badhe likama oc
siäl mz rätte tro oc gudelikō nadō.
Josep war kalladhr werldina he
lare aff pharao konunge war hrā
war kalladhr helare aff änglō
för än hā wart föddhr j modhr
liffwe. oc wart hin kalladhr wr
dena helare thy at hā halp ma
ghō mānom liff oc helso j werlde
ne. Än war hrā war kalladhr helsa
re ey at eno warldena thy at hā
gaff badhe iordhrikis helso oc hi
Sidhan fardadis merikis
iacob aff chanaan lande til
egyptū mz allō sinō sonū oc sona
barnō oc om nakra nat j wagenō
sidhā han haffde giort sith offer ō
daghē. tha talar gudh til iacob j syp
ne. Jak är valdughr gudh thin oc
thins fadhrs. fär orädhr til egyp
to landh thy at thr skal iak thina
släkt latha wäxa. Jak skal weta
tik fylghe mz minō nadhō. iak
skal oc fylghia thine släkt atir ta
dhā mz gudelikō valde. Josep thin
son han skal sitha iffwir tik dödhū
oc läggia thin öghon samā mz si
ne hand. Sidhan kom iacob til e
gypto landh mz sonū oc sona bar
nō. oc waro the at talū vtā iacob
siälffwā oc hās sona konor iacobs
barn oc sona barn saxtighi oc sax
son mz hono komo til egypto land mz
iacob. vtā ioseph oc hans twe sono sō
fyri waro j egypto lande. tha waro
the alle fädhgar oc brödhr oc barna
barn lxx. folk. Sidhā sände iacob
frā före sik sin son judā til ioseph at
möta sik j gärsan ytarst j egypto
landhe. Josep skyndar at möta sinō
fadhr oc falder iffwir hals honō oc
gratir. iacob talar til iosep. Nw ma
iak gladelika dö sidhā iak seer thit
anlite oc weth tik wara liffwandis
äptir mik. Sidhā talar iosep til al
la thera oc sighr at han wil fara
före thin oc göra kwnnoght pharao
konunghe at the äru kompne oc ra
dhr them at sighia före konungenō
at thera fä är mäst j färu. oc the
haffdo ey gräs j chanaan landhe
oc bedas före thy at the magho bo 156
j gärsen som godhr gräsmarker är
en samū om sik. thy at egypto man
maghe ey thz see at mā äta fära
köt. vtan hedhra fä som gudh thy
at iupiter höghete aff gudh seriffwa
dis mz wädhurs hornū. Oc är thz
märkiande at än thot hwaro at nä
rin war j egypto lande som j andrō
ath alzskona korne. tha war thot
hwaro gräswäxtir j egyptu lande
oc ey j andrō landhō. thy at egypto
land är swa skapat at nilus flodh
flytir iffwir landit oc kōma ey my
kit āuat regn iffwir iordhena.
oc wärde swa mykit flodha j thin
siw arō at engin gat plöct ättla sku
rit som för är sagt. oc war gräs
wäxtir swa myklo bätre. Joseph
gingh in för pharao konungh oc

sigher honom at hans fadher oc hans
brødher æru kompne til egyptuland
oc ledde in føre konungin sina brø
dher / oc talade firi konungenom sith
ærende som iosep haffde radhit them
oc beddos at bo i gersen. konungen
badh iosep at skipa them thz landh
som honom tykker aldra bæst oc giff
wir them gersen ¶ Sidhan ledher iosep
sin fadher in føre konungin ¶ Iacob swa
som patriarche sagde gudhlica signil
se iffwir konungen. konungin spordhe af
iacob huru gamal han ær / Iacob
swaradhe honom mine dagha som iak
haffwer varit vægh farande i wærl
denne æru badhe skammir oc ille thy
at gudz wini ægha ey hema i iordhe
rike. aldrigh æru the rikir før æn
the koma til hymerikis oc æru
hwardaghlika wæghfarande aff he
menom mz astundan til gudz ¶ Oc æru
thessa hemis dagha skammir oc ille
thy at enkte ær swa langt at thz
ær ey skamt aat ændanenne / æn il
le æru the oc fulle mz gensardhine
æn hymerikis dagher ær en utan
ænda æwardelika bætre iffwir
alla thessa hemis dagha oc iordhri
kis glædhi ¶ Oc ær iak sigher iacob
. c aara oc xxx gamal oc ær iak
ey æn komen til mina forfadhra
aldir ¶ Sidhan bodhe iacob oc all
hans afkomidh i gersen oc fødde
ioseph them iffwir oaren

Sidhan kom alt egypto landh
føre iosep oc kæradho sik at
the haffdo ey meira silff at køpa mz
korn aff honom. æn han gaff them
korn før alt thz bo fæ som war i la

deno aff thy sinne ¶ Sidhan thz kornit
war alt upnøt tha talar landit til
iosep. wart liff oc helsa ær i thinom
walde ¶ Nw æro wi pæningaløse / oc
fæløse oc æn kornløsir / tha køpte io
sep alla iordhena i egypto lande un
dir konungin. utan klærka iordh
alla prestanna thy at the toko oköpande
fødho aff konunge godz / oc prøuas ther
mz at thz ær gudheliker rætter swa
starkir oc æmuæl hedhne mæn hiol
do han. at konungher oc høffdingia æ
ru skyldughe at styrkia kirkiona
mz iordherikis goz / oc fødha gudz
tiænisto mæn oc at the magho ey ta
ka thz atir som kirkione ær giffwit

Sidhan oaren waro al lidhin. 157
tha talar iosep til landit. takin
korn aff konungenom oc san iordena
mz them skælo / at i giælden konunge
nom fæmpta delin aff allom affuæxt oc
haffwen siælffwe fyra lotte oc skal
thz wara æwardheliker rætter i egyp
to lande ¶ Oc ma ther finnas at iosep
war badhe sinom hærra konungenom troo
oc økte hans ingiæld oc swa them
nadugher oc mildher hwar ther han
war iffwir skipadher thy at han køp
te nadelika widh them. oc gaff goth
æpterdøme at riker mæn skulu ey
hardlika køpa widher than fatika
¶ Sidhan bodhe israel i egypto lande
oc ægnade iessen oc øktis hans
slækt mykelika oc liffde ther syuttan
aar ¶ Oc war c. xl oc vii aara gamal
oc tha atlidh hans daghom tha læt
han kalla iosep til sin oc badh han
læggia sina handh iffwir sina mæ
din / oc swæria iffwir the naturu

thz gudz son skulde taka aff hans
slækt / at tha skulde han atir föra i
thz hælgha land thz gudz son skul
de tola pyno oc dödh man. oc do
ma daghe wardhe oc iordha hā
thz. Sidhan han haffde sworit tha
negh iacob gudhi oc tackadhe
iosep. Sidhan sporde ioseph at
soot siol a hans fadhe oc kō til
hans. mz sinō sonō manasse oc
effraim Jacob warth swa gladhe
aff hās kōmo / oc fik swa mykit
mæghin aff gladhinne at hā sattis
vp i sænghenne, oc talade til ioseph.
Allz swalloghe gudh iætte minne
slækt at eghna alt chanaan land
vm hwilkē tima minna sona slæctir
skulu skipta thy landino tha wil
iak at thine twe syni oc thera
slæktir. ey skal thin slækt lita at
slikō lot som thina brödhra slæctir
skulu taka / vtan thine twe syni
skulu göra iæmpna twa slæctir
widh thina trighia brödhra slæk
tir / oc skulu thine thwe syni kallas
mine twe syni mz allō arffda ret
mz minō twē sonō swa som ru
ben oc symeon, mine ælsto syni
Oc ær at wndirstanda at ens bro
dhir sins slækt som het lem oc war
förfadhir alla biscopa oc presta firi
wars herra byrdh tok enghin loth
ælla arff aptir iacob / tha hans
sona slæktir skipto thz hælgha
land. vtan gudh sialffwir bödh
them oc gaff sik oc sin tiondha oc
offir. firi iordeskas arff / oc skip
tis landit i xij lott swa mællan
iacobs sona oc annar ioseps son.

Oc hans slækt thok ærm fulla skip
tis lot oc hans slækt i lem stadh sin
som ānar ioseps son tok æptir sin
fadhir oc hans slækt æptir hā Swilk
thin flere syni sighir iacob til ioseph
tha taka the ey mere skiptis lot
æn nakor manasse son ælla effra
im Sidhā wart iacob war hwar
ioseps thue syni stodho före honō
manasses oc effraim, oc sporde aat
iosep hwem the hördo til thy at han
gat ey wel sēt Josep ledhe frā sinaa
swenana til iacob oc bedhis gude
lika signilse iffwir them / oc skipar thā
ældre sonen manassen vndir högh
re hand oc effraim vndhir winstre
handh Jacob vndirstodh aff them
hælgha anda / hwilkē thera slæct
skulde framarmer warda / oc lagh
ghe sina handhe iffwir kors swa at
höghra handin kombir öffwir ef
fraim yngsthre brodherin / oc vins
tre hand iffwir manassen Joseph
wndra hwi han gör swa oc wil op
lypta sins fadhirs hændir oc lag
gia them rættare / oc sighe honom
hwilkin thera ær ældre Jacob swa
ra. iak wet son min thz at annar
thera ær ældre, oc thot hwaro
weth iak thz at thæn yngsthre war
dhir framarmer æptir gudz wi
lia. oc skal hans afflkömdh vara
i vth lænska slæktir Sidhā las
iacob gudelika signilse. först iff
wir effraim oc sighir til hans swa
thin skalt warda wælsignadhir aff
gudi / oc hwilkē mā som wil wælsigna
sin wardnadh / oc yska honō got
aff gudhi. tha skal hā bidhia

mz thesso ordhom Gudh göre sina
nadher mz tik oc giffui tik slika
signilse som han gaff effraim
oc hans brodher manasse Fore
dhan sighna han them badha fram
mer mz thessom ordhom vaara
förfedhra gudh han sighne thes
sa swasuena mz them signilse
som han signade iacob oc abra
ham oc ysaac oc giffui them
waxa j mykin mogha Nw ær
ey ther vtan skal oc tekn ther mi
ær giort Jacob lægher sina hæn
dher wt a kors tha han wil sigh
nilse giffua thy at gudz son ræc
te sina hændir wt a korseno·
tha han sighnade alla wærlde
na oc löste aff adams bane·
Jacob kænnir allom mannom at sigh
na sina slækt oc vardnadh· sa
mundh thy at alle cristne mæn
skulu mz korseno sighna bade
sik oc sin vardnadh· oc var först
teknat kors sighnilse mz han
dom Jacob sighnar fræmer them bro
dherin som vaxa skal j vtlænska
slæktir / thy at iacobs slækt vil
de taka senth oc nödugh widh
korsins thro oc sighnilse oc vth
lænska slæktir oc andre land tro
dho thaghar a them a korseno do
oc toko widh hans signilse oc
mandom Josep wil omskipta sins
fadhers hændir aff korsins sinne ty
at thera fadhga afkömdh nidha
wilia forekoma korsins thro·
oc lato sik haffua vættare / ther
ær oc santh at aff effraim slækt
föddhis ierobeam konunger· vall

dugher· offuor x patriarcha slæktir· æn
engin konunger [illegible] som war kommen aff
ma[illegible] nasse
P[illegible] tha talar iacob til
iosep· Gudh sialffuer som han iættade
ledha mina slækt atir til chanaan
landh oc gora hona ther waldugha
æn sudherin j thy landino heter
sichima / han köpte iak först mz
rætto warde· sidhan wan iak han 159
atir mz swærd oc bugha aff mynom
owenom· then sama stadh giffuer
iak tik vtan lot æptir mik / tha al
dra mina sona slæktir skipta cha
naan land / oc proffuas hær mz
at fadher maa giffua mere enom
syni æn androm aff thy godz som han
thok ey æptir sin fadher
Nw kænnir iacob at hans dagha XLIX.
mon lidha oc latir kalla alla
sina syni til sin oc talar til thera sua
som then hælge ande wisade honom
oc sigher at han wil visa them aff
gudz wæghna / margh vndirligh
thing ther koma skula j ytarsta da
gho thy at honom war mæst ther hu
gher a gudz sons komudh j wærlde
na æn thot huaro at som hans
ordh fulkomnadis mangom arom
före wara dagha· Först at lösa
adams synd oc alla synder oc sidan
at döma alla them ther sidhan synda
oc ær ther at mærkia at han spade
huario thera / swa som iffuer han
skulde koma· oc offuer huars the
ra slækt got oc ilt oc særlika aff
tessom trem / huru hwar slækt tin
skulde skipta mz andre ther hælgha
landh / oc huat som hwarie slækt

tiine skulle offwir koma / oc hwru
gudz son skulde födhas oc sidhan
wardena doma Nw [illegible] talar
iacob til Ruben sin [illegible] ælsta
son / ruben min förste son vphoff
mina sörgha tik bör rætter til at
ærffwa mæsta æru oc waldh oc giff
wa æptir thin fadhir · Æn thu ær swa
som eet brutit kar som alt watnit
ær aff lopet oc æst tw brotz liker i thi
nom likama / oc vffirwaghade thins fa
dhirs sængh mz hans amio före ty
skalt thu aldrigh wara formand thi
na brodhra swa som tik bör til ælsta
brodhirs wyrdningh / Oc prööffwas
hær mz at the swa optu mizsta lyk
ko til ratskapat aff som syndelica
liffwa oc orenlika för æn the giptas
mz gudz laghom / oc aldra mizstu the
som göra skamsamma spiæl oc hor
dom · Sidhan talar han til syme
on oc lem mz thæssom ordum · Syme
on oc lem ilgerningha anbudh the
drapu man i sine gældh oc mz sinom
vilia groffwo the muren · lati gudh
aldrigh mina siæl koma i thera raad
oc aldrigh tycker mik ærlikit at va
ra i thera samfwndh / bansat ær the
ra gældh thy at hon ær fordiærff / oc
bansat wardhe thera wredhe thy
at hon ær forhardh oc enthrættin
Iak skal skilia them i iacobs æff oc
kasta them hwar fran andro Thz
han sighir at the drapo manen thz
ær at vndirstanda / aff sichem syni
emor som the brödhir drapu · æn mz
thy at han ysker aff gudhi at hans
siæl kome aldrigh i thera raadh ·
giffwir han oc æmat at vndirstanda

thy at enghin ysker sik hwalp at
la skadhe aff them waadha som
nw ær forlidhin / vtan loffwar hel
dhir gudh at han ær offwir komen
waada oc bedhis sik hwalp hel
dhir aff the waada thz hono kan
framledh til koma oc thy maa
wæl vndirstandas iacobs ysk
aff thy vradhe drapsins thz tha
war fulkomnat · vtan han giffwir
oss vndirstada at thz mandrapit
teknar os gudz sons pyna Oc
ær thz sant at thera slæchtir brödh
ra symeon oc lem the wlu mæst
i wars herra dödh · thy at aff lem
komo biscopa oc præste / oc aff syme
on komo scribe oc pharisei · oc
giordho raadhit alle samman offwir
waran herra tha cayphas biscopir
saghde swa som then hælghe ande visa
de hono andelika blindom / oc lag
dhe ordh i mun hono omædhwitom
Thz hörir bætir til at hælodhir tolk
en man dödh æn alt folkit fyri fa
res / oc radh han ey thz fyri godo
æller aff godho hugh · vtan aff a
wndh widh van herra / oc fran the
dagh [illegible] vildo the drapa gudz
son · Oc vndir graffwa muren the
ra hælgha kirkio som tha lagdis
grundualm mz wars herra predikan
oc aff thæssa awndsyuka raade
ysker iacob sina siæl orsaka fyri
gudhi / oc forbannade thera gæld
oc spadde thet thz nw ær wordit at
the skuldo söndir skilias oc kastas
Sidhan talar iacob Som iudena
til iudam Iuda tik skulu loff
wa thine brödhir före magta stor

ka gerningha Thina hændher skulu ni
dher thrungha thina owina halsbast.
thina brødhra afkømd skal falla a kuæ
fore thina afkømdh thy at aff hono
komo konungar ok iesus wars hærra folk.
Iudas ær som leons vnge oc far vp
æptir bradhne oc liggher sidhan oc hwi
las som leon Oc ær thetta saght at
vndirstanda. war hærra føddis aff tæs
sa iuda slækt han for vp a korset oc
vndher wan sama bradh thær owenin haff
de før iaghat j thin faghra paradys sko
ghe Thæsse bradh ær thæt salugha man
kønit ther ihesus christus frælsade aff thius
illa iaghara valde. thæn same leons
vnge hwiladhis tha sidhan j graffwine
thre dagha oc thre nattir swa som an
nar stadz skal prøffwas Swa ær oc sat
om leons vngha at han liggher tre dagha
oc thre nattir vtan liffs kraft til thæs
at han hører sins fadhers røst. sidhan
faar han liffs mæghin Samuledh guz
son aff thy walde han gudelika haffde
æwordelika aff sino fadher rees vp aff sins
likama dødha. oc thy saghde iacob j the
na ordhom hwar skal thina leons vngha
vpuækkia ther ær at sighia vtan ther gu
delika waald han haffwir aff sino fadh
æwærdelika Æn talar iacob til iuda
frammer aldrigh skal brista konunge
waald æller hærtugha aff iudas slækt
til thæs ther thæn komber all wldom bi
dher mz astundan oc gud siælffwir haffwir
iæth wærldene til himerikis nadh oc
ær thet sannelika prøffwat at aff them
æwom oc til wars hærra byrdh varo æwi 161
nelika fornæmæ fyri wars hærra folk aff iu
das slækt. Først hærtugha alt til dauid
konungh. oc sidhan dauid oc æptir han

viiij konungha alt til thæs ther val
let gik ortæn oc herodes wart
konunger hedhin man mz romara
walde Oc j hans daghom vildhe
gudz son fødhas j iorderike oc
byria æwerdelikt andelikt rike
Æn talar iacob frammer til iuda
om war hærra som aff hans slækt
skulde fødhas mz mandom æn son
thæne same gudz son oc thina slæc
ta son. han skal binda sin øsna
fola vndir sin vingardh Thet ær
at sighia vantyktadha hedh
nistkap vndher the hælgha kirkio
andelikan hughnadh oc lydhno
oc han skal twa sin klædhe j
winqwista blode thet ær at sigh
ia. vara naturu j sino blodhe
thy at swa som mæz sins likame
ær hulder mz hans klædhom swa
ær oc wars hærra gudhdomber
lønlika vndir wara mandom som
han thok aff sine ædra hælghas
ta modher Thæna mandom thwo
han aldra renast j sina modhers
blodhe som han thok renast aff
thy som hælagt war j thæna mo
dher liffwe swa som frammer skal
prøffwas Oc sidhan thwo han
alla wara mandom oc syndher j
sins siælffs blodhe som han gaff
wt j sine pyno oc kallas hans
blod win ælla vinqwista blodh.
thy at hans blodh ær a gudz al
tara vndir vins liknilse oc
gør gladhare godha siæl æn
win gør nakot man Æn talar
iacob frammer til iuda saghe
æru hans øghon æn win oc

hwitare æru hans tændher æn
miolk | Waro hwa ordhom j the hæl
gha kirkio æru apli oc ewangelis
ter | thy at mz them vndirstandir
thz gudhelik thing. Thesse ordhon
æru fæghre æn win thy at mer
andelik glædhi ær j the hælgho
kirkio tha thz læs oc siongx the
ra kænedomir æn all the glædhi
som man kan fa aff wine Waro
hwa tændher æru hans predica
ra thy at the bita oc tuggu syn
dugha mæn mz gudz ordhum the
til at the maghin warda wars
hwa andelike lymer swa som na
turlik fødha wardir om j natur
Sidhan talar liba liffwe
jacob til zabulon mz thessa
ordhom zabulon slækt skal bo fra
mz havino. vidh skipalæghit
nar sidone | oc ær thz sant at tha
thz. vij. patriarcha slæktir skipto
chanaan land. tha kom all haff
strande oc alt siølandit j zabulo
skipte Oc ær thz landit som var
hwar byriade sina predican | oc
ther han tok han mangha apostola
swa som ysaias spade at lisa oc 162
lærra aff the thinga diwfwlses
Sidhan talar han til willo
ysakar thessa ordh. ysakar
starkir asne | hans hwilir skal lig
ghia mællan twægia landz ænda
thy at han kime skodha hwat la
dit ær bæst oc rolikast | oc lagde
sina harda axlar vndir stora byr
de oc thiænade konungenom mz
skat | oc sagdhe han thy swa at ysa
kar slækt fik thz kostelikasta land

j chanaan landhom næst vidh zabu
lon som sighlingh thera hæffde j. Oc
war ysachars slækt mykit arffwo
dis folk | at føra allz kona køpskat
til skipa som waxte j thera lande
oc før thy fingho the konungenom
mæsta skat | oc flæsta tolla aff y
sachar slækt Sidhan talar iacob
til dan. aff dan slækt skal oc fø
das domara yffuir sith folk swa
som konungher aff iuda. Dan
skal varda hugormbir a weghom
oc a stighom vadelikir ormbir.
han skal huggu hæstin om howi
na | swa at thæn faldir atir a
bakki som a sitir Æn til thæn mi
hwa aldra værldina helso sætir
iak mina asyndan oc alt Thenne
domare aff dan skulde fødhas
han var hin starke samson som fø
dhis aff dan slækt Thæsse thre
ormane som ænar ligghir a wæghe
nom | oc ænar a stighanom oc ligghir
ænar lønliker j buskanom oc æn
nar dirffwom oc oppinbar oc haffwir
hwas horn | the tekna iudas scari
oth oc antikrist. thy at ænar the
ra fødhis oc ænar skal fødhas aff
dan slækt Oc kallas iudas myr
kir ormbir thy at han swek wan
hwa j tro | æn antecristus kallas op
pinbar ormbir oc mz hornom thy
at han skal thee sik openbarlika
j the hælgho kirkio swa som han wa
re gudh. oc skal han fa mykit waldh
j wærldinne | oc skal stanga hardh
the hælgha mæn Første ormbir iudas
lagde sik a bredha vægh thy at han
haffde køpmanskap mz iudhom som

gingo bredha wægh til hælvitis
Æn antikrist læggher sik a stighin ty
at all hans stridh vardher a mot
hælghom mannom som ganga trangan
wægh til himerikis. swa oc man
ge fulkompne mæn som högt varo
vp stighne j dyghdelikin lifnadh
giffwas oc falla atir a bak j van
tro widh hans vald. Æn iacob si
gher ytharst j sinom ordhom at han wil
bidha mz fulkompne tro aldra wærl
dena helso ihesum christum

Sidan talade iacob til gad.
Gad skal gyrdha sik mz swær
de. oc strida badhe före honom oc
æpter honom Gad teknar sialffwan
ihesum christum han stridher nu före widh
antichrist. æn han kombir mz thy at
han vædhir swa mykit mot honom
mz rætte tro. han stridher oc æpter
sidhan han ær komen tha vær hwa ie
sus drap han mz sino ordhe oc mz
lyuse til komo. thz tydhis oc aff 163.
hans slækt gadh. thy at then ti
ma .vij. priarcha slæctir foro atir
j chanaan landh mz wald at skip
ta landin sin j mællom. thz ær skriff
wat at the aff gadh komo foro
vænstir före folkeno swa som stod.

Sodhan talar iacob (waredher)
til neptalim. Neptalim skal
warda en vtmadher hiortir at
giffwa fagher ordh oc twæfflik.
hiortir löpir alla djwrin mast
Oc warth thz eet dighert lop
tha gudz son kom aff högsta himme
rike nidher j iorderike j man enna
dighna bragde at giffwa os fagher
ordh mz gudhlikom kænedom oc rætt

te thro

Sidhan talar iacob til iosep. Iosep
min son thu ærst före thy kalla
dher iosep som tydher öctir a wærsh
mal. thy at thu skulde vara oc ö
kas öwir thina brødher badhe mz
thina mykla valde oc swa mz thino
mykla starklek thina slækt. thy
at aff effraim komo starkaste mæn
til stridh oc bæste örlöghis mæn aff
alla iacobs affkömdh swa som si
dhan pröffwas. Thu min son sighir ia
cob swa fagher oc swa væn at alla
egypti iomfrur stodha j swalom
oc j vindöghom före tik hwar som
thu kombir farande. tik awnda
do thine brödher swa som thera hiær
ta ware skurit j genom æn thu sat
te alla thina waru oc vakn a
gudh sialffwan han löste thin band
oc alla wandha. oc giff thik vald
iffwir alla iacobs syni Oc aff tik
skal koma förste konunger j mine
slækt Thins fadhirs gud warde
thin hiælp oc alz valdugher gudh
giffui tik swa signilse badhe ownan
mz godhom vadhrom oc swa nidhan
aff iordhenne. gudh alz valloghe giff
wi tik the signilse at thin slækt ma
ghe mykin födhas oc til sin rætta
aldher vp födhas Swa som gudh
haffwir giffuit mik alla the signilse
som han giff minom förfadhrom swa
giffwi han tik alla mina signilse iff
wir thæt haffwod. oc iffwir thæt
hals bast före thy at thu haffwir
renastan lifnat j allom thinom brödh
rom oc twæssa sama valsignilse tha
vinas mz tik oc alle thine slækt

ælt til then tima thr astundan kom
bir alla hælgha manna. thz ær ihesus
xpe / Oc kallas thz thens ordho
thalaghe mæn / ændeliker hwilkir
j dyghdelikom lifwade æfter andra
mæn oc hopado sik ændelikt liff
oc lön / Oc ække wanos thæssa sig
nilse længher æfter hans flæct ælla
hans brödhra sidhan ihesus xpe hæl
gha manna astundan lat sik födhas
thy at sidhan the vildo ey tro a ho
nom æptir sina forfædhra spadom
tha vordhe the förbannade aff gu
di / Oc för thy spade thøm iacob.
gudelica signilse ække længher æn
til hans födhelo tima / Oc pröffuas 164
thær mz. at wi skulom ey ælska gudz
owini æn thot hwarn at the æru
os natur lika nabundnir

Sidhan talar iacob til beniamin
thæssa lundh Beniamin riffuan
de wargher han skal æta æta bra
dena oc at quælde byta Thætta ty
dhes flerom lundom. först tæssa lundh
ierusalem lath j scripte beniamin flækt
thr bygde salomon vise gudz altara
oc mönster. vp a the altara bren
dis allskona offir oc stekthis om
morgonen æta / oc at quælde tha
bytto presteni thr som thiænte thær til ræt
ta aff offreno. Andra lundh tydhis
thætta swa Beniamin flæct fik ath
ægha ierusalem oc thr giorde salomon
vise swa gudelict mönster at the
hælgha kirkia war then tima alt
saman ierusalem. swa som nw hether ro
mara kirkia / hon tughte the hæl
gha scripte oc bondir alongh in til
ærnan fyri then tima nidha
skulu barnas wadh rætta thro.
vp a ihesum xpm oc tha skulu the
scripta skalena fram barnans
Thz ær ofsinnugh ordh them hal
gha scripte oc osladh aff andelike
vndirstandilse Thridia lundh ty
dhis thætta swa / Sanctus paulus
war aff beniamin flæct han haf
de swa mykin lusta til them
blodh oc dödh / som trodho a gudz
son sinnan födhan fyri then ti
ma. at han vilde riffua them
mz sino tannom æn han förmatte
æn sidhan gudh lyste hans hiær
ta til rætta thro / tha bytte han
oc skipte margfalleliga gudz
nadhe mællan kristna manna.
oc tedhe hwariom æptir sin skipil
se huru han skulde liffua swa som
pröffwas man hans bokom

Sidhan bödh iacob sino sonom
at föra han dödhan atir
j chanaan land oc iordha han
thr mz adam oc eua / abraham
oc sara ysaac oc rebecca oc lya
oc orsakte sik. iacob för fyri io
sep at rachel hans modher wart
ey iordadh thr ty at hon dö j barn
sængh / oc wrgh furade om hetan
tima som blomster wærte / oc ty
lagde han rachel innan bedleem
som thz sighnada blomster ihesus xpe
skulde födhas / Oc ær thz mærke
likt at the gamla hælghe man
fyri wars hærra byrd warro / vildo
sik laghsestadh allra næst thr
som gudz son skulde födhas / Ri
nas oc iordas oc vpstanda aff
dödha fyri thz hop oc astundan

the haffdho til hans komo oc up
risa aff dødh mz honom swa so scriff
twas slæktinom / at æptir wars hærra
pyno tha opnadis graffwana oc
risa maghe up aff dødha mz ho
Sidhan lagde iacob ¶ nō
sama swa forthir iffwir sæn
ghena swa som gudz son lagdhe
sina sidhan a korsena / oc do. oc mz
nadis hans siæl mz godhom ængslom
oc likamin lagdis mz androm pri
archum ¶ Joseph fiol uw iffwir sins
fadhirs annlite forsta han sa han
dod oc kyste han mz tarom / Sidha
bødh han sinom lækiarom at ryskta
sins fadhirs likama mz wælrykian
de yrtom / ¶ Oc haffwm wi hær æptir
døme at hedhra oc æru godha
manna likamma / sidhan the æru
dødhir. thy at the varo anbudh
godha siæla oc dygdelika gær
ningh / oc ær thz wærdskyldhet at
wi hedhrom benin oc moldena / mz
gudh hedhra siælina. oc swa myk
lo hældir at gudh skal æn giffwa
allo saman ewerdelikan hedhir oc
fagnadh j himerike

Sidhan læt ioseph liggia sin
fadhir o iordadhan xl dagha
thy at swa mangi dagha skulde
gudz son swaas j iorderike æpt[ir]
sin dødh oc uprest ¶ Alt egypto
landh græt iacobs dødh iæpna
lxx dagha / oc thz aff kom god
sidhuænia at lata siggia mæs
sor fore sin wardhnad / twa siun
da dagh ælla tionda sidhan han
dør. thy at lxx ær syw sinom
tio ¶ Syunda daghen for thy at
siælen haffwr thre krapte. skæl oc
lustu oc dirfwe oc likamen ær sama
sattir aff iordh oc wædhir elde oc
watn ¶ Thiwær tionda dagh fore thy at
siælin fiær at bryta wars hærra bud
ordh ælla nakot aff thim tio ¶ Sidan
talade ioseph vidh konungx raadh
oc badh thæm siggia pharao konū
ge at iacob bødh iosep at føra sik
atir j chanaan land dødhan oc
iordha hā thr mz priarchum ¶ Pha
rao konunghir bødh iosep fara mz
likeno / oc gøra som hans fadhir
bødh ¶ Josep taker mz sik mykin
hær badhe ørs oc plantudha vagh
na. oc følgdo honom alle hans bro
dhir / oc alle fræmsto hærramæn aff e
gypto lande oc fara mz likeno lan
gha wægha oc krokotta swa at the
komo fram. v. milo wægh bort om
graffwa stadhen. up a the mark thz
kallas adad / oc græto thz oc sørg
do iæmna siw dagha ¶ Oc æru hær
thry mærkelik thing. ¶ førsta hwi
the foro ey sina ratto ledh. oc annat
hwi the græto ælla sørgdo j them
stadenom meer æn j androm stadhom.
¶ Til thz forsta swaras at a thera vægh
waro stark mæktuga land oc the
varado sik for stark orlogh som the
matto til koma oc thy foro the om
kringh hældir / os til æptirdøme
at wi skulom vagha ondom mannom
oc giffwa them enghin missæmio æm
ne / ¶ Til thz andra æru tæsse andswar
at langt æptir thera dagha / tha xij
priarcha slæktir foro mz moyse aff
egypto at ærffwa oc eghna chanaan
land / tha komo the til thæn sama

stadh oc thoss thera folkens at ledhas
oc tala amot gudhi oc bo ther el
dir aff himblom oc brinnande mykin
moghin aff theris flocko thy at the
mistrodho gudhi Oc iosep mz gu
deliko spadom wiste at i thessa stadh
skulde en hans slækt sidha mothe
gudhi oc tilbidha sidhan gudh. oc for
ty grat iosep ther oc alt hans folghe
oc kalladis stadhen sidhan egyptu
gratir. Sidhan fordho the iacob til 166
hans lægherstadh. oc sidhan han war iord
dadher tha for iosep hem til egyptu
land mz allom sinom brodhrom oc fylghe
Sidhan iacob war dödher tha ræd
dos ioseps brodher at iosep mu
de haffna ower thet thera ondskap
for sins fadhers skuld mædhan han
liffde. thy at han vilde ey mödha
hans ~~hans~~ hiarta oc haffua thær
ångist at han mon swa myklo harda
re hæmna æffter thin æpter fadhers
dödh Oc fore thy göra the sik rædh
oc tala til iosep thin fadher bödh os
for æn han do at wi skuldom sighia thik
thæssin ordh Iak iacob bedher thik iosep
min son æffter alla hælgha doma at thu
glömin thinna brodhra ondskap oc the
illgerninga the warkado upa thik. Wi
bidhiom oc at thu forlat os the syndh
fore thines fadhurs skuld gudz tiænis
to mans Iosep warkunnar them. oc
grether aff mildo hiarta Nu the bed
dher fiollo swa længe a iordhena som
the waro fore honom oc loffwa honom
sina thiænist Than bodher them ey ræ
dhas oc talar til thera swa. hua gitur
gört gen gudz wilia I hugadhe illa
göra widh mik. oc gudh wændhe thz

til godho badhe mik oc idher oc man
gom mannom thy skulin I ey rædhas iak
skal idher födha oc idhra affkömidh oc
hughnadhe them mz blidhom ordhom oc
linom Oc bodhe han i egypto landhe
alla sina dagha mz alle sine affkömd
oc liffde swa længe at han sa sina
sona effraim oc manasse sona barn
Sidhan han warte gamal tha ta
ladhe han til sina brodhra. æptir min
dödh skal gudh sialffwer vitia idhra
slækt oc göra idher wældugha æffwir
the land som han iættade ysaac oc
iacob æn iak manar idher a gudz
wægna at I bæren fore mik aff thesso
lande mz idher Egyptu landh tek
nar war loena oc mæsthom wi hær
undirstanda at bætra oc gamblom
at sinlla forlatu wæridena oc hwa
syndher æn ey mz allo Sidhan do
iosep. c. oc tio ara gamal oc wart
hans likame röcuadher mz wælry
kande yrtom oc lagdher i skrin til
tess som sidhan wardher sagt. Oc
war wardhet at wæl ryskandhe
yrte thiænto hans likama thy
at hans sial ryker mz dygdelike
smagh æwerdelika æffwir alla wær
dhena Rubrica thz boriass exodus

Thæsse æru israels sona
namppn som til egyp
to land komo mz ho
nom hwar mz sine aff
kömdh oc boskap. Ruben Sy
meon Levi Iudas Ysachar Za
bulon Beniamin Neptalim Dan
Gad oc aser æn iosep war i egyp
to lande for Sidhan ioseph
do. oc alle hans brodher oc all

the ærttin j thera daghom liffdhe·
tha vaxte thera slæct oc afkønd
oc swa vordho the margher oc star
kir at the fyllo alt egypto landh
Sidhan swa langhir time ledh at
iosep oc hans godh gerninga til e
gypto land/ syrla ætla ældre gan
gen aff manna minne Tha tilade
tharn konungir som om thim thi
ma war til sina inlændska man
Ursen wel at isrls sona folk ær my
kit oc ær starkare æn wi oc magh
wi rædhas/ at the ökias swa fra 167
ledhis/ at the sla sik til wara owi
na· æn os kan nakot orløgh til
koma oc offwir winna os oc fiira
frælse v wara lande/ Thy skulom
wi mærkia at isrls folk war al
dra kønast/ til alzskona gerningh
oc for thy vilde konungin jngin
ledh mista thera· Vtan thok thz
til radha at nidhra thim mz arff
wode vndir sino valde oc skipa
de formæn/ til alzskona gerning
oc twinga thim oc tyngia mz alz
skona ærffuode Innan tharn ti
ma giorde isrls syni thwa bor
gir pharao konunge the frak
kasto j egypto land ærn Ephiton
oc Ramasses/ Æn war herra ski
pade thz swa at æ thy mere
nødh oc ærffuode the tholdo
thy mere ökados the oc vax
to Egyptu landz folk haffdho
mykla nidh oc awndh vidh them
oc hatado j hwar stadh/ oc giorde
them beska dagha oc twinga oc
lato them bæra ler oc tigil oc
annor vren thing margha fula

byrdh oc thunga
Sidhan skipade konungin thwa
quinnor at skildo vidh wara/ the
hwar isrls konor föddo barn oc bödh
konungin thim twem quinnom som annor
het sephora oc annor phua at myr
da all swen barnen mz nakre on
de list· oc al mö barnen lata liff
wa Thessa twa quinnor ræddos
gudh oc forlato konungxsins budh
Sidan konungin vndirstodh at
swen barnen föddus up swa so
for tha awitnade han tessa twa qui
nor for olydnin· the vardo sik oc
tha ey vtan lygn oc saghdho/ at e
bresca quinnor æru kønare æn
nakra andra quinnor· oc kunno
swa skipa at the födha for æn wi
varitom at timen ær komen Oc for
ty at tessa twa quinnor ræddus
gudh tha giorde var herra wel til
thera oc gaff thim barn oc godz
Nw æru hær try mærkeligh
thing· Försto ær hwarte ma
dhir ælla kona ma lydha konunge
æller nakrom manne til syndelika
gerningh/ Annat ær thz at the godh
gerningh thz nakor man gör innan
dödelica syndh the fa iorderikis
lön oc ey himerikis thy at gudh
wil haffwa godh gerninga rena
oc engaledh blandadha mz ondz
skaps sör/ Thridia mærkelict
ær at enghin ær loffwat at lyugha
ey for sialffsins æller annars liff Oc
ær thz dödelik synd at lyugha for
sino domara tha thz han letar san
nigh/ Sidhan waxte folkit oc styrk
tis mykelica/ æn pharao konung

bødh at kasta hwart thz swen barn
i nilo flodh som føddis aff ebre
co folke ꝫ mødhrano loffwadhe ham
at liffwa · thænne same pharao
war hins illa kunber oc thy gior
de han swa som hans mæstare
gør · han lather sina man wara
mz nadhom vtan frestilse i iorderi
ke / æn gudelica man vrar ham
oc kombir opta soma aff thm
i fula syndir oc tha the gøra ful
kompnar oc godha gærninga tha
awnda han them oc vrvar / ther
til at the gærningh maghe bort
flyta mz ostadelikhet oc mz ma
na loffs giri · Æn manga godgær
ninga som ey æru fulkompnar vtan
blandadha mz syndh oc hægn 168
ma them thol han magom syndo
Vndir tesse vsalo ꝫ gø mane
føddis en swasuen aff leui
slæt · swa faghir oc manliker at
modherin tinde engaledh at dræ
pa han vtan hulde han lønlika oc
sik sialffwa om thre manadha
Nw sidhan hon gittir ey langher
hulit tha latir hon gøra eth tæt
tasta widhio kar oc limir thz tæs
kons lime som noe limde sina
ark oc mz bike oc laghdhe swaswe
nen inan kärit oc latir swa vt
laghtha inan flodhena som næst
hon gittir landeno Systhir hans
ho het maria / hon stodh a stran
dene oc wæktade gørla hwat aff
hanum widhe varda kærino oc fik hon
sana nampn · thy at swa som ho
war aldra næst tha moyses lag
dis vth i liffs wadha som frælsa
dhe sidhan alt wars hera folk aff pha
rao konunge valde Swa war oc
war bæsta maria alla næst tha
ther gudz son ham hulde sin gudom
vndir warom mandom oc tha han
war vtlaghdher i liffs wadha oc tol
de dødhin a korseno os til frælsis
aff diæffwlsins valde tha stodh oc
war maria aldra næst korseno
mz iohanne ewangelista Nw mæ
dan barnit liggir widh strande
na tha kombir pharao konungx
dottir oc hænnar møiar medhir til
strandena at løgha sik oc vardh
er war hwar kärit liggir oc la
tir ena sina mø vp hænta kärit
til sin Sidhan latir hon vp kärith
oc hittir a swasuænen · oc vand
tir taghir swa som war at thz bar
nit monde vara aff ebreskum bar
nom / oc warkunnade honom oc lat
koma ther qwinnor som honom mat
te giffwa mjolk · oc tha the kō
mo tha wilde han takta til ingin
thera spina Nw sidhan konungx
dotterin findhir at han vilde ey
di tha talar maria til hænna in
lin i iomfrw at iak kalle idher
nakra til barnsins aff ebreskom
qwinnom Konungx dottir bydhir
hænne at gøra sammuledh · æn hon
kalladhe swasuensins modher · ko
nungx dotterin faar hænne swasuenen
i handh oc sigher til hænna fødh vp
thenna swasuænen som han ware
min son / oc iak skal giffwa tik godh
løn · hon takir widh swasuænen
oc fødhir vp oc sidhan han ær til
aldir komen · tha faar hon atir

smasuenen i hand konungx dottere
ne. Hon tok vidh hono oc älskar
swa som han ware hinna son oc kalla
de hans napn moyses som tydhis
a vart mal aff vatnom up takin
En dagh i moyse barndom sath
pharao konungir oc lek mz
smasuenenom swa hemelika at han
thok sina krono oc satte up a hans
huffwodh. A there krono var inpint
thera högeta afguda gioordhir mz
gul / Than halghe ande var fulkomp
lica mz smasuenenom oc visadhe ho
nom oc tröste han at forsma fulskan
gudh. Oc forsta thir kronan kom off
wir hans huffwodh tha kastade han
hona harmelika widh iordh oc bröt
alla söndhir / Amphot öpte aff guda
biscop oc sagde swa. mik haffua gu
dhar wisat at en smasuen är födhir
som alt egypta landh skal fördarff
wa oc vet iak nu mz sanno at thina
smasuenen magho wi rädhas thy
at han haffwir ilt blodh oc naturlica
awndh vidhir vara gudha / män than
han dirffwis til thessa gärningh gen
varom högeta gudi. konungen vart
illa widh. Än en vitir man som sat
nast konungenom talade til hans / thz
är vaant at vita hwat barnit gior
de thz heldir aff ilzsko äller aff va
nisko. Oc radhir konungenom at bära
fram heta glödhir före barnit oc sag
de swa / rädhis / glödhina oc fathar / than
ey fingrom i rödha eldin / tha maghe
i wetu at biscopen haffwir sannat / än
lekir han handom i glödhinar tha är
thz lyust at han weth ey batir hattom

169

309

än för / konungenom tyckir thz vara
skälict oc latir swa gora som thin
vise mannen radh. Amphot som
glödhina komo före moysen tha
fulkladhe han fingrom i glödhina
oc bar brädhlika at munnen oc
brände nakot swa aff sine thun
go / oc thy wart han sidhan lesp
at male. Sidhan sagdo alle at
the sama gärningh han giordhe
för hon var aff vanuiso giordh
Oc thessa lundh wart smasuenen
frälst aff biscops hande. konungx
dottirin latir moysen gangha til
skola / än han numbir fulkomplica
alle the bokliste som tha waro
finna oc hitta i iorderike Enom
thäm tima vrondo blaman egyp
to landh mz örlogh tha hittis en
gin thän i egypta lande / thz sik
tröste at ledha här a mot them
iffwir the ödmarkir mellan lan
dana laghe / oc waro alla fulla
mz vadelikom ormom. Tha badhir
konungen sina dottir at hon vil
de läna moysen sino folke til for
man. Hon lante hono moysen
nödugh äptir mykla lön. Moy
ses latir samka mangh. c. storka
oc sände före folkit iffwir ödmar
kena. Storkerin ödde swa orma
na at engin thorffte sidhan rädhas
Sidhan for han siälffwir mz myk
to här oc wan vflärndis mangha
sighir oc frägha. Nw sidhan han
kom hem helbrygdho til egypto
land mz konungx männom / tha sa
han sinna ätmänna nödh. oc o

310

en dagh tha wart han var at en
hedhin man slo oc bardhe en e
breskan man sik nær skyldan
Moyses gitt ey tolt gudz van
hedhir oc sina ætmanna oc saa
giorla om kringh sik æn nakor
ware var som vitna matte gen
hono æn han hæmdis oc slo tha
gar j israel hedninghan oc iordha
de j sandeno Oc var ey vnadra
pare thy at gudh siælffwr haffde
hwist for hono at han skuldhe
vara høffdinghe oc rættare iff
wir hebresca man Oc thy var
hono rættir til at døma oc hæm
nas Annan dagh vart han var
hwar thue ebresche man deldo oc
en thera slo annan Moyses talade
til thæn orætt giordhe widh annan
hwi slar thu thin brodhir · Mannen
swarade moysi hwa skipade tik
høffdinga oc domara iffwir os vilt
thu ey oc nu dræpa mik som thu
drap j gaar vtlænskan egyptu
man Moyses rædhis oc vndra
de huru thætta mal war vppebart
Thætta mall fræsthadis for pha
rao konunge oc ænskøt letade
pharao at gripa moysen oc læ
ta dræpa · Moyses rymdhe til 170
madian land oc var thær man
ga dagha mz valdugho biscope
oc loffuade hono sina tro at vara
mz hono Biscopen gaff hono si
na dottir sephoram hon fødde
hono twa syni iersom oc eliezer
Æptir langan tima tha do egyp
to landz konungir oc israels afkømd

kærdho sina nødh tha fore gudhi oc op
to til hans oc beddhos nadhir War hærra
hørdho thera nødh oc thera bøner oc
mintis sina sæt mz abraham ysaac oc ia
cob oc skipadhe nw at frælsa them
Moyses var j ødhmarkom mz fæ ietro
sins swers · thy at mæste rikedo
ma manna j them ærwo var j liffnade fæ
som for var sagt oc rekasta man foro siælff
we mz sino fæ swa som nu fara zaraze
ni Om en dagh tha moyses war lankt
komen vt a ødhmarkena tha thedis hono
war hærra siælffwr mz lughande elde j eno
buska oc sa moyses at busken loghade
oc bran ey thot hwaro oc taladhe mz sik
Jak skal ganga oc see thæssa vnderligha
syn huru busken brænnir ey j bland eld
Oc medhan han var j wæghenom til bus
kan · tha kom waars hærra røst til hans ·
vff buskanom oc badh han ey ganga nær
me mz skoghuadhum fotum oc sighir til hans
løs aff thina sko thy at iordhin ær hælagh
som thu standir aa Thænne same lughan
de buske oc ey brænnande teknade signa
da iomfrum gudz modhir · thy at hon var
lughande mz gudz ælskogha æn aldrigh
kænde hon thæn bruna som mannsins
natura haffwir aff køtzsins lusta hon
ær oc the hælagha iordh som os gaff si
na frukt thu xpi likama som waxte
aff hænne vtan manz sædh thy kalla vi
hæra sik ængia blomstir Oc ær thz mær
kelict at war hærra bødhir for thy moysen
løsa aff sina sko at iordhin ær hælogh
thær han standhir oc vart thz giort bade
for hedhnes skuld oc kænnedoms Thy
j hælaghe script tekna lusta fore thy at
swa som likamen gangir fram aat fotom

siva draghir lustin siælena til eet
thing æller ānat Oc thagar var
hughir fra iffiū syndelik thing tha
tørffivō wi at thē andelike fotha
siælēna luste se wæl skonadhir at
hā kōme ey nar syndelikō thingō
Æn siva opta war hughir kombir
vp a dyghdhelik thing oc hælagh
tha skulō wi sætia baru fotin siæ
lena lusta fullkōplika til thera
Sidhan talar war hēra v buska
nō til moysen Jak ær idhars
fadhirs gudh abraham / ysaac oc
iacob Moyses hulde sit ænlite
oc thorde ey se gen vard hēra si
dhan talar æn war hēra til hans
Jak ser mīs folks nødh oc pino
oc hørdhe iac thera ōp til mī oc
wet iak thera sorgh oc harda ærff
uode / oc wil iak tee nu mīt gu
delika vald nidhir i iorderike
oc frælsa thin aff egypto vnde 171
oc ledha thē i eth fagh[i]a landh
oc wida som flyter alt fult mz ho
nogh oc miølk til chanaan landh
thz som boa thæsse slæctir hwar i
sino lande / Cananei / Ethei / A
morrei / pheresei / Evei / Jebu
sei oc Jergesei / Oc thu skalt fa
ra mit ærende fore pharao ko
nūgh / oc ledha mit folk vt aff
egyptu lande Moyses svara
de varē hēra · hwars ær iak fore
ælla maghade at fara til pha
rao konūgh oc ledha mīa fræn
dir aff egypto lande Tha hēra
lattar at vara mz honō moyses
sighir æn til war hēra / tha thz
iak kombir til isrls sona slæctir

oc iak sighir thim at waro fadhirs
gudh haffuir mik sænt / oc spøria ge
la aff mik hwat ær hans namp n
hwat skal iak sighia thim Tha war hēra
sighir til hās Jak ær thæn som alla
ledh ær / oc thz ær mit ævindelikit
nāpn Oc siva skalt thu sighia the
at thu haffuir tik sænt som ær ævin
delik · Nu skulō wi thar vndirstan
da at man allō thim nāpnom som
wi næpnō gudh · tha hørir honō
enkte siva fullkōplica til som thzta
nāpnet · vi kallō hā skapara oc
hēra oc var han ey skapare ælla hēra
fore æn hā skapade / oc the thingh
wordho thz hans wilia matte fyll
a oc tiana · Vi kallō hā vitran
oc valdughā oc godhan · hā haff
wir oc giffuit badhō ænglō oc mā
nō vald oc wit oc godhā vilia oc
tha ey siva fullkōplika som hā haff
wir siælffuir / oc thz sama fanom
vi mz andrō hans nāpnō siva som
æru konūghir oc domara oc marg
ānor Æn thzta nāpn hørir honō
ævindelica til oc ensampnō thy at
thz hørdhe hwarte mānō til ælla
ænglar ælla nakro creature fore
æn gudh skapade thim · oc ey hæl
dhir sidhan · thy at enkte creatur
ær siva lange vtā nakot vmskip
te antigha sina naturu ælla sin
na sydho Siva som mæzsins lik a
me oc iordh oc vatn · vædhir oc
elder oc alt thz som liffuir i them
firō haffuir omskiptelica natu
ru siva at hwart thera ma værn
das i ānat · æn himbla oc tibla
tungl oc ænglar the haffua natu

ru oc ey omskiptelika · vtan thera
verk oc thera naturlika syslu · thy
at solen rinnir fran østir oc til væsthir
Oc ængla vndirstanda oc hugxa
eth thing æptir annat Oc enkte
thz tingh thr skapat ær haffuir swa
langan stadhna vtan alt omskiptilikt
swa som iak sighir thz ær vtan j hwa
rio there syslu the swa før oc sidhan
j hwarie stwnd Ellu gud en samin han
haffuir en dagh oc ena stwndh · badhe
aat naturu swa oc aat verkom ævin
delike vtan omskipte æn thot hwa
ro at hans verk byrias oc ændas
swa som framer skal sighias Oc før
thy ma aff honom ensampnom sighias
at han ær en · Æn tallar var hærra fran
mer til moysen Jdhra frænda fadhir
nis gudh abrahams oc ysaaks oc ia
cobs gudh · han sænde mik til idhir thz
ær mit ævinnelike napn ok madhan 172
slækt kombir æptir andra · kalla sa
ma vitrasto men oc ælsto aff thinom
ætmannom oc sigh thom alt thz iak
talade til thin Oc sidhan skalt thu
ganga mz them firi pharao konungh
oc sigha før honom thesse ordh Ebreo
ra manna gudh kallade os oc bødh
oss at gangan trighia dagha ledh j
ødhmarkena oc offra honom vart offir
Oc vet iak sighir var hærra at phara
o lætir idhir ey før ledugha æn han
haffuir kant mina hand thy at iak
skal thea mith gudelikt valdh oc
plagha egyptu landh mz alzskona
iertecknom Sidhan lætir konungin
idhir ledugha Thar skulom vi mær
kia at thessa thre daghledhir vt aff
egyptu lande som varo j firitighino
aara færdh til thz hælgha land som

heth canaan landh tekna thre
iertecna vitta scriptu mala · sidhan gud
lysir syndughx mans hiærta oc le
dhir han aff egyptu land som thyckir
myrkir a wara twingo Førsta scrip
tu dagher ær sorgh oc trægha æn
nar ær ret vidhirgangilse thridhi
scriptu løsn oc ful iffuir bot Thes
se tree dagha skulu winnas vt ær
thy at vi syndughe mæn haffuom
syndugan likama aff iordh oc vatn
oc vædhir oc elde oc mz hwars thesso
brutgangom wi mot tio gudz bud
ordhum Oc før skulom wi dø æn thesse
vt ær lidhin thz ær at sighia før æn
wi ændhom wara scrift innan thina
Moyses swarade varom hærra
Thea Jak vet at mina frændir
the tro mik alzenkte oc swara
mik at iak lyughir · Tha sagdhe
var hærra til moysen kasta then
wand thu haffuir j thine hand
nidhir a iordena Oc iamskot van
dis vanderen j orma like swa ræ
delike at moyses flydhe til thæs
war hærra bødh honom at gripa
orman til hals Oc iamskot van
dis ormen atir j vandin som før
Thetta skal wara tik til tekn oc
mz thessa skalt thu prøffua firi ti
nom frændom at thu æst min sænde
budhi Sidhan tallar war hærra fran
mer til moysen · lægh thina han
dir vndir thin klæde innan bar
men · æn iamskot som han giordhe swa
oc han drogh vt handena aff bar
menom tha war hon malata oc
hwit oc løs som snio Æn talladhe
var hærra framer til moysen vilia
thina frændhir ey thro thesso thin

teknom

teknom tha skulu the thro thridia tek-
neno Thu skalt ösa vatn aff nilo
flodh vp a iordena oc sidhan skal alt
thz thu östir aff flodhenne vardha blod
Moyses dirffdes än ursäkta sik mz
thässe skäl oc tharssom ordhom Min herra
iak weth at thu skalt senda thin
signadha son at frälsa alla wärlde-
na / oc for ty är thas enghin thörff
ällir nödh at senda mik for än han
kombir thy at bätir ma han än
thrälin / Waar herra vredhis nästhin
vredhe widh hans ordh thy at ey
war än thän timen kommen som bäs-
ta barn skulde födhas oc ey hälder
the födde som honom skulde fylia.
Moyses ursäkte än for thässe skäl
Jak är ey väl talande sidhan iak
brände mik a minne tungo oc än
tykkir mik at nu ordh är minna varo
sidhan iak hörde gudz ordh / thz är
at sighia äptir ty som en vitir
man är väl talande tykkir sik min-
na vita oc sighir sik ey swa tala
som han haffuir hört aff vitrare
manne oc bätir talande Waar herra
swarar moysi hwar skapade mans
sens mun / ällar hwar skapadhe the
dumban oc döuan wäl seande
oc blindha vtan iak siälffuir / Oc
är thz först märkelict at hwar sor
tir samma dumban oc döffwa / thz vil
de summe vitir män sighia / at än
nakot barn födhis vp ensamt v-
tan manna samfundh / tha minne
thz barn naturlika ebreske tungo
thy at hon var naturlik tungha
adams förstu manz oc hona tala-
de all hans afködhe / är til tungona
skiptis widh babel thär som for är

sakt / Oc hebreer ebrahams ~~födhi~~
aldhir fridhir han hölt ensamen
sina fädhers tunga at han var
ey i radhe mz them som thorn
bygdho Oc thz proffwas annur
mz röntto mälle oc är thz sanneli-
ka siönt / at hwilken som födhis
döffuir han wardhir oc naturlika
dumbe ä mädhan han är döffuir
före thy swa som blindhir föddir
vet aldrigh hwat som är hwit äl-
ler swart / ä mädhan han är blindir
swa kan oc ey hälldir naturlika
döffuir / höra ena röst älle eth
maal ällar annat Waar herra talar
än framer til moysen · Far som
iak bywdhir iak skal vara i thi-
nom munne oc visa tik hwat thu
skalt tala / Aaron thin brodhir
han är wäl talande man · han skal
tala for tik til folket / än thu skalt
tala til hanom aff gudz vaghna
han skal möta tik mz gladho hiärta
Thu skalt taka mz tik thänna
vandin oc göra mz teknom ·
Moyses for hem til sin husbonda oc
sighir til hans Iak wil fara atir
til egyptalandz oc see än mine
ätmän lifwa · oc mz hans orloff
ue for han fra honom mz kono oc
barnom · I thässom vägh tala-
de war herra än til moysen Kom
gömla aat / at thu gör all the
tekn före pharao konunge som
iak haffuir giffuit tik kan-
nedom til oc valdh · Än iak skal
hardha hans hiärta / at han vil
ey lata lodhast folket Än thu
skalt swa tala til hans aff mina
vaghna Israels slakt är min förs-

te son for thy at aff hānum skal nw egypti
son forthas. Vilt thu ey lata mik
nw forsta son liugha than tha skal
iak drapa thin forsta son. Nw ma-
dhan moyses war a wæghenom til e-
gyptoland tha tedhis hānom var
herra swa vredeliker som han vilde
drapa han. Moyses vndirstodh
at varo herra mislikade at hans son 174
haffde ey takit kōrzsins skyrdh oc
skærsl som war hera bodh abraam
oc allom thera ætmannom. Oc ærin
skøt zephora vndirstodh thet
aff moyse tha griff hon sinom syni
the sama skyrd oc skarsl mz al-
dra hwassasta hælli at blodhit fæl
a fōthrena. Sidhan sagde hon til
moysen. mins sonar blodh haff-
wir thu giffwit mik fore forst
nighin. Nw talar var til aarō
thu skalt gangha mot thinom
brodhir moyse. Sidhan motos
the a gudz bærghe oreb oc fag-
nade hwar androm oc kystos.
Moyses sagde hānom alt gorla
swa som gudh haffde hānom bu-
dit. Sidhan komo the badhe brø-
dhir atir j egyptuland oc kalla-
do saman alla vitrasto mæn oc
ælzsto aff isrls slækt. Aaron
talade the ordh fo re folkeno
som var hera talade til moysen
oc giorde gudelic tekn fore fol-
keno oc sidhan trodhe folkit oc
hōrde gerla at var hera munde
vitia isrl oc at war hærra haffde
seet thera nodh oc tokkado gudhi
V. oc fiollo framlutu nidh a iordena
Sidhan gingo oc dyrkado gud
the badhe brødhir moyses

oc aaron in fore pharao konungh oc
sagdo. Thæsse ordh sigher war hera sialff
wir. lat mit folk liugat at offra mik
gudelict offer vtlandis. fore thy at
hwilkin man thet gudhi wil thiana
han skal skilia sik vidh ondha manna
vardskap. Pharao konungher swara-
dhe thim. hwat hera ær than thet byu-
dher iffwir mik. oc hwi skal iak hā-
nom lydha. Jak vet jnghe mik hera
oc ey lather iak ærn jsrels folk liugat 174
Moyses oc aaron swarado. j thebres-
ca māna gudh bødh os at gangha
trigghia dagha ledh vtlandis a ōdmar-
kena oc offra varom hera. oc warom gu-
dhi thet til at os skadi ey sot ælla swerd
konungin swarade thim lockin j mith
folk. aff mine garningh gangen oc
bærin idhra byrdhe mz thim. Sidhan
talladhe pharao til sith radh. folkit
ær mykit oc væxir fast oc ōkis. æn
ōkias the meer æn the fua nakrn
ro oc hwilo. Oc fra thim dagh bødh
han allom sinom forstanom oc thim iff-
wir sagho garningina. latin thim
ey fua gruss ælla halm ælla naker
thet ampne som the magho blanda
leer mz ælla tighil brænna. vtan la-
tin thim sialffwa hænta hwar som
the magho fina oc rækna thot hwa-
ro idhra ærin fulla garningh oc thet sa-
ma teghilstena tal som fore. forsha-
tane gora som thim ær budhit oc
lyfa konunge budh fore folkeno. Si-
dhan lupo the hwar sina wægha
om landit at leta sik ampne oc elde-
brand. Oc sidhan the gato ey fulkō-
nat ærin fulla garningh som fore.
tha vordhin thæ aantir bardhir oc
hudhstrukne aff foghotomen. Sidan

kōmo fræmste mæn aff israel for pha
rao konung oc kærdo sik mz thæsso
ordhom. hui vilin j swa gøra widh 175
idhra tiænisto mæn oc giffua engin
æmpne til gærningena oc ey hælmen
thy sidher meer. Oc ænfæl rækning
hals thot huaro mz os om gærnin
ga. oc ther iffuir vardhom vi bardher oc
hudhstrukne oc vrættelika gørs
widh thit folk. Pharao swaradhe
thæm som en omildher hærra j haffwe
got til toms swa som the mæn ther
harlæt halda. Oc for thy sighin j swa
gangom oc offrom gudi. Nw visar
iak idher anan wægh gangin oc
gørin idhra gærningh. idher skulu
enghin æmpne giffwas til gærning
oc tha skulin j rækna æn fulla gær
ningh som før. Nw see the sin vanda
oc gangin til moysen oc aaron oc tala
til thera. war hærra vari rætter doma
re mællan idher oc was. oc før thy
at j haffwe gort os swa ledha føre
pharao konunge oc swla oc fingit
hanom swærdh j hændir at dræpa os
Moyses ganger fran thæm oc til sin
hemelikan bøna stadh oc talar til
wars hærra. hærra hwi vilt thu tyn
gia thetta salugha folk. nw sændhe
thu mik thæm til mere thwingh oc
til enkte frælse
War hærra talar sidhan til moyse
nw skalt thu see hwat iak vil
gøra widh konunghin. han skal lata
thæm ledugha sidhan han haffuir kænt
mina valdugha hand Oc skal han
gærna latin thæm ledugha bort aff
landeno Jak ær thæn hærre som op
telika tedhis abraham oc ysaac oc
iacob ælzwaldugher gudh æn ey visa

de iak thæm mit valdugha nampn Ado
nay. thy at iak fæste mina sæt mz thæ
oc iattade iak thæm aff kønd chanaan
land som the varo gæster inan oc væg
farande Jak hørir israels ønkelika sukkan
vndher egypto konunge Oc vil iak min
nas mina sæt mz israel. oc æn iak ær
valdugher hærra tha skal iak ledha idher
wt aff egypto fængilse oc frælsa idha
træls oc køpa idher atir vndir mik
mz høct vplyptom arme oc mz mykel
kom dom Oc vil iak taka idher mik
til thiænisto folk oc iak skal wara idh
gudh Oc maghe j tha vetha at iak
ær idhar hærra oc idhar gudh som idher
haffuir vtløst aff egyptu fængilse oc
inledt iman thz land som iak lypte
mina hand iffuir mz wald oc signilse
oc loffuade iak at giffua thz landh a
braham ysaac oc iacob. oc æn iak ær
valdugher hærra tha skal iak giffua idh
thz samaland til ægho
Moyses talade all thæsse samo
ordh til israel sona. æn thera hu
gher haffuir litla ro ælla oc ingha
aff tæsso ordhom føre thera thungasta
ærffuodhe skuld. War hærra talade til mo
ysen. Gak in føre pharao konungh
oc sigh honom at han lati mit folk li
dugt vt aff egyptu lande Moyses
swaradhe før varom hærra Thu ser at is
rel søn ær mik olydugher huru myk
lo mynna mon pharao konunger lyda
minom ordhom oc hælst før thy iak ær 176
ey kringskorin j minom ordhom oc ey
wæl talande. Nw føræn moyses ta
lar mz almaro gærningh tha vilum vn
tekna hans slæctir. Lem patriartha
iacobs son haffde thre søni Jerson
kaat oc merari. Lem liffde c aar

xxx oc vij ar Gerson liffde c. aar oc
viij aar. Merari haffde twa syni
moli oc musi Amram taat son han
feste iochabet sina fadhur systhur hon
födhe hanom aaron oc moysen Amram
liffde c. ar oc xxx oc viij aar ysuar
arams brodhir haffde tre syni chore
nepheg oc zetri Oziel ysuars bro
dhir haffde thre syni. misael oc elsaphan oc
sethri. aron amrams son han haffdhe
elyzabeth dotter aminadab aff iuda
patriarcha slaet systur naason som var
höffdinge oc hartughe offuir sina slaect
hon födde aron fyra syni nadab oc
abiu eleazar oc ithamar Core ysuars
son haffde thre syni. aser oc elcha
na oc abisab Aen eleazar arons son
han haffde son som het phinees.
Thaesse varo formaen oc försto offuir
leui slaect hwar j sinom boskap. Ta
dha komo moyses oc aaron som
war herra bodh at tala före pharao
konunge oc han ursakte sik at pharao
o monde ey lydha hans ordhom. thy
at han haffde ey bringskurit maal
Oc aer thet merkelict oc tilfflykt ap
tir döme allom them som warda for
maen at moyses thok swa nödhogher
widh formans hedher oc ursakte sik
ae madhan han matte Aen sidhan
han hörde endelika gudz vilia tha
thok han badhe widh valdh oc em
bite. oc thröste a hans maghtinn
oc dyghdh som hanom bödh Moyses
swa hälaghir oc vitthir han raeddis
at saethias offuir andra man thuru
nyttit fool aer tha margher syndo
gher oc vanwita som hwarte kan
aella vil göma sina siael oc lagghir
allan sin hugh oc astundan til at ta
ka widh annara manna siaela gömo

Oc aer thet dighir wadhe oc blygd före
thy at han skal answara före tham
som tappas före hans vangömo lik
manna laekiara the blyghias widh
sith näpn för aen the mima gratsama
näpn oc kript Oc aen maghta the
meer blyghias som wilia vara siaela
laekiara oc kunna ey wars herra budh
ordha kript oc the halgha skript. oc
tha aeru siaelenar saar badhe löuh
kare oc wadhelikare aen likamans
Uar herra sagde til moysen Jak skic
kade tik pharao konunge gud
oc aron thin brodhir han skal wara
thin propheta Oc aer thet sant at the
lund. thes konunge fösthate aer bon
dans konunghir ty at han lydhir hano
swa som konunginom siaelffwo Oc skul
lo wi thetta ordh vndirstanda swa som
var herra sighir os framer j bokene.
thu skalt wara a gudz vaeghna oc
wisa aaron gudz wilia Aaron han
skal framföra wars herra budhskap oc
skalt thu tala til aaron oc aaron til
pharao konunge. aen iak skal hardha
hans hiaerta oc han skal warda olydu
gher oc iak skal the offuir han mang
oc högh iartekne Nw ma nakor
man hugsa mz sik hwat skuld atte
pharao konunger baera före the oly
no som gudh hardhe hans hugh och
hiaerta til Oc ma thet daerla nakrom
manne synas at war herra tillade annat
mz aaronj konunge pharao ordhom oc
annat wisade han siaelffwir konunge
nom j hans hiaerta Thet skulom wi swa
swara til. war herra bywdhir syndo
ghom mannom sina nadhir oc wisar
hanom sin vilia j hans hiaerta. Aen syn
dugher mans hiaerta sighir opta nogh gen
nadhom oc vilia fylghia godho rudhe

Oc haffwir nw for giort mz thæsso
olydhno siælff nadha bud framledh
oc hemelict radh aff gudhi oc sidhan
wardher hiartat æ swa myklo har
dare / at thz blöther enghin man mz
godho radhe. æn thot hwaro at
thz tidhis vtan for hans dom / oc
thz ma han enghi vita wtan sik
siælffwan Oc mz gudhelico valdhe
skal iak ledha mit folk vt aff e
gyptu lande. oc skulu the egypto
man kænnas vidh at iak ær hera
Moyses war lxxx ara gamal
oc aaron haffde lxxx oc try
aar. tha the tidhado wars hærra budh
skap til pharao konungh Moyses
oc aaron gangu in for pharao ko
nungh oc tala wars budhskap oc si
dhan konungin bedhis iærtekne
aff thim tha bödh moyses aaron
Oc æmskot kastadhe han vandin
sin for pharao konungh / oc vandis
vanden oc war at orme Egypta
rijs konunge mæstara tilla til sins
hera. wi kunnom æmuæl göra orma
aff vando som the / oc ey ær thera
gudh wældughare æn war Sidhan
kallado the a sina diæffla. Nw ær
thz sant at diæffla haffwa mykin
naturlikan krapt. ey tha swa at
the magha nakor thing skapa al
la om skipta mz sith iffwir budh.
wtan the weta væl mz hwarskons
krapt eth thing ma omskiptas j
annat Oc swa som en stekare tæn
dhir eld vndir en katil oc gör thz het
som for war kalt swa hænta diæff
la lönlika naturlikan krapta / hwar som
the æru wndher himblenom hwilkin
thima the vilia. oc thim loffuas
at göra vndirligh thing Oc æru

for thy wndirlik at the göra thz j
litle stwnd som naturen gör a man
gom daghom oc tha mz naturlikom krafft
swa som en stekare varmir vatn j
vintre litla stundh mz elde thz som
ey vordhe varmt fyri somar tidh
aff naturo Ællæ war hera siælffwer han
byudher iffwir naturena oc skiptir ho
na jamskot vm som han skapade eno 178
orde Oc for thy kallas han siælffs or
danarls iærtekne. Æn thz som göres
mz diæffla krapt allar listugha man
na swa som alkimie gul / thz ma ey
heta iærtekne for thy at thz matte
samuledh warda aff naturu krapt
æptir sin stundh oc tima / vtan thz
kallas vndirligh thing thy at van
kunoghe mæn vndra oc kunna ey fin
na huru thz ær swa vordhit Trolkar
larna kastado fram sina vandher
oc vrudos thz oc vordho at ormom
Oc for hærdis hughin j pharao ko
nunge oc vardhis ey gudz iærtekne
thot hwaro swalgh aarons vandher
thera vandir For ty at aldrigh magho
diæffla æmfulkomlik nakor thingh
göra som gudh siælwir Oc ær thz
marklikt at swa som födhis ormin
aff orme oc ær than maktughare
Oc ma trolkons ormber ey andra
lundh varda wtan siælff [illegible] kan gudz
krapt oc ey haldher nakot thz dyur
som födhis eet aff andro / Annor skons
orma magho varda mz diæffla krapt
som for ær sakt Sidhan tidhade var
hera til moysen Thwngt ær pharao
hiærta swa som thæs mans fast ær
[illegible] oc vakna ey for æn widh
[illegible] Gak til hono morghon
[illegible] tha han gar til strandh oc tala
swa til hans Gudh oc hera ebreska

mãna sende nu til thin at thu skal
de lata hans folk ledukt aff thino
lande / oc æn haffuo thu varit ohyon
gher til tessa dage. Nv sighir war hra
swa til thin. mz thetta thing skalt
thu proffwa at iak ær hra Iak skal
plagha alt egyptu land / swa at alt
egypto landz watn skal warda blod
watnen skulu oc rotna oc alle fiska
ne dø / Moyses giorde samuledh oc
æmskot æptir moysi budh. lypte
aaron moysi vandh / iffuo egyptu
vatn oc forwandade bade bækkia oc
siø oc vandis alt vatn i blodh oc
flutu fiskane døde a vatnom Oc for
matto pharao mæstara thetta tekn
oc war æn pharao hiærta æm twukt
som for æptir tessa plagho iffuir
egyptu landh gik
Tha hra talade æn til moysen
Gak in fore pharao konungh
oc tala til hans Swa sighir war
hra. lat mit folk ledukt ælla
skal iak plagha egyptu landh mz
swa mangho frødom at the skulu
fylla thina sængh oc thina ødhna
oc thin visthus oc all thin hus
oc sidhan alla thina mãna oc thins
folks iffuo alt egypto land Aaron
"hand lypte sina æptir moysi budh / oc æm
skot kom[..]mo frødhe aff flodho
nē swa mangha oc onadugha so
nw war sakt. Pharao konunger
mæstara the formatto tessa konst
mz diæffla krafft / Sidhan vardh
pharao konunger swa illa widh at
han gitir ey tolt sidea vro. wtan
kallar til sik moysen oc aaron oc 179
badh thim bidhia for sik til sin gud
at tesse plagha matte atirueen

da / oc iæuuir thin at lata ledukt fol
ket æn ha vorde fræls aff thæsse pla
gho The bidhia for hono til gudz
æn gudh hørir æmskot thera bø
nir Konungin giordhe swa som the
mæ the mykit got iætta for sik.
tha the vardha siukir ælla nødh
staddir giffwa godh tæstamentu
giffwa fræls ando dogho folke for
lata sino owenom oc iætta gudhi
godha liffnadh, æn sidhan the the
ganga vnda tha vardha the ey bæ
tre æn for oc somir varre. ffor ty
at the æru owærdughe / at gudh
lysir thera hiærta sidhan som for
mædhan the vildo ey tyetha hans
forsto nadhe. vtan hiøldo atir sidan
thz som the iætto for. fore gudz wa
dugh Swa giorde pharao / sidhan
gudh lyfte sina hand oc plagho
aff hono. tha giff han ey hadir ut
gudz folk æn for Thar hra tala til
moysen. Bidh aaron lypta vandē
oc sla watnena a iordēne Oc æm
skot som han giorde swa tha var all
molde i egyptu lande flyghande
mygh Oc sattis a fæ oc folk mz swa
mykle vro at ecke gitte væ tholt
Pharao konunger mæstara proffua
do at giora samuledh oc formatto
ey Oc proffwas thær mz at diæffla
magho ecke meer sidan gudh me
nar thim, thy at æn mykit var fo
re at giora frodhe som vsalt mygh
oc æn mera / oc formatto the thz so
mera war swa længe som gudh for
menade thim thz ey Nu sidhan han
formenade thē naturlikan krapt.
tha formatto the ey thz vinna Stu
do loffuar var hra thim thz the ma

gho góra mz naturlikō kraptō thy
at han vil ey alzstingx fórdarffwa
naturena mz syndene Studom fór
menar hā thin at góra thz the mat
to alle mz naturu krapt fóre thy at
æn honō loffuadis at góra alt thz
hā wilde oc matte tha fórdarffua
de hā skót alla wldena oc kōme al
la man j willo thy at enkte ware
thz iordhrikis wald thz iæmpnas
matte vidh hans klokskap oc natu
ru maghtm Sidhā saghdo mæstara
ne til pharao konug. Thæne moyses
han ær gudz finger oc fór thy maa
hā mera æn wi. oc kallado hælder
han gudz finger æn ānan lim thy
at fingher ær redast til at budha alz
kona gærnigh Oc ær thz mærkelikt
at thera list foor wil j tridhia plagho
na tekne thy at hedhne philosophi
vndirstodo mz naturlik skæl gude
likt wald som særlika hórir til
fadher aff hymerike thz aldrigh v
magnas aff ælli oc gudelika sinlle
som til hórir gudz syni thy at hā ær ey
barn aat aldri oc witi sins gudoms
gudelika godhwilia thæs halgha an
da Oc at gudz son skulde fódhas
mz thæs halgha anda krafft thz
fórmatto the ey vndirstanda thy at
thz var iffwir all naturligh skæl oc
tha fingo the ræt at fælla oc næm
do thæn halgha anda rætto næpne
swa blinde som the waro Oc kallar
the halgha kirkia thæn halgha an
da gudz finger thy at hans godhih
trawar mangx syndugx manz hiar
ta oc stinghir thz til thz kærlus vidh
sik Xan hardhir vardhir pharao si

dhā som fór oc olydughir gudhi Var
hæra talar sidhan til moysen Stat
vp arla som fórst daghas oc móth
pharao konunge vte widh strandena
oc sigh at iak sighir honō swa. lat
mit folk lóuct at offra mik offer
ælla skal iak sænda iffwir tik oc thi
na man oc iffwir alt thit folk. oc
alt egypto land vtā iessen alzkona
the flughur som illa æru oc mensa
na swa som gettugha æru oc marg
handa oc skulu góra tik swa mykla
vro at all iordh skal rotna aff the
oc ryska som fullasta fór Oc skal iak
tha swa skilia at thit folk oc mit at
enghin mensā flughu skal finas ma
dan j allo iessen Thæna sama tekn
skal vardha morghō Var hæra hal
dhir sin ordh oc lætir kōma nesta thin
gusta plagho Tha lat pharao kal
la moyses oc aaron oc bydhir thim
oc allo ebreisko folke at offra gudhi
j egyptu lande Swa gór oc hæs mas
tare diæffwlin vidhir sina fangha
han latir maghan man góra godha
gærninga giffwa almosa. læsa godha
bóne. mødha sik til kirkio oc liffua
tha j dódhelikō syndō / ondo liffnade
Thæsse offra gudhi j pharao lande
oc walde Oc ær thz mærkelikt
at war hæra kunkade swa mykla kal
de vndir sik / mz swa krankō oc li
tins maghande thingō tha han
plaghade valdughō konungh mz flu
ghū oc fródhō fór ty at swa matte kal
din karst kænnas widh sik tha hō sa
sin starklek widhir kastadā vndir the
thing som minzst magho Allas
matte var hæra haffwa plaghat the

A I - 87v

mz byordom ælla leoni oc andro gry
mo diurom oc fughlom Oc ær enghin swa
vælloghir at han ma ey thot thwa
ro vinnas aff thæn vpna ma. mæ
dhan flughan forvan pharao konung
moyses swarade pharao konungh.
Ey vardher swa. vtlændis skulom wi
gudhi offra. fore thy wi skulom thz
diur offra warom herra oc gudhi som j
egyptu mæ dyrken fore gudh/ thy at
egypti skriffwas mz vadhra hwffnode
oc thy haffwe j styrugh vidh drapa
fiæ oc vedhra Oc offradho vi fæ
man egypto mæna aspu tha treff
do the os thæt mz stenom Wi skulom
gangha trighia dagha ledh wt aff
edhro lande oc thær offra warom gudh
swa som han bodh Pharao saghdhe
til moysen Jak later folket hondat 181
loffwm mik thz at j faræn ey langt
bort Thæssa samo sæt gör hans
mæstare diæffwlin vidh thz folk som
skriffter sik fran paska oc haffwa
hughin atir at snua æptir paska
na. oc fara swa atir vndir hans
valdh Moyses gangher vt fran
pharao konunge oc bidha for hono
til warn herra Oc giffwom os æptirdo
me hær/ at bidhia wal fore warom
owenom Oc amskot han haffde swa
bidhit tha war all flughna plagha
swa forgangen at aldrigh var en
flugha æptir j egypti lande Pha ×
rao hiærta war ater æm thwngt moyses
oc hart som for oc wilde ingalledh framur
en lata loghna thæsse sine Var
herra talar til moysen Gak in fore
pharao konung oc sigh hono/ at

swa sigher ebreska folks gudh oc her
lat mit folk hougt at offra mik
mz frælse vtlændis hæller thu gör
thom langher oc thwingar tha skal
min handh oc mit gudhlikt wald
varda iffwir alla tina marchir oc iff
wir alla thina hæsta oc asna oc
vlfwalda. fæ oc noth oc iffwir alt
thz fæ som liffwir j egyptu landhe
vtan iessen oc skal falla alt samo
nidher sten dot oc skal enkte thz a
ælla skadha som isræl sinom agha swa
at ey thaghnar thera mista riukke
Var herra haldher sin ordh oc kombir
amskot tessa plagha som moyses
saghde pharao konunge at enkte liff
de æptir aff egyptu fæ ~~oc~~ æn han hær
dher sin hugh som for amot gudz budhi
Var herra talar til moysen Gak in
for pharao/ oc tala til hans. Swa
sigher var gudh/ oc var herra lat mith
folk hougt ælla skal iak plagha
alt egypto lands folk mz boldom oc
varbladrom a thera vsla liffwe Si
dhan thæsse plagha kom tha dughde
enghin lækedombir/ oc pharao ko
nungx mæstara the varo swa ofre
aff boldom oc var bladhrom at the gu
to ey standhit fore pharao konung
Pharao konungh later for sik kalla
moysen oc aaron oc spor aff them
huru mange man ælla huilkir al
la hwarskons folk/ skal bort fara
quinno oc karla mz barnom oc fæ
oc enkte skal æptir vara aff allo
thy som til hörir israel sonum Pha
rao swarar hono. huar ma ey thz
wetta at j æktin illa at göra oc ry

ma ændelika vndan idhrom rættom hærra
oc til vara owena. Qwinna oc barn
oc alt idhart fæ wari qwart æptir
j egyptalande. æn karmæn the
magho fara ensampne. Moyses swa
ra pharao konunge. Jak swaar idher
gudz liff oc sancheta som gudh liffuer
tha skal aldrigh en foter vara æp
tir aff allo thy os til hörir. före thy
hælst at wi skulom göra offer gudhi
aff waro fæ | oc vitom ey göra hwar
skons fæ för æn wi komom til varn
offer stadh. oc gudh siælffuer visar
os sith offer. Pharao konunger vi
dhir moysen bidhia för sik oc lætta
them lidugha æn han vardher lidu
gher aff thæsse plagho. Tha hærde
pharao sin hugh oc hiærta gen gu
di siælffwm oc ær thz mærkelict oc
gudelikt æptirdöme at vaar hærra
hörde bön fyri thæn manne som han
wiste ovardugha. oc ey unde hal
da thro widh han. Sidhan talar
waar hærra til moysen. Gak in före
pharao konungh oc tala til hans
swa sigher vaar hærra ebreska manna
gudh | lat vt folkit lidhuct at offra
mik. ælla skal iak fullkompna pla
ghor leggia idhir tik oc thina
man oc thit folk. at j skulen för
faras aff wærldinne. Jak haffuir
skipat tik ther til at iak skal thee
mit gudelika wald idhir thik
oc mit nampn skal fræghas thz
aff j allo iordrike. Haldher thu
æn mit folk | oc later thu æn ey
mit folk lidugt. Se nw j morghon
slikan thima skal iak ræghna

lata mykit aff himblenom slikt
haghil som aldrigh var j egyp
ta lande för | sidhan thz bygdis
första sinne. Oc alt thz som vte var
dher stat a markenne skal fördarff
was folk oc fææ korn oc barne.
Alle the man som nakot ræ
dis gudh. late sith fææ vndir
hustak oc holde sin hion oc sik
siælffwa inne | Andre förglömdo
sik oc försmado oc fingo skada.
Annan morghon ræghnde samma
haghil oc eldir thordun brastir
oc matte tha pharao konung
see oc höra hwar hans hærra ko
m blusom oc basunom | oc för fors
alt thz vte war stat swa göra
badhe folk oc fææ | korn oc bar
ne græs oc alzskona thræ. tha
swa at æsuidena matte nyttia.
æn j iessen kom aldrigh en haghil
sten. Slika plaghor magho the
rædhas som ater halda gudz offir
oc tionda. oc the som hindra thz
som andre mæn giffwo gudi oc gudz
tiænisto mannom hwar före swa
skal. Pharao konungher kallathe
moysen oc aaron oc sagde til the
ra. Jak syndade nw mz thy at iak
hiolt ey nu ordh vedh ordhe. hærra
gudh han ær rætuis oc iak oc mit
folk vi æro grymmir oc ogudelikir
Oc ær sompt innan pharao scripta
malom skælika sakt. oc sumt oskæli
ka sact | tha han sigher iak synda
de tha sigher han skælika | thy at
hwilken man som faar at bryta oc
böta oc gangher swa oc göre sæth

182

mz gudhi oc gör ænan thinna the sa
ma syndh / tha skal han ey ætenasto
sighia i sinom scriptamalom iak haf
wir giort thæssa synd. vtan iak haff
wir giort scriptabrut swa optu oc sua 183
optu / thy at scriptabrut ær en the va
delikasta dödeligh syndh. thy at hon
othakka gudhi före himerikis nade
oc hælwitis dom oc förskuldar ey at
fa nakon tima himerikis nadher sidan
sin mykit som hon förma Tha oc thz
pharao sighir at gudh ær rætwis tu
lar han a mot them som swa talar i
sino scriptamalo Iak förmatte ey.
ætlar iak kwne ey bætir oc röghia
gudhi at han giff thim ey dygdh oc
kwniste oc orsaka sik siælffwa oc lyu
gha. for thy at gudh haffwir giffwit
hwariom manne at witta sidhan han
ær kome til sin aldir hwat wæl ær
giort ællir illa oc siælffs wald at wi
lia got oc illa Æn ey skulde han rög
ia flerom æn sik siælffwom vtan syndin
ware giordh mz thim manne ælla ko
no som ohöfelikast ær at synda mz
Oc tha swa kombir til tha skal sigh
ias thera vixlir oc wald ælla hwat
oc sighia thera napn oc hus Pha
rao talar framer til moysen oc aron
bedhin gudh före mik at han frælse
mit landh aff haghli oc tordunabrus
kom / oc dwælins aldrigh hær længir
mz byggningh oc iættade meer oc
bödh æn the beddes för aff hans
godhwilia / the bedhos vii dagha
frælse thz war at gangu thre da
gha bort aff landeno / oc hin fiær
da göra sith offir. oc andra thre
dagha atirkoma Nu han bödh

thim nw lidugha wara aff sinne hæm
de ælla sina oc thera dagha oc aldra
thera afkömdh. oc thy skulde man mz
godho förseo ey swa för sina litla bön
at byndha wt sidhan mera Tha ma
ghom wi vndirstanda mz syu dagha lo
pe æwinnelikt frælse. thy at alle syn
wærldena aldra gangha oc lidas a
syu daghom oc syu nattom. thy at aldrig
warda tha flere dagha ællir nættir
fra adame oc til doma dagha Oc
æru thæta en skal hwi nidhar halda
syunda daghen hælagha Moyses
swarade pharao. först iak gangir
wt fra thik oc iak lyptir mina handir
til himmils tha förgangu skot haghil
oc lyghnir oc tordwna brastir thæs til
at thu vita at gudh ær iorderikis hærra
tha wet iak wæl at ey rædhins i.
thu ællir thine mæn fulkomplika gud
Sidhan moyses fulkompnade sin
ordh oc swa iæt tha brööth
pharao sin ordh oc ökte sina synd
oc hærde sit hiærta swa som för war
hærra talar til moysen Iak hærde pha
rao hiærta thæs til at thu maghe sigh
ia thinom barnom / oc thinom barna bar
nom oc hwar sinom barnom framledhis hu
ru opta oc mz hulkom iærtekinom / iak
bröt pharao konungh vndir mik thæs
til at i skulen sannelika pröffwa oc
witta at iak ær gudh oc hærra Oc æ
thz mærkelict at iorderikis waldh
kænnis ey widh himerikis wald vtfför
sik vtan særlika gudz nadher oc höghra
iærtekna Sidhan gingo the moy
ses oc aaron in före pharao konung
oc saghdo swa / thæsse ordh sighir war 184
hærra til thin huru længe wilt thu

wara olydughir oc ey falla til fôta
vndir mit wald, lat mit folk ledhet
at gôra mit offer. vilt æn gen stā
da tha skal iak wisa a thit landh
locustas som ær litit dyur oc haff
uir langa æfftre fôter oc skal thz
dyur gôra tik oc thino lande bade
skada oc vro. skadha fôre thy at
thz skal ôdha inan husom oc vtan
at thz haghel oc lyghnir leffdho.
vro mz thy at the skulu kripa he
melika in til thin oc thina mana
oc fylla thin hus swa, at slika pla
gho saa huarte thu ælle thine fôr
fædhir inan egypto lande Oc tha
gik moyses haffde sakt tæssin ord
tha wænde han sik wredhan fra
pharao konūg oc vilde bort gan
ga Pharao konūgx mæn talade
til sin hǣra. huru længe skulō wi
thola badhe skam oc skada thz ær
vært raadh oc bôn at i lætin tæs
sa mæn ledhugha at offra sinō gu
di. huat ey sen i at egyptu land
fôrdærffuas Oc æmskôt war moy
ses oc aaron aterkallade til pharao
konūg. han talade til thera ffa
rin hædhan oc offren gudi oc sighe
tha fôr mik the mæn thz fara skulu
Moyses swarade wi skulō fara alle
æt man mz vnghu folke oc gamblo
sonō oc dôttrō, farom oc alzskona fæ
hiordū fôr thy at nu vardhir wars
hǣra en mæsta hôgtidh Pharao
sagde til moysen, swa varde gudh
mz edhir som iak lætir idhir thæssa
lundh ledhugha oc aldrigh ætlar
huem ma thz iæffwa at i aktin
mæsta ondzskap at rymma vndā

rættō hǣra, ey wardhir swa / farin
karmæn ensamn / swa vndirstod iak
fôrst idhra bôn oc æmskôt waro
the vtkastade aff konūgx ôghesyn
Sidhan lypte moyses sina handh
iffwir egyptu landh swa som gudh
bôdh, oc kom æmskôt flyghande
stôrbir swa at swedh at kimbenō
en dagh oc ena nath oc bar mz si
nō blæst swa manga locustur at
the fyltō alt egyptu landh, oc ôd
du mz rotū korn oc kærna oc
huimtua thz som wæxte mz bla
di oc blomstre som fôr leffde ha
gil oc lyghna Tha skyndade pha
rao oc lat kalla moysen oc aarō
oc talade til thera Iak syndade
oc ær iak sakir widh gudh oc idhir
Bidhen æn entidh fôr mik ath
hǣra gudh frælse mik aff tæssom
dôdh. oc aff tæsse plagho som ey
ær bætir æn dôdhir Oc ær thz
mærkelict at iohānes baptis
ta liffde widh locusta hūld, æn
pharao konūghir rædhis at locus
tur wordo hans dôdhir Oc vilde
gudh thir mz tekna at thz som gudz
owenō tykkir wara gennardo
thz tyckir gudz venō wara hugh
nadh oc andelik fôdho / oc var pha
rao hær om dare at han bedhis
aff tæssa warldz likama dôdz fræl
se som skôt lidhir oc lykar andeli
ka alla werdenskis ysæld / swa som
ær hunghir oc thyrste, sot oc æ̇rffw
de vnsiæmnadhir oc all ôlycka oc
bedhis ey haldhir nadhe aff siæle
na dôdh i hælnite, som byrias al
la ysald oc ændhir aldrigh / Moyses 185

gik wt fra pharao konungh oc
æmfkot som hā badh sina bøn til
gudh tha kom væstan wadhr oc
blæste alla locustana vt j haffuit
swa at ey war en æptir j allo egyp
to lande pharao war æm hardhr
sidhā som før
Var hærra talade til moysen lypt
thina hand til himils oc æm
skot som han giorde swa wart myrk
iffuir alt egypto land aff swa tiokko
skyiom at trafwa matte mz han
dom thre dagha oc tre nætter swa
at enghin saa annan oc enghin rør
dis aff them stadh han war j stad
dhr Æn hwar stad som isrls søner
bodho thr war lyus oc tedhe war
hærra egyptu mannom mz dighna
myrke hurru mørk oc blindh va
ro thera hiarta oc visade them
at the waro slike man som vtan
pharao swarade fuirm oc offre
idhro gudhom mz kono oc barnom
æn fææ oc idhart fæ skal æptir va
ra Oc ma hær mærkia at fæ oc
godz gøra manz hiarta blint.
Moyses swara honom thu skalt oc
vtgiffua alt thz som ma offras gu
di. swa at en kloff wardhr ey æptir
hær aff allo waro fæhiordum før
thy at wi vitom ey hwat offir gudh
wil hælzst haffua før æn wi komom
til wart offer stadh pharao hær
dhr sin hugh oc hiarta oc wilde
ey isrel lata længha. vtan taladhe
til moysen mz mykle wredhe. Skak
fiærran aff mynom øghom. hwilkin
tima thu seer mit ænlite atir tha
skalt thu døø Moyses swarar swa

skal vardha som thu sighr oc aldrigh
see iak tik sidhan Oc skal thz swa
vndirstandas at moyses saa aldrigh
sidhan pharao konung værdughan j
sino rike Æn hwar dagh ma moyses
j hymerike see pharao j hælvite oc
alle hælghe man j hymerike magho
see æwærdelika j hælvite oc glædias
aff gudz owena harmdh oc mæst aff
thy at gudh frælsade thim aff thera
wardhskapi swa opta som maghom
aff thim kombir j hugh. hurru nær
the waro optelika thim sama vadha
Var hærra talade til moysen æn skal
iak hæmta pharao konungh mz
ene plagho oc sidhan lætr han idher
længha swa at han wræker idher
mz wald aff sino rike Æn thu skalt
tala til isrls folk at the taki gulkar
oc silffkar at lane oc gørsemar aff
egypto landz folke hwar aff them
som næst honom bor. æn iak skal sta
pa idhr thera godhwilia æn om
midhia natt tha kombir iak j egyp
tu landh. oc æmfkot tha dør hwart
thz førsta barn som j egyptu lande
ær gamalt æller vngt. swa førstu 186
son pharao konungx som thera
ambuta som staar oc mall widh
quærn Oc wardhr tha swa myket
op oc gratir oc illæte iffuir alt
egyptu land som aldrigh vart før
oc ey wardhr sidhan føre doma
dagh. thy at tha mon mæst illæ
te warda Æn hwar som isrls sym
boa thr skal thagna mizste rak
ke Thænna budhskap sænde moy
ses konungenum oc sagde swa si
dhan. tha thzta wardhr tha skulu

thime mæ koma til min oc falla a knæ
fore mik oc sighia swa far thu ut
fra oss oc alt thit folk thu ægher| the
tik varna oc lyde· sidhan skulu wi
fardhas En tha moyses talade si
dasta sinne tha skildis han vredher vid
konungen Oc var moyses wardugher
ut pharao konunge mannom oc allo
folkeno· Var herra sagde til moysen·
Nw vardher pharao ændelika mik o
hydhugher oc æn ær hans hiærta æm
hart som fyr·

Nu fore æn isrels synir fara wt
aff egypto lande· tha taladhe
var herra til moysen thænne manader
skal vara idhar forste manader in
nan aars rækningh· thet war marcius
manadher Innan marcius vart vær
lden skapat oc a thæn sama dagh som
adam vart skapadher oc syndade
tha vordho isrels synir frælste aff pha
rao konungx valde Oc teknade the
ra frælse alla wærldinna frælse aff
diæffwlsins valde som gudz son fræl
sade os aff|ut sino dödh Oc for thy
vilde han oc vp a thæn sama dagh
födhas j modher liffwe ut waro mando
Oc vp a thæn sama dagh thola sidan
dödh fore adams syndh Oc a thæn sa
ma tima daghsins som adam synda
de thet ær varfru dagher j fastone· oc
ær thy han værdelikar iffwir alla da

Sidhan bødh war herra moy|sha
si oc aaron at tala widh alla isrels
synir thæsse ordh Thættu skal varda idh
ut sidhwænia mu oc hædhan aff· tion
da dagh tessa manadh skal hwar man j si
no husom eeth lamb intaka| hwilke
man haffwir mynna mantal j sino huse
swa at han formma ey at æta lamb ut

thym aat eno maale tha skal han taka
aff sino næsta granna hion at lanet
lamb skal vara enkt oc karlkyns
Om thæn sama matta skulin taka
oc eet kidh oc gomma thin badhe inne
lukt om fira dagha Oc fiortande
dagh tessa manadh aat qwælde tha
skulu alla isrels synir drapa lamb
oc offra gudhi The skulu taka aff
lamba blodeno oc smita badhe i
warmær sin træsculla oc vtarmær
oc iffwir dörinne Oc om the nat
skulu alle isrels synir æta stekt lam
ba köt ut thet brödh aldrigh kom
bir drægh widher oc ut beskom lac
tukom J skulen ey æta thet raat oc
ey sudhit ut watn ælla nakralundh
til boet vtan ut elde stekt J skulen
æta thæs huffwodh oc fötter oc in
mæti oc alt gorla Thet skal enkte
leffwas aff til daghe· leues thet na
kot aff· tha skal thet til asko bræn
nas Than thima j skulen æta 187
thetta lamb tha skulin j gyurdha
idher om lændena J skulen haffua
sko a fotom oc staff j handom oc æta
rasklika for thy at wars herra paskar
æru oc hans iffwir fardh· thy at iak
skal the nat iffwir alt egypto land
fara at dræpa hwart thet forsta
barn thet hittis j egypto lande ba
dhe fæ oc folke Oc skal iak fordærff
ua alla egyptu landz affguda| oc
pröffwa thet ut at iak ær ensamen
herra· lamba blodh skal wara j al
lom idhrom husom oc tughar iak ser
blodhit tha kæmis iak widh idher
oc tha kan idher enkte skada ut
egypto mannom Thænne daghe
skal vara idher amynilse hwart

aar æptir annat. oc skulin j tha hælgha
hælgan æ mz en lifwir æptir annan
Innan the siw dagha skulin j æta thz
brødh aldrigh kom dragh widh ælla
syra. Oc tagher førsta daghin skal
enkte thz finas til fødho som ær syrn
blandat oc huar som thz æter innan
the siu dagha hans liff skal førdarff
was oc skilias vidh hælgha manna
samfwndh. Første daghin oc siunde
the skulu vara hælgaster oc iæm
nir at høgtidh. oc skulin engin gær
ningh gøra a them daghom vtan the
eno som tarff til fødho thz ær at matboa
Huat monde war hærra vilia mz
thænna sidh ælla huat war hono
meer om lamba blodh æn om annat
ælla munde var hærra ey kænne eth folk
aff andro. Oc æru tæsse ordh oc the
ne sidher hægomma fiil oc laters æm
ni vtan thy tekna nakor ærlek an
delikt thing. Oc før thy æru iuda
vtstolne oc hemsker som haldha
tæssa sidhwania. sidhan hærra tekn
ær kompt the blunda øghom oc ga
ga j mørke sidhan solin ær vprun
nen tuggha skalma oc spotta vth
kærnan Iohannes baptista førsta
han saa var hærra j iorderike tha
sagde han til sina kænesweyna Se
gudz lamb see thæn thz bort skal
føra værldena synd. Iohes haff
de læsit ysaiam. ysaias sagde swa
til gudh aff himerike. Sænt vt
lambit som warda skal iorderikis
hærra aff the ødhmarkene. før thy
at thætta signadha lamb thz var tek
nat mz tæsso lambe som israels sy
ni offradho oc ato før æn the gingo
a ødhmarkena. oc kallas gudz
lamb før the skæl som giffwin varo
før. tha wi taladhom vm thæn vædhur
som abraham offradhe fyri ysaac oc
æn skulu framer giffwas
Nv haffwm wi brukit skælena nu
wilium wi æta kærnan. Var hærra
kom palmsønedagh til ierusalem
spakir som lamb. oc førsta daghen
toko the iudha vidh hono swa som
widh sino rætta hærra. Sidhan nød
do the han fira dagha mz awnis æ
dhom. oc fæmpta daghen byriadis
a fiardha dagen sins qwælde tha dra
po the han gudz offir før wara syn
der oc en kodlundh mz lambeno. Før thy
at war syndugh natura hon løste sin
giældh mz gudz sons dødh. oc haffdhe
gudh fader thz føre fullare æn adam
wara dødh. Oc skiotast ma swa sighias 188
at adams syndh do mz gudz syni. tæssa
lambsins kot teknade wars hærra lica
me a altareno. hwilken man som kæ
nis widh at hono ær dyghdh faat tha
han skal gangha til gudz altara. tha
skal han bedhas hiælp oc raadh aff
sinom næsta granna. thz ær sinom scripto
fadher som næst boor hans sæng. oc
kalla a hælgha mæn oc ængla thy at
theræ husbonde ær gudh siælffwer. oc nar
næste granne som boor j gardhe mz os j
waro hiærta mz gudz lichama. Oc wi sku
lom læggia hans blodh oc pyno iffwir
twæggia gaara ingangh thz ær badhe
j mwn oc hiærta oc iffwir dørenar
thz ær at rødhma thz sacramentet føre
gudz skuld som offwir oss ær. oc ey før
offers skuld ælla loffs ælla nakra iærde
rikis vyrdningh. thz skal ey ætas raat
ællar sudhit j watne. vtan stekt j elde
Før thy at man skal ey ohwxadher gaa
til thz sacramentet oc ey mz ostadhelikom
godhwilia. oc ey før loffs skuld ælla

A I - 91r

alla fraegdh vtan mz brinnade gudz
älskogha Thy at andelighfödho.
skal oc takas oblandat mz watndis
syndh som söt aer at dricka/ oc swet at
smakka oc mz beskan tregha for gambla
syndir. Thes huffuodh vndirstandom wi
thaes gudom mz foto hans mandom. mz in
aelffuo alla gudz sön i the halgha kirkio
Oc man i the signade sacramento giffs
os gudz son sin gudom oc mandom. oc gör
oss sina kaeristo syni oc andelikho hiun.
Vi skulum oc aeta thetta lamb i om natte
na for aen daghas. for thy at wars hra
gudomber aer war andelik födha/ vnd
sacramento likuiso ae manuska wi liffwm
man tessa waerlde nyrbe Thu sidhan
os dagh hauis gudz aenlite. tha sum wi at
se han sialffwan swa som han aer vtan
all likunisse/ oc sidhan aer han aenmer aelska
vtan all tekn oc skyul war renasta födha
oc frygdh. Oc aer thz maerkelikt at the
gudz wini som waro fyri wars hra byrd
the liffdho andelika vidh ensampta tekn
oc tro. oc ey varthem lamb vtan tekn
ensampt/ Thu wi oc alle gudz wini ae
ne waro hra byrd liffwm mz tro oc tekn
oc tha ey ensampt thy at vndir them aer
sannindh thiliddh/ swa som waer signadha
sacrament haffwa taeff oc lit oc nyrkelek
af brödhe oc vine. vndir tessom likuiso
aer sannindh wars hra likame mz liff oc
sial oc gudom. Thu taghs wi fiaera hand
til hymmerikis. Tha varthe war hra ve
födha oc frygdh vtan all skyul oc liknil

Moyses talade all thessa ordh. Ce
fyri alla aeldsto oc vitrasta israels sö
no oc sagde swa til thera. I skulin gö
ra the siduenio huar aeptir annan.
Oc tha idhre barn spyria huat thz sidh
uenia skal. tha skulin i wisa them oc sig
ia at thz aer wars hra pasca oc offer.

oppthe thy som war hra foer i egyp
ti lande plaghade egypto man.
oc frelsade os. Om midhio nat
ta gudelikt vald i egypti land oc
plaghade thz sannindh som moy
ses haffde försaght swa at engte
var thz hws at ey laa nakor man
dödhir. i. aenuxel pharao konungx
aelste son/ swa som ambuta son al
laer fangha Tha stodh pharao vpp
oc thz oc sköt aff sine siaenghi oc alle
hans maen oc egiptu oc laeto illa/ oc
komo alle til moysen oc aaron.
oc badho them mz ödmyukom bönum
bort fara mz fae oc folke homs oc
börnom oc hwat thz som them tilhör
de oc sagdo swa/ skyndir idher bort
aff landeno alla maghom wi alle
dö/ oc nödhghade them bort at fara
oc badhos thera sighna oc venskap
Israels synir toko gullkar oc silffkar
for sömma at lane af egypti landz
folke. Oc skulum wi hter vndirsta
da at enghin ma koma mz stolkom
at sino aerffuoduo lönom oc gudhhet
sik skylw aff annars ofredhom
hond som aegher/ Vtan huat som
gudh sialffwer bywdher tha man
hwar ma sykerlika göra. aen thet
hwaro at thz waere alla syndh.
thy at han ma all skapilse omskip
ta som aer skapade oc skapar. oc
haffde han nakot thz hwart som
thz war förbudhit/ alla nakot thz
forbudhit som thz war budhit aff
hand tha ware thz vael groert som
nw aer syndh/ oc thz synd som nw
aer vaelgioert swa aer gudz wilia alz
waldoghir. Han haffde oc maenne
gull oc silff egiptu mand som han
war giffwet alt hwat som the ge

gha · oc haffdhe the fôrgiort vidh
han liff oc godz fôre otro skuldh
oc thy giorde vâr herra enkte amot
thim nat han skipade vtan halosta
nz. Oc gak thera giaeld som the
waro skyldugh · the the aerffwo
dat haffde fôre thim

[V]i maghom oc vndirstanda
mz gudz sônum godha kaene
dom oc vitir ordh · oc mz egyptu
mannom hedhna maestara som skriff
uado margha bôker oc blanda
do ordh mz visdom oc haghoma mz
wantro oc godhom kaenedom / oc hwil
ka tima vi fam at laesa thera bô
ker aella hôra tha skulom vi faesta
mz os thera visa ordh oc godhan
kaenedom oc iffwir fara blindadhe
thera wantro oc haegrima · tha ta
kom vi at lane gulkar oc silffkar
oc latho thim quarra thera ler

Egyptor

[N]w fara isrls sôni
[N]vt aff egyptolande om thaen
tima dagh aefwns som thera fôr
faedher isrl kom fôrst j egyptuland
mz sinom sonom / oc waro nu swa man
ge wordnir at the raeknados sex
hundrat tusandh forgangara v
tan quinnor oc barn · oc annara
slaekta folk quinde oc karla [illegible]
mykit so moyses wilde ey raekna
oc varo tw hundrat · aar · oc xxx aar
sidhan isrl oc tolff patriarcha kômo
til egyptu landh · Thaesse nat aer
helagh oc skal mz ytradhogh hal
das aemmedan en liffir aeptir annan
Thet aer pascha nat som war herra
giorde · oc lot warda swa mang 190
ha vndirligh thing · oc twaer mik
last sîne at doma daghe mon

vardha the samma nat · aella fare ey vil
den aella sina iemlangu fulla / Oc tha
skriffwas aff gudhi at hans vaerk aeru
all fullkomen · oc aer thz wel skilict
at alle maen takin sin dom vp a thaen dagh
som fôrste man var skapadher / oc alle maen
varo atirlôster oc at gudh dôme manno
oc skiffti sino vendo ododhelika likama
a thaen samma dagh som han thok ododhe
likan likama · oc vart fôrsta fine man
tha aer thaeta ey wtan en liklogh vaenta
fôr thy at var herra sighir at enghin vet
aff thaem dagh aellar tima vtan gudh
saelffwer · oc aer thz skaelikast j thwario
som gudh wil haffwa

[S]idhan pharao let folkit lôsit ·
tha vilde war herra ey wisa them
vaeghin genstan iffwir philistim landh
fôr thy at the varo stark land oc ma
ghin vidh oc kunno daerla dôlogh vaer
da maella isrls sona oc thera · tha mat
to oc daerla isrls sôni vantrôsta sik oc
waenda atir vaeghin til egyptu landh
vtan visadhe them om krungh iffwir
langa ôdhmarkir / langa vaegha oc
pinlika fram mz haffwino

Moyses
fôrdhe mz sik iosephs been som han haff
de badhit · thy at alle haelghe maen som
vars herra byrdh spadhadho iaerdas som
thaen haelghe ande visade thim at gudh
son skulde iordhas oc vpresa / Fôrsta nat
lagho the j socoth · oc annara j etham
som ytarst liggiar ôdhmarken · Nu var
han thera ledhe war herra oc visadhe vae
ghin om daghin mz eno maerkeliko sky
a stolpa lundh som the sagho aff fram
fôre sik · oc var thim til skyggie oc swala
fôr solinna heta · En om nattena ledde
han thim mz lughande elde j vedhreno
fôre the · Oc aeptirtesso thwem skuldo

A I - 92r

the gangna Oc hwilke tima dar the
sama sky for gibet swa at the sagho
thz ey aetoa. at eldēn skipteb om nat
tena tha visto the at the skuldo thehin
las. oc ey lypta sin tiaeld for aen aeng
gha thera toedhis Oc aenskoit so an
tiggna thera toedhis. tha skuldo the i
samo stwnd ryppta tiaeldhē oc fardhas
Gudz aelskoge aer he Oc ey for
tare aen elder thy at watn slaek
kir eldz sins hita. aen hwarte watn
aeller nakor genardha slyckir fulko
mē gudz aelskogha swa som wi proffwo
mz haelgō mārtirum. Thz proffwas oc
thē mz at mynna lyns lyser ey sidha
mera lyus sēn. swa som proffwas mz
stiaerno lyus oc solēna Swa oc hwar
som hittis gudeliker eldz oc aelskoge
thē skadar ey naturliker eldr aen thot
hwaro at nakor mā kastas wt a baal
swa som sanctus laurencius oc sanctus vincencius
oc andre martyres som swa hete varo
man mz gudz aelskogu. at the toldho
mz gladi then naturlika eld som vtan
braende Oc swm kaendo hā ey mz allo
wtā leko oc swngo i braennande baali.
Waer tro hon likas widh sky for thy at
swa so wi sen solēna lyus gynō skyn oc
tha ey swa lyust som solen thz wi sagho 191
oppenbara siaelffua Swa vndirstan
dom wi oc gudelik thing mz raette tro
oc vithō sannelika at swa aer Aen
hwilkin oc huru sotir hā aer oc hans
waerdzskap thz aerom wi owaerdughe
at veta for aen han vil siaelffwō thoas
oc skina offwir os. mz sins aero lyus
Waert hop oc trost til gudz nadha tek
nas oc mz elde thy at han lypter sik
atlaleedh vp til himelin. swa oc mz sky

som varda iffwir oss aff there warto

som solēna gerla lypta nadhā mz sik
gen hymblenō. swa vil oc wart hop
a lypta sik til gudz nadha Oc haffwō
trost aff thy at gudz aelskoge haffwir
skilt os widh iordrikis aelskogu oc
giffwō oss trost til himerikis aff swa
nadha goodhgerningō Thesse thredhy
de tro oc trost oc gudz aelskogi kallas
gudelika dygdher for thy at the ledha
oss iffwir vaerldena til himerikis
swa som elder oc sky leddo israels syni
iffwir odhmarkena oc til thz haelgha
land som for heet canaan landh
Nw tilaer var hēa til moysen XIV.
Segh israels sonō at the riffwa
sin tiaeldh oc vendhe sin wegh atir
i gen naermer haffwino oc satia sin
tiaeldh i then tiaeld stadh sō kallas
phiairot. mellā magdala bergh oc
widha haffwit For thy at pharao ko
nungh traeghar at han laet iodhe lon
ga Oc hans maen sighia at the vaer
mykit omaadh. oc trosta sik at fan
ga them mellā odhmarkena oc haff
wit Oc bynds oc alt sith haerskap
sex. c. orloghe vaghna alla plan
kadha som burghir fulla mz folke
oc alla andra odlōe vaghna som i e
gypto landhe waro oc alla sina haer
tugha om kringh oc thera vaerdskap
oc skynda nw fast aepthir israels sonō.
at fangha them
Nu saa israels syni at soe pharao
konung oc allā hans haer aept
sik farande oc warda mykit raedde
oc the som raedasto varo the tala
do hwar til annan Monde ey laeg
ghir stada vara i egyptu lande hwi
matto wi ey thz do oc iordhas oc
ey ledhas wt a odhmarkir at daer

vas oc lighna for hunda oc rami. Oc
awitto moysen hui han ledde them j
fathan wadha oc sagdo at the raddos
ther for aff hono. oc sagdho hono j e
gyptu lande at swa monde vardha
oc badho han stilla sik widh them. Oc le
to the som faar egypto lands harrom
Oc sagdo at betra ware them at liff
wa oc thiana them. ændo a ødhmar
ko fyri swardh ælla swlt
Moyses badh sina bøn til vars herra
oc satte sina trøst til hans. æn
var herra swarade hono. hui ropar thu
mer. ødha til nu iak haffuir giffuit tik
gudhlikt wald mz minom staffue. Slaa
mz hono yffuir haffuit. oc skal haffuit
skilias vndhir hono oc standa som
twe mwra fram mz endo. swa at ther 192
ær vaghen thera j mællom. oc lath
folkit diarffuelika ganga fram aat
them vaghenom. Æn pharao konungx
hiærta skal æn hardas widh thetta
tekn. oc fylghia vaghenom æptir them
Oc skal iak æn mit gudhlikt vald
yffiu pharao konungh. oc alt hans hærskap oc
yffuir hans riddara oc gangare vag
na. Thæt æru thry mærkelik thing
oc ær thz eet at engin bøn ær swa løn
ligh oc aff rættande hiærta brødhe
at hon ma ey vpkallas. for thy at
ødhmiuka mans bøn som laagt lig
gher a iordhenne. stingher himblana.
oc ær thz høght vp som hona ma aff
iordhenne yffuir himblana. Oc høgh
re øper tassa lwndh. hælaghe mans
bøn lackt lasin æller huat æn syn
digx mans bøn swingen. Annat ær
thz mærkelikt at var herra gaff moysi
vald mz staffin. Oc for thy haffuir biscop
staff mz sino valde oc konungx swærd

Sidhan talade moyses til ysraels
sona varin ey radde. haffuo
stadelika trøst til gudz. j skulen see
mykla iartekna hans. thesse egyp
to mæn som æptir idher fara skulen
j aldrigh optare see oc ær nu the
ra ytraste dagher komen. Wars
herra ængil som foor allaledh fore
them. han fore sik atir æmskot oc
bak them oc mz hono. thera vagh
ledho sky til bak værn. Oc wart
swa vndelikt myrk mælla thera
ther oc egypto mæna. at hwarghen
gat komit til annars. Sidhan giordhe
moyses swa som var herra bødh mz staff
venom sino oc æmskøt kom blæsan
de stormbir alla nattena oc ryka
dhe vaghen vt at midhio haffuino
swa som sakt ær
Nw ganga ysraels synir aat tyrro
vagh j midhio haffueno. oc
pharao konunger foor æptir them
mz allom sinom hær. Var herra talar
til moysen. slaa mz staffuenom atir
yffuir haffuit gen pharao konungh
Nw var alt sandir at daghen ko først
a himelin. oc var herra mz vredhe ko
yffuir pharao konungh gønom cloth
oc sky. oc æmskøt flødhe haffuit
bakt yffuir pharao konungh oc yffuir
allan hans hær. oc varo vagn
hyulin afflagh. Nw ødha egypte
mæn til sin konung oc radha hono
at ryma. oc vilia nu vænda vag
nom oc ey langher stridha gen gudhi
æn senare var tha at vænda vag
nom. tha haffdhi byllian wænde ther
vp a vagnomen som for viste mz ther
Oc magho alle the thæna gudz
dom radhas som aldrigh wænda

fore ather aff synda. æn the vænta at
komen ær ytarsta daghe mædhan
ey var pharao konunge atirwænda
tiækkelik gudhi Nw sagho israels syni
i egypto mæræ fyrta. oc gudelict vald
iffwir thera owini oc trodho nu ~~gudh~~
gudhi siælffuom oc moysi gudz tiænis
to manne oc gingo tyrro fotom til landz
oc haffwet var them fore mwr badhe
a venstro handh oc høghre

V. Sidhan saungh moyses thetta loff
gudhi siælffuom Siongom gudi
loff siælffuom. fore thy at han ær ærli
ka fynguther. han kastade riddara
oc ors vt i haffuit ænt maghin oc
mit loff ær war hærra han ær oc min
hiælp oc min helsa. thænne ær min gudh
som min hiælp min fadhers gud iak
skal gøra han føghan var hærra ær
swa som orløgs man. almættogher
ær hans napn han kastade vt i haf
uit konungh pharao her oc orlogs
waghna hans vtualda høffdinga
drunknado i rødha haffwet haffdyn
pit holde them. oc foro nidher som
sten til grunna. thin høghra hand
ær myskelika stark vordin aff magh
ne thin høghra hand slo sin owen
oc thu satte mina grenærda mæ aff
valde. til til mangfullelika æro.
thu sænde thina vredhe hon swalgh
them swa som elder stikko vatnen
samkadhos samman mz thinne blæsan
de bradhe flytande vatn gwar
stodho som mwr haffgrunnane
sarnkadhos i midhio haffwino
Owenen sagde iak skal fylghia
oc fanga. Iak skal bytta rowen oc
fulkøpna min wilia oc fylla minna

giri mz gods Iak skal brigdha minth
swærdh. oc thin skal drapa min hand
thin blæste thin ande oc the huldhe
haffwit. the sunko som bly i mæktu
ghom vatnom. Hwar ær thin iæmnughe
min hærra i mæktughom watnom. Hwar
ær thin iæmnughe mykin oc midher
mz hælagho. vædeliker oc loff vær
dher mz vnderlikom varkom. thu rækte
thina hand oc iordin swalgh them.
thu vart ledhare mz thinne miskundh
thy folke som thu atirløste Thu førde
thit folk mz thinom starklek til tit hæl
gha hws Almoghe folk foro vp mz bul
le. oc vredhis nidher sorgher fingho
philistim land. tha wordo edom høff
dingar hughmodher oc moab. risar
oc kæmpar skulffwo oc alle chanaa
burar wordo styrdhe. thin rædduge
fiol iffwir them vndir thinom wældugh
arme. warde the orørlige oc thighe
som sten mædhan thit folk far iffwir
them. mædhan iffwir them far thætta
thit folk som thu eghnade. thu skalt
inledha thit folk oc planta i thino
ærffda bergh. i thino fastasta huse
som thu smidadhe min hærra. ther ær hæl
gha doma hus. the som thina hænder
samman festu the skal war hærra wara
varldugher konunger ændelika oc
æn længher Thetta loff songe fore ty
at pharao konunger redh i haffuit
mz riddarum oc orloghs vaghnom
oc war hærra ledher atir watnen iffwir
them Xu israels synir the gingo torra
wægh i midhio haffweno
Thu en visa æller en sangher
war diktet a swænsko twngo
vardher flytther oc tydher a ryzska

burar (Johannis Thomæ Bureus hand. GEK.)

twngo tha gitter mæn ey the sama ordh
laghat til lika a annara twngo som fiol
lo samman wal Thæ sangher oc psaltare
aldre oc mangha andre j hælghe script
niro diktade a ebreska twnga mz
Metro fughst metær oc walfældum ordhom 194
oc til lika laghdum Oc for thy gitt ey
sanctus ieronimus ællar nakor annar
som bibliam vænde aff hebreske tu
go oc til latin ællas grezsko gömath
metri metrens naturu mz saman fældom
ordhom oc til lika laghdom antingia j
thænna sangh æller andrum Oc ey gitter
man haldit aff wara twngo Æn j the
na sangh siunger først moyses gudz
loff fore hans sigher oc thera hialp
Sidan spaar han huru han skal the
fraindelis fylia oc ledha oc ær thz
mærkelikt at gudelike spaamæn at
the tala swa om the thing ther var
da skulu swa som the varo nw ælla
haffdo warit Swa som ysaias spa
de aff wars herra byrdh · swa swenn
ær os føddher · sonen ær os giffwin
swa sigher oc moyses at war herra war
thera fiølgshare oc ledhare · oc for
de thøm til thz hælgha hws oc the va
ro tha føsta a wæghenom oc gudz hws
war ey æn gioort Oc ær thz for twæn
ne skal Først for thy at gudh visar
thøm siælffwm sin hemeligh thing æp
ter the skipilse som the æru inan
hans hugh oc hiærta Nw æru enge
omskiptilse dagha aara ællar stunda
mz gudhi · vtan en stwndh ær ændelø
ker daghær mz hanum Oc thz som nw
kommet ær mz oss ther wær ænwærdelika
mz hanum oc innan hans foreseo Oc
for thy sighia gudz spamæn at thz

war ællær nw ær som wardha skal Oc
annor skal æru twæsse oc ma iæffwa [illegible]
the tingh ther warda skulu · æn om the
thingh wi seem mz warom øghom al
ler os numis at warit haffwa thz ma
ghe wi sighia mistro Oc for thy sigh
na hælghe prophete at thz war ællær nu
ær som wardha skulde · wi skulom
halda gudz ordh fore swa mykla vis
so oc sannindh oc tha ær ey fals j the
na ordhum swa som mz thøm skaldom prøff
was som nw varo giffwin næst fore
tæsse Thz ær oc mærkelikt j thænna
sangh at moyses sigher at war herra
løste thøm oc køpte aff egyptu man
nom · oc tha war enkte wærdh vtgiff
wit fore thøm for æn gudh siælffwir
war giffwin til løsn alla wærldenne
Æn for thy at enghe warda lottakene
tæsse løsn · vtan godhe mæn thy sigher
moyses at war herra løste israels synir
som tha varo ensamne godher j iorde
rike oc trodho a gudh oc thz wilde
moyses os vndirstanda j sinom ordhom
Sidan spaar moyses huru hedhne
mæn skuldo rædhas them · oc vndir
giffwa sik gudz folke Sidhan spade
moyses j sinom sangh at wars herra æn
delikt mønster oc rike ær ævinnelikt
Oc ma thz engaledh vndirstanda aff
iuda mønster j iherusalem · ællar aff thera
rike som badhe ær longho forgangen
vtan gudz rike oc hans mønster ær
the hælgha kirkio som ævinnelikt ær
først j iorderike til doma dagh Oc sidan
j hymerike for vtan ænda · oc for thy si
gher moyses at gudz rike skal wara
ænwærdelikt ænwærdelica Oc æn si
dhan ytarst j saunghenom giffwer moyses 195

skal

skal hwi hā siongha gudz loff m̄z
thāna sangh Maria moysi syster
tasker lek j hand, oc alla frughur
danza m̄z hāne oc siongu gudz
loff aptha hāne som moyses dicta
Moyses ledde isrls sonu Ce
ut aff haffwmo, oc gingho
thre dagha yffuir the ødhmark so
hetir sur; oc kōmo til marath
oc funno thz eukte watn vtā beest
so galla Oc ær thz markelict at
siva liut faar ondan tæff aff asko
som hon slas gen. siva oc bærdo
oc rinande watn hwar som ōpnas
ællar rina. thz som alz kona mal
mer hittes tha draghs thz vatn on
dan tæff til sin aff tærskona iordh ty
at hō ær inpolt sundm oc brænd.
aff særlikō starno krapt Thz mōd
do isrls sonu moysen oc bærdo iffuir
hā sina watn nødh Moyses bædhe
sin wanda føre vard hēa. War hēa te
de hond ceusbons træ / oc ænst bōt
moyses lagde thz thræ iman watnet
tha wart alt watnit søt oc væltæffua
de. thæta var omøghelikit at vardha
m̄z naktorn træ krafft iman siva litla
stwndh. vtā thz træ var wisselikit.
tekn thæs hælgha kors The hælgha
skrifft likar vaara naturu vid vatn
thy at hō haffu engin stadhna aff
sik sialffue. hon vart søt skapath oc
synda lōs oc sidhan besk wordin aff
syndelikō lusta, som sælika brænner
hona. Thon vart oc aldrigh søt sidā
adam syndade, før æn thz hælgha
kors kirstus m gōnom hannar aad
rō m̄z sturkō iærnitnom. than ti
VI. ma gudz son tolde dødhe Sidhan

foro isrls sonir oc kōmo til helim
thz waro tolff kældor / oc siuttighi
palmtræ / oc satto thz sin thiæld
Thær teknados xij apli. oc siutti
ghi lærnesweinar vars hēa Thæ
dan foro isrls sonir oc kōmo til
thera ødhmark som hethz sin so
liggher mælla elim oc synay bergh
fæmptande daghe aprili manas
som ær næste manadh marcij
manade Isrls sonir mōdo oc thz
moysen oc bærdo iffuir hā m̄z
thāna ordom. hwi ledh thu os
ut a ødhmarker gudh gaffwe at
wi varō hælder m̄z egypto mā
nō. thz satom wi iffuir vællande
kōt grytō oc atom brødh til wi
varom matter hær tolom wi
dødh aff sult / War hēa varkunna
de them oc talade til moysen. Iak
skal rægna idhz brødh aff himb
lo. gange ut folket hwar dagh ska
a marken oc hæmte sik brødh.
ens dags fødho / hwar siætte dagh
maghen j hæmta twæggia daga
fødho. Før thy at syunda daghē
war alz stingx hælagher m̄z them
Moyses oc aaron talado til isrls
sona / j skulen ey wænta at iak
haffwir idhz darath oc lokkat aff
egypto lande thz til at iak haffua / maghe
hēa dom iffu idhz, Nat qwælde
skule j faa at vetha at war hēa
ledh idhz siælffwe aff egyptu lan 196
de Oc morghon skulin j see gudz
lika aro. War hēa hørde wæl idh
ra kærn / oc ær idhur kæra a mot
honō. at qwælde skulin j æta kōt
oc morghon skulen j warda mæt

tir aff brødhe Hat qwaklde kom
en fogthil som hetir coturnix aff
aff siiue røst swa marghe oc tiokke
at ey skortade / oc a morghonē hitto
the a iordhene swa som dag ælla rim
frost thz kallado the mana som ty
dhr a wart maal hwat ær thz / før
thæs vndir skuld. the haffdo tha
the funno thz først. Siwnda daghe
wildo sömir hæmpta brødh som an
dra dagha. oc hittis alz enkte. Hæn
te nakor mā a nakrō sæx daghsō mer
æn ens dax födho / tha hittis thz ru
tit om morghonē. Oc hwar som hæ
te meer æn han þorffte. tha wart ho
nō ey thy mere gagn aat thy. Hwar
som oc hæmte mīna hā haffde enghe
skada. Thz brødh tæffiade swa hwa
riō mānē som hans luste kraffdhe
Aff thæsso brødhe sighir dauid j sal
tarenō. tha aat mānen ængla brød
Nw ær ængilen andelikr oc swa sō
enghin liffuandis likame liffwir vta
likamlika födho. swa ær oc ængla fö
do andelik. Oc enghin vitandis ma
vænta at ængla æta tæskons brødh
hans forfædhr aato. teknade thz brød
som badhe födhr ængla oc godha siæ
la / thz ær ihūs xpūs gudz son. han
födhr ængla j hymerike mz the gla
di oc frygd the haffwa aff hans gud
dōs asyn. Han ær oc andelika siæla
födha vndir altarins sacramēt swa
som fīnnā war sakt. tha wi talado
om paska lamb. Thætta brødh hittis
ey siunda daghe vtan thz rotnar æn
thz wardhr gömt iffwir siætte daghe
thz ær at sighia. at nyia sidhr oc sa
cramēta / the wnnos oc haffdo sina
krafft til siwnda værldena aldir ko
som byriadhe tha ~~the~~ gudz son lat sik
födha. Sidhā wilde ey gudh at the
ra sidhr oc sacramēto varo længhr
nædha hā war komē som tham tek
nade / oc swa som the varo gudhi tek
oc tökelik før æn hā kō før thy ath
the ~~tek~~ nado hā. swa vordo the sidhā
gudhi ledh oc alle the som thē hul
do sidhā oc gömdho. Før thy at the
wantro at gudz son ær komē oc föd
dhr / før thy sighx at thera brødh roth
nade sönedaghē. Thz brødh war oc
æn dryghit mīna som mera. før ty
at wars hr̄a likame vndhr altarins
sacramēt / ær æmfuldhr oc aldir vn
dir hwariō lotenō tha p̄stin brytr
offlætit som war wndir helo / thz tæff
iade oc hwariō æptir hans losta
thy at wars hr̄a licame födhe oc
siælena æptir hēna skipilse / oc æn
hon ær hel j godhō liffnade. tha
fiar hon aff honō andelikā styrk
dygd oc hughnadh. oc æn hō ær siuk
oc syndugh tha takir hon sik swa
sturska födho til mykin vada. Man
na war hwit a lit / oc swa tæffnan
de aff sik siælffwo som renasta hueti
brødh mz honagh. tha bødh gudh
moyse oc aaron. Tak eet kar oc
lægh ī nan aff māna til amīnilse 191
isrls sona at iak födhe thm j ødh
markū tha iak ledhe thē aff egyp
tu lande. Nw ær myokt marke
likt at māna rotnade / æn thz gōm
dis iffuir ena nat / oc ey j thy kare
no iffwir manghh hwndrat aar swa
at thz sighx æn vara til / oc thz war
mik teet j treueris stadh mz andrō
hælghō domū som helena constanti
ni kesara modhr förde thit aff ie

rusalē. oc proffiias oppenbarlika mz
thæma skælnadh at thz var visselika
tekn at thz rotnade a siwnda dage
nō siva som nw var sagt Xl aar liff
de isrls syni vidh thz brødh som gud
sændhe thm aff hymblō alt til tess
the komo til canaan landh siva lā
ge foro the oc væffdus j ødhmarkō
Sidhan foro isrls synir twedhā
til raphidim. oc satto thz sin
tiældh Thz war ey vatn mz allo oc
for thy kærde folkit iffwir moyse
siva som for oc sagdo til hans hwi
ledde thu os vt aff egypto lande a
ødhmarkō at drepa siva mykit folk
mz tyrste Moyses tallar til wars
hrra. hwat skal iak gøra at tesso fol
ke thz ær ey fiærren at the tyrffua
mik j hæl mz stenō. Var hrra swara
de moysi. tak the ælstu mæ oc vit
rasto oc farin fram fore folket oc
thak mz tik thæn sama staff. thu
slot mz egypto flodh thz skal iak tæ
mith gudhlikt iffwir ena hællu j sā vald
skøt som thu slaar hona mz thinom
staffwe tha skal hon giffwa yffrith
watn badhe fæ oc folke Sidhan
kallades thæn stadhz frestilse. thy
at isrls synir frestadho gudh thz
Nw madhan isrels synir varo
j raphidim tha kom ens ri
kis harskap som kallas amalek
oc wildo strida widh thm Tha kal
lade moyses iosue en trofiwe man
oc gudhelikā aff effraim slækt ioseph
sonar oc taladhe til hans. Wal tik
slika mæ thu wilt haffua til stridh
oc skalt thu møta amalech oc stri
da widh thē Iak skal standa øuarst
a barghskullanō oc haffua gudz staff

361

j minō handhō Iosue giordhe taghr
som han bødh oc foro diærfflika til
stridh gen amalech. Moyses foor
vp som hā sagde oc stod thz oc ratte
opp badhe sina arma a korswisō.
medhā the stridho Oc hwar thi
ma hans arma sighu nidhz tha
mattu amalech bæthz. æn tughz
moyses lypte sina arma wæl vp
tha wan isrl Moyses handhz
varo tunghar æn aaron. oc vr the
foro nu mz honō oc stødho hans
arma Moyses hølt vp handō alt
til sol sattes. Iosue stridde faghra
sighz oc drap oc ælte hedhin hær
War hrra badh moysen scriffua the
na sighz til amynilse. thy at iak
skal æn fordarffwa alzstingx ama
Hwi monde war hrra Alech
bidhia scriffwa thæma sighz
til amynilse. æn ānan vtā for thy
at thæ sighz hā tok war oppenbar
lika warshrra sighz a korseno hwat
krafft haffde moyse handhz at vi
na sighz vtā vidh stridhena. ælla
formatte ey gudh andra lund giff
wa thm sighz vtan moyse armō
vplypto War hrra wilde thee for
them huru gudz son skulde rækkia
vp sina handhz a korseno tha hā
stridde sighz aff allō sinō owenom
tha stodhu hans handhz vr oc arō.
thz ær at sighia thera synir iudæ
mz twe iæru spikō genō thm Oc ty
sighz hā marghelika scriffua thæma
sighz til amynilse at iak skal æn alz
stingx fordarffua mina owin. tha
iak rækker siva mina handhz a kor
seno som thu rækte nw thina a kors
wiso Thz giordhe moyses altara

362

198

gudh oc kallade thz nu vplyptilse
Oc thz ær markelikt at samuledh
kallas war herra siua pyno staffne
Oc lyste moyses j sama stadh at vara
herra stols hand oc hans ælskogh skal
wara amot amalech a mædhan
en fødhis aff andro. Hwat kallar
moyses gudz stool vtan the helgha
kors som hono war føre stol. than
han war hardelika sittia vppa føre
thy at han sat a handomen. oc thy
kallar hans stols hand oc ær swa
mykit at sighia the hande thær var
herra skal stridha sik mz a korseno
oc haffde ey annan stol. hon skal
fordærffwa gudz owini

Nw spordhe ietro madian biscop
modher fadher moyse sona at
gudh haffde wal giort widh moysen
oc frælsat isrl' aff egypptu lande Oc
foor til hans thit som han war a ødhe
markom mz gudz folke. Moyses tok
wal vidh hono oc sagde hono the
melika hwilka lund gud frælsade
them. oc hulkom iærteghnom aff phara
o konunge walde Ietro loffwadhe gud
oc sagde Signadher gudh oc wel
loffwadher som frælsade isrl' aff pha
rao konungx walde oc aff egypptu
lande oc offradhe gudhi offer oc
bødh aaron oc allom fræmsto ma
nom aff isrel' at æta mz sik firi gudz

Annan dagh æptir C altara
thæra tha sat moyses a vidher
tulan mz folkeno oc hørdhe hwat
the spordo ællar kærdo oc visade
them gudhelikan kænnedom fran mor
nenom oc til quælsins Ietro prestir
awitte moysen fore swa giort oc
sagde swa til hans. thz ærffuode

ær iffwo thit maghe oc mz oskælikw
ærffuode fordærffwar thu thit liff
oc ey orka thu længe at bæra en
samen tæssa moghans byrdhe oc
ænda all thera ærande. Vtan thz
ær mit radh at thu skipt sundher i
na byrdhe at skipa tæssa syslo fle
rom manom. Val vt aff allo folkeno
mz grodhe forsyn wæloghan men
oc them som rædhas gudh oc san
nindh ælska oc forsma mutor Oc
skipa soma iffwir alla ena slækt
oc suma iffwir. c. hwarskap som
iffwir hundrat c. oc suma offwir x
war sialffwir iffwir gudelikt thing
oc visa folkeno hwru the skulu
dyrka gudh C All ænnor mal ma
gho witre man ænda mz thin som
nu ær sakt. Vtan tyngre thing
oc wandare at løsa them. lat thu
bidha thin sialffs dom Moyses
giordhe samuledh som han radh
Sidhan lat han sin swer fara he
til sin mz fridhi oc sætto

Tridhia manade sidhan the 199 XIX.
gingo vt aff egypptu lande
thz ær maius manadh. tha ko
mo isrls syni til synai bergh oc
satto sin tiældh om kringh ber
ghit Moyses for vp a berghit
som war herra kallade han. tha
taladhe war herra til hans thesse
ordh skalt thu sighia isrls sonum
a mina wæghna Ir saghen hwru
iak ændade vidh egypptu mæn oc
hwru iak bar idher iffwir ørna vin
gha. thz ær at sighia j angla gømo
wilen j lydha minom ordom oc gø
ma mina sæt. tha skulen j wara
mit forprisat folk C Alt iordheri

ke ær nith eghit. j skulē wara
mina konunga / biskopa oc prestir
oc hælaght folk. Moyses tilade
thæsse ordh fore folkeno. Folket
swarade alt sama som en röst
vare. Thriuntna thz var hæra ta
lat skulo wi gærna göra. Thridha
bodh war hæra til folket mz moy
se. Nu vil iak koma til thin j myr
ko sky oc tala til thin swa at fol
ket hörir mina röst. oc tro tik si
dha æwærdelika. Bidh thin re
da sik wal til mz reno liffnadh oc
reno kladhom för æn the höra mi
na röst / oc wari til redho at tridi
ia dagh tha vil iak thee mit gu
delica wald ffirir synai biærgh.
thu skalt vara thin vidh at engin
thera kome nær bærgheno. hwi
lictna thz nær thy komber thz skal
ængskot döö / ey mz swærdh oc ey
mz spyut ælla skote oc ey mz sten
Försten nar lidhir blæs tha komber
iak tha skal folket vaktta sik oc thu
skalt fara vp a bærghit til mik
Moyses foor nidhir til folket oc
bödh them at twa sin kladhe
oc engulledh koma nær sinom husfru
ghom inna tha tree dagha / warthz
swa myken vadhe at haffua oren
klade. ællær nækas sinom husfrugho
innan thre dagha för æn the skuldo
höra wars hærra ordh / tha som naker
engil tilade j vædreno a hans vægh
na hwru mykla mææræ wade mon
thz vara at gangha til wars hærra al
tara oc taka han skælffua oc hans
signadha licama / oc haffua ey för
twaghit sith hiærta aff fullom hugh
mz tarom ælla trægha. Vm höra
warit j værre stadh oc fulare synd

365

æn sine husfru som gudh loffuade
manenom vtan högtidh. Thz skulom
vi swa vndirstanda om högti
da forbudh / at rææt hionalagh thz
ær skipat aff gudhi oc loffuat för
thrænna skal för thy at thz skal
tekna andelikt ælskogha bandh
mællan gudh oc the hælgho kir
kio. Oc swa som gudh ær en / oc
en thera hælgho kirkio tro oc
kristindomber / oc för thy skal en
wara ens husfru oc ey flere. oc
thz skal mz trolouffuandis fæstu
Oc æptir thæsse skal thæn ær hiona
lagh fulkomet vtan likama bland
en thæt hwaro at the loffua ba
dhe renlifnæ oc halden sin som
maria gudz modhir oc ioseph. Thri
nææt skal hiona fælax ær at föda
gudz thianisto folk. Oc æptir thes
se skal magho thu hion alrigh
sama koma mz likama blandh
vtan mz thæn hugh at the vilin barn
affla oc vpfödha til gudz thianist
Oc thy ær thz oghudelikt at hin
dra sik barn aff gudz thianist.
The tredhia hionalagx skal ær
gudz nadhir oc hælse för ty at man
niskian ær brotlik oc thz före ær
hionalagh loffuat at swa myklo
sidhir gikkes hor ællar löskolæghi.
Tha ma hiona fælaghe swa my
kin kötzins lusta fylla at ey fylg
hir syndh. hælst om högtidhir oc
fasto tidh. Oc tha ær swa langhe
nadhelik synd som the haffua sin
likam lugh engulledh swa at göra
vm hiona fælagh. Nu vardher ma
förwunnen aff swa mykle fræstilse
at han vilde tha synda mz ænna
re æn gærna som mz sine / æn

366

200

hon ware ey nær tha ær thz dodelik
syndh oc hor giorth føre gudz dom ɯ̄z
sine laggipte kono ællær ɯ̄z sinō la

Nw ær tridhi da Egiptō mane
gsz komen. oc swa som daghz
var lyus om morghonē tha blæstu
wars hra busun. oc rydelik tordu
na oc blusande lyghnelder oc tiok
kafta sky huldu barghit oc busuna
blæstir waxte ee meer oc meer oc hor
likare oc rok aff allo barghō som
aff vughne. Moyses ledde fram
folkit widh barghit j mot gudi
siælffuō. war hra kallade moysen
oc sagde til hans wara folkit vid
at the gangin ey fra meer æn thē
var sakt for thy at the varo ofor
kunoghz at see gudh. wtan the
prestir som nest skulu ganga the ski
pi sik lyffuat swa at the vari hal
gi thz til at iak sla them ey j hæl.
Thæn gudz dom skulō wi rædas
som alla fræmast ganga til gudz
altara. oc handom ɯ̄z syndugho
hugh oc handō hans hælgha sacra
ment som han ær siælffuir inan.
War hra sagde framer til moysen
thu oc aaron j gangē til mī up an
prestir oc folkit the stande qwarre
som them ær skipat. Oc for thy ær
thz forbudit at lekman stande in
nan sanghus. ælla widh altara
trappu j storō kirkiom. Moyses
foor nidhr oc varadhe folkit vidhz

Nw tælar war herra som gud bødh
hra swa at folkit hørir Jak
ær thin hra oc gudh. Jak ledhe
tik wt aff egipta lande aff trælddōs
huse. Jak forbyudhz tik atta aff
gudhi. oc at dyrka nakra scrypt
ælla skyrdh. ælla nakra likniise
æptir the tingh som æru a himb
lenō ælla a iordēne ælla j watno
nē. ælla vndhz iordhine thu skalt
ey hedhra them ælla dyrka. Aff
thesso ordhe foro sūme mā wille
oc wordho kættara ɯ̄z sik vndir
standisse. oc sagdo gud haffua forbu
dit bilæte oc sagdo os wara affgu
dha som hedhnom oc dyrkō skriff
uadh bilæte inan kirkiō Thesse
mā wngsstanda huarkē gudz
ordh ælla hwarskons hedhz wi
gørom korssū ælla bilætō War
hra bødh at hedhra oc dyrka sik
siælffuā. han bødh oc os at haff
wa sik ledelika j amynnilse oc haff
ua hans velgiærninga oc budordh
skriffuat for warō øghō. at wi
skulō them idhelika tænkia j varo
hugh. Ey for magha ey alle mā
at haffua skriffuada bøkir ælla
vndirstanda. oc for ty æru bilæ
te funnen oc kors gørt at the sku
lu vara lekmana bøkir. hwat 201
monde gudh tha forbyudha. vtan
at dyrka bilæte fyri siælffuā gud
oc troo thz at nakor guddombir
ær j stokkō ælla stenom swa som
hedhne mā vænto. thz wæntom
wi engaledh oc fiærren see thz
aff vare tro. at nakor gudeliker
krafft ær j nakrō bilætō. vtan
tha wi øghon see bilæten. tha
vaknar war hughz til gudz ælz
skogha swa myklo meer at bilæte
æru fægher. oc tekna os gudelica
fæghirnd oc astwndan for thæn
ælskogha oc the trøst wi haffuō
til gudh oc hælgha mæn aff thim

A I - 97r

gudz nadhom som wi tarvum aff
bilætom gör gudh iærtekne widh
salugha man badhe til siæl oc sin
til licama Oc ey gör bilæte iærtek-
ne andraledh æn sva som nw ær
sakt Tha hittis mykin villa mz
sumom kristnom mannom som wænta
at kors / oc sum bilæte vara æl
lar swettas Thesse villa hon hugh
a naturlik skæl thy at enkte træ
varir sidhan thz ær widh rotena
skilt oc iordh oc vato. hon sighir oc
gen rætte tro giffuir bilætom engha
dygdh ælla krafft mere æn nw
Nw vilium wi wi Tær sakt
sa huru kristne mæn dyrka
sin kors oc bilæte mz waro hugh
oc knæfallom. tha göra wi thæn
sama hedher före gudz liknilse som
honom bör siælffuo til rætta oc sli
ka hedher hælgum manna bilæte som
thim bör siælffuom til. for thy at bilæ
te bör engin hedher til aff sik siælffuo
Thz hælgu kors skal haffua thæn
sama hedher som gudh siælffuir
som do a korseno. sva som kesarins
kledhe haffua thæn sama hedher
aff hans mannom sva som han siælff
wir. Nu offir ma enghum göras
vtan gudhi siælffuom Göra nakrom
androm offir thz ær affgudh gær
nigh / thy at engin giffuir gör æl
la iærtekne vtan gudh siælffuir
Oc tha kristne man göra sith off
fir til hælgum doma tha göra the
thz offer gudi for the nadher
the haffua fingit / ælla væntha
sik aff honom fyri thera hælgu
doma skuld som the göra offir til

Var hærra talar framer til folket
Iak ær thin hærra oc thin gud
valdugher oc sva hedher girn at
iak tol enghin gudeliken hedher.
Iak hæmis förældris syndir / aff
synom oc sona synom / til tridhia man
oc fiærda mina owena. Nu mi
nom vinom löner iak lydhno oc æl
skogha mz miskund til tusanda man
æn the halda wenskap widh han
Nu skriffuar ezechiel prophete aff
gudz warghna at son skal ey bæra
skuld for fadhers synd Ey sighir
thæn hælghe ande annat siælffuir.
oc annat mz prophetins munne / æn
hans ordh haffua rætta vndir
standilse / Somma synder höra siæ
lom til oc sumar likamanom Somma
synder æru ærwinneliker oc sumar
forgangus Nu haffuir sonen lika
ma aff fadher oc modher. æn aff en
ghom siælena vtan aff gudhi / oc for 202
thy födhis opta siwker aff siukom
som malat aff malatum Nu ey fö
dis syndugher aff syndughom. vtan
adams syndh / aff hænne skulu gö
ras sarlika skæl framer i boka
ne for thy ær thz at sonen ærffuir
sins fadhurs tungh aff likamans
warghna. oc ey siælena / aff thy
fylgher honom likamans genærdha
aff sinom fadher oc ey siælena synd
Oc sva som sonen ærffuer æptir
fadher godz oc pæninga. sva maa
han oc æptir gudz dom giældha
godz oc pæningha före fadhers skuld
Oc fuar saar oc sindha a sinom
likama / som han haffuir aff fadher
nom / oc fua mynne aro i wærldene

om nakro pyno skærsena sō æwinelika ær. Fore aldrighin siri fadhir vtan han fylgher sidan liffuadhe

Var hærra taladhe framer före folkeno thu skalt ey vanwyrda nāpn thins gudz ælla swæria nogadalöst om thz. Thz ær at sighia vtan nakot varde oc mā vil tik ey ælla tro. ey maa hæller swæria om gud ælla hælgha doma / Oc ey skalt thu tola hā saklösan som vanwyrdhir gudz nāpn. thu skalt ey gloma at halda siwnda daghe hælagha / thy at var hærra skapade werldena vnan sex daghom oc a siwnda daghe giorde hā enkte vtan swa som för war sakt

A thæn daghe skalt thu enkte syssla thu ælla thin barn. thin hion ælla thit fe thin gæster ælla thin inesman. Hedhra fadhir oc modhir thina til at thu maghe oc swa langlifua vara som the. oc eghna tha sama iordh som the eghnado / oc iak skal giffua tik thz. Oc ær thz ræter gudz dombir / at than som van æra fadhir oc modhir j thera ælli. hā vardher antighia skam liffuir ælla vsal siælffuer. Thu skalt ey drapa. thu skalt ey hor göra oc ey löskolage. thu skalt ey stiæla thu skalt ey fals witne bæra / thu skalt ey girnas haffua til thins næsta grana gotz thu skalt ey haffua vilia at synda mz hans husfru

Alt folkit hörde thæssa röstir oc saghu blusin brinnande oc hördo businen blæsande oc sagho berghit rykiade Oc var swa rædelikt at folkit tordhe ey standa nær swa mykit sō vadha. vtan badho moysen. tala thu til war aff gudz vægna / Wi rædhoms van dödh om var hærra talar siælffuer til war, swa ær hans röst rædelikt oc hans fölge

Moyses swarade them j skulin ey rædhas. var hærra kom för thy swa mykitoghe at hā wil proffua idher oc at hans rætzl lighte a idhro hiærta. Sidhan talade var hærra til moysen. sigh israels sonō, swa sighir var hærra j saghin at iak talade til idhir aff himblenō j skulin ey göra idhir gulguda ælla silffguda. / J skulin göra mik altara aff iordh oc offra ther idhro idhur faar oc idhur nöt j hwario them stadh ther mins namps amynilse ær Vilt thu göra mik altara aff sten tha skal hā vtuælgdher wara. / Jarnskot sō iern kombir a stenē tha ær hā ful oc owigdher. tha thu gör offir iffuir mino altara tha skal iak koma oc sighna siælffuer / oc giffua thik mera godz thu skalt ey göra bro ælla högha vpgangh ther til at tik time ey ofögha

Thænna ræt oc thessa doma XXI
skalt thu fram sighia. köp thu ebreskan træl han skal thiæna tik sex aar / tha siwnda aret kombir tha skal han frals fra tik ganga swa wæl klædhir som han kō til thin. haffdhe hā husfrughu tha skal hon lidugh oc frals fara mz honō Giffuir han sidhan hā kom til sins hærra, tha skal hans husfru oc börn æptir bliffua j trældō oc hā ensamen

frels. fara mz sinō bladhā Nu
sighir maþr swa iak ælskar mi
hra / mina kono oc mina barn oc vil
iak hærdir blifua hos thim en
skilias widh the mz frælse tha skal
hans hra stinga gønō hans øra
mz syl oc halda han sidhā ewinde
kan træl. Vil nakor maþr sina dot
ter ærnødugha. hon skal ey swa
vtgangu som ambutir. vil ey hra
hra ælska hona. tha ma hā sælia
hona andra folke Vil han gifta
hona sinō syni. tha skal han hona
swa gøra aff [illegible] som hon vare hās
dotter / Faar hon [illegible] aff hans sy
ni oc fæster han honom andra kono
sidhā / tha skal fadhir swansens gifta
saligha mo / oc skrüa hūa bladwadh
oc bøta hūa blyghdh. gør hā ey tessē
try tha ær hon frels aff hans val
de Thwa som slar man til dødh mz
sialffs wilia han skal sialffwir dødh.
Faar en maþr at drepa annan / ey mz
førlagho ælla ilwilia. iak skal skipa
honom then stadh han ma til ry
ma Thwar som drep mā mz førlagō
oc giordho radhe honō skal enghin
altara hiælpa. thu skalt hā dragha
vt aff mino altara oc drepa han.
Hwar som slar fadhir ælla modhir hā
skal dø / Hwa som bana fadhir oc mod
hā skal dø. Hwilkē maþr som stiel an
nan man / oc sæl hā bort før wardh
wardhir hā funnen oc winne tha skal
han dø. Dela thue mæn oc fa annan
at sla annan mz sten ælla næwa. oc
dør ey than som slaghin ær vtan ligg
sængin swiker / oc standir aff sængio
oc gangir mz staff / tha ær then oz

saker som slo. tha skal hā giælda
som slo / allan lækedoms kost oc
helso wirke. Hwa som slar sin træl
ælla ambut til dødh han ær sa
ker dødelikā last. tha swa
æn the liffua en dagh ælla thua
oc dø sidhā aff the slaghe. tha ær
hīan osaker thy at the æru hās
fæ. Dela twe mæn oc fa annar at
sla vlæta kono / som dela wil mel
lan ganga oc dør ey konā sidhā
aff thy vtan førdhir døt barn. tha
skal han atir giælda barnet the
gældom som hænna husbonde be
deß oc wtualdir domare døme.
dør konā sialff ælla faar lyte a sik
tha skal then giælda som giorde
liff føre liff / øgha føre ogha / tan fø
re tan. handh føre hand / fot føre
foth / bruna føre brunna. saar føre
saar blaat oc blodhwit føre blat
Sla man sin træl. oc blodhwit
ælla ambut oc læster thra
tan ælla øgha. han skal latha
thm lidhugh oc frels føre thera
lyte. Nu ore stangir maþr ælla
kono til dødh. tha skal orā bry 204
tas widhir mz stenō til dødh Oc
enghin skal magha æta køth
hans. Nu orans hra wardhir o
saker / vtan oren vare før stan
gul oc hans hra waradhir før
widhir oc oren ey thy hærdir fø
re inclusir oc drap sidhā man
ælla kono / tha skal oren wi
dhir brytas mz stenō som før oc
drepa hās hra føre vtan gømo
tha æn ther wardhir laghat til
lossn / tha skal hā vt lyudha

for sik hwinitna thz som bedhis
oc brestis aff hono. then same
dombir ær æffnir oxan oc man
nen. Nu oxe stangar son ælla
dotter til dødh stangar oxe i
hæl træl ælla ambut tha skal oc
ans hæra gialda thæs hæra som do
dhe ær xxx skelos silffs thz ær try
hwndrat thera silff pæninga æn oxa
skal mz stenom nidhir bryta som for
Graffwo man brwn oc lycker
owan oc faldir i annars mans
oxe ælla asne / tha skal then gialda
som groff thæn som fordh atte swa mang
en pæninga som fæt war vært. oc
haffwi thz skadhawir som do i hans
brwne. Drap ens mans oxe annars
mans oxa tha skulu the sækia iffna
dis oxan oc skipta iempt vardit
mællan sin. Sammaledh skulu the
skipta than dødha oxan. Nu ær
oxen forstangul / oc hans hæra wis
se thz wæl oc lat hann ganga løsan
atir som for vtan gømo tha skal han
hæra gialda oxa for oxa oc taka
then dødha til sin allan oskiptan
XXII Stiæl nakor man annars oxa oc dræ
pir hann ællir sæl tha skal han atir
giælla fiughur fææ for eth fææ oc
fæm yren for en oxa. Brytir tyuff
wir mans hus ælla grawir oc
wardhir drepin a the gerning tha
ær han orsakir som han drap o midh
ia natt ælla i myrke. Wardhir tyuff
wir drepen a hus som daghe tha
thz sol ær wpp inpin tha ær man
drap giort oc skal then dø so gior
de. haffwo ey tyuffwo skyldan giæld
tha skal han skelffwan sækia / War
dhir stolet fæ oc lifflandis fynnit i tyuffs
hærade ællar husom tha skal tyuffuir
tweggia gialdh atir gialda. Fær
ens mans fæ skada iffuir annars æ
ængh ællar wingardh tha skal ska
dhe wyrdas oc æmpt atir gialdas
aff thy bæsta som hittis sinnums fæ
ækir ællar vinggarde æller ængh /
kombir eldir i giærdhe oc brænne fæ
de ælla ladhit korn tha skal than sik
fyra gialla som elden tændhe. Far na
kor man andro pæninga ælla ambud
til gømo / oc fyri fæs mz skyldh. aff
thæs waghna som gøma skulde.
Oc hittis sidhan skyldh mz honom
tha skal han sik tw atir gialla. oc
hittis sidhan skyldh i annars mans hu
se tha skal hwan fora fore præste som
haffwa giædz wit oc wald oc skal
han swerra for thy sik orsakan iff
wir alt thz hono høyr til. Præste
skulu prøffwa bæggia thera mal
Oc xii dømma mannen saklan. tha
skal han sik thu atir gialla. Nu na
kor man fæær andro asna ællar oxa æl
la nakot fæ til gømo oc dør thz i man 205
hans vario ællar narsma ælla vald
færis vtan witne tha skal ... skulu
a thera i mællo at han giordhe hono
aldrigh skada. then som skada haff
wir fangit han skal taka widh tesso
edh / oc ma ey nøgha han til skulda
giældh. Vtan war annars fæ stolet
i man gømo tha skal thæs wardh
atir gialda. Var thz dyur bitit i
hans gømo tha skal han latu see
atir leuor / oc enkte atir gialda. Fy
ri fæs nakot lan hono narwaran
de som lanadhe tha skulu fore thz

enghē garlōh gangu · før e fins lanet
siðhan hā ær ey nær som lanadhe
tha skal al lan atergialda sō nu var
Lockar mā iōfru mane falst
o fæstu oc swiker til syndis
tha skal hā vtgøra hāna hemgæff
oc haffua før husfru æn hāna fadhir
vil. Gyms ey hāna fadhir siva · tha
skal tharm madhir ey thy sidhir hāne
vt gøra fulla hem gæff / siva som io
frughur æru wana at taka oc æn
redha hāne blygda garlōh Ilgær
nīgha mæ tol thu aldrigh ælla lat
liffua · Syndar man mz nakro fæ
han skal dø · hwar som nakrō off
ra vtan enō sialwom gudhi hā skal dø
Vtlandes mā gæst kome skalt
thu ey modha oc før gfulla gøra
ælla tyngha før thy at j waren
oc vtlandis marn īnan egyptu
lande Ænkio oc fadhirløs barn
ne skalt thu ey skada gøra · ffør
thy at æmskot som j gøre the ska
da æller men tha hører iak the
ra op til mī · oc wardher iak vre
dhir oc skal iak hāna thera mz mi
no swærde siva at idhra konor war
da ænkior / oc idhur barn fadhir
løs · Æn thu lanar pæninga fadhir
løsom barnō som boo nær tik ·
tha skalt thu ey hardelika krafia
thin til atergialda / oc ey trangia
thē til okir · Takir thu pant aff
thinō fatigha grana / ar thz hans
kladhe thz skalt thu honō ater
faa før æn sol sæts / før ty hā haff
wir ey ānat sængu klade · bæriz
han iffwir thik tha honō vardher
kalt · tha hører iak oc hænir

Iak ær miskundsamber oc varkunnar
iak vsto Gudhelikō p̄stō oc domar
skalt thu ey bakmala / oc ey skalt thu
bana thinō høffdinga Thu skalt ey
dwælia at offra thin tionda oc thi
ærfadhis awæxt · thin førsta son skalt
thu giffua mik oc sammeledh aff nøtū
oc farō Syu dagha skal førsta barn
lamb oc kalffua · vara mz sine mo
dhir Attonda dagh skalt thu offra
the mik j mit hws I skulen vara
renliffuis mæn · thz køt som dyur
bitit ær skulin j ey æta · vtan kasta
bort før hwnda
Lat tik aldrigh locka til lygh XXIII.
da røst oc aldrigh skalt thu
loffwa æller hand taka fals vit
ne før ogudelikā man / thu skalt
ey ffleron fylia til ilgærnīgha · oc
ey skalt thu lydha flere māna sa
ghu amot sannīdh før æn witne
æru prøffuat Tha thu skalt døma
rike mans oc fatike manz delo ·
tha skalt thu ey mera dragha mz 206
fatighō æn mz rikō til rættā dom
tha skal domare bætir gøra widh
fatikan æn widh rikan æpter guff
win dom Mote thu thins owe
nar oxa ælla asna tha skalt thu
ey them lata willa fara vtan
them ledha See thu thins owe
nir asna trøttan vndir byrdhe
lighia tha ey før iffwir fara æn skalt thu
thu vphiptir byrdhe mz honom
Innan fatike manz dom vik ey
aff sannīd Thu skalt fly alla
lygn · oskakan ælla rætuisā skalt
thu ey dræpa ælla døma til dødh
Thu skalt ey tugha giffuo al

lar mutor som vitra man gøra blin
da. oc vmuænda rætuisa mana ordh
Thu skalt ey wara mensambir vt
lænsko mane gæstkomæ til thin
landh j witin wæl thera nødh thy
at j varen vtlænskir j egypto lan
de. Sex aar skalt thu saa thina
iordh a siwnda aare skalt thu læ
ta hona hwilgha fatikam manom
til hiælp oc salugho dyurom. Samu
ledh skalt thu gøra om thin win
gardh oc thin oliue thræ hægnad
Sex dagha skalt thu ærffwodha
siwnda daghen skalt thu hælagan
halda. oc skal thin asne oxe oc ti
na ambutu son oc thin vtlænske
træl swala sik. J skulen gøma alt hā
thz iak sagde J skulen ey swæria
om affgudha napn. oc ey skal ther
kons hørás aff idhro munne thu
skalt ey offra blodh mz syroblan
dadho brødhe. oc altz kons ister
man mit offer skal wara brænt
føre morghon tima Førsta ær
wæxt thina iordh skalt thu føra
til gudz hus. thu skalt ey siudha
kidlingh j modhor miolk thz budh
bruka iudhar tha the drapo guz
son. a thæn sama dagh han føddis
j modhor liffue. Iak skal sænda min
ængil at ganga føre tik oc gøma
tik oc leda tik in j thæn stadh som
iak redhe til oc ætlade thik

Os mærkias hær vppenbarlica
thre ængla syslo. the giøm
ma os tha wi føddoms oc waria
wart liff til vi fam rætta kristen
dom / ælla fordærffuado diæffla opta
marghit salolikt modhor barn som nw

fiar rætta kristno mz ængla varn
The gøma oc wan liffuadh j værlde
ne oc styrkia gen diæffla frestingh v
tan wi vilium os siælffue giffua The
ledha oc oss wt aff wældhene til thæn
stadh gudh haffwir os ætlat j himeri
ke. thy at the styrkia siælena oc we
ria tha hon haffwir mæsto viro aff
diæfflom oc the æru værdha mz allan
krapt oc stridha andelikan sigher aff
honom. thz ær tha hon skal skilias vidh
likamanom Oc engha widherstadho haff
de hon j thæn tima. æn ey vare gudz
Gom sigher wær ængla hiælp
hwar at fylia them ænglenom
wær honom lydughir oc forsma ey han
for thy at later tik ey tha synda Oc
ær mit napn mædh honom for thy
skalt thu ey han forsma. thy at alt thz
han sigher thz ær sakt a myna vagh
na oc mino napne. Æn thu honom
lydughir oc gør alt thz iak sigher tha
skal iak vara ovin edhra ovinom
oc thyngia them idhir thyngia Oc skal
fara føre tik min ængil. oc skal leda
tik in j thessa slækte Amorreum / ethe
um eneum oc gebuseum. oc skal iak the
fordærffua / thu skal ey hedhra aff
gudha. oc ey dyrka thim oc gøra
thera gærninga som the bødho for
idhir / thu skalt nidherbryta thera aff
gudha oc kasta bort thera bilæte
oc thæna gudhi en sampnom. tha skal
iak gøma thit brødh oc thin vatn
oc taka allan sinkdom midwart v
thino lande / thin iordh skal ey wa
ra vffrughdh. Thu skalt liffua thin
fullan aldir Iak skal sænda mina
ræzl iffuir alt thz folk thin kombir

iffirō oc dræpa thim Oc alla thi-
ne owini skal iak wændha til
rygghia fore idher Iak skal sænda
the madka som fordhus aff dyngio.
oc the skulu æta thine owini fore
tik fore æn thu kombir siælffwō oc
proffwa thz aldra mæsta gu[illegible]
walo at han [illegible] fordærffwe
iordirikis valo. oc werldena
storre mz vslastō tingō swa sō
han plagadhe pharao konung
mz flugho oc frodhō Iak skal
ey sighia gudh ødha thina owi
ni fore tik innan eet aar aff thin
landō thu skalt ægha Fore thy
at iak wil ey lægghia landin
ødhe fore æn thu kænis vidh lan
den/ ælla matte leon oc annor
dyur idher skadha Æn aar fra
are skal iak ødha thina owini
fraa eno haffwi oc til annars oc
gøra tik werldugan iffwir them
Sidhan skalt thu ey gøra sæt
widh thim. oc ey widh thera aff
gudō oc ey lat thu thim boo i lan
de mz tik. fore thy at the magho
locka tik til sina affguda thæ-
mist/ æn the bo nær tik oc tha
syndar thu mot mik oc var [illegible]
dher thz til nødh oc idher fal
Var hæra sagde oc til moysen
stat vp thu oc aarō nadab
oc abyo hans synir/ oc lxx æthis
man aff isrl. tha skalt thu ensa
men vpfara til mik/ æn andre sku
lu wara fiærran a sinō bønom
Moyses saghdhe wars hærra ordh
fore folkeno/ folket swarade
alt som en røst vare. himmitna

thz war hærra byudher thz vilō wi gær
na gøra Nw fore moyses oc aaron
nadab oc abyu oc lxx. æthis man
aff isrl vt gen wars hærra. tha tala
de moyses til æthis manna oc sagde
swa. Bidhe har til iak kombir i
haffwen ur/ oc aaron mz idher hwat
som sporß ælla karis madhan tha
skulu the swara oc ænda Sidhan
moyses kō vp tha hulde oc thænte
gudz æra barghit mz sky om sæx
dagha Oc tedhis gudhlik æra
allō isrls sonō swa som brinnande
eldir ouærst iffwir synai bærgh
Moyses gik inne i midnaghin sky
no vp a barghit oc var thær xl.
dagha oc xl nattir. ther dictadhe
war hærra honō gudz hus. thz som
the matto føra mz sik oc pstur
oc prasta kladnadh altara. oc
ark at gøma i hælgha doma/ dyra
lynsa stikka aff gul oc magh an
nar dyr kar til gudz tiænist Oc
skipade aarō til biscop oc høg-
ra pst/ oc hās synir æpther han.
oc alla lem slæct til præsta oc
diakna oc bærde thim offer oc
oc offers sidh. oc aff allo tæssom
wilō wi sighia tha wi komom
til ezechiel ppha mønster. thy
wilō wi lika hans hus widh
has mynstir Var hærra gaff oc
tha moysi witnis breff thua
tafflor aff sten scriffwada mz
Nw vndrar fol gudz fingre
ket hwat moyse dwæl oc
talar til aaron Stat vp oc gør
os gudha som os magho leda
a wan vægh/ fore thy at wi vi

208

100

tõ ey hwat aff thm moyse ær wor
dit som os skulde ledha Aaron
raddis thera ondzskap oc viste ·
at the waro udzslir oc wente
sik thessa ledh vndan koma oc sag
de swa · taker alt thet gul oc silff
oc smyde thet hustrughin gul
oc döttra bonadh oc barn til mi
folkit giordhe ænkt samuledh
Aaron radhis thm som for oc
kastade thera gul i en eld · oc vart
aff thy gulle en gutin kalffuir ·
oc ærmskot öpte alt folkit See
thm gudh isrl som tik leddo wt
aff egypto lande · tughar aarō
hörde thetta / tha radhis han mer
oc giorde vp altara firi folkeno
oc guthkalueno · oc lat öpa i ffiwr
all nærlom · morghō ær gudz hög
tidh · Arla om morghonē stodho the
vp / oc giordho sith offer aff gudhin
Sidhan sattis folkit nidher at æta
oc drikka oc sidhan stodho the vp
at danza oc leka Sidhan talar
war herra til moyses · far nidher thit
folk haffwir syndat som thu haff
wir leet aff egyptu lande · the gu
gu skot aff thm wægh so thu vis
te thm Nu giordho the sik aff
guda oc offrado thm oc swngho
thetta loff Thæsse æru thine gu
da isrl · som tik leddo aff egypto
lande nw seer iak sagde war
herra at the æru harde halsa oc
olydhughe · bidh enkte for them ·
vtan lat mik wredha vredhan /
tha skal iak swa slat stryka the
aff wærldene / som iak skapade
the Oc ær thz sakt æpther thy
som en scriffware skriffar aff sina

scrift Nu ma hær mærkia su
ghi thing · huru gotz mas bön
ær wærdugh oc huru ather giz
harmd · æn tha ær enkte thingh
swa mærkelict at thz forma mena
gudz wilia Vtan thz skal swa
[illegible] vndirstanda at gudh wiste
æwerdelica [illegible] thera synd / oc
moysi bön swa som han viste
alla manna misgerningh oc god
gerningh for æn the wordho
Nw ær han bade rætuis oc 209
mildher oc haffwa thessa dygdir
ena satta stridh for hono Rat
uisan kræffwir at gudh skal hæ
na · æn miskunnen bedis oc dra
gher han til at han skuli nadhe go
ra Oc sætter han the systro swa
at i allo hans gerningom hittis
badhe miskund oc rætuisa oc san
nidh Swa som dauidh sigher i
psaltareno / oc hær prophetas nu
at haffde war herra dræpit thessa
syndugha man tha vare thz ræt
hæmd æpter thera synda skuld
Thz ware oc nadelica giort vidh
thm for thy at tha haffdo te ey op
tare syndat hær oc [illegible] öst sin
synda gialdh thz war oc ba
de rætter oc miskundh at han
lat thm liffwa miskund for thy
at the haffdo dödhin forskuldat
oc rætter for thy at han han hör
de sins winer bön / thy at ven
ær skyldugher at göra for sin
vin Thessa satto stridh wisar os
war herra i thessom ordhom
Moyses badh sina bön til war
herra oc sagde huru mattu
nu herra illa wredher vardha

thy folke som thu haffwir swa myk
kit mz stort aff gudeliko maghni
ffør ey swa mæn sighia j egypto mæ
maghno tha sighia at thu ledhe
thit folk wt mz swikom at drapa
them j barghom Thwilis thin wre
de oc war nadugher oc ey ober
iffwir ondzskap thins folks/ lat
tik ihughkomma/ abraham
ysaac oc iacob thine thianisto
mæn. som thu loffuade oc swort
om tik sialffwan Jak skal økia thi
na affkømdh swa som hymilstiær
nor oc giffwa thin affkomo
alt canaan landh æwinnelica æ
gho. War thu wart blidher aff
moysi bøn oc giorde ey swa illa
widh sith folk som han taladhe
Thurra thz hælgha landh wart
æwinnelikt æftha abrahams aff
kømdh. thz war vt sakt tha wi
taladho om abraham Nu gangir
moyses nidher aff barghit oc bar
thwa vitnis taffloor j sine handh
skriffuadha bathna wæghna
oc giordo aff gudeliko warke.
oc war scriptin hugghin j stenin
Josue moysi thianisto swen han
wakstade sin thiænista oc wiste ey the
ra leek Oc swa som the gangu
badhe nidher aff barghenom tha
sagde iosue til moysen. Jak hø
re bardagha tyut oc ørloghe op
j thiældome Moyses swara hø
rdo Thy ær thz op til stridh. Utan
iak hør quadhara røst. tha the
komo fram til thiældana/ tha sa
gho the gulkalff oc dans oc wart
moyses swa wredher at han kasta
de tafflana/ oc brøt them sønder

a gulkalffwenom. oc thok swa han
oc brøt sundher oc kastade j el
din oc brænde oc knosade han
allan j dust/ oc knosade dustit j
watn oc gaff drikka israels sonom
til amynnilse at the skulo æn
tiessan syndir gialda Sidhan stod
moyses j wardar port. oc tala
de for allom israels sonom alle the
som a gudz wæghna vilia wara
the kome til mik Oc æmskiot
saman kadis all leui slækt Moyses 210
talade til leui sona giorde sik
hwar madher mz swærde om si
dhu oc gangen midhuarkt iffwir
tiællin fran enom port oc til an
nan oc drapin gudz owenir æ
hwar som fyri wardher æn thot
han see brodher. Liun ælla gru
na/ leui sinn giordho samaledh
oc drapo try tusandh oc xx tu
sandh folk a thera stypidh Si
dan talade moyses til thera.
Nw vigdhin j idhra handir gu
dhi sialffwm j fræ(n)dha blodhe
oc wina oc skal gudh giffwa idher
sina signilse Annan daghen
æptir taladhe moyses til fol
kit j syndadhin alla mæsta synd
Nu wil iak æn fara til wars hærra
oc bidhia for idher/ æn thz ær
møghelikt at han forlate idher
Nw ma hær spørn Swa stort
thurn war thera sighde for wara
blidher/ oc nu raddis moyses at
tha inne wredher oc ar thz sant
at synden skulder twa dødh Ena
likamens thassahems. oc annan
sialena dødh æwinnelike j hælwite
Thæna wærre dødhin hælwitis

pyno forlæt gudh isræls sonom for
moysi bøn. oc for thy sigx han
wara brodh. ¶ Nu iorderikis
plict oc pyna hon stodh them
æptir swa som skript æptir syn
da afflosn / oc thæssa plikt vilde
moyses nw for bidhia. Bidhā
badh moyses til wan hērra oc sag
de swa / thit folk mīn hērra syn(d)a
de mykla synd. ~~the giordo sik~~
the giordho sik gudh aff gul. Nw
bidhr iak idhur all halagh thing
at thu antigha forlat them tæssa
syndh. ælla skrapa mit nafn aff
æwinnelike liffsens book

Nw ma hær synia forst hwat
han kallar wars hērra book.
ælla liffs bok / oc æn nakot maa
skrapas aff hēne som skriffwat ær
Oc sidhan hwat moysi bøn war skæ
lik ællar ey. til thz forsta ær tæsse
swar at wars hērra wet wæl oc kæn
nir alla thim som hymerike sk(u)lu for
skulda oc særlika alla thim som
thz skula ændelika fa. Oc thz ta sa
ma gudz vit oc forhyghia kal
las liffs bok. for ty at the kunst
som skriffuas i bok ær sannelikast
oc forgangelse sidhe / Wars hērra for
hyghia hon forgangis aldrigh.
oc thy kallas hon book. Innan
tæsse book æru sumir swa skriff
nadhe at the skulu ændelika faa
hīmerike. Oc sumir swa at the
skulu forst skulda sik hymerike
mz goodhgærningh. oc sidhan for
skulda the mz syndo hælwite. Oc
for thy sigx at thæsse skrapas aff
liffs bok / thy at the waro skriffua
dhe i gudz forhyghio til hymerikis
tha ey æwærdelika at ffaa tham

fughnadh mz ændelike vartinso vta
skylda sik the ffærdhi mz ens tima
skrøpilse. oc ānan thima forwærka
thz. ¶ Nu om moysi bøn. hwat som
war skælikt æller ey swarus at
gudz ælskoghe han skal swa wara
skipadhr / at hwar gudz win skal
wilia hwarīo manne wæl / oc al
dra bæst siælffuō sik om ændelik
thing. Oc ma enghin forsighia
sik hymerike for ānars godho
vtan gudz owenskap oc sin eghin
wadha. ¶ Oc ey forsagde moyses
sich hymerike for israels sinni. Vtan
hans ordh skulo wi taka æptir 211
ty som en fulkomen wen talar til
tham man som hā iæffnar enkte
om at han ær hans wen. Oc pla
ghar optu / en fulkomen vin at
sighia swa til sin fulkomā win.
weth mik tæssa bøn for than ven
skap thu haffuir fulkomēt til mī

Nu war moyses swa fulkomen
gudz wen. at enghin hoffwdhs
man la som vi tham / the swa saa
gudz gudom i iorderike vtan moy
sen. som war ændelika i himna mas
ture före wars hērra byrdh. Oc ste
panus som war ændelika i mæna
mastare æpt wars hērra byrdh. Thy
at the skuldo wara wen som
flero skuldo wisa. Oc for thy haf
do the fulkōpna trøst at gudh haf
de them ændelika hwart til hime
rikis. Oc for ty la som wi aff engo
halghō manne i the halgho scrip
turenom forlaghin bøn til gudz
vtan them twem. Moyse oc sa
pauli / oc æru moyse ordh swa ly
dande at mit nafn skal ey skra
pas aff thīne bok. oc ær thz gudhe

A I - 102r

likt thu wisar som aldrigh lyugher tha
förlaat thu thessa syndh
Var hærra swarade moysi Jak skal
thæn scriffua aff mine bok som
thik förskuldar oc ey annan Gak thu
oc ledh thætta folk som iak bödh æn
ængil skal thik ledha æn wp a hæm
dar dagh andra syndher tha skal oc
hæmna thessa syndir Oc vndirstandom
wi hær at the syndher som wi gørom
oc gudh förgiffuir os man scripta
malom oc wi gørom atir sidhan thæ
hæmnir gudh særlika thessa syndh
Ey swa at förgiffna syndir koma
atir j gen mz synda fallom vtan thu
synduge mans lastir at han kan
ey got skön oc ey thak före wæl
giort vtan glömer gudz nadhom
oc gangher fram at gamblom syn
dom thæn lastir han ær skyldugher
at hæmnas aff gudhi æn särlika
som gummul synd tha hon war ny aff
thesse syndh war mere sakt tha wi
taladom om pharao konung, för
thy sagde war hærra nu at han wil
de hæmna thessa synd vp a hæmdher
dagh andra æptir komanda synde
Oc swa hæmde gudh thessa thera synd
mz androm syndom

Sidhan talade war hærra til mo
ysen far vt aff thænna stadh
mz folkeno til thæt landh iak loff
ade mz minom edh abraham ysaac
oc iacob Jak skal sænda min ængil
före thik oc kasta wt säx slækt
fire wæpda oc skalt thu jnganga
j thæt landh som flyter mz myolk oc
honogh Jak wil ey siælffuir fara
mz thik thy at thu haffuir hardan
hals oc æst olydugher oc wardher

thu mik olydugher thæ iak siælffuir ær
thær mon iak förderffua thik j wäghe
nom Oc ær thæt sakt æptir thy som thæt
ær mz honom at thær ær hardast næst
som konungher ær siælffuir næst Nu
för thy at the kunno ey skön aff högh
gudz iærtekna som han giordhe för
thera skuld tha waro the owærdu
ghe at haffua framledh swa wærduct
fylghe oc wærdelikt Oc för thy sigher 212
war hærra at han wil sænda mz them
ængla ledho vtan gudelikan krapt
æn thot hwaro at gudh ær alla sta
de Oc swa som konungher ær alla sta
dhi ænnarz j sino rike mz vmbud
oc walde oc ey allom stadhom siælffuir
Swa ær gudh allom stadom siælffuir
oc hans valde oc thæt ha ey alla
æn mykit sit valde oc vmbudh

Moyses talar til wars hærra thu
budhir at iak skal ledha thæt
ta folk oc sigher ey mik hwem thu sæn
dher mz mik oc tha sigher thu at iak
ær thær nakunnogher oc at iak haffuir
fundit thina nader Thee mik thit
ænlite at iak maghe kænna thik oc
finna nadher för thinom öghom War hærra
swarar honom mit ænlite skal gan
ga för thik oc iak skal giffua thik
ro oc lisa Nw för thy at hwilken
man som gangher firi androm tha
seer han ey hans ænlite thy rædis
moyses at gudh wilde ey thæ ho
nom sik siælffuan Oc talar til wars
hærra vilt thu ey siælffuir ledha os
tha ledh os aff thæna stadh Thu
ru maghom wi thæt wita at wtan
wi haffuom fundit thina nadher
oc venskap som wi haffdom tappat
vtan thu fylgher os tha wardhom

wi ey æradhe aff andhrom landhom
Var thra swarade moysi Jak skal
göra som thu bidhir, thu haffwir
fwnnit nw wenskap oc thu æst nw
naskunoghir wen

Nw ær mankt androlikt oc
ær gudz ængil skapadhir ap
tir gudz liknilse som mæst pröff
was j ænkte oc tha ær ænghilen
enghaledh swa ærlikir a synom
som gudh sialffwo Oc fför thy radis
æn moyses at gudh wilde ey sialff
wir fylia them oc bedhis nw aff wa
rom thra The mik thins sialffs æro
Var thra swarar honom Jak skal thee
tik alt got thz ær at sighia, iak skal
tee tik mik sialffwan thy at æn thot
thwaro at all thingh som gud ska
pade æru godh oc enkte swa goth
at thz matte ey bætre wara æn
gudh wilde Oc ær eet thing got
til ens oc ænnat til ænnars Oc hwart
thera prædikar oc teknar som thz
wæl maa sin godha gudh som the
æru godh aff / oc han ensamin som
ær swa godhir at honom ær enkte got
i fran, oc enkte ær os got wtan han
oc hans nadhir Sighir tha var thra
til moysen Jak skal thee tik alt got
thz ær at sighia mik sialffwan Jak
skal bywdha aff mino napne ffor
för tik Jak skal miskunna hwem iak
wil, oc wara thin mildhir som mik
tykkir / ware gudh os nakot skyl
dughir tha matto wi kæra iffwir
ham, at han gör misiæmpt / miskund
mannanna j mællom Oc giffwir enom
flere andelika nade æn androm
Nw haffwom wi enkte thz wi ma
ghom nakot skylda mz honom wtan thz
som han haffwir os giffwit. Thiwndhir
oc födhir / maghtin oc helso, thughth oc
godhwilia swa at enghin ma oc wel
wilia / wtan gudz nadhir lyse för hans
thughth til godwilia Oc för thy ær os
gudh enkte skyldughir Oc enghin
skal magho hittas, hwi war thra
giffwir enom mere dyghdh æn androm
wtan gudz wili Oc ey magho wi sigh
ia at gudh gaff nakrom manne dyghdh
oc hælagha nadhe för thy at han
vndirstodh mz sins godhwilia wtan
mannen wardhir doghande, æn gudh
giffwir honom godhwilia Oc ey förgiff
wir gudh syndughom manne sin brut
före thy at han bedhis nadhir, wtan
syndughir man bedhis thy nadhir
at gudh haffwir nw giffwit honom na
dhir / at bedhas nadhir oc hans grua
thir oc hiærta træghir æru aff gudz
nadhom, æn hwi var thra wil hældir
giffwa enom godhwilia / æn androm
thz swarado swme til at swa som
konungin giffwir enom riddara got
örs som enkte haffwir æn skyldat
aff honom / wtan för thy at han væntir
at han skal wæl nytia got örs, oc
göra mans ghærningh oc androm giff
wir han enkte som han væntir at
ey skal haffwas æm ærlika widh
Swa sighia the at gudh wil enom
giffwa dyghd oc ey androm, thy at
han weth at thænne skal göra dygh
dena sidhan han faar oc ey swa
thin ænnar Æn hwar som letar gudz
wilia skal, han far man thz
dyur som enge haffwo grwnde
Nw spörin wi aff them swa sagt

do hwi vil ey gudh giffwa swa
enom dygdom swa wæl at nytha oc
værka for giffua dygdh som androm
Oc wardha the swa swara som the mat
to for haffwa swarat at gudz vili vet
enghim vtan gudh siælffuer Oc skulom
wi thz wetha at syndughir man maa
sik wæl skipa til gudz nada mz natur
like dygdh oc godhgerningom æn enga
ledh for skylda sik gudz nadhir oc ven
skap for æn gudh giffuir honom nadhir
at for skylda mz / tha giffuer gudh swa
myklo hælldir syndughom manne nadh
at han skipar sik wæl mz godhgerningom
Hær wiliom wi eet exemplum til
likn lægghia Thz mæ standha
vndhir eno sky som them menar solen
na skeen. annar wændir sik til solena
oc annar fran Forsta wardhir kombir oc
wrækir bort skyn / tha skin solin innan
thæs ænne som sik wændhir til hænne
oc ey hins som sik vændir fran hænne
Sky tydhir syndh. oc sol gudz nadhe.
oc wædhir than hælgha anda / vændhir
syndughir man sik til gudz mz godhgerni
gom. tha skyldar han sik ey thot hwaro.
mz them hymerikis lyus æ wædhan
han ær vndhir syndenne for æn than
hælghe ande wrækir skyn / oc the gan
gha bort fyri gudz nadom. tha skin gudz
nadha lyus for iffwir thæs hiærta som
sik wændhir til gudz
Var hærra sighir til moysen framer
Ey format thu see mit ænlite
oc enghin madhir formaa mik siælff
wan see mædhan han liffwer j iorderi
ke / thz ær at sighia vtan gudz nadhir
lypta nakors mans ant / oc vndirsta
dilse swa høgt iffwer all likamlik thing

swa at han weth sidhan siælffwer hwat
hans siæl var hædan j likamenom mæ
dhan ællir ey Swa som sanctus paulus sighir
aff sik siælffwom. swa varo the badhe
vplypter moyses oc sanctus paulus / Æn
talar war hærra framer til moysen thu
skalt standa nær mik. oc tha nu gu
delika æra fara iffwer tik tha skalt thu
magha see æpthir mik Æn ey skalt
thu gitu seet thin ogho widh mith
ænlite. for thy ær thz sakt at swa my
kit skil ær thera gudhlica syn som i
nan hymerike æru Oc tæskons gu
delika syn som moyses oc sanctus paulus
sagho gudh siælffuan j iorderike ær
the j himerike æru fæsta swa æsyn
wærdelika a gudh siælffuan æn moy
ses oc paulus sagho gudh siælffuan
wndir eno skygghande lyuse oc skøth
Var hærra talar til Liffwer farunde
moysen gør tik slika thua sten
tafflor som thu haffde for Oc skal iak
skriffwa innan thim the samo ordh som
skriffuat waro j forre tafflone. Var
til redho morgon ærla oc far til um
vp a synai bargh ensamin som for
Oc huarte fær ællir folk kome
nær barghenom Moyses giorde
som gudh bødh. oc tha war hærra
foor nidhir iffuir synai bargh.
tha stodh moyses for honom oc kal
ladhe a hans nampn Nw seer mo
yses wan hærra nidhir fara oc ta
la til hans. Waldughir hærra gudh
mildhir oc nadughir tilgiffir oc
mykelika miskundsambir / san
dir oc wtan alt fals. thu gømer
miskundh tusanda man / oc for
giffuir oc aff takir orætt oc onds

skap oc syndher Oc enghin ær orsakær
fore tik / thu gieldher fædhris syndir
sonom oc sona barnom til tredhia ma
oc fiarda Oc bradhlika neegh moy
ses fram luter a iordhena oc ærade
gudh oc badh Æn iak haffwer funnit
nadher fore thinom ögho nw hwi tha
bidher iak tik ifwir all hælagh ting
at thu wili os fylia oc taka aff al
lan orxt oc syndher / oc eghna os
mz thit walde thy at folkit ærn
hardher halsat Var hærra suaradhe
Iak skal ganga til særtta oc fylia tik
oc skal iak göra swa at alle mæn
magho see swa mangh iærtekne oc
stor at slik varo ældrigh seedh före j
iorderike. at thetta folk som thu ast
höffdinge ifwer magho see mina rædh
delika makt Gömen wæl oc hälla
all the budhordin som iak byudher
tik j dagh; skriffua all thæsse ordh
som iak budher mz sat widh tik oc
widh thit folk j dagh

Sidhan war moyses ther ensame
mz warom hærra. xl. dagha oc xl
nætter swa fastande at han hwar
te aat ælla drak oc skreff j taffl
o x budhordh wars hærra. Nu fær mo
yses nidher aff bærgheno mz taff
lo Allis men israels sona læddus
mykit först at the fingo at see han
thy at horn syntus vt ganga aff
hans ænni Thær skulom wi vndir
standa at swa som mæzsins hanne
ær mærkelica bætir skipadher tha
han ær gladher oc quidulös / æn tha
han ær mz vmsorgh oc gewærdo
Swa ær oc mykio fæmmarmer
bætre likamans skipilse sidhan siæ
lin fær gladhi mz gudi siælffwo

thy at æptir doma dagh wardher va
ra likama siw lotum lyusare æn nu
ær solin Oc kombir thz lyusit alt
aff thy liwse som siælin haffwir aff
gudz asyn thy at gudz lyus skinger
nom siælena oc siælina lius gynom
likaman Oc före thy at moyses haffde
hemelika talat mz gudhi / oc seet han
siælffwan nakra stwnd tha var hans
siæl swa fryghda ful oc lyus. at aff hans
ænne gingo vt swa skinade lyus gis
lar at israels som tholde ey widh at
see gen hanom oc thesse liusgislar kal
ladus horn aff nidhom Æn moyses
siælffwir han wiste ey at hans ænne 215
haffde horn. kirkiona formanom
til æptirdöme at the skulu oc ey alla
ledh hwxa oc akta sit mykla walld
oc stungha kullot dyur som ærn
futika klærka oc lekmæn. Vtan
thæloir værnta sik syndugha mæn
oc litit wærda före gudhi Sidhan
hulde moyses sit ænlite hwan tima
han talade widh folkit Oc hwilkan
tima han talade widh gudh tha lag
de han aff ænlitis skrudh: före thy
haffwir biskop thinæ hyrdnat krona
tha han sigher siunghna mæsso. Æn
sidhan giungher han som andra klærka
Swa længe som wi ærom mz iorderi
kis folke tha haffwom wi hulit ænlite
oc sem ey gudeliket thing vtan trona
skyule Æn hwilkan tima wi fam tala
widh han siælffwan a domadagh oc si
dhan æwinnelica tha sem wi han op
nom öghom slikan som han ær

Allir israels synir komo nu före mo
ysen kallade oc saghde moyses
swa til thera j skulin æthfnoda om
sæx dagha. oc siwnda daghen skulin

j swa

j swa halda hælagha͞ at enghin skal
tændha eldh j sino huse | swa som
gøre nakon warknadh om synnu
da dagh han skal døø | J skulen
skilia all aarsadhes offer gudhi
hwar wæl hughadher ma͞ oc wælun
loghe offre gudhi guul oc silff eer
oc iacinctu͞, pærl | oc twælitadhan
coccu͞, bissu͞ | oc geta ul rødh wad
ra skin litadh mz iacincto | cethy
tree oc oleu͞ til lyusa oc at gøra sø
tista smørilse oc røk | dyra onichi
nos ghimstena at sætia iffuir bis
cops hwffuodhlin oc hans rationale
Oc the mæn som witre æru oc
mærkelikadher varu til redho at
gøra wars hærra hws oc hans al
tara | Præsta bonadh oc alz sko
na thingh som til wars hærra byrd
høre | Jæmskot gik aller israels
sona moghe oc offradho badhe
quinno oc karla til gudz hus oc
hedher | mz myklo godhwilia all
sin gulkar oc gulbonadh til guz
hedher | oc alz kona dyr klædhe
oc lite | oc al the thingh som fø
Besseliel oc oliab Varo tiladh
the giordho alla wars hærra
gæningh | som nw ær vptaladh oc
framer skulu fulkomplica vttydas
æn gudh wil | Sidhan thz var alt
giort tha taladhe war hærra til mo
ysen | Første manadh a første tha
dagh thæs manatz | skalt thu
vp resa wars hærra hws alz tinge
skipadh til gudz dyrk | Sidhan
gudz war alt fulkomet tha kom
eet sky aff himblo oc hulde wars
hærra hus | An gudhlik æra fylte
alt husit swa at moyses gat ey

ingangit før myrkre | Oc war
thz eet mærkelikt tekn før thy
at | at nya kirkia oc sanadher
varo myrk vtan | swa at the gi
to ey ingangit oc | vndirstodho
ey hwat thera sidher teknadhu oc
thera offer thz ær wars hærra byrd
oc pyno. An gudelik æra hon
haffuir nu fylt alt husit i man.
thz ær at nw æru fulkomnit all
the tekn mz wars hærra byrdh oc
pyno | som man thera sidhom
waro holdh oc lowligh | oc ær
æn j dagh gudz hus the hælgu
kirkia swa myrk iudho͞ at the
vndirstanda engaledh hæua
ingangh til rætta tro æptir kris
tindo͞. Oc magho ey see at the
hælgha kirkio ær all fulkome͞
man mz gudelike æro som æng
la swngo gudi til loff om iula
nat mz gloria i excelsis | Thz tek
nadis samuledh oc mz thy som
nw var før sakt | at moyses huff
de oppenbart aulite føre gudi
oc hult føre sino folke | For thy
at gudh sialffuir han viste væl
hwat hans ordh til moyses tek
nadho | æn føre folkeno tha var
thera andelik vndirstandilse
huldh. Hwilkin thima daghin 216
thz ta sama sky skildes vid gudz
hws. tha færdadus israels søn æm
skot | Oc swa længe thz hængde
iffuir gudz huse. tha waro the
quarre j sama stadh | Allan
daghe͞ hængdo sky iffu͞ gudz
hus oc alla nattena eldher swa
at alle israels søn saagho hwar
aman j sino thærlo͞.

Sidhan war hęra kærande them
offers sidh oc aaron mz sino
sonom haffde fullkompnat alt gudz
offer oc dyrk oc moyses oc aaron
gaffwo gudz signan iffwir folkit
Tha tedhis gudz æra allom mogha
nom oc kom nidhir eldhir aff himb
lenom oc brænde gudz offir thy
at alt vaart andelikt offir swa som
godha böner / mæssor oc tidhir oc
alt thz wi görom til gudz æro / thz
skal alt vara brinnande mz gudz
ælskoghą Oc iamskot som folkit
sa tæssa höghsto gudz iartekna
tha fiollo the framlutir til iordhe
na oc loffuado gudh Nu nadab
oc abiu presta aaron synir the
hugdo wæl at göra oc waro fol
durffwe oc giordho thz som the
war ey budhit The toko sin rökil
se kar oc rökilse oc owigdhan eld
oc vildo göra gudhi hedhir för has
iarteknar / Nw amskot ko eldhir
aff hymblom oc brænde thm badha
til dödh före gudz altara / för thy
at the offrado gudz offir mz owig
dom elde Owigdhir eldir til gudz of
fer ær valskipadhir gudz ælskoge
Owigdhir elder ær peninga giri
ællar köttliker ælskoge. Oc the
presta som durffwas til gudz altara
at gangin oc gudz tiænist för pe
ninga giri / ællar skötlikom syndom
göra / the magho vndhas vppen
barlika gudz hæmdh / swa mykla
mera som the haffwa værdugha
re offer handa mællom Nu tæss
thuiggias presta swa som hine fingo
tæssa hemis brinna / swa magho
thæsse vndhas æwærdelike au
nars hemis brinna

Moyses talade til aaron Hu
ær thz proffuat som iak sag
de at gudh wil them haffua hælla
gha oc skælika som thiana skula
före hans altara / oc at the hal
da hans offer mz gudelike vanli
Budhan bödh moyses sins brodhirs
sonom misael oc elesaphan at bæ
ra thera lik vtan thiældo stadha
oc före bödh aaron sonom at gra
ta sina brodhir dödha för thera
vrela saki. Vtan idhra frændhir
sagdhe war hęra til them. oc all
israels sina slækt skulu græta than
na wadha eldh
Ater hęra talar til moysen oc
aaron Thæsse æru the
dyur som israels synir magho æ
ta. all the dyur oc fæ som klyffua
sina klöffua oc drypia the æru loff
uat at æta / Thiwertima thz som dry
pia oc klyffuir ey sina klöff swa som
vlualde oc thera handa. thz skulen
j engalondh hanla ælla æta Thiw
ertima oc thz som klyffuir sina
klöff oc ey drypiar swa som ær
svin. thera hudh skulin j ey æta
oc ey hanla thy at tælkons dyur
æru idhir fiul oc vren Thæsse 217
æru the liffuande thing j vatnom
som j magha ęn æta / Thiwertima thz
som badhe haffwir fenu oc fiædh
flos oc ughu thz ær idhir loffuat
til födho / badhe j haffweno swa
oc j ferskom vatnom Thiwertima
thz som liffwir j watnom oc ey haff
wir tæsse thu. thz skal idhir tyckia
o naturlikt manis födho Tæsse
fughlar æru idhir för budhnir vari
p. oc ørn / falke oc alzkons hökar

kön / rampn oc röka. oc kraka oc
alt swart fughla kön / storka oc heru
upa. vvar oc fiske maka. swan
oc ændhur natuflæka oc alt thz fugh
la kön som fyra föter haffwa / Alle
tæsse fughla skulu idher tyckia ona
turlika manz födho ¶ Æn alt thz
som haffwa fyra föter oc hoppar a
iordhenne mz mishæmnum mz længre
æptre benom swa som locusta oc bru
cus thz ær edher loffwat at æta hui
nitna thz dyura köns som ganga
a handom som apinna oc biornana thz
skal idher tyckia onaturlikt födha
¶ Aff allom liffuandis tinghom som æ
ru j iordhenne. æru thæssin idher for
budhin muus oc röse. vissla oc mul
værp / thua som kombir nar them
na tinghom sidhan the æru dödh han
skal vara oren allan daghen til quælz
oc swa hwat thz kladhe som them
huld kombir widh. thz skal thuas
mz vatne oc wara vren oc forbu
dit til aptonsswnt. allan daghen
til quælls ¶ Æru the kar aff ler æl
la iordh tha skal them sundher bryta
kombir thz watn som tæssin kar æl
ler kladhe waro twaghin j widh
idhra loffskon mat. tha wardher the
mater vren oc idher forbudhet ko
bir them huldh wan idhra vng
na tha skal them vndher bryta / Bru
no the fælla wan kældo æller bæk
kia / æller annor mera vatn. tha
æru the ænnal ren som for the
ma oc sædhe vara oren / For tæs
kons skulu / vtan badin koma widh
sædhe. forsta vrena thinga skal

ær watn oc sidhan forbudhit holdh
siælfft ¶ Siælff döz for ælla nakot
thz dyur som idher ær loffligt ath
æta / tha ær thz æmfföt oskyrt oc
idher forbudhit / æ hwar som thz ha
war sidhan han ær vren allan daghe
til quælls ¶ Oc hwar som ætir aff
tolko holle. han skulde thwa sin klæ
dhe oc wara oskyr alt til quælls.
Ihuinnitna thz som krypir liffwandis
a iordhenne Oc alt thz som haffwer
fyra föter oc krypper a smo bryst
te / oc alt thz som mangha haffwer
föter oc draghs fram aat iordh.
alt tæsskons ær onaturlik manz
födha / oc idher forbudhit at æta.
J skulen ey smitta idhra siæla oc
idhart liff mz vren tingh oc wa
ra siælffwir oskirir. for thy iak
ær idhar herra oc edhar gudh J
skulin wara hælaghir oc renfærdu
ghir for thy iak ær hælagher oc re
H wilken kona ¶ Fyrdunghe
som födher barn aff samblan
de karmans hon skal vren vara
om syu daghra. oc attonde daghin
skal barnit taka skyrda skærsl Æn
modheren skal wara oren om xxx
dagha oc thre dagha / Oc vm tæs
sa dagha skal hon haula enkte hæ
lagt tingh ælla wisit. oc ey skal ho
koma j gudz hws for æn tæsse dagha
lidha. Hwilke quinna som födher mö
barn hon skal wara vren vm vj da
gha oc lx / oc ey haula hælagh tingh 218
ællir vigdh æller koma inan gudz
hus for æn tæsse dagha lidha ¶ Ap
ther son ællar dottir tha skal hon

A I - 105v

föra mz sik til gudz hws thæs iæm
langa| lamb oc en duwa vnga æl
ler turtur duffwo· oc skal prester offra
gudhi för hæna skarsl· aff synduga
blodhe ¶ Thr æn kona ær fatik oc
orkar ey lamb tha skal hon offra twa
turtur duffwo ællar thua duffuo
Ahuitkins mas köt ¶ Cungha
ællar hudh wæxa aff nyo
ymse litir oc hwsa blemor| thz
ær likt at han ær malata· han
skal ledhas til aaron prest ællar
til them som æptir han kombir
Seer prester malatu likne a hans
hudh oc haarit omwænt til hwi
tan lit oc malatu| stadhin meer in
swnkin æn annat köt om kringh tha
ær thz malata plagha· oc skal skilias
widh annat folk æptir prestins dom·
¶ Æn tha thz skinande liter synis so
ma stadh a hudhinne| oc ey tha meer
kött in sunkit thz æn annan stadh
oc ey harit omskipt sin förra lit·
tha skal prester han innelykkia vij da
gha| oc skodha han a syunda dagh
Findhir han engha annor mærke æn
för tha skal prester döma oc lysa han
skiran Oc skal sidhan bo mz mannom
för thy at thz war skabbir· oc ey
malata· tha skal han thwa sin
klædhe oc waru swa skir ¶ Æn sidan
han ær dömdhir skir oc verc honom
sidhan malata tekn| oc wardhir leo
dhir för prest· tha skal prester döma
han sanneliga malatu oc oskiran
oc bort fra manna samuaru·
Hittir prester först thz wæxande ma
dhir vardhir för honom leddhir| oc

hudhinne ær nyskuradh som för war sklt
oc ær litit omskipter oc kött wær
ir swa som ware nakot annat liffua
de man| tha skal prester döma at thz
ær offermykit malat aff naturu dro
git Oc ey toreff han innelykkia til me
re pröffnilse· vtan han skal taghar vte
lykkias fran manna samuaru ¶ Hit
tir prester at malata liken ær gangit
mz skinande lite ikrumpt fra iessa
oc til ilia· tha skal prester döma han
skiran til manna samuaru Findhir
prester en tima at kött ær nyskurit
mz liffwande værit| oc döme them man
thy sinne vskiran· thy at malatu lit
tir a liffwande köt görir man oskiran
Oc annan tima hittir prester thæn sa
ma allan hwitan oc ealutan tha
skal han döma han æter skiran oc
til manna samuaru ¶ Wærir bolde a
köt ællar a hudh manne oc wardhir
æptir hwit æller brwnt· tha skal
them madhir ledhas til prest Fin
dhir prester malatu likn mz insunkit
köt omkringh oc harit haffwr mist
sin förra lit· tha prester döma han skal
vskiran oc fra manna samuaru· thy
at malato plagha ær wxan i bol
dano· ¶ Thildir harit sin förra lit
tha ær æret myrkt oc ey meer
in swnkit æn annat om kringh tha
skal han innelykkia vij dagha Wær 219
a madhan malatu mark· tha skal
prester döma han oskiran oc fra
manna samuaru ¶ Sithin man ey finnir
annor mærk æn för tha skal prester
döma han skiran för thy at thz ær
enkte annat æn boldha ær

Haffwir klædher brænt hol ælla hud
oc wardher ær hwit ælla rødh tha
skal prester samulledh døma som nw
war wisat om bolda ær Oc samulund
skal han døma æn malatu likin syms
inan mans hoffde ællar hare / vtan
faldher har aff mans hoffde tha war
dher huffwodh harløst oc ær han skir
oc skallutter / hwilkæ man wardher døm
dher malata aff preste, han skal atla si
na dagha til tess han wardher atur skir
dømder haffwa vsømat kladhe oc
haffwa bart huffwodh oc huldan mwn
mz kladhe Oc skal han ropa for hwa
riom manne oc sighia sik wara fulan
oc smittoghan. Tolkan presta dom oc
prøffwilse bødh gudh iffwir hus oc
kladhe æn nakor vnderliker mislit
tir oc ny wordhin syms a them
Thær hæra tiladhe til moysen tala
til allan israels sona sampnadh
warin halagher oc fughler fordugher
thy at iak ær halagher oc fughler far
dugher I skulen ey gøra æpter egyp
to landz sidhwanio som i haffwin warit
i Oc ey æpter chanaan land sidh som i
skulin nw til koma Oc døma nw lagh.
oc mina døma hwa som the gømir
han haldir sith liff Swa som iak ær
hæra swa forbyudher iak at nakor man
blandas widh sith næsta bloodh Swa
som iak ær hæra / swa forbyudher iak
at nakor man ælla kona liffue sinle
ka mz fadher ælla modher / mz stiupmo
dher ælla fadhers amno, mz samsyst
ælla halffsyster the som hema ær
fødh / ælla vtan gardz mz thine so
na dotter / ælla dottir dotter / mz

thine stiffmodher dotter son, han føde
aff thinom fadher / oc tha ey thin sam
syster / ey mz thine fadher syster / oc ey
thin kona mz thinom fadher brodher
Oc ey mz there kono som thæn
man atte tik war nærbwnden mz
skylskap Oc ey mz thine sona ko
no som thæn man atte tik war
bundin mz skylskap oc ey mz thin
ne sona kono sidhan han ær dødher
ælla æn for / oc ey mz thine kono
dotter ælla hænna sona dottir ælla
dotter dottir, for thy at the æru
thina kono køt oc blodh Oc ey
mz thina kona systir / mædhan
hon liffwir Oc ey mz there kono
som ær innan sins naturlikes blodz
tima, thu skalt ey hor gøra / swa
som oc ær for forbudhit / thu skalt
ey loffwa ælla iætta diæfflom ælla
nakrom affgudhom thæt som fødhis
aff tik siælffwm Jak forbyudher
ælla o naturlika syndir mz fæ
ælla folke. Alla tessa fula ondz
skapa giorde thætta folk som bo
dhe for tik j canaan landhe vak
tin idher slikom ledhom oc vanne
lom giærningom. ælla mon thæt land
oc idher vtspy aff sik swa som
thæt skal wtspy them ther nw bo
første thu kombir iffwir the
hwa som gør nakot aff tæssom
ledhom giærningom hans liff
skal skilias widh mit folk oc
hans siæl widh gudz ængla
Nw talar oc war hæra til
moysen. tala til allan
israels sona mogha / warin

A I - 106v

hiwlaghr oc fughir fardughir som iak
fughir fardughir ær idhr gudh oc
idhr hre Thwilke thinna thu skær
thinna sædh tha skalt thu ey nyobt
at skæra nær iordhine oc ey samā
hænta nidhr fallen korn/ oc ey æpt
læffdha vinbæria klasa j vingarde
vtā lat thr lidulst fatikō mannō
oc waghfarande folke Thu skalt
ey göra thinō grāna orææt/ oc ey
trughta han ælla nidhra mz iffuir
vald Thins leghomans wark
skal ey olonadh dwælia mz tik til
morghōs thr ær at sighia iffuir
thæn tima thu loffuar honō. thu
skalt ey bāna döffuō mane oc ey
læggia nwdh före blindan/ thæn
bannar döffuō som illa talar om
ānan. tha hā ær ey siælffuō nær
vtā sighi sant oc firi hans doma
ra/ oc firi thim som maghahonō
oc wilia styria til bætra Thæn
lægghr nwdh före blindan. som
gör godha gærninga före oryttō
mānom som ey wita hwat bætir
ær giort. oc hyggia thr opta wara
giort aff illū thugh som giort ær
mz godhō Thu skalt rædhas thi
gudh oc thin hra/ thy at iak ær thi
hra. gör ey orææt. oc döm ey vrææt
thu skalt ey ælska tha thu dömer fa
tikan mā ælla rikan Swa ær oc
sakt at hwilkē thinna mā far man
domara nāpn/ han far aff vma
nanne/ oc tha byudhr gudh ho
nō swa Döm rættelika thinom
næsta grāna/ thr ær at sighia hwa
riō manne. thy at thr næst maa
hwar mā rædhas gudz dom iffuir
sik siælffuā. som gör gudz dom iffuir
ānan Thu skalt ey wara last bæru
re. oc ey tyskare māna mællō. thu
skalt ey standa æpte thins næsta grā
na blodh Iak ær hrran Iak byudhr
thu skalt ey hata thin brodhr j thi
no hiærta. vtā awita hā oppenbar
lika æn han ær skyldughr/ oc haff
ey syndh för hans skuld. Thu skalt
ey leta hæmd oc ey mynnas orææt thi
na grāna. thu skalt ælzska thi ven
oc thin næsta som tik siælffuā Iak
ær hra Iak byudhr genō mynō
lagh. thu skalt ey lata enkønsins
fææ blandas widh ānat køns fææ
thu skalt ey saa blandat korn j thin
akir thu skalt ey fara j thr klædhe
som værkt ær aff twæskons trædhe
Sompnar mā mz löske kono the so
ey ær fræls tha at ho ær aff trælō
oc ey aterlöst til frælsins/ tha skulu
the badhe thola bardagha a sin lik
ma thy at hon war ey fræls/ Thwil
kin tima j kome til edhart landh
thr skulen j offra gudhi hwart fiær
da aar til loff alla the frukt som vax
ir a alzskona thrææ som wæxir man
idhro landhō Fæmpta aret oc an
nor aar sidhan til attoda. tha skulē
j alzskona frukt saman sanka oc
æta Iak ær idhar hra oc idhar gud
Iak förbyudhr idhr at æta blodhæl
la nakorskons thuldh mz blode j
skulen ey fylgha nakorskōns spadome
mz fugla raadh ælla drømū. hwat
drøma dugha/ ælla hwilkēt thr vær
sakt tha wi taladō om ioseph. æn
fogla haffwa kraukan hiærna/ æn
hwilkin thinna vardhr ællar time

A I - 107r

daghh ælla aar skipar sik til ōskip
te | tha wæris thera hiarne oc the
ra natura som mæstu delin haffū
aff wadhre Oc æptir thy som thera
natura om skiptis lystelika ælla o
lystelika . æptir lystelikā ælla vlys
telikā tima | ælla wadhr tha quittra
the oc siongha oc tura swmir oc ga
la . hedhnir mæ the gōmdo mykit
at huru fughla siwngo oc skipado
sik om tækkons thing oc pröffua
do æptir thy oc spadho huilkin 221
wadhr skuldo kōma | oc huilken
aar ællar helsa Thy at wadhr raa
dhr mykit om aar oc helso oc sag
do sik kwna fughla raadh oc spadō
æn for thy at wadhr skipte æro o
stadelikt oc diæfflar wisado the
meer æn wadhr swa som tha war
sagt . wi taladhō om iosephs drō
ma thy forbodh var hrā at fylia
ælla tro tækkons spadhō

Tær hrā talar fræmer | j skulen
ey skæra ihwart haar om kring
oc ey raka ihwart skægh oc skæra
ihwart kōt iffuir dōdhom mane
swa som hedhna mæna sidhr ær
Oc ey skulin j mærkia ihwart
kōt mz litom ælla ærrō Tha hedh
ne man offradho sinō affgudhō
oc fingo skudō ey andzswar æm
skōt som the wildo tha skaro the
sith kōt til blodh oc mærkto ma
gō mærkō sik | oc fingo thr mz
andzswar aff diæfflom . thy at thz
thotte diæfflō mæstū hedhr at mæ
nishia offrade hono sith eghit
blodh oc bar sidhā hans mærke a
sinō likama Thu skalt oc ey thi

na dottir vtsætia til fula wunæth
oc smitta mit landh mz oguddelike
synd Hadhum mina helgha dagha oc
rædhins mit hus oc ærin thz oc hed
rin Iak ær hrā . iak byudhr idhr at
j skulin ey affinka oc mik affwnga
til spamæn oc spōra wisdō aff the
idhr til siæla smitto oc last Iak ær
edhar gudh oc hrā Iak byudhr idhr
thu skalt vpstanda gen hwito karle
oc hedhra | oc rædhas thin gudh oc
thin hrā Oc ær thz mærkelikt hær
oc mangha stadz j gudz ordhō at hā
tala först swa som til flere māna .
Oc tughar the næst swa som til ens
mās . swa som hā sagde nu Iak ær
idhar gudh statt vp gen hwito karle
thy at hā wil at alle kænas widh
hans ordh | oc huar gōme swa at the
swa som the varo hono særlika sagd
oc budhr Iak ær hrā sighr gudh .
Iak byudhr idhr bor vtlænskir mā
j thino lande | oc wil dwælias mær
idhr j blandh . tha skulin j ey bryg
da hono vp at han ær vtlænskir .
vtā halden hā swa som infōddā mā
oc ælskin swa som idhr siælffua Oc
mynnens thz at j varin vtlænskir j
egyptu lande . Iak ær idhar gudh
oc idhar hrā j skulin enkte wilia o
ræt gōra . j dom | oc rædhe j skyrsl
man vikt oc maal | Iællan idhr
skal wara ræt mætskal oc iæmpne
pwndara | ræt skæppa oc iæmpt sāld
Iak ær idhar hrā oc idhar gudh som
idhr ledde aff egypto lande vt Gō
min mi ordh oc alla mina doma oc gō
rin mi wilia Iak ær hrā then lō
na skal ællar hæmpna

Gudh sialffuir talar til moysen ta
la til israels sona aff mina vægh
na. hwilken man aff israels sonom ællær
aff vtlænskom mannom som bo mz israel.
loffuar affguthom sina afködho han skal
dø. alt landzfolkit skal bryta them mædhr
mz stenom Vm lóme landz folkit ælla
fö:sma mit budh oc drepa ey thæn
onda man som iak bødh / tha skal iak
sætia mith wredha ænlite iffuir thæn
man oc alla hans æt / oc skæra han
oc skilia hans liff oc alla hans kom
pana til ondzskap widh mit folk thz
ær at sighia vidh man j iordrike oc
ængla j hymerike Samuludh skal
iak giöra widh hwan thæn man som
wiker fran mik / oc fylghir oc thro
spamannom oc manna giærningom Warin
hælaghir thy at iak ær hælaghir ok
gudh oc idhir hærra Gömin mina budordh
iak ær idhar hærra Jak gör idhir hæla
gha Sancti a wara tunga som wi
lydhom almænneliga thz tydes tha ap
tir vart latinis mal renfærdughir
oc fastir Oc thy sighir war hærra först.
varen hælaghir ty at enkte dughir at
byria renliffuadh oc liffua væl om
skiudh / vtan man vari fastir j godho liff
nade Hwar som bannar sighir gudh
sialffuir fadhir ælla modhir han skal
dø. hwar som gör hor han ælla hon.
skal dø Hwa som soffuir mz sine
stiffmodhir the skulu badhe dø. hwa so
soffuir mz sine sona kono han skal
dø oc hon. thy at the badhe giordo
ondzskap Hwa som takir sina ko
no dotter them skal al thry brænna
liffwandis Hwa som gör onaturlik
værk mz fæ ælla folke the skulu
badhe dø Hwa som takir widh sin

na samsystir ælla halffsystir the sku
lu badhen drepas innan alla ma
na asyn. Hwa som soffuir mz kono
innan hænna manadha blodz thima.
the skulu badhen dø / Hwa som soffuir
mz sine modhirsystir the skulu badhe
bærin sina skuldh Hwa som soffuir
mz sins fadhirs brodhirs ælla modhirs
brodhirs kono the skulu dø barnløs
Hwar som takir sins brodhirs kono
the skulu badhe wara vtan barn
Hwilken madhir ælla kono sighia sik
vara spa oc wita hwat vardha skal
oc uæktia dödha man / them skal fol
kit bryta mædhir mz stenom til dødh
222 Gudh sialffuir talar til moysen
sigh præstom aaron sonom Præs
tir skal ey ofta wara oc gö:la væk
ta sin at han vari ey nær iffuir dø
dho folke / ey iffuir sinom konunge
ællir höffdingia. Vtan iffuir fadhir
oc modhir dotter oc brodhir oc systir
æn hon war ogipt Præstir skal ey
ræka sith huffuodh oc ey sit skægh
oc ey skæra sith hær / swa som almæ
nige folk giordhe j forum arom
Præstir skulu wara renfærdughe
oc hælaghe sinom gudhi oc ey smit
ta gudz nampn oc van æra thy at
the skulu bæra gudz rökilse oc offra
wars hærra brødh Rökilse som scriff
war sancte iohannes ewangelista ær
hælghra manna böner / thy at swa som
rökilse brinnir j elde oc giffuir sø
tan rök wp j wædhrit / swa æru gø
dha manna böner brinnande mz gudz
ælskogha innan thera hiarta oc giff
wa söta lukt gudhi vp iffuir alla
hymblana Andelikt brødh ær alta
rins sacramentum præstir skulu vara

Sanctus.

hælaghe oc renfærdughe førr thy
at the offra gudhi alla cristna mã
na bønir ĩman tidhõ oc mæsso The
offra oc vars hrã likama vndir brødz
lit oc tæff Oc thy sighe var hrã at
the skulu wara hælaghe oc renfær
dughe Præster skal sik ey kono ta
ka the sõ ful haffuer varit oc van
frægdhat Wari prester hælaghe ty
at iak ær hælaghe. thy at olydu
ghe tiænisto mã gør blygd godhom
hrã oc thy bødh gudh nw før at prest
skulu ey has næpu smitta oc van
hedhra Wardhe presta dotter gripin
løsæ tvff nægi tha skal hon brænna a
bææle thy at hon vanfrægdade sin
fadhe Æn ær them hardare dom
som wanfrægin sik siælffua høx
te prester som ær biscop han skal ey
bæra sith huffwodh iffuir nakors
mãs dødh oc ey the inkoma som
nakor mã dør. ey iffuer sin fadhe oc 223
modhe. han skal iomfru fæsta til
hustru ey ænkio ey skylda kona
widh sin husbonda. ey fula kono
oc ey vfrægadhe vtan iomfru aff
sine slækt oc sino folke Enghi thu
aff aarõs slækt som haffuir nakra
smitto ælla last skal offra gudz brødh
ælla framganga til gudz altara
æn han ær blindhe ælla halte.
oc æn hã haffuer offlitla ælla off
stora ælla wranga næsa. oc vrid
nar ællar haffuer brutin fot æller
handh. æn han ær muskøgdhe æl
la kroplyter ælla hobol Thwil
ken aff aarons slækt som haff
wer nakor likamans last. han
skal ey offra gudhi offer ælla

brødh tha ma han æta gudz brødh
vtan altara. æn ey wil iak at han
smitte mĩ altara Taſ ēn . ſe ordh sku
lu tydhas æn gudh wil tha wi kom
mõ til sancti pauli ordh the som hã sighe
thuru biscop skal wara vtã last. vtã
swa mykit nw sakt ær swa som engin
prester fyri vars hrã brødh matte offra
likamlikt offer mz nakro likamans
last. swa ma oc enghin prester æpthe
vars hrã brødh æn mykelo sidhe off
ra gudhi andelikt offer mz andeli
Gudh siælffuer talar til Thz lasth
moysen tala til aaron sona oc
bidh them wara sik før vskiran
mat oc vrenan ĩman them thin
ghõ som israels synir offra Thwilke
aff idhe som ætir nakon oskiran
mat. oc forbudhin ĩman gudz offer
hã skal typpa liff oc siæl Ingin
aarons sons sidhã han wardhe ma
lata ælla andra ledh vren aff na
tura ma æta thæn mat the offra
dhe war a gudz altara oc wigdhe
Thwilke man som hanlar oren
thingh som forbudhin æru nær at
kõma. hã skal ey æta wigdhã mat
a gudz altara før æn hã thwar
sin likama oc sol ær nidhe sat
Enghin aff annare slækt ma
~~ma~~ æta vigdan mat. ey prestins
fostir son ey leghosuen ey træl
ey tiænisto swen. ey prestins
dotter æn hon ær gifft fra sino
folke. vtan hon warde ænkia
skildh widh sin bondha oc barn
løs hem kome til sin fadhe
Thwa som ætir vigdan altara
mat owitande. han skal gæl

mulata

A I - 108v

la pstenō slik firm ¶ Hwar sō iart
tu gudhi offir hā ær skyldoghr
at offra … alzskona fæ · han
skal offra aff thy bæzsta hælt oc o
Nw kombir swa til at ¶ Swikt
en mā föddir aff isrls sönar
slæct aff mödhrēne som haffdhe
hedhen fadhr delde widh en mā
aff isrls oc fik swa ogudelika at
tala at han bannade gudhi siælff
wō / oc hadwete hās nāpn ælla
som manlikare ær mānenō som
han delde mz thy at han war gud
troen · vp a than matta gudh ban
ne tik swa gudtroen / tæssa aff thu
dha mans modhr war aff dan slækt
som antixpus skal oc affodhas
hā war leddhr fōr moysen oc satt
i grōmo til gudz answara ¶ Hwar
hēa talar til moysen / ledh vt aff
gudha mā oc skal allir isrls so
na moghe bryta han modhr mz
stene til dødha / oc sik swa allō
isrls sonō gælin mā som ban
nar sinō gudhi oc talar ohöxlika
om gudz nāpn · han skal dø / oc
skal wara iæmpn dombir hwat
hā ær halldhr aff gudeliko fol
ke ælla hedhne oc man alzsko
na malny skal wara ~~skal wara~~
iæmpn dombir iffir vtlænskan
oc inlænskan

Gudh siælffwir talar til moy
sen · sigh isrls sonō sex aar
skalt thu saa thin akir oc sæx
aar skalt thu quista thin vingardh
oc saman sanka fruct oc afuæxt
a siwnda iamlangandō skal iordhin quar oc halda helact swa 224

at thu skalt ey sa thin akir oc
ey quista thin vingardh oc ey
skæra thz iordhe giffwir usādh
vtan thin thræl oc thin am
but oc thianisto swen · oc vth
lænskir mā som födhe i thino
lande · oc thæt fæ / the skulu fö
da sik vidh siwnda ars wærtin
thu skalt oc tælia siw aara vi
kur / thz ær syu sinom syu aar
thz ær xl · aar / oc ix ar ¶ Førsta
the arin lidhin tha skalt thu
blæsa busuna siwnda manadhe
x · dagx / tæss manadens ifwir
alt thit landh skalt thu halagt
halda fæmpta x · aar kalla atir
gifft allō thin thr i thit landh bo
er / thz hetir iubileus tha skal
hwar mā atirganga til sit goz
som bort war salt · til sith hws
oc hemele · fōr thy at iubileus ar
oc fæmptatiōnda ar / i skulen
ey saa oc skæra ey man thz ar
thuarte sadhe ælla siælffuæxt ·
vtan swa mykit i offra gudhi oc
ætin fōre gudz altara om the hög
tidh ¶ Nw skal hwar man ganga
til sit goz oc hws · wil nakor
mællō thē twæggia fæmtu tio
da aar sælia sina ægho ælla kö
pa aff andrō / tha skulu the ræk
na sin i mællō · huru mykit iordin skyldar til fæmpta · x · aar
¶ Oc tha fæmpta · x · ar kombir
tha lösir iordhe sik siælff fōre
swa mykit iordhin skyldade vm
iordhena hēa mer skyldughr
tha skal han thot hwaro sith
hemolt atir taka / oc gialdha

sidhan ur androm gwarldhom Thaffwir
iordhin mera skyldat sidhan een
hwan hona war skyldughir | tha skal
thæn som köpte gwarlda iorn my
kit atir them som salde som iordhe
skyldade iffwir thz som han gaff vt
Ei skulin ey thrwffwa idhra at
man siælffs · wtan rædhins hwar
sin gudh för thy at iak ær bade
gud oc hærra Gören mit budhordh
oc min domma oc fulkomen them
thær före til at i maghin boa oc erfh
na mit landh utan rædu
gha oc födhas i fridh Om ma
ghen i swa sighia hwar skulom wi
födas widh hwart siunda aar | al
la hwart fæmptta x ar | mædhan
wi skulom ey saa them ella
skæra | tha skal iak sighia gudh
siælffwir giffwa mina signilse iffwir
siætta aret | oc iffwir thz ar som
næst ær fyri fæmptta x aret | oc
skal eet ar giffwa trighia aara
fruct | sidhan skulin i saa atton
da aret oc æta gamalt korn
til ix aar | oc til thess i faan nytht
skulin i æta gamalt Iordhen
skal aldrigh ur köp ælla salu
bort ganga ændelika fra sinom
hærra | för thy at han ær min | oc
i ærin mine landboa Oc alla
idhra landz æghor skulu sælias
ur aturlösn för lagh Wardhir
thin brodhir oc thin granne fati
kir oc sæl sina æghor före fatikt
wardh · oc wil hans næsto inde
atirlösa | tha ma han atirlösa,
Thaffwir han ey næsta inda
som förma ælla wil lösa | oc

far han ey siælffwir æmpne
attir at lösa för en fæmp
ta x · ar kombir | tha skal
han rækna hwat iordhen
skyldade sidhan han salde
til thessa dagx Oc thz som
iordhin haffwir nu gul
dit · thz skal han fulla thæ
som köpte oc ægna siælff
wir sina iordh Hwar han
enghaledh æmpni at lösa
tha skal han haffwa iordh
som köpte · til jubileus kom
bir Sidhan skal han ægna
iordh som salde ur them
skælom som för war sakt
Hwar som sæl androm
hus innan burgha wægh
ælla stadz mur | tha haffwi
han loff at lösa innan iæm
langa Gangdhir husit o
læst iffwir iæmlangan tha 225
æghir them husit som köp
te swa som sit eghit oc has
æffwa æptir | iæmnæl sidan
iubileus kombir som för.
Sæl nakor man androm
hws innan landz by | ælla
hwar som thz ær · vtan bur
gha wægh ælla stadz mur
tha haffwir thz hws then
sama ræt | som iorden thz
skal atirganga tha iubileus
kombir Presta hus oc
gudz tiænisto manna som
wara skulu aff leui slæct
the maghu atirlösa
ælla thima | hwat ga för
the æru haldhir ledha

A I - 109v

wtan stadhin ælla innan stadhir
innra ælla burgha wægh thz
maa engalledh sælias thy at thz
ær æwinnelighth ægha ¶ Wardhir
thin brodhir fattiker oc aat litins
maghade oc lifuir widh thit
laan i thino huse/ tha skalt
thu ey taka okir a han oc meer
atirbæriffna æn thu haffuin ho
nom wtgiffuit, thu skalt rædhas
thin gudh oc hiælpa thinom bro
dhir til liffs/ thu skalt ey taka
aff honom fææ ælla pæninga til
okir oc ey thit korn wænda
til meer wæxs winnugh. the
halgha scrift kallar opta ena
slækt ens mans sym. swa som
kallar israels affkomo israels sy
ner/ swa skulom wi vnderstanda
hwar thera annars brodhir som
aff israels slækt komo ¶ Wardhir
thin brodhir swa fattigher at han
sæl sik sialffwan tik til trældom
tha skalt thu han ey trugha som
thræl. vtan han skal wara mz
tik swa legho swen ælla landh
boe til iubiles kombir ¶ Sidhan
skal han frælse vtfara tik gangha
mz sinom bornom ¶ Israels synir æru
myne trælar thy at iak frælsa
de them aff egypto lande/ oc forre
thy skulu the ey sælias manom
som andre trælar/ træl oc am
bott skulen i ægha aff annarra
handa folke om kringh idhir
oc them maghin i ærffwa hwar
æptir annan/ swa at ey
n quin hwarþe the iubileus war
dhir vtlændsker madhir

swa riker oc mæktogher at thin
brodhir sæl sik honom til trældhom
fyrir fattigdom/ tha maa hans brodhir
ælla nabuom lösa han. æller oc
han sialffwir wessa kunnugh han skal
rækna honom sidhan ærffwode oc hw
ru margh aar han tiænte honom
oc fullo legho före hwart aar som
thir han vpfullat mz sine legho fyr
æn iubiles kombir alt sidhan wara
tha ær han ærinsløt ... at f... frælse
¶ Ær ey hans ærffwodis ... lön
tha iubileus kombir [illegible] gudh
som hans wærdh. tha skal han
thot hwaro frælse fara honom gan
gha mz sinom barnom oc giældha si
nom gambla hera swa mykit som
hans ærffwodis skyld war my
ne æn hans wærdh, slikt skal
thu ey thola at vtlænsker man
trugha off mykit thin brodhir
wardha han ær thræl thir thu
æst næer staddir ¶ Israels synir
æru myne trælar/ thy at iak
frælsadhe them aff egypta lan
de. oc iak ær thera gudh oc the
A ffgudh oc afgudh ¶ Æn hwa
da likenilse skulen i engha
ledh göra ¶ Stange i stenn aat
mynom budhordhum oc gömen thir
oc görin them tha skal iak giff
wa idhir ræghn wædhir aff himb
le æptir sin thyma/ oc skal ior
den födha sidh blomstir och
thræn fyllas mz fruct swa at
hwar ærffwodhis time griper
annan i bakin oc tha thu trys
kir thit korn tha skal thir win
gardhir wardha til redho och 226

A I - 110r

kraffwa sith sardhe aff tik oc al
drigh skalt thu wetha huart thu
hion skulu sik först wendha fö-
ærffuodhe / oc skulin i æta idher
mattu mz fridhi. Oc iak skal
giffwa fridh i landz ændom. swa
at enghin rædher idher ouer ingh
Iak skal ödha skadelik dyur
aff idhra lande oc ey skulen i
rædhas swerdh för thy at idhre
owenir skulu fly för idher oc fal
la. ffæm aff idher skulu ælta c.
vtlanska män. Oc för c idhrom
mannom skulu fly. xv. tusandh
vtlænska männa. Oc ær thz proff
wit maal mz margom dömum.
Sidhan oc särlika mz ionatha
saul konunge syni oc hans enom
swene. tha en thima flydho för
them twem allir philistini rikis her.
Iak skal see ffwir idher oc latha
idher wæxa oc öklas. Iak skal fæs
ta myna gambla sæt mz idher i
skulen ey törffwa æta ælla nyta
utan huart ælzsta ærsædhe för
en ærswæxter annars aars kombir
tha skulin i kasta bort gamalt
före nyt före hans skuld Iak
skal sætha mit hws widh vargh
mælla idher oc skal iak idher al
drigh bort kasta Iak skal gan
gha mælla idher oc wara idher
gudh oc skulin i wara mit folk
thy at iak ær them hærra oc theran
gudh som frælsadhe idher aff e
gypto landhe oc bröt idhur
hals bandh oc giordhe idher fræl
sa oc ledugha at i maghe rætte
ganga. Æn thz swa at i wilin ey
mik wara lydugher oc göra allum

budordh utan försman mina lagh / oc
myna doma oc kallen atir mina
sæth tha skal iak oc swa göra widh
idher. Iak skal witha idher brad
lika mz sotugdom oc oaarom Iak
skal brænna idhur ögho ut. oc
swidha idhart liff mz sotbrunna
i skulin tafflöst saa the sædh som
idhre owenir skulu æta Iak skal
sætha mith anlite a mot idher
oc skulin i falla för idhrom owenom
oc wara thera undirdana som idher
hatadho. I skulin tha fly thz enghin
far æptir. Æn æn i ey æn tha wa
ren mik lydughe / tha skal iak æn
tillæggia myna siwfalda napst
för idhra syndher oc krosa alt som
idher hogmodh oc bælde oc idhra
hardho Iak skal skapa hymelin
iffwir idher som iærn oc iordhena
swa som ær / tha mon huarte
rykna aff iærne ælla græs wæx
a aff ere. Huart ærffuodhe
skal idher onyt wardha. Iordhin
skal ey göra sith blomstir oc ey
thræn bæra fruct Gangen i æn
sidhan thuært aff rættom moth
mik oc wilin i ey lydha myno
budhi tha skal iak æn tillæggia my
na siufalda plaghor för idhra synder
Iak skal wisa idher skoghadyur
the skulu riffwa oc æta oc swa
ödha idher oc idhart fææ / swa at
alle wæghane liggia ödhe / Vi
lin i ey æn tha lydha mine næfst
Oc wilen i æn ganga twært aff
rætto a mot mik. tha wil iak
trodha a moth idher oc skal iak
idher mz syu plaghom plagha för
idhra syndher Iak skal ledha

harundha swaerdh idhra wilie ok tha
fly vndan swaerde innan fasta borgher
oc starka stadher / oc ey kalla mik til
// ytterta hiaelpa oc mik lydhno tha skal iak
wisa offir idher soth oc bradha do
dha / oc skulin i giffwas i owena wald
oc warda swa ysir at tio husfrwr
baka brodh innan eno vgnne. oc
wegha sith brodh / aerin i aen tha
olydughe som fore tha skal iak gan
ga amot idher som fore mz wrede oc
naepsa mz sjufaldom plaghom fore idhra
syndher. swa at i aethin idhart bar
na kot sona oc dottra tha skal iak
nidherbryta idhra hoyhga affgudha
hws oc skulen i nidherfalla vndir
thera nidherfal. oc wardha swa le
dher mino liffwe at idhra borgher
oc idhra monster skulu wara odhe
markir oc ey skal iak taka widh
idhart sota offir nakon tima sidhan
Thaer prophetas openbarlika at
iudha offer skulde fordarffwas aen
delica om sidher / fore thera syndher oc
olydhno oc war thz aldrigh fore. aen
the wardo olydughe gudz sinom siaelff
wom som the drapo oc aer thz ey vtan
skael fore thy at the offradho tha thz
offir / som alt thera offer teknade
fore / swa som sakt aer / oc mera skal
aff sighias aen gudh wil. oc thz en
samit haffwom fulkomlica dygde at lo
sa alla syndher / oc offras hwar
daghlica ae the sama swa widha
som messan sighx. thy at iudha offir
war ytwerlopis sidhan swa som
skughge sidhan solghislar skina Iak
skal sighia war hwa skipta idher son
dher oc spredha hwar om hedhit
landh. Iak skal bryghda mit swaerd

aepter idher oc skal idhart land war
dha odhe oc ydhre staedher nidher
227 brutnir / tha skal iordhen giaerna
siaelff hwila sik oc halda haelakt.
madhan i widen ey som iak budh
Oc ey giffwa iordhinne ro / thy ath
the waro badher girughe oc ohorn
ghe oc the som aepter wardha liff
nadhe aff idher innan landz / the sku
lu wardha swa hogh slaghnir oc
raeddher at the skulu sin flya fore
flyghiande loffwe som fore swaerdhe.
The skulu falla som enghin far aept
hwar idher sin brodher / Owena land
skal idher odha. the som aepter war
da leffde i landeno the skulu twi
na i sino syndom oc twingas swa fo
re sina syndher oc syna foraeldra ae
ther til the gangha widh sina synd
oc barnas hiaertelighe widh ath
the gingo twaert aff raetto Oc
syndadho a mot mik siaelffwom. th
war tha the drapo hans signa
da son ihesum christum / som aer en oc
sannder gudh mz honom sino fadher
Iak skal ganga mz wredhe
gen them innan owena waldh oc
landh ae til thaen dagh thera har
da hiaerta blotnar som ey skam
dos aeller blygdos fore sina syndir
tha barghe sprungo Sidha sku
lu the bedhas nadher fore syna
oguadelica syndher / tha skal iak
minnas myna saet widh abraham
ysaac oc iacob Iak skal oc tha
minnas oc taesso salugha land som
nu son skal i fodhas oc pynas vp
risa aff dodh / oc waerldena skal
doma Oc medhan the waro i o
wena walde tha war iak them

A I - 111r

nadughr oc ey bilstadhe iak thim
sin bort aella forsmadhe · at the
fordarffvados alzstinger oc giora
mi ordhlos oc sirt / mz thera for
aeldro / halgo prriarchum thy ath
iak aer thera gudh oc thera herra
Iak wil tha minnas at iak ledde
thim aff egypto landhe thz vardhr
som · stus paulus sighir sidhan al hed
nan gangher vndi cristin domen
War hera hotthr oc thim firm sin 228
no syn falda plagher / for thy at
the forsmadho siwnda dax hog
tidh oc ro / oc sino siwnda aars
lisa widh fangtha maen oc arma
Oc sidhan for the firm vndhr so
the lagdho a gudz son siaelffwan

Incipit liber numeri primum ca

Gudh siaelffwu taladhe til
moysen / a ódhemarke
ne iffwir synai bargh
inan gudz huse / forsta
dagh aprilis manadh · sidhan
annan iaemlanghu byriadis fraa
thera vtgangh aff egyptu lan
de · thu skalt tteha / alla ysrls so
na slaectir oc aettir oc napn the
ra manna som aeru xx wintra
gamble oc foerir til stridh mz
aaron oc xii priarcha slaectir
Hoffdingen aff ruben slaet
war elizur / son sedeur Aff sy
meon slaekt war hoffdinge sa
lamiel suri / sadi son · som twoghr
awart maal vael dyghdhr hera
Auda slaekt war hoffdinghr
naason sin ammadab Aff y
sachar slaect war hoffdhinge
nathanael · hans fadhr heet
suar · Aff zabulon slaect var

hoffdinge elian has fadhr het hee
lon / thwe ioseps synir effraym oc
manasse / giordho twa slaectir iaem
nar widh lyars annars priarche
slaect swa som iacob thera fadhr
skipade oc spadhe / aff effraym slaect
var hoffdinge elizama son ammiud
Aff manasse slaekt var hoffdinge
gamaleel sin phadasur Aff ben
ami slaect war hoffdinge abidan has
fadhr heet gedeon Aff dan slaect
war hoffdinge achiezer son ammisa
dai Aff aser slaect var hoffdinge
phegeel · has fadhr het ocram / aff
gad slaect var hoffdinge elisaph · has
fadhir het duel Aff neptalim slaect
war hoffdinge achira / hans fadhr
heet enan Thaesse varo aerlikast
ta hoffdingia almoghans hwar iffwir
sina slaett / the raeknado alle oc tal
do xii slaectir · oc fwno vi c tusand
oc try thusand oc v hundradh man
oc l · wtan qwinnor oc born · vael fo
re maen til stridh Aff ruben slaect
gingo til strid vl thusand oc vi thu
sand oc v hundrad Aff symeon slaect
raeknados til stridh · l tusandh oc ix
tusandh oc try hundradh mann ·
Aff gad slaect raeknadus wael fore
maen til stridh vl thusand oc v thu
sand · oc vi hundrad maen oc l maen
Aff iuda slaect raeknados fulfore
maen til stridh · lxx · tusandh oc fyra
thusand oc vi hundradt maen Aff
ysachar slaect raeknados til stridh ·
l · ai · oc iiii ai / oc fyra c maen Aff za
bulon slaect raeknadus til stridh · l ·
tusandh oc vii thusand oc iiii hu
dradh maen Aff effraym slaekt ·
joseps sinna raeknados til stridh

A I - III v

xl ar. oc v hundrat man. Aff ma
nasse ioseps sona slækt rækna
dos til stridh xxx ar. oc v tusand
oc fyra c man. Aff dan slækt
ræknas til stridh lx ar. oc ij
thusand oc vij hundrat man.
Aff asser slækt ræknados til
stridh xl tusandh oc eth tusand
oc fem hundrat man. Aff nap
talim slækt til stridh l. thusand
oc try ar oc iiij c man. Allom
thenne hær skulde skipa nærs
staddom kringh om wars hærra
hus hwar som the lagdus. Oc
bödh war hærra moysi at juda
slækt. som naason war höffdin
ge iffuir skulde fræmarst vara 229
oc först færdas. oc sætia sin tiald
östan aat gudz huse. oc nær hono
ysachar slækt. oc zabulon oc swa
waro the allir innan juda slækt
hærfærdh. vndhir naason höff
dingh aff thre slæktom. c. ar oc lxxx
thusand oc vj tusandh oc iiij c
man. Synnan at gudz huse
skulde ruben slækt sætia sin tiald
wndhir elesur höffdingia oc nær
thim symeon slækt. oc gadh tre
slæktir samman. Oc swa waro the
allir samman innan ene hærfærd
c. oc l oc j ar oc fyra hundradh
man oc l. oc skulu the færdas
næst thim första rotanni. Wæs
tan aat gudz huse skulde effra
ym slækt sla sin tialdh. vndhir
elisama höffdingia oc nær thim
manasse oc beniamin tree slæk
tir samman j ene rota. c ar. oc viij
ar oc skulo the færdas innan
tridhia rumme. Nordan at
gudz huse slogho sin tialdh. Dan
slækt wndir abiezer höffdingia oc
nær thim aser oc neptalim tree slæc
tir samman. c. oc l oc vij tusandh. oc
vi hwndrat man. oc skulu sidharst
færdhas. Leui slækt hon war ey
tald til stridh vtan the ræknados
til gudz thiænist innan hans huse
Oc war högxte höffdinge iffuir
leui slækt eleazer aaron son. thy
at moyses oc aaron vildo ey ræk
na sik siælffwa e för höffdingia vtan
före gudz sændebudha. Nu vndir
eleazar waro andre flere höffdin
gia. thær iffuir sith hærskap oc sy
na syslo til at föra oc widersætia
gudz hws oc göma. oc allan thæs
bonadh oc andbudh. Oc ar thz mær
kelict at the som gudi skulu tiæna
innan hans huse. ræknas ey til
stridh thy at the skulu wara spa
kr oc fridhsamme. som arna skulu
manom fridh aff gudhi. oc skulo
the wara tulughe oc nadughe. ty
at the skulu bedas nadha manom
oc tol aff gudi. Vtan gudh siælff
wir skipade alla dölögis mæn kring
om sith hws. thy at alt riddarskap
oc hærskap. ær the til skipat aff
gudhi at the skulu warna kirkio
oc klærka. Oc ær tharn riddare
som hærnar kirkio æller klærka
oc nidhra nakrn ledh kirkiona
ræt swa som hordhinder bithe
fæ. som skulde warna fæ fran
varghe. oc ær siælffwir warre
æn warghir. Oc ær thy ~~ær thy~~
ver at wördhnings hærskap lig
gher nw om kringh kirkiona hal
dir at hæria æn at warna. Thw

ar thz marktiade at warhra, cal-
lade in exodo isrls synir första son
för thy at aff isrls slæct skulde fö
das hans aruærdelikir son Oc för
thy wilde var hra thz första man
thera hiarta oc hugh · mz fullkomp
ligha widhærkænilse tekno. För
thy drap hā pharao konunge förs
ta son/ oc all första barn egyptu
māna. som twingadho oc trughta
do isrls folk/ för thy bödh hā isrls
folke sidhan at lösa hwart första
barn mz offre aff gudhi sialffwō.
ok til thæn dagh hans första barn
hans ærvdelica son ihūs xpc löste 230
hwart thz modhærbarn som a than
tiwr/ ffor the sama skuld · talar
oc war hra til moysi Tak alla
första syni isrl' oc tak alla levi slæct
hwart manadha gamalt swen
barn. thz ær at sighia/ badhe
gambla barnæ oc vnga Oc wil
iak haffua alla levi sona mik til
ægho oc til thæ mistu för alla isrls
första synir Wor fru gudz modhær
hon föddis aff levi slæct. siwa som
ewangelista scriffwar Oc för thy
war ihūs xpc ærvdelikir gudz son
oc iomfru mario aff levi slæct oc
för thy wilde var hra taka levi til
lösn/ för isrl · oc teknade thz mz at
gudz son skulde lösa alla gudz wi
ni Moyses giorde som gudh bödo
oc sun sidhā han reknade aff al
lo manadho gamblo karkyni
levi slæct/ xx thusand · oc ij tusand
oc ij c · oc lxx oc iij badhe gamble
oc vnge Nu aff allo isrl' rekna
dhe han oc hitte thera första sy
ni · xx · thusand · oc ij thu · Sidha
sagde war hra moysi Madhan
isrls första syni æru ij hundradh
oc lxx oc iij · flere æn alli levi sy
ni · manadha gamble oc ældre
thz före skulu alle isrl' offra · til
gudz hus levi sonū tysuar hun
dradha sinnō/ oc lxx sinom · oc
iij sinom · v · siclos/ hwar siclos
væghir v penigha Thy larth
war hra alla första syni lösa mz
andra slæct sonō · vtan för thy at
isrel' kallas wars hra första son ·
för thy at aff honō skulde födhas
gudz son Nw varo första syni
aldra wardugasta/ oc för ty vil
de gudh latha them til lösn oc tek
nade at enghin vardhir siva var
dughir föddhir/ at han tarff ey lö
sas mz gudz sama dödh som som
födhis aff levi slæct Oc enghin
wardhir lottakin thera lösn · vtan
than ene som sik haldhir wærdelh
ka til gudz nadhe Moyses gior
de som gudh bödh · oc tok aff
isrl' · m · oc iij c · lx oc v siclos ffor ij c
oc lxx oc iij första sona huffwodh
aff isrl'/ som offwir gingo · offwir alt
levi sona tal · oc v · siclos ffor hwart
huffwodh/ oc siclos waghir tio pa
nigha · thz teknade at mādz skuldo
offra gudz syni/ v · wndhir giordho hās
liff Oc hwar thera vogh siva dypt
anan vægh nidhir/ tha han ffoor
sialffwr anan wægh nidhir til hælff
witis/ oc frælsade tidhā godha
mæn at vaar natura hoptis vp an
nan wægh til ix ængla chora in
nā hymerike Nu offwir them
tha han sialffwr foor vp oc hans
modhir for æptir honō · oc giora

the mødghum trondha kor innan
hymerike iffuir ix ængla chora
Oc før thy sighx at sielos wogh vp
tio paninga Hwar natura kallas
panigh thy at hon ær skapat æptir
gudz likneise / oc haffuir hans mot
Oc sighir scripten mærkeligha at
sielos wogh vp xx halff paninga
før thy at vars herra pyna oc hans
vndir / voghu badhe wara sial oc
waar likame mz hop iffuir ix ang
la chora til thæn x. som the badhe
mødghene bygdha Var herra bødh
moysi at rækna oc tælia alla le
ui synnan tramadha oc framptan
tronda aar them som thiæna sku
lu innan gudz huse / oc ær thz mær
keliket at mællan xxx aar oc l. tha 231
ær mannen bæst fallin til gudz thiæ
nist / thy at tha haffua mannen mæst
mæghin oc hyn sast skæl Oc før ty
magho ey biscopar vighias før
æn the æru xxx aara gamble
Gudh sialffuir talar til moysi
lat gøra tik twa smidadha
silffludha til at kalla saman alla
mogha til gudz hws Nwar thz lu
deren en tima nødh. tha skulu
høffdingianer ene koma til thin
Var thz ludh blæstin langhre.
tha skulu the ryppta sin tiældh sø
østan lagho wid gudz hus Tha
ludhin quædhz annan tima sa
malunda. tha skulu the ryppta tiæl
dho thz sønnan boa / oc swa hwart
lægskap æptir andro som ludra
ne sighia til. ffyrst væstan oc sidhan
nordan Thænne ludhra blæstir
som tekna at the skulu aff stadh

færdas / tha skal wara mz notu sla
ghi oc melodie. hwilke tima thz
folkit skal saman kallas oc ey aff
stadh færdas / tha skal ludhra blas
thz wara enfaldir / rættir oc slættir
vtan notu skipte Aaron søner so
æru prester oc wigdhe man / the skulu
ludhrin blæsa. hwilken thima i haff
ne offer oc hælgha dagha / tha sku
len i ludrin blæsa Nw spør iak
idhir thu thing til hwars the tørff
to ludhra blæsta tha the skul fær
das. madhan sky wisto them vinghe
om daghe oc eller vm nattena / oc
the skuldo taghar færdhas tha an
tyngha thera confiteptus. hwart om
annars thima / oc swarus thz til.
at the ryppta ey sin tiældh før na
kor luder blæst / før æn the sagho
sky ælle eld vm skiptas. vtan ludh
ra blæst / til thæs at folkit skulde
witha / hwat moyses vilde nakot
tala til folkit før æn the færdadhos
ællar ey / Oc swa oc thz til at hwart
hærskap skulde vetha. nær the skul
do ryppta sin tiældh / hwar æpthir an
nan Hwat maa spørias / hwat
skilde aat høghnadha blæst. oc sam
nadha blæst / oc færdha blæst. Oc
hwilka lund folkit vndirstod høgh
tida blæst / aff antyggia hymnom
thz swaras til at alt war enskons
blæstir til høghnadha oc færda / Oc
tha vndirstodho the eth aff andro
som nw war sact. / hwilken thima
the hørdo ludrana notu slagh oc
skipte / oc sagho sky ællir eld om
skipta tha færdadhos the. Nu
hørdho the ludhra blæsta oc sagho

ey sky ælla eldh oumskiptus / tha
war thz høgtidha blæstir / oc laa
gho qwarrir. Nw ænan iærn
langan æpthir theirra vtgangh
aff egypto lande / tionda dagh
aprili manadh. lyptis vp dag
gin som før laa liict iffwir gudz
huse. Oc ænskøt færdados israels
synir / huart hærskap æpthir sin
skipilse / fran synai bærgh. oc
wisade them vægh sky om dagh.
oc eldhir om nat æ til thæs the
komo til pharan ødemark ther
sattis oc stadhdis sky som før iffwir
gudz huus. Sidhan the haffdo fa
rit thre dagha oc tree nætthir. Nw
nærdha the foro tha kærdhe folkit
om ærffuode oc ænskøt kom elder
aff hymble oc brænde een del aff
folket. Nu moyses badh til vars 232
herra / oc eldhen slæktis. Sidhan
kærdhe folkit om fødho oc sath
oc gryet / mz vtlænsko folke som
mz them før aff egyptu lande. Oc
sughdo swa. Ænnas magho wi
alzkona køt oc fiskar som wi a
tom innan egypto lande vskøpa
dis / wel magho os innan hugh
koma alzkona kryddir oc løkar
Nw kombir oss enghin fødha før
wz øghon / vtan manna som wi vi
tho ey hwarskons ær. Moyses
hørde theirra graat oc onda laat
wars herra wrede væntis iffwir the
myskundha oc tyktis moysi ober
likin wara tolight tungh oc tala
de til vars herra. hwi modhir thu
thyn man thin tiænisto man wil
gærna wara / hwi man iak ey
finna thina nadhir oc wenskap.
hwi lagdhir thu alz thessa mogans

thinga iffwir mik. hwat ær iak fadhir
ællær modhir til thessa moghans hwi
sighir thu mik ey. bær thetta folk
innan thit skøt swa som modhir
bær barn / oc førdha them til thz
landh som iak loffwade mz mino
edh theirra førældrom / hwadhan skal
iak køtnist. Ey ferma iak ensamin
at bæra theirra byrdhe. giff mik
hældir thina nade oc lat mik dø
mz wenskap / oc lat mik ey twin
gas oc mødhas længir swa marg
fallelighu oc swa illa. Hær synis
som thing vndirligh / dauidhir
sighir i psaltarenom. at ther manna
alzkons fødha. Oc man finder
bok sighir at manna haffde alzkons
therff. ffør thy at thz tæffiadhe
hwarom manne swa som therra ma
the ha lyste tha til. hwru mat
te tha thz vara at them lyste til an
nan math / mædhan thæn tæffina
de æpthir theirra wilia. Thær swa
ras swa til at frestilse til syndh.
kombir stwndom aff ty / at manen
haffde ey æmpne til thæs synde
likæ tinga / som honom tyckir luste
likt. oc letar hughir thess thinge
æmpni / oc kombir thesskons frestil
se optast aff kotzsins bræmblæk
Stwndom kombir oc frestilse aff
thy at han haffwir ey æmpni til
thæs syndeligx thingx som han
lystir til / vtan hans hughir oc hans
giri ær swa osinnelika skipadhir
at han vækkir sielffwir sin lusta
margfallelikare æn hans kroph
kræffwir aff honom / swa som mar
ghir man haffwir wena kono.
mz gudz loffwi / oc om han wil op
ta sina giri fulkøpna mz fulare

blandh oc flere lundhom Oc ær
thæsse syndh swa myklo sidhær
nadhær wærd at han kraffdhe
enghin vanærnpni / utan osin
noghær ondskapir · swa ær ocri
ker tynffwir værre oc silare
æn fretikir · Æptir thæssa lundh
syndadhe i sidis synir / tha thin lyf
te til kötniskins · madhan the huff
do tha födho aff gudhi som hwari
om thæssade som han lyste · Æn
nat ordh var oc hær vnders vert
Moyses haffde seth gudz ænkte 233
oc tha synis han thæt man sinom or
dhom iorua · hwat han haffwir gudz
wenskap / nadhir ællir ey · Thæt swa
rus til först swa · at swa længe ær
mannen syndelikir som han liffwir
thæssa hems liffwe Oc ær thæt ky
ne gudelike hughe at rædhas thær
lönligha synd / som han findhir ey
mz sik oppenbara · Oc æptir thæs
sa matto / matte moyses swa myk
lo meer rædhas ~~at han~~ at han haff
de syndat sidhan som han haffde me
re gudz nadhir / Oc thæsse skæl syn
ni silt för moysen · Nu för thy en
ghin man / maa fullkoplica wita
hwat han ær gudz ven ælle ey · Thæt
skulu giffwas til annor skæl · Siæ
len ær naturlika skapat til godh
thing / oc tha synas bætir skapa
dir · för bætre skipilse likamans
blodh / ffor thy lifdo oc giordo mar
ghir hedhnir dygdelica · Nu ær
swa sant som för ær sakt / at pela
gius han foor vildhe tha han sagde
at wi matto förskulla mz natu
ru kraff oc dygd · först hymerikis
nadhir oc vars herra wenskap / Vtan
thætta ær myklo sannare som læstin

sighir at wi förmaghom enkte gö
ra vtan gudz nadhir / oc ey hælder
hughxa swa som sighir sanctus paulus
oc proffwat war offwirmeer tha
war herra talade til moysen / Jac
ær them miskundsambir som iak
wil · Oc skulde i swa sighia som
læstin sighir / at than hælghe ande
han giffwir swa lönligha sina na
dhir · at thu west ey nær han kom
bir til thin / ællir nær han far
fraan thik · Oc godh natura hon
kraffwir mannen stundom til tol
ka gærningha som gudz nadhir kraff
wia annan man / ællir then sama
man annan tima · Oc ær thætta gu
delik samnadh / wækkir oss godh na
tura til godhan hugh ællar godh
gærningha / oc skuldom wi engaledh
oss gudz wenskap ællir oss hyme
rike / thy at himerike ær offwir
waran naturen / Oc enkte thyngh
ærkar ællar förma iffwir sik sialft
wækkir os than hælghe ande
mz sinom nadhom til een pater noster al
ler oc ens pæningx almosa / tha
skuldom wi os æruffwdt gudz wen
skap oc æuerdelika hymerikis
fagnadh · Hwar som thætta læs ·
tha marke aat gödela · at than ord
som saghdis iffwir thy ordhe · Jak
ær miskundsambir them iak wil ·
thy maa hwar man vndirstanda
thz læs · thætta swa som iak wentir
Oc för ty maa enghin man vitha
nær han ær gudz wen / vtan gudh
sialffwir vise hono · Tho hwaro
ær eet tekn for mannen maa nakun
ledh marka hwat mannen haffwir
gudz nadhir ællar ey · ffindhir han
mz sik at han tol gærna för gudz

skulo

skulda nakra genwardo sins liffs
swa som frost ælla fasto · blygd æl
ler vfirrægd | dødh ællir nakra liffs
nødh · tha man han wænta mz gødh
mykko hiærta at han haffwir gudz
nadhir oc venskap | for thy at tæs
kons godhwili ær amot naturinne
oc iffwir hænna krapt · Qwar
hærra talar til moysen | samka sa
man · lxx mæn aff isræl the som
thu vest at ællis mæn æru | oc mæs
tara maghu wara mz kænedom oc
æptirdøme · oc ledh them til mins
hwsdora thz ær sætta hws kallat 234
tabernaculum federis nam vnderen
lat them thær standha mz tik · Jak
skal nidhirfara oc tala til thin oc
giffwa them nakot aff thin hæl
gha anda som thu haffwir thær
til at the mago bæra byrde mz tik
oc vmsorgh · som tik ær en saman
nom thung · Then hælghe ande
han ær en | oc ovmskiptelikir
a sik sialffwo · vtan hans gaffwor
oc hans nadhir the æru margh
falla oc skiptis mællan hælgha
manna Ællis mæn takas thy hær
lir til formanna | æn vnghir at the
æru rønthir | tha æru vnghe mæn
swindom æn vitre · oc for ty scriff
war en vitir man | at enghin vel
vnga formæn | thy at thz ær ey
wist at the æru vitrer Oc thy
sighir war hærra swa til moysen
wæl the mæn thu vest at ællis
mæn æru | oc mæstara maghom
vara Qwar hærra talar framlædhir
til moysen | sigh oc swa folkeno
skipen swa at j æren renferdu
ghe · morghon skulen j køt æta for
ty at jac hørde idhra qwidhan

J skulin æta køtmust ey en dagh
ællir thua ællir v · ællir x | vtan
helan manadh | thz til køt gangir
vt aff idhra næsom | oc idher lys
te wandis idher til vama ffor ty
at j skuffwe handa gen gudz
nadom · Oc kærin at j genge
vt aff egypto lande Moyses
suarade war hærra Thætta folk
ær mera æn vj · c · thusand Oc
thu sighir nu hærra Jak skal giff
wa them køtmust helan manad
hwadhan skulu fæ ællir nøt ko
ma ællir fiskane aff haffweno
at fødha oc fylla swa mykit folk
Qwar hærra suarade hanom Mon
hærra gudz hand vara wanmak
tugh | thu skalt nw see at min
ordh skulu fulkompnas mz gærning
Sidhan kom moyses oc saghdhe
fore folkeno wars hærra ordh Oc
vtwalde lxx man som gudh bødh
oc ledde fore gudz hws | oc umskøt
bordho the fram sinir mæn j spe
oc wittre · oc vndirstodho gudh
lik thing iffwir andra mæn oc
wordo mæstara oc kændo folke
no Nw varo thæe mæn atir ep
tir j tiældomen som valde varo
oc scriffnado | oc haffdo sik vnda
draghit for ødhmiukt Nu ko
bir moyses atir j tiældhin mz
ny wedhom gudz spheto · oc tagh thæ
møte hanom en swen oc saghdhe ·
eldath | oc meldath ær vitre
spaman oc kænna mannom gudh
likh thing innan tiældom · Josue
moysi næmsto man | en vtualdir
aff flero · saghde til moysen nu
hærra forbydh them gudelikan
kænedom | mædhan the varo ey

A I - 114v

nz os til gudz hus · oc lata sik tha
wara ræmuisa som the æru thit
gingo / oc syndade iosue / domman
de isiwir londlika gudz dom · o
prøffwat maal · æn hans hughs
modhis tha tilz til for gudz hedhir
oc orsakir thz hans synd / Mo
yses vndirstodh firimær meer
gudz wilia oc nadhe · oc suara
de iosue / Thu giffwir mik tha vs
kia at alt folkit varo gudz prophe
ta oc allir mæn waro ræmuvi
sir som wi / Thæn wil alla man
vara propheta oc ræm visa som
sik / thæt ey awnda andre the 235
sama nadhir som han haffwir aff
gudi / Affwund fylghir likalika
tinghsa giri ffor thy at swa myk
lo mere vald oc rikedoma / æn
haffwir isiwir nakor likamligh
thing · thy mynna wald haffwir
annar isiwir thz sama / oc ær thot
hwaro tweskons awndh dødelik
synd · æn hin ær rættelika ko
me at godz oc valde / En om
andeligh thing æru annor skæl
som ær vit kunnist ællir dygdh
thy at the orka væl at gøra flere
mæn annalika aff sik / oc ey weth
en thz fore mynna · at annar / vet
mera vtan at han fanar swa myk
lo mera vit / at han haldhir sik
til wærrare man Oc for thy ær
andelika thinga awndh værri
æn likamlika thingia oc mere
synd · Æn awnda man andro
at han ær bætre fore gudi oc
mannom · tha ær tweskons vadeli
kasta syndh / thy at han takir
fore hans gudhi siælffwo oc vil

mena hono skipta sina nadhe
som han wil · Thæt ma oc synda
løst kunnom nunne illa tykkia at
han haffwir ey sina tarffwir ·
oc sørghia skal syndughir man
at han ær ey ængodhir som he
laghir ma / oc tha lata sik wæl
tykkia æn nakor ær godhir ell
lir riker / Sidhan kom wa
dhir aff haffwino / oc førde in
a landit swa margha flyghan
de fughla at the hiuldo ena dax
ledh a landeno / oc flughu twa
ia alna høgt fran iordhinne ·
tha fingho the swa myket fughla
kot at thæn som litit sagdis haff
wa han fik ække tio alnte stor / Æn
var matin i munne them oc guz
wrede kom isiwir the oc slo mykit
vthyris myken mogha til dødh
oc førtalladhe isito synir tham
stadh giriughtha grafftwir / Tha
dhan foro the / oc komo til æze
Maria oc aaron Tok
moysi systrene tallado
ofskelika om moysen
oc sagdo swa / mon gudh haffua
hemelika tallath widh moysen
ensampnom / Gudh haffwir oc he
melika talat vidh os · oc wi haff
wo hørt hans røst / Thæt hera var
mykelika wredhir vidh · thy at
moyses var aldra manna mil
dastir i iordherike / oc for thy ham
de gudh hans orat · at han var
siælffwir tulioghir oc talathe
var hera sidhan til thera trighsha
systkene / Gangin til mit hus oc
hørin thz mit ordh / Hwi ma
dha the thry standa for gudz

huse · tha hördho the gudhelika
röst man eno sky iffwir vars hera
huse / oc sagde swa / hwilke aff ioh
re skare som vardher nu propheta ·
tha talar iak til hans tressom
lundhom ¶ Antingha at iak synis
honom mz engla budhskap / æller
iak visar honom lönlike tingh in
nan sömpne ¶ En moyses minn
thiænisto man som alla trygastir
ær mik man minno huse / han
ær mik swa hemeliker at hwar
vaara talar til annars mz sino
mwnne / oc han seer gudh siælff
nan openbarlika vtan tekn
oc skynil æller skugga · hwru ter
dis i ey at rædhas hans loff
oc tala oskælika om han ¶ Jamn
skiot gik sky aff varghi / oc vars
hera röst fran them · oc maria
stodh atir malata ¶ Aaron vart
rædder vidh hænna plagho / oc
öpte taghar til moysen · Jak
bidher tik iffwir all heligh ting
at thu förlat os thz wi giordhom 236
daarlika / oc syndadhom gen gu
dhi / oc talladhom vsælika iffwir
thik · Oc lath ey tessa sælugha
vaara systher vara iæmgodha
som dödha / oc ey bætra æn thz
barn som kastas dödt aff modher
liffwe / oc sagde han för ty swa
at malata folk skulde borth
kastas aff manna samfundh ·
¶ Nu ær hænna halwir likame
malatir ¶ Moyses öpte til vars
herra / oc sagdhe swa / herra gudh
iak bidher tik iffwir all helagh
thing / giff myne syster sina hel

so ¶ Var herra swarade honom haff
de hænna fadher sputtat man
hænna öghon · tha skulde hon tola
vii dagha blyghdh / thz ær at sigh
ia, haffdhe thin syster fangith
malata last oc blyghdh aff sins
fadhers blodhe oc föräldra tha
skulde hon mz mynom laghom
vii dagha / aat minzsto mælyk
kias æller vtkastas aff man
na samfundh · Nu æn swa myk
lo hardir at hon haffwir thz fan
git aff gudz hændh / sidhan vart
maria vtkastadh aff manna sa
fundh om vii dagha som gudh
bödh / Nu folkit flutte sik al
drigh aff stadh för æn maria
var atirkallat / thy at ey för
gik för sky sins myrk · ¶ Enkte
thing ær andro swa likt ath
the haffua ey nakon aatskil
nadh / ælla varen the badhin
eet tingh oc ey thu · Oc förty
sigher at i the bokelist thær tressins
proffetar / at man olikom tin
ghom skal man leta liknilse · oc
man likom thingom skælnadh
ffor thy haffwir visir klærkar
for ordhquade at ingin likuel
se vindher allom fyrum fotum · thy
at eet tingh ær andro likt för
een skal ælla thw æller flere
Nu aldrigh ær stinget som nu
var sikt ¶ Maria moysi syst
hon teknade mario gudz mo
dher / tha hon var næst moysi
man liffs vadha · som thær
var sact ¶ Thesse maria tek
nade / oc varo frodho maria

A I - 115v

tha hon saungh gudz loff fyri al
lom frwm Swa som oc var før
skriffuat Maria gudz modher siō
gher loff fyri allom frughor oc vi
sionghom æpther hanne gudz loff oc
hædhar / oc hon haffuir enga fru
sin lika · fyri barn byrdh / ællir
æpther / thy at hon var ensam
iomfru badhe føre barn byrdh
oc æptir Mangha frwr æru
mildar / oc enghin swa mild som
maria · hon gaff blodh aff sino
blodhe til werldhinna løsn / man
gha iomfrur fylia hanna renliffue
oc æptir dømæ / oc siongha gudz loff
æptir hanne Oc hon hødis the
første som loffuadhe gudhi ren
liffnadh oc iomfrudom / oc hon
var førsta oc ælsta badhe modher
oc iomfru / oc ther loff sionghe
hon ensamin mz sino søta stæmn
Oc ær the thry thing sagdh
man Maria stadh aff maria
moysi syster som proffetas open
barlika mz mario gudz modher
andelica vndirstandit Maria
moysi syster sagde at gudh siælff
wir tala æn iæm hemelika vid
hona som widh moysi / haffdhe
vaar goodha maria swa sant tha
ware hon ey awita wardh thy
at gudz son war margfaldelika
ro / hemelikare gudi æn moyses
Moyses saa siældan gudh æl
lir gudz budskap / maria fødde
gudz son oc talade hwar dagh
vidh han Moyses talade vid
wars hærra mun · Maria nattis
optha søtelika widh gudz son
Moyses saa ey gudz son vndir

skugga / maria theer alla werl
dhinne gudz son / oc sin vndher.
bort oc sacrament skyul oc skug
gha Annat thing ær ther som
waar vnga oc goodha maria
liknas widh tessa gamla ma
ria Maria moysi syster bar
thyrs skuld at hon talade gen
moysi Maria gudz modher
bar tess oc sikka skuld at gøra
gen moysi laghom · thy at mo
ysen forbannade alt thet qwinna
køn ther ey wilde ælla førmatte
mz natura krafft barn fødha Ga
briel archangelus hanna pradikadhe
vara fru welsignada thy at hon
fødhe gudz son vtan naturu bland
Moyses kastadhe maria sina
syster vtan herlo Judhar som holdo
moysi lagh · the matto ey høra
waro godho mario napn Thrid
ia ær thet thing som gambla mari
teknar mz varo godo vnga maria
hwars mans likame helagher oc
syndugher haffuir twæskons malatu
ena tha hon fulnar oc miste na
turlikan lith man dødherno · Oc
andra tha han løsis sundher in
nan moldh oc madka æpter dødhe
Nw sighx aff gamblo mario · at
hænna kør war halfft ætith aff
malatu / oc swa som proffetas
skal æn gudh wil · Vara godho
mario likame fulnade som ful
lit blomstir / oc ey løstis han sun
dher man madka oc mulda æpter
dødhe. Vtan tughar skaut æp
ther hænna dødh / tha komo saman
ater hænna siæl oc likame æres
hon vp til then æwinnelika faghnadh 237

som wi wænthom oss til vp risa a
domadagh Jsraels syni flyttho sik
ey aff stadh før æn gamblla ma
ria var aterkallat / oc ey før gik
før them skyn / indar aff israels
slækt the standa som sten j stadh
oc gangu aldrigh til rætta guz
thro før æn the kalla a vara ma
ria nade oc kænnas vidh gudz
son Thænnæ barn som ær var
hærra ihesus christus / signadher oc losua
dher værdelikær oc æptir alla ver
dena Amen Thz ær oc mærke
lict som hær scriffuas innan
førsto / at aaron oc hans systir
talado illa om moyse / føre
hans husfrugha skuld. so han
haffde takit aff blamanna slækt
Oc gudz son valde the hælgha
kirkio aff syndughom mannom oc
folkom Oc thro hona swa rena
oc fagra innan sino blodhe at
hon haffwer enghin smet ælla last
Som sanctus paulus sighir oc scriff
wer aff thz føre talade aaron
oc hans systir illa om moysen
Thy at inda oc iudha kirkio
som kallas a the maal synago
ga førsma gudz son. sidhan han
thok vaar mandom oc naturu oc
wilia ey thro at han ær sandher
gudh. Før thy vardher synago
ge luct aff gudz thienist fran
kristna manna samfwndh siw
dagha / thz ær at sighia. om
syunda værldena aldir Sidan
vardher hon kallad attonda dagh
thy at gen domadagh som byrias
attonde værldena aldher / tha kom
ber iudha kirkio til kristindom.
oc før folkit ey astadh før æn maria
ær aterkallad thy at ey komber
all the hælgha kirkia til hymerike
vtan thæna gudh hær j iorderike
før æn synagoga ær aterkomen
til rætta thro oc gudz thiænist.
oc kallar ater mario oc hænna
son sik til hiælp oc nadhe
Aff stadh før at folkit Sidhan
maria war aterkallat oc ko
til pharan oc sændha the nidh.
the badh wan hærra moysen sen
da spejara at skodha canaan
land / en man aff hwarie slækt.
Moyses valde xii man aff rube
slækt / sarmua secur son / aff syme
on slækt. saphat vri son aff iuda
slækt Chaleph iephone son aff
ysachar slækt / ygal ioseph son
aff effraym slækt / osee nun son
Aff beniamin slækte son raphu
aff neptalim godiel sun sodhi.
Aff manasse gaddi susi son / aff
dan amiial son gamali / aff aser
styrth michael son. aff neptalim
naabi son vaphsi / Aff gadde go
el sun machi Thæssa xii sænde
moyses at skodha chanaan land
oc badh them fara sunnan a landit
Oc skodha gørla hulkit landhit
ware / oc hwilkit folkit innan
landeno. oc hulka borghir oc
fæstir landzsins Swa skulom
wi madhan wi ærum a væghe

nõ til hymerikis ĩnan iorderike
sendhe speiara för os til hymeri
ke | thz ær vart eghit hærta so
wi skulom opta læta leuist. oc
hughxa huilkit hymerike ær fra
för iorderike. huilkit folk thz ær
fyri os siwa som ængla oc priar
cha oc ꝓpheta oc apli. martyres
cõfessores | oc iomfru oc frughur
hwilka fæstz thz æru siwa star
ka | at enghin owen ma in kom
ma. Oc landit sialft siwa skipat
at thz ær enkte nakrõ a faat
som hã ma lysta til. Speiarana
foro vp j landit oc kõmo til ebrõ
tha bodho thz risar oc iætuar |
achyman oc sisar oc tolmai synir
enak | thedhan kõmo the til tor
rentẽ botri | som tydhz a warth
maal vinklase | fore sik hitto the
siwa got win land. at en quist
m3 sith vin baro thue mæ a ẽne
baar | oc fördho m3 sik thedhan
pardys æple oc ficur | oc kallado
tharu stadh nærskal. som tydhz
a latin torrens botri | oc a vart
maal vinklasa fors. Sidhan
kõmo the atir til moysen oc aa
ron | oc alt folkit æptir xl dagha
oc haffdo tha gangit om kring
alt chanaan land | oc sagdo til
moysen. thz varo wi | oc ær thz
sant at landit flytir fult m3
myolk oc alzkona godha frukt
siwa som proffua ma m3 tesse
frukt wi fördhõ atir m3 os.
An folkit man landeno | ær
aldra starkast | oc stora burgh
oc starka | thz saghõ wi enastatt
stora | risa oc starka. amalech
boor siwnan j landeno | etheus
oc iebuseus oc amoreus | vp a
bærghomẽ | cananeus han bor
vidh haffuit oc iordans flodh
tha ræddis folkit at sökia slict
land oc siwa starkt folk | Oc the
toko til at turra oc kæra starkt
folk. Oc tha toko the til at tur
ra oc at kæra gen moysen hwi
hã fördhe thm til slikan vadha 239
tha sagde chaleph | en aff thẽm
xij. som speiath haffde landhit
rædhins ey för ty at wi förma
ghõ væl | at vndir wina os alt
thz landith | Andre varo the so
suarado | oc sagdo siwa. engalundh
maghõ vi vpfara til thætta folk
thy at the æru starkare æn wi
Oc speiarene sialffwe talladho
illa om landit | oc sagdo siwa thz
landh wi saghõ. thz ætir sith e
ghit folk | thz folk wi saghõ haff
wir höghã wæxt | oc like trollom
oc risa slækt.

Tha græt folket oc lat illa
alla nattena | oc vste sik
dödha ĩnan egiptu lande. oc
rædhu hwar widh ãnan at the
wildo hælldz taka sik nakõ an
nan forman oc atir fara hem
til egyptu lanz | æn fram gangu
vndir swærdh oc dö. tha fiollo
moyses oc aaron fram luto a
iordhena för alt folkit. An
iosue nunu son | oc chaleph.
iepphone sun | som oc haffdo speiat

landhit the talado dirfflika til
folkit | landhit wi sagho ær hælla
got vil os gudh hiælpa | wi magho
wæl diærffligha fram gangha oc vn
dir wina oss landhit som flyter m3
myolk oc honagh · varin ey gudhi
olydughe oc rædhins ey thz folk
thy at wi magho æta thm æn vi
wilio swa som brødh | them ær all
væria oc hiælp aff gangin war
hēra hā ær m3 os · varo ey rædde
Nu madhā folkit opir oc iamn
fast oc vilia tyrna them i hæl m3
stenō som thm vilde styrkia til go3
tha tedhis gudelik æra iffuir ta
bat a gudz huse | fōr aldra israels
sona øghom · oc talade vār hēra
til moysen | huru lange skal the3
ta folk illa tala om mik oc van
æra mik m3 vantro | æpte alla
the iærtekne som iak haffuir giort
fōre thm | Nu skal iak sla thetta
folk m3 bradhe sot oc ødha thē
slæt aff iordhine oc wil iak giōra
tik hōffdingia iffuir mera folk
æn thetta ær Tha badh moyses
æn til vars hēra fōr thm | at han
skulde vara nadhughe som fōr
thy at hans høgha iærtekner
varo nu flytande vm værldena
huru han ledhe thm dagh oc
nat | oc visadhe thē vægh oc nat
stadh Oc æn han forlate ath
hiælpa thm længhe tha munde
hedhne mæn sighia at hā fōrmat
te ey længhe | Var hēra swarade
Swa liffuir iak all værldhen
skal fyllas m3 gudelike æro ·
Æn fōr thera kær oc kæro tha

liffuir iak swa at enghin thera
som nw liffua aff allo thesso folke
skal kōma liffuande til chanaā
land · vtan iosue barnunny son
oc chaleph iephane son thera
swir som the rædhas nw mæst
om | at the skuldu wara owina
bradh | the skulu ingangha til
chanaan landh oc ægha thz | æl
la them kroppa som hær liffua
nw | the skulu rotna i ødhemar
kine Swa skal wara som the
vilia · aldrigh skulu the kōma
til chanaan land swa som lan
dit war skodat xl dagha | swa
skal alt thetta folk gangha æpth
oc fram om ødhmarkena om xl
aar | til alt thz folk ær døth so
nw liffua the skulu haffua ens
ars skript firi hwar daghē the
landhit war skodat | Sidha ta
lade moyses thessin ordh fōr fol
keno · tha reddo the sik til fær
da oc wildo tha fōr ens vpfara
til chanaan land | oc sagdo sik
wara til redha Moyses aff
radh thm at fara gen wars 240
hēra budh · oc vtā hans hiælp
the samnado sik ey thy sidhe
oc fōro litla stund wæl · Ama
lechites oc canaueus møtto
thm iamskōt oc hoggo thm
nidh oc ækto thm thæn sama
vægh thm æpth som the kōmo frā
Madhan folkit var ī than
ødhmarkō tha hittis en
man som fōrde widh om søne
daghe Moyses lat han inne
lykia the3 til war hēra wisadhe

hono hwat aff thim manne skulde
gøras Swar hærra taladhe sidhan
til moysen / oc dömde thæn man
til dödh oc bödh at alt folket skul
de bryta han midh utz stenom. oc
ummskot vart oc swa gjort Sidan
talade æn war hærra til moysen.
bjudh allom israels sonum / haffwa
widh nedharsta söm sina klæda
rodha kluta fore thy til at hwar thi
ma the see thz mark / tha ma
gho the swa myklo hældher mi
nas a gudz budhordh oc hwea
ey annan hærgiöma

Nw kombir moysi nydröff
nisse oc mötha chore syst
lunge moysi fierda manz frem
zim prinazthen oc dathan oc aby
ron thue brydhe utz hono. Oc
aff ruben slæt oc utz them halff
tridhia hundrat fyrmarsta ma
na aff israels sonum / som förste kal
ladhos til hwario stæmno oc rudh
lypto sik a mot moysi oc komo
alle saman / oc sagdo til hans.
I latho os nöghia væl at gudh
siælffwr ær war hærra / Oc alt hans
folk ær helaght oc lydhikt hono
hwat hæra dom wilen i bydhe
haffwa offwir waro hærra folk.
Moyses swaradhe thim Leui
syni i wilen höct vp i mathen
wæl lata idher nöghia / at war
hærra haffwir idher giffwit alt offir
israels sona / oc thæn hedher at i sku
len wara gudz prester / oc thot hwa
ro at aaron ær idher biscop oc
högxte prester Nw ær idhir ka
ra ey amot aaron / vtan hælder
a mot gudhi siælffwo / som swa haff
wir skipat. æn morghon ærla tha
skulen i see oc opinbarlika pröfwa
hwem gudh siælffwr vil haffwa til sin
na hemelika thiænist / Oc skulen i
tha taka hwar sit rökilse kar oc tæn
da eldh oc brænna rökilse före gudi
oc thæn som siælffwr gudh wæl utz
vppenbarom iærteknom han skal wara
hælaghir Nw gudh haffwa thik
til walt idher til sina presta / at i chore
oc thine kompanar skulen hær sam
na oc sætti man dagh gen honom
siælffwo Om morghonen gierdho
the samuledh som nu war sakt.
vtan dathan oc abyron the vildo
ey til koma / oc tha moyses sænde
æptir thim. tha swarado the at the
wildo ey koma / oc sagdho swa / ær
thz os offret at thu ledde os vt aff
egypto lande vt i uan ödhemar
ke / at thu skalt ey æn wara hærra
owir oss. thz man nw wara sannat
som thu iættadhe os / at thu skulde
föra os landh at egna. thz som
flutir utz honagh oc myolk / Vilt
thu taka war öghon aff os. than
siker taka ögho aff androm som sik
nakro manne annat sanare / æn
han see siælffwr utz sinom öghom.
Oc for thy sagdo tæsse at moyses
vilde taka thera ögho aff them
thy at han haffde thim sameleka
sakt at the skulde koma til bætra
landh / oc the saagho æn ekkte 241
vtan fulær oc rædelika dödhmar
ker oc grato ey bidhat / thy at the
wantrodho hono Tha sagdhe
moyses / æn the swa naturlikan

mana døøh · tha haffwer iak lughit
oc ey haffwer gudh mik vt sænt / var
dher oc at iordin ypnar sik vndir
thera fotum / oc swælgher thim til hæl
uitis · tha ær iak sandir gudz sæn
dabudhi · Oc iæmskot varar moy
ses alla mæn widh oc badh them bort
gaa fra bansatto manom Sidhan
opnadhe iordhen sin mun / oc swalg
thim swa som the stodho hwar j sino
stadh mz konum oc bornum / oc alt thz
godz the aatto Sidhan kom elder
aff gudhi · oc brænde chore oc halff
tridhi c · mæn som sik haffdo sambu
dhit mz hono amot moysi Aue
leazar aaron son æptir moyse
budh oc aaron · lup vt man eldem
sidhan the varo alle brænde / oc
tok til sin alla thera eldkar oc sag
de moyses at the varo magha sy
dugha mana dødher / oc læt sla them
vt som flata skiwor / oc fæsta thim
fram for gudz altara til amynnil
se · swa at engin torde fram gan
ga til gudz altara at thæna hono
oc offra vtan arons synir oc hans
affkomidh · oc hwar annar rædhis
tharn dom / som var hærra gaff chore
Sidhan kom æn æn mykin van
de som for · thy at alt folkit thok
at opa oc sagdo til moysen oc aaron
J drepen vars hærra folk / oc tha
folkit samnadhis oc opit varte ·
tha lupu the badhe moyses oc aa
ron til vars hærra hus Tha sagde
var hærra til moysen oc aaron / skil
lin idher widh thætta folk / thy at
nw vil iak fordarffua them alla

Tha sagde moyses til aaron tak
thit røkilse kar aff gudz altara
oc fyl mz vighdhom elde oc røkilse
oc gak til thz saklugha folk som nw
fulldher alt mædher mz bradhom døda
fore gudz hand / oc bidh fore them til
vars hærra Aaron giordhe samu
ludh · oc stodh mællan dødha oc liff
uanda / oc blidkade vars hærra vre
dhe · oc fullo tharn daghen aff bra
dhom dødha aff gudz harmi fiortan
tusandh folk / vtan the som for
brunno oc tappadus mz chore ·
Sidhan atir vændhe gudz bar
dagha aff folkeno tha gik moy
ses atir til vars hærra hus Var
hærra talade til moysen · sigh israels
sonum at the takin hwar thera sin
wandh fore hwario slækt / thz ær
man aff hwarghi slækt / swa at
aaron hono hære til en vanden
Sidhan alla vandanir æru sa
man komne / tha skulu the lag
ias oc inch · tias innan gudz huse
om ena nat oc thæs mans vander
som hittis vm morghonen mz blos
tir oc frukt / han skal wara min
hemelikir prester oc thiænisto man
Sidhan swa var giort tha hittis
aarons vandher om morghonen
vth sprunghin mz blomster oc frukt
oc enghin annars vandher Tharn
vandir teknar mærkelika varo
fru iomfru maria gudz modher
som føddis aff aarons slækt / aff
sino modhernæ som annan stadh
skal sighias æn gudh wil Aaro
var for thy giffwin the æra · for

242

A I - 118v

hwar on man. aff gudz folke at han
skulde vara hans høgsta prester
oc offra gudz offir / thy at aff hans
slækt skulde fødhas thæs mo
dher som offradhe sik siælffwan
dyrast offir sinom signadha sy
ne före wara skuld Aarons
wandher giorde blomster aff sik
vphuggin aff iordhinna vexto
Oc man litla stundh. thy at re
nasta maria födde gudz son.
alla renastan som ængla aff hi
merike hysta til at sea / vtan ear
mans naturu blandh. oc swa
skøt oc bradhlika / at man ens
ögna bragde. tha wart gudz
son mz köttlike naturu som an
nor barn. oc mz skæl oc fullkom
no witi Sidhan bödh var herra
moysi at föra atir vandin til
gudz hws / oc göma thz til amyn
nilse / Swa visadhe oc var herra
at warfru fördhis taghar hon
var dödh til himerikis som ær
sannelikit gudz hus / thz til at hon
skal wara os til aminnilse oc tröst
at wi skulom til hænna om sidhe
koma / Oc at hon skal nimas
thz aldra thera. som hær nim
nas huas Sidhan komo israels
synir atir man the ödhmark
som kaladhis sin / oc do thz maria
moysi syster oc iordadhis sama
stadh. thz haffde oc folkit nödh
aff watzlöso / thz kom aldr mo
ghen saman a mot moysi. oc
sagdo swa / gudh giffwe at wi
haffdom dödhe medh fullit mz

ward bradhlika ~~oc skændom~~ oc skam
dho / Hwi ledhin i wars herra folk
oc sampnade vt man ödhmar
kom / at drepa thom oc thera fæ
hiordh aff thorst. hwi latin i os
vp fara aff egypto / oc ledhin os
til thæna warsta stadh som ey
maa saa ækla skæra / som hwar
te ær fikon thrær ækla vingar
dhir / ækla paradys æplir oc ey
haffwm watn at drikka / Mo
yses oc aaron gingo in i wars
herra hws / oc opto til wars herra
mz thæna ordhom Herra gudh
hör hwat thzta folk opir oc lat
vp för them thit lighiande fara
liffwandis watz kælder thz til
at the maghi fulle wardha oc
tystna Var herra swarade mo
ysi tak thin vandh oc sanka
saman folkit oc tala til hællin
na / hon skal giffwa vatn. Mo
yses sankade saman folkit oc
sagde swa för them / monum wi
gita fanget iordh vatn aff hæl
linne Oc tha han haffde tysuar
til slaghit mz vandenom tha gik
vp swa mykit watn at ifirnog
war bade fæ oc folke. tha sagde
var herra til moysen oc aaron
thy at i troden ey mik / oc tröst
tin ey fullkomplika folkit at iak
matte thom alla thera tarffwe
giffwa. for than skulo / skulen
i ey ledha thzta folk til chana
an land. Nw ma hær vndra
hwi war herra war nu wredhe
moysi meer æn för / oc hwis

at moyses giordhe æmulæl gudz vilia
oc budh som fore. Thz til swar vi swa
tressa sinne at gudh siælffuir han ser
ensamin lyusast huars mans hiarta
Oc aldrigh haffde war herra nu wordit
wredh hældir æn fore moysi / æn han haffde
ey vndirstadit inera iærwogha in
nan hans hiarta. meer æn fore. Oc ma
markia nakra mistro j moysi ordom
tha han saghde swa monum wi gita
giffuit idhir ypperit vatn aff hællo
ne / thz ær at sighia. vara ma thz 243
æn skal / ey ær thz liet til. ffore thy ær
thz oc markelikt / at moyses slo tyswa
til hællena fore æn watnit gik vt
Æn han haffde slaghit til nz fulkom
ne trøst / tha haffde hællen iæmwæl
giffuit vt watn. aat thy førsto hug
gh som at andro. Oc ær thz mar
kelikt at war herra vilde ey at moyses
oc aaron skuldo wars herra folk le
dha til chanaan landh. oc ey war
thz fore thera synd ensama / vtan oc
ech markelikt tekn. thy at thz
hælgha landh tekna hymerike som
fore ær sakt. Oc aldhir than varsthe
wars herra folk giorde fore æn the
komo til chanaan / teknar os alla
them thima wi haffuom j iordrike.
Oc ifua thæn tima ledha os hælgha
mæn / mz vars herra budordom / æn en
ghin ænnar til hymerikis vtan gud
siælffuer. Oc ær thz tu markelikt at
wi maghom kasta gen indhom inan
them næsa / at war herra vilde ey at
moyses skulde them inleda j thz
hælgha landh. vtan iosue skulde
thz gøra. som nz ebrezke twngo

ær thz sama som ihesus. fore thy at
han vilde ey at indær skuldo
haffua andelika trøst a moyse
oc the lagh han gaff them / oc
ey thørffua the venta sik æn
delika hymerike / vtan the tæ
ki widh ihesu christi tro / som alla
ledhe them til hymerikis som a han
tro / oc enghin kombir thz ænnar
hwarte medha ællir hedhnir

Om thæn thima sænde moy
ses sændebudha til edom
som bodhe esau slækt / brodhir is
raels ælla iacobs / oc lat swa
sighia til konungxsins / thætta ær
thins brodhors israels budhskap
til thin. thu haffuir væl hørt oc
vndirstadit alla the nødh wi
haffuom tolt innan egypto lande
sidhan varo forfædhir komo thit
oc huru war hæræ fæmlade os
tadhan / mz sin ænghil. Nw ærum
wi hær nær thino lande / oc
bedhoms at wi ffara mz fridh
iffuir thit landh. til thz land som
gudh haffuir os iættat / wi skul
lom ey gangha iffuir thina akra
oc ey iffuir thina vinghardha.
wi skulom ey drikka vatn aff thi
nom brunnom vtan fore fult varo
wi skulom gangha adalwægh ey
at høghre hand oc ey a vinstre
madhan wi farom iffuir thit land
Esau slækt swarade swa. ey fær
thu orloff at fara iffuir mit land
vtan thz thu fara iak skal mo
ti tik mz væpnadhe hand / oc red
dho sik til stridh. Æn israels sun

haffdho thz fram komit | Var
hærra vilde ey at the stridu oc
för thy wok israel om kringh
edom ¶ Israels synir j tharnna
stadh tekna them som förssma
wärldena. oc vilia huarte æ-
gha akra ælla ængiar ælla na
kor ingulidh vtan swa mykit
som gudz vener wilia the giff
wa til kladha oc födho | oc at
giffwa the fulit ærffuode före
mz gudeliko kennado oc bönom
swa som giordo apostoli mz sino
mæstara ihesu christo | oc alle the
æptir them som fylgha vilde te
na vilia | oc æru swa som værg-
farande iffuir wærldena. oc
enkte ægande för æn the
koma til thz halgha land | thz
ær himerike som gudh haffuer
them iaet ¶ The komo israels sy-
nir til eet bærgh som hetir
hor | thz kallade war hærra til 244
moysen. tak mz tik aaron
oc eleazarum hans son | oc far
vp mz them a bærghit oc skalt
thu thær före aaron aff sinom
presta kladhom | oc före eleazar
man them. thy at aaron
skal nu dö | oc fara til sit folk
ængla oc patriarcha. oc ey vil
han iak at liffua længher | oc ey at
han fari fram til chanaan.
thy han haffde vantröst til
mik | widh missæmio vatnen
¶ Moyses giorde samuludh.
oc dö thær aaron offuerst a
bærghino | æn moyses foor

atir nidher mz eleazaro kladdhan mz
hans fadhers presta bonadhe Sidhan
græt folkit oc harmado hans dö
dha xxx dagha | oc thz aff kombir
godh sidhuænia at lata siongha
sialamæssor oc giffwa almosor
xxx daghe æptir sin vardnadh dö
dha ¶ Nu mædhan the dualdos
thær | tha hörde en konunger aff cha
naan at the varo nær komne honom
oc mötte them mz varloghan hær
til stridh. Israels synir motu honom
oc gaff gudh them sigher oc mykit
godz | tha iattadho israels synir gu
di | at the skuldo brytta nidher alla
burgher oc fæstir innan chanaan
land | æn han giffwe them sigher | oc
giordo samuludh. oc kallado than
stadh arma. Thædhan foro the sina
langha vægh kringhom edom | oc
thok æn folkit at turra oc kæra
för ærffuodis skuld oc tiilado gen
waro hærra til moysen. Huilædhe
thu oss wt aff egypto | at döia hær
j ödhmarkom | borto ær brödhit oc
enkte ær vatnit | oss wæmiar skot
widh thessa latta födho | som war
hærra sænder oss aff hymblum | tha
plaghade war hærra them mz enskons
ormom som höggo the swa saarlika
som eldher brænde | oc tha mykit folk
war dödh oc plaghat aff them | tha
komo the til moysen som æptir
liffdho | oc sagdo wi syndadho bidh
för oss til war hærra. at han nadhe oss 21
oc take aff oss thessa orma ¶ War
hærra swarade moysi lat göra en
orm aff ær | oc lath han sætia för tekn

oc sagdhe swa / hwa som slaghe var
ther oc see thæna orm han skal fa
hela bôte. oc liffwa swa giorde mo
yses / oc samadhis wars hæra ordh.
thy kan engin lagha dombir aff
tæstons ormbir matte haffua the
dyghdh aff sik sialffwo / vtan hã vare
nakors ãnars tingx tekn / swa som oc
sighir scripten. at ormen war satter til
tekn oc ma thz hwar mã vndirsta
da som at hyggir. at han teknade
ihæsu xpm / som vp war satter til tekn
tha han war korsfaster. thy at hwa
som hã seer mz rætte thro oc akal
lan. han vardher hel / aff thy orma
bit som diæffwllin bedh mankynit
ĩ man orms like Oc for thy teknas
hã mz orme. thy at hã skulde os
læka / aff thy orms bit. som owe
ne beet adam oc evam Sidhã
isr'ls synir haffdho farit tydhan
flere nat bolstadha som sidhan
skal sighias. tha alle natbolsta
dhe skulu vptælias fra egypto oc
til chanaan landh æn gudh wil.
Tha komo the til oboth ĩ man mo
ab landh / tydhã sændo the til seon 245
amoreor konunge / oc beddos ther
samma. som the beddos for aff cha
naan konungh / at the matto fara
igenom hãs landh. hwaris manne
menlost oc sagde hã ne som hine
sagdho for Oc stridde isr'ls synir
widh han / som widh hin for oc
wnno sighir oc land aff honom
Sidhã sænde moyses spearia
til iazer / oc vndirwnno ther thz næst
og konungh aff basan. som kom
mz myklom hær amot them

Nu war hæra trôste sith folk oc sagde
til moysen at the tôrffto ey rædhas
alla hans makt / thy at han vilde
fa them ĩ han thera waldh
Thar næst hôrdhe balak son
sephor som konunger war
om than tima ĩ man moab. Oc
kallade samman til sin sina bæsto
mæn oc sagde them / hwru nu ko
mit folk aff egypto. haffdo vndir
sik wnnit næsto landh oc mæktu
swa / Swa som oxe ater græs swa
mon thætta folk fôrdærffwa al tæs
se rike oc land om kringh
Sidhan sændhe balak konunger
til balaam affgudha prestom. mz
thæna budskap / folk ær komit
aff egypto. swa mykit at thz fyl
lir alla iordhena starkare æn
iak Nw veth iak wæl at han
ær wælsignadher som thu signa
de / oc than bansatter som thu
bansatte. kom oc lyus thæt ban
yffwir thætta folk / ther til at iak
matte nakrastadh them vt kasta
vt aff mino rike / oc bødh honom
ther til godha gaffwo Balaam
badh sændebudhana bidha ther om
nat. thy at hã wilde sins mæsta leta
ra wilia oc hiælp / æn om the sa
ma nat. komo hono andswar
ey skalt / ey skalt thu fara mz the
alla bana thy folke / thy at thz ær
signadh folk aff gudhi Æn diæff
wllen swarade sialffwr swa aff
wars hæra vægna / tha swarade
han nôdhoghir swa. thy at han
haffwir aldrigh godhan vilia
vtan han forma ey meer

æn hono loffwas aff gudhi Sidā
balak fik thesse andsvar tha sān
de hā flere oc ærlikare sændhe
budha æn før oc lææt sighia hono
at hā vilde mykelica hedhra hā
æn han kome oc giorde hans vi
lia Balaam svarade thēm giffwo
balak konunger mik alt sit hws
fult mz gul oc silff thot hwaro
maa iak ey omskipta mins hra
oc mins gudz vilia oc ordh Varin
æn hær i natt morghō skal iak
sighia idhr ændelik andsvar O
nattena [illegible] kōmo ansuar til
hans at hā skulde fara mz thē
oc tha enkte annat tala tha hā
kōme fram vtā thz som gudh
budhi hono at sighia Nu ma
dhan balaam ær a vaghenō oc
hā kom mā en trangan gatu
gardh mælla thwægia vingær
da tha redhis en ængil hans
asna oc ey hono siælffwō mz bræ
nande swærde oc lææt sik vilia
drapa hā oc torde thy asnā en
gulēdh framgangu oc tha balaā
høgh til mz sporom fast tha træng
de asnen sik til ānan vinghardē
oc trængde sins hra fot vidh gar
dhin Oc tha hā bardhe asnan æn
fastare tha fiol hā nidhr mz al
lo vndir hono tha bardhe hā
asnan mz strangh til thæs vær
hra øpnade asnās mun oc gaff
hono maal oc taladhe asnē swa
til hans hwi slar thu mik thit
eghit dywr som thu æst van at
sitia vffw ællar ek giorde iak
swa før som nw tha øpnadhe

var hrā balams øghō oc fik han
see ænghilen før sik Sidhā visade
ænghilen at han skulde mz honom
fara oc tha enkte annat tala sidhā
hā kōme fram æn thz gudh vilde
Balac konunger byggde vp altara
swa høght at the matto thadhan
see isrls sona hær æpter thy som
balaam radh hono oc tha offir
var ret oc thr stodh før vidh oc
alle landz mæn mz hono tha kō
balaam thit til thera aff them
stadh han haffde warit lønlika
oc letadh aff diæfflom hwat hā
skulde gøra Sidhan byriadhe
balaam swa sin ordh Balac ko
nunger aff moab han lææt hænta
mik aff aram aff østir rikis bær
gho oc badh mik skynda oc ban
na isrl Huru maa iak the ban
na som war hrā signade Jak
skal see isrl fiærran aff høghsto
klinto stena barghō the skulu
ensamir landhit byggia oc vær
da swa marghe at engin githr
them reknat ītan annat folk
hwar skal gita talt iacob ællar
reknat isrls slæct gudh giffwi
mik dø mz rætuisa māna dødh
oc vardhe myne ytherstu dagha
slike som thera Swa ytzra
æn marghr mæ thy at flere vi
lia wæl dø æn wæl liffwa Oc fle
re mæ sighia swa Varhre giff
wi mik godha ændelyct æn sua
var hra giffin mik wæl liffwa oc
litla strwndh thesse ytzra sik
dø mz rætuisom mānom oc
ekke liffwa som the liffua Oc

246

sighir sanctus augustinus / markiom
tha at hwar man wil haffwa all
sin thing godh · swa som godhan
hæst / godha ora oc godh klædhe
æn færre mā vanda hwilke the
ra liffwadhir ær · Oc mena ryktlig
ghir marghir mā a sina husor æl
ler sko / æn a sina siæl oc sin liffwad
Swa litit wandhir marghir syndo
ghir man om sin liffwadh / at men
aktar hā godhā dødh · æn godhā
liffwadh / oc tha ma enghin sua go
dhā dødh · vm hā sØe stadhir i go
dho liffwade tha han skal dø / Oc
hwar som tha hittis i godho liff
nade tha hans døz daghir komber
han ma ey dø vtan godha dødhu
æ hwat dødh thz han døz / thot
han vorde hænghdir ællir stæk
dhir / æller æn han drukne ællir
brænne a bale / tha døz hā godhū
dødha æn hā haffwir wel liffwat
oc ey illa Balac konunghir vor
dhir vredhir widh tæssi ordh · oc
sagde til hans / Iak kallade tik
at bansætia thætta folk / oc thu
lysir gudz signilse iffwir them
Balaam swarade hwat ey swa
rade iak tik for / at iak maa
enkte ānat tala æn thz gudh
wil · Balak konunghir ledde han
i ānan stadh / æn høghre som
han matte wæl sea / allan hæ
rin israels sona · oc giorde thar
vp syu altara oc offir / oc badh
han bāna thim tædhan / Æn
tha balaam haffde radhit mz
sino ængle man løndlikō stad

tha kom hā atir til konunghin oc 247
alla landz høffdinghana widh al
tarena / oc byriade swa sin ordh
ey ær gudh swa som mā / at han
maghe lyugha / ællar omskip
tas / skal han tha nakot thz sig
ia som hā fulkomar ey æptir / Iak
ær hit komen at sighna / oc for
thy ma iak ey signilse atir hal
la / ey ær afgudh innan iacob ·
oc ey afguda signilse innan israel
hwa gudh ær mz them / oc sighers
blæstir · konunge aff himerike
ær mz them hwa gudh ledde thim
wt aff egypto · oc starklekir thæs
ær likir / rinoce ronti · enghin spa
domber ær inan iacob / oc ey trul
domber innan israel · thætta folk skal
vp risa som leon oc vpresas so
leona oc skal ey nidhir læghias
for æn han swælghir bradena ·
Tha saghdhe balac til balaam
witte thu ey bāna thim tha lat
vara quart mz allo / oc sighna
them ey / Balaam swaradhe
hono / hwat ey sagde iak tik ·
at hwilkit gudh budhir mik
tala / thz wardhir iak tala / Ba
lac ledde hā æn twadhā til een
ānan stadh / oc wilde fresta æn
balaam wilde hældir thz bā
na folkeno Æn hwi mindre
han wænti at en stadhir wa
re thz bætre til æn ānan dær
la for thy / at en stiærna haff
wir mere krapt iffwir een
stadh / æn ānor iffwir annan ·
oc hedhna the innan thy lan

A I - 121v

de himiltekn fore gudha · oc sag
dho at en planeta war godhwi
loghare an annor / swa som io
wis stiarna · oc somma illwlogha
re swa som saturnus Oc for thy
wilde han koma balaam innan
thera stadh som saturnus hafde
Nw vnderstodh Sima krist
balaam at gudhi tekkis
wel / at han signade folkit / oc fore
ekke wilde at leta sin and
swar / vtan byriadhe taghar swa
sin ordh · huru faghir aru thin
tiald iacob / swa som skoghir oc
trægardhir widh rinnande vatn ·
oc som the hws / som gudh siælff
wm bygdhe · hwar som tik wel
signar / han skal wara velsigna
dhir Oc hwa som tik banar / han
skal wara siælffwr banadhir · Nu
wart balak illa wredhir / Jak kal
ladhe tik at bana owinom minom
oc thu giffwir them nu tridhia sin
ne signan Jak haffde oc tænkt
mykelika at hedhra tik oc gudh
rænte tik ætlan hedhir / balaam
swarade honom · hwat ey sagde iak
thinom sændebudhom tughir först ·
thot hwaro at balak giffwi mik
sit hus · fult mz gul oc silff / tha
ma iak ey annat tala an gudh
budhir mik · tha skal iak giff
wa tik raadh for an iak far fra
thik / oc sighia hwat thin skal
til koma ændelika Oc begia
balaam an aff nyo sin spadom
oc sagde swa / Swa sagde ba

laam beor sun / sighir then madhir
som likt haffwir oghonen / sagde
then madhir som hörde gudz ordh
oc kænde gudz högxta kænedom
oc saa thz alzwalloghir gudh tedhe
honom Jak skal see han oc tha ey nu
Jak skal skodha oc tha ey an nar
een stiarna skal vprinna aff iacob
Oc en vandir skal vprisa aff isr'
oc skal sla moab höffdingia / oc al
la sun seet / oc skal ydumea landh
wardha hans æghor / oc seir arff
dhalandh skal falla hans owinom til
ffotha / isr' han skal starklika gö
ra / aff iacob skal thæn koma som
hæra skal wara oc förderffwa
stadz sins atir lewor Sidhan spade
balaam iffwir amalech landz
folk / amalech howodh folk
oc thz forsta the skulu at ænde
likt forderffwas Jffwer cinni
spade han swa · an thot thin byggir
thin redhan / iffwir fastasta hællo
oc æst vtwaldir aff chanaan slækt
oc tha mat thu ey længhe wara ·
Oc widh halda / assur landz folk
skal tik forderffwa Nu spade
balaam framme oc sagde swa ·
Hwa hwar skal tha liffwa thæsse
thing skulu tima / thar skal ko
ma aff ytalia som rom ligger mz
skipom the skulu sighra asserie land ·
oc odha ebreska man oc ændelika
skulu oc the forderffwas Sidhan
skuff balaam radh balac konunge
at sændha wænt qwinde aff si
no lande gen isr's sunum / oc ath

A I - 122r

qwindor skulde them bryndha til sin
na affgudha offir. Oc koma thē
til syndh thy at tha mundhe gudh
vardha wredher oc hæmnas haar
delika iffuir sit folk / oc darla for
dærffua thm mz allo. oc sidhan
thetta radh war giffuit tha skildos
thr aat balach konungr / oc balaā
spaman oc for hwar thera hem til
sin. The hedhnir madianite the
giordho samnundh. oc syndade mar
ghir man aff gudz folke mz hednō
qwinnō som them budhu til affgu
da offir / oc æn sidhan moyses lyste
vars hra wrede iffuir folkit fiu
tessa syndh / tha gik en fremarste
oc forste hoffdinge aff symeō slæt
siua at athr man saghō til dottor
hednis hoffdingia aff madian / so
fremastir war oc forste oc syndade
mz hne Finees pstar son aaron.
han gat ey tolt gudz vanhedher oc
skam sinnar slæt oc gik in æptir
honō mz kniffwe oc lagde them
badhe saman til dodh / oc var vaar
hra blidhare æptir sua giort. oc
iættadhe phinees oc hans sonom
æptir han æuærdelikan hedher oc
æro / thr mz at the skuldo warda
æuærdelika gudz prestir oc biscopa
hwar æptir annan Før æn
phinees haffde thetta giort. tha
wart gudh siua vredir sino folke
at moyses bødh alhano wærthna
allo domarum at hængia the synd
oc at hwar skulde annan drapa
Oc varo tha nidh slaghin. xx.
m. oc iiii m manna Sidhā bødh
war hra isrls sonō at fordærffua
oc ødha madian land. thy at the

haffdo komit them for til syndaskap
oc swikit the alla / æpthr sua giort
bødh war hra moysi at tælia al
la israels sym oc hittis aff ruben
slæt fore mā til stridh. xl. oc iij
m oc vij hundradh oc xxx man.
Aff symeon slæt lxx. m oc cc XXVI XXVII
ij fore man til stridh Aff gadh
slæt ræknados. xl m oc d. hun
dradh redho mā til stridh Aff
iuda slæt ræknados lxx. vi. m
fører man til stridh Aff ysachar
slæt lx oc iiii m. oc ccc fore mā
til stridh Aff zabulon lx. m d.
fører man til stridh Aff ma
nasse josepe sonar slæt. lij.
m d. cc. fører man til stridh.
Aff effraim annars joseph sona
slæt xxx oc ij m d. fører mā til
stridh Aff beniamin slæt rækna
dos xl. oc v m. d. fører man til
stridh Aff dan slæt ræknados
lx. oc iiii m. oc iiii fører man til
stridh. Aff asser slæt rækna
dos l vij m. cccc. fører mā til strid
Aff neptalim slæt ræknados
xl. oc iiij m cccc mā til stridh Allir
isrls sym saman fører man til 249
strid. varo dc m. oc eth tusand
oc dcc. xxx. alla vtvra man.
Ta sum bødh war hra skipta
chanaan land æmpt mællan
sin sua at flere skuldo taka me
re lot. oc færre minne / oc at lot
the skulde skiptas thera mællā
Leui slæt skulde enghin loth
taka mz them. annan æn vara hra
siælffwan oc hans offer. tha tal
dos the huart eth swen barn som
war manadha gamalt ællir mere

oc hittis xx · oc iij ar · Moyses
oc eleazar prestir aaron son · the tal
du alla israels syni oc scriffuado the
ra tall som nw var vptalt · oc wa
re thessa rækningh gioort aff moab
slæt widh iordan · gioort aff the
richo stadh Enghin them rekna
dhir war for / swan syna ødemarko
lifdhe nw tha thersi rekningh war
vtan iosue oc caleph iephone son
thy at war herra hafdhe sin ordh vidh
them / at enghin them skulde ko
ma lifwandis til chanaan landh
oc alle waro the nw dødhe vtan
moyses siælffwir som takhir do
nw skampt æptir thetta / oc caleph
oc iosue som æptina skulde thana
in landh Capitulum Sidhan thesse
rækningh war gioordh · oc alla ledhir
rætnadhis mædh til skiptis oc ey
qwinnor / tha gingo fram fæm moy
sen døtter ens mans aff manas
se slæct / oc bedhos rætt aff moyse
war fadhir do sonalos · hwi skulu
vi wi for thy missa arff æptir
vaan fadhir at han fik ey son at
æptha Moyses letadhe ansuar
aff waro herra siælffwo · han
suaradhe hono / at the bedhos
oc bødh at halda skulde gudheli
ken rætt / oc døttir skuldo ærffua
en ey varo synir til · oc brødhir
en hwarte ær til son ællir døttir
Fadhir brødhir en ey ær brødhir
en ey ær brodhir / tha ærffwe
then næst ær skyldir / Nu ta
lar war herra til moysen / far up
a thetta bergh som hetir abba
rij oc see widha oc skoda thz land
som iak skal giffwa israels sonom

oc sidhan skalt thu dø som aaron thin
brodhir / thy at i gioordhin mik vredan
widh missarmis watn Moyses sua
radhe waar herra / radhe war herra gudh
owir alt thz andas · sik then man
som forma maa wara iffwir allan
thenna mogha / oc gangha vt oc infør
the oc ledha them vt oc in · at ey w
ri waar herra folk sua som faar vtan
hirda Waar herra visadhe hono thin
som forman skulde wara æptir han
oc bødh hono / oc eleazaro biscope
aaron syni / at lagha handir iffwir
iosue hwffwod fore allo folkeno / oc
lysa waar herra budhordh oc vilia /
Oc at han skulde wara forman iffwir
wars herra folk æptir moysen / oc at
eleazarus prestir han skulde wara
then første om the thing ther spør
ias skulde aff gudhi siælffwo / oc æp
te hans radh skulde alt folkit vt
oc in ganga ferdhas oc quart ligha
Waar herra sagdhe æn til moysen Nu
skalt thu fore hæmpnas iffwir
madian · oc sidhan fara thin vægh
aff thenna heme / thu skalt verka ey 250
mæ aff hwarra slæct · oc sanda the
til stridh / oc ødha madian oc for
dærffwa Tolff thusandh mædh til
stridh vael føre mz phinees · eleaza
ri syni / som then war forma skipa
dhir the stridho widh madian oc
drapo fæm konungha ewi · oc recem
hur / oc sur / reboe oc hwar then
forman som the komo handa wi
dhir swan madian · oc balaam son
beor mz them Thun qwinnor oc alt the
ra fæ swan alz kons ægho / tha fordo
the atir mz sik til moysen · æn iffwir
alla burghor oc torp / oc stadha gik

brinnande lughn iffrin. Nw mædhan
the kono atir mz sighir oc rikt roff
tha ginghu them wt amot aff twæl
dhom Moyses oc eleazar / oc alla
høffdinghi / oc sidhan moyses saa. at
the fordo liffuande qwinde mz sik aff
madian / tha wart han vredher mykel
ca / oc tallade hardelika til them for
manna iffir harin. Waro ey qwinde
mæst modherful varo fiende / oc the
sinko them til synd oc dødh. Ihwi gøm
den i them liffwandis atter. Oc bødh
tha moyses at drapa alla konor.
æn iomfrughor gaff han liff / oc loff
uade israels sonom at egha them. oc lat
them alla som aff strydhenne komo va
ra vij dagha vtan tialdstadh. Elea
zar tallade fore folkeno. oc sagde sua
thz ær wars herra budhordh. at gul oc
silff / oc er oc iern. ten oc bly / oc hin
uina thz thola ma eldh aff iohin
roffne. thz skal skæras mz lughna. æn
huitna thz ey tola maa eldhin. thz
skal skæras mz vatn / oc skulde i twa
idhur kladhe oc sidhan skulin i
ghen ingangha til var. Sidhan
bødh var herra at eleazar oc høffdin
ghane skuldo skipta iæmpt roffuit
mællan thera alla / som strith haff
do. oc rækna thz først hwen mykit
thz var oskipt. oc offra gudhi aff
hwario thy som liff haffde eet huff
uodh aff femtighi hundrad. oc skul
de eleazar prester thz offer taka oc
egha. Oc aff allo halffningeno
israels sona bødh war herra taka eeth
huffwodh aff femtighi / oc offra gudi
oc skuldo thz offer egha andre leui
te som thianadho til gudz hws / oc
gømdho thz wel. Moyses oc ela

zarus giordhe som var herra bødh. oc
sidhan alt roffuit var raknadh.
.dc. m. oc lxx. ij nøta / oc lx asna.
oc eet m. oc xxxij iomfrur. Sidan
thzta war alt skipt som var herra
bødh. oc alt hans offir / oc giffwit
elearo. oc andro leuitis. tha gin
go fram høffdinghine oc sagdho
til moysen. Wi raknadho alt fol
kit som til stridh foor mz os / oc fun
nom at the æru alle helbryghdha
oc enghin haffwm wir tappat oc
for thy offrom wi gudhi sialffwo alt
thz gull som vi fingho thz til at
thu vari bidhiande fore os. Oc
war alt thz the offradho gudhi. xvj. xvi 16750
m. dcc oc l. sicli. Siclus vægher so
fore war salt. x. peninga oc laghdu
thzta gul inan wars herra hus til
aminnilse israels sona

Ruben slæct oc gadh / oc halff XXXII
manasse slækt. haffdo mykit
fæ / oc sagdo at thz landh the la
go tha inan / ware them vælfal
lit / thy at ther var mykin græsuæx
ther oc beddos aff moyse oc eleazaro
at the matto ther taka sin lot oc byg 251
gia / oc budhu sik loffwa at the vil
do engin lott taka hinnangh iordan
mz androm israels sona slæcto. Oc
æru the landh swa kalladh / astor
oc dibon. iazer oc nemra / esebo
eleale / saban oc nebo. beon / oc
æru all saman kalladh galaad.
Moyses swaradhe them oc strab
de bradhlika / oc at the vildo ko
ma lættelika aat godho lande. oc
lato sina brødher oc frændher an
dra israels. synu fara til stridh oc
wadha iffwir iordhan Oc the

A I - 123v

qwarre sitha · oc saghdhe at the gior
dho andra slaktir æn rædde oc
owilogha som sik siælffwa oc ledde
thøm til awnnulse / huru war thæra
wart vredhe thøm som afftaldu fol
ket · tha han sænde vt at speia lan
dhet / oc allo folkeno som owilogha
waro før thera skuld at fara fram
swa at enghin liffde nu æpter vtan
iosue oc caleph / aff allo thøm som tha
liffdho · thy at enghin thera war
wardugher at sea thet landit / som the
varo owilogher til oc saghdho swa
til thera [C]Nu æru .ij. kompne æp
ter iordan fiærdhe · syndugha mæna
afføddha til at ø[kia] wærs thera isrlß
isrl' / the orsakado sik oc saghdho at
the wildo giora fæhws oc borgher
sinom barnom oc hustrum · oc siælffwe
fara inn andro slæktom sinom brødhrom
iffwir iordan oc ganga fram mæst
dagh man hwarghin fylkingh oc stridha
til tæss thet alt landit ær wndher
wnnit som gudh haffwir iættat
isrl' sonum · oc aldrigh før atir koma
til hustru ællar barna [S]Sidhan
tok moyses widh thera orskuldh
oc lowadho thøm sin wilia / æn the
giordho som the iættudho · oc badh
iosue oc eleazaro at halda the ... fraal
sa gilaadh · æn the fylla isrl's sonom
sinom brødhrom / oc gingo wæpnæ
tir før thøm iffwir all the landh som
gudh haffde thøm iættat [C]Innan
tæss som stadho lagho isrl's synir ·
oc dwaldos til thæs the fram ko
mo til iordhan · the foro først aff
ramase innan egyptulande oc
sattø the sin tialdh · [ ]Først in
nan sochot / aff sochot komo the

oc til etham som børias ødhmar
ken oc lagho ther / thædan foro
the oc komo gen phayroth widh
bealsephom · oc satto sin tiald før
magdalu / aff phiaroth gingo the
mit iffwir haffwit innan ødhmar
kene oc gingo tre dagha fram at
hæne til mara · oc sattu ther sin
tialdh [A]Aff mara komo the til
helim · oc lagdho ther nir tialdh
stadh [A]Aff helim foro the fram
nir haffwino / oc sattu sin tialdh
widh haffwit · twedhan foro the
oc lagdos innan dephena / Thæ
dan foro the oc lagdus innan ali
is · thædan foro the oc lagdos in
nan raphadim / twedhan foro the
oc lagdos innan synai ødemark
twedhan foro the oc lagdus in
nan giri grauffwom · twedhan foro
the oc lagdus innan asseroth ·
twedhan foro the oc lagdus innan
reoma / thædan foro the oc lag
dus innan remon fares · twedhan
innan lebna / twedhan innan resa
twedhan .j. ceelatha · twedhan innan
sepher borgh / twedhan innan mase
loth · twedhan innan thaat / twedhan
.j. thaare / twedhan .j. matha · twedhan
.j. essmona / twedhan innan moseroth
twedhan innan bane iecham · twedhan
innan galadh / twedhan innan iecho
batha · twedhan innan ebrona / tw
edhan innan asiangaber · twedhan
oc atir til sin ødemark til cades
twedhan innan oc bargh widh
edom · xl · arom oc nakrom mana
dhom firr thøm thima the foro fraa
egypto / twedhan oc innan edob · tw
edhan oc innan leabarim / twedhan

oc man helmon de belayim tiradhan
oc in til abbarim tiradhan oc til ior
dans ødhmarkir man moab oc sat
to ther sin tiaradh til belsimon oc til

Har wisadhe war Abbarim
herra moysi huru with oc landa
mer landit ware som israels synir skul
do skipta oc eghna. oc sagde hanom
all landamære om kringh / østir oc
væstir / nor oc sudhir | Sidhan bødh
war herra moysi at wisa israels sonom
huru margh hem leuite skuldo eghna
man bland israels sonom. thy at leuite
skuldo ey byggia landit mz androm
israels sonum / utan eghna førbyrghir oc
nakor torp / ena milo um kringh in
nan blandh andra israels synir / oc bødh
war herre at israels synir skuldo giffwa
ut leuitis atta burghir oc xl. oc ena
milo wægh om kring hwario bur
ghena. siwa at hwilken israels sona
slækt war mæst oc haffde mæsta loth
takit j førskipte / hon skulde flere bur
ghir ut giffwa leuitis aff sino lot / oc
hwar thera siwa mærghir som the haf
do flere mz iampne rækningh. | Aff
thærna xl. oc viii burgho skuldo sex
wara til hiælp them manom som
mz wadha ælla bradhe drapa nakon
man | Oc skipade war herra siwa. at
hwilken man som drapo annan mz
brade oc wadha / utan staddan vilia
at drapa sin næsta. han skulde fly
ia til nakra thessa sex stadha oc proff
wa ther sith maal | at han giordhe the
gierningh utan radh oc staddan vilia
oc gate han ther proffwat tha skuldo
the men j stadeno bodho taka vidh
honom oc haldha friloslan før thes
næsto som drapin var / oc ey matte

han tiradhan ut koma. oc annan stad
frælse oc fridh nyta før en høghs
te biscop doe / tha matte han fara
mz fridhi oc felaghsir før hwariom
manne ahwart han vilde | Oc skipa
de war herra siwa / at hwilkens mans
blodh wordhe ut giutit / tha skulde at
bøtha mz thæs blodhe som uth giøth
annars blodh mz hath oc giordho ra
dhe. oc thæn som drap mz wadha
oc ey mz wilia. wordhe han gripen
aff hans næsto som drapen war
før æn kome til sina fridhborgh.
tha lagdhe han a sino warkom
o gildir oc skulde ey blodh mz blo
de bøta. ælla mz biscops dødh | En
mandrap war giort mz wadha oc
ey mz wilia førhyggiadho | Thz
ta war eet mærkelikasta tekn.
Lucifer giordhe første mandrap
som sanctus iohannes scriffuar / thz var
tha han drap adam oc alt man
kønit mz honom til hælwitis dødh
Oc war thætta mandrap giorth
mz affwnd oc ilradho / thy at lu
cifer saa at mannenom war nøghth
likt til thera æro up koma mz
hedhno som han miste mz hælde
oc affwndade honom gudz nadhe.
Oc før thy frestade han mz allo
liston / oc kom han til ødhelika
syndh. oc før thy ær han dømdir
til ævinnelikan dødh | Adam han
drap alt mankønit mz sine synd
som før war sakt / oc mz awndh al
la mz førhugnadho radhe før thy
dømdis han til fridborgh oc alla
aff honom komo mz hans syndh
thz war til thæs hælwitis skolth
som var sakt aff / tha wi tiladho 253

om ioseph oc iacob innan genesi Oc
matte aldrigh tidhan koma for æn
høgxte biscop oc paue ihesus christus
gudz son tolde dødh Sidhan maa
hwar man fara til hymerikis mz fri
dh genstan mz rettan kristindom.
thy at adams mandrap aer atir
bøt mz wars herra blode Sidhan
bødh war herra at enghin man ællir
kona skulde giftas vtan sina slæct
badhe ther til / at førsta landzsins skip
te mællan slæctena matte standa
oc swa oc meer for thaes skuld, at
the slæktir som gudz son vilde fø
das aff the skuldo ey blandas vid
andra slæctir / vtan them thre slæc
ter, loffvade war herra sidhan at giff
tas mællom som varo konunga slæct
ællar biscopa / iuda oc leui. Oc thy
war maria gudz modher badhe aff
iudha slæct oc leui / som tha skal
sighias ther wi thaer komom æn gudh

xxxvi

Deuteronomium

Madhan almoghe laa wil
widh iordhan innan moab
tha talde moyses vp for allo folke
no all wars herra budhordh som for
waro giffwe / oc mintte them aldra
thera ordha oc verka som gudh
haffde wisadh them / oc them haff
de tiint. war thetta giort forsta dag
ællifto manadz / fyritighi aars
æptir thera vtgangh aff egypto
oc sidhan han haffde vptalt fore
them / tha manadhe han them til
at gøma wars herra budhordh oc
sagde swa. gømir thu wars herra
budhordh som thu hørdhe / tha skal
war herra gøra tik høghre oc ær

likare æn nakot annat folk innan ior
derike / oc skulu alla thessa sighnil
se fylia tik Walsignadh skal wa
ra thins likama frukt, oc thina
iordz awaxtir / oc thz som fødhis
aff thino fæ / Walsignadha skulu
wara thina ladhur / oc thin vistu
hws. thu skalt wara walsignadh
vtgangande oc inkomande / War
herra skal latha thina owini falla
for thine handh Aat eno wægh
skulu the koma til thin / oc at vij
wæghom vndan rynna War herra skal
giffwa sina sighnilse offwir thina kælla
ra oc offwir alt thet arffwode och
handawærk War herra skal vplatha
sith bezsta lighande fæ / oc giffwa
thino sadhe tima rægn / thu skalt
oc taka winningh aff thinom pæningom
oc annars pæningom / oc enghin skal
haffwa winningh aff thinom pæningom
Oc ey skalt thu wara høghre annan 254
dre man / oc høffwdz man offwir them
Oc the skulu ganga æptir tik, oc
thu fore them / æn thu gøme a all
wars herra budhordh som iak bødh
tik innan dagh / oc dyrka ey afgudha
Wilt thu ey gøma gudz budordh
tha skal thetta ban koma offwir tik
thu skalt wara bansatter innan stad
oc vtan stadh Forbanadh skal wa
ra thins likama frukt oc affødha
oc thins sadhis fruct / oc alt thz som
fødhis aff thino fææ. Forbanadher
skalt thu warda vtgangande oc in
komande War herra skal sænda offwir
tik hunghir oc sult oc bradhan dødh,
oc nidhra all thin handa wærk.

han skal plagha tik mz fulikdom oc
siukdom mz frost oc bruna oc thurd
re Hymil iffuir tik skal wara som
eer | oc iordhin vndir tik som iern
tha mon huarte wæxa aff himb
lenom, oc ey nakot harlokt wara aff
iordhenne Gudh skal giffua til mid
ful for thinom owenom thu skalt mo
ta them aat enom wægh | oc flya vn
dan them aat siu weghom til thæs
thu wardher sundir kastadher | oc skal
ther swa vidha iorderike ær. oc skal
thin vsle kroppir varda dyurom ma
tir oc fughla | oc skal wardha plagha
dir mz egypto landz plaghom | Ja en
wæl thin hemelik vren tugh swa
at enghin gitir tik lækt | Gudh skal
oc plagha tik mz vitlösso, swa at thu
kænnir enkte thz thu seer mz thinom
öghom | hælder æn thu ware blinder
oc mz galdh | oc skalt thu fara trat
wande om midhian dagh swa som
blindher man j myrke. Alla thinna
skalt thu thola aff allom orat oc valdh
oc enghin skal tik frælsa, thu skalt
taka tik husfru | oc annar skal soffua
mz hænne. thu skalt byggia vp hus
oc annar skal boa innan thy | thin oxe
skal nidir slas for thinom öghom. oc ey
skalt thu sialffuir thera æta aff ho
nom Thit fæ oc thin barn skulu fan
ghas oc föras til annat folk for thi
nom öghom | som hwardaghlika skulu
fordarffuas for harme | oc skal al
drigh bidha nakot magin ælla
starklekir innan thine hænde. thit
sædhe oc thit ærffuodhe skulu annat
folk æta Gudh skal plagha tik
warsto boldhum innan knæm oc
hamulboghom. oc alt fra iæssanom

oc til thæ swa at enghin skal gitta
tik lækt | thin konungir oc thu sku
lu wardha ledhir til annat land
oc thiæna stokkom oc stenom oc wær
dha hwars mans atlöghe oc aat
qualde thz thu kombir fram oc
skalt koma thz innan forna sa
ghur oc visur thu skalt mykit
saa oc litit inlæggia | thy at lo
custa skulu æta oc ödha thit sæ
dhe thu skalt planta wingardh
oc ey drikka vinit | thy at han
skal wara madka matir Oliuo
træ skulu vara iffuir alt thit
land oc ey skalt thu haffua gagn
aff them | thy at oleum skal bort
flyta oc fordarffuas, thu skalt
födha syni oc döttir oc ey nyu
ta thera | thy at the skulu ledas
innan fængilse, thin innis man
oc gæstir j thino lande the skulu
mera welde haffua æn thu | oc
högre, han wndher aff tik mz
laan | oc thu enkte aff honom
han skal warda thin höffuitz
man oc thu skalt ganga æptir
honom | thu skalt thiæna thinom
owenom mz hungir oc tyrst oc
kladhalöso | oc alzkons fatik
dom. oc skal han læggia iern
iffuir thin hals thz til at thz
brytir tik allan sundhir Gwar
hin skal ledha thik folk fiærran
fra androm landom swa som
flyghande örn mz braadh. huil
kens twngha thu ey vndirstan
dir | Aldra oblyngasta folk som
enghin skal wyrda gamblan.
ællir warkunna vngom som ba
dhe skal ödha for tik fæ oc fruct 255

oc ey skal thz aptir liffwa / hwarte
hwete ælla vin ælla oleu / ælla nøt
ælla faar / thz til thina starka bur
ghir oc høgha murar falla widh
iordh som thu haffde mere trøst a
æn gudh siælffwan · Thu skalt
varda belagdir j thino landhe · til
thæs thu ætir thins likama fruct
oc affødho / oc thina sona oc døttra
køt · kaatir man oc kirrselika vp fød
dir aff thino folke / han skal awun
da konone oc sonū oc ey vnna thē
at æta mz sik aff sins sonar køthe
ælla dotter · Spæghelikasta fru
gha oc swa stolt at hon gitt ey sti
ghit sinlo fiæti a iordhena før sin
bløta harundh · hon skal affwunda
sinō kæra husbonda / oc vnna ey
honō at æta mz sik sith spædha barn
oc the oren thing som vtgangha
mz barnō aff modhir liffwe · slike o
døme oc anorslike skal idhir thinna
æn j gømē ey wars hēra budhordh
Warhēra skal ōkia thina sottir vars
tir oc owinneliker / oc wanda vp a
tik alla egypti plaghor som thu rædd
dis tha thu fyrdde tædha · thz til at
j wardhē ypir oc faamaghni som
før warin som himiltungl · Oc war
hēra war gladhir tha han ærade idhir
margha lundh · Jæm gladhir skal
ha før darffwa oc kasta idhir kringh
om alla warldena / oc skalt thu thz
tharua affgudho madha thu vilt ey
tiæna enom sannō gudh · Jnnan
blandh thæs folke · som thu skalt
tha til koma · skalt thu engha na
de ælla ro bidha / oc aldrigh fæsta
thin fot mz fridhi ællor ro · Warhēra
skal giffwa tik rædt hiærta oc qwi
do fult / oc thinnade øghō / oc sørg
gu fult liff oc skal tik ællaledh
tyckia som thit liff hanghe før
tinō øghō · Vm morghonē skalt
thu sighia hwru skal iak liffwa
til qwælls · Oc om qwældin hwru
skal iak liffwa til om morghonē
før thit rædda hiærta oc før al
la the nødh thu skalt see mz thi
nō øghō / thu skalt ater føras
til egyptū mz myklō skip hær ·
oc skipfarmū oc salias thz til
træla oc ambutta ī an thy lan
de som thu skulde aldrigh haff
wa ater komit · Moyses tala
de æn fiffmer til israels sonū ·
J saghen all the vnderligh ting
som war hēra giordhe īnan egyp
to / widh pharao konungh oc alla
hans man oc landh / mangh fres
tilse oc høgha iærtekne som j kū
nen ey kænna mz idhir / æn īnan
dagh · hwru war hēra ledde idhir
xl · aar iffwir ødhemarkir / idhir
klæde nøttos ey ælla wordo før
gamul · idhin sko the slitnado
ey / j ætin ey brødh · oc ey drukkē
j vin ællar nakon most aff alzskons 256
frukt · Oc vordhe thot hwaro
fødde thz til / at j skulen witha at
gudh han ær hēra · Oc komē til
thinna stadh oc haffwi nu wunnit
sighir iffwir som landh som giff
win æru gad oc halffwo ma
nasse / Gømen tha wars hēra
budhordh oc fulkomē them
swa vist at j wilin ey at aldh
thz ban kome iffwir idhir som mi
war lyst før idhir / oc striffwas
skal · Minnins æn warldenia hu

ru edhre fædher waro gudhi oly
dughir tha speiara aff taldo the
at fara fram æptir gudz vilia
oc huru amorei høgh them
nidhir / oc ælte sidhan the wildo
sidhan fram fara vtan waro hiælp
hwælp, oc sato sidhan oc grøto ...man
taldos barne / oc dwaldos ther langan
tima, oc vafsados om kringh xxx
oc viii aar før æn the waro alle
dødhe som gudh haffde førmenat
ingangh til chanaan landh. Tha
gingho wi først iffuir seir land som
esau slækt boor / oc førbødh os gud
at vroa them, vtan køpa math
oc dryk aff the. Sidhan komo
wi til moab landh oc førebødh
os gudh samuludh at stridha vidh
them ælla taka thera landh, thy
at loth brodhersson abram slækt
oc affkømdh boor man thin lando.
Emim risar iæm store nærstum
som enachim slækt bodho ther fordom
oc horrei man seir lande. Var hin
fordarffuadhe thin oc gaff thera
landh esau sonom seir / oc loth moab
land. Sidhan alle the ørløghs mæn
waro dødhir som var hin wart wre
dher vordhin / tha taladhe var hera
til mik. Innan dagh skalt thu fara
iffuir moab til amon land. enkte
ørløgh skalt thu gøra a mot them
ællar thera lande / thy at amon
war annor son loth brodher moab.
oc gaff iak hans affkømd thætta
landh / ther bygdho før zomim sto
re risar oc starker / oc fordarffuade
war hera them før amon sonom alt
thera landh. Stat vp oc far iffuir

thera landh. oc tædha iffuir zaredh
fors man seons konungx landho
som amorei boa / thz land giffuir
iak tik, oc thz landh skalt thu
winna mz stridh. Thær skulom
wi mærkia at esau oc moab oc
amon waro kone aff godho ma
nom oc gude a liko / oc fordom haffdo
the æn nakra ater aff thera tro
æn thot hwaro at the waro hedh
nir oc ær opta prøffuat aff gudi
at før godha førfædhra skuld giff
wir gudh thera barnom iordhrikis
æro oc lycko æn thot hwaro at
the førskulda sik ey hymerike mz
illo liffnadh. Mange ille man
æro tha ey iæm ille som andre
wærre man oc gøra godhgærnin
gha mz illo, the magho ey fa hime
rike før sina godhgærningha / thy
at the æru gudz owini før illa
gærninga skuld oc ma enghe faa
hymerike vtan godhe gudz wini
Oc tha maa enghin godhgærning
wara olønadh aff gudhi. Oc før
thy giffuir han tæskons manom
iordhrikis fræmdh oc rikedom
haldher them haffua stadhlika,
vtan gemmærdo ther til at the ma
gho swa myklo halder kænnas
widh sin skapara oc gudz nadher
oc haffua sidhan enga orskuldh
før sith harlunte / æn the vendha sin
athow man ondho liffnadhe / før
thæssa skæl wilde gudh haldha
esau sonom oc loth / tæsse land som
nw var sakt, oc sagde war hera
swa til mik. Innan dagh skal
iak byria at æra mith folk før 257

allo landhom oc göra alla man swa
rädha for thöm / æ thwar the fram
koma ælla spurdis aff thöm at the
skuldo skælffwa oc wærkia som ko
no man barn sængh. tha bedhos
wi at fara mz fridh iffwir seons
konungx land. Æn war hæ han
hardhe hans hiarta til. the til
han for mz myklom hær oc starkom
gen os. Wi sighradhom vm thæn
tima oc wunnom alt hans rike vn
dhir os / the drapom wi gamalt oc
vnkt quinde oc karla. hwilken
thz thær liffwandis war vtan the som
the bittu thz stridho. Enghin war
the burgh ælla stadher ther sik gaff
ey vndir wart wald. Nw mat thu
spöria hwi war hærra wilde at the
drapo quinde oc börn som doghade
mæ warkunna oc nadha man dela
gha. Thz til swarnas / at the landh
waro all hedhin. oc wisto wæl ath
hedhne quinno kome hans mæ til
hedhin sidh / æn the liffdho vær the
oc swa therra barn som taghar va
ro diæfflom giffwin oc offrat ther
the waro födh. oc giorde gudh na
delika widh thöm / thy at the haff
do ærla wordhit fadhir lik. æn
the haffdo liffwat oc skuldat sik
mera hælwite / æn nw foro the aff
wærldene mz ensampne adams synd
man thz hælwiti / oc tha ensamo
pyno som hæne höre særlika til
Thædhan forom wi vp til ba
san oc mötte os ogh konunger
mz myklo hær oc starko / wi strid
dhom sighir aff honom oc hans lan
de / oc war enghin the burgh.

æller stadher thr vndhan gik warom
handhom. xl starka burgher oc hö
gha murar om kringh. wunnom wi
vndhir os nan hans landhe och
mangha ærlika stadhi oc drapom
han siælffwan oc alt hans folk. ha
war mykil rise / oc kom aff gamb
lom iættom. hans sængh syndis man
basan. ix alna langh / oc iiij alna
bredh. Thæssi twæggia konunga
land oc rike gaff iak ruben oc gadh
oc halffwe manasse slækt / swa at
manasse slækt fik basan man sin
loth. oc waro tæsse thu konungx
rike anan wægh iordan / Ruben
oc gadh oc halfft manasse slækt
tekna oppenbarlika the mæn som
lægghia sin mæsta hugh a iorde
rikis godz / oc tykkir swa godh
oc lustelikt hær om gaa man iær
derike mz wærldena fæ oc gotz / at
the wanda aldrigh at fara iffwir
iordan til thz hælga landh. Vtan
liffwa swa som the waro aldrigh
kome man firutkar som teknas
mz iordhan / oc haffwa engha aster 258
dan til thz hælgha hymerikis land
Oc æru the alt off manghe som
allan sin hugh lægghia til iorde
rikis oc enghin til hymerikis.
som tekna mz ruben oc gadh. Oc
summir hittas oc the som haffwa
hughen lægghia til himerikis / oc
haffwa til iorderikis a mot værs
hærra budordh / som byudher at ælska
sik aff allo hiærta. oc teknas mz
halffwe manasse slækt / tælkons
mæn æru ille skipte. thy at the
ra hiærta ær skiptir man thu

skorteth oc magho engaledh gan
gha til hymerikis faghnadh oc
ewardelikan faghnadh Swa
sighir osee propheta aff twskoths ma
nom / thera hiarta ær søndhir skiu
tit the skulu nu do / thy at tha
ær ey naturlika lanskt til dødz
sins / thz hiartat ær søndhir / Æn
huru thz ær nakrom manne mø
ghelikt man iordheriike at lagha
allan sin hugh til hymerike thz
skal framleer sighias æn gudh
wil Thima then thima beddis
iak inerlugha aff gudhi at iak
matte fara iffwir iordan / inan
thz lustelikasta landh oc aldra
bætzsta Thær hwa war næstan
wredhir vidh idha børn oc badh
mik fara øwarst a phasghe barg
oc see twædhan landit oc lata swa
aat / oc styrkia iosue til gudz na
da oc bynda hono at wara for
man æptir mik / oc ganga inni
nan chanaan landh Thiui vilde
war herra ey at moyses ledhe sit
folk inan thzta landh hælgha.
thz waro skæl til giffivin for / tha
wilde war herra at han skulde see
thz hælgha landh thz til / at wi skul
lom ey magha wænta at gudh war
hono andelika wredhir / swa at
han kome aldrigh til hymerikis
æfftir gudz assyn Moyses kalla
de saman folkit / oc talade aff ny
all waars herra budhordh / oc tha
sidhan thz the skuldo fylia oc las
for them waars herra laghbok før
æn han do Thær ær wæl til fallit
at spøria nakor mærkelikt tingh
at wi magho bætir vnderstanda

489

hwat war herra bødh / ælla hwi han
bødh thz alt

Nw spørioin wi førsta æn the
gamblo moysi lagh waro
goodh oc prøffwa førsta at the va
ro ey goodh Enghin lagh æru
goodh vtan the byuda goodh tingh
War herra sighir sialffwir mz
sino propheta Jak gaff them bud
ordh oc ey goodh / oc the doma so
the magho ey liffwa widh Fra
meer swa som sighir ysidorus
goodh lagh skulu hiælpa almo
gano til helso oc gagna Sanctus
paulus apostolus han prøffwar at
moysi lagh the skadadho meer
til dødh æn the hulpo til helso
Oc sighir swa thz han scriffwar
til romana vtan laghin wære syn
din dødh / oc sidhan budordhin
komo tha liffnade synden / Fram
meer thz hørir til goodho laghom
at the see mughlikt at halda / swa
som sighir ysodorus Sanctus petrus
han scriffwar inan actibus apostolorum
at moysi lagh varo the byrdhe
som enghin orkade at bæra. Ha
mot sighir sanctus paulus oc til roma
na / at moysi lagh æru goodh oc
budordhit hælact oc got oc rææt
wist Til questionem swaras at
vtan iaff gamblo laghin varo
goodh oc prøffwas thz mz / at alz
kons karnedobur ær før thy go
dhir at hono følgher skæl / the gam
lo laghen the fulgdo skæl thz
prøffwas mz thy / at kotzsens
gærni ær gen skælom / oc oskælik.
oc the gamblo laghin the tyk
tadho kotzsins gærni vndir skæl

490

259

A I - 127v

thu the förbudhu haffwa nakra
giri til annars kono ælla til na
kors annars thing. Nw ær thz
mærkiande swa som sighir dyonisius
i sine bok aff gudhelikom manom
at som godh thing æru fulkomin
oc som æru blandat oc vansam
the thingh æru fulkolika godh
man thera tingha bland / som
gudh sialffwr skapade som ledha
fulkomlika mannen til thæn som
ensamen ær godhir / thz ær til van
hra sialffwan. swa som wi kallom
thæn fulkomen lækedom som haff
wir krapt oc dygdh. at giffwa
fulkompna helso. Æn thæn læke
domir som kombir til helso oc
tha ey til fulkompna helso. han ær
godhir oc tha ey fulkomplighin godhir
oc ær hwar naturlik thing æp
tir thy fulkomen som thz ledhir
fulkompligha til sina naturlika ska
pilse. Nw ær swa at tulla o lagh
at wærldina rættir han styre ey
meer / æn manz sins lime oc lika
mans gerningh / aff allom thim ilgær
ningom som dræffwa mattho ælla na
kra lundh hindra ens stadz fridh
ælla ens landz oc thera ro / oc na
delikt skipilse / æn ey gita the för
budhit ælla menat hiartans oro
ælla skylat hughsens fulkomen
fridh. Hwars hera lagh oc rættir
the styra ey atens manzsins li
me oc manzsins gerningh til en
stadh ællir ens rikis fridh / Vtan
oc hiartat oc hughin thz til at
mannen maghe haffwa fridh oc
nadhe mz gudhi sialffwo / oc hab
ena stadh oc rike som bygghis aff

allom hælghom mannom oc ænglom oc
styra mannen thz til at han mage
wara væl sættir mz allom them
Oc för thy hörir ey at enom gudz
laghom til. at the skulu wara
fulkomplika godh oc förbyudha
syndena / oc plikta ilgærninga
vtan giffwa oc mannenom thz
til nadhir oc dygd / at styra swa
sith hiarta oc swa sin hugh at
han maghe wara tokelikir oc
tækkir man blandh hælgha
manna oc ængla / oc thera værd
skap man hymerike oc æwærdhe
liko liffwe oc gladhi mz gudhi.
Nw sighir swa iohannes baptista
Oc skriffwar iohannes ewan
gelista / at laghin æru giffwin mz
moyse. æn nade mz ihesu christo.
thz ær at sighia at war hera gaff
the lagh mz moyse som förbudo
syndena / oc plictado alla ilgær
ninga som hindra matto godhan
fridh. oc sæt mællan gud oc man 260
na / æn ey gaffwo the lagh na
dhir ælla dygde at fulkompna
laghin oc göra mannom gudz
swa som framer skal sighias æn
gudh wil / oc för ty waro moy
si lagh godh, oc tha ey fulkomen
godh / æn ihesu christi lagh som han
gaff sidhan han war föddir mz ma
dom. swa som döpilse oc annor sa
cramenth æru fulkomin godh / för
thy at the giffwa nade oc dygd
oc fulkompna thz han byudhir / swa
som thz skal sighias thz wi kom
mom til sacrament. æn gudh wil
Til första grenburdha skal / war
hera tidar aff nadhom oc thera si

dhō som war hēā bōdh thm · som
nightn dygd guffwo aff sik / vtā wa
ro eet mark oc vidhr kānilse at
the kandos widh at the waro sy
duge / tha the offradho tieskons
offir gella twadho sik aller sin
klæde / oc ey fōrlæto the sidhr æl
la the skurslir syndhena · vtan
prōffuado the syndoghn som thē
idhnado / oc fōr thera lydhno oc
ōdhmyukt fōrlæt war hēā thm
thera syndhr / vtā nakon skursla
krapt · æn thera halgha kirkio
dōpilse oc smptomal oc firmilse
oc vixlir / oc all sacramēta haffua
gudelikan krafft · at guffwa dygd
oc nadhe ey at eno fōr thera lyd
no skuld oc ōdhmyukt som dōpas
oc wighias / æller firmas ælle
scriptu sik · vtā oc aff thē krafft
thr the sacramēt haffua aff wars
hēā blodhe Oc fōr ty sighr sanctꝰ
augꝰ · at dōpilse vatn / watir hen
man / oc thuar siælena · oc fōr ty
æru the fullkōplica godh thy at
the guffwa andelikt liff Oc fōr ty
kallados the gumbla laghē ey god
fōr thy at the guffwo enkte ande
lict liff / aff sinō krafft vtan mā
twadho sik syndogha mz tieskōs skurs
lo · oc kallas ey godh fōr thy at
the waro ill / vtan fōr ty at the va
ro ey iæm godh som ihū xpi lagh
Til annat moyse lagh sighias fōr
thy drapa / oc ey liff guffwa / thy
at thm fulgde enghin the nad oc
dygd · thr maru matto fullkōpna
thr som budhit var oc haffde syn
din swa myklo mere æmpni æffw
manen badhe fōr thy at thr ær

manō syndelik at gōra sidhā thr ær
fōrbudit som ey war ffōr / oc swa fōr
thy at manen drughr mæstir lus
te til the thing som honō æru fōr
budhe Til tridhia sāus petrꝰ si
ghr at enghin gat thera laghā
na byrdhe burit oc twngha vtā
gudz nadhe som the haffdo en
gē krafft til at guffwa
Nw ma æn spōria · æn gudh
siælffwir guff the gumblo
laghē ælla ey / oc prōffwas fōrst
at ey Innan ecclesiastico scriff
wās · Jak vndirstodh at all gudz
handuærk æru ærwrdhelik · Nw
ær myklit fōrgangit aff moyse
laghom / som wi æru ey skyldugh
at halda · swa som sidan skal sig
ias om gudh wil Oc swa som
aplus paulꝰ scriffwar til vida / at
gumbla laghin æru atir kalladh
fōr thera kranklek / fōr thy the
æru litins nyt / hwa som oc kær
lika oc withrligha skal skipa en
lagh / han skal fōr mena ey at eno
syndelik tingh · vtā oc thera æmp
ne Nw haffde syndin mera æmp
ni æffwir mā fōr thera laghāna
skuld som nu war sakt / æn hon
haffde fōr · tha varo tieskons
lagh aldrigh guffwi ælla dirstadh 261
aff gudhi siælffwo som aldra wi Glo
trast ær Scūs paulꝰ hā scriff
war til thimoteū / at gudh wil
alla mā hela wara oc sæla · the
gumblo laghin the giordho enghin
enghan man helan oc sælan tha Glo
varo the ey gudz lagh The amot
ær thr at ihūs man læstme hal
lar moysi lagh gudz budhordh

A I - 128v

thes som han awitthe nidha · at
the halda framer mana sidh
wenio æn gudz budhordh Til
questione swaro wi swa ath
moysi lagh · waro giffwe aff
gudhi siælffwo / som ær fulle
wars herra ihesu christi thy at moy
si lagh skipadho wæl mænen
til ihesum oc leddo til hans tro
Först mz thy at the baro ho
nom witne oc wisado mænom
at han skulde födhas badhe mz
ordhom oc swa mz teknom / swa som
han sighir siælffwir · oc lucas
scriffwar / at thz skal alt fulkomp
nas som scriffwat ær aff mik i
laghonne oc prophetom Oc æn
annan stadh swa som sanctus iohannes
scriffwar / at var herra ihesus christus
talar til iudha · tron i moysi tha
tron i mik thy at aff mik screff
han Moysi lagh the skipado
oc wæl mankynit oc leddo til ihesum
christum / mz thy at the holdo man
nen undir en gudh · som frælsa
skulde alt mankynit Oc var swa
myklo mynna firi at tika wid
retto tro · at man wiste nakot
aff enom sannom gudhi / oc thz aff
scriffwar sanctus paulus til gala
thas för æn thron kom gömdo
dom wi inlucter thær the tro
thz oppenbarass skulde Nu hör
rir alt enom mæstara til at dicta
wæl arnpnit oc fulkompna væl
gærningh / mz sik ællar mz sinom
lærosweinom / oc för thy matte
thesse lagh aldrigh wara giord
ælla dictat utan aff gudhi siælf
wm / oc aff hans godho wilio

scriffwat oc framfördh Til försto
wars herra gærningh æru arwinnel
kar thy at the winnas swa længe
som han wil Swa varo oc moy
si lagh arwinnelik thy at the wo
ro allan thæn thima so the hör
de til Til annat war herra latir stu
dera godha mæn fulla man snild · thz
til at the rissa swa myklo hardir
dolmpnikare wp / oc kænnas widh
sik at the varo för godhe · ey aff
sine dygdh utan aff gudz nadhom
Swa vilde oc var herre giffwa the
lagh som mænen gatte ey fulkomp
nat aff sik siælffwo / thz til at han
matte kænnas widh sik oc bedhas
aff gudhi nadher / oc nadelikare
lagh Til tridhia æn thot hwaro 262
at moysi lagh leddo enghin til hy
merikis · oc giordo enghin fulkomp
lika helan oc sælan / tha haffdhe
war herra tha giffwit them gamblo
mænom tha waro retta tro vp a
ihesum christum gudz son som födhas skul
de oc koma / oc the tro hon ledhe
them til hymerikis hop för æn han
kom oc alla godha mæn til hymeri
ke æpther hans tilkomadh · Oc al
drigh förlæt gudh swa mankynit
at thz haffde ey nakra helso æmp
ne oc hymerikis wægh Nu skal
spöria hwat heladher war herra siælf
wir sagde fram thesse lagh · æller
gudz ængla · oc pröffwas först · at
gudh siælffwir In exodo scriwas
at war herra talade all the budordh
Thimar iohanne ewangelista scrif
was · at laghin waro giffwin mz
moyse Nw scriffwas swa man ex
odo at var herra talade siælffwir

widh moysen swa at hwar thera
saa annars anlite ¶ Thz amot ær
thz som sanctus paulus scriffwar til ga
lathas. laghin æru giffwin mz ang
lo iman mildhara handh ¶ Til qsti
onē swars twi swa / at vtan the skæl
som dyonisius giffwr almænelika iff
wir all thing / at gudhlik thing ko
ma til manzsens mz ængla budh
skap. tha hittas annor særlik skæl
om moysi lagh / thy at moysi lagh
waro ey fulkomen. vtan skipadho
oc leddo til fulkomplika helso alt ma
konsins. Nu ær swa man alz skos
gerningo oc liste oc konstu at en
mynne mæstare scriffwa vmærmp
ni oc annor mere mæstare fulkomp
nar gerningena / swa som almænnr
tymbermæn turha bordh widh til
skip oc kyol oc ampne / æn skip
mæstarin han sætthr them saman oc
fulkompnar skipit ¶ Swa læt oc war
hærra swa goda ængla fram sighia
moysi lagh som skipado oc leddho
til war hærra ihesum christum / Swa som
oc sighir sanctus stephanus in actibus
apostolorum til iudha. ¶ J tokin lagh mz
ængla skipilse / æn swa fulkomna
helso / ræt oc nadhe wilde han sialf
wir lysa mz sino sialfs munne / si
dhan han war foddir i man iorde
rike oc predicade sialffwr ratta tro
oc kristindom / Oc for thy sighir sanctus
paulus til hebreos mangu ledh oc
mangu lundom taladhe war hærra
til war i man prophetom / oc i man ytar
sta daghom tha taladen widh os
mz sinom syni ¶ Til forsta swarar
sanctus gregorius at thæn ængil
som talade widh moysen fyri fol

keno han kallas stundom i man scrip
tine ængil / oc stundhom war hærra.
Ængil for thy at han tiænade gu
dhi oc hans budhskap. War hærra for
thy at han wisade ænglenom hwat
han skulde tala oc giff ordhomen
dygdh oc krafft / oc for thy talade
ængilen aff gudz weghna oc hans
nampne ¶ Til annat / sanctus augus
tinus han wrigthr scripterna oc mær
kir / at hon sighir forst at war hærra
taladhe widh moysen anlite til
anlite, oc thagir skrivat æptir 263
sighir han at moyses badh war hærra
thæn hono sit anlite oc sighir sanctus
augustinus at moyses kænde hwat
han saa. oc stundadhe oc yste sik
thz han ey sa ¶ Oc engulundh saa
moyses tharu thima wars hærra
anlite æller talade widh han sialf
wan vtan thz scriffwas swa for ty
at almænnelighe folke syntis at swa
Nw ær æptir at spyr ¶ Hwaare
ia hwat halldir tesse laghin
skuldo giffwas en sapnom iudhom
æller allo mankyn ¶ Oc proffwas
forst / at the skuldo giffwas allom
manom ¶ Sanctus petrus scriffwar in
nan actibus apostolorum / at war hærra gior
de ekke mistirnina mæna mællom vtan
swa ær hwar hono kar / oc tæk
kir j hwario slækt oc landzska
pi som han ær gudlikir oc haffwir
gudz rætt / tha ma synis at war
hærra skulde ey halldir wisa ena fol
ke hymerikis wægh oc æwerdelika
helso æn andro folke ¶ The gamb
lo laghin skipado mannen væl, oc
leddo til æwerdelika helso som ko
ma skuldo mz ihesu christo ¶ Nu sighir

var herra til sin signadha son mz ysaia
propheta Iak gaff tik allom til andelict
lyws som födhas. thz til at thu skalt
wara werldena helsa aff mina vag-
na til wärldinna aenda. Thz amot aer
sanctus paulus oc dauidh konunger i
psalterenom. Sanctus paulus scriffuar
til romara swa hwat hölz mera
laghin iudha til aen grekom. mykle
heldir allom ludom. fö(r)st för thy. at
thim aeru warss herra ordh i haendher
fangin. Dauidh sigher swa enghe
slact giorde war herra the nadher. at
han wisade thim gudelikan raet. vtan
israels sonom. til aeptirdöme matte man
skodhat swara swa. at war herra gaff
för thy iudhom saerlika sin lagh. oc
gudhlikan raet. thy at the ensampne
aff alle werldinne holdo raetta tro
a en saman gudh. oc alt annat folk
war hedhit. Nu thaesse skael aeru
ey fulkomne. oc magho aatir brytas
mz ty. at iudhar wordho opta afgudha
oc hedhnir oc vantro. aen sidhan la-
ghin wordho giffuin thim. swa som
scriffuas ibland exodo. tha the giordho
gulkalffwana. oc mz amos propha so
scriffuar swa aff gudz werghna til
iudha. hwat offradhin i mik nakot
offir man dhemarkom. vel ar tha i
barin mz idher afgudha. oc aer thz
tynghre synd. at wara vantro aept(ir)
loffuadho thro. aen aldrigh wita raet-
ta tro. Swa som sigher sanctus petrus
oppenbarlika. oc war herra ibland tars
se bok aff moysi werghna til iudha
with thz samelika at war herra han
gaff tik ekke thz godha landh för
thina raetwiso aella dygdher. thy at
thu aest en hardaste hals oc olydnet

folk. Oc giffuas aff moyse visso
skael oc aldra samast skamt firi
thaenna ordhum. hwi war herra giorde
baettir widh iudha aen widh annat
folk ibland thim aerwo. Oc aeru taes- 264
se moysi ordh thz til at war herra
skulde fulkompna sina iaet oc sin
ordh swa som han iaettadhe mz swor-
nom edh abraam. ysaac oc iacob
Nu hwarskons ordh thz som
war herra iaettadhe abraam. thz
visar os sanctus paulus mz thaenna or-
dhom. abraham waro iaettadhar annar
oc giordhar enom. thaem aff honom
skulde födhas. Swa sigher alla stan-
da scriptin oc ey flerom aen enom. thz
aer ihesus christus. Oc aeru taessi ful
komen skael oc enghin annor. thwi
war herra gaff thim sin lagh oc thz
haelgha landh. thy at war herra skul-
de födhas aff them som alt man-
kynnit skulde lösa swa som gudh
haffde iaettat them förfaedhrom Oc
war thzta mykit skaelict at thz folk
skulde haffua naestra saerlica aero
oc helgher som han skulde födhas aff
ihesus christus. oc at the skuldo haffua
raetta tro a en saman gudh som
thaen skulde födhas aff thz alla
waerldena skulde lysa mz raette
tro. Nu aen thu spör hwi war herra
iaettade haeldir abraam aen na-
krom androm patriarchum tolikan he-
dir oc aero. thz swaar wi swa til
som opta aer för sakt at enghin
findher grundh a gudz nadom oc hans
vilia. Oc aldrigh finnom wi swa
godha man oc haelgha. at vi maa
ghom ey ae sea gudz nadher fram
om them. oc iffuir thim oc at en

gin ær godhę vtã aff gudz nadhõ
Oc for thy at wi maghõ ey sighia
at wær hrra iærttadhe for ty hælliir
abraham / oc priarchã oc pphetã to
likan hedhę oc æro æn andrõ, at
the waro bætre / thy at abrahã
var for thy godhę at var hrra giff
honõ mere nadhe / oc aff sinõ sær
likõ nadã iærttade var hrra honõ
thæna hedhę oc slika æro ey for
nakra hans forskuldã. For thy
scriffwas inan tæssę bok som hetir
deuteronomiũ. Thordhe hans
röst aff midhiõ eldenõ thy at hã
ælskade forfædærna, oc volde the
ra kyn æptir / oc ma thz hwar mã
vndirstãda at gudh siælffwir ælskar
alla sina winir for æn the ælska
han. Swa sighę oc scãs iohes æl
skõ gudh thy at han ælskade os
for. Æn hwi var hrra giffwõ mere
nadhę enõ æn andrõ / thę til war
swarat offwarmer inan bokine
æptir thy som hælghe mæ oc the vi
sasto finnas haffua swarat thę til
som fræmarst matte. Til forsta skal
swarõ wi swa / at hwilkõ vare ny
tit godz giffwit inan handir / thę
til at han skulde skipta thz flere
manõ mælla, oc skipta thm til
tæffua oc sik siælffuõ. Haffue hã
sõmã oc ey atlõ thm hã skulde oc
formatte, tha giordhe han lastelh
ka missærmõ mãna mællõ oc va
re awita vardhę. Æn tha at na
kor mã haffde swa frælst godz at
honõ ware enkte giffwit, tha wa
re han fræls at giffwa thm han
vilde / oc lata them hã vilde vtã
allan last. Oc ær engin thæn til

swa frælst godz haffwõ / vtã gudh siælff
wir / oc for thy ma han ensamen v
tã last giffwa mere nadhę enõ ãn an
drõ, tha hwarghe thera skyldar
aff honõ oc for æn the kunõ skylda
nakot alla maghõ aff honõ / Oc si
ghę scãs augustinus eet mærkelikit
ordh inan there bok hã giorde aff
thy huru var hrra atlade hælgha
mãn æwidelica til hymerike for
æn wærlde war skapadh oc sighir
swa, thm som var hrra wisar oc kã
nir / the wisar hã aff miskundh oc
nadhõ / thm som han wisar ey æl
ler kænnir thm lathę han æptir
domẽ oc rættin, thy at thz ær
rætthę domber / iffwir alt mankõ
nit for adams syndh. Til ãnor
skal / æn thot hwaro at gudz son
skulde födhas, oc lösa alt mankõ
nit / tha skulde hã thot hwaro
særlika thę til födhas aff nakre
enc slækt / oc hwe hörde til særh
kir hedhę som nw var sakt. Swa
scriffwar oc scãs paulus til roma
ra, Iudhã hörę til laghin / oc at
wara gudz barn, thy at the wa
ro thera fædhę som ihc xpc war
föddir aff. Tæsse skal proffuas
oc fæstas oppenbarlika inz thy,
at swa længe the trodho a ihesũ
xpim, for æn hã föddis oc at hã
skulde födhas / swa længhe hiol
de the mæsta hedhę aff oc manõ gudi
Oc sidhã ihũs xpc war föddhę,
oc the wildo ey tro at han war
sandir gudz son / tha haffua the
fangit mera vanhedir æn na
kot ãnat folk inan iordrike oc
ær nw aldra mãna atlöghe oc

A I - 130v

fothatwodh
Nw hørir til at spøria / æru alle
man varo skyldughe firi wars
hærra byrdh / at halda thæn ræth oc
lagh som gudh gaff iudhom oc proff
was først siva / at allir the som æru
vndir enom konunghe thøm hørre til
at halda en ræt oc has doma / Nu
ær gudh sialffwær alz iorderikis hærra
som dauid sighir j psaltarenom / Iuda
matto ey faa hymerike / vtan the
gømdo the gambla laghin · siva som
scriffwas deuteronomii / at thæn
vare banadhir aff gudhi sialffwo
som ey ware stadhlikir j gudz lagha
ordhum / Matto tha hædhir andre
mæn koma til hymerikis vtan the
ra thingha laghanna byrdhe · tha
varo nogha nær widh kone æru
nakre andre man / Innan ermo
scriffwas / oc at æn nakot aff andro
folke wil boa mz thøm oc thiana
gudhi som the · tha skyldo the ta
ka thera skyrdha skirsl oc gøra
sidhan pascha mz them oc haldha
thera sidhi / vare siva at nakor man
matte koma til hymerike om thøm
thima vtan han gømde the gamb
lo laghin / tha haffdo the engha
nødh ælla tørfft til iuda skyrda
skirsl / ælla til theru paska sidha
thz amot sighir sanctus dyonisius in
ecclesiastica ierarchia at margher
mæn aff hedhno folke firi wars
hærra byrdh føddos til gudz nadha
mz løniko kænnedom oc visan · Nu
ær thz lyust at hedhne mæn gømdo
ekke moysi lagh / tha thørffto ey
alle mæn gøma moysi lagh · thy
til at the matto hymerike fa / Til

qstione hørdhe siva til at svara
at inan moysi laghum varo som
thing budhin hwarium mane / oc
natur·lika æru budhin hwarium
mane / oc natura sialff dictar
oc visar allo mankyneno j hwa
rio som athyggir · siva som hedh
ra fadhir oc modhir oc dyrka sin
gudh · oc ælska han iffwir alt oc
ey gøra hor ælla mandrap æl
la stiæla ælla lyugha / ælla vit
na fals / Oc til tarskos maal varo
alle mæn skyldoge at gøma oc hal
da · oc æru æmædhan værldin stan
dir / thy at the fylla manzins na
turu som hwarium mane dictar the
inan manzins samwitti / oc æru
alle mæn oc alloledh varo skyldo
ghir at gøma oc halda tio gudz
budhordh som scriffwas innan mo
ysi laghom / Ey før thy at the æ
ru naturlika inan hwar manz
hiærta oc samwiti · tærsse tiu bud
ordh waro hærra the skulu lyusare
gøras medhir meer æn gudh wil
Innan moysi laghum æru oc mang
he maal scriffwat som ey æru na
turlika dictudh hwarium mane ·
siva som margskons skirsle oc
sidhwænio oc offir / Oc tærskons
maal giffwir iudhom oc budhin til
særlikan hedhir / oc hælagh tekn
før thy at gudz son ihesus christus skulde
fødhas aff them som nu var først
sakt / Oc til tærskons mal · waro
the ensampne til budhin oc skyllu
ghe som wi finom oc nw innan
thera hælgo kirkio skipilse / Oc
thz ær mankt budhit klærkom so
ey ær budit lekmanom / oc klostir

266

mæ̅ æru magh the maal skyldughir at
göma oc halda som ey æru værlz ~~mæ~~
mæ̅ / ffor ty thin hore til at wara gudi
hemelikare oc tha magho swa leekmæ̅
koma til hymerikis mz almænelikō
ræt som klærkir mz særlikō / oc iæm
wæl værlz mæ̅ som kloster mæ̅ / æn
thot hwaro at the magho vænta sik
nakra særlika æro aff gudi oc mere
lōn Swa varo oc iudhar om thæn
tima ī man andro folke som nu æru
kloster mæn ī man værlz folke. Oc
for thy sighir war h̅ra til thera ī man
tæsse bok som hetir deuteronomiū
thu skalt wara fulkomē oc vtā last.
oc smitto / oc for thy giordho the ena
p̄fessionē swa som closter mæ̅ sō scriff
was oc hær ī man deuteronoī Til
thz fyrsta alle the mæ̅ som boa ī man
eno konunge rike / the æru skyldoge
at halla allan thæn ræth oc lagh sō
konungir haffwir iffwir alt rikit / oc 267
bynder all mænelika at halda oc
göma Æn ey æru bōndir skyldoghe
at göma allan thæn hoffsidh oc tykt
som hā byudhir sinō bæzstu mannom
oc næstō oc hemelikō tiænisto mannō
oc swænō Til annat swa myklo nakor
man / ær gudhi hemelikin. thy bætir
ær hā widhir kōme / oc thy bætir ær
hans ræthir. æn thot hwaro at han
haffwi mera æffuode oc tolde me
ra nødh for hono / som wi magho oc
see at en riddare haffwr mera æffuo
de oc mødho ī man ørlōgh for sinō ko
nunge. æn maghir bonde oc ær tha
ærlikare riddara rættir æn bondans
swa ær oc at sighia om iudha / ī man
thæn tima fram ō annat folk. for

thy scriffwas aff them i tæsse bok
huilkit ær annat folk swa ærlikt sō
haffwir swa gudelika sidhi / oc do
ma oc lagh / Til tredhia swa som
nw magha alla cristna mæn ko
ma til hymerikis. æn the göma
sin cristendō / oc tha wærls mæn
mz mere wadha / thy at the haff
wa magh syndelik æmpne æn
kloster mæn som göma sik aff
haldh / oc bindunga aff mangho
thē tinghō som kræffia oc lok
ka mannen til synd oc æru heme
lika mz gudhi som hwariō mā
ne wisa dyghdir Oc hiælp them
som rymbir vndir hans skøth
oc for thy fara mange fra vēnō oc
frændō / oc forlata wærldena oc
giffwas ī man klosterliffnadh for
thy at the sea / at wærldin ær va
delik oc draghir meer fran hime
rike æn til. swa war ī man thē ti
ma som wi taladō vm at wærldē
war fwl mz affgudha willo / oc tha
doghande mæn oc skælikir stwno
thz at iudhar haffdo gudlika sidhir
tha gingho the ī man thera lagh
oc sælskap / ey for thy at matto the
ey wara gudz winir vtā iudha
lagh. æn the gömdho gudelikā
ræt vtan for thy at the gato bæ
tir gömt naturlikā gudz ræth
mz godhō mannō æn mz illom
Ok maa nw spøria æn gamb
la laghin varo quæmelika
giffwin ī man moyse tima / oc prøf
was først at ey moysi lagh varo
giffwin for thy at the skuldo af
fyra mankōnit til gudz nadha

oc hyn merkis helso aptir adams
syndh thy skulde the giffwas ti
ghir aptir adams syndh j man hans
daghom / thy at enghin lækiare
bidhar længer mz sinom lækedom æn
then sinke tharff / æn han ær ho
nom godhwilogher. Laghin varo
giffin thy folkeno som ihesus christus
gudz son war ærttadher at födhas
aff / Nu var abraam först oppen
barliga iættat aff gudhi at han
skulde födhas til hans slækt / tha
skulde oc laghin wara giffwin j
abrahams daghom. Enghin godhwilli
ogher lækiare giffwir först ompt
tan lækedom / oc sidhan bætre æn han
haffwir bæggia ænne / tha skul
de var herra ey för haffua giffwit
moysi lagh æn han lat sik sialff
wan födhas thy at hans blod var
en samin fulkomin lækedom bir
allo mankyni oc ey annar. Ther
amot gud vet bazt oc vil bæst
oc för thy æru all tingh swa
bazst skipadh ælla vtgiffwin
som han skipade oc gaff. Til
questionem swarom wi swa tæssa lund
at alzskons lagh oc ræther giffs
badhe ofdrooghom mannom til spart
oc vanmtadhe mannom til kænne
dom. Nu æru thu thing ther na
kor man ær storhughadher aff oc
onadugher. först æn han lather sik
witrare vara æn andra man / oc
æn han lather sik starkare vara
æn nakor annar / Ther til at man
nen skulde ey styras aff sino vi
ti oc trösta sik at han matte veta
wæl hwat ræth vare ælla vrætt

oc godh ællir ilt vtan gudz nadher oc
kænnedom för thy lat han mannen fresta
sik eghit vit / oc styra sik sialffwan mz
naturlik skæl til naturlika godha si
dha æn han formatte. oc för thy gaff
han ey lagh ællar rætt / som manzins
with matte styra til godha sidha
för æn mannin haffde rönt sik sialff
wan / oc funnit sanelika at han gitte
enghaledh thiænat gudhi ællar wæl
liffwat oc skælika vtan gudz nadhe
oc kænnedom / oc lat mankönit liff
wa swa længe vtan lagha lyns til
mz sins naturlik skæl var swa myrkt
at han gitt enkte thz som gudlikt
war seet mz thy / oc flæst wærldin
var affgudha oc gioordhos ledasta
syndher oc vanmtla doghande man
nom at tala ther om swa som scriff
was j man genesi. j man abrahams
daghom aff sodoma landhe. Sidhan
gaff war herra sin lagh oc rættan
kænnedom thy at tha matte hwar
man kænnas widh sik / at han haffdhe
enghan tröst aff sino enwaadhe. Oc
för thy gaff han abraham skærda
skyrdir / oc markte eet folk aff al
le wærldhinne som han haffdhe
giffwit sin lagh / sidhan the wordo
swa marghir at the matto heta
eet folk oc landzskap oc frælsir aff
swa wena valde swa som wise sig
ia / lagh skulu ey vtgiffwas vtan
almoghin folke. oc ey for træla skulu
vtan för frælsa manna skuldh. Nu
matte en man bedas oc trösta
sik aff sino affle oc marghe at han
förmatte at halda the lagh vtan
gudz hiælp / oc for thy gaff var herra

A 1 - 132r

for laghin ensamin for än han föddis
siälffuir / the byrdhe som sanctus petrus
sigher at engin gat haffua burit / tolt
älla wrolt ther til at man skulde
swa myklo hardhare kalla til gudz
hiälp / oc taka täkkeligare widh
gudi siälffuo än han wilde födas
Oc for thy wilde war herra tughar 269
ey födhas ther adam haffde syn
dat / Ällar moyse lagh varo giff
win. ffor thy at dyra gaffuo skal
han wärdha som giffuir uppa bidha
oc astwndan / thy koma gaffua
swa myklo täkkare / at langher
var bidhat oc mere astwndan
war til thera / oc matte vidh kän
nas som vidh skulde taka at han
gatth sik ey hulpit vtan them / oc
är swa skötast swarat til questio
nem at moysi lagh gaffuos ey for
badhe for thy at mannen kändis
ey for fullkomplika vidh sin bräk
lek / swa oc for thy at ey waro
manz synds skäl swa myrk vor
dhe aff adams syndh. at han for
matte sik ey än siälffuir styra
langha tima / ther til syndena
varo magha oc fula oc vmm gik
issivir skälin som sky issivir
dagthon / oc var tha forsta fullka
min tarff at gudh siälffuo gaffue
sith la[gh] ... gen lyus mannenom skyda
han var ... alz stingx blindher vor
dhe. Oc ... uppa thera andswaro
ma huar som gödha gönnir the
at swara gen burdha skälo som
giffuin varo forst man tesse questi
Här äptir wildo wi spöria One
Hia / huat haldher all naturlik
gudz budhordh äru eet budhordh
älla ey oc synis forst at the äru al eth

aplus paulus scriffuar til roma
ni / huart budhordh fullkompnas
uppa eno at älska thin nästa
som thik siälffuan. Oc manstadh
är oc scriffuat / huar som älska
sin nästa han fullkompnar laghin
var herra sigher / oc sanctus matheus
scriffuar / huaruitna som j vilin
at men göra widh idher. ther
samma görin j them thy at thet
är alt thet prophetane budhu
oc laghin. Thet amot man ex
odo scriffuas tio wara herra bud
ordh. Til questionem swarans swa
at budhordh binda nakot thet som
gömas skal. Nu byndher war
herra enkte göra vtan skäl älla
nakra andelika skuld / oc är
thet fyrmt man mangskons tin
gom oc skuld. at the tingh som
äru mangh aff sik / the haffua
en andelik skäl oc skuld swa som
manghe listir oc syndhe hörir
til husa gardh / oc tha kallas thet
allt en bygningh oc husagardh
for thy at bygningh är andelik
skäl oc skuld alzkons syndhis
som ther thiäna til / swa är oc
om vars herra budhordh syndelik
skäl oc skuld / huar var herra byu
dher mannenom nakot äru tesse
oc ey annor / at fridher oc sät va
ri mällan gudh oc manna. The
ne fridher oc tuskons sät skal
gömas uppa mangom budhordhum
thy at hon maa mangha luin
dom brytas oc spillas oc haff
wa tha all en andelik skäl oc
skuld som nu var sakt / oc thet
uppa är swarat til thet forsta / thy

at all budhordhen styra man thær til
at han ælskar sin næsta / oc ey skal
nakor ælska nokon man utan for
thy at han ær hans næste til na 210
dha / oc the skulu badhe taka eet
firdhænde man j himerike Oc for
thy ælskar engin annan rætlika
skulu utan for gudz oc for thy sighir oc
paulus. at tham som ælska sin
næsta han fulkompna laghin / oc en
gin ælska sin næsta rættelika utan
han ælskar gudh siælffuan / oc all
budhordin styra mannen thær til at
haffua fridh oc sæt mz gudhi oc man
nom Til annor skal swa som aristo
tiles sighir j sidhu bok / vmlik thing
til annan man. the koma aff then
venskap oc ælskoghu man haffuir til
sik siælffuan / thy at hwar ælskar mæst
naturlika sik siælffuan. oc thær næst
hwar annan æptir thy som han ær
honom nabundin / oc nyttelikir oc for
thy at wi vilium aldra sizt at os siæl
uom vari nakot men ælla gennar
do / tha biudhir oss the hælgha scripte
at gøra ey hælder varom næstu men
æn os siælffuom / for thy at tha va
re fulkompliga haldin fridhir man
na mællom Æn huru thz skal un
derstanda. ællir huat hældir wi
ærum skyldughir j ærn mykit got
gøra androm / som os siælffuom thz
wardhir annanstadh sakt æn gud
vil Thz ær nytlikit at spyria oc
wita / æn vars herra budhordh æru
flere æn tiu / oc sighia at the æru
flere / Sanctus ambrosius sighir / at
syndh ær brut / oc olydhna gudeli
ca budhordha Nu ær thz syndha
skadhadhir. at sumar mishkipa

mannen widh gudh / oc sumar vidh
sik siælffuom. oc sumum widh sina næs
ta. Nu ær swa om thæsse tio budord
som kallas wars herra budhordh,
at the skipa so mannen wæl til wars
herra / oc som til næsta manna. tha
skulu oc waru nakor budhordh som
han skipadhe wæl til sik siælffuan.
swa som var herra bødh løghirdagx
hælghdh swa bødh han oc andra hæl
ghir Ny ær enkte scriffuat man
andrum tio budhordom / aff androm hæl
ghom daghum utan aff løghirdaghenom
enom / tha synis at budhordhin skulu
wara flere Amot gudhi syndas
ey at eno mz oskælikom edhom utan
oc mz fals kænedom / oc oguudelikom
ordhom. tha skulde ey at eno giffuas
eet budhordh som forbudhi at taka
onyttelika gudz nampn. utan at fle
re gen oguudelikom ordhom oc kænedom
Mannen ær ey at eno skyldughir
godhwilia / oc vælgærningh fadhir
oc modhir / utan oc sinom vinom oc
frændom oc androm naskyldom tha
skulde ey aat eno wara budhit man
nenom / at ælska fadhir oc modhir / u
tan oc andra naskyldha man Man
hwarskons syndh. synda man badhe
mz hugh oc mun oc verk Nu for
byudas summa synder badhe til
hugh oc verk Swa som stuldh oc
hordombir. swa skul c fir do oc swa 271
andra synder forbiu dom das bade
til hugh oc gærningh tha skulde ey
at eno forbyudas at haffua giri til
annars godz oc husfru / utan oc at haff
wa vilia oc lusta til mandrap ælle
andra synder Thz amot ær thz at
wær herra sighir siælffuir haffua scriff

wat tio budhordh inan tafflo som
bast wiste oc kunne Til questione
ær godh andswar / at swa som iordz
rikis lagh oc ræt skipa manno wæl
til thera som han skal nar boa vn
dir sino landz hærra / swa skipa oc
wars hærra lagh gudelikan rætth
oc styra thær til mankynit at the
magho dygdelika oc sællika liffwa
vndir sinom rætta hærra gudhi siælf
wo Nu thær til at nakor man mage
haffwa sik inan ens stadz ælla lanz
ræt oc sættelika boa . thæ hør hono
til thry thing fførst at han haffwi
sik wæl til tharn som forman ær
j landeno ællir stadheno / Oc sidhan
at han haffwi sik wæl til aldra the
ra som boa inan landheno æller
stadh mz hono / oc æru tæsse thry so
gøra godhan stadh oc godh landh .
mz godho ræt . oc før thy haffwa
bade karl oc konungir ræt iffwir
tharn som brytir laghin / oc ær han
skyldughir badhe hæratz rætth oc
konungx vt at gialda Oc før thy
ær oc wæl skipat swa inan gudz
budhordho / som byudha mannæno
at styra han thær til at han haffwi sik
wæl til gudh siælffwan / oc huru som
han skal haffwa sik til andra man

Nw æru thry thing som Ena
hwar man ær skyldughir sino
hærra / oc landz sins domare / Thz før
sta at han ware hono siltro Annat
at han gøri hono skyldugha hedhir
Tridhia at han tiane hono mz
tilkom før landz fridh oc varin
troo / oc trygdh til sin hærra / ær aldra
mæst thær mz / at huar man tiane
sino eghno hærra oc ey andro Oc
før thy giffs førsta budhordh thær
iffwir / oc sighir swa . thu skalt ey haff
wa flere gudha ælla afgudha the
dhir til sin rætta hærra / ær aldra mæst
thær inan / at han gøri hono engin
vanhedhir vtan the hono fulla ødh
mywkt oc ræzl / oc før thy giffs an
nat budordh thær iffwir oc sighir
swa . thu skalt ey taka gudhlikt
nafn tæfflost inan thu hugh oc
mun / thz ær at sighia thu skalt ey
swæria om gudh tik vrækir nødh vtan
til at varia sannindh Thæriust
hør rætto hærra til / før the nadhir oc
fridh oc godhgæringa som landh
ællir stadhir / ællar nakor en man
haffwir aff hono . oc før thy giffs
tridhia budordh oc sighir swa haff
amynnilse at halda halagha syn
da daghe thz ær amynnilse at gudh
siælffwir skapade alla wærldena
før tima skuld / inan sæx dagha .
oc thek a siætta daghenom / oc før thy 272
skalt thu tharna hono oc siongu
oc læsa hans loff a syunda daghenom
oc offra hono sith offir Til wan
næsta oc iæmkristna / æro wi skyl
dughir at haffua os wæl / særlika
til vara næsta oc skyldasta / oc sidan
til aldra thera som slika natura
haffwir aff gudhi som wi haffwm
oc æru iæmnskiri / ffør thera skul
som os æru næstir oc skyldastir
giffs eet budhordh som swa sighir
hedhra fadhir oc modhir / oc ær thz
marklikt at war næsto frem

dhom oc wenom ærum wi skyldughir at
göra mykit got æptir warom ærn
nom / æn androm mannum oc oskyl
dhom ærum vi skyldughe at göra
enkte ilit Oc för thy förbyndha
all sex budhordin som æptir æru
at göra nakrom manne nakot men
ælla genwardho oc skada Nu ma
nakor man wilia androm ællar ta
la æller göra skadha Oc för thy
förbyndir war hærra illan wilia til
annan man / mz særlikom budhordom
thu skalt ey haffua giri til annars
mans kono ællir til hans godz.
Ælla talan til hans næsta / för
byndhir han tha han sighir thu skalt
ey bæra fals witne amot thinom
næsta granna Skadha mz gær
ningom. ffua en aff androm / antig
gha vppa sik siælffuan ælla a sin børn
ælla a sit godz / thæn försti skadha
förbyndhir war tha han sighir thu
skalt ey drapa Thæn annan skada
förbyndhir var hærra tha han sighir
thu skalt ey göra hor / för thy ath
hor ~~hindra~~ hindra mykelika thæ
thingnadh oc affködhnd som ma hop
pa at haffua aff sine husfru Thæn
tridhia skadha förbyndhir var hærra
tha han sighir / thu skalt ey göra
styld oc æn thot hwaro at var hærra
næpnir særlika nakon en skada
æller nakra ena godhgærningh
til nakot særlikt folk j enom budh
ordhe ælla andro, tha wil han tha
vndirstanda mz thæn alzkons
skadha som innan tæskons thin
gom ma nakor man göra / oc alz
skons gærningh til alzkons folk
æptir thy / oc var hærra hwisare

wisat i exodo / tha wi taladho vm
thæsse budhordh Oc ær thz mær
kiande / at thry budhordin höra
gudhi til. Oc syu mannenom thy at
fadhir ær gud oc son ær gudh. oc
thæn hælghe ande ær gud oc tha
ællir en gudh Mannenes ær
samansattir mz siæl oc likama.
Siælin haffuir thre kraffte skæl
oc lustu / oc wredhe Likamen ær bla
dadhir aff fyrom elementis oc för thy
höra vii mannenom til Oc thry gudi
Till första mz sins naturlik
skæl waro myrk vordhin för sy 273
dhn skuldo til gudz ælskogha oc sins
næsta. Nu ey thr til at ælska sik
siælffuan / oc för ty thorffte manne sær
lika kænnedom / oc budhordh thr til at
hwru han skulde ælska sin gudh oc sin
næsta. æn ey til at ælska sik siælff
wan / thr ma oc siva til swarus / at
tha ma ælskar wæl sin skapara
oc sin næsta tha ælskar han sik siælff
wan / oc ey ællar Oc för thy ær tha
mannenom fullkomplika budhit sik siælff
wan at ælska / tha hanom ær budhit
at ælska sin gudh oc sin næsta / Til
annat ælla waro hærra höghtidhir oc
hælghir waro antighia skipadhir
för the gudz nadhe oc godhgærnin
gar som han haffde teet oc giffuit
mannenom / ællar tecnados mz thæm
the gudz nadhe oc godhgærninga
som han skulde framledhis mannenom
giffua / oc innan bland alla thera
nadha oc godhgærningha som war
hærra haffuir giort widh mannin ællr
han skal göra widh han / tha æru
tæssa thua mæsta / at gudh skapa
de mannen siva ærlikan aff alzen

gho oc

gro Oc at thã skal giffwa hono æw
delika ro / man hymerike mz sik
siælffwo oc æru Nu ær sywnde
daghx hôgtidh fore thessa tuaghia skul
först til aminnilse at gudh skapade
alla werldena / oc manen siælffwã
hwa weldughan yffuir alla werl
dena / oc fore thy scriffuas innan ex
odo. tha war hwa byudhz sywnda
daghx hôgtidh Innan sæx dagha
skapade war hwa himil oc iordh.
a sywnda dagh tha hwiladis han
aff alle gerningh. oc sidhã til tröst
oc hop / at swa som wi haffwm roo
oc hwilo om helghu dagha innan
thesso liffwe / swa skulum wi faa myk
la mere ro oc hwilo innan æwær
delika liffwe. For thy scriffuar swa
ysaias prophta aff wars hwa weghna
Nu thu haldir sywnda daghin he
lagha swa at thu wæzir ey thin fot
gen wars hwa budhi / tha skalt tu
siælffwir kallas til wars hwa kæra
[illegible] / oc ærlik wars hwa hög
tidh oc æru thesse twa wars hwa gud
gerningar alla mæst innan doghãda
mãna amynnilse / thy at andra wars
hwa godhgerninga æru giordha fore
nakors særlikx thinna skuld som
forgangnæ om sidhe swa so prisar
For thy at war hwa frælsade israels
sym aff egypto / oc teknade thz
frælse / war hwa gaff os alla mz si
nô dödh / oc blodhe os til æwær
delika hymerikis ro. Ok the na
tura war hwa skapade os / oc the
hymerikis æra. han haffuir wit
tut os oc aflat / thon forgingir al
drigh æwærdelica. oc fore thy bodh
war hwa ensapna sywnda daghx 274
hôgtidh innan tio budhordhõ Til

tredhia sctus paulus scriffuar tile
breos / at all dela skuls mz edom
oc hwar man swar om thæn me
re ær æn han siælffwir / oc for ty
at edhar æru swa myklo vadelh
kare / at the æru almãnelikare
tha vilde war hwa heldir forbyu
da thöm mz særlikõ budordhe / æn
antigha kænedô falsan æller ogu
deligh ordh / som ey æru swa ma
gu mãna vadhe. thy at flere mã
smittas innan thesskons malõ oc
thingõ Til fierda mz thön hedher
som war hwa byudhz at hedhra
fadhz oc modhz / vndirstandõ wi
alt thz gotz som wi skulõ göra ba
dhe wenõ oc frændõ / oc tha ær
thz særlika budhit som wi ærom
mast skyllughe swa so ær hedhra
fadhur oc modhz Til femta hor
oc parnigh giri / haffwa naturlik
kan lusta aff sik siælffwo Oc fore
thy forbodh war hwa ey aat eno
hor oc skyld / vtan oc giri til an
wars manz kono æller parnigh
Nu mandrap oc lygn haffwa
heldir vidhirsko naturlika / æn
lusta oc heldir naturlikã skygh
æn giri. oc fore thy thurfte iæmy
kit widh at forbyudha vilian
til mandrap / æller til lygn. som
til hor oc skyld / ty at hwar man
alskar sin naturlika næsta / oc
sinnãdh oc fuls oc mandrap æ
ru heldir ymilik mazsins vilia
æn lusteligh

Oth merkelikit thing ær nw
spôriade / hwat heldir na
kor mã takir orloff vndã nakro
wars hwa budhorde / æller ey. oc
pröffuas först at swa maa væl

Aristotiles sighir j̄ man formpte
bok at naturlikir rætte maa ᵭ
skriptas swa som mannz sins natu
ra ær siælff vmskriptelikh | Nu
æru wars hærra ordh tio budordh
aff naturlikom ræt | oc naturlika
hwario manne diktadh at gøma
tha æru oc the omskriptelik. Oc
ma nakor man taka orloff vndan
wars hærra budhordhe oc løsn Sua
som sik haffuer en man til lagh ha
haffuir giffuit swa haffuir gudh sik
issiwir the lagh. som han haffuir
giffuit Nw ma en konungr giff
wa en man hwilke han wil friel
san vndha them laghom han haff
wir almænnelika giffuit | tha ma
oc swa gudh siælffuir gøra hwem
han wil. hwghan vndan sinom
laghom Nu haffuer pawe oc biskop
oc fræmarsto kirkionnar forman
skipkomet gudz wald j̄ man iorde
rike | oc ær thz swa alt giort som
the giordhe mz cristnom mannom som
gudh siælffuir giordhe thz || swa
som skriffuar sanctus paulus til cho
rinthios. thz iak gaff | thz gaff
iak a gudz wæghna | swa som ihe
sus giffue thz siælffuer | tha ma
tho kirkionna forman orloffua
mannom gen | thy at war hærra byu
dhr siælffuir j̄ man bland annara
wars hærra budhorda. tha ær eet
thz | at man skal ey dræpa man
Nw ma thz hwar dagh lika see
at en domare dømir ogarnin
gis man til dødh | oc slaa sin owe
oc sins stadz | ællar landz owinn
j̄ man rætte stridh Sywndha
dagx høghtidh ær eet budhordh

j̄ man blandh tio budordha Nw læ
som wi j̄ man machabeorum bok at iu
dhi losfuados at stridha gen sinom 215
owenom vm synnda dagh | tha ær sa
mulundh møghelikt om annor wars hærra
budhordh Thz amot ysaias awitte
the man som omskripta gudelika ræt
oc andelika sæt. Til questionem swar
wi swa | at man warldhina ræt æru
som the thingh budhin som hwario
manne tea hans andelika vilia | oc
ætlan som laghin giff vt oc som
æru swa budhin at han wet ensam
bær full skæl | oc alla ætlan som laghe
giff hwi sua ær budhit | swa som wi
magho prøffua. Wære swa laghin
j enom stadh ælla rike at engin skul
de fordarffua sin stadh ælla rike | al
la giffua bwrghir æller forstær rikis
owenom | thær matte hwar man vndirsta
da oc vita alla hans akt som laghin
giff vt | oc at the waro wtgiffuin for
swa sul skæl at ey matte rikit ælla
stadhin standha vtan thesse lagh holdos
Oc for thy matte engin foghate ō
skripta ælla vmbæra theim bwt mz
nakrom mannom. oc aldra sik loffua
nakrom manne gen therra laghom vtan
han worde siælffuir vtro Æn wære
swa budhit j nakrom stadh at sua man
ghe man skuldo waka til en port æl
ler j eno rike | at swa maghe man skul
do liggia til landh wærn j̄ man eno
landhe thz ma hwar man vndirsta
da. at hans akt oc ætlan som laghin
giff vt war ey aldra mæst thz iffuir
at swa maghe man skuldo waka til
en port | ælla liggia til landz wærn
nan eno lande | vtan thz war hans
fræmarsta akt at staden ælla landit

waræ gømdh oc halde Oc før thy
matte en forfhate tæsse lagh vm
skripta sidhan nødh ware førgun
gin, oc trøsto sik fulbøplika at hal
da landh oc stadh vtan swa mik
lo wakt oc waran thy at til landzins
wærn oc stadzsins hald. waro lage
giffwi oc thz war thæs ækt oc ætla
som laghin giff vt oc ey swa maghn
man nødha sidhan nødhin ware
førgangin Nu ma hwar man hø
ra oc oppenbarlika finna innan wars
hærra tio budordha at the æru swa
vtgiffwi at ey ma wærldin vara
ælla mz fridhi standa oc dygdhe
nakon tima vtan thz haldas Oc
æru ræt swa alle wærldine nyt
lik som enø stadh ware tæsse lagh
at enghin skulde stadin førdarff
wa Oc før ty ma hwar man fing at
gudz ræt war at the skuldo æwdhe
ka gømas oc før ty ma engin ey
biscop ælla nakor kirkiona førma
loffwa nakro manne at gøra gen
nakro thera aff x wars hærra bud
ordhum swa som ær antigha at stia
la ælla ljugha ælla gøra hoor.
Til førsta aristotiles wil sighia
at rætwisa ma warda ymson lwn
dom æptir thy som magnus skripilse
ær stundom en oc stundom annor oc
skriptus opta vm at eet thing war
dir en tima ena lundh rætwislika
giort oc annan tima andra lwnd
Oc thz som rætlika gørs en thi
ma ena lundh thz gørs annan ti
ma the lund orættelika swa som
thz ær ræt at hwar man faa an
dro thz atir som han fik hono til

laan ællir gømo oc tha ma swa til
koma at thz wardhir vræt. Swa 276
som æn nakor man fær andro sith
swærdh til lan ælla gømo, oc wardh
sidhan galin oc vitløs tha skal ey thæ
hono atirfaa swærdh som aff hono
tok thy at thz ware badhe hono na
delikt oc androm. Vil tha aristotiles
sighia at rætwisa ma warda ymsa
lwndom oc at thz ma omskiptas hæ
ru rætwisa skal gøras Nu aldrigh
man rætwisan vmskiptas thy at
aldrigh ma thz wara lofflikt som
ær rætwist. Oc før thy at wars hærra
budordh the wisa siælene rætwiso
na oc styra mannen til himerikis ~~tha~~
tha man aldrigh nakot thz wara
lofflikt som the forbiuda ælla
olofflikt som the binda swa at na
kor man ælla creatura ~~nakot~~ giff
wi nakot orloff fram om wars hærra
budordh. Til thæs at sanctus paulus scriff
war til sanctum timotheum Gudh ær
swa trohældughir at han forma en
gaulundh sighia ne gen sino ordhom
oc sik siælffwom oc før ty ma han
enga lundh loffwa nakrom manne
at gøra gen hans budhordum ~~oc~~
Oc wara hono olydhughir oc ræt
wisone thy at ær siælffwer rætwi ha
san Til thridhia at man ær skyl
dughir en dødh før adams synd
tha gudh siælffwer wil oc mans
sins naturlikir time kombir
ælla hans gærningh før skulda
dødhe oc før thy førbødh aldrig
war hærra dødhin ælla drapa man
nen om han før førskuldar sin
dødh Oc ey førbødh hæs landz

domare at doma ilgærnings man til dødh
hælldhir æn han menar nakro dø na
turlika. Sidhan han naturlika daghir
kombir / thy at siwa som hwar man ær
nabundin vndir naturlikan dødh fore
the naturu wi haffwm aff adam fore hans
syndh / siwa ær hwar ilgærnings man
skyldughir thola dræp fore sins sielffs
syndh. æn hon ær tæskons syndh som va
delikir ær flerom mannom / siwa som roff oc
skyldh. oc fore thy forbødh aldrigh gudh
at dræpa ilgærnings man mz rætth
hælldhir æn han forbødh nakrom manne
at dø naturlikan dødha / vtan han for
bødh at nakor skulde dræpa annan man
vtan han ware hans rættir domare oc
hin haffdhe forbrutit sith eghit liff.
som dødhin skulde thola. Oc ey maa
thz kalla mandrap æn nakor wardhir
dræpen fore sina ilgærninga / thy at thz
ær gudz wili siwa som han byudhir æn
nan stadh man scriptine / at enghin
domare skal ilgærnings man lata liff
wa oc fore thy ær ey hælldhir domaren
mandrapare æn gudh sielffwir / oc ey
hælldhir stupogreuen æn domaren Oc
fore thy ware ey abraham mandrapare
æn han haffdhe dræpit sin son fore gudz
wilia / thy at hwar ær skyldughir at
thola dødh tha gudh wil fore adams
syndh Oc aldrigh ma nakor dødhir
mandrap heta vtan han see vtan
mz til skuld mz orætt / thy at hwil
ken thænna mannen skyldar dødhe tha
ær gudh sielffwir domaren Oc madhere
som landz ælla stadz domare han rætt
thir aff gudz weghna oc fullkompnar
gudz dom. Siwa ær oc tala om an
nor budhordh som forbyudha skyld

hoor oc annor tolik. Oc ær thz mærkia
de at siwa lange hørir nakor thing
enom manne til som gudh an hanom at
ægha thz / oc ængskot som war herra
wisar oppenbarlika nakrom manne.
at han wil ey længir vnna thm sam
ma som for haffde tha ær thæ loffuat
at taka aff hanom / som war herra visar
hemelika sin vilia Siwa som han giør
de vidh egypcios / tha han loffuadhe
israels sonom at taka gulbraz thera oc
silffwr / siwa som scriffuat ær in exo
do Siwa som ær loffuat landz domarum
at taka tæss mannz godz som skøffling
aff hanom som haffwir oppenbarlika
forwærkat sith goz gen wars herra bud
ordhum oc landz laghom / oc ma thz hwar
te heta skyld ælla roff ællr ran Siwa
giordhe oc osee propheta syndalost oc lasta
løst. at han thok annars mans kono æp
thir wars herra budhi. thy at hon war ek
ke længir thæs mans kona æn gudh
wilde Oc fore thy war thz ey længir
hoor at taka hona sik til husfrughu
sidhan prophetin viste hemelika gudz
wilia som skipade hiona færlagh / Oc
war thz skotast at sighia mz fam ordom
at war herra loffuade aldrigh mandrap
at gøra ællr skyld ælla hoor vtan enghin
maa længir liffwa æn gudh wil Oc ma
enghin længir ægha nakot thing / æn
gudh wil som hanom giff badhe liff oc
godz Oc sidhan nakor forbrytir sik
widh gudh liff oc goz / oc thz wardhir
kunst fore wærldene. ællr hemelika
wisat aff gudz weghna / thz ær ey man
drap at dræpa / oc ey hoor at taka an
nars kona. æn gudh sielffwr byudhir.
oc ey skyldh æller ran at taka annars

277

gioz Til fiærdha thz sama loff so ma
chabei gaffuo at stridha om synnda
daghe, han var giffuin manenō at
halda hælagha til amynnilse / at var
hēra skapade manē oc alla værlde
na man foræsto sæx daghom / oc for thy
matte manē waria oc sina naturu
om synnda daghe oc sit liff som war
hēra skapade honō / siva so var hēra
pröffuar man lætenō / oc matheus
ewangelista scriffuar at han aposto
li oc lærunesvenar atto aff sædhe som
gingo mz warō hēra / oc riffuo thz aff
akre mz sinō handō vm synnda da
ghe for hungærs skuld. ffor thy at sua
som gudh skapade manō liffuit siva
skal oc man syndalöst hwælpa sino
liffue tughar han tarff widh Rw
ar æptir at spyria at tarfskons offr 278
som war hēra bodh israels sonō inna
nidha laghō / hwat hælghe the va
ro for nakor skæl budhin ællar ey
Oc pröffuas först at the waro budē
vtan skæl naturlik som wi kunnō
fina Innā therra offr var offta budit
at offra warō hēra nöt oc faar och
alzskons dyur. Nu ma enkte tarfskos
vara var hēra födha / ælla vara
honō nakra lundh nytlikt, tha ma
synas at thz ær oskælikt at var hēra
skulde gyra manenō skadha a hans
fæ / oc sik sialffuō enkte gagn siva so
han sighir i psaltarenō / hwat skal iak
æta tyura köt ælla drikka bukka
blodh Oc ær thz rættelika oc mær
kelika spyriande hwi var hēra wilde
hælghe haffua som dyur til offr / æn
som / ælla hwi han bodh som dyur at
offra for ena skuldh / oc som fyre

andra siva so spyrff / særlika for
malatu soth / Swa som war hēra
gaff oc manenō wald oc herradom
iffuir andor dyur / siva gaff han oc
honō oc waldh iffuir fiska / oc for
ty spor iak skæl. hwi var hēra bodh
manenō enghin stadh oc for engin
skuld / at offra iærwæl fiska som andor
dyur / gudh skapade manenō liff oc
siva allō dyurōmē / oc skulde thz
rættelika gudh offra som han ska
de tha ma synas at dyur skulde
hælghe offras gudh liffwandis æn
dödh som laghin bydha. Oc styrkias
tæsse mz thy. thz sanctus paulus ha
manar os til therra han scriffuar
til romara at offra gudh wara
likama liffwandis offer oc gudh
thækt / Skuldo the oc dödh dyur
offra gudh. tha spör iak hwat thz
vardadhe hwat dödha the toldho
ena lundh ællar andra Skulde
oc dyur offras gudh dödh. tha
matto the iemnvæl bludh ællr
lam / thy at ey vardhir siödhā döt
ær / hwat thz war for bludt ælla
seændhe wal mz thz liffdhe The so
offra gudhi the skulu nyuta offrit
siva scriffuar sanctus paulus til cho
rinthios / tharn som altarenō thiæ
nar / han skal liffua aff altarenō hwi
wilde var hēra forbiudha so thing
at æta the som offradhis Hwi
madhe var hēra forbiudha man
sompt offr / alzskons dyur, oc man
swinō forbiudha som dyur / hwat
skal [?] nidhe oc thz til wara hwi
so [?] dyura offrat köt matte æ
ta vm morghonē æptir / oc suma

ey mz allo Alla synder framadhe
manen fra gudhi tha matte oc
nokot enskons offir göra syndugx
mans sæt mz gudhi / oc wænda thz
nadha atir til hans Thy mundhe
oc var hwa buda at thz offir som off
radis aff wredhina awært / skulde
som bakas i ugn oghne / oc so ste
kas i pano / oc som a riste
Nw at os komber til · gamalt ælla
nyt aff gudz giffnom / thz aff ærom
wi skyldughe at göra gudhi offir
Thy mundhe tha var hwa særlika
budha at offra brödh / oc vin oc
olen · oc rökilse oc salt Likamlikt 279
offer thz war hiærtans offers tekn
Nu ær gudhi tækkare söt hiærta
oc fult mz gudeliko ælskogha æn
bitert oc wredz fult / oc liknas
söt hiærta oc gudelikt vidh ho
nogh i man ecclesiastico thz som gud
lik sinne sighir swa ath ande ær
sötare een honaghe / tha ma sy
nas at ey war skælika förbudhit
honogh i man wars hwa offir / oc
budhit at salt skulde wara mz alz
skons offer Thz amot ær eet ordh
at thz skal ær skælikt wara thz gud
siælffuir visar oc bywdhir Til ques
tionem swarar wi swa at the gamblo
laghin kallas i deuteronomio sinne
le oc vndirstadilse for alle væril
dhinne Nu alt thz som giort ær
mz sinne oc vndirstadilse thz ma
ær wara skælikt / oc for nakra skuld
oc skæl swa skipat / oc ær thz ömod
ghelikt at thæn wisaste oc vit
raste gudh skipadhe nakot al
la lodh / vtan særlikt skæl Oc ær

swa funnit aff hælagha manna ordhom
oc særlika sancti ieronimi / at vars hwa
lagh the gamblo haffdho badhe skæl
aff sik siælffuom / swa oc for thy at the
teknadho thz ena offer thz alla wil
dena löste ihesum christum gudz son / thz ær
at sighia at thera gambla laghanna
offir / the waro budhe · badhe for
the skæl som the haffdo aff sik siælff
uo swa oc for thy at the teknadho
oc thz ena offir / thz alla warlde
na löste ihesum christum gudz son Oc si
dhan særlika til aminnilse / gudz
sons gærningha / oc som at tekna gu
delikt wald oc hedhir Oc som at tek
na thera hiærta oc andelik skipil
se som offradho Æptir thy skæl
som the haffua aff thy / at the tek
na thz signada siælfft offir ihesu christi
Oc som for thy at the teknadho
godha sidhi / thera manna som hono
tiænna Oc som for thy at the tekna
do skipilse som ær i man hymerikis
kirkio · mz gudhi siælffuom oc hælghom
manom oc ænglom Oc ænnu tæssi
lunsast thera skæla war hwa vilde
dragha manen aff vantro / oc aff
gudha offre som hedhne man offra
oc wilde hældir at thz offradhis
honom siælffuom / som alt goz giffuir
oc thz til at mannen skulde swa mykit
lo hældir minnas a thæn som ho
nom haffuir alt goz giffuit / oc kæn
nas vidh sin skapara · oc thz mz
maghom wi swara til the försto
genburdha skæl At ey vildhe
war hwa / for thy haffua tæskons
offir at han thorffte thas widh v
tan thz til at han vilde hældhir

A I - 137r

haffua gudelika hedhr / æn affgu
da oc diaffla haffdo hā. oc at mā
ni matte thz væl aff skilia sik til
sin skapara oc til sith æfnit gagn
oc fagnadh Oc at tekna mz the
oc wisa thz offir som alla værlle
na skulde lösa ihūm xpm gudz sō
Til annat oc æru oc thz til skæl
hwi tæskons dyur skulde offras
oc ey annor / först för thy at hedne
mæ oc særlike the mæ j egypto
som the haffdo mæst vmgangit
offrado all annor skons dyur afgu
dhō / ællr nyttadho thm til wol
skap oc ilzkerninga / æn tholik
dyur som hær byudas at offra.
thē drapo the oc tordho enganledh
offra / thy at thera afgudha thee
dos thm. oc skriffwados j thera
like. Oc för thy vilde vār hra ey
at hans folk offradho honō tho
likt offr / som hedhnir mæ off
rado sinō afgudhō. oc vilde sua
vppenbarlika skilia sith folk oc
sit offr fra afgudha offre oc the
ra folke Annor skæl til thz sam
ma æru tæsse at tæskons dyur
sō var hra bodh offra sik / æru ma
nenō mæst til gagn oc nyttho
oc hiælp oc liffwa vidh renasto
födho. oc för thy vilde war hra
thm vælia til sit offr / badhe för
thy at mānn var mer skyldu
ghr at takka gudhi oc dyrka
han för the dyur som hā haff
de mæst gagn aff / sua oc för
thy at rent offir tekna renth
hiærta oc hugskot thæs som
offrar / sua som sighr en glo
sa vppa leviticū Tha offro vi
kalff. nar tha vi förwinnō kötzsens
lusta bælde / oc tha lamb. thr wi
styrō oc rættō vskelika giri. Oc
tha kidh tha wi spærkiom van lus
ta aff. til hægōma lek. oc tha offrō
wi turtur duffwo thr vi gömō kötz
sins renliffwe / tha offrū vi oblan
dat brödh mz ostyru. oc samuledh
tha vi haffuō rent hiærta / æn ō
duuvo ær thz lyust at hō tekna
kærlek oc enfaldeghet Tæskōs
fughla som var hra bodh at offra
the hittas flæstir oc mæst innan
the hælgo lande som the skuldo
boa. thr vidh lagho tokko Oc tek
nadis vars hra offir thz alla dyras
ta særlika mz thænna dyurō som
nu varo vptald / för ty at sua som
sighr the sama glosa framer som
nw var sakt innan kalff offir / tekna
dis war hra för thera byrdhe skuld
som var hra drogh tha hā bar sith
æfnit kors Innan lambs offr tek
nadis vars hra menlösa / innan ve
dhurs offir teknados vars hra höff
dingia domber iffuir alla mæ sua
som vædhur ær iffuir faar. Innan
bukx offr / teknadis at gudz son
ihūs xpus skulde taka tolikt köt
oc likama som andre syndughe mæ
æn tha huaro at hā vare ey syndo
ghr sialffuir som andre man In
nan tyrtilduuvo offre. teknadis
vars hra liffuadhr Innan duuvo
offre / teknadis hans nyttelica æl
skoghe oc kærlekir Innan thera
twæggia sama duuvo / oc turtur
duuvo teknadis at var hra ihūs

xpus skulde haffua twa naturu
badha samman guddoms natt oc mā
doms / j man samble brødh som ba
kat war / aff renth miöl oc vatn tek
nados aller kristne man / so dø
pas j man fontkari · oc mz renom
hugh oc hethom oc brinadom mz
gudz ælskogh ¶ Til tridhia fiskar
æru ey iam hemeliker oc iamyth
ke mānom som annor dyur / oc for thy
bødh ey war hēra at offra fiska som
annor dyur / fiska magho oc ey liff
wa swa lange vtan vatn / at the mat
to wel førras liffuandis til gudz mons
tir oc høgtidh · oc for thy bødh war
hēra ey at offra fiska / ty at han byu
dher enkte mānom vtan thz som ho
nom ær wel møghelikt ¶ Til fierda
j man duwo kyn / æru bætre vngtum
turtur duwo varnar ælla twa an
nara duwo vngha thy at thz ær gu
dhi giffwade / oc thz ær hono ælict
som bæst ær swa sigher oc løser thz
ta radh moyses ¶ Til fæmpta swa
ras at dyur offrados dødh for thry
skæl første for ty at swa æru the bæst
mānom oc nyttelik til fødho ¶ Andra
lundh for thy at swa teknado the bæst
thera synda andelikan dødh / oc for
dærffuilse som the offrados ¶ Oc for ty
at mānen var skyldughir at dø siælff
wir for sina syndir tha var thz wel
quæmelikt at the dyur offrados dødh
som han skulde løsa mz syndir til tekn
at tæskons dyura dødir skulde standa
for dødh mānz sins ¶ Tridhi skæl hwi the
offrados all dødh æru tæsse / the tek
nado huars hēra dødh · oc at enghin
matte løsa sik vndan ewerdelikō dødh
for adams syndh / vtan ihū dødh oc

hans pyno ¶ Til siætta swarās at
for ty bødh var hēra swa ællarsia
drapa the dyur som offradus ty
at han vilde ey at the drapo samu
lundh sin offir dyur / som hedhne
mæn drapo sin offir dyur / thy at
han vilde alzstinge skilia sit folk
oc thæs sidhi fra hedhno folke
¶ Til syunda lam dyur oc last aat
lynom / æru forsmadh fyri mānom
oc for ty war thz ey skælikt at na
kor man skulde thz offra gudhi
som han forsmade siælffwir / for
the samo skæl / var oc forbudhit
at offra gudhi nakot dyur for
æn thz ware syu natta gamalt
thy at tæskons ær litit wært ·
¶ Oc magho wi sighia at tæs
kons forbodh var oc eet fughst
tekn / thy at wi skulom offra os
siælffua swa myklo hældir til
gudz tianist at wi ærom bætir
føre / oc wdughare føre wærl
dine at gøra wara script oc sip
tamal føre vara syndir mædan
wi ærom helir oc welskipadhe i
waro liffwe ¶ Thz ær annat ma
gho mānom badhe thum som al
dristh vilia gangha til gudz ha
da maradhan the æru heler oc wel
staddir aat helso oc pāningom
oc alzkona lycko / oc swa the
som ey offra thz bæsta fir ællz
godz som the ægha ¶ Swa off
ra oc marghir mā oc quinno
the sina dotthir til klostir so
antighia ær en øgho / ælla
limo lastadh · ælla misskapat
j man æulite ¶ Til attonda
j mina gamblo lagho var tæs

\# æn gambla duwo til fødho / oc j man
turtil duffwā æru bætre gambla turt
duwo æn vnga / oc for ty bødh war hēra
offra sik twa turtil duwo warnar

kons offir | Eth thz som alt brandis
oc kalladis fore thy holocausta som
tydhe a wart maal alt brant | oc off
radis twskons offir særlika til gudz
hedhe aff thum mannom som hælghe 282
oc fulkompnir varo i gudz thianist
som enghin haffua sin vilia | vtan
lata sik alla æptir gudhi. oc fylia
enghom sinom lustom | fram om thz
the wita gudhi vara tækkast | An
nat offradis fore syndir | oc thz offra
dho the mæn som synduge waro
Oc kalladis fore ty hostia pro peccato
som tydhe a vart maal offir fore synd
Oc war en twskons skalnadhir om
twskons offir. at æn thz war fore ens
mans syndir ælla flere | oc tha ey
fore almoghans syndhe. tha skulde
brænna en loth aff thy | oc annan
skulde prestin æta oc nyta. thy at
prestir ærwodha til annara manna sy
da afflat Æn offir giordis fore al
moghans syndh tha skulde thz alt
brænna oc enkte koma ælla lenas
til presta gagn | ællir fodho thy at
ey skuldo the æta ælla nyta thz of
fir som offradis æm mykit fore the
ra syndir som fore andra manna ty
at the skuldo wara akstungir vtan
wadelika oc fyla syndhe som giz
offir skuldo ræta fore annara manna
syndir Tridhia offir var thz innan
gamblo laghom som godhe mæn of
radho gudi fore nakra godha lyk
ko swa som fore sighir | ællar got aar
ælla væl sist ærunde. ælla nakra
gudz nade som godhe mæn thakka
gærna gudhi fore | thy kallas the
ta offir hostia pacificare. thz tydhir
a wart maal spart offir oc spaka ma
na Fierda offir skriptis threm lundom

533

En inter brandis gudhi aldre til
loff. Annar leffdis prestom til the
ra gagn oc ærffuodis lon Tridhi
lotir swa som blodh oc ister | skul
de hwarte brænnas ællir æta vta
blodhit skulde vtrinna a iordhena
oc isterit rökia söteleka iffuir giz
altara Oc [illegible] hittas flere skal hin
thæsse tw[illegible] blodh oc ister skul
do ey æ[illegible]tas aff prestom ællar
nakrom mannom Första skal fore ty
at hedhnir man | oc affgudha
the offradho sinom afgudhom aldra
hælst blodh | oc blandado thz mz
sith offir oc ato istredh swa som sighe
man deuteronomio i moysi laghom
at hedhnir mæn ato ister aff afgu
dha offre Oc fore thy forbodh var
hærra at blanda blodh widh sith
offir ælla ister | ælla oc æta them
nakra lundh Annor skal æru
the til. oc æru at war hærra forbodh
at æta blodh | the til at mæn skulde
swa myklo mere skygh haffua
gen. at giuta annars mannz blodh
oc ister fore ty | at thz ær mwtökt
oc tæffia söthlika Oc wilde var
hærra mz twskons forbudi. forbyu
da mannenom iffuirmatis krasir
oc lusta til mat Tridhia skal
æru fore gudz hedhe. fore thy at siæ
len oc liffuit æru mæst innan
blodheno. oc blodhit ær thera
mæst hald | oc fore thy at gud siælff
wir han giffuir mannenom liff oc
siæl. tha wilde han atir halda sik
tharn hedhe aff mannenom | at han
skulde ingalundh æta blodhit som
siælenna hald ær. ælla mæst i lika
menom | oc ey haldir ister. thy at
ister ær blodz natura Fierda 283

534

138

skal for thy / at blodhit teknade
wars herra blodh ihu xpi oc hans
söta kärlek til war / som han offra
dhe for os / sino sighnada fadhr
Annan turtkons offir loffuadis
p̄stens bryst oc höghre boghr
badhe for ty / at hed[...] mir man
giordo o gerninga[...] oc spadho
mz turtkons thing[...] Swa oc
for thy / at bryst ar hiarta stad
oc rwm. oc höghre boghr ar star
kastr i likamanom Oc for thy vil
de ey war herra at andre män skul
do fara mz turtkons limom aff hans
offre som them matte vara æmp
ne til willo / vtan p̄str som skul
köpne varo til tro oc dygdh the
skuldo skipa them til turffua / sär
lika oc til tekn at the skuldo haff
wa mera wit oc skälikare akt.
än andre män / oc mere krafft oc
dygdh gen syndom än andre män
Til nionda holocaustu som alt bran
war thz fullkomasta gudz offir oc
for thy hörde thz enkte til vtan
kärlekino Än for ty at turtildu
wo offir hörde fatigo folke til at
göra / for thy loffuadis them at off
ra turtkons fugla som the matto
fa hasta fina i them landom / Än for
ty / at swarta offir som kalladis
hostia pacificoz offrade enghin
wtan mz sino godhwilia. for thy
war forbudhit at offra turtkons
fugla / man turtkons offir som
nästir varo. at fina / thy at turt
kons thing hörde hälder til nod
sina offir Oc offradus fuglar
man turtkons offir / som alt skul
de brinna for thy at thz war hög
ra offir fyri gudhi iffir all annor
offir oc teknados for thy war mz
fughlom som högxhast fara i hymble
nom siälffuom Til tionda man allo
wars herra offrum. i them gambla la
ghom tha war främarst holocausti
som brenna skulde som nw war sagt
alt oc enkte æta aff Thz näst var
thz offir wardughast for gudhi som
offradis for synd / oc tha ey for al
männighe syndh. ätlar presta / oc
p̄stir skuldo en samiarta sin loth
man wars herra mönstir / oc a them
sama dagh som offerit war offrat
Oc man hwilka stadh man wilde
man ierusalem Thz näst var
thz offir som män iättado for sik
gudi siälffuom / oc thz matte ætas
hwilken tima man wilde Oc ärn
skal til thzua skälnadh for thy al
dra mäst ar man skyldughr gudi
siälffuom / oc for hans hedir oc äro
Oc thz näst for synda afflat oc
misgärninga. oc thz näst for goda
gerninga giffna / oc thz näst for
the godho gaffwo som näkor man
wantir sik / oc hop framledis
aff gudhi Til aflopta synde är
swa myklo mere at than ar val
dughare som syndar / oc for thy
höre oc bättri botir for mere
manz syndh Oc sighr rabi mo
yses at swa myklo than war
wardughare som syndade / swa
myklo ypare dyur atta fara offra 284
dis for hans synd i them gambla
laghomen Oc for thy offradis get
som ar fulast dyur for mästa
syndh swa som ar wantro oc gud
doms villa oc afgudha dyrk oc

kalffwo for pesta glømsko / oc bucka
for høffdingia syndh ¶ Til tolffta
war herra wilde varkunna vslo ma
nom oc fatikom som orkadhe ey alla
ledh dyrt offir / oc for thy loffuadhe
han them fughla som ey haffdo fynghe
fota fæ / oc them brødh som ey for
matto fughla oc them mjøl ælla ax
som ey formatto brødh ¶ For tekn
skuld bødh war herra thy offra brødh
at ihesus christus gudz son skulde vi
ha varda / wart andelikt oc sant
offer vndir brødz liknilse swa som
han sigher medh iohannes ewangelis
ta læst ¶ Iak ær liffuande brødh hwa
som mik æter han skal liffwa ffor
uma skuldh ¶ Thetta andelika brødh
war mannen ære andelika hulit alla
them tima som war fyri moysi
lagh / vndher hælgho patriarchum thy
at man them tima varo tekn
mykit likamlik oc mykit gønd at
se ¶ Oc sidhan man propheta kæne
do oc spadom var thz brødh alma
nigre brødh som andelike starke
man kraffttughe matto nøta sik til
tæffua oc vndirstandilse ¶ Æn si
dhan war herra føddis mz mandom
tha war thetta brødh / swa som renas
ta oc forstasta sambiblo brødh bakat
man thas hælgha anda brinna / oc
ælskoghafullo iomfruna hiærta oc
liffwe oc var æn sidhan stekt man
manghskons arffuodis oc genardo
pinom / oc hetom andbudom som han
tolde badhe a korseno oc swa for j
verldine mz manghskons nødh / oc
dræffuilsom / næstan som brandher j
elde ¶ Til trættanda hymintna thz
som aff iordhine kombir / oc kobir

mannenom til gagn oc ær hono vyt
teliket til fødo · hær bødh gudh offra
sik offir ¶ Oc for ty bødh war herra of
ra gudhi brødh til aminnilse gudz
lanz ¶ Oc win til dryk ælla til sups
oc salso · oc for thy bødh var herra at
offra oleum oc salt / thy at tæsse thi
thing æru dryghast oc almænneli
kast j them landom / til salso oc sups
som laghe waro giffna ælla til læ
kedom / ffor thy bødh var herra offra
røkilse som vrækir onda lukt oc
stynkdom / oc stadhnar mas liffs / brødh
teknar varan herra likama j mæsso
vin hans dyra blodh som wi æro
løste mz / ¶ Oleum teknar vars herra
nadher j allom sacramentis som sinyr
gha gynom likaman til hiærtat
¶ Salt teknar gudelika kunst
oc snille som tæffuar ær ælla ilt hwat got
¶ Rokilse teknar godha bønir / som
sæthika ryker vp iffuir alla himb 285
lana fyri gudhi sielffwo ¶ Røkil
se ær bade søt thing naturlika
oc wel rykande / oc for thy offra
dis thz opta j manghskons offrom
til tekn at the skulu vara wæl ry
tande fræghdh som gudhi offra godh
gærningha / oc særlika man them
qwinno offre som sik skulda skira
aff tærskons wite som bondhe vitha
sina qwinno vm hor / ælla nakot tær
skons last fylan / thy at mz tærskons
thingh skulde hon skira sik til go
da fræghdh som naturlika giffwir
aff sik godha lukt oc røk som tek
nar fræghdh ¶ Til fiortanda lionogh
offradis for thy ey man gudz offir
thy at hedhnir mæn varo van / at
offra thz man afgudha offir / oc swa

oc for thy at war hera teknar mz thy
at enghin ma offra gudhi thækt offer
swa længhe han fylgher fyrstom kotz sins
lusta. Hyra ælla dreghi / tho war for
thy forbudhet innan gudz offer thy
at thæssom thing teknar orent hiær
ta / oc awndz siukdom som enghin man
than hafwir ther gudhi skal offra oc
sin oc for thy / at hedhnir mæn wa
ro wanir at offra thæssom thingh
sinom afgudhom

Nw ær æpter at swa ær fyrra æn fiol
skal magho finnas hwi war
hera budh thæssons hælghu doma i
gamblo laghom / oc thæssons gude
lika dyrk oc prosfwas forst at in
nan them gamblo laghomen wa
ro magh thæssom thingt oskælika
budhin Sanctus paulus i actibus apostolorum
han sigher at madhan war hera hær
waldugher ifwir hymil oc iordh /
tha thorff han enga ludh widh ath
boa innan hans byghdom mønstrum oc
templum / tha maa synas at ther wa
ritan all skal at gudhi skulde na
kot hus wpbyghias til hedher oc
dyrk. The gamblo laghin skuldo
ey omskiptas / for æn war hera ihe
war fodher Framer gudz lagh.
skulu økia oc styrkia gudz hedher
oc ingaludh skulu minska / Nw ær
mere gudz hedher / at mangh altu
ra gøras æn færri / tha maa sy
nas at ey war skælika forbudhit
at gøra flere altara / i the hælghu
lande som war hera skulde innan
boa. Gudh ær en oc ey flere gu
dha / hwi skulde tha wara hera
mønstir oc hus hafwa flere
napn oc heta som tabernaculum
oc som sanctuarium / oc sum atrium oc som

sancta oc sum sancta sanctorum Framer forste 515
gudh gaffwa krapt oc mæghi ifwir
wærderike synis hwar daghlika oc
teknas østan / tha skulde oc wara
hera hws wara swa skipat at the
witta østir oc ey wæstir War hera
forbødh innan exodo at gøra nakot
belæte ælla likelse / tha ma synas
at innan bland annara hælgha do
ma i gudz mønstre skulu engalad
skriffwas ælla skæras cherubim
oc propiciatorium / oc candelabrum.
War hera bødh i exodo at hans al
tare skulde gøras aff iordh oc sua
laakt at ey thorffte ganga vp til thæss
mz trappom / mz hwat skal bødh han
tha sidhan at gøra altara aff ste 186
thum thær eerslaghum oc gyltum swa
høght / at omøghelict war at fara vp
til altaret vtan mz trappom swa som
sidhan skriffwas innan exodo Innan
gudz gærningom oc budskapi skulde
enkte wara ifwirnaturlikt Nw ær eet
thæt ifwirit i eno huse / til hwars wa
ro swa mangskons takt ifwir eno
wars hera husi / swa som fenestal oc
haardukar oc røødh litat wadhm
skin / oc annor skin litat mz iacint
to The vixler som giffwas nakrom
vtan the tekna hiærtans oc sialen
nar vixler oc hælaghet / til hwars
skulde tha skælalos kar vighias
som enkte skal haffde ælla hælag
het dom innan. Swa som dauidh
sigher innan psaltarenom Iak skal
loffwa gudh innan alla thima. oc
æwinnelighit skal hans loff wara
innan minom munne / høghtidher æru
til gudz loff skipadha. hwi bodh war
hera tha iudhom særlika høghtidhis
tima. Thær amot ær at war hera

A I - 140r

sagdhe til moysen tha han
skulde latha sulkompna gudz
hws / gör aptir thy som tik
var thet aff gudz vighna
vp a bergheno / thz ær at sig
ia. aptir ty som gudh sielff
var wisadhe hono hemelica
andelik hymerikis thing so
thz hussit skulde tekna. thz
han lat göra man iordrike
Til questionem svaras at all
the gudelik dyrk som tha var
man gudz huse / oc swa nu ær
mz kristno manno. ho ær thz til
aldra mest skipat oc sat at mæ
skulu swa myklo meer vyrdha
oc hedhra sin skapara at the se
a hans dyrk oc æro Thw ær
mz sins hughe swa skipadhe at
han æktar mykna almænelikt
thing / oc the som enghin skælnat
haffwa aff engho andro almæ
nelikom thingom. oc the thing so
nakra særlica söm da bonadh
haffua thn vidra mzmns hu
ghe / oc æktar them meer oc vyr
dhir oc for thy latu hra mæ som
hedhe skulu haffua aff andro mæ
ne manno göra sik störrehus oc
fäghre oc dyrare kladhe Oc
wisa sino swenom særlika tokt
oc höffuidzko / æller wyrdu mæ
them litlo mere æn andre man
oc för thy wilde oc var hra haff
wa særlikt hws olikt annara ma
na huso / oc særlikt kar oc bonad
j sino huse oc særlika thianisto
mæ / oc særlika tima thz til at mæ
skuldo swa myklo hardir vænias
til gudz hedhe oc ælska hans vdugh

gudz offir swa wæl oc nu hans dyr
kan man hans huse / at han vis
nade van hra ihesum christum mest
Til forstu genbvrdha skal svaras
at thz bör gudz hws kallas badhe för
thy at gudh dyrkas man thy swa
oc för thy at mæ skulu thz gudh dyrka
oc hedhra Oc för thy at gudz hus
hetir aff them thyæ som hedhra oc
dyrka oc thz dyrkas oc hedhras tha
ær thz hws manno tarfflik / som likam
likt ær / thet hwaro at gudh sielffwo
tarff thz ey widh for sina skuld vtan
for mz sins skuld / oc som mz likam
likom thingom ma styras til andelik
thing / oc ey ællar / oc var tarfsons 287
hws tarfflik manno. for the skal
först for thy at folket skulde swa
myklo mere hedhe oc vyrdningh haff
wa til wars hra dyrkan at the ko
mo flere saman / oc aff flerom stadhom
oc vektis theræ hughe the aff til
mere gudz hedhe æn the sato hema
Annor skal varo tekse at mænen
matte thz man vndirstanda nakot
aff wars hra gudhdom / oc aff thu eptir
mando som thz teknadis mz sidom
oc goodhgerningom oc thianist som
thz giordos. for thy sagdhe salo
mon vise swa / tha han haffdhe
fulkompnat wars hra mönstir / oc
talade swa j sino ordhom til wars
hra / Aa adhan himmelin oc the himb
la som om kringh ganga alla
himblana / the getha tik ey inne
lukt / oc takit widh tik allom hu
ru myklo hardhe ær thetta hws
tik offrat / vtan thz til at thin ö
gho oc thin öron varo open aat
hyghiade yffuir thetta hus dagh

oc nath oc matte swa mær bænas vidh
at gudh war mildeliker siælffwm/ Oc
vidhare ær hans gudhdomber an
alla wærldena ewin Tridhia skæl
æru tæsse at swa myklo meer som
mæderen ærffuodade oc mødhe sik
til gudz hws för gudz skuld/ thy hæl
dhir hördhe gudh til at höra ~~hans~~
hans böner/ oc giffwa honom nadhir
at thz maa oc mærkia man salo
mons visa ordh som nw war för sakt
Til annor skæl swaras at the gamb
lo laghin siælff skuldo aldrigh om
skiptas förræn gudz son ihesus christus
föddis oc pyniadis/ tha waro mag
omskipte för giordh om folket
siælfft/ thy at wars hera folk/ war
för warghfarade man odhemar
ko/ oc sidhan the komo til thæn
an landh som nu hetir iorsala
land/ tha haffdo the langhe man
gha stridhe oc myklo oro för si
nom owenom Oc för thy hörde thæm
ey til at haffua stadhfest gudz
hws för æn the komo siælffue til
stadhana/ oc the wordo vældug
ir wm landhit oc wart aldrigh
thz för æn mæn i dauid konungx
daghom oc salomons vise hans sona
Oc giffwer rabby moyses thz iff
wir thrij skæl huj war hera vil
de ey at hans folk haffde nakot
gudz hws man nakrom særlikom
stadh för æn i salomons visa da
ghom/ Vtan haffde tæltkona gudz
hws som the matto flytia mz
sik hwart the foro Först thy
at hedhnir mæn skuldo ey eghna
thz sinom affgudhom til dyrkan Ann
nor skæl at hedhnir mæn skuldo

ey brytha thz nidhir Tridhia
skæl at the skuldo ey siælffwir
dela man huilka slæktens skip
te wars hera hws skulde byg
gias oc stridha thz om/ oc drap
pas thy at thz war mæste he
dhir oc androm slæktom/ mykin mo
dha oc ærffuode at fara lang
ze wægh til gudz hws Oc för
thy vilde war hera ey at the byg
do honom hus man nakrom sær
likom stadh/ för æn the varo wæl
dughe yffuir al landhin om krig
oc för æn the haffdo swa valdu
ghan konung/ om sik at han mat
te sprækia thera delo æn the vil
do ey samia yffuir stadhen Thz
war oc eet fughirt oc mærkelikt
tekn at gudz folk skulde förstn
haffua ostadelikt gudz hws oc si
dhan stadelikt/ thy at förstu tek
nar the hælghu kirkio man ior
derike oc hælgha manna skipilse
i thænna heme som al ær ostade
lik oc omskiptelik Æn thz stadh
fasta gudz hws teknar the hæl
gha kirkio man hymerike oc
hælgra ængla oc manna skipilse
mz stadhi som ældra stadelikast
ær oc æwinnelikt/ oc man mæsto
fridhi Oc thæn fridhir teknadis
fughera mz thy at enghin hör
de hamar slagh ælla oxa bang
mædhan salomon lat vp göra
vars hera mönstir/ thy at man
hymerikis kirkio ær enghin
vro æller bangh. Vtan æwinne
liker fridh oc ro/ Nu tha thz först
til gudz hws som the fördho mz
sik til thæs thz salomon vise gior

oc ænnat · tekna iudha kirkio syna
goga som wars hærra folk skulde
thiæna gudhi innan | til thæs thz
than wisaste konunger | oc konunger
aff hymerike ihesus christus giordhe vp
oc styrkte the hælgha kirkio | krist
na manna som aldrigh skal nidher
falla fyri doma dagh · ælla omskip
tas oc teknar fughlika salomons
mønster | the hælgha kristna manna
kirkio · oc thz fforra gudz hus syna
goga for thy at iudar giordho for
ra ensamir thz huset oc tianadho
oc tha ensamir gudhi | Æn salomons
mønster oc giordho oc andre man
aff iudhom swa som konungher aff ty
ro han lat hugga oc tælia al fan
gin aff dyrom træm til gærningena
Swa ær oc the hælgha kirkio vp
giordh | ey at eno aff hælgom apostlis
oc androm hælghom mannom | vtan oc
aff andrum margom vtalikom hælghom
martyribus oc confessoribus oc iom
frum som komo aff the grumblo hedh
none | Til tridhia genbirdha skal
swaras at war hærra wilde for ty haff
na eet werdelict gudz hws | at man
skuldo thz aff vndirstanda at gudh
siælffuer ær en oc ey flere · oc æn swa
mer for thy at han wilde wisa the
at honom totte litit vara om likat
lika dyrk | for thy wilde han ey
haffua manghom stadhom kirkons
dyrt | Æn til gudelika barnedom
wilde han haffua flere stadha i lan
dome som hans folk skulde optare
til koma | oc for thy waro manga
sina synagoga innan thera landom
til barnedom | oc eet mønster til offer
oc ey flere · thy at gudhlikir barne

domber ær gudhi tækkir oc tokke
likir aff sik siælffuom | Oc ey swa te
ra likamlict offer | vtan ty at thz
teknade then sighnadha vars hærra
likama som honom ær alzra tæk
kast oc tokkelikast | Oc for thy
at thætta offer som hiit teknar
ær swa mykelika tækt gudhi aff
sik siælffuo | oc for thy wil var hærra
nw haffua mangha kirkior oc
mangha the stadhi som hæra til
gudz offer oc swa til gudelikan
barnedom | Oc var thz eet faghurt
tekn oc mærkelikt | at en ær oc
ey flere the hælgha tro innan al
lom kirkiom | oc swa ær en fagh
nadher oc en glædhi alla hælgha
manna i hymerike | Til fiærdhe gen
burdha skal swaras at swa som i
eno mønster teknadis at en ær
gudh | swa teknadis innan margh
falde mønstrum sins om skriptilse oc
innan thæs mangho lutom thera
manghfald skriptilse | som gudhi wa
ro skyldughir at thiæna innan hans
mønstre oc waro the til skipadh
oc giordh at rækia manz sins hug
oc styra manghfallelika til gudz he
dher | Oc war thz siælft gudz hws
skipat innan twa lote en var yzst
oc kalladis sancta sanctorum Annar war
østir oc kalladis sancta | Æn vt aff gudz
huse war giort eet forstadu hws oc
haffua tæsse lotir oc skripte sin skal
badhe til gudz dyrk oc swa til tekn
Til gudz dyrk haffua the tharffo
skal Sancta sanctorum teknar andelika himb
la skripilse oc hymerikis dyrkan
som gudh haffwir thær aff ænglom
oc særlikom mannom · Æn sancta tek

nar tærssa likamlika wærld/ oc skil
dos thæssa thrwe stadhir. sea/ oc
sea stor ur eno diwr oc firifalle
som haffde fira lit/ Fyrste war aff
bysso. Annar war aff purpura. tridhi
war aff iacincto Oc fiærdhe war
aff cocco bistincto Bissus ær en
skona linneth som wæxir a iordh
ne/ oc teknar thz for thy iordhina
purpura giordhis aff enskons skal fis
kom som hittis i haffwino oc
haffstrandh. Iacinctus ær enlitir
likir som wædhir haffwir/ thatz
ær skært vndir hymblenom Coccus
twælitadhir ær rødhir som eldhir
oc for thy teknar thæsse fyughur
iordh oc watn/ oc wædhir oc eldh
som os skilia widh hymbla. oc
æru mælla war oc thera swa
længe wi ærom i iorderike oc æ
ru tærsse fyughur skælnadhir mæl
len war oc thera som boa iman
himerike mz gudhi siælffwom/ oc
tekna at wi ærom swa wanir na
turlika widh thæsse fyughur ele
menta/ at wi kunnom enkte annat
tænkia æther vndirstanda Annat
fæsta oc wærdugasta rwmit so
wyster viste/ oc heet sea stor ko
nunghin in vtan høgxte prestir
En tima om aarit langa Innan
thz annat rwmit som østir viste
gingo alle prestir hwardaglika
in/ æn ey almænnighe folk. vtan
thz stodh i forstadu huse som
matte kalla forstuffwo æller for
borgh/ thy at wisir man i iorderi
ke kunno nakot thænkia thz
andelikt ær iman bland them
thinga som synas iman firir

clementus/ æn almænnighe folk ka
enkte annat tænkia/ æn thz som
the see vtan oc likamlikt ær/ mz
thæssa thingom teknadhis oc althe
gamblo laghin/ the haffdo mang
skons offir oc mangha prestæ swa
som thz offra rwmit i gudz huse
Æn the ny laghin som ihesus christus
gaff the hælgho kirkio/ the haff
wa eet offir som all hin tekna
do. thz ær thæn signadhe likame
wars herra/ oc mz thzta giks han en 290
samn in til sighnadha fadhir/ sidan
han offradhe sik siælffwa honom for
wara skuldh oc tolde ensamin nødh
oc dødh for vara skuld Oc æn in
nan dagh/ thuar som hans signade
likame offras i man mæsso. tha
sighnas the ordh som the til høra
a hans wæghna oc ey. aff thæs
wæghna som mæssona sighir Thz
teknadhis oc æn fræmer mz/ at in
nan tærssa hems kirkio æru mange
prestir som kristnom manom hiælpa
til hymerikis oc bidhia for syndo
gho manom/ oc løsa them aff syndom
Æn enghin ær thæn prestir som os
løsir in til hymerikis/ vtan en
han ær ihesus christus gudz son aff
hymerike som en tima gik in til
fadhir som for var sakt/ ælla en
tima skal os inledha for hans
øgho/ thz wardhir tha domadaghir
kombir/ Thz fyughur litit skyul
oc firafald. teknar the fyughur
som wi skulom haffwa oc thola for
æn wi komom til vars herra oc til hy
merike Byssus som haffwir hwi
tan lit/ teknar renan liffnadh oc
hælagha Pærl som ær hwast at to

la oc mz krafft oc ærnodhe / teknar
alskons ærffuode oc mödho som go
dhe mæn thola oc bæra for gudz skul
Thiughu ok thrætiande ¶ Tholtinadhe coccus som ær rödhe
litin / teknar twæskons brinnande æl
skoghe som hwar man ær skyldughir
haffua badhe til gudh oc swa oc til
sin næsta ¶ Jacinctus som haffuer hy
mils lit / tha wardher ær skært / tek
nar the astwnda oc thæn hugh wi
haffuom til himerikis / ¶ Oc var mær
kelikit skælnadhir om thera offer thy
at folkit oc almoghen vndirstodo enk
te meer hwat thera offir teknade
vtan swa mykit som the sagho mz si
nom öghom / oc for thy var thz quæme
likt skipat at almænnighx folk offra
do sith offir vtan mönstir innan forstu
dinhuse ¶ Oc prestir som vndirstodho
hwat hwarskons offir teknade / the to
ko thz widh / thy at the offrado thz
gudhi siælffuo / östre mönstirsins
rwme oc ensamin hölste prestir / han
gik innan venster oc værdughista
rwmit mz gudz offre / thy at engin
skulle fullkomplika hwat hinna gamb
la laghanna offir teknade for æn
ihesus christus gudz son tolde dödhin / oc
wisade en tima all thera tekn oc
lyste / oc lyktade them ¶ Til femta
hedhnir mæn dyrkado solina for gud
oc for thy lutadho the östir som so
lin rinnir vp ¶ Nu vilde var hærra
at hans folk haffde enga tolika sidi
som hedhnir haffdo / thy at thz aff
matte dærla wardha affgudha / oc
swa flerom hedhna manna sidhom ¶ Oc
for thy wilde war hærra at hans folk
lutadhe hælzst vestir æn östir so

Särla

hedhnir mæn ¶ Thz war oc eet fughirt
tekn / thy at alle hælghe mæn hopa
do til vars hærra dödh / som them skul
de frælsa / oc alla wærldhena oc næ
nadho the til gudh mz offir oc bænafal
lo ¶ Oc for thy bödh war hærra at the skul
do vestir ingha som solin sattis oc
quældadhis / tha han gaff sith liff
oc sina siæl oc himirikinsins sol
myrktis widh / tha ængla sölte the
christi skynlte sith lyus mz dödhenom
æn for thy at wi som æptirkomo
hans pyno oc dödh wi skulom til
thæs at wars andelika sol skal os vp
rinna a domadagh oc lyusa os æuin
nelika fughirnadha dagh for thy ær
os budhit at wandha gudz altara
östir / ¶ Til siætta swaras at innan ty
værdughare mönstirsins rwm
æru thry thing oc hælgha domar
særlika godhir / arkin oc en spandhir
aff guld / som manna war innan gömt
til amynnilse / oc thæn aron sandhir
som blomsther bar mz gudz iartek
nom / oc laghbokin innan thwem sten
tafflom scriffuadh / thærs æ arkin
hon var sitt mællan twa scriffter
som kalladhos cherubin oc varo
swa flughade oc seandhe hwar
ghen androm ¶ Oc offuer cherubin
oc arkena laa eet bordh swa som
en fiol ælla sæthe oc kallade pro
piciatorium ¶ Thesse samma skipilse
teknar then hem oc wærld / som
gudz ængla oc andelik creatura
æru mz gudhi / thz öffuersta bor
dhit som kalladis propiciatorium /
teknadhe andelikan gudz stol oc
himmelika som han haffuir offuir

ælla ænglo som teknar mz cherubin
som ælle falla hono til fota oc hetiz
thꝫ stol ꝓpiciatoriū sēt tydhz a wart
maal nadh stadhz oc miskundh thy
at tordha maa hwar ma wænta sik
nadhe oc miskund æn han kan til kæ
na Cherubin æru thwe / thy at æng
la natura ær ey all een vtan mang
fual aat tali / the sia sea sik hwar
annan sattelika / thy at man himeri
ke ær aldra bæst sæmia oc mæste
sk...dhz / bordhit haffdhe oc engha
script ælla skrudh / vtan war alt
slæt oc teknas thꝫ mz at gudhlik
natura ær ifwir alt thꝫ nakor crea
tura ma hugea ælla vndirstanda
sæghia hwat ælla skortt ælla nakra
lundh skapat / Cherubin baaro
thæta bordh ifwir sik / thy at aller
gudz ængla thiæna sinō skapara
oc æru vndirdhe hono mz lydhno
oc hedhz / All the hælga kirkio sk..
pelse hō styris oc skipas æptir thꝫ thu
sælasta hem oc wærld som mz gudi
sialffwō ær andelika Oc æru thy
dyrasto thing som wærlde haffwir
Oc the wisas os mz ærkine oc the tre
thænne varo ffōrst ær witt oc snille
annat ær wald oc rættir / æn tridh
ia ær godhmlik oc miskundh Snille
teknas mz laghbokene Rættir
oc wald mz vande / miskundh oc
nadhe mz manna som var nade 292
lik gudz gaff i myrklō vandha oc
nødh israels sona Innan østir rw
meno som ey war ræmmærdelikt
waro thry mærkelikt thing ffōrst
eth altara midhuært innan thy ru
meno oc skenært ærkine som var

innan wæstre rwmeno Oc war thæt
altare til thæs at offra gudhi ak
skons røkilse Swnnan a altare
nō war en dyr lyusebrandz allr
aff gulle som vt gingo aff syu
stiklar til at bæra flere lyus Nu
nordan aat altarenō war æt bordh
som allaledh skulde a ligghia tolff
brødh / swa vigd at thꝫ matte
enghin æta vtan ꝓstir ensambir
Thæsse thre swara hinō androm
trem som waro innan wæstra rw
meno Oc tydha the sāmo thing
som hin tydhe oc æn oppebarlica
re oc lyusare Thꝫ wæstra rumit
tydhz the hælga kirkio innan iæ
derike som styris æptir thera
kirkio skipilse som mz gudhi ær
innan hymerike oc æru os hær
nar sidhir lyusare æn hinir / lyu
sastakin aff gulle / tydhz oppen
barlika snille oc visdom som skaff
wadhz var innan tafflone lōnlica
æn allo manō lyus giordhi mz lyu
so logha / altarit tydhz prestu
valdh / oc kirkiona formanna bor
dhit tydhz andelika fødho oc gudz
nadhe som hælge mæn gudi vig
dhz skulu æta oc nøta oc ey syndo
ghir mæn Vtan ælla tydhingh ma
ghō wi sighia / at tafflur oc lagh
bok gømdis thꝫ til at folkit skul
de ey glømma laghin Aaron van
dhz gømdhis før thy / at israels sy
ner skuldo kænnas oc widhkæn
nas at gudh sialffwir haffdhe
walt hem slækt til ꝓstu oc tignisto
manna / oc aaron slækt særlika
til biskopa Manna gømdos før

thy at ihs̄ swnir skulde andelika
mynnas hwar æptir annan | thæn
gudh siælffwm födhe thera för fædh
ra mæn a ödhmarko | viij · xl aar
Jnna andro rwmeno var lyse stol
pe til sömdh | thy at hwart lyus ær
swa myklo fæghra at thz ær lyusa
re / oc sighir iosephus / at lyusastolpa
nir lydha swn planetas som alla
værldina lyusa ¶ Altaren war för
thy thz som alzskons röksilse offraas
uppo | thy at ællar genge brænne luct
aff thy fir oc thæn fughlom / dywro
som drapas · oc offradus innan
förstawo husom ¶ Jnnan försla
wo husom war thæn altare · so fol
kit matte til ganga | oc pristir offra
do gudhi thera offir för thera ogärningom
all tæsse thing som nu waro uptaldh
oc thydh the tekna os siælffwa ihm
xpm gudz son | ihc xpc gudz han ær propi
ciatorium som tydhir sæt oc misskundh |
thy at han ær sæt oc miskund för wa
ra syndir | som sighir sanctus iohannes
¶ Cherubim bæra propiciatorium | thy at
alle ænglar thiæna ihu xpo · oc vn
dhir hans budhskap ihu xpi likame | 293
han teknas mz arkene som war giordh
aff sethym træ som aldrigh ruttnar
thy at ihu xpi likame han war takin
aff thy renasta blodhe vara frughu
iomfru mario som aldrigh rotnade
mz nakre syndh · oc ey hældir likama
hira til moldh ¶ Swa som hælghom
mannom tykkir likt sanno, tæsse ar
kin war gylt | thy at thæn likame
som ihc xpc tok aff iomfru mario ær
tekkare sidhan æn för | oc war andeli
ca skinade mz gudhelike sinne oc
ælskogh ¶ Ihesus xpus gudz son tek

553

nadis mz thæn gulspannene som manna
war a arkene · thy at han haffde
manna sik manna | thz ær at sighia
gudhelikan spisa ¶ Oc aarons
vand thz ær at sighia alt thz valdh
som pristir oc kirkiona forman haff
wa thy at han ær pristir andelica
som dauidh sighir i psaltarenom ·
¶ Thz waro oc laghtafflor thær til
at tekna, at thæn samme gudz son
gaff först the gamla laghin mz
moyse oc sidhan læstina / oc al the
nyo laghin mz sik siælffwm ¶ Ihesus
xpus han war oc thæn lyuse stol
pin som sighir man læstinni · Jak
ær værldena lyus | swn lyusa
staka wt aff ganguine · æru swn
thæs hælghanda gaffwor so ysai
as sighir aff oc the skulu tydas
æn gudh wil ¶ Ihc xpc han tek
nas oc mz thy bordeno · thy at
hans signade likame ær alla
kristna manna födha andelik swa
som han sighir i iohanne Jak ær liff
wandis brødh · Tolff brødh | iffw
tæsso brødhe | æru xij apostlar kæ
nedombir · thæn altara som annat
hetir timiamatis | oc annat holo
caustorum teknar oc væn ihm ihu
xpm | thy at iffwir hans dygdir
thz ær at sighia | thono oc mz hans
nadhum offrom vi badhe alla vara
dygda gærninga | oc swa bønir oc
astwndan til himerikis swa som scriff
war sanctus paulus til hebreas ¶ Til
swnda ty bødh war hin först thz
som han gaff laghin | at altare
skulde byghias aff iordhine ælla
aff stenom vhuggom | badhe för thy
at hedhnir waro vanir at gøra

554

dyra altara / oc kladha mz dyrom
tinghom oc skriffwada oc skorna oc
trodho at noko2 gudhelika hælgha
doma varo innan tæltbons færgrind
Oc fore thy vilde var herra ey at thæs
folk giordhe sammeledh / vtan skyr
de them innan allo bort aff hedhna
sidho manna sidhom / swa oc fore thy at al
taret skulde tekna ihesu christi mandom
som han tok aff adams kyni som
skapat war aff iordhinne Thesis
vsus han ær oc sten som daniel
sighir / at stenin han skurin ær aff
biærghi. vtan mans hando oc vart
sidhan the mæsta biærgh. thy at
hans lekame var takin aff skære
iomfru vtan naturlika mans kraft
Til thæna altara vilde ey var
herra / at ware trappur atla upgan
gu. vtan altare skulde vara alt
iamhøght / thy at ihesus christus gudz
son han ær iæmfrædhi oc iæm
valdughir som hans signade fa
dhir aff sinom gudhdom Sidhan
laghin varo giffwin oc folkit
294 haffde vidh takit thæro kænne
dom oc thro / tha vilde han oc
bødh at gøra thu altara annan
timiamatis allan aff gulle / oc
annan holocaustoz aff ere Th
nan erodo giffwas oc thær
en skal i texten / hwi var hire fore
bødh at ganga mz trappom til
gudz altara. at engin skulde
sea prestins blygd thz ær at
sighia hans hemelica lymi ty
at ey haffdo mæn nesto klæde
æn innan thæn thima / Oc waro
hedhnir mæn swa affgudha vord
nir at the dyrkado oc naturlika

555

mans limi / oc tha the giordho hans
offer fore hans altara. tha haffde
dyæffwlin skynt them til swa fulan
sidh at thera prestar tedho sik bara
widh altaren / oc thz til at vars herra
folk skulde haffwa skygh oc ledho
widh swa fulan sidh / tha wilde han
giffwa tæltbons skal. hwi the skul
do ey haffwa høghre trappor til sin
altara at the skuldo ey tea sik bara
som hedhnir man giordho / tha mat
to the haffwa løsar trappor oc ligia
fore altara innan offers tima Oc si
dhan tekka swa madhra altare var
swa høght Til attonda thz sama
gudz hws som moyses giordhe / oc var
herra dictadhe fore hono. thz var rest
aff vprætte siudh / oc all siudhe oc
wæggiana kladda innan mz fyrom
litadhom kladha bonade fyrste hin
war aff twinadho bysso. annar aff
iacincto / tridhi aff pæl Oc fiærdhe aff
tuæelitado cocco. huskit var offwan
tækt mz twæskons tiældhom oc var aff
skinom litadom / mz iacincto. oc sli
ko lit som lyust lazarin Oc annat
war mz rodhlitadom vædhurskinom
oc varo tæsse thæn tiældh swa vidh
som huskit war offwan Tridhia tiæl
dit war aff haarduk / swa wit som
gik om alt huskit owan om kringh
oc hwar vægghia vm kring nidh
til iordena Thæne bonadhe war ey
at eno the fore / at tiækia huskit
oc til fæghrind. vtan han var oc
thz til at tekna os / oc tydha himeri
kis skapilse oc hælghra manna dygh
dhir mz tæskons bonadhe a husino
oc tialdom som swa mæghtulich va
ro teknas os hymblar / so synas

556

os sivni

os sumir blaa oc sume bringude
oc some hwitir / thz ma oc tekna
hælgra manna dygde thæssa lidh
som en glosa sigher / thær æffwir at
twinat byssus tekna kötz sins
renliffwe som engin gitir wæl gömt
ælla haldet vtan thz see thwinghat
oc pinat ¶ Annan iacincto teknas
astwndan oc hælgra manna til himme
rikis ¶ Thridia parth tha tha teknas
the nödh oc vrö som mannen haffwa
aff kötino oc likamanom / Thz cocco
bistincto teknas twæfolda ælsko
ge badhe thæn som wi haffwom
til gudh / oc swa til war iæmcristne
Thz tiæl tuskinno teknas kirkiona
formæn oc kænefædher / thy at the 295
skuldo haffwa oc halda hælgha hy
merikis liffnadh som teknas mz
skinom / oc tiældom / lituadho mz ia
cincto som haffwir himbla lit / the
skulu oc vara til redho at giffwa
sith blodh oc thola dödh for gudz
skuld oc teknas thz mz rödlitudo
vædhra skinom ¶ The skulu oc haf
wa hardan liffnadh widh sin licama
oc tekna thz mz hartiældom ¶ Til m
onda swarus at war hærra bödh vig
ia sit hus oc al the kar som presther
skulde haffwa til gudz dyrkan / badhe
fore thy at folket skulde swa myk
lo mera vyrdha oc ælska gudz hus
oc halda gudz hus vardughare / oc
swa fore thy at thera vixler skuldo
tekna andelika vixle oc hælaghare
dom alla thera manna som gudhi
thiæna som æru gudz andelik kir
kio oc mönstir ¶ Til tiodha swarus
at mannin thin gamblo laghom varo fle

re högtidher æru hwardaghlik badhe
om qwæld oc morghon æpther thy som
nw halder kirkian hwardaghlika
tidha hælact / oc andra som hwar man
sino tima ¶ Försti högtidh aff thæm
siu war sywnda daghx högtidh en
thima j hwario siu nattom ælla
wiku til aminnilse at gudh skapade
værldena man siex daghom ¶ Annor
thera högtidh war at hwarghio ny
en tima j manadenom til aminnilse
at thæn same gudh styrer alla vær
dena / iæmwæl alla hymblana
gangh fra enom manade oc til an
nars. oc swa æ medhan værlden
standher som hona skapade j siex
dagha ¶ Oc hödho thæssa twa
högtidher alla mano til mz rætto
fyri wars hærra byrdh oc pino / thy
at thæssa thwa gudz nadher oc væl
gærningar æru almænnelikare al
lom mannom oc alle værldenne ¶ Tha
wilde war hærra ey at hans folk haff
de högtidh oc hælagt / tha manen
vare fulder / thy som höldho hedh
nir man som trodho a manan oc
andra planeta / At himiltungil va
ro gudhar oc haffdo nakra gudeli
kan kraff aff sik siælffom / vtan hær
dir wilde war hærra skilia sins folks
sidhwænio fraa hedhna manna
sidhom / j man allom thingom som opta
ær sakt ¶ Annor fæm fæsta oc
högtidher waro thæm budhin til
aminnilse thera gudz nadha oc
wælgærninga / som war hærra haffde
særlika teet j israels sonom oc thera
slækt oc forældra ¶ Försti högtid
aff thæm fæm war thera paska

høghtidh til aminnilse / at var hærra frel
sade them aff egypto vm pascha
nat / Annor var pentecostes til
aminnilse at var hærra gaff them
sin lagh oc gudhlika ræt oc tro
om thæn tima / andra thera hø
tidhir som æn æru æptir varo al
la innan siunda manadhenom so
vi kallom septembrem / som næsta var
aller hælaghir halldin aff them
Oc var the førsta høghtidhen aff
them trem horna høghtidh oc lu
ra. thy at tha skuldo the loffua
gudh mz horn blæst oc ludhra / til
aminnilse at gudh siælffuir frælsa
de ysaac abrahams son aff dødh
mz enom vædhra som hængdhe
mz hornom innan tørne buska tha
hans fadhir wilde offra han gudi
siælffuom Oc varo annor skæl
hui var hærra wilde at thæsse
førsta høghtidh skulde halda mz
horna blæst oc ludhra / thy at
tæsse var sua som allende til
andra twæggia / so æptir them
kommo oc lyste for folkeno / at
tionda daghen skulde komma an
nor høghtidh. oc hetir thy annor
høghtidh som næst kom / æptir tæssa
thz ær at tionda daghenom førs
ta daghir oc mystirona aminnil
se at gudh giordhe nadhir vidh
them oc skildhe the / sidhan the
haffdo varit afgudha. oc dyr
kat en gullkalff for gudh / tri
dhi høghtidh aff thæna tre siun
da manadhins høghtidhom / kal
ladhis cenophagie / thz ær ath
sighia / tialda høghtide / oc them

296

husa som man maghe føra mz
sik om landin sua som fiskabo
dhir til aminnilse at var hærra led
de them j firittighi aar iffuir ø
demarkena innan tialdhom / oc bo
dastadhom Oc var oc tæsse høgh
tiden om siu dagha Attondha
dagh tæsse høghtidh. tha sanka
do mæn saman pæninga oc gørsi
mar til gudz dyrkan oc goodhgær
ninga skulu til vars hærra hws oc
haffde thænna attonda daghen the
na æptersta høghtidhena særlikt
nampn / oc kalladhis cetus oc collec
ta thz ær at sighia samna dhir
oc samskot Innan tæsse tridhi
høghtidh som kalladhis cenophegia
tha skuldo the haffua gudi til dyrk
frukt oc værnasta træ / thz ær ce
drus oc noskunstrat oc mangh
gunstrat thræ / thz ær pors som myk
lo høghre værir innan ursala la
de æn j hallande. thy at thæsse
twæskons træ rykta wæl / oc palm
quista oc pila. thy at tæskons
waro hwarto manne til redho
innan ursala landhe oc minst kos
tadho fatika mæn / oc halda længe
sin krapt oc dyghdh oc skuldo tæs
se thing tekna the aminnilse at
var hærra ledhe them iffuir ødhe
markir som enghin goodh frukt
varte / oc enkte faghir træ ælla
wæl rykande Tæssi thing oc høg
tidhir haffua oc faghir tekn. ty at
mz hwardaghe offre / som offradhis
eet lamb badhe om morghanen
oc vm quældin / tekuadhis at thz
signadha lamb ihesus xpistus gudz

son offras hwardaghlika i man krist
na manna masso / oc skal vara aff
delikt offer til domadax Oc for thy
kalladis thz offer awinneliket offer 297
som teknade vars herra likama
awinnelikt offer / Mz fiwnda dax
offer som kalladis hwilo daghs
oc ro / teknadis the ro oc hwila
oc höghtidh som wi skulom æwer
delica haffua mz gudi. Thridhie ne
omeme tima som var thwan tima
manen teghns först Oc lyste nat
tena. teknade tharn tima som
ihesus xpistus predikade i man iorderi
ke / oc lyste werldena först mz rat
te tro Mædh pingisdagha högti
dhene som kallas pentecosten fæm
tiondha daghen æptir thy som la
ghin varo giffwin. teknade tharn
tima oc the höghtidh som then hel
ghe ande var giffwin æptir vars herra
upfärdh Oc visadho them helgha
apostulis rættan kænnedom / oc gude
likan rät æptir gudz bydhi / mædh
lydhra blæsti / oc hærna teknadhis
predikan apostulorum / oc kirkiona
formanna kænnedombir. Mz fiærdho
höghtidh teknas dopilse oc scripto
maal cristna manna / Mz tiarda oc
bodhstadn höghtidh teknadis at i
nan alle vare gladhi oc höghtidh
skulom wi aminnas at var glædhi
inan iorderike ær all ostadhlik
oc forgangelik / Mz fiærsta höghtidh
teknas cristna manna dopilse / oc
kristindombir / Mz tiarda höghtid
oc bodhstadn teknadis at alle the
thz gudh thiæna æru vaxfuran
de / inan iorderike / oc gangha
fram aat dyghda vægh. aff ene

dyghdh oc til annara / Mz samptna
de höghtidh oc samfærit teknadis
alla hælghra manna samfiadhe i
nan hymerike til gudz loff oc æ
ro / thy at thz gör a hælghe mæ loff
gudi hwar aff them dyghdho som
han haffwir honom giffwit Oc varo
tessa tree höghtidhe samfærstar
hwar æptir andra / thy at the crist
ne men som vilia mz fulkompne
tröst / koma til hælghra manna sa
mfundh i man hymerike the skulu
idkelika vtan yphald fara fram
aat dyghda vægh alla tima til the
fua sea gudz öghon swa som dau
idh sighir i man psaltarenom / the sku
lu ganga aff ene dyghdh til andra
dyghd. Oc swa skal gudh iffwir alla
gudha synas them oc theas

Aptir tessa questiones ær æpt
at spörra ain nöda skirsla oc
sacramentum haffdo nakor skal oc sy
nis at ey / oc proffwas först swa
The tingh oc skirslor som höre
til gudz dyrkan / skuldo alz ingte
vara olik widh hedhna manna si
dhi oc affgudha swa som opta ær
sakt oc scriffwas særlika Deutero
nomio tessa lundh / ey skalt thu sa
mmlundh göra thino gudhi tholen
sulaz gærninga som the giordho
sino gudhom / so bodho i man thy
hælgho lande for rom. Thy hæff
do hedhnir mæn thz til sidh for si
no affgudhom at brenna sina barne
til blodh Oc for thy forbödh oc
var herra i man deuteronomio at 298
brenna sith barn ælla rikia sik hær
for affgudhom / tha ma synas at ey
vare særlika budhit gudz folke

at idhna skyrda skirsl The thing
som hora til gudz dyrka the sku
lu wara sidhvelik Thw ær thz
enghin sidhz at æta bradelica
sin mat / swa som oskælik dyur
som æta oc rifsa ī man sik sina
fodho / tha ma synas at ey war
skælika budhit aff gudz varghna
at thas folk skulde bradelica æ
ta paska lamb Them gamble
laghana sacramenta / waro the til
skipat / at tekna kristna manna
sacramenta / swa som paska lamb
teknade wars hærra lekamma / so vig
sle man messone. tha skulde
oc nakor annor sacramentu i the
gamblo laghome / tekna annor
var sacramentu swa som farmal
sir Oc ohan oc annor tholik / skirs
lir hora til at gorinas for vren
thing Alt ær enkte thing orent
fyri gudhi / thz han skapade / vtan
swa sighir sanctus paulus til tymothe
u / alskons gudz creatura ær god
oc enkte bort kastande / thz som ma
takir mz takko / tha ma synas at
oskælika var budhit at mæ skul
di skæras aff thy / æn man kom
nar dødhā manne oc andrō tolikō
thingō Thinan ecclesiastico skriff
was at enkte vardhir rent aff orenō
Nu wær swa skriffuat at than pis
tir som offrade dødhā quighu
kalff thā skulde sielfuir vara o
ren for thā skuld / thy at var orent
offir oc swa then som brende oc
aska bort bar oc varo alle o
skære alt til qwælls / tha synas
at ey var tha skælikt / at tæskōs
afsta mætte nakor mānniskia

rensa ællar skæra Syndhe æru oc
ey swa likamlika at nakor ānar
maghe bæra aff stadh oc ī man an
nan / vtan thā ensamen som synde
na giordhe Oc ey maa nakot orēt
thing skæra annan ælla rent gi
ra / tha ma synas at ey var skæ
lika budhit at prestin skulde vp
taka ysrls syndir / yffwer en
buk. oc sendha hā sidhā for syn
dugho / at bæra them syndhe
bort ī man ødhemark oc annan
buk brenna / mz enō kalffue oc
thz wara offrat / som thā bort
ledo ællar brændo swa at the
skuldo thwa sin klæde bot oc skla
de Thz som en thima ær vel
skurt / thz turff ey mera skiras
hwi bødh tha war hærra / at sidhan
nokor ma var skir aff malatu
skulde han skæra sik mz offr Vtan
dælik orenlik thing forma engin
ledh skæras mz likamlike skirsl.
For hwi bødh tha war hærra at in
nan gudz huse skulde goras eet
løgho kar mz stolpa oc thr man
skulde prestir twa bathe hænder
oc fōtir / hwilkē thima the skuldo
ganga ī man gudz hus / oc at al
le leuite skuldo skrenkia sik mz
wigdo vatne / oc raka alzskona
haar aff sinō likama Thz tingh
som annat skal skæra / thz skal
wara værdughare æn thz som
skæras skal / for hwi bødh tha war
hærra at prestir som wærdugha
re æro / æn nokot skapllost likā
likt thing skulde vighias / oc
skæras mz likamlikō skirslom oc
offrō / swa som sighias ī man ko 299

nūga bok | Man fa see hwat vtum
ær gudh siælffwr hā ser hiærtat |
ffor hwi bodh tha var hēn at hans
præstir skulde haffua særlik klæde
oc særlica skipilse inan sino ænbite
swa som sigx inan leuitico | Jak ær
siælffwr gudh som idhr skirir | Nw
ma enkte oskælika vardha aff gu
dhi æller byudas | tha ær thz alt
skællika budhit widhr som the idna
dho oc plæghado inan sino skirslo
Til questione skal swaras tæssa lund
at aller the skirslir oc vixlir som
isrls synir haffwa i thm gamblo la
ghomē the varo til skipadhr oc bud
nar aff gudz wisdhma at hans folk
skuldo swa myklo bætir skipas oc
styras til gudz dyrkan | Nu waro
athir isrls synir almænelika skipa
dhr til gudz dyrk | æn somir aff the
til værdughare gudz dyrkā oc for
thy waro sumar almænelika skirs
lir oc vixlir sō til hordhe allo folke
no | Oc suma særlika som horde til
særlika pstom oc hemelikō gudz
tharnisto manō | oc varo tæskons
skirslir særlika | oc tæskons almæne
lika æptir thy som mæn skuldho
forst styras til gudz dyrkā oc ski
lias widh hedhna mæn wz oppen
barlikō marke oc tekn | Oc thar
næst skuldo the wetha wz hwilkō
lwndō oc sidhō the skulu dyrka
sin sanan gudh | oc thr næst skuldo
the vita at halda sik aff allo thy
som thm matte hindra aff gudz

dyrkā | oc skira sik æthr aff tæs
kons hindhr æn the færllo stu
dō innan for nakra skuld | ffor
forsta skuld var en almænelik
skirsl allo folkeno skipat oc bu
dhit | som thm skilde fra hedh
nō manō wz oppēbarlikt mærk
swa at for vtā thz mærk matte
enghin ganga til gudz dyrkan
ælla heta vars hēra man som
var skyrdha skirsl | ffor tharn
suma skuld var en særlik skirsl
sō horde særlika psto til som
varo thera vixlir som skuldhe
thm widhr annat folk til særli
ka gudz dyrkā | ffor andra skul
varo budhnar almænelika sid
wænior allo folke huru the skul
do dyrka sin gudh som var the
ra paska lamb oc offra gudhi
som the skuldo æta | thz skyrdha
skirsl haffdo takit oc ey andre
swa som sigx i exodo | Ok prestin
særlika at offra gudhi alzskons
offr oc æta nit brodh | ffor tri
dhi skuld varo allo folke bud
nar almænelika mangskons
skirslir aff orenō thingō | at the
skuldo twa sin klædhe | ællir
sin likama | ælla offra præsto 300
tæskons offr æller annorskons
offir som kalladis skirslir aff
syndō | oc særlika præstō | at
thwa hændir oc fothr oc ra
ka alt sins likama haar | Til
forsta skyrdha skirls var tekn

A I - 146v

oc markt at the som the skurfi to
ko the waro gudz mæn oc aff gudz
folke oc ey andrir / oc giordos a
attonda dagh sidhan barnit var
fot badhe for thy at barnit haff
wir ofstadugt kot oc liff · firi at
tionda dagh oc ware liffs wadhe
æn thz tolde for nakon sarokka
Oc swa oc for tekn skulde · thy at
attonda daghen tekna thæn oc
winchga daghin som koma skal
æpther thessa værldena skipilse
thz al ganghe / oc hoz mz sinu da
ghe oc tha then daghen kombir
thu wardhz takit aff varo likamo
humutna thz / so incerucatis ær in
na vare naturu · oc alle ofæliks
likamans luste som mesta wald
haffwir nw innan thin kan mæz
sins som ingh skulde taka skyrda
skurf · oc giffuos thz gudz nadhe
mz thera skurf / at manen matte
sik bætir styra aff kotz sins lus
tu · æn han wilde siælffwir for tæs
se skal bodh var hina skyrda skurf
thy at hon war gudz til loff oc
mano til hiælp ¶ Æn at skurn
nakra ludh sina limi for affgu
dho alla the lunadh som hedh
nir mæn waro vanir / at gora
for thin thz forbodh var hina
¶ Æn hin wilde hedhnir mæn
haffwa thesidh vanio / at skæ
ra sik oc særgha for affgudho
thz til æru thesse andswar / at
diæfflar æru vthyrughis gy
rugh / at gudelikho hedher oc

wilia ledha manen thz til at han gøra
~~thin~~ thin thi hedhz som gudh en
samne hørir til / thz ær alzkons offr
oc alla hælst manzins blodh som
skyldast ær siælne oc samnydast
Oc thy vilia the ey stundom vetha
andsuar sino mano for æn the
offra sith eghit blodh ¶ Til annat
ær fult swarat tha wi taladho
om paska lamb issinir exodus Til
tridhia swaras at so sacramenta
the halgha kirkio haffdo innan the
gamblo laghomen gen swarado
sacramentum / oc ey som swa · so varo
dopilse / swarado skyrda skurf in
nan gamblo laghom · thy at swa
som sighz beda the sama dyrgh
oc krapt haffde skyrda skurf man
than tima som nu haffwir dopil
se · for vtan thz at himerike dyna
dis ekke swa thin so nu therma
¶ Vars hira likame som viggis
innan messone swarar paska
lamb som teknade vars hira lika
me ¶ Thera halgha kirkio scripta
malo swarado alla the skurfir so
inder haffdo aff vrenom thingom en
thot hwaro at the varo ey ren ful
komen ¶ Æfærinisir oc olnigh haff
do enkte sacramentum sik gen swara
de innan the gamblo lagom / thy at fær
inisir æru thz til skipade at giff
was / at thæn skal vara fulkomme
innan gudz tro · som thz sacramentum
giffs oc vardhz fulkomme aff thy
Oc for thy war swa skipat innan
the halgo kirkio først · at engin

skulde swara oppenbarlika for tro
na for æn han vare fæmdir / sidan
skulde hwar madhir framganga til 301
answara, oc bynda sik diærflika
til dödh for the hælgha tro skuldh
Nu gaffwos ekke fulkompna nad
man thin gamblo laghomen. Oc
for thy haffdo the ekke sacramen
tin som swarado kirkiona skirslo
Ey thogh skipar ma til thæs, ath
hwilken man hona tikir wæl til rod
dir han ma orædhir fara oc mz
fulkomne tröst vndir gudz dom / oc
til sit hymerike oc for thy at the
gamblo laghin gaffwo enga tæskons
nadhir thy war ekke sacramentum
giffwit mz thin som swarade kir
kionar ölaghith Thionalaghit ær ba
de skipat til at öka mænniskiona
naturu oc swa til tekn at gudz
son vilde förgha sina gudelika na
turu vidh vara naturu. ælla the
hælgha kirkio Innan gamblo la
ghomen varo hionalagh for forsta
skuld / oc ey andra. thy at ey var
æn tha gudz son föddir mz varo
mando. oc for thy loffuades man
thin gamblo laghomen / at madhir
matte skilias widh sina hustru
Oc scriffwa thet breff hwar som
kalladis libellus repudii Nu sidan
ihc xpc fæste thz bandh mz vare
naturu at han ær æwædelica sam
dir gudh oc sandir ma. tha ma
gho aldrigh thu hion skilias thy
at kristins folks hiona fælagh ær

thera andelika samfwgho tekn.
gudz sona oc the hælgu kirkio.
the hælgo kirkio vielsu som klar
ka tika swarade the skirsl oc vie
lir som prestir haffdo i thin gamb
lo lagho Til fiarda swarar at
offir oc skirslir waro ther til skipa
da at göra mænen lioughan oc
skipadan til gudz dyrk / aff allo
thy han matte hindra aff hænne
Nu varo the twæskons som ma
ne matte miskipa fra gudz dyr
kan / eet andelikt som ær synde
oc illa skipadhir hughir til gudz
oc annat likamlikt / som ær ore
lighet likamans ælle thera tun
gha som ma skulde vmganga mz
fför thz forsta hindhir haffdo the
offir som the skudo sik for syndhir
swa so for vantro / ælla madrap
ællar frænduna spial oy tha swa
at tæskons offir haffde nakon
krafft ælla dygdh / at lösa theru
syndhir oc forlata swa som wi
haffwa theru hælgu kirkio
sacramenta swa som döpilse oc
scriptamal oc annor tolik / vtan
the teknado thz ena offir som
alla syndhir skuldo lösa i thin
xpm som offradis for os a kor
seno Oc waro allir godhe mæn
fyrri waro then byrd lottakir
hans thro / oc teknadho hans
dödh mz sit offir / oc for tæssa
throna skuldo tha forlatos the
ra syndir / oc ekke aff nakro

the kraft ællr dygdh ſom them offr
haffde/ For æmat thiudhe likama
mistapade fra gudz dyrkan/ som
war likalik orenlighet varo the
skapadhe andra skurlor swa som
twattir oc tærskons/ Nu magho
wi mærkia at all tærskons vren
lighet varo antigia mz mano
slæktinum ællr mz thim thingom som
thom varo nær/ aff forstekdas ore
lighet var thz forsta nakorskons
folks dødhe/ thy at hwar man
haffwir naturlika stygh vidh dø
dhe/ oc dødheren mistapar lika
ma til vrenlighet swa som mad
ka oc fula mulsh oc dy/ The næst
malatu sot som saluftha mænis
kio fa aff fulo blode/ oc for thy
varo the vskirir oc mistapade
til gudz dyrk oc mana samuaru
som nær komo dødho folke oc
iffuir alt malatu folk/ Qwinna
komo oc manzsh vren thing
til badhe mz thera naturu mz
the æru mz barne/ oc man ma
nada motu oc swa for sinke
do skuld. oc for thy dom um
dos qwinor oskiror/ thuilike
thinna thim kombir nakot
tærskons til/ Oc for tærskons
vren thing som mane kombir
til antigia man sompne ællr
oc vakande mz vilia/ ælla for
sinkdo/ tha domdos oc thæss
kons man vskiri oc mistapade
til gudz dyrkan/ for thy at tær
kons thing mistapar manz
sins naturu oc gora ha ore
na/ For tærskons vren thing.

J thy at han nalkadis andro vre
nom thingom. var oc mannen oskir
oc mistapadhe at koma nar hæl
gho domum ællr gudz dyrk badhe
302 for thy at mæn æru ey vanir ath
hanla dyr thing/ taghe æpthe v
ren thing vtan the thwa sik for
swa oc for ty at mæn vyrda meer
the thing thz the formagha ey
alla tima til koma/ vtan alt men
oc for thy at mæn gato sialdhan
komit sik swa længe renferdu
gha at the nalkados ey tærskons
orenom thingom/ oc vordo opta vte
lukte aff gudz dyrk tha komo
the sidhan æptir lagha skurflur
swa som gothmyukare oc mz me
re værdelikhet atir til gudz hws
oc dyrk/ at the matto rædhas oc
iæffna at the haffdo hufft nakot
samblandh mz nakro thim thingom
som thim waro forbudhe/ oc vordo
swa mykilo meera gudz helghe oc wa
dans gudh slæktina oc hans hws oc
hælgha doma/ Oc waro tærskons
vren thing for thy forbudhe ath
hanla thim thz fram skuldo gan
ga til gudz dyrk/ thy at hedhnir
mæn offradho sinom afgudhom tholik
oren thing swa som manz sins na
turu blandh. oc qwinna manada
blodh oc ænor slik vren thing/ For
tærskons vren thing oskiri man
skirdo sik summe mz stenkto vighdo
vatne/ oc some mz thwat alz lika
mas oc sumie mz thy at the lukto sik
vte fra mano/ Til exempla swa
nus som nw var sakt/ mera vrenom 303
thingom hordhe til mere skurflur oc

offir oc swa myklo nakor synd var
mere / swa myklo mera skuldo ve
gha thz offir som firir the synd skul
de offras oc theas atto mano thuru
ogudelik thing synde war / oc firy
at waras hera folk haffde giort alla
marsta syndh. tha the forsagdo sin
skapara oc dyrkado en gylta kalff
for sannan gudh / tha wilde gudh at
thwilki thima the giordho nakra
tholika vgudelika syndh. tha skul
do the offra ena qwighu gudhi.
tæssa tudh / at the skuldo hona bræ
na alla til asko. thz til at tekna.
at affgudha dyrk skuldo all for
darffuas aff thera hiarta oc hug
oc at thz som giordis sidhan mz
tekkons offre / thz giordis thum til
aminilse thuru ogudelik the synd
ær som manghe ma göra samma
swa som eet landh ælla stadhr / oc
thuru mykelika hon ær gudhi o
tek

Rubrica J ihu xpi walsignadha
napin boghynas har the boken i
byblia som kallas josue / oc kun
gors i same bok thuru josue led
de israels folk offwir jordanis
flodh in j thalsgha landith. Oc
thuru han deladhe ætla skipte
landeth i blandh. xij israels slæk
tir / æptir gudz budh. thzta
wændhe war kære fadhr is
raels rauwaldr gudh til hedhers
Oc idhr atto sins gelskelighi sys
thro til hugnadh. thy bedhis
gut for hans siæl / Oc glömme
ey syndirskone som thzta skreff

Thz hændhe æp
tir gudz tiæna
ra dødh moysi
at gudh taladhe
til iosue nun
son. Oc fordho
moysi tiænara. oc sagde: Myn
thianare moyses ær dødhr stat
vp / oc offwir ganck tæssa iorda
nis flodh thu oc allir almoghe
mz tik in j landit / hwilkit iak
skal giffwa israels sonom allan
thæn stadh ællir iordh mon som
idhra fötir trodha / skal iak i
dhr giffwa. swa som iak talat
haffwir moysi fran lybano
oc öknine in til flodena eufra
ten alt ethæorum landh / in til sto
ra haffwit in til the solen bær
ghas skal idhr ændhe wara. en
ghin skal forma idhr mote sta
dha i alla idhra dagha. Swa
som iak war mz moysi swa skal
iak oc vara mz tik / iak skal
ække tik offwir giffwa / war trös
tir oc starkir / thy at thu skal
skiffta landhit tæssa folkeno
hwilkit iak mz swordno eedh
loffwadhe thera forfædhrom / at
iak skulle thöm giffwa thz lan
dit / war thy tröstir oc mykit
starkir at thu gömme oc göre
all the budordh oc lagh hwil
ke gudhz thianare moyses
tik bödh / thu skalt ey bögha
tik vppa högra æller wins
tra / at thu skulir vndirstanda alt
thz thu gör. Ey skal moysi lag

boken bortgan aff thinom munne
vtan hælder skal thu betænkia
laghen oc moysi budh natth
oc dagha / at thu thas hælder
mætte gøma oc gøra alt thz
j laghen scriffuit ær Se iak
sigher tik / var trøster oc starker
war ekke forfæradher oc rædz
ekke thy at mz tik ær thin
gudh j allom stadhom oc ærandom
til hwilken thu ferdhas wil
Ther æpter bødh iosue almo
ghans høffdingom sighiandis
gaan midwæght gynom wiltial
len oc sighen / til rædhen idher
kost oc idhra födho oc förtær
nigh thy at æpter thre dagha
skulin j offuergaa iordanis
flodh / oc skulen ingaa æghasko
landis landit / hwilkit war
hærra oc gudh skal idher giffua
Oc taladhe iosue til slæctena
som kallas rubenithe gadite
oc halffdelin aff manasse slæct
sighiandis · Amynnes the orde
hwilke moyses gudz tianare
idher bødh sighiandis Haar i
dhe hærra oc gudh haffuer giffuit
idhe landit oc rolighet tha skulu
in idhra hustrur / barn oc fæ
nadher bliffua j landit som moy
ses gaff idher twærs offuer ior
dans flodh / en offuergangandis
flodhena mz the andra slækt
en j skulen offuergaa flodhena
fram fore idhra brødhra
wæpnadhe oc starke / oc stridhe
fore them til thæs gudh giffuer

them fridh oc rolighet som han haff
wir nw idher giffuit Oc the mughu
besitia thz landit / hwilkit idher hærra
oc gudh skal them giffua oc thr æpt'
komme j atther til idhra ærffdela oc
skulin boo oc byggia j thz landit som
gudz thianare moyses idher giffuit
j dagh twærs offuir iordans flodh
mothe solenas vpganghs thz ær til
østher / tha swaradho the iosue oc
sagdo · alt thz thu haffuer os budhit
tha skulom wi gøra / oc skulom wi gan
gha æ hwart thu oss sændher Oc swa
som wi moysi lydughe warom j allom
tinghom swa skulom oc wi thik lydughe
wara · Men atenast astundom wi
at hærra gudh wari mz tik som han
war mz moysi · hwilken hælst mote
sigher thins munds ordhom · oc ekke
vilia lydha allom thinom budhom som
tik hændher at biudha · han skal
dø / æn thu bliff trøster oc gør man
ligha Rubrica Haar wttrykkis hu
ru Josue sænde spæara til ierico oc
qwinnan raab vnsatte theras liff j ...

Haar æpther sændhe iosue nun
son lönligha spæara twa mæn
sighiandis them / gaan oc marken
landit oc besen stadhen iherico Oc
skyndadho sik jæmskot the budhen
til stadhen oc ingingo til raab hws
som war rebuadh for the qwinno
som nw kallas en søta roos · oc thr
hwiladis the nar hne Oc wart
thz strax bebudath konunghenom j
ierico at naghre mæn aff isrls so
nom waro vm natz thinna ingangne
j stadhen til at bespeya landit · oc

iarnskot sændhe konungen aff ihe
rico budh til quinnona raab sigh
iandis | vtledh mænena hwilke
til tik kompne æru j thit hws. thy
at the æru sannelegha spejara vt
sænde at besee oc forspiria landz
sins skipilse oc lagheligheet. Tha
togh quinnan forwarpda mæn aff si
dis thim gömmadis oc sagde til ko
nugxsins budh Jak bekænnis at sa
dhana mæn komo til mik | æn iak
wiste ey hwadhan the waro Naar
stadz porthane tilluktos j morke
no tha gingho the mæn oc vth Oc
ey weth iak hwart the gingo | fil
folghe thim thy snarlika the thim
drænde oc gripe thim Æn j thy lat
raab mænene vpstigha j sit loffte
atla hörsthena j sino huse | oc offuir
holde thim thær wndher linskaffuer
hwilke thær ympnoghe varo / æn
tæsse mæn hwilke aff konungenom
wtsændhe varo at gripa spepa
rena | folgdho thim æptir in til
iordans wadh oc portana atir
strengdhos snarlica sidhan the vt
gangne waro Ey varo æn the
vndhan somndhe mæn wæl samp
nadhe | oc sæe quinnan raab gik
vp til thim j husit oc sagdhe til
thim Jak weth wæl at hærran
gudh haffwir idher giffwit lan
dit thy at mykin fasi oc rædhu
ghe ær fallen j os aff idher Oc
alle landzsens inbyggiara æ
ru swike vordhne aff idhrom
rædhugha Thy at wi hördho
hurulunda herran gudh torkade vat

net j rödha haffwet j idhro ingangh
naar j vtgingen aff egypto landh
oc hwat j haffwin thim twem konu
nghomen amorreorum giorth Seon
oc ogh som bodho annan varghe
widh iordans flodh | hwilka j dra
pen oc raddodos wi nyslik thetta
hörandis | oc wart hiærta wart
kranket oc næplegha war ande
j os i edhrom ingange | thy at the
dher herra oc gudh han ær mæk
toghir gudh offwan j hymblenom oc
hær nidhir j iorderike | oc thy swæ
ren mik eedh swærradis om e
dhan gudh | at swa som iak haffwir
miskundh mz idher giort | swa gio
ren oc j miskundh mz mins fadhers
hws Oc giffwin mik eet sant tekn
at j frælsen min fadhir oc mina
modhir | mina brödhir oc mina
systra Oc alt hwat som hörir
thim til höre | oc frælsen wart liff
aff dödhenom Mænene swarado
hæne sighiandis wart var siæl thz
ær wart liff for idher j dödhe tha
likawæl om thu ey fortaper oss
oppenbarandis os Naar hærran gud
giffwir os landit tha skulom wi j tik
göra miskundh oc sannindh Oc thy
æptir sændhe raab mænenar vt
om murene gönom eet fynster | thy
at hennes hws war inbygdh mz
stadz murene | oc sagdhe quinnan
til thim. gaan vp j barghe at the
som æptir idher foolia atirkoma
dis skulu idher ey koma til mo
tis | oc bliffwin j barghomen lönli
gha j tree dagha til tess the ko

ma i garn / oc sidhā skulē i gaa edha
rætta wægh. Qwinnene sagdho til
raab. menlöse oc vtā skuld skulo
wi wara i thasso eedh / vtā hwilko
thu haffwir os förmanadh om sina
ar / At os ingāgandis i landith
sant wartekn wardhir betekna
vtā thætta sama rödha silkis togh
it ælla repit / vtā hwilko thu oss
vtlaat gönō fönstrith / Thz sama
rödha silkis togh ælla rep / oc
at thu samansankar thin fadhir
thyna modhir / brödhir oc systra
vtā thine næste slækt in i thit
hws / hwilke thz vtgaar dörena
i thino huse than skal sik siælff
wo saker vara / hans blodh skal va
ra offwir hans huffwodh. Oc wi
skulo thæs lotlösa wara / æn
allas theras blodh so æru mz
tik i thinu sit beplikto wi theris dödh
offwir waart huffwodh. Om the
naghor röra ælla omakar oss
warwetlighi / Tha swaradhe
raab sighiandis wardhe alla ledhis
som i taladh oc sakt haffwin. Oc
lat hon thæn ferdhas. Strax vp
hængiandis ælla vp bindandis rö
dha toghit ælla repet i fönstrit
som hæn förelagt war aff speya
romē. Oc the sughu vp i bærghē
thz bliffwandis i tre dagha til thæss
the atir komo som the æptir fölgdo
oc finga wille. Oc haffdho the
them æptir spört i allō vægho oc
funno them ække fina. Oc sidha
gingo the atir i stadhē jericho
Oc wndhanaas speyarana gingo

nidh aff bærghomē. Oc offwir gan
gandis flodhena oc komo til iosue
nun son / kungörandis honō alt hwat
vtā them hændhe i sin wægh. Oc sag
do ytermere / Thæn gud haffwir thz
landit giffwit i wara hændir oc
waldh. Oc alle landzsins inbyg
giara æru aff storō ræddughta
nidhir slaghne. swa som engha
makt haffwandis ælla kraft

Huru israels söner gingo offwir
iordans flodh oc i landit iii capitulum

Iosue tha han hört haffde budha
nas ordh. stodh han op om nat
tena / thz ær i daghradhene. Oc
rördhe thæthin / thz ær folkit i
thætlomē varandis / oc vtgingho
the aff stadhē sechim. Oc komo
til iordanē / Iosue oc alle israels al
mughe. oc dwaldos ther i tre da
gha. Oc æptir the tre dagha gin
go sendebudhē midhwart offwir
all thætle beghinnandis ropa sighiā
dis. Naar i seen idhir herra oc gudz
ark oc prestena aff leui slækt ar
kena bærandis / tha stan vp oc
æptir fölghen them som föregaa
oc wari mælla idhir oc arkena
thu tusandh alna rwm / at i fær
ran see maghen vægen om hwil
ken i skulē ingāga / thy at i haff
wē ække til forena gangit then
vægen / Oc vaktin idhir at i ække
nalkes arkenne. Oc sagde io
sue til folkit / Varē helghe thz æ
sunnetten ække idhir mz andro husf
tru thy at morghon skal hærran
gudh göra vndhersamlikin tingh

A I - 150r

blandh idhr Oc sagdhe iosue til prs
tana, taghen fridzsens arch oc gan
gen fore folkeno. Prestener gior
dho som budhit war Oc toko ar
chena oc foro fore almoghanom Tha
sagde hanom gudh til iosue J dagh
skal iak begynna vphöghia tik j
allas isrls asyn. vppa thz at the
skulu vetha at som iak war mz mo
ysi swa ar iak oc mz tik | oc thu bind
thu prestome at the bærin fridzsens
arch Oc sigh them swa | tha j ingan
ne aren en deel j iordhanis watn
tha bliffwen qwar standandis | Oc
sagde iosue ytermer til isrls söner
Gaan hit oc hören idhr herras.
oc gudz ordh | J thesse matto skulen
j wetha at hanom liffwandis gudh ær
midhwækt j idhr Oc skal förstöring
ra j edhre asyn thessa landz hema
Cananeum | Etheum | Eveum | pherese
um | Gergeseum | Jebuseum | Amorreum
See alla werldenas herra fridz
arch skal idhr före gaa offwer iordans
flodh. til redhen ty xij män | aff xij
isrls slækte swa at aff hwarye slækt
vari en man vtwaldhr Oc thentidh
prestener som bæra alzmæktoghe gudz
arch. sætia sina fötir j flodhenas
vatn | Oc watnen som nidhr æru lö
pa vt sin vægh oc nidhr skal Oc thz
offra watnet bliffwir j sik försam
lat stadugt | stadugt bliffwandis j en
hop som eet bærgh Oc swa vtgik
alt folket aff sinom tiældom til at offer
ganga iordane | oc prestene som ba
ro archena fardadhos före them oc
ingingo j flodhena oc thera föther
waro nw som næst vaatte aff flo

dhen vpsiolkis j sinom strandom thy
at sadis tymen til standade nær
watnet ær mæst ~~bleff~~ | bleff off
vankomandis watnet j en stadh
som nakot högt bærgh sinnandis
langt j landit til then stadhen som
kallas edom Oc j til en annan stad
som hetir sarthan. æn thz vatnit
som war til nidhers | nidhr flöt til
öknena j haffwit. hwilkit nw
kallas thz dödha haffwit til thess
thz bort wanskadis allaledhis
oc folkit natkadis in moth flo
dhine | æn prestene som baaro
gudz arch stodho vppa törre ior
dine | midhwækt j iordanis flodh
vp skörtade Oc alt almoghen
offwer gik törskadha ælffwena mz
torrom fotho Rubrica fiardhe ca
pitulum huru hanom gudh bödh xij
män skullo bæra aff iordane tolff
stora stena. oc iosue bödh bæras
thz j gen andra xij til aminilse
j ewnugh tidh israels sonom

O ch tha almoghen alt haff
de offwir gangit flodena
talade hanom gudh til io
sue | bindh them xij vtwaldha
manom aff xij slæktir | som förra
ær sagt at the taghe xij sirdaf
tu stena aff iordanis flodh | the
som prestens föther stodho midh
wækt j törre flodhene | hwilka
stena j læggia skolen j the stade
nom | thwar j vpsæthim edhre tiæl.
fförsta nattena iosue lat kalla
til sik the xij vtwalda män | aff
xij isrls slækthe | sighiandis til
them | gaan til idhars herra gud

arch midhwarf j iordanis flodh Oc
bærin tædha hwar føre sik en sten
vppa idhro skuldro æptir thy som israels
slækta æru xij at the wari før eet
tekn jblandh idher Oc naar idhre
søner æller barn spøria aff idher
morghon oc sighia swa huat
the stenane haffwa betydha tha
skulin j them swara oc sighia Ior
danis vatn nidher skadis oc bortor
kadis føre guds sens ark hwars
tha folkit oc arche gik offwir flode
na medh torro fotho Oc før the
sakena skul æru thesse stenane
hær laghdhe israels sønom til æwerde
likit aminnilse The xij mænene
giordho som iosue them budhit
haffde barradis aff iordanis grund
[struck] midhwarf aff torkade
flodhene xij stena som hwarn guds
them badh æptir thy som israels slæ
kter æru tolff Oc laghdho stena
na j stadhe hwar almoghin twel
lade oc lath iosue j sama stadh
læggia andra xij stena j iorda
nis flodh midhwarf oppa grun
den hwar prestenes føter stodho
som archena baro hwar the stena
æru liggia j thima nærwarandis
dagh En prestane som baro ar
kena stodho j iordanis midhwarf
swa lenge alt thæt til førsagdha
skedhe oc fulkompnadis Oc thz som
iosue til folkit taladhe vppa guds
wæghna Oc moyses honom æn
lifwandis haffde sakt oc ath al

moghin gik swarlika torfotter offwir
flodhena Oc mz thinnidh alle waro
offwirgangne oc guds arch mo mz
prestener før almoghanom twælikis
guds søner Oc ruben oc halff slækte
aff manasse gingo føre sinom brødh
rom oc israels sønom som moyses them
budhit haffde Oc xl· tusandh strids
man deladhe oc skikkade j sina sperz
ser oc skipilse oc gingo offwir mar
kena slattena Oc barnsthe ey fiar
ran stadhe iherico J them daghenom
giordhe hwarn gudh iosue storan
thz ær hedhir samlighen oc j wordnit
haffwandis j israels almogha at the
skullo honom rædhas som the før mo
yses rædhdo naar han lifdhe
Glosa ær markiadhe at j biblia
scriffwas opta mangh thing før æn
the giordh æru Oc twært amoth
scriffwas the æftte so før skedhe
Thran gudh taladhe til iosue sigh
iandis budh prestomen som bara guds
sens arch at the gangin vp aff iorda
ne hwilke strax badh prestomen sigh
iandis gangin vp aff iordhanne Oc
thentidh prestane barrandis archena
vp gingho oc begynnadho trodha
oppa torra iordh· tha komo vatn
nen j gen j flodhene vppa grwnden
Oc flodhe æptir sine sidhwænio
rinnadis oc folkit gik vp aff iordans
flodh· tionde daghin j førsta mane
dhe sathiadis sin twel j stadhe som
kallas galgalis vppa østra sidho
na mote iericho stadh Oc iosue

sitte ælla lagdhe j galgalis the
tolff stena hwilke vptaghne va
ro aff iordanis flodh Oc sagdhe til
israels söner Naar ether barn at
spörria sina förfædher j æptirko
mando daghom at sighia hwat
haffua thessa stena [illegible] til sik thy da
tha skulen j them [illegible] lära sig
iandis / Offwir thorra flodhenas
grwndh gingo israels söner j ior
dhane thy at wor herra oc gudh
borttorkade vatnet j ware asyn
til thess wi alle offwir gingho / so
han til förena giorde j rödha
haffwet til thess wi offwir komo
vppa thz / at alt iordericis folk
skulu lära oc vndirsta hwars
gudz starkasta hand oc makt
oc at j skulin oc rædhas hwan
gudh j allan tyma Sextepte ca
pitulum hurv iosue vmskar israels
söner annan tidh / oc for hwat sak

Thz æptir sidhan alle amor
reorum konungar som boodho
offwir iordhanis flodh til wæstra
plazen Oc chananeus konungha
the som athanderis varo strandir
na nærst stora haffwit / thordho
oc besporde at hwan gud haffde
torkat iordanis flodh j israels söner
asyn til thess the offwir gingo / tha
vordho theras hiærta bedröffdh oc
förskrækt sva so the haffdo nær
döthe warit Oc syntis ey andhe j
them / aff the rædugha oc fasa som
the vnffingho aff israels almogha in
gangh / J them tymanom talade hwan
gudh til iosue gör tik sten kniffwa

oc vmskær israels söner annan tidh.
Josue giordhe som hwan honom
bödh Oc vmskar israels söner the
vppa eet litit bergh. Sake for
hwilka thessen andra vmskyrde
vart ær thessin / thy at alle stridz
mæn som vtgingo aff egypto land
bliffwo döthe j ödhkenne Oc the
varo alle vmskorne Æn the
mankönis som sidhan tilökttis j
xl aar j sama ödhkne . bleff v
tan vmskyrdh Oc lat thy iosue
nw æptir gudz budh oc wilia
them vmskæras / oc sidhan the
waro alle vmskorne bliffwo the
stadheliga j sin tiæl til thes the
helados oc wordho starke Oc
sagde hwan gudh til iosue j dagh
haffwir iak idher aff hænt egypti
förekast ælla smælighet . Thy at
israels söner varo nyskit mæsta
tiwgho oc försmade j egypto
land Oc kallas then staden gal
gala til nærwarandis dagh. Oc
bliffwo israels söner j galgalis
oc giordho phase . thz ær paska
högtidh / fiortande daghen j them
manadhe alt in til afftanen j
markene oc bergthome widh
staden iericho / Oc aato israels
söner the æptir landzsens sedh
æller iordhwæxt Oc annan da
ghe osyrt brödh / oc annat bröd
aff clarasta myöl thwaræ j en
thy kaneligha bakningh / som
sökerkakur æller annat tolkit
æptir theras sidhwænior / ælla
oc clarasta myöl moos oc sænge

la brydhit som the haffdo j öknene
ther wanz stadhis thin æpther thæn da
ghen the atith haffdo aff landzsins frukt
oc iordh wæxst Oc aato israels söner æp
ther than dagh chanaan landz ækers
frukt j thz nærwarandis aaret / Oc
hænde at josue nær han war stadhder
vppa markene vtan för stadhe ierico
oplyffte han sin öghon / oc saa han en
man staa mote sik, hallandis with
draghit swerdh j sine hand Oc gik
josue honom til motis oc sagde / hwat
hallir thu före thu oss til ælla warom fian
dom / Mannen swarade ække ær iak mo
te idher, æn iak ær höffdinge för har
rans almogha oc hans stridzman Oc
nw ær iak ther kome idher til hiælp,
tha nidherfiol iosue til iordhena vppa
venan Oc tilbadh ængilen mz wördh
nigh sighiandis, hwat talar ælla byu
dher min herra synom thiænara Ængelin
swarade / lös thina sko aff thinom fo
thom thy at stadhen j hwilkom thu star
ær hælagher Oc iosue giordhe som
honom war budhit Rubrica huru
gudz ark war burin kring om
jericho, oc muren fiol nidher vi

Stadhen jericho war Capitulum
tillæster oc beskermadher
för twadugha skul som the haff
do aff israels sonom / oc enghin dyrff
dis ingha ælla vtgha aff stadhen
Oc taladhe herran til josue sigh
iandis Se iak haffwer giffwit ihe
richo j thina handher oc stadzsens
konungh / oc alla hans starka strids
man / gaan alle starke stridzman
kringh om stadhen / entidh om da
ghen Oc skulen j thetta göra j sex
dagha / æn om siwnda daghen sku
lu prestane tagha vij basuner
hwilka the plægha bruka
om gyl lene aaret oc skulu
gaa næst för fridzsens ark Oc
tha skulum j siw resor gaa kringh
om stadhen Oc presta skulu blæsa j
basunne / oc naar basunenes lyudh
gör langdrægligt oc skarpt j idh
ra öronom / tha skal oc alt folkit ro
pa til samans mz störste lyude ælla
röst Oc skulu tha stadzsins mu
rar nidherfalla til grunden Oc sku
lu stridzman tha ingangha j stadhen
hwar j sin stadh ther han standan
dis ær mot stadhen Tha kalladhe
josue nwn son prestane til sik thom
sighiandis, taghen fridzsens ark
oc andre siw prester taghen vij
gyllenes aars basuner oc gan
gen före gudz ark Til almo
ghen taladhe / oc iosue sighian
dis gaan oc kringh læggen
staden gangandis wapnadhe fö
re gudz ark / Oc tha josue haff
de framsakt thessen ordhen Oc
vij prester mz vij basuner blaas
to för fridzsens harrans ark,
oc allt almoghen vapnadher gik
före arkene / æn ther andra fol
kit fölgde æpther arkene Oc
basunena giffwo alla til hopa aff
sik starkt lyudh Josue haffde

til förena budhit folkens sighiandis
j skulin ekke ropa / oc ey skal idhra
röst höras Oc ey hæller nakot til
gætter nakot maal ut ga aff idhrom
munne til thes then daghen komber
j hwilkom iak idher skal til sighia at j
tha skolen ropa oc giffwa röst fran
idher Thær æptir gik gudz arch en
tidh hwan dagh kringh om stadhen
oc kom j gen j tiælden Oc bleff ther
Oc vpstodh iosue om nattena oc
prestane toko gudz arch / oc vij aff
the prester toko siw basunar hwil
ka the plæghado bruka om gylle
ne aaret Oc gingo före herrans
arch oc gangandis blæsto the stark
lika / oc wæpnada folket gik före ar
chene Oc menoghe almoghen gik
æptir / oc blæsto j sin basuner Oc
gingo the vm stadhen then andra
daghen ena reso / oc komo j gen til
tiælden Oc tessa lundh giordho the
j sex dagha Sywnda daghen bitti
da stodo the vp gingo vm kring
stadhen æptir thy som före lagth
war Oc giordho the siw varff om
staden gangandis / Oc j sywnda vm
gangen tha prestane blæsto j sina ba
suner talade iosue til allan israels al
mogha sighiandis / Ropen nu högt
aff alle makt thy at herran gud haff
wir idher nu giffwit stadhen oc skal
thenna stadhen vara bansatter oc alt
thet som j stadhen ær tilhöre herranom
gudhi losa thetta banet mærkir
at enghin matte widh ban / thet ær
widh sith liff nakot tileghna Æn
ensame losa quinnan raab / oc alt
thet som j henes hws ær skal liffwa
thy at ho vndangömdhe war sende

budh hwilka wi vtsendom at spæia
stadhen Æn vakten j idher at j ey na
kot mistan tingh rören j thy som j
idher förbudhit ær / oc warden saker off
wir trodhadis budhit Oc alle israels
almoghe vndher syndene komo j
mysken bedröffwilse / Æn hwar som
hælzst ær gull silffwer kopar mal
meer oc iarn thet skal wighias
gudhi Oc læggias j hans skat ær ...
lighiande fæ Nw ytherme nar
alt folkit ropade oc basuner clang
gado / oc lywdit oc röstene skarra
de j örome blandh almogha tha
midher fiollo stadzsens iericho mu
ra om allan stadhen Oc israels almo
ghe oc stridz mæn hwar aff sinom
stadh ther the stodho gingo twærs
in j stadhen oc offwir wnno hona
drap alt thet j stadhen var man oc
oc quinnor / yngesta barnet oc aldro
gamblasta mænniskior / enghin sparan
dis fæ oc fiær asna oc alt thet som
liff haffdhe drapo the j swerdzsens
munne / thet ær mz swerdsins ödd
Tha talade iosue til the twa mæn
som förra haffdo bespeyat stadhen
ierico Gangin in j losa quinno
nas raabs hws oc ledhen hana wth
mz allo thy hona tilhöre oskaddo
som j hene loffwat haffwe mz be
sworno edh Oc iæmskot ingin
go mænnene oc vtleddho raab
oc hennas förældra brödher oc sys
tra fræalsandis allan hennas boskaps
thingh Oc hennas slækte latho the
vtan israels hemma oc tiæll bliffwa
æn stadhen iericho oc alt thet j sta
dhen kunne finnas förbrændo the
mz eldhe vndhantaghno gull oc

silffwer madhm kar oc iærn hwilkit
the til vigdho hærans fatabur. an
raab lösa qwinnona oc hænes fa
dhers hws Oc alt thz the ægha
dis warro lat iosue liffwa oc boo
Oc visthas til narwarandis
dagh midhwalt i israels almogha
for thy at hon lönte oc vndhan
gömde theris sændebudh oc spe
hara offwer stadhe iericho i the
timano swor iosue banz
maal offwer iericho sighiandis
forbanadher wari then man
for gudhi hwilken til byriadher
vp resa ater vpbyggia iericho
stadh varthe hans förste son
dödher naar han læggher grund
wallen Oc naar han vpbygger
porthana tha bliffwe hans y
ngsta barn dödh hwilkit oc
hænde æptir mangh aar Oc
war thæn gudh maz iosue oc
hans nampn wart kunnoght oc
vitwt offwer alt landith

Rubrica hwru than wart döm
dher som brööt budit taghandis
lönligha aff roffwit i ierico vii ca

Israels söner offwer trodho gudz
budordh taghandis thz som gu
di war til wight Oc pr[illegible]
illo almoghans til hwilket en
man enast giordhe thy at achor
charmi son hwilke forfadher wa
ro zabdi oc zare aff iude slæct
togh lönligha nakot aff thy som
forbudhit war Aff hwilko hærran
gudh wart vredher mote israels sö
ner i thæn daghenom sænde iosu
e aff ierico nakra mæn i mo
te stadhe som kalladis hay ligh

gghiandis widh stadhe som kallas be
thauen hwilke östra wæghen lig
ghir widh staden bethel sighan
dis til them Gaan vp i landith
oc bespeyen stadhe hay Oc att
thz landit Mænene fulkompnado
hwat budhit war oc komo igen
sighiandis til iosue Ey ær behoff
at aller almoghen kome til stridh
mothe stadhen hay thy at ymp
nogh ær at thu gör try tusand
folk tith sændis til at nidherslaa
thæn stadhe Hwi skulle aller
almoghen fulfænghligha thz om sik
nödha mothe ey mangha fian
dhe, Thær fore sænde iosue moth
stadhen hay try tusandh stridz
mæn hwilke i litle samfærdhugh
til wændho ryggen oc vordo aff
slaghne aff stadzsens hay stridz
mannom oc nidherfiello aff iosue mæ
sex oc xxx dödhe Oc æptir fölg
do them fiandene fran hay stadz
port in til sabarim the narkena
thz the flyddo Oc wart thær aff
hiærtath i almoghans nydhit för
færadh oc ræddogth som flytandis
watn Oc iosue skrindir sleth sin klæ
dhe liggiandis a iordhinne nidherbögh
dher för gudz ark aff aptan in til qwal
len bådhe han oc alle the ældste mæ
aff israels söne, læggiandis aska oppa
sin huffwodh Oc saghdhe iosue O
wi hærra oc mi gudh wee ær mik
hwat ær thz at thu wille offwerleda
thætta folkit iordans flodh oc oss
antwardha i fiændha handher som
æru thæsse amorrei hwilke os
nw magho förtappa O hærra gudh
haffdho wi nw annan wæghen

iordane bliffvit the wi varo O min
herra oc gudh hwat skal iak sighia
seandis isrels almogha fiendhome
theras ryggha til wenda / oc Ca
nanei thætta horandis mz alt landit
mz them / forsambla sik j en hop oc
kringslaghandis / aff ierapa waart
napn oc amyndilse mz dødhe thær
aff iorderike O herra gudh hwadh
gør thu thino mækstogho napne tha
sagde herran gudh til iosue Statt up
hwi ligger thu nidher bøghdher pa ior
dhene isrel syndadhe oc haffwr offwer
gangit mitt frændzskap / the haffwa
taghit aff thy som undhir ban var for
budhit Oc stulith oc lughit oc lønli
ga gømt j bland sin kar ællir ægho
dela. Ekke kan isrel mote sta sino
fiandhom / utan haller for them fly ty
at isrel ær smittadher aff forbudhno
godze / Oc ey skal iak nw ytermeer
wara mz idher til thæs then næffs
ther wardher ællir swndher gnaghen
som syndena giordhe Statt up oc
hælgat gør folkit / oc sigh the gøren
idher hælogha til morgon daghe ther
ær bliffven o smittade j edhart thio
nallagh Thætta sigher herran isrels
gudh / bandz giærningh ær midwalt
j thik isrel Ey formaa thu standha j
thynes fiandha asyn. til thæs then
franskiles aff thik som smittadher ær
j thesse syndene Samlens thy biti
da morghon alle mz idhre slæktir.
Oc hwat hælzst slækt lothen uppa
faller tha ut lethin frændzskape
ther næst huset / oc sidhan lat lothen
gha offwer mannin j huseno / oc hwil
ke thu kan vara som lothe begrip

j thæsse syndhinne han skal mz eldhe
brænnas mz alla syna ægho dela
thy at han offwer trodhit haffwer herrans
budh Iosue aptidher herrans budh upstod
bittida oc samlade til hopa allan
isrels almogha mz theras slækte
Oc wart iuda slækt befunnen j thesse
syndinne / oc iude slækt vart rannsa
kat mz lothe offwir theras hws
oc frændzskap Oc fandz syndhe
nær zare / oc tha lothen offwirgik
hans hws kom lotin til zabdi / oc
tha hans hws omskiptis mz lothin
tha vart achor Carmi son begripe
j syndenne / hwilkes forfædher varo
zabdi / oc zare aff iude slækt / Oc
sagde iosue til achor / min son gør
æro herrano isrels gudi. bekænns the
na synd / oc sigh mik hwat thu giort
haffwer / oc dool enkte for mik Achor
swaradhe iosue sighiandis / sannelighe
iak haffwer syndat mot herrano isrels
gudi / oc haffwer iak giort saa oc swa
Iak fik see j bland roffwit j iericoo
en mantil rødhfargadhan gantzska
godhan / oc silffwer hwilkit wogh
cc. siclos Oc ena gulskena gull
bardhio / væghandis femtio syclos
oc girnandis iak them oc togh bort
lønliga undan gømde / undher io
rdhinne mot j mydelith til mit tiæl
æn silffweridh lagde iak j ena
iordh kwlo / thær fore sænde iosue
syna thiænara hwilka snarlighe
lupo til hans tiæl Oc funno alt thz
undangømt som war gull oc silff
wir uppa samma stadhe / oc borth
toghot aff tiællet bærandis til io
sue / oc alla isrels almogha wor

kastadis ther fore gudz arch. Nu iosu-
e togh achor zare son oc silffrit
mantelin, gulstangena, hans
söner oc dötter, fæ oc fæar, asna oc
hans tiæl oc allan hans boskap
Oc alt folkit mz iosue ledo oc
baaro alt thetta til dalen, than so
kallas achors dall Oc sagde iosue
til achor, Æpter swa ær at thu haf-
wir oss bedröfft, tha skal hæran
gudh tik bedröffwa i thænna dagh
Oc stenkastadis han aff alla israels
almogha, oc alt thet hanom tilhörde
förbrændis mz eldenom, oc samankas-
tadho the offwir hanom ena största ste-
nerös thwilken ær bliffwin til nærwa-
randis dagh, oc gudz vredhe fran-
wændis israels folke Oc kalladis
than stadhen achors dall til nær-
warandis dagh. Thær æpter star
huru gudh vppenbarade iosue,
huru han skulle offwirwinna sta-
den hay, attonde capitulum

Thær æpter sagdhe hæran gudh
til iosue war ekke rædder
oc dröffs ey enkte, tagh mz tik
menoghetena aff stridz manno-
me Oc vpstandandis fardhas
vp til stadhen hay See iak haffwer
giffwit i thina hændher oc wald
konungen mz stadhenom folkit oc
landhet oc skal thu gora mz sta-
dhen hay oc theres konungh som
thu jerico giordhe oc thæs stadz
sens konungh, thu skalt sætha
försaat stadenom vppa bakæ æpt-
er Oc vpstodh iosue oc alle stridz
mæn oc hæren mz hanom at the
skullo vpgaa til hay Oc sændhe

han om natta tiidh xxx tusandh
vtwalda starka stridz mæn sighan-
dis til them, sætthen försaat bak o
stadhen oc gan ekke længher bort oc
waren altidh wær til redho Nu iak
mz thet andra stridz folkit bliffwm
mz mik Oc gangom wi mothe sta-
dhenom vppa andra sidhona twærs
aff idher oc thaa tidh the aff stadhenom
gangha æpter oss som the förra gior-
dho tha wilom wi fly vndhan til thes
the os æpter fölghiandis æru langt
fraa stadhen kompne, the skulu wel
tænkia at wi allaledis wilom vndan
fly som wi til förena giordhom Oc i
seen os fly oc fiændana os æpter
fylia, tha stan vp aff idhro före-
sato oc skefflen stadhen, thy at hæran
gudh skal stadhen giffwa i idhra
hændher Oc tha i gripit haffwen sta-
dhen, tha vptændhen elden vppa han
oc göre all thing som idher budhit
ær oc æpter thessen ordhen lat iosue
stridzmænenar gaa i sin halldh oc
försaat Oc bliffwo the standandis
mælla bethel oc hay widh westra
platzsen widh staden hay Nu iosue
bleff the natthena i midhwælt
blandh israels söner, Om morghonen ther
æpter stodh iosue bitidha vp oc vt
walde sik stridz mæn til följdhis oc
gik vp mz the ælzsta mæn främst i
spetzsen i hærin, kringh sattir mz
stridz manna hiælp Oc thæn tidh the
komo oc vpgingo mote staden tha
stodho the vppa norra sidhona vid
stadhen Oc war mælla them oc stadz
een dall. ffæm tusandh man haff-
de han vtwalt oc skikkat i försaat

martta bethauen oc hay | vppa ves
tra wæghe gen ællir than andre
hæren · drogh sin spetz til norodh·
swa at the ytterste i thin mykla
skara vtrækte sik til westra wæ
ghin widh sama stadh | Tha gik
iosue i the nattena midhwakt i
dalen · hwilkit konunge aff hay
seandes skyndadhe sik snarligha
om morghonen | oc vtgik mz allo
stadz sens hær Oc vænde sin spetz
mot ökneno | oc ey wiste han ath
försaat waro hono vppa ryggen
Tha iosue mz israels almogha drogho
vndhan | latadis sik vara mykit ræd
dha oc flyddo vt öknes wæghen som ær
til öknena Oc the som aff hay va
ro mz sino konungh | ropado alle
mz höghe röst sik inbyrdis styr
kiadis oc dristandis | æpter folgdo
frilika sina fiændha Oc nær the
varo vtdraghne langt fran stadhen
oc ey en stridzman atir bleff i hay æl
ler bethel | vtan hætter alle aff hay
oc bethel æpter drogho israels söner ·
thin iæghadis oc swa hastelika dro
gho the vt | at stadhena bliffwo öp
ne standadis oc offwirgiffne Tha ta
lade hærran gudh til iosue lyfft vp thin
sköldh | then thu i handene haffwer
mothe stadhen hay thy at iak skal
thik giffwa stadhin Oc thimodh iosu
e oplyffte skölle twærs offwir stade
thyt som förssaathe sik lönlika göm
do | vpstodho thera stridzman snarli
Oc fóro til stade | tughadis han oc
brændho hono · æn stridzmannene
som iæghado iosue oc israels folk sa
gho til ryggia | oc fingho see röken
vpstighadis mot hymelen wordho

förfærdhe oc kunno hwarghen vi
ka ællæ fly hit ællir thit | thy at
the wal mærkto at the som flyt
telighe vndan flyddo skuldo mz
alffwara atir koma Oc nær io
sue oc allir israels almoghe saagho
at stadhen var offwirwnnen | oc
röken vp gik i skyn · wændo
the sik om oc slogho hay stridz
mæn | thesliks oc the som stadhen
brænt haffdo · gingo vt fran sta
dhen mot fiændona vppa thera
sidho oc slogo oc fördarffwadho
hwat förekom Oc saa vppa badha
sidhor dödgadho the sina fiænda
at ække en man aff swa storo ska
ra kunne ælla förmatte mz liffwit
vndhankomo | konungen aff sta
dhen hay · gripo the liffwandis
ledhandis han til iosue Oc sidhan
alle the som til förena för iæghat
haffdo israels söner flyadis i ökne
na waro nidhdræpne | oc midh sværd fal
ladis dödz slaghne i sama stadhe
Tha atirkomo israels söner oc slo
gho alzskona liffwandis hwat thz ist
thz war i stadhen Oc the som dræp
ne varo vppa then daghen | mæn
oc qwinnor | waro xij tusandh
manniskior aff stadzsens hay ·
inbyggiarom | æn iosue nidherdrog
ække handhena hwilka han haff
de vprækt | hallandis sköldhen
til thess alle dræpne waro some bo
dho i hay Allan fænadhe oc roff
vit som vnfangit war i stadhen
hay | skiffte israels söner iæmlika
mællan sik inbyrdis som hærran
gudh haffde iosue til förena budhit
Oc lat iosue stadhen allaledis fyk

brænnas oc giordhe stadhen som ena
æwærdheligha griff/ æn konungen
lat han wphængia j en galgha
in til afftonen oc solbærgningena
Oc bødh hon sidhan nidhertakas
oc kastas j stadz sens ingangh
latandes vppa hono kastas eth
størsta steenrør/ hwilket steen
rør æn bliffwir til thenna nærwa
rande dagh. Oc sidhan vpbygdhe
josue altara gudi til loff vppa
bærghit eebal/ som moyses gudz
tiænare budith haffde israels sønom
Oc ær scriffwit j moysi lagbook
at altaret skal bygginas aff ste
nom/ ekke nyghiornom ronom
thz ær ey hugnom ælla gropatho
vtan enfaldogho oc slættom som
the aff jordhinne vptagas/ oc off
radhe josue offer æptir moysi
lagh. oc lath josue scriffwa oppa
altaris stenana deutronomium
swa kallas moysi lagbok hwil
ka han haffde ladh vttydha oc
lasit for israels folke/ oc vppa thin
tidh stodho aller almogen. Oc
ællis mæn aff israel hærtreffwa
oc domara vppa badha sidhor
widh archena j presteres asyn som
baro arkena/ saa vtlændinge
som inlendis folk/ hælfften aff
folkit stodho nær bærghit gari
zim Oc annar hælfften widh bær
ghit hebal. som gudz tiænare
moyses budit haffde/ oc forsth
gaff han folkeno welsignilse oc
thær æptir las han ordhen som ty
do welsignilse oc forbannilse/ oc
alt thz som scriffwit war j lagha
nas bok/ oc enkte bleff oræzth

aff allo thy som moyses bødh warda
vtan hælla lat han annantidh læra
alt samman j alles israels almogha. oc
menoghetene for quinnom/ oc iæm
wæl klenom barnom oc framanda fol
ke. hwilke j blandh them bodhe

Rubrica Huru gabaonite folk klok
lighæ warnadho sith liff moderna æpter

Ghiutidh thætta ordlogh oc hanter
ningh som josue giort haffdhe
bespordis wit ofwer landen Samblad
sik til hopa konungana som bodho
twærs offwir jordanem/ oc the som bodho
j bærghomen oc dalomen widh siøo
na thz ær sinaa watn. oc stora haffs
strandena Oc tha konungana som
bodho widh libam bærgh ethens
oc amorreis Cananeis / pherezeis
oc eueus Oc gebuseis. oc gingho
til endrækteligt raadh oc wilia
at the skullo stridha mote josue
oc flærstam israels almogha/ Æn thz
folkit som bygdhe oc bodhe j gaba
on. tha the the hordho hwat josue
haffde j iericho oc hay/ tha tænkto
the klokelika sik inbyrdis gørandis
raadh huru the mattho warna sith
liff/ oc lagdho til samman kost oc fortær
ningh brødh oc sofflet/ j gamla lap
padha sækkia lagghiandis vppa asnar
Oc wijn flaskor gambla oc klabba
dha osynlighin forstøtta oc plughadha.
vppa føtherna gambla vtslitna oc
skrynkna skoo/ til tekn at the gamb
la waro/ oc kladdo the sik inz gamb
lom vtslithnom kladhom/ oc wanskapa
dhom. brødhit theras war haart oc
møgloth oc sirundher knosat j smaa
smolor oc bruthit j skrappomen
Oc swa dane mæn som nw sakt ær

kōmo til iosue oc war han stadhder
j galgale oc taladhe mænene til io
sue / oc allan isrls almoghe sigh
iandis wi æro kōpne aff frærma
de landhom / astwndandis stadhfesta
fridh mz idher. Tha swaradho the
isrls söner sighiandis, hwat ey
æren j til æffiwætyrs boandes j
naghr hwilkit os mz loth oc lykke
til hōre oc saa ær os ey loffligt
sættha j fridh mz idher / the swara
do iosue sighiandis, wi æro thi
ne tiænara. Iosue swaradhe,
hwa æren j ællir hwadhan are
j kompne / the swaradho wi
ærom aff grænzska fiærmadha
landh. Oc ærom hær kōpne j
napn thins hra oc gudh / wi
hōrdhom ryktetth aff thins gudz
store mact oc waldh oc alt thz
han giorde j egypto landh. Oc
twem konungom amorreorum sō
varo hiwir iordhans flodh byg
giandis / Seon konunge aff esē
bon / oc ag konunge j basan the
som bodho j astaroth / tha tala
de til oss the ælste man oc allir
almogen / som byggia oc boo j va
ro landhom, til reden idher kost oc
förtærningh vppa ldra högesta
wægh. Oc gangen til mōtis isrls
folke sighiandis til thum / wi æro
idhra tiænara oc vndirdana.
gangen til fridh mz os / skodhe vart
brödh hwilkit nw skarpt oc mōg
ladh ær / hwilkit varmth war tha
wi thz j sæckiana lagdhom vtgā
giandis aff varom hwsom. Ahw æru
sæckiane ælle skræpponar förnōt
te aff allir / winflaskanor waro

nya j vare vtfærdh æru the gifft
ne oc lösgiordha, oc wara skoo
vppa fotomen. Oc klædhe vppa
kroppenom æru alzstingx vt slit
ne oc förnōtte aff varom laan
gha wægh. Tha toko isrls sö
ner aff theris kost, oc vtspord
dho ekke gudz wilia huat hono
tækktis. Oc iosue giorde oc stadh
gade mz thm fridh / loffwandis
thm at the skuldo ekke dræpas
Oc almoghans höffdingha giorde
thm sin eedh vppa thz samma io
sue lyffte. Tree dagha æpthe
thna stadhghada fridh / bespordis
j blandh almoghin at thz folkit
var boandis hart nær thm j
landit, hwilkit the loffwat var
Oc vplöste isrl sin tiæll / oc thri
di daghē fiærsto the sin tiæld in
til theras stadher / hwilkars napn
swa næpnas, gibaon Caphi
ra beroch Cariathiarim oc ek
ke drapo the thm / thy at isrls
höffdingha haffdo thm besworit
j hrans isrls gudz napn tryggha
fridh. Tha knorradho menoghe
ne mot isrls höffdingha / höffdi
ghane swarado wi haffwom
them sworit fridh j hrans napn
isrls gudh / oc for the sak skul
magho wi thm ekke röra.
Ān thz giordhom wi thm ~~the~~
the skullo bewaras oc liffwa
at gudz wredhe skuli ey mote
oss vpwækkias / om wi men
edhoge wordhom. æn swa skulo
the liffwa / at the alle menog
hetin skulo til thiænist wara
huggiandis widh oc dragha

A I - 155v

watn. Tha seniores thzta taladho
mz almoghanom kallade iosue gi-
baonitas fore sik oc sagdhe til the
hwi willen j os swika mz idhert lösa
tall sighiandis idher wara aff fiærran
lande landh / æpter at j bygdhen
midhwikst blandh os ffor thessa
sak skulen j wara förbannadhe j
swa matto. Oc skal ey brista aff
idhre slækte thæn som widh huggi
oc draghe watn j mins hæra oc gudz
hws. The swaradho os war kun
giort thinom tiænarom at thin hærra
oc gud hafde loffwat sinom thiæ-
nara moysi at han skulle idher giff-
wa alt thzta landit. Oc för driffwa
oc drapa alla landzsens inbyggia-
ra / oc thz aff rædoms wi ganzska
mykit oc före saghdho waro liffwe
thz til nödgude aff idhrom rædo-
gha. Oc arom wi nw kompne j thi-
na hændir oc waldh. oc thy gör
mz os thz tik synes goth oc ræth
wist wara / oc giordhe iosue sidhan
han som för sakt hafde oc frælste the
aff isr'ls almogha handhom / at the
skuldo ekke drapas. oc stadgadhe
iosue j then daghen mz fullom dom
at the män oc theris æptirkomande
slækte skulle wara j menighetenes
thiænist oc til gudz mönstir
oc altara / huggia widh oc draga
watn ewindelika. oc hwar gudh
tæktis stadh oc rwm vtwælia til
sith mönstir. Huru iosue bestridde
v konunga oc gud förlængde da-
ghen. sool oc mane stodho stilla

Tha ierusalems konungher ado-
nisedech / thzta hördhe huru
iosue hafde offwonnit hay oc in-

nidher stört oc samuledis som han
giort haffdhe ierico / swa giordhe
han oc hay oc hans konunge oc hör-
de han oc thesslikis at stadz folkit
j gabaon / haffdo giffwit sik j fridh
særmio mz isr'ls söner rædis han
mykit. Gabaon war en stor stadher
oc en konungxlikin stadher oc mykit
mæktoghare æn hay / oc alle bor-
gharar oc stridz mæn j gabaon wa-
ro starkastu män. Oc för thessa sak-
skuld / skreff konungen adonisedech
aff ierusalem breff ælla sændhe mynd-
bodh til konungh ochaz aff hebron
oc til konungh pharam aff geri-
moth oc konungh iaphye aff lachys
Oc til konungh gabir / aff eglon sig-
iandis til them / faren vp til mik oc
gören mik madstadh oc hiælp at
wi aff stridha magho gabaon / thy
at the æru til iosue kompne. Oc
fridh budhne mz isr'ls söner. Tha
samblade sik til hopa fæm konu-
ga mz sith stridz folk / konunghen
aff ierusalem. konungen aff ebron / ko-
nungen aff geremoth. konungen
aff lachys / konungen aff eglon.
thesse kallas amorreorum konunga.
Oc foro the vp moth gabaon.
thz sætthiadis sin tiæl. oc belagdo
stadhen / oc ipinskot som stadzsens
inbyggiara j gabaon fornummo
at the skullo belæggias sændho
the til iosue budh sighiandis. Wen-
draghin ey thina handh. thz æri-
na mäkt / thinom thiænarom kom
madis til hiælp snart vp til os swar-
ligin frælsa os / oc för os vndsætning
thy at amorreorum konunga / hwilka
j berghe æru starklige mote os

kōpne vppa thīna tidh war iosue
i galgala Thz æptir foor iosue
mz sina godha man vp til gaba
on oc allir hans hær mz honō·
Oc taladhe hærran gudh til iosue
rædz ekke for tessa thyna fien
da Jak haffuir the giffuit i thina
makt oc waldh Enghin aff thm
haffuir makt ælle kraft tik mo
te standādis Oc fyol ælla stōrste
iosue snarliga offuir fiendena vt
draghangis alla nattena aff gal
galis oc hærran gudh bedrōffde the
aff isrls aunsikt ælle asyn oc sōnd
knosade thm mykit i gabaon mz
store plagho oc æptir folgde the
mz hugh oc slagh om wæghē som
wp stighir i betheron oc framdelis
in til azecha oc macheda Oc tha
the vndflydho isrls sōner oc varo
ndhir stighādis i wæghenō widh
betheron tha lat hærra gudh in
dhir falla stora stena aff hymble
nō vppa thm alt in til azecha Oc
waro mykit flere the thr aff sten
hagleth dōdhe bliffuo æn the hwil
ka isrls sōner drapo mz swærdh
i thæn daghē hwilkō hærran gud
giffuit haffde giffuit amorreor
i isrls asyn talade iosue til hærran
gudh· i isrls sōner asyn sighiandis
Solen rōre sik ey mothe gabaon
oc ey manē mot dalen haylon·
oc stodho strax stilla sool oc maa
ne til thæs almogē haffde hæp
nadz offuir syna fienda hwat
ey ær scriffuat i rætwisa manna
bokir solen stodh i hymelen mid
wakt oc hastadhe ekke at bærghas

i ens daghe rwm ælle thyma
Oc ey nakon tidh fōrra ælle
æptir war swa langhr dagher
naar hærran gudh lydhe mannis
kōnes rōst oc stridhe for isrl·
thz ær at gudh hōrde iosue bōn
oc halp honō at wina seghir Thr
æptir ffoor iosue mz allan isrls
hær oc stridz mæn atir til galgala
thy at the fem konungana waro
vndhā flydde oc gōmdho sik i
mareda stadz bærghe hōlwm Oc
wart iosue forefōrt swadana tyk
te at the fem konunga waro vp
funne sik dōliandis i bærghe ku
lomē widh mareda Oc iamskiōt
bodh iosue sinō sellō at waltra
stor bærgh oc stener for mwnē
ællir ingangē i bærghe hulē oc
lath til skikka kloka mæn oc fōrnoy
stogha hwilke thm inlykta mæ
ghuma oc forwara skullo Oc sag
de iosue til stridz folkit Staan
ekke stille paa en stadh vtan sniel
folghe hætter wara fienda the
som ytherst synas vndfly oc dræ
pen thm lathe the ekke koma
til wærn i theris stædhr thy at
gudh haffuir thm giffuit i edhra
hændir Oc naar fiondhana wa
ro dræpne oc margfalleligha
plaghade oc stōrste delen dōdhe
vtan naghre faa som kōmo vn
fly i starka stadhr tha kom alle
isrls hær i gæn til iosue i mareda
hwar ha haffde sin tiald oc alle
stridz mæn waro helbrygda mz
fult tall tha dyrffdis oc enghin
kny ælle knorra moth isrls sōnō

tha bødh iosue thiænarom sinom sigh
iandis vplatæ munnen aat bærg
hulone oc fraledhe thin fæm
konungana hwilke sik thær dylia
~~thiænarene giordho som thim bu~~
~~dhit war framledha før iosue~~
~~fæm konunga vt aff bærghulo~~
~~na oc framledhe thin fæm ko~~
~~nungana hwilka sik thær dylia~~
Thiænarane giordho som the
budhit war fraledd før iosue
fæm konunga vth aff bærghulo
ne konungen aff ihrlm konunge
aff ebron. konungen aff gerimot
konunge aff lachys konunge aff
eglon Naar konungane waro
fraledde sagde iosue til alla isræls
mæn oc synerlika sagde han til the
som høffdinga waro iffwir hæren som
war honom war gangan oc sætthin idh
ra føther vppa thessa konungana
halsa. oc thutidh swa giort war.
sagde iosue til them ænnantidh i sku
len ekke wilia rædhas Oc før fæhres
ekke styrkes inbyrdhis oc waren
mallige Swa skal gudh gøra allom
idhrom fiændhom mote hwilkom i stri
dha skulen oc swa slogh iosue kon
gana oc drap them oc hangde the
vppa fæm træ athe galgha oc wa
ro the hangandis alt til affto
nen atthe qwælle Oc tha solen var
bærghat bødh iosue them nidhertak
has aff galghomen oc nidhertagh
na kastas i bærghulona thær the
sik liffwandis vndhangømdho oc
thær lagdho the vppa thin stærsta
bærghællæ oc mykitogha stenar

hwar the æn liggia i nærwarandis
tidh Samma daghe offwerwan iosue
stadhen maceda mz swerdhe oc drap
stadzsens konungh mz allom inbyggia
rom ekke atherliffwandis mz stu thing
Oc giordhe han mz konungenom aff
maceda som han førra giort haff
de mz konunge i iherico Oc gik si
dhan iosue oc alt isræls folk mz ho
nom aff maceda til stadhen lebna oc
stridhe mothe stadhen hwilken
stadh mz sinom konungh them gudh
giffwit hafde i isræls handher oc wald
oc førstørtte the staden i swærdzsens
munn. thz ær mz dødhe enkte ather
leffwandis Oc giordhe konungenom
aff lebna som the til førena giort
haffdho konungenom aff iericho Aff
lebna gik iosue til stadhen lachis oc
alle isræl mz honom oc lagdho the hæ
ren vm kringh stadhen sætthiandis strid
mot stadhen Oc gaff them gudh sta
dhen i isræls søners handher oc makt
oc annan daghen toko the stadhen dræ
pandis alt thz i stadhen war liffwandis
allaledhis som the giordho i lebna
I them thimanom vpfoor konungh ma
aff gazer adiuuandis vndsætia mz
stridzmannom konunge aff lachis Oc io
sue kom honom til møtes oc slogh
honom mz alt hans folk til dødz Oc
fraledis færdadhis iosue aff lachis
til stadhen eglon oc kringlagde stadin
oc førstørtte vppa samma dagh dræ
pades alt thz som thær liffwandis var
allaledhis som han giort haffde i lachis
Oc vpfoor iosue mz alla isræls mo
gha aff eglon til ebron oc offwerwan

stadhē mz stridh dræpades mz swærd
alt thz førekom / stadzsens konūgh
oc alla thæs landzsens stædhe / oc folk
som j stadhena oc landit bygdo oc bo
dho thz wart alt mz dödhenō førstört
swa at enkte bleff atir til liffs ærmp
nadh Oc swa som han giordhe eglon sa
giorde han oc ebron mz swærdh · før
tæærandis alt thz ther war Sidhan kō
iosue j gēn ō en stadh som kallas da
byr / thæn stadhē tok han mz stridh
oc sköfflade stadhē / konugen oc alla
klena stædhe j thz landhit førstörto
hā mz swærdzsens dödh / enkte mz allo
the atir leffwadis Oc likerwis som han
giorde ebron oc lebna oc theris krig
om swa haffwir hā oc giort konuge
nō aff dabir / oc slogh oc offwerwan
iosue alt landit som liggher j bærgho
Oc vppa södhra sidhona Oc iæmwæl
vppa slætthene / oc asedoch mz theres
konugō j thæssen landh oc stædhe lat
iosue engha atir leffwa bliffwa vtan
hælt alt thz som som andas kwne
tha drap han / som hrran isrls gud ho
nō budhit haffdhe alt fran cadesbar
ne oc in til basim Oc landit som til
hördhe gosan oc in til gabaan allas
theris konugha mz theris landh
togh hā mz ene hastige tilsökningh
oc førdarffwade / thy at hrran oc isrls
gudh stridde før honō Oc ther æpther
kom iosue mz allō isrls hær til
tiællen j gēn j galgala Rubrica
Huru mangha konugha samblado
sik oc myket folk mothe isrl til
stridh / æn iosue offwirwan them
alla sāman · xi capitulū

Tha iabin konugh iabin ko
nugh aff aasor hördhe hwat
iosue / oc isrl haffdho begæt
j sin ærende / sænde han budh til
konugh iebab aff magon oc til
seon konugh aff semeron oc
konugh acsaph oc til konugana
som bodho nordh j landit j bærghē
Oc rwma landeth · oc j slætta
landit til södher j seneroch oc
thim som boo j bærghē j landzska
pit som kallas dor widh haffwidh
Oc iæmwæl cananeū badhe thæn
som boo öster oc tæslikis til wæsther
oc thē mz amorreū / oc ethēu phe
reseū oc iebuseū som boo j bærgē
oc eueum som bodho widh rothe
na bærghsens hermō j landeth
maspha / Alle thæsse gingo vt mz
synō skarō ganzska myket folk o
talighit som sanden vppa haffsins
grwndh ælle strandh / hæsta oc stridz
waghna otalighe oc sampnados al
le thæssa konugana mz sith folk til
hopa · widh watnet som kallas me
ron / mz the ælst at the stridha oc
fördriffwa villo isrls folk Tha ta
ladhe hrran gudh til iosue sighiandis
rædz thim enkte j morghon vppa
thæna sāma tidh skal iak thim al
la giffwa j thyna handh oc wællo
særgadha oc saara j isrls asyn
Theras hæsta skal thu hasa thz
ær syndir skæra senonar / oc the
ras waghna skal thu vpbrin
na Thz æpter kom iosue mz
allō isrls stridzmanō mothe
fiondana widh watnet som
kallas merom Oc floo hās

A I - 157v

tekigha oc snarligha vppa thin / Oc
hærran gudh gaff fiondhana i israels
walld / oc slogho the oc drapo sina
fionda thin ællandis oc æpter følg
iandis mz hwgh oc saar intil stora
sydonem / Oc watnet som kallas
masserephot / oc in til slættena
som kallas masphe vppa østra syd
na thæs landzsens / Oc slogh iosue
alt thz førekom swa at engha atir
leffwa bleff æpter thin / thz sø qwikt
war / Oc giordhe iosue som hærran gud
haffde honom budhit / hestana hasa
de han / oc wagnana brænde han
mz elle / oc kom iosue strax i gen
oc offwirwan stadhen asor oc hans
konungh drap han mz swerdhe / Asor
war gamalt konunga sæte / oc haff
de hærradøme offwir alla andra kon
ga i the landhe / æn iosue drap alt
thz som ther fanns kwne ænkte atir
leffwandis / stadhen mz eldbrandh før
darffwades til grwndhe / oc alla
stædhe ther om kringh waro oc the
ras konunga førdarffwade han / oc aff
scrapade thin i tæsse warld / swa som
gudz tiænare moyses honom budit
haffde / vndhantaghandis naghra stæ
dhe som lagho høgt i bærghe ælle
sith midhe i wærdhøghomen / æn asor sø
war starkaste stadhe / førtærde han
mz ellen / Oc alt roff som the funno i
tæssa stædhe oc landh / fæ oc alla
andra haffwor / skipto oc bytto israels
søner sik i mællom / Tha alt mankønit
war drapit / oc iæmwal qwinnor oc
barn / thær førswnnades ække ællir
glømdis æth ordh aff thy som hærran
gudh bødh moysi / Swa sø hærran gud
bødh sino thiænara moysi / swa bødh

oc moyses iosue oc fulkompnade
han oc alt samman / oc offwirwan
iosue alt landith i bærghomen
oc til swdhrest / oc landit som til
gessnas iosue / mz slætthene oc
wæstra plazen / oc bærghit sø
kallas israel mz slæthmarkene
oc en deel aff bærghit som vpsti
gher til seyr / in til baalgath vndir
lyban slæthmark / wndir bærghit
som kallas hermon / all tæsse lan
den offwirwan iosue drapandis
theres konunga / i langha tydh
stridhe iosue mote tæssa konun
ga / Ey war thæn stadher hwilke
sik ey vndir gaff israels sønom vn
dantaghnom eueo / som bodhe i ga
baon / hwilke til førena førlykt
war mz israels sønom / alla andra off
wirwan han mz stridh / Thy at do
men var aff gudhi giffwin / at the
ras hiærta skullo hardas i them
oc dyrffwas / vpwækkia stridh mote
israel oc sidhan nidherfalla mz dødhe
Oc ey wara wardhe faa naghra
miskundh vtan førgias som hærran
gudh bødh moysi / I them thyma
nom kom iosue oc drap enachim thz
ær eth iattha slække som bodho i
bærghum widh stadhen hebron / oc
drap han dabyr oc anab / aff bær
ghomen som widher napn haffwa aff
juda oc israel / oc theris stædher affskra
pade han / Ey atirleffwadis naghon
man aff enachym / thz ær aff iatta
slækt i israels søners landhom vtan
tæsse stædher som ær gaza / oc geth
oc azotum / tæsse stædher atirleffdos
Oc togh thy iosue all landhen som
hærran gudh talath haffdhe til moy

sen oc antwardadhe isrls sönom
til at aagha æptir theres deler
oc theres slæctir. Oc thz æpthz
hwiladis landit aff allo örlöghe
til österes iordans flodh. Thesse æru
the konunga som isrls söner dra
po oc togho ægha deel i theres
landh offwir iordans flodh til österr
fran bækkeno arnon oc til bær
ghit hermon. oc allan östra delen
som wændis til öknena. Seon
amorreor konugh som bodhe i
esebon. hwilken hradöme haff
de fran aroer som liggher vppa
strandhene widh bækken arnon
oc halffdelin aff galaadh in til
bækken ieboth kalladha. hwar
amon söner ænda sin æghadel
oc aff öknene in til haffwit som
kallas ceneroth moth östir oc
til haffwit widh öknena hwilkt
haff ær aldra beskasta oc kallas
dödha haffwit. oc ær vppa östra
sydhona widh wæghin som le
dher til bethsimoth. oc aff sydra
delin som liggher widh asedoch
til phasga thz ær æghadels æn
den og konunge aff basan aff a
tirleffwo raphaym som bodh
haffde i astaroth oc i edrai oc
hradöme haffde i bærghit hermon
oc i salecha oc offwir alt landit
baasan in til æghadels ændama
gessuri oc machati. oc halff
delin aff galaadh oc æghadels
ænda konunge seon aff esebon
thesse lad oc torp oc stadher slog
oc owi[illegible] haff oc [illegible] wan gudz tie
nara [illegible] moyses oc isrls
söner oc gaff them til æwarde

ligu æghor rubenitis thz ær rubens
slækt oc gadditis thz ær gadh slæct
oc halffwe slækthene aff manasse
Rubrica. Hær börias xii capitulum
som sigher huru the konunga nap
nas oc hwat landh the haffdho
haft som iosue oc isrl förslogho
oc gingho i fullo æghodela
Thesse æru the konunga hwil
ka iosue oc isrls söner offwir
iordanem vppa wæstra platzsen haff
wa förstört fran aalgadh i slæth
markene widh lybanum oc in til
libani bærgh aff hwilko en vpsti
gher til seyr. Oc iosue antwardadhe
thz landith isrls sönom oc therra
slækto. hwarie slæct sin deel swa
wal i bærghome som slæt marke
ne oc akrom til ændelika ægho
i aseroth oc i öknene oc til sydher
waro etheys amorreys cananeus
phereseys eweys oc iebuseys ko
nungen aff iherico en konunge
aff hay hwilke bygdhe widh sido
na betel en konungen aff iherlm en
konunge aff ebron en konunghen
aff ierimoth en konungen aff la
chis en konunge aff eglon en ko
nungh gazer en konunge aff dabir
en konunge aff gader en. konun
ge aff herma en konungh hereth
en konungen aff lebna en konun
ge aff odollam en. konunge aff
macheda en konungen aff bethel
en konunge aff taplua en. konun
gen aff aafer en konunge aff af
fech en konunge aff saaron en.
konunge aff madhan en konunge
aff asoren konunge aff sameron
en konungen aff acsaph en. ko

A I - 158v

nugen aff ædes en / konunge aff te
nach en. konunge aff mageddo en
konunge aff iachanech en. konun
ghe aff landhz / kalladh dor en /
konunge som kalladis rex gentium
aff galgala en. Alle thæsse konunga
æru en oc xxx. Rubrica hurn
hwan gudh sagde til iosue at mang
landh waro æn ekke skifft / hwil
ke han æn skiffta skulle israel
til æwærdelica ægho xiii capitulum

Iosue war nw aldroghir man oc
haffde magh aat liffwadh / oc ta
ladhe hwan gudh til hono sighia
dis / thu ært wordhe aldroghir aff
manghom aarom / Oc landit ær al
dra bredast oc wit. forlatith æl
lir offwirgiffwit oc odhelakt oc
ey nu lote skifft / som æru thæssen
landhen. alt galilea philisthim
oc alt gessura landh / fran flodhe
ne ... som daffwir atti watnar e
... gypti landh / oc til ægthadels an
da acarron som wændis til nordh
Chanaan landh / hwilkit skiptis vn
dir fæm philisthinum konunga som ær
vndir gazeos / asthalonitas gethe
os oc acaronitas / æn til sudhers
æru ephei oc al chanan landh ma
ara som til hore sydoniis in til a
fecha / oc amorreor landz ænda.
nu theris næst bondhom libani
landh / som wændis til østhers fran
aalgad wndir barghit hermon.
til thæs thu ingaar landhit emath
allas thera som bodho vppa bar
ghit fran libano / in til watnet so
kallas maserephot / oc alle sidoni
i / Iak ær thæn sighir hwan gudh som
aff skrapa skal thæta folkit aff israels

søners ansikte kome thu thæssen
landhe / til israels søners arffdeel /
som iak tik budhit haffwir oc
skipt nw landhit i ægthadela mæl
lan nio israels slæchter / oc half
ne slæktine manasse nu hwil
ke ruben oc gad besatto lan
dit / hwilkit moyses thæm ant
wardadhe østan iordanis flodh
vppa østra platzsen / fran stadhe
aroer hwilket bygdhir ær vppa
ælffwa bakka arnon midwist
i dalen / oc slætmarkena meda
ba / in til dibon oc alla konunge
Seon stadhir hwilkin som kal
ladis amorreor konunger / oc
styrdhe regerandis i stadhe ese
bon in til amon søners landz
ænda oc galaad / til gessuri landz
ændha oc machati / oc alt barghit
hermon. oc alt landz basaan
in til salecha / Oc alt konunge og
rike i basan som styrdhe asta
roth / oc edray han war atirle
wa aff rapharim aff thy iættæ
slæktit / hwilkit moyses drap
oc skrapade aff iorderike Æn
israels søner willo ekke athaley
førskringia gessuri / oc macha
ti / oc bygdha the i midwist israels
sono til nærwarandis dagh / le
ui slækt gaff moyses enghan
ægthadela / thy at hwans gudz
offer oc giffwor skal wara the
ris arffdeel / som han sialffwi
thæm sagde Swa aff oc moyses
ægthadela slæ... slæktine
som ær aff ru... stadhir ... ben
sono æptir the... ris slæk
tir oc war theres ægthadels

ændhe fran stadhe aroer / so
bygdher ær vppa strandhene
widh watnet arnon / oc j dale
j sama vatnzsens midwælt /
oc alla slætmarkena som le
dher til medaba / oc esebon oc
alla sina byia ætte gardha
theres som æru pa slætmar
kene oc dibon / ibamoth
baal oc torpeth som kallas
baalmaon / oc jessa oc cedi
moth oc mephet / oc caria
thaym . oc sabama oc sara
thasar . Oc j bærghit widh
dalen bethfegor oc asedoch
phasga / oc bethaissimoth . oc
alla stadher vppa slætthene /
oc alt rike tilhørandis konung
seon som war konungher amor
reor / oc stadhe esebon . huil
ka moyses drap mz hans
landz høffdhingo / madian
euem / oc recen / oc sur / oc vr /
oc rebee / tesse waro konunga
seon hærghreffwa / oc landz
sens jnbyggiara . Oc balaam
beorson . som war en trol
karl hwilken israels søner mz
swardhe drapo / mz the andra
hwilke oc j thz sinne drepne
wordo oc ær nw jordans
flodh / wordhe ruben søner
ærffhodels ænde . Oc ær tesse
ærffdodelen / ætter besatningh / slæt
thenes rubenitarum / thz ær ru
ben afkømidh / j sino slæktto
j stadher oc torpom ællir by
iom . Gaff oc moyses gad slæk
te / oc theres søno oc æpther
komandis sina ærffdelar /

oc skiptas theres ærffhadelar j
tesse matto / landz delin aff ja
zer oc alla galaad stadher oc halff
delin aff landit / amon søners
jn til aroer thz som sik warndher
til rabba oc fran esebon jn til ra
moth masphe / oc bethaym oc a
manaym alt jn til landz ænda
dabir . Oc j dalen betharam oc
bethnemra oc sochoth oc sabon
oc andra delin til seon rike konunx
aff esebon / ændhe aff tesso ærffha
delo ær jordans flodh til ytersta de
lin aff haffwit som kallas chene
reth / til østra platzsen widh jordans
flodh . oc ær gadz søners tesse ærffho
dela / oc besætningh oc theres æptir
komando . Tesse vpnæmpde stadher
oc byiar mz sin torp . Gaff oc moy
ses halffwe manasse slækt oc theres
søner oc æptirkomando ærffhadeler
hwilkas vphoff ær j thæsse matto
Amanaym all landh wnderlagd
basan / oc all konunge rike vndir
konungh ag / aff basan / oc alla sina
byia oc torp / som vndirliggia basan
som ær lx byia oc halffwa delen
galaad / oc astharoth oc edray ri
kesins stadher / oc j basan / machir
søno halffdelin aff manasse søno
æptir theris slækt / oc maghskap
thzta skiptet j ærffhodelomen gior
de moyses j slætta landhe widh
moab / moth stadhe jericho twært
offwir jordane til østra sidhona . Aff
leui slækt / gaff moyses engha ærffo
dela / thy at hæran gudh israels skal
wara thin før æff / som han haffwer
til hono talat . at the skulu liffwa
widh offer gaffwor oc tyændhe /

Rubrica huru josue skipte landit j bland isrls söner oc caleph

Thetta ær hwilkit xiiij capitulum
isrls söner wardo agande
j chanaan landh / hwilkit eleazar
prester oc josue nun son / mz allo
slæktas höffdingha thæn gaffwo lan
dit skiffiandis mz loth j bland isrls
slækte som hærran gudh budhit haff
de j moysi waldh / nio slæktom oc en
ne halffwe slækt Thy at moyses
haffde giffwit thwem slæktom
oc ene halffwe slækt æghodela off
wir jordans flodh Æn leui slækt
vnfingo enkte landh j blandh si
na brodher / mæn joseps söner gin
go j theras stadh. skiffte j twa slæk
te som ær manasse oc ephraym
oc ekke togho leuite / thz ær leui slækt
naghon deel j landit vtan naghra
stædher oc förstædher haffdo the
hwar the bodho / oc thera haffdo
oc bewaradho sin fænadh oc vpfød
do hwat the quikt haffdo som hærran
gud budit haffde moysi. swa gior
do oc isrls söner oc skipto landit
Ther æptir framgingo for josue
juda söner j stadhe galgala oc
talade til josue Caleph jephone
son som kalladis ceneze9 · thu west
wæl hwat hærran gudh talade til mo
ysen / om tik oc mik j cadesbarne j
öknene. fyrtiwe aar war iak nær
gudz tiænara moyses / sende mik
wt aff cadesbarne til at bespeya oc
offwir wægha lughlighetena oc
fołkseńs skipilse j thæta landhit oc
sighia hono j gen hwat mik sanniz
sant wara / æn mine brødher hwil
ke mz mik vpforo bedröffdo thæra

tat j folkeno / oc giordhe thæn for
færadha oc tha likawæl / æpther
følgde iak min gudh oc hærra j san
nindhne. oc vppa thæn daghen swor
moyses sighiandis til mik / jorden
hwilka thu trodh mz thinom foth skal
wara thin ægha oc besætningh / oc
thino söno æwerdelika. thy at thu
haffwir æptir følgt thinom gudh oc
hærra / oc hærran gudh haffwir mik
læntth liffwit som han mik loffua
de æn til nærwarandis dagh. fæm
aar oc xl. æru framlidhne sidhan
hærran gudh talade tessen ordhen
til moysen. Thiutigh isrls söner
fardados j öknene oc j thæn dagh
haffwir iak j mina aldher fæm aar oc
lxxx / swa starker oc doghandis
som iak war thiutigh iak bespe
iade landit / Oc bliffwir æn mz
mik sama starkhet j thenna dag
til at stridha oc fardas. oc att
annat göra skolandis / oc thy bi
dher iak at thu giff mik thz bær
ghit hwilkit hærran gudh mik
loffwade tik ahörandis j hwil
ko barghe æru boo oc byggia
enachim / thz ær eth ættas slæc
te hwar som æru stora stædher
bewarade oc starke / ha weth
at hærran gudh kan æru mz mik
wara at iak maghe thæm offwir
wina oc fordriffwa æpther thz
han mik loffwat haffwer æptir
tessen ordhen / welsignade josue
caleph oc gaff hono ebron til
ægho oc besætningh / Oc fran the
ne tidh wart hebron æghodel
caleph jephone son ceneze9 til
nærwarandis dagh / thy at han

æpthe fölgde hran isrels gudh thz
ta näpnet ebron / kalladis tilfö
rena cariatharbe thu störste
adam ær begraffwē thæ mællan
enachim oc sidhan hwilttes lan
dit aff örlegthē **Rubrica capitu**
de capitulum aff landzsens skifftil
se oc hwat thz war som hwar
flækten fik /

Har æpthe vttryskis lotten
som tilfiol iude slækt / oc the
res affkömdh som ær fran
ændhe edom / in til öknenth so kal
las sin / vndhe sodhe til ytesta de
lin widh siwdhra platzen / oc ær vp
hoffwit til than delen fran högh
hethene / beskafta haffsens / Oc
aff thæs twngo som wændis til
swdhe / oc gaar wt widh vpgan
gen scorpionis / oc gend gaar si
na oc vp stighe i cadesbarne / oc
framkomer widh esrom / vp sti
gandis widh abdaram / oc omkring
gangandis cariatas / oc the fran
gynom gangandis i asemona / oc
sidhā komandis til egypti fors /
oc skal wardha ænden aat, has
æghō. stora haffwidh / Oc thz skal
ænden wara til siwdhra platzse
æn aff öster skal wardha ophoff
wit / beskafta haffwit in til ytste
sta iordans flodh / oc alt thz som
wændis til nordh haffsens twn
ga / alt in til thæs förnæpdha
flodh oc vpstighe en ænde til be
thagla Oc gaar aff nordh til beta
raba, vpstigandis til stenen bo
em / ruben söns farandis in til
debera landz ænda / aff achors
daal mothe nordh, sik wanda

dis til galgula som twærs ligger i
vpgange til domnim / til siwders
widh forssen / oc gaar om twat
nit som kallas sool kellan oc
vtgange ær widh kellona so
kallas rogel Oc vpstighe gynō
dalen. til hörandis ennon söner
aff sidhone iebusei / til siwners
thzta ær iherusalē / oc tædha aff
sik vpresandis til barghe klakka
som sik wændhe til gehenon til
wæsters dalens rapham högh
hēt til nordh / oc gaar framde
lis aff thz högsta aff barghit
in til watn kellona / kalladha
nepthos / oc kombir sidhan til
byxana widh barghit ephron,
oc nidher böghis til bala / thz ær
stadhe cariathiarum, som tydhe
skoghenas stadhe oc kringh gaar
om bala / mote wæstir in til bar
ghit seyr. oc gaar sidhan widh si
dhona / nar barghith iarim, til
nordh i chesl ha on Oc stighe nidh
i bethsa mes / oc gaar tædha
til tharma oc framgaar til nordh
endels aff accaron widh sidhona
oc nidher böghes til secrona oc gaar
offwir barghit baala Oc kombir
sidha i gebnæel / oc förandis tæsse
æghodela mz stora haffwit mo
te wæsthe Oc æpti tæsse landz
ænda til iude slækt oc afföda
aff skiffte / Men caleph iephone
son, gaff iosue ægadel widh
walst i iude söner som gudh
hono budhit haffde Cariatar
be enoch fadhers / thz ær ebron
Oc fördreff caleph tædhan,
tree enoks söner som war

sesay haymam tolmay. Aff enoka
slækte thz ær iattha slæktet. Oc
tadhan farandis kom han til thē
som bodho j dabir. Oc til forna
kalladis than stadhen cariathse
pher thz ær boka staffwadhas sta
dh. Oc sagde caleph hwilke thu
ær som offwir winner stadhen cari
ath sepher / oc tagher hona / iak skal
hono giffwa mina dottir axam til
hustru. Tha thz hande at ottoni
el cenez son. Oc calephs brodhir thu
yngre offwir wan oc grep stadhen.
oc gaff caleph hono sina dottir
til hustru / Oc hande at caleph oc
ottoniel mz hustrwne sine farda
dos til samans jnnæghenø tha rad
dhe ottoniel hustrwne at hō skul
de bedhas eth akers landh aff si
nō fadhir / oc axa sithiadis vppa
sinō asna begynnade fast mykit
siwka oc qwidha. Caleph sagdhe
til hēne / hwat skadhar tik hwi
sukkas thu saa mykit ha. hō swara
de. O fadhir giff mik thin welsig
nilse som thu mik gaff iordelin
vppa sudhra sydhona hwilken
grænzska tor ær / oc ofrukt samh
gin, til dok oc the iordhena som
ær dariff athir watt oc frwkt
sam oc caleph gaff hēne stragx
frwkt sama iordh offwan oc ni
dhan. Thæta ær jude sōners æ
ghodela mz hans slækte magh
skap oc theris æptir komadis
oc waro theris stadhir fran yt
thersta andan / jude sōners widh
ændhana edom til sudhers til
capseel. eder / iagur oc cina oc

dimona addoda oc cedes oc asor
oc jethan ziff oc celen oc baloth
asor / noba madha oc carion.
esrom thz ær asoromam same
oc molada. aser gadda oc asemoth
oc bethfelech asersual oc bersabee
oc baziothia oc baala oc hiim.
esem oc bethsolad oc cecil oc zar
ma oc sicelech oc medemena oc
semcena oc lebaoth / selim oc
ahem z remmon / alle tesse sta
dher xxix oc theris bya oc gardha
thiin vndirliggiades. Tha vppa slæt
markene ær eschaol sarea oc ese
na azonoe. Oc agenaim oc taphua
enaim gerimoth adulla socho aseka
sarim adithaym gedera oc gedero
thaym xiiij stadhir oc theris vndir
laghna bya oc gardha. Sanan oc
adasa oc magdalgad delean oc ma
sepha. iectel lachis oc bascath / egh
lon tebilon oc leemas / oc cethis gi
teroth / oc bethdagon neama oc ma
ceda sextan stadhir mz sinō gardhō
thiin vndirlagdhō. labana oc ether
oc asan iepttha oc esna. oc nesib
ceyla oc achazib oc maresa / ix stadhir
mz sinō byiom oc vndirlagdhom
gardhō / Accharon mz sinom byiō
oc torpom. accaron alt til haffwit
oc alt thz sik bøygher til azotum
oc hans gardar. Azotus thz stadhē
mz sine vndirlaghugh oc gasa mz
sinō byghio oc gardom in til strō
mē egypti / oc stora haffwit ærw
hans ægha deels ænda oc j berghit
samir / oc iether oc sochcoth oc
cariath senna. thz ær stadhen
dabir / arab hystemo anym / go

A I - 161r

sen olon oc gylo · xi stadhir mz si
nom bynom oc torpom | Arab oc ro
ma oc esaan oc ianum oc betha
fua oc afeca athmatha oc cariatar
be | thz ær ebron oc syor | Nio sta
dhir oc theris smastadhir oc
torpom | Maon oc chermel och
ziph | oc lathe · iesrael oc iucadam
oc zanoe aaym habaa oc tapua
Tio stadhir oc theras vndirsta
dhir oc torph | alub oc bethsor oc
gedor mareth oc bethanoth oc
helteten | sex stadhir oc theris
vndirbondhir | Cariathbaal thz
ta ær cariathiarim skogxsens
stadhir | oc arebba | tua stadhir oc
theris torph · j ørkenene betharaba
meddim oc sacha oc nepsan ·
salth stadhene oc engaddi | sex sta
dhir oc theris torp oc wardhatil
samans femptan oc hwndrada sta
dhir stadhir | Jn iebuzeum ierusalem
jnbyggiara thu formatte ey juda
søner fordriffua | Oc haffuir iebu
seg booth mz juda søner ihrlm
til thenna narwarandis dagh

Rubrica hær æptir sigx hwat
del joseps søner til burdhe fra
iordanem oc til ierico oc huru
langt oc bredhir hans del bleff

Lotthen joseps aff komandom
eller sønes | fiel fran iordans
flodh in moth iericho | oc stadzsens
vatn oc aff østir ær ørkenen som
vpstighir aff iericho til barghit
bethel | Oc gaar aff bethel til lu
zam · oc gaar om aendam arthia
taroth | oc stighir nidhir til østhres

widh aber wallat iefleti alt in til
betherotis walles aenda | thz som
nidhir nedher ligghir | oc gaze oc for
aenda sik widh stora haffuit | thz
agha joseps søner manasse oc eff
fraym | Oc ær giordhir aenden effra
ym søns offuir hans slækt oc mag
skap · oc ær thera æghadela mote
østir attharoth | oc addar in til be
thoron thz offra · oc gaa sidhan the
res aenda j haffuit kallat machi
nerath · hwilkit sik boghir til nordh
oc omkringh gaar aendhana
mote østers j thanatselo | oc
gaar vm fran flytande vatne
janoe | Oc nidhir stighir fran ia
noe til athoroth | oc noatatha
oc gaar sidhan in j iericho oc
vtgaar til iordanem aff stadhen
taphua oc offuir gaar mothe haff
wit j rørdallen | Oc ær hans with
ganghir j beskaffta haffuit thz
ær dødha haffuit | thetta ær ægha
delena effraym søners slækte
oc theris mangxslækte | æn sta
dhene æru atskilde ephraym
søns midhwalt j æghodelome
manasse barnom | ællir sønom | oc
theris vndirtorp | oc effraym
søner drapo ekke chananeum
som bodho j gazar | Oc cananeus
bodho midhwalt j effraym aff
komidh | til thenna dagh likawæl
wndhir skat Rubrica huru
the andra æghodela oc aff
wart forskifft · oc huru lentte
henna ællir bolstadhir skipa
dis midwalt j isrl xvij capitulum

625 626

Lotthen fiol oc vppa ma
nasse slækte han ær io
seps förste son Machir ær ma
nasse förste son galaads fadher
han war stridandis man / oc
haffde ægadela galaad oc ba
san Oc andre manasse söner
æptir theris slæktis mæ som
ær abyezer söner oc helech sö
ner oc hesrihel söner oc sichem
söner epher söner Oc semi
da söner / thesse æru manasse
söner som ær ioseps söner
mankøns ut theris slæktis
man Salphaat epher söner
galaad söner macher manasse
söner / waro ekke söner utan
at enast dötter / hwilke kalla
dos ut thesso napno mahala
oc noha oc egla oc melcha oc
thersa. oc kommo the j prestens
elyazari / oc josue nun son oc al
la höffdingenas asyn / sighiandis
herra gudh badh j moyses hæn
der at os skulle giffwas ægho
dela j midhwalt / ut waro brødh
ro / oc gaff han j thim arffdel j mid
walt theris fadhers / Oc fiol j
mæthningene ut lotten tio de
la til manasse slækt / vndantag
no galaad oc basan offwir iordane
thy at manasse söner haffdo arff
del midhwalt ut hans söner An
landz galaad fiol j delen ut ma
nasses söner / thim som offwir stodes
waro Manasses walles ændhe
war fran aser machmat / thæn
stadhe som wændis til sichem oc

gaar til högra handhena widh
thim / som boandis æru widh kel
lona taphue / thy at j manasse lot
fiol landz taphue som ær j landz
ændhigene manasse effraym sö
ners / oc nidher stighar ænden j rör
dalen til sydhers widh watn flott
effraymis stadher / hwilke j midh
walt ær j blandh stadhena ma
nasse / Aghadels ændan manas
se fran nordh til watneth / oc hans
utgangher gaar til haffwit / swa
at effraymis ægadelar wari aff
sudher oc aff nordh manasse oc
badha delana aturlykker haff
wit / oc til fogher sik inbyrdis j slæk
tene Aser aff nordhan / oc j ysa
kar slækte aff öster oc war ma
nasse arffwadel Ysachar oc j
aser bersan Oc j byiom oc the
som bodho j door ut sino byom
oc jeblaam oc hans byom oc in
byggiara j endor ut sino byom
Tarsikis the som boo oc byggia j
thenath ut sino torpom oc the som bo
j magedho ut sino torpom Oc tridi
e delen aff stadhem nophet / oc
ey förmatte manasse söner thes
sa stadher förstöra / men cananei
begynnade boo j sith landh Æn si
dhan israel begynnade at starkas
oc dogha / tha lagdo the cananeis
vndir sik j skatt oc ekke drapo
the thim / tha taladhe ioseps
söner til josue oc sagdo hwar
före haffwir thu giffwit mik
landh til besætningh / æpther lotte
j ene enaste mætningh til en del

A I - 162r

klenan æpter wi æro mykle ærl
eet stort til folk, oc hwan gudh
haffwir oss welsighnadh, til hwil
ken spor-smaal Josue them swara
de sighnandis / ær thz swa at thu
ast krafftogher oc mykin i folket
oc mantaledh tha gak in i skoghe
ælle ødhemarkena oc hugh with
skoghe oc gør ther flatta mark i lan
dit pherezei oc raphayim. thy at
effraym bærgh ær ther trangher æ
ghodel / Tha swarade Joseps søner
Josue sighnandis / wi formagho ekke
vpstigha bærghe, thy at cananey
bruka jarn waghna til stridh / The so
byggia ælle boo vppa flatta landit ther
som bersan / oc boo i swno byio oc torpo
oc isr(ae)l aghandis halffdelen i dalenom
Tha sagde Josue til Joseps folk oc eff
raym oc manasse, thu ast mykit folk
oc ær mykit starker til stridh / thu skalt
ey haffwa en loth / men thu skal gaa
aat bærghit oc ødhmarkene oc with
hugga ther rwm. oc rena gøra marke
na / Oc gøren idher hws oc hemani / Oc
naar thu haffwir fordriffwit canane
u. sidhan maghe i ythermera fram
gaa i landen / oc offwirwinna them i
saghe haffwa iarn waghna / oc wara
swa mykit starka Rubrica hurw Jo
sue deladhe æpter skrifften andra delen
i landeth i blandh the vij slækter / oc
hwat som hwar oc en vndfik til ægo

Alle isr(ae)ls søner samb. xviij capitulum
lado sik i sylo / thz ær i stadhe
swa kalladha / oc satto the ther
fridzsens ark / oc alt landit war the
wndirdanokt oc vndirbøght / oc vij
slækter i isr(ae)l waro æn i æn / hwil
ke ey æn nagho æffhodeel vnfin

git haffdho i landh oc dich til
hwilka Josue talade / sighnandis
hwru længe wilen i læthias idher
for swimandis. ælla hwi gangen i ek
ke i landit oc besæthe thz hwilket
edhers fadhers gudh / oc hera idher
gaff wtwælin thy tre man aff
hwario slækt at jak thim matte
sændha. oc the skulu gaa om lan
dit oc beskriffwa landh æpter folk
sens / oc slæktenas mantal oc myk
lighet / Oc hwat som scriffwit var
dher lathe thz koma for mik mz
mz vndirwisningh / Delen i blad
idher landit i sjw deler / Judas mz
sins dels ænda vari oppa sudhra
platzsen / Oc Joseps harskap wa
ri aff nordh / oc thz landit som mid
wakt ær mælla thessa twa ænda
na beskriffwin i vij deler / Oc sidhan
kommen hær til mik oc iak hær
i asynene idhers herra oc gudh.
skal idher i mællan læggia loth
thy at leuite. the ær lewi slækt
haffwi ekke deel mz idher / thy at
hwan gudh ær presteenas æffdell
Gad oc ruben oc halff slækte
manasse the haffwa taghit æff
dell offwir iordanis flodh hwilka
moyses gudz thiænare them gaff
vppa østra sidhona / thy tidh the
wtwalde mæn vpstodho / at the van
dra skullo oc beskriffwa landhz
tha badh Josue them sighnandis
wandren kringh om landhz oc
beskriffwe thz oc kommen sidhan til
mik / vppa thz at iak hær i idhra
herra oc gudz nærwaru i sylo læg
ge idher loth / Mæneue gingho
oc beslogho landhe skriffwandis

A I - 162v

thz j vij [..]n ꝑ dele oc scriffuo thz
j sina b[..] [..]ker oc komo j gen
til josue ther j stadhen sylo | Oc
deladhe josue landit j vij deler
loghtiandis lotte j hrans asyn ysrls
sonom til aegho oc aff | forste lotte
kom vppa beniamyn | oc hans folk
at the aegho skuldo landit mel
lan juda sone oc joseps | sone
oc war theras waelles aendhe
mote nordh aff iordane | gang
gandis widh sidhona jerico til
nordha platzen | oc tedhan gang
gandis til waesthr til barghen
vpstigandis | oc komandis til oe
nena bethauen oc offuirgangan
dis widh stadhe luzam til sudhr
thz aer bethel | oc stighr nidhr j at
tharoth til bar j barghit som aer
sudhr widh thz nidhra bethe
ron | oc boghes vmgangandis mo
te haffuit til sudhr | til barghit
som waende sik til betheron mote
waesthr oc aer hans vthgangher j
cariathyarim stadhe til horan
dis jude sone. thetta aer platzen
mote haffuit til waesthr aen vppa
sidhra sidhona. oppa delen aen
cathyarim | vtgaar waelles aenden
mothe haffuit oc kombir jn til
watnes kallona neptho | oc nidh
boghr j barghsens deel som waendis
til dalen ennoms sonas oc thz waen
dis til nordha platzen | j ythersta
delen raphayms dall. oc nidhr
stighr j iehenon | thz aer ennoms dal
widh iebusei bar | aeller mosa til
sudhrs oc framkombir til kallona
rogel gangandis til nordh | oc vt
gangandis til elsemes som sudhr

solenas kalla oc kombir jn til graff
wanaer aelle gropanor | thwitha
ligghiandis aern twaers aff vpgan
gen til adomyn | oc nidhr stighr
til habeboen. thz aer til stene
boem som aer ruben son oc kom
bir sidhan aff norre sidhone til
slaethmarkena | oc nidhr stighr j slaet
tena oc framgaar til nordh bethagh
la oc hans vtganghr aer moth tun
ghone j beskasta | aeller forsaltadha
haffuit fran nordhan j iordans
aenda til sudhra platzen som aer
hans aendhe aff ostr | Thesse aero
aegthadelana beniamins sonas
mz sinom aendom vm kringh alla
hans maghskapa oc slaekt | Oc va
ro thesse hans stadhr jericho | oc be
tugla oc dalen som kallas casis
betharaba samaraym | oc bethel
oc aeyyin oc affara | oc ofra oc tor
peth hemona oc ofin oc gabee | thes
se aero tolff stadhr mz sinom vndhr
lagdhan torpom | Ithem gabaon oc
rama oc beroth oc messphe Captha
ra amosa recem iarephel oc tar
da Sela heleph | hebus thz aer ihrlm
gabaad oc cariath xiij stadhr mz
theris torpom. oc wardha alla thessa
stadhr saex oc xx | oc aer thetta beni
amins sonas aegthadelar oc theris
affkomidh Aff annor jordha bythe
mz thz andra slaektith xix capitulum

Och vtgik thin andre lotten oc
fiol vppa Symeons sone oc
hans aepturkomandes slaekt | oc war
theris arff nidhrwalt j iude sonas
aegthadelo som aer bersabee oc sabee
oc malada asersua oc balaa oc asen
oc betholadh bethularma | oc sicelegh

A I - 163r

oc beth oc marchaboth oc asersua
oc bethlepaboth / oc saroen trette
stadhe oc theris torp Ayn oc re
mon / athar oc asan / fyre stadhe
oc fyre theris torp . alla byian
na oc gardha om kringh liggia
dis , tesse stadhe in til balaath ber
ramoth moth sudhe Oc waro al
le tesse stadhe xvij , thetta ær arff
wit j blandh symeonis söner ep
the the arghodela som hono til
fullo j lotten uts juda söner / thy
at the mere oc flere waro / Oc
før ty waro symeonis söner ar
ghodel haffuadis midhwast
j iude oc arffdeel Tridhie lotte
fiol vppa zabulon söner oc hans
aff qwamdh apther komandis oc
ær zabulons oc hans söners wal
les ynde intil sarith / oc vpstighe
han aff haffuit oc medala oc ko
bir til deblaseth / jn til iamneth
som sik wændhe moth jeconan / oc
kombir j gen aff sarith moth ös
the / j ændha sitheleth thabor / oc
gaar wt til daberet oc vp högthe
sik moth jasie / oc the fram gaar ha
frameer til östra platzen oc gethe
fer oc takasin / oc vtgaar j remon
amthar oc noa oc gaar thar om
til nordh oc nathon / ær oc hans
vmganga widh dalen iaptahel oc
cattethet oc baal oc semrom oc je
daba oc bethleem / xij stadhe oc te
ris torp / tassen ær arffdelen slæk
thenes zabulon mz sith magskap
oc æptirkomando , theris stadhe
oc byiar Fiardhe lotthe kom op
pa ysakar oc hans næste akoman
de skytte / oc war hans arffdel israel
oc casaloth oc sunen oc effraym .

oc senon anaarath oc rabboth
oc seson / oc haeme / oc thamet
oc hengam / oc henadha / oc bet
pheses / Oc kombir hans ænde
jn til thabor oc sesima / oc beth
semes oc hans vtganghe war
jordanis Sextan stadhe oc
theris vndirtorp , oc æru tesse
ysakar söners arghodela oc theris
æptirkomande slækt stadhe torp
oc byiar Fæmpte lotthe fiol
vppa aser oc hans slækt / oc æp
tirkomando oc war theris wal
lis ænde . Alchach oc cali bethe
oc moab oc emelech oc amaad
oc messal / oc kombir til chame
lu haffsens oc sior oc labanath
oc kombir j gen moth östhe /
widh bethalon / oc gaar ginom til
zabalon / oc dalen jepthael mot
nordh / j bethemeth oc nephel / oc
vtgaar widh wenstra sidhona
cabul / oc acran / oc robeth / oc a
mon oc chana oc intil sydonem
stadhe than stora / oc kombir j
gen j orma alt jn til stadhe sto
ram oc starkan than som kallas
thyrus / oc in til osan Oc skal hans
vtganghe warda j marith aff
aff delen aczila / oc amma / oc a
fegh / oc roob / tiwa stadhe oc xx mz
theris torp Oc tesse arghodela
til höra asser söno oc theris æp
tirkomande slækte / stadhe oc the
ris byia Siætte lotten fiol op
pa neptalim söner oc theris sk
skap oc byiadis theres argho
dels ænde / aff beleth oc helon
sananim oc adami thz ær neceb
oc iebnahel / oc til lekam / oc vth
gange ær til jordane / oc ænde

komber igen moth wästhir oc azi
noth thabor / oc tedhan fran gaz
lia wth til vatn oc gaar framde
lis til zabulon mot sudhir / oc in
i aser mote wästhir, oc i iudha til
iordanem mothe solenas upgangh
thz ær til østers / hwar som æru
starkasta stadhir asedim ser oc
amnad oc rechat oc cenereth oc
oc edema oc arama. asor oc cedes
oc edrai / nasor oc jeron oc mag
dihel, oren oc betanath bethsa
mes xix stadhir oc theris torp
oc byiar. Oc ær thzta neptalim
slæct oc søners ægodela oc theris
æpthir kønidh oc magskapo stadhir
torp oc byiar. Sywnde lotten fiol
til dan slæct oc hans herskap / oc
ændeen aff hans ærffdel ær saraa
oc esthaol hazer semes / thz ær so
lenas stadhir selebin ahialon oc
iethela helon oc thepna oc a
chron, helthecen / iepton oc ba
laadh jud oc bane oc barath oc
jethremmon oc hierachon oc are
chon mz them landændhanom som
sik wendhir til ioppe / oc ithi æn
dan beslutis thz sik. Thz hende
oc at dans søner stighu up oc strid
de mot stadhe lesem / oc offwun
no staden oc drapo mz swerdh i
stadhe alt thz som liff haffde oc
besatto stadhe / oc bodde thz kalla
dis staden æpthir theres fadhirs
napn lesemdan. Thæsse æru
ægodelana dan søners oc theris
æptir kønandom, stadhir oc torp oc
gaardha oc bya. Oc tha iosue
haffde fulkomnat skiffta landet
mz lotte hwarie slækt sin ærffwis

deel the gaffwo isrls søner iosue
nun sone ægodela oc ærff midh
wæst i blandh sik æpthir gudz bu
dhi / stadhe hwilken han haffdhe
om bidhit tamnat saraa i bærgh
effraym oc bygde han stadhe oc
bodhe i hono. Tæsse æru ægodo
lana hwilka presten eleazar oc jo
sue nun son / skiffto oc the som høff
dingha oc fræmste waro i allum
slæktom mællan isrls slæktes sø
ner i stadeno silo / nær hænom
gudhi widh dørena tabernaculi
thz ær tiælsens / hwar fridzsens
arch bleff ællir stodh. thz skiffto
the landhit Rubrica thz æptir
ær om the stadhir til hwilka the
skulo fly so ma drapo mot sin vilia

Ok hænn gudh taladhe til xx
iosue sighiandis Tala til
isrls søner oc sigh them at
skilen the stadhir som wara skulo
til flyiandho manom / aff hulkom
iak til tidhir talade gynom moysi
handhir / at the som man dræpa
owilieligha maghe thz til fly oc
undan koma tæss wredhe som
nær kømen ær thin dødha / oc
hæmnas will blodzsens utgiwtilse.
Oc naar hwar som hælzst haffwir
nakon dræpit. oc fly til nakon
aff tæssa stadhir tha skal han staa
fore stadz porthe / oc tala fore the ælz
ste i stadhe / hwat som hans men
løsa kan bewara oc laghligha
prøffwa / oc swa skulu stadzsens
borghara hono annama i stadhe
oc giffwa hono rwm i hwilko
han kan boo uti. Oc nar blodzses
hæmnare honom æpthir følghir

tha skulu

tha skulu stadzsens borghara ey ho
nom giffwa j fiendis handher/ thy at
han drap sin jamcristin owiliandis
oc ey skal han uppenbar wardha fien
domen/ man twa ellr tre dagha om en
han ware ey menlös. oc skal han boo
j them stadhenom til tess han skal sta for
doom giffwandis skal til sinna sak til tess
högheste prester bliffwir dödher hwilken
j tham tima ær/ oc tha skal madren
paren igen koma oc jngaa j sin stad
oc j sith hws. hwadhan aff han utgik
naar han undhan fludde/ Oc tha skik
kade the tessa eptir scriffna stadher
menlösom til undflykt som ær/ Stadhen
cedes j galilea barghit neptalym
oc stadhen sichen j barghit effraym
oc cariatharbe thz ær ebron j barghit
juda/ Oc offwr jordanen mote östra
sidhona widh jericho skikkado the
staden bosor som ligger j slatmarke
ökenene aff rubens slækte. Oc stadhen
ramoth j galaad aff gadz slækte oc
gaulon j basan aff manasse slækte
Tesse stadhene æru skipade allo
isrls sonom. Oc jamwæl framadhom
oc utlandzkom hwilke j bland them
byggia/ at the maghe fly til the stad
her om the nakon haffdo dræpit o
wiliandis ellr owitandis/ oc ey skulu
the dö j theris handher/ som hæmp
nas wilia utgiutna blodh til tess
han standir haffwir for folket fram
talaskolandis sinna sak. Rubrica
Her epther scriffwas hwat stadher
levite undfingo til giffwor til at
boo uty midhwist j folket. Oc the
forstadher the haffwa skullo xx oc
forste capitulum

Sidhan framgingo almoghans
höffdingia aff levi til presti
elyazarum oc iosue nun son oc slæk
tanas hertugha offwir allas isrls
söners slækter/ oc talade til the
j stadhen silo j chanaans landhe
sighiandis hwan gudh bödh j
moyses hand/ at os leviteis thz
ær oss aff levi slæct skulle giffwas
stadher til at boo uty/ oc forstadhir
til at födha wart quik oc fænadh
Oc giffwo isrls söner aff sino a
godelo levitis eptir gudz budh
stadher oc forstadher/ oc utgik lot
ten j chaat hærskap/ prestans
aaron söners aff juda slækt oc
symeon oc beniamyn. tratta stad
her æru them androm sönomen chaath
som waro levite oc offwir bliffwo
giffwos slæktomen aff effraym dan
oc halffwe slæktene manasse x stad
her/ Nu gerson sönom utgik lotte
at the skullo unfaa aff slæktomen
ysachar oc aser oc neptalim/ oc
halffwe manasse slæct j basan xiij
stadher oc merari sönom oc theres
maghskapom oc slæktom j ruben/ oc
gad oc zabulon tolff stadher oc
giffwo isrls söner/ levitis stadher
oc forstadher swa som han gudh
bödh om moysi hand/ giffwandis
hwarium eptir lottene aff slæktomen
juda oc symeon/ theris sonom giff
iosue stadher hwilkers napn æru
tessen/ Aaron sonom gynom caath
hærskap levitica kön. them utgik
forsta lotten oc til fiol the Caria
tharbe enoks fadhers/ som kallas
ebron j juda bargh oc tess for
stadher alt om kringh/ oc aker

oc torp thz vndirliggiadis haffdhe
han förra giffwit calleph iephone son
til aagho / oc gaff han högxste prestens
aaron sönom ebron til flykte stadh
oc hans forstadhi lobnan mz sina för
stadhi. Oc iethir oc hystimon oc he
lon oc dabir oc ayn oc iethan och
bethsames mz sina forstadhi thesse
æru ix stadhir aff thwe slæcto som
sakt ær. Æn aff beniamin slækte ga
laon gabahe. oc anatoth oc almon
mz sina forstadhi thz ær fyra stadhi
æn alle tilhöpa högxsta prestens aa
ron söner / xiij stadhir mz sina för
stadhi. æn them andra harskape
nom chaath söno leuites köns æru
thesse aptodela aff effraym slækt til
flykters stadhir sichem / mz sinom förstar
dhi i barghit effraym oc gaze oc
iebusam oc petoron mz sinom förstar
dhi, thetta bliffwir fyra stadhi.
Æn aff dan slækte helthco oc ga
bathon oc haialon oc gethromen
mz sina förstadhi Oc bliffwa fy
ra stadhi / Æn aff halffwe manas
se slækt thanach oc gethremon mz
sina forstadhi thetta æru twa star
dhi / thesse stadhi alle samman æru x
oc theris forstadhi oc æru the
giffne Caath sono nidhersta trappo
ne Oc gerson sono leuites köns,
gaff han aff halffwe manasse slækt
til flykters stadhi gaulon i basan oc
bosram mz sinom förstadhi / thz æ
ru twa stadhi Oc aff ysakar slæc
te cesion oc dabreth oc garamoth
oc engannym mz theris forstadhi
thz ær fyra stadhi Æn aff aser slækt
masan oc abdon oc elrath oc rool

mz theres forstadhi / thesse æru fyre
stadhi. Oc aff neptalim slækte til flykt
stadhi stadhin cedes i galilea oc amoth
dor oc carthan mz theris forstadhi.
thz ær tree stadhi / alle stadhi tilhöra
de gerson harskapi bliffwa xiiij mz
sina forstadhi. Æn merari sono leui
tes köns aff nidhersta trappo oc the
ris harskapi æru giffne aff zabulo
slækt iethnan Cartha oc dana / oc
naalol fyra stadhi mz theris förstar
dhi. Aff gad slækte til flykters stadhi
ramoth i galaad oc manaym oc ese
bon oc iaser fyra stadhi mz theres
förstadhi / Aff ruben slækt offwir ior
danis flodh moth ierico til flyctes sta
dhi bosor i ödhkenne ansor oc iaser oc
ietson oc mespha fyra stadhi mz the
ris förstadho / Alle stadhi merari
sono tilhörandis oc theris slækte
æru xij. æn alle the stadhi som leui
tis tilhöra vndiwakt i isrels söners
ægadelom waro xl viij mz sina för
stadhi / skiffte hwario harskap i sy
ne slækt Oc hwan gudh gaff isrels so
nom alt landit hwilko han mz sworno
edh theris forfedhrom loffwat haffde oc
the besatto landit oc bodho thr oc wart
fridhr aff gudhi giffwin allo thwitir
bræligh bodho Oc enghin fiandhe dyrff
dis them mote staa / vtan hælir wordho
alle vndirkastade theris hwaldome oc
ey fittades ællr brast eth ordh / aff allo
thy som gudh them loffwat haffde sik
giffwa skolandis. men alt wart full
kompnat mz gerningomen Rubrica
huru the slækte ruben oc gadh
Oc halff slækte aff manasse byggdo
eth altara widh iordane / oc förtör

A I - 165r

nadho thz uiz allan isrls almogha

Ithum sama tyma nu lath iosue til sik
kalla the slæktir / som kallas rubini
te gaddite oc halffwa slæktena aff ma
nasse / oc sagde til thum j haffwen giort
alt thz som moyses gudz tiænare
idher bødh oc tiænistu haffwen j mik j
allo tingho lydughe warit / oc nw j
langhon tidh haffwen j idhra brødh
ey owergiffwit til thæssa nærwarandis
dagh / gømandis idhers hærras oc gudz
wilia oc budordh oc æptir thz at id
hra oc gudh haffwer giffwit idhrom
brødhrom rolighet oc fridh som han
loffwat haffwer / thy komen nw j
gen til idher tiæld / oc idhert ægharandis
landh, hwilket gudz tiænare moy
ses idher antwardade offwir iordan
togh swa at j skal at j atwaktekha
gømen oc at giaringene fullkomne
hans budh oc laghen hwilke gudz
tiænare moyses idher bødh at j ælske
idha hærra oc gudh / oc gangen j allom
hans budhordha wæghom. oc gømen
hans budh / oc bliffwen widh hono oc
tiænen hono aff alt hiærta oc aff al
le idhre sial. Oc swa wælsignade iosu
e thum oc lat thum gaa til theris he
man oc hws / oc swa gingo the til sin
tabernacula thz ær tiæld. En moyses
gudz tiænare haffde giffwit til førre
na halffwena aff manasse slækt ægn
dela j basan. Oc før thy stundh gaff
iosue thum andra halffdelendo som off
wir war loth j bland the andra / the
ras brødher owir iordane til wæstra
platzsen. Oc nar han thum orloff gaff
til theras hema oc the haffdo wælsig
nadh. sagde han til thum j mykle godz
e oc rikedomo / gaan nw til idhra he

ma oc bolstadher uiz silffwo oc gull oc
malm oc iærn oc myklo klædhom
bythe thy oc skifften fiandenas
roff j bland idhra brødher / oc swa
gingo ruben oc gadh oc halff
slæktenas manasse søner fran israels
sønom j Sylo til sin. Oc fran stadhe sylo
som ær j chanaan. viliandis ingaa j
galaad til sith ægho dels land. hwil
ket the vntfingo æptir gudz budh
aff moysi hand / oc nar the komo
til landzsens canaans ænda oc til
iordane vpbygdho the eth osighe
likit stort altara widh iordane j
graffwome ælle barghome. Oc
naar israels søner thz tu hørdo / oc
haffdo til thum vtsænt bessynerlige
budh, aff hwilko the vndirstodo
at ruben søner oc gad oc halff ma
nasse slækts søner haffdo vprest eth
altara j canaan landh oppa iorda
nis barghs ælla graffwer mothe
israels sønom / førsamblado the sik
j staden sylo offwirlæggiandis at
the willo vpresa stridh mot thum
oc man thz sændo the til thæ j ga
laad landh. wardughan man phi
nees prest eleazari son oc tio
høffdinga uiz them / hwan aff
hwaria slækt, hwilke nar the ko
mo til ruben oc gudz søner oc halff
ne manasse slækt j landit galaad
sagdo the til thum / thz tu byudher
alt herrans folk hwat ær thæssen
offwirgangher gudz budhordh.
hwi haffwen j offwir giffwit hær
ran israels gudh / vpbyggiandis
eth vgudha altara fiærka
dis idher aff gudz dyrkan / hwat
synes idher litet at j syndadhe j

affgudhit belphegor oc til thessen
narwarandis dagh / bliffwo thes syn
dhenes smitta j os / oc marghe aff
folkeno vppa thittidh storto dödhe oc
j dagh haffwen j offwir giffwit hærran
gudh / Oc j morghon skal gudz wrede
koma almenneligha owir allan israels
skara / ælla ær thz swa at idhra landz
vtdhodela æru oren / tha ganghen
j wart land j hwilko hans taberna
culum ær / oc boen mz os / oc tha swa
at j ensk ey fran skilen gudhi oc waro
samscapi / vpbyggiandis annat altara
æn wars hærra oc gudz altara hwat
ey offwo twoth achor zare son hans
budh oc gudz wredhe som offwo alla
israels almogha Oc han war en enaste
man. gudh giffwe at han alenast
haffde forgangit j synne synd / Tha
swarado rubens söner oc gadz söner
Oc halff manasse slæktz söner höff
dingomen oc israels sændebudhom
Sterkaste hærra gudh han weth oc
israel man thz vndirsta at om swa ær
at wi j syndughe akt ællir wilia vp
byght haffwom thetta altaret tha bewa
re os ekke gudh vtan næpse oc py
ne han j thænne narwarandis
tydh Oc vm wi thz giort haffwom
mz thz hugh ællir wilia, at wi the
oppa læggia skulom naghra handa
offer ællir giffwor / thz vtkrinighe
hærra gudh oc döme thz wi haffwom
thz altara vpbyght mz swa dana
offwirtall os jubyrdis Oc mz sadha
na tanka / at wi sighia skulom j
morghon sighia idher barn til wara
barn / hwat ær idher mz hærrano israels
gudhi / Slot thz ær j haffwin enkte

mz gudhi Oc israels gudh haffwo enk
te mz idher / hærra gud haffwir sath
landz ænda ælla landz mærke mel
lan os oc idher / oc j rubens söner oc
gad söner j jordans flodh / oc forthy
skulo haffwen j enghen dell j hærranom
israels gudhi / oc mz swadhana tilfal
le aff wændhe idher barn wara söner
aff gudz ræddugha / æn wi menthom
bætre oc saghdom oss j mællom vpbyggiom
oss eth altara / ække for the sak skul
at wi thz vppa læggia naghor skona
offer vtan hælder til witnesbyrdh
mælla idher oc os / oc mællan idher barn
oc waar barn Oc wara æptirkoman
de slækt oc idhra at wi thess hælder
thæna magho hærrano gudhi / oc waar
lagh oc rætthe wari göra offir thz so
brænnas skal oc thz offir som kallas vic
tima / oc thz fridhsama offer som kallas
hostia pacifica / vppa thz at engalondis
idhre söner sighia til waar barn j haffwin
enghen del j hærrano israels gudhi, som the
willo swa sighia Tha skulo war barn
thm swa swara / See har gudz altara
hwilkit ware forfædher vpbyghdo / ey for
naghra handa offir skuld, vtan hælder
til witnesbyrdh idher oc oss. langt wari
thessen syndhe fran os at wi skulom gan
fran gudhi Oc offwirgiffwa hans foth
spoor vpbyggiandis naghot altara for
offer skuld / vtan waars hærra oc gudz altu
ra som vpbyght ær for dörene hans
tabernaculi j silo Saar phinees högs
te prester oc höffdinga / hwilke vtsan
de waro höört haffdo thessen forsagdho
ordh / blidkadis the sigh til fridh giffwa
des Oc rubens söners ordh / oc gadh oc
halffwe manasse slæktz ordh anamado

the grutzska garna Oc sagde hör-
te phynees elyazari son til them
Nw witho wi at hêran ær mz os oc
idher thy at j ftærran æren tesse sy-
dhene oc haffwe j frælsat isrls sö-
ner aff hrans handh Oc vmwæn-
de sik phinees mz höffdinghome
fran ruben söno oc gadz oc fran
landz galaad canaans landz ændha
oc foor til isrls söner oc kwngiorde
them alt thz hono sakt war oc tak-
tis thas talan allo som hono hörde
oc loffwado isrls söner hran gud
Oc j enghe matto sagdo the sidhan
at the vpstigha skulde mz hær-
skyol mote sina sambrödher rubens
oc gad söner gaffwo napn alta-
ret hwilkit the vpbygt haffdho
kallandis thz wart witne at hêran
han wari gudh Rubrica hwru
josue förbyte folkit til at halla
gudz budordh. oc hwru han mz
gudelike vnskan welsignadhe
them som æptir komande waro
at the oc skulde halla oc bewa-
ra gudz budh oc wilia xxiij capm

Mykinom thyma nw fram-
ledhno sidhan hêran gudh
giffwit haffde israel thz
fræ isrls sono fridh offwir wöno
allo fiendo kringh om thim boan-
do oc josue war nw aldroghe ma
oc aff ælre betyngdher kallade han
före sik alla isrls almogha oc mæst
ællaste mæ oc höffdinga. hærtugha
oc mæstara Oc sagde til thim Jak ær
nw aldroghe wordher oc myn aldher
haffwr mangh aar oc j seen wæl al-
tingh. oc hwat idher hêra oc gudh

giort haffwr allo slæktom vm krig-
edher boandhom oc hwru han för
idher stridh haffwr Oc nw hwru iak
haffwir alt landith mz loth skyft
idher j mællan alt fran östra dele
widh jordans flodh oc intil stora
haffwet Oc æru æn nw magha
slækte aff the hedhnigha til offwr
lops hêran gudh förskingre the
oc tughe them ~~oc tughe them~~ aff
idhre asyn at j maghe besitia
thz landeth hwilkit edher gudh
oc hêra haffwir idher loffwat Aat
enast wære starke oc tröste oc
waren omsorgelike at j gömen
alt thz som budhit ær j moysi
lagh bok oc böghe ække wiken
idhir ther aff ey vppa höghra æl-
lir wenstra Oc sidhan j æren
komne in til hedhnigana hwil-
ke j blandh idher komaskoladis
æru. tha skulen j ey swaria om
theras gudha napn at j ey skule
them tiana ællir the til bidhia
vtan hællir bliffwen widh idhan
hêra oc gudh hwilke j ok giorth
haffwe til thæna nærwarandis
dagh Oc tha skal hêran gudh bort
tagha aff idhre asyn stort folk oc
ældra starkasta kæmpa oc enghe
skal förmaa idher mote staa Een
aff idher skal tilflykt driffwa ay
man aff idhra fiendha thy at
idher hêra oc gudh skal stridha
för idher som han idher haffwir
loffwat Æn thz atenast förwa-
ren mz störste atwakt at j æl-
skin idhan hêra oc gudh. æn ær
thz swa at j wilen æptir folia

tarff folksens willo | som i blandh idher
boo oc sætna venskap oc samblind
nigh i maghskap mz them mz tho
laghe skap · tha skulin i försant vetha
at idher herra oc gudh later them ey
förgna ælla fördriffvas för idhert
anlete | Vtan hældhir skulu the idher
vardha en snara oc gryppa oc hin
dher vidher idhra sidho Oc en staff
wm ælla stake i edhro ögon til
tarff gudh idher borttaker oc förskring
ra aff thetta bazsta landith · hwilket
han edher giffvit haffwir | See iak
skal i dagh in i almänneligha vaghe
thz ær iak skal i dagh döö Oc i skulin
wetha aff allo hoghe oc hiærta | at
aff allo ordhom hwilke thera gud loff
wat haffwir edher giffva skolandis
skal ey eth bliffva til ryggia ælla
fanyttelighe framfara Oc thy som
han fulkompnade mz gärningenne
thz han loffwade · oc all tingh mz
godhe lycko oc madgangh aru os
kommen | Swa twært amot skal
han latha idher offwir koma thz
ondha mz hwilko han idher hotade
til thæs han idher borttagher oc för
skingra aff thetta bazsta landhit
hwilket han edher giffvit haffwir
för the sak skal at i haffwin offwir
trudhit thæn sambudhena fridh
hwilke idher herra oc gudh mz idher
stadhfæste oc thiænen andra gudh 16
oc bidhen til them Snarligha oc
bradhligha skal hans vredhe
oc wredhe vpstiga ælla vp resas
idher | oc i skulen borttaghas aff thz
ta godha landhit oc alzra bazs
ta hwilket hiran idher gaff ·

Rubrica hwru iosue saghde folke
no mangh fragha ærendhe hwil
ken gudh giort haffde mz israels
sönom Oc hwru iosue doo oc högs
te præsten eleazar / xx iiii capitulum

Och samankalladhe iosue alla
israels slækter i stadhen sichem
Oc kallade han alla ælzste män
oc höffdingha oc domara oc mæs
tara oc stodho i gudz asyn · thz
ær för fridzsens ark | Oc talade
iosue til folkit i thæsse matto Thz
ta sigher hiran israels gudh · offwir
the andra sidhona widh flodhe
na boddho idhre förfadher aff
vphoffwena Thare abrahams
fadher oc nachor the tiænto andro
gudhom · the före tok iak edhan fa
dher abraham | aff mesopotamie
landz ændhom · oc ledhe han i chana
an landh oc giorde iak hans sædh
thz ær hans slækt gantzska myklla
oc manghfallogha · iak gaff honom
son · som ær ysaac Oc framdelis
gaff iak ysaac twa söner som ær 4
iacob oc esau Aff hwilko thwe
gaff iak esau barghit som kallas
seir til ægodel | æn iacob oc hans
söner nidher foro til egyptum Iak
sændhe moysen oc aaron oc slogh
egyptum mz myklo tekno oc widh
under oc vtledde idher oc idhra
6 förfadher aff egypto Oc i kome til
haffwet oc egipten män fulfölgdho
edhra förfadher mz waghnom oc rid
darom intil rödha haffwit · Israels sö
ner ropadho til hiran Oc han satte
mörket mælla idher oc egypti mæn
Oc lat haffwit falla offwir them

Oc haffwer ey förtalt thin idher ogo
saagho all thing hwilke iak gior
de i egypto landhe ¶ Thaus ordh Oc
i warin boandis i okneno langha
tidh / oc iak inledhe idher i landit
amorreor / tha som boddo offwir
iordanis flodh / oc nar the stridde
mot idher tha antwardadhe iak the
i idhra handher oc i ware besithiadis
theris landh Oc ther war drapen i
thim ¶ Nu balach sephor son oc mo
abs konungher stodh oc stridde mot
israels sonom oc sände han budh oc
kallade til balaam / beor son at han
ether om koma skulle förbannse oc
förtrolla idher Oc iak wille honom
ekke höra utan häller twart amot
om honom wälsignade iak idher oc
fräste iak idher fran hans handh
Oc i ginghe offwir iordanem oc
komen til iericho Stadz männe
ne stridho mote idher oc konunga
na ¶ Amorreus pherezeus / oc Ca
naneus oc etheus Gergezeus oc
eueus oc iebuzeus. oc iak antwar
dadhe thim i edhra handher oc a
morreus sände mote idher skade
liga ether flughor som kallas stra
bones. hwilka wi kallom tordöff
la / oc iak kastade thim uth aff sin
rum Oc maa ther war vndirstan
das twa konunga amorreor
hwilke utkastados / ekke mz ty
no swärde ällir bogha / oc iak
gaff idher landhet i hwilko i enk

te arffwodadhe / oc stadher / hwilka
i ekke bygdhe vppa ther at i skullen i
thim boo oc byggia ¶ Iak gaff idher
vingardha / oc olya gardha hwil
ka i ey planteradhe. ¶ Thär börias
iosue ordh Oc för thy skulu i rä
dhes war herran gudh oc thiänen
honom mz fulkomno hiärta oc al
dra sanasta hiärta oc borttaghen
främadha gudha hwilkom idhre
förfädher thiänto i mesopotamia i
egypto land / oc tiänen herranom gu
di ¶ Är ther oc swa at idher synes
onth wara at i thiänen gudhi / vil
kor giffs idher vtwälie i dagh ther so
idher täckis / hwilkom idher bätzst
behaghar at i skulen thiäna hwat
häller affgudhomen hwilkom idhre
förfädher tiänto i mesopota mi
a / ällir oc affgudhome hwilkom
amorrei thiänto / oc tilbadho i
hwilkes landhom i nw bygghe oc
boen ¶ Än iak sigher iosue oc the so
i mino huse boo. wi skulom tiäna
herranom ¶ Tha swarade alt almoghe
oc sagde / fiärran wari ther os / at
wi offwirgiffwom gudh oc thiäne
främada gudhom war herra oc gudh
vtledhe os oc vara förfädher / aff
egypto landh. oc vt aff träldoms
hws oc i ware asyn giorde han stor
tekn. gömde os i allom wäghom
ther wi foro / oc i allo folke om
hwilka wi gingom. oc vtkastade
alla hedhingha oc amorreum thann

A I - 167v

konunghe som bodhe j landit hwil
kit wi ingtingho / oc for than
skulu skulo wi tiæna hærranom
gudi thy at han ær war gudh oc
sagde josue til folkit j formagho
ekke tiæna hærano / thz idher ny
kit twingt thy at hæran gudh ær
hælogher oc starker til hæmdh
oc skonar ekke idhro syndhom
Oc vm swa ær at j owir giffwe
gudh oc thiæne fræmmada gudo
tha om wandher han sik oc be
drøffwir idher / oc forstørther iæ
wæl sidha han idher giffwit haff
wir mykit got. tha sagde folkit
til iosue / jugaledis skal thz wær
dha som thu tala. meen wi
skulo thiæna warom hærra oc gud
Oc taladhe iosue æn ythermer
til folkit sighiandis Æren j
oc hær til sant withne at
j idher vt walden hæran gudh op
pa thz at j hono wilien thiæna
Folkit swaradhe wi ærom til taff
sant withne / Josue sagde taghe
thy bort fræmmadha gudha som
ærw midhwalst bland idher oc
bøghen idher hiærta til edha hærra
oc israels gudh / tha sagde folket
til josue wi skulo thiæna wæro
hærra oc gudi / oc lydughe skulo wi
wæra til all hans budh. tha slogh
josue vppa hans væghna / sam
bindingh wz thim oc fridh […] oc
vptalde for folket gudz bud oc
ordh oc doma / j stadhe sichem oc
vpskreff all tessin ordhe j hærrans

laghbok oc thok en mykel
ghe stora sten / oc lagdhe hono
vndir ekena j gudz hwse ther æ
then war / oc sagde josue til alt
folkit / Thænne stene skal idher
wara til witnesbyrdh. oc at j
hørt haffwe all hærrans ordh hwil
ken han til edher taladh haffwer
vppa thz at j thær æptir kwnen
thz wilia neka / ælle ther til ney
sighia oc liwgha for idhro hærra
oc gudhi. Oc hær orloffwadhe
josue folket / oc lath hwart for
sik koma oc gangha j sith hemma
oc arffhodela. Oc ther æptir bleff
josue nwn son døder som war
gudz thiænare / oc war hans
aldher tyo / oc c aar. Oc iorda
dho the hono ytherst j hans
ærfdodelo som var j thanatsare
som ligger j bærghit effraym
vppa swdhra sidhona widh
bærghit gaas. Oc tiænte israel
hærranom gudhi / alla the dagha
som iosue liffdhe. oc the æth
mæn hwilke j hans dagho va
ro / hwilke langha tydh liffdo
æptir iosue oc the visto alla
gærninga hwilka hæran gudh
giordhe israels folke. Nu sik io
seps been hwilken israels søner
wz sik fordho aff egypti land
jordadho the j sichem / j eno
deel j akreno hwilke iacob
patriarcha køpte aff emmor so
no / for hundradha yngh fiar
Oc thæn akren war j ioseps

sønerz arff oc ærffhadelo̅ Oc j sa
ma tidh bleff eliazar aaron son
dødhe / oc iordadho the hono̅ j
gabaath som war hans sons
phinees arff / hwilkit hono̅ giff
wit war j effrayms barghe

Rubrica / Har æpthe byrias the
boken som kallas judicu̅ · fførsta
capitulu̅ hwru israels folk æpthe
josue dødh begærade aff herranom
gudhi ænan høffwidzman

Epthe iosue dødh vt spor
de israels søner raadh / aff
herrano̅ sighiadis haa
skal vp gaa før os mo
te cananeu̅ / oc haa skal hartu
the wara j stridhene · herran swa
rade Judas skal vpstigha før idh
See iak haffuo̅ giffwit landhit j
hans hændir / oc sagde judas til
sin brodhe symeone / vpstigh mz
mik j mit loth ællir deel oc stridh
mot cananeu̅ Oc iak skal mz tik
vtgaa j thit loth ælle deel · oc gik
symeon mz hono̅ / oc judas stegh
vp oc herran gudh gaff thom j hæn
dir Cananeu̅ oc pherezeu̅ · Oc
the slogho j stadhen bezech tyo
twsandh man / oc funno the ad
onibezech / oc j bezech oc stridho
mothe hono̅ oc slogho cananeu̅
oc perizeu̅ / æn adonibezech fly
dhe hwilke the foth følgdo oc gri
po aff huggu̅dis hono̅ framasta
ledhe j handome oc fotome tha
sagde adonibezech Siwtighi ko
nunghö lath iak aff huggha høg
ta ællir framasta ledhen j hando̅

oc fotho̅ Oc lath thom vndhe mit
bordh hænta smolor sik til fødo
oc som iak thom giorde swa haff
wir gudh oc mik betalath / oc før
do the ha̅ til ihrlm oc the bleff
ha̅ dødhe Oc jude søner stridd
mote stadhe̅ ihrlm oc wnno sta
dhe oc drapo alt folkit Oc skikka
de sidha̅ ellen vppa stadhe̅ vpbræ
nandis alt thz som førekom Sidha
midhe gangu̅dis stridho the mo
te cananeu̅ som bodho j bargho
me til swdhre / widh slætmarkena
oc judas fardadis til cananeu̅
som bodhe j ebron / hwilkit før
dho kalladis cariatharbe oc the
drap ha̅ sysai oc hayma̅ oc tolma
y oc fardades judas tædha̅ gen
gangandis til dabir / oc thes jnbyg
giara hwilkit fordho kalladis
cariathsepher / thz tydhe bokstaff
wa stadhe̅ · tha sagde caleff hwil
ke en som slaa stadhe̅ cariath se
pher oc skøffla han · thom skal iak
giffwa myna dotthe axam til
hustrw Oc nar othoniel / cenen
son calephs brodhe thom mynnre
haffde wnnet stadhe̅ · gaff caleph
hono̅ syna dotthe axam til hustru
oc tha ho̅ fardadhis j wæghen /
manadhe hwes bonde · at hon
bedhas skulde aff sino̅ fadhe
en aker / Oc tha hon j wæghe
no̅ fardhadis suckade ho̅ myk
kit · sagde caleph til hene hwat
ær tik / hon swarade giff mik
thin walsignilse · thu gaff mik
ofruktsama iordh / giff mik oc

A I - 168v

wata iordh Oc gaff caleph hue
frukt samā aker vppe oc nidhre
An cinei söner moysi frændher vp
foro aff palm stadhe / mz iude sö
ner j öknena ther thās lotther war
til sudher widh arath oc bodho
ther mz thonō Judas mz sino bro
dher symeone gingho hardha oc
badhe til saman / slogho the cana
neū som bodho j sephat / oc drapo
than oc kalladis thæn stadhe hor
ma / thz tydher förbannilse Oc iu
das togh stadhe gazam mz hans
landz ændō / oc aschalone oc ac
charon mz sino landz ændhō / Oc
hrran gud war mz juda / oc besat
te han bærghe / æn ekke förmat
te hā fördriffwa thim som bodho
j dalome / thy at the waro ymp
noghe mz iærnuagnadho stridz
waghnō Oc gaffwo the caleph
ebron swa som moyses sagt haff
de / hwilke fördreff aff ebron thre
enakx söner / An beniamyn söner
fördriffwo ekke jebusen som bodo
j ihrlm mz beniamy sono jntil
nærwarandis dagh An ioseps hu
skapur foor vp til betel Oc war
hrran gudh mz thim / för thy at thī
tidh the belagdo stadhe hwilken
til förena kalladis luza / sagho
the en man vtgaa aff stadhen
oc the sagdo til honō / lat os seē
ingange j stadhē tha wiliō wi göra
miskundh mz tik Oc tha manen
haffde thim vndirwist jngingē
tha drapo the mz swærde / hwat
som quikt war j stadhe / æn thē

manen oc alla hās slækt / latha the
lösa gaa / oc oskadda oc tha hā var
lös gik hā til landhit ethim oc byg
de ther en stadh oc kallade stadhe lu
zam. Oc kallas stadhe mz thz nap
net til nærwarandis dagh / An ma
nasses hā fördreff ekke bethsan oc
thanath mz theris byom / oc inbyg
gharāna j dor oc iebblaam oc mag
gedo mz sina torpara Oc begynna
de cananeus bo mz thim / An ther æpt
sidhā isrl' vart starkir oc drifoghir /
tha giordho the thim skatplikstoghi
oc wille thim ey fördriffwa / Tæslikis
effraym wille oc ekke drepa chana
neū som bodho j gazer / vtan bodho
mz honō. zabulon fördreff oc ekke
thim som bodho j cedron / oc naalon
vtan chananeus bodho midhwakt
mz thim / oc wart skat plikstoghe
Aser tæslikis ville ekke fördriffwa
thim som bodho j accho oc sidonis oc
alab oc azaris oc amma oc apheth
oc roob / oc bodhe hā midhwakt mz
chananeū tæss landz inbyggiarom
oc fördreff thim ekke ællir drap
Neptalim fördreff oc ekke them
som bodho j bethsemes oc bodho j
blandh thim / oc ey hætte thim som bo
do j bethanach / oc bodhe j blandh
cananeū hwilke ther j ladhit boo
Oc waro betzsamite oc bethanite
honō skatplikstoge Oc amorreus
trængde dans söner j bærghit oc
gaff thim ey rwm / vppa slattēne
at the matto ther nidhre bo / oc bodo
the j bærgh hares / som tydher vitnes
byrdh oc j haylon / oc salabim. æn

iosepo ælæ handh vart amorreo
twinghi / thy at han wart them skat
skyldoghir / oc war amorrei landz
ændhe fran vp ganghen / scorpion
them stene oc til öffra stadhena
ællir rimme *Rubrica ther æptir
skriffwas hwru iosue dodh / thy före
sighiar skuld wredes ther om andra
resor oc naghor annor ærendhe
som skriffwat ærw j iosue bok oc
sighir at israel wanbrukade gudz bud
oc thy straffar them ængelen oc
thelidha motegagh före sina syn
dher*

Gudz ængil kom vp
fran galgala til taaranas
stadh / ællir gratzsens stadh
Oc sagde til israels folk. Jak wtledde
idher aff egypto landh oc inleddhe
edher j landith. vppa hwilkit iak
edh giordhe idhrom förfædhrom / oc
them loffwade at iak ey skulde bry
ta mit fridh mz idher til æwighen
tidh / thog swa at j skullin ekke gö
ra sambindnigh / ællir wenskap
mz thesso landzsens folke / oc at j
skullen förstorta theras affguda
altara / oc j willin ekke höra mina
röst. hwi haffwin j thætta giort för
thy skuld / wille iak ekke fördriff
wa idhra fiendha aff idhre asyn
vppa thz / at j haffwa maghin fienda
oc theris affgudh wari edher til in
dherfal. Oc nar gudz ængil taladhe
thessen ordhen til israels söner / tha vp
lyffto the syna röst oc græto bitherli
ligha. Oc kalladis napn til them stade
gratandes / ællir taaranas stadher oc
offradho israels söner hærranom gudhi /

offr j sama stadhen. Oc iosue gaff
orloff folket. oc hwar för sik gik j
sith hemal / at the thz matthin vnd
faa / oc thiænte folket hærranom gudhi
alla dagha. the iosue liffdhe oc æl
leste män j israel / hwilke langhan
tidh liffde æptir hans dödh. Oc
wel viste hærrans wilia oc alla ga
mingha / ther gudh giort haffde mz israels
sönom / oc bleff gudz thiænare iosue
nuns son dödher tha han war tio
oc hwndrada aara gamal / oc be
groffwo the han j hans ærffdodel j
ytersta ændana j thamnath sare j
bærghe effraym / til nordha sidho
na widh bærghith gaas. Oc all the
slækte samblades til syna förfæ
dher mz dödhen. Oc vpstodho j the
ris stadh andre the som ekke kæn
do hærran gudh / oc the gerningha
hwilka han giort haffdhe j israel.
Oc giordhe israels söner thz so onth
war j hærrans asyn / oc tiæntho
the affgudhin baalim oc offwir
gaffwo theras hærra / oc theras
förfædhra gudh hwilken them
vtledde aff egypto landh. Oc æp
tir folgdo the / framada gudhom
oc theras gudhom som folkit
dyrkadho / hwilke om kringh
them bodho / oc the til badho them
Oc j thæsse matto retho the hær
ran gudh til wredhe offwirgiff
wandis gudh / oc tiænandis ba
al oc astaroth / oc hærran gud vred
gadis mot israel. oc gaff them j
theris hændir / som them förskig
radho / oc them gripu oc bort

saldho theras fiēdhō / hwilke
om kringh thm bygdo / Oc
ey förmatto the mote staa sinō
fiendhō vtā ey hwart the vildo
færdhas tha war æ jw hans
hand owir thm som hā them
sagt haffde oc sworit oc war isrl'
ganz ska hardelighe nödher trykter
Æn hwan gudh vpwakte do
mara hwilke thm frælsa skul
de aff fienda handō / æn isrl' vil
le thm ekke höra ællir lydha
görandis hordhō mz firmada
gudhō / oc thm til bidhiandes
the owir gaffwo swarlighe thm
vrætthe hwilkō theras förfæd
ingingō / the hördho wæl hans
budh oc giordho twært amoth
j allō gerningō Oc thuttidh the
ren gudh vpwakte domara j
theris daghō bögdes hā til mis
kundh hörde theris drōffwilse
oc graat / oc frælste thm aff the
res slaghō som thm förtrængh
vado. Æn nar tharn domare
dödher war / tha kōmo the j gen
til syndhena oc giordo mykit
större syndher æn theris förfæ
dher giort haffdo / æpter fölgiā
dis framada gudha thē tie
nadis, oc thm til bidhiadis
The offringaffwo ekke theres
nyo syndher oc hardasta vay
vm hwilke the plaghado gaa
Æn hans gudz grymhet vredh
gadis mothe isrl' oc saghdhe.
æpter thz / at thætta folket haff
wir brutith thæn fridh hwil
kom iak stadgadhe mz theris för
fædher oc förma at höra mina
röst / thu skal iak oc ekke förstö
ta thæssa hedhingia / hwilka iosue
ther lath bliffwa oc bleff dödher vppa
thz at mik maghe j thessō hedhingō
nu beprōffwa isrl' / hwat hætler
the wilia gōma hans wægh oc
gaa j honō som theris förfædher
för thm giordhe ællir oc ey / oc för
thessē sak skuld til stadde hrran gud
thæssa hedhingānas slækt bliffwa
oc wille ey snarlighe thm fördriff
wa / oc ey hællir gaff hā thm j io
sue handher Rubrica thz capitl' stær
hwru isrls söner wordho vndher
slaghne sinō fiendhō oc atherlöste
oc eglon bleff dödher / oc hwru
singher slo philisteos the hedhinga
na swa kalladho mykit vndher sam

Thætta ær thz fol ligia iii capi
kit hwilkit hrran lath til at
ater leffwa / vppa thz at hā skulde
læra isrls söner til at strida oc hælst
alle the som ey kyndoge waro vp
pa cananeor stridher ælle örlöge
oc vppa thz / at theres söner mat
thm læra at stridha mz syna fien
da oc haffwa vanan ællir sidhwe
nio til at stridha / Thz ær thz folk
Först fæm hærgreffwa aff landit
philistiym / oc alle cananeos / oc sy
doneos, oc eueos som bodho vppa
bærghit lybano Oc fran bærgen
baal oc hermō / oc alt in til jngan
ge j emath, thætta folkit lat hrran
ater bliffwa / vppa thz at isrl' mat
te vt rönas hwat hætter the hō

ra wilde hrans budordh hwilken
han thim bødh oc theris forfadhrom
gynom moysi handher/ vtan oc ekke
Oc bodhe isrl' midwækt sina fien
da som war/ Cananei · ethei/ amorre
i/ oc ferezei/ oc euei/ oc iebuzei/ oc to
gho theras døtter sik til hustru/ Oc
sina døtter gaffwo the theras sonom
til hustru/ oc dyrkado theras gudar
oc giordho thz som onth war i hrans
asyn/ Thæranto balaym oc owir gaff
wo hran theras forfædhers gud hwil
ken thim vtleddhe aff egypto land/
oc æptir følgde the fræmadha gu
dher/ oc the affgudh som folket dyr
kado, i bland hwilka the bodho ther
om kringh thim tilbadho the oc hed
rado Oc wart hran gudh wredher
mote isrl' oc gaff thim i handir/ oc
fængilse konungenom aff mesopota
mia som heet cusanrasathaym/ oc
thænto the honom i viij aar oc ropa
de isrl' til hran gudh/ oc vpreste han
thim frælsara/ oc han frælste them
som war othoniel/ cenem son, ca
leps brodher thin yngre oc war hr
rans ande i honom oc hafde han
hradome offuir isrl' Oc gik othom
el til stridh oc hran gudh gaff honom
i handher Cusanrasathaym/ konun
gen aff syria oc nidhertrykte honom
oc hwiladis landith/ mz fridh i xl
aar/ oc otthoniel cenem son bleff
dødher Æn isrl' til økte æn meer
oc giordho thz som ont war i hrans
asyn/ hwilke styrkte mote thim ko
nungh eglon/ aff moab thy at the

haffdo ont giorth i hrans asyn/ a
mor søner oc amalech tilføgde sik
konungh eglon/ oc gik hadhan oc slogh
isrl' oc besatte stadhe som kalladis
palm stadhe Oc tiænto isrl' søner eg
lon i moab xviij aar oc sidhan ropa
do the til hran gudh/ oc han vp wæk
te thim frælsara som heet aoth ge
ra son/ thin som gemini son war
oc war twæhændher/ oc brukade ba
dha hendherna for the høghra/ oc sæn
der isrl' søner konungh eglon aff mo
ab mærkelighe gaffwor mz thænna
fornæmda aoth/ Mark at somligha
bøkir haffwa ayoth ther wi læsom
aoth oc thz ær ey skadhi = Æn aoth
lath sik smidh eth skarpt swærdh twæ
ægghiath/ oc haffdhe thz hiælt mit
vppa sik/ oc haffde ey stora langhet
vtan som en vtrækt handh/ oc bant
oppa sina høghra sidho/ lønligha
vndir sin kladhe Oc frambar han
konungh eglon aff moab gaffwor ·
Æn eglon war mykit fetther man oc
tiokkir/ oc tha eglon haffde presente
rat honom sina gaffwor madh følg
de han sinom kompanum · hwilke mz
honom til konungen komo/ oc kom
ater i geen aff gulgal thwar affgude
waro oc sagde til konungen O hrra
konungh jak haffuir lønlighit
ordh til tik/ tha bødh konungen al
lom wara tysta/ oc tha alle waro
vt gangne/ the som nær konunghenom
waro tha gik aoth in til han/ thy
at konungen war ensamen sithian
dis i somar huset/ oc sagde aoth

til honom. hwa konungh iak haffwer gudz ord
til thik. oc iæmskiot stodh konungen vp aff
sin stol mothe honom / oc aoth vtrakte
hemeligha venstra handena oc thok
swerdhit aff högre lændhine sine oc
infærste j qwidhen / swa stæreligha at thæt
tith æptir følgde iærneth j vndhine oc
förbandh sik j fetasta istreth. oc ey wilde
drogha han swerdhit vtan som han haffde
thz in slaghith swa lat han thz sta j krop
penom. Oc j sama stundh vt flöt mælff
wennes orenlighet gynom naturligha
lönlighet. Æn aoth atwaktelegha til
læste thyrsens dyra / oc tha alla portha
waro tryggeligha til stængde vt gik
han gynom en löns port oc tha konunge
sens thianara / ingingo för somars
husit sagho the alla dyra tillæsta
saghde the sik j nbyrdis / konungen ren
sar sin qwidh j sompnu husit oc biddo
the ække töffwadho swa langsamligha
at the blyghdos thz widher. Oc nar the
sagho at enghen lath vp dyronar to
gho the nykilen oc lato vp husith
oc funno sin hærra dödhan lighiande vp
pa iordhena. Æn aoth mz the dröff
dos förfærrade flydde han vndan oc off
wer gik rwmet / thwar affgudhen waro
om hwilkom han tilförena j gen kom
oc kom han til stadhen seyrath. Oc
strax blæste han j sin basoner j
berghith effraym / oc gingo israels sö
ner nidher mz honom oc han gik före
them. oc saghde han til them / følghe
mik æptir / thy at hærran gud haffwer
giffwit wara fienda moabitas j

waara handher / Oc israels söner gingo
nidher mz aoth. bemannadho oc belag
do all wadhen j iordhans flodh som le
dha til moab / oc latho thz ække enghen
offwer koma vtan j thæn thymand flo
gho the oc drapo widh x m mæn alla
starka oc firltaghna. Oc wart moab
ödhmiuker giordher j them daghenom
widhir israels handher / oc bleff landith
thz æptir j fridh oc rolighet j lxxx
aar aff allo örlöghe. Æptir aoth
wp restis en annar hærgreffwe som
kalladis sanghar anath son thin
ne sanghar slo / oc drap aff philistim
israels fiandhom sex hundrat starka mæn
mz en tredhis plogh. oc swa beskær
madhe oc han israels folk. Rubrica

Hwru qwinnan delbora som war
en prophetissa tiladhe til barach
hwru han stridhe skulle mz si
sara oc hwru han skulle fly
wndhan oc sidhan drapa jahel iiij capitulum

Israels söner til ökto æn ywa
ondzsko / oc æptir aothe dödh gior
dho the thz ont war j thræns asyn
oc hærran gudh gaff them j konunge
iabin handher / som konunger war
j chanaan oc regneradhe j asor oc
haffdhe han en hærtogha til sith stridz
folk / som kalladis sisara / oc bodhe
han j arozeth j blandh folket. Oc
ropadho israels söner til hærran. thy
ne konungh iabin haffde nyo hun
drudha beiærnadha stridz wagna
oc j xx aar haffde han sik vndir
trykt israels söner / oc starklegha

thu twiggiat / j them daghome war
en prophetissa / thz ær en spaqwinna som
kalladis delbora lapidotis hwstru
oc hon domdhe oc regeradhe folket
j them thymanom. Oc hon sath vnder
eth palm træ / hwilkit kallat war
æptir hænes nampn / j mællan stædhin
na rama oc betel j barghit effra
ym. Oc alt israels folk vpgingo til
hæna j allom theris domum. Tha sæn
de delbora oc lat til sik kalla ba
rach abinoem son aff cedes nep
talim oc sagde til han / herra israels
gudh han bodh tik / gak nidhir oc
ledh hæren j barghit thabor / Oc
thak mz tik x m folk aff neptaly
sonom / oc aff zabulon sonom. Æn
iak skal ledha til tik widh wat
net cison Sysaram som herto
ghe oc hærgreffwe ær offwir ko
nunge jabin stridz folk. oc hans
manga waghna / oc stora folke
skara / skal iak giffwa j thyna
handh. tha sagde barach til del
boram. Om thu wilt koma mz
mik tha skal oc iak fara / æn
wil thu ekke koma mz mik tha
wil oc iak ekke fara. Delbora
sagdhe til ham / iak skal gaa mz tik
æn j thesse resone. rwknas ekke
sighren tik til / thy at sysara skal
giffwas j qwinnones handh / oc
tha stodh delbora vp oc foor mz

barach til stadhin cedes oc thok mz
sik zabulon oc neptalim oc foor vp
mz x m stridz man. hafftwadis delbo
ram j sith fylghe. Æn man som kal
las aber ceneus war fordhom fran
skildir androm cineis synom brodh
rom obab swarom / som war moysi fræn
de oc haffde han wtrækt sin tiældh
m til dalen som kallas sennim oc
war nær stadhen cedes oc wart be
bodhat sisare oc barach abino
em son war vpfarin j barghit tha
bor tha lath sisare saman kallas
nyo hundrat jarnadha stridz
waghnar oc alla hæren aroseth
thz folkit boor oc kom til watneth
cyson. Tha sagde delbora til ba
rach. statth wp / thætta ær then daghe
j hwilkom herran gudh giffwit haff
wir sisaram j thina handhir. See han
ær then ledhsaghare. Oc foor ba
rach nidhir aff barghit thabor /
oc x m stridz man mz honom. Æn herran
gudh giorde sisaram rædhoghan
oc forfærdhe alla hans hær oc
magha stridz waghna. Oc then
store stridz manna skara nidhir
fiollo j barach asyn som the haff
do for swærde fallit. Thy at glo
sa nicholai de lyra sighir at aff
thymbleno / nidhir kom tordhon
oc eller / oc groffwa haghel ste
na / aff hwilko folket bleff dødh

A I - 171v

siwa som för swardhe / Swa at naar
sisara medher stegh aff waghne lopp
han til foth wudhan flyande / oc barach
foth förgdhe them som flyddho badhe
hare oc waghnana / alt in til aro
seth folksens hembole / Oc til thess
at alle fiendhe fullo i sith fördarff
oc dödhe / Nu sisara vudhan flyandis
atl eua ko i eth tiæl æller pawlun
hwar jahel aber cyniei hustru bo
dhe / J than thyma war fridher mæl
lan iabin konungh aff asor oc aber cy
nei hws / Oc gik quinnan iahel til
mötis sysare oc sagdhe til han / O
min hærra gak in til mik / oc war ække
rædder han gik in i hænas tiæl / thz
ær hænas hws oc hon holde offuir
hono eth klædhe / Oc han sagdhe
til hæna jak bidher tik giff mik
litidh aff thyno wathne / thy at
jak ær mykit torstogher / tha vp
lath quinnan syna mykelsa flas
ko / oc gaff hono drikka / oc hol
de ananticdh offuir hono klæde
Tha sagde sysara til quinnona
jahel / Statth vthe för tiælsens
dörö / oc om swa hændha kan
at naghor kombir spörriandis
vm hær / ær naghor framanda
tha skal thu saa swara at her
ær enghin / tha togh iahel abers
hustru dörra spiken / mz hwilken
tiælsens dör plaghadis til stæghias

oc ther mz togh hon en stoora iærn ha
mar oc gik lönligha mz tysto in ther
som har greffwen sysara sik hwilte /
oc satte spiken vppa mz sens tynnigh /
oc sloo til starklikha mz jærn hama
ren / oc jnfeste spiken i hiærnan medher
til iordhena / oc swa til fögde sysara
sömpnenom dödhe / oc wanskadis oc
bleff dödher / Oc see barach æpther fol
iandis sysaram / kom gangandis oc quin
nan jahel vt gik hono til mötis oc
sagde til hono / kom hær oc jak wil
tik see latha mannen than thu æp
ther spör / Oc tha barach in gik til
hæna tha saa han sisaram dödhan
liggia oc spiken infæstan i hans
tynnigh / oc i thesso mattone ödh
mynkte gudh / jabin canancans
konungh i them daghe israels söners
nærwaru / hwilke dagligha wæx
to oc förökto oc mz starke hand
medher trykto the jabin / canaans
konungh til thess the hono allale
dis fördarffwado oc fördriffwo /

*Hær æpther inehaller en loff
sangh / hwilken prophetissan del
bora giordhe aff barach oc sik
siælffwe oc hwru hæn gudh
giff fiendhana i theris hæn
dher / femte capitulum*

Delbora aff barach abino
en son swngho i them da
ghenom gudh loff sangh sighia

dis j aff isrels söner hwilke sô offra
dhe idhra sialar j dödzsens vadha
wälsighnen gudh ‖ konunga höre
j höffdinga fornymen mz örone
iak är then som hrano skal sion
gia ‖ Jak siongher loffsangh hrano
isrels gudhi ‖ Herra nar thu vtgik
aff bergith seyr oc offuir foor lande
edom, tha rördis jordhen oc himb
lane mz skyn drupado watn ber
ghen flutu aff hrans änlete oc ber
git synai aff änlitit isrels herra och
gudh/ ‖ J sanghars daghom anath son
j iaheles daghom hwilades genstigh
ne/ oc the som j thim gingo the va
dradho j willom vaxhom ‖ The starke
j isrl the hwiltos oc hwilades til
thess delbora vpstodh siva sô en mo
dher j isrl ‖ Nyt ordöghe haffwr herran
utwalt oc fiendes porta haffwr han
forstört ‖ Skyold oc spar haffwa
sik bewist j israel fyritio twsandh
‖ Mit hiarta älskar isrels höffdingha
j som siälffwiliandis idher waghath
haffwe j lifsens wadha, wälsignen
gudh j som vpstighen oppa skinandis
asnar ‖ Glosa thz är fetha oc skona
asna oc sitien j domom oc wandren j we
ghen/ talen äpther sighen idher j mällom
hwar ärw the wagnane brwtne oc
fiendanas här forqwäffder ther skal
man vpräkna herrans rätwiso/ oc the
starka isrels hwffhet ‖ Tha nidherstegh
herrans folk til portana oc vnfingo
herradöme ‖ Statt vp statt op delbora
statt vp oc tala loffsanghen ‖ Statt
op barach oc grip thyna fangha
abynoem son, folkit som til atherleff
wa bleff är alt frälst herran styrma

de j starkom han fordreff them aff offrem
j amalech ‖ Oc äptir honom j beniamin
j thit folk o amalech, aff machir ni
dherforo höffdingana/ oc aff zabu
lon the som vtledho hären til strid
ysachars hartogha waro mz del
bora, barach fothspor ärn the äp
ther folghiadis hwilke sik gaffwo j lifsens
wadha oc dödzsens dyup ‖ Twädrächt
haffwr ruben mote sik/ j the mak
togha är fwnet liff/ hwi äst thu
boandis mälla twa ärffs ändha
vppa thz at thu maghe höra hiw
ru biddhen bräkia. twädräkt
haffwr inbyrdis ruben mote sik
högferdugha männas liff är the vp
funen ‖ Galaadh hwiladhe sik om
iordane, ‖ Dan bekymbra sik mz
skippen oc siglingh ‖ Aser bodhe j
haffsens strand oc wistades j hap
nomen ‖ Än zabulon oc neptalim
giffwo sith liff j dödhen j riket me
rome sum kallads. konungana komo
oc stridho oc the haffdo stridh konu
gana aff chanaan j thanac widh
maggedon watn/ oc likawel ängin
bergxffwadis. fördo the siälffwe
enkte bort/ ‖ Mothe them war aff
hymblenom stridh, stiärnane bliff
wandis j sith lop oc skipilse strid
do mothe sizara vatnedh cison oc
watneth cadummyn, drogho the
m dödha kroppa til sik ‖ Omyn
siäl nidhertrodh oc forsima the star
ka gudha thz är sisara oc hans
sälskap ‖ hästanas hooffwor nid
fiollo them hasteligha vndhan fly
ande starkasta fiendhom/ snarligha
offwir hals oc huffwodh fallandom

A I - 172v

Sagde gudz ængil förbanen landit
meroth oc förbanen thess inbyggia
ra. thy at the komo ække hiäno til
hiælp oc hans starkastom til vnd
satningh wælsignat wari yahel aber
nnei hustru. Oc wari hon wælsig
nadh j sith hema ælla j sith tiæl
hono som watn bedhes gaff hon
miolk. Oc j höffdinghana kar gaff
hon smör | sina wenstra handh sen
de hon til spiken oc the högthre til
smedhenas hamar oc sloo sisaram
letandis j hoffdheno stadhen til vn
dhena ælla saret oc starklica gy
nom holandis thiffwodit mællan hen
nas föthe fiuthan vanskandis oc
bleff dödher | tha omwærandis för hä
nes föter oc laa ther vtan andha
oc iæmerlighe hans modher scan
das gönom fönstrit bariade tim
ta oc grœta oc taladhe hö vt aff
kamare thin dwæls hans wag
ner j heen koma hwar före æru
föthirne nat hans waghno swa
sen færdughe. Tha swarade en
aff hans hustrū the som snæl
war til hans modhers ordh sigh
iandis. ther kan mæran swa va
ra at hā skiffther ælla bythe nw
roffwet ~~[illegible]~~, æptir fiendena
Oc en wænasta quinna vtwæls
hono oc klædhe aff marghakona
leth ælla farghö som sysara tilhör
de giffwas til roffla | oc marghko
na thuaffwor oc dyra stenar til
hals prydilse sama laghnas. O
hëra gudh swa förgangens oc för
dærffwes alla thina fiendha. Nu
the som tik ælska the skulu skina
som solen j siu vpgangh swa lyk
tas loffsanghe ælla delbora stridz wisa
oc hwiltis landhit ther æptir j xl aar
Thwru israels söner liddho mykla twang
oc drøffwilse för syna syndher skuld
oc gudh vtwalde gedeon thwilken
them förlöste / oc thwru hono try
hunnerdhe teku wordho giffwen
isrels söner giordho æn Siætte capi
thwane gudz asyn ther som onth wæ
ther ær syndena | oc gudh gaff thim j
hændir thy folkeno som kallas ma
dian Oc the waro israels söner vnd
trykte storo tweldo j siw aar. Oc wor
do the mykit aff thim twinghade. som
lighe aff isr' giordo dyup hool oc lön
ligha kwlor j barghen sik til vnflyt
oc somlighe giordo sik beskærmath
rwm oc warnar til genstridh | Naar
som isr' seeth sina sædh oc æker oc
aughth stodho j sine bæzste gronsko
tha vpforo madian oc amalech. Oc
the andro aff östrelandome oc satto
nar thim tiæl sin | haffwadho mz sik
sin fænadh oc fördærffwado sædhena
j syne gronsko vm alt landit jntil
stadhen gaze | ok enkte atirlewadis
j isr'. ther som liffwit kunne hiælpa
ey faar ælla fæ oc ække hæstir as
na Thy at thesse fiendane koma
alle mz syne hiordh oc mz sin tiæl
Oc landith vpfyltadis swa som lo
custor | locusta ær eth flugo kön
som fördærffwar alzkona gronsko
oc plæghar thöckt fulla vppa iorde
na til plaghor. Thesse waro otal
lighe j sith mantal oc cameler oc
alt ther the hantterado fördærffwa
do the oc förstörtto Oc warth ælle
isr' mykit ödhmyuktir oc mödha
dher j madians asyn oc ropadho

the til hærran gudh bidhiandis hiælp
mothe the madianitas Oc sen
de hærran gudh til them en man som
war en prophete / hwilke til them
taladhe oppa gudz wæghna saa
sighiandis. thætta sigher hærran gud
israels Jak latte eder wtgaa aff e
gypto landh. jak vtledde idher
aff træl dooms hws oc frælste idher
aff egyptorum handom oc allir threngi
som / oc allas idhra owena makt som
idher bedrøffdo oc pynadho Oc j
idhro jngangh j theras landh wt
kastade iak them / oc gaff idher ther
aff / oc sagde iak / Jak ær idhar hærra
oc gudh. rædhes ekke amorreorum
gudhir j hwilkens landh j æren boan
de / Oc j wille ekke høra mina røst.
æpther thessens prophetans ordh kom
gudz ængil oc satte sik widher eke
tredh j effra. som tilhørde Joas so
fadher war til ezri hærskap Oc than
tidh gedeon hans son vtslo ok trys
kade kornet aff halmen / vppa thet at
han vndfly matte madian tha vppe
baradhe sik gudz ængil sighiandis
til gedeon. hærran ær mz tik thu som
starkast æst j bland alla mæn / oc ge
deon swaradhe O min hærra iak bidh
tik ær thet swa at hærran gudh ær mz
oss. hwi haffwa thessen margfalla drøf
wilse tha os bekrimpit / hwar æru
nw the vndersamlighe gudz gerni
gha. hwilka vara forfædher haffwa
oss vndhirwist / sighiadis hærran haff
wir os wtleth aff egypto land Oc
nw haffwer hærran gudh oss offwirgiffuit
oc antwardat j madians hændher tha
saa hærran oppa han sighiadis Gee

gak j thine starkhet / oc thu skalt
frælsa isr' aff madian hand / thu
skalt wetha at iak haffwer tik
sent / gedeon swaradhes. sagde O
min hærra iak bidher tik / hwat ær thet
j hwilko iak skal frælsa isr' Gee
nuth slækte ær j bland the ythe
sta j manasse slækt / oc jak ær thu
mynzste j mins fadhers hws. Tha
sagde hærran til hono Jak skal wara
mz tik oc thu skal sla madian som
en man / oc sagde gedeon vm swa
ær min hærra at jak haffwer fwnnith
nadena nær tik tha giff mik tekn
at thu æst thæn som til mik talar
Oc gak ey fran mik til thess at iak
j geen kommer til tik barandis of
fer hwilkit iak tik offra skal Æn
gelin swaradhe iak skal bidha ty
na aterkoma Tha ingik gedeon
j sith hws oc kokade eth kidh oc
bakade brødh oræstadh aff en spa
klen asta hwete myøl / oc lagdhe
kiøt j skorghen oc kiøt sodhit j gryto
na oc drogh alt thætta vndher eke
na oc offrade thet ænglenom / tha
sagde gudz ængil takh kiøtit oc o
syrdha brødit oc sæth thet vth vppa
the bærghe hællena oc giwt sodhit
thær vppa Oc naar gedeon haffde
swa giort / tha vtrækte ængelen
skaptith aff spirotith hwilkit han
haffde j handene oc rørdhe kiøtit
oc osyrdha brødit oc ellen vp foor
aff stens hællene førtærandis
badhe kiøtit oc brødhit / Oc gudz
ængil førswant oc bort kom aff
theras asyn. Æn gedeon skiandis
at han war gudz ængil. tha sag

de han O herra gudh we / we ær mik
thy at iak saa gudz ængil aff ænli
te, oc til ænlite Tha sagde herran
til hans fridh wari mz tik rædz ek
ke, thy at thu skalt ekke döö Thil
kömen menigh war j thin tyma
nom jbland israels folk at thæn som
vppenbarlighen saa ænglana tha
bleff han döther / ther æpther byg
de gedeon eth altara herranom til loff
oc æra oc kalladhe thz herrans fridh
til nærwarandis dagh / oc naar han
æn nw var j effra som tilhöre ez
ri hærskape j the nattene talade
herran gudh til honom / tagh thins
fadhers oxa oc thæn andra oxan
som ær siw ara gamal Oc nidher
slaa oc förstört aff gudha altaret
baal / hwilket thin fadher tilhöre
oc vphuggh skoghe hwilken ther o
kringh staar altaret oc vpbygh
herranom thinom gudhi eth altara
höghet vppa tessa hallenne / hwil
ke thu tilförena oplagde thet
offer / oc tagh thin andra oxan
oc offra honom j brinnande off
som kallas holocaustum / vppa vi
dha högghe hwilken thu hugget
haffwer wt aff buskanom Gedeon
tughandis mz sik x män / aff sinom
eghnom thianarom giordhe atlale
dis som herran gudh honom budit
haffde / Æn förthy at han rædhis
sins fadhers thianara oc the män
som bodho j hans stadh tha wille
han ey om daghen thz göra vtan
vm nattena fullkomnade han thz
alt saman Oc burdha om morgho
nen tha tarff stadzsens män vpsto
dho saagho the baals altara va

ra nidherslaghith oc buskane bort
hugghna oc thin andra oxan lagh
dan vppa altaret hwilket tha vp
bygt war / sagdho the mz sik inbyr
dis hwa haffwir thetta giort / oc tha
the war omkring vtletadh vm thin
thz giort haffde. tha wart thz oppe
barlikha sagt / at gedeon joas son
haffde thz alt giort / oc tha sagdho al
le til joas sighiandis Framledh
thin son hit oc han skal drapas.
thy at han haffwir förstört baals
altara Oc bort hugget buskana
oc skoghen som ther vmkringh stodh
Joas swarade them sighiandis hwat
ey æren j baals hämpdare / at j
förhans skulo with wilien vp wækkia
stridh thæn som hans mote strida
re æller owen ær drapes oc dödh
ges förr æn daghrinnen vp gaar
morghon / Ær baal en mæktogh
gudh tha hæmpnes sielffwer offwir
thæn som hans altara nidherstör
te / Oc æpther thæn daghen kalladis
gedeon aat andro napne som ær
jerobaal aff thy at hans fadher
joas haffde sagt baal hæmpnes sik
sielffwir offwir them som nidher
broff oc nidherslogh hans altara
Oc för swa dana tidhende församb
ladhe sik alt madian / oc amalech
oc the aff östra landhe alla j een
hær offwir ganghandes jordhane
satthe the sin tiald j dalenom israel
oc herrans ande j fördhe gedeonem
starkan huxth / oc han blæste man
likha j sine basunar / oc samankal
ladhe hærskapen / thz ær stridzmæn
nena aff abiezer hwse / at the skul
lo honom æpter följha / Oc sænde

han budh

A I - 174r

han budh offwer alla manasse slækt
hwilke oc hono æpther folghdo oc vt
sænde han oc annor budhskap til slæk-
tenar azeer / oc zabulon oc neptalim
oc the alle møtto hono til hiælp Tha
saghde gedeon til hærran gudh. ær thz
swa at thu frælsa israels folk / om my-
na hand som thu taladh haffwer
skal iak laggia thena vlle firtthe
har vppa slættena. ær thz swa at
daggen bliffwer aatenast j vlle firt-
then / oc all marke om kringh
bliffwer tør. Oc j alt landhit bliff-
wer tørkan / tha skal iak thz aff
wetha at thu skalt frælsa israel
om myna hand Oc thz ta hæn-
de allaledis som sakt war. Oc
vm nattena gedeon vpstadadhis
trykte han athur wredh vth aff
vlla firtthe / ena fiska skal æller
eeth kar fullt mz daggh Tha sagh-
de gedeon ænnatidh til hærran gud
thy wredhges thin grymhet mo-
te mik / om iak æn enatidh frestar
eeth tekn j vlla firtthin Thes
bedhis at j vlla firtten bliffwe
tør / oc all iordhen thz om kring-
warj waat Oc hærran gudh gior-
de j the nattene allaledis som
gedeon begærande / oc bleff tørk-
kan j en sampno vlla firtthe Oc
om alt landit bleff dagghen oc
wætzskan Rubrica hwru hærran
gud lath gedeon vndersta hu-
ru han skulle the stridh winna
mz litith folk oc israels sonner skul-
lu førstaa at stridhen oc sigh-
ren war aff gudhi oc ey aff men-
niskio makt æller krafft siun-
dhe capitulum

Thz æpther vpstodh ierobaal
hwilkin oc gedeon kallas
om nattatidh / oc alt folkit
mz hono komo til kællona som
kallas arradh Oc vppa thyntidh wa-
ro madyans tiælt j dalenom widh
siwdhra sydhona widh høgha bergx
klippona Oc tha taladhe hærran
til gedeon sighiandis / folkit mz tik
ær mykit / oc ey skal madyan giff-
was j thess folks hændir vppa
thz at israel skulo sik ey høgfærdeli-
gha mz skadhin vphøghia j sith hiær-
ta mote mik / sighiandis iak ær
frælstir aff mine makt oc krafft
Tala thy til folkit / oc sigh allom
tilkomandom / hwilke som ær odrist
toghe oc fruktar mz rædhe / wænde
om oc fari til sith heman Oc iam
skot gingo aff berghit gallaadh oc
vm wændo aff folket / thiu oc tiw-
ghu tusandh mæn Oc bleff atenast j-
gen x m. oc saghde hærran til gedeon
Æn ær folkit mykit. ledh folkith
til watneth oc thz wil iak thz proff-
wa Oc hwilke iak sigher mz tik skal
gaa / han skal oc mz fara j Och
thn iak forbywder / tha wændhe om
jgen oc naar folket nidhr foor til
watneth saghde hærran til gedeon / the
man som læpia watnet som hwn-
dhane plæghia / thz ær at the kasta
watneth mz handhena vp j munne
them skalt thu skilia aff sidhis aff
androm / æn the man som bøghia
knæn laggiandis munnen vp-
pa watnet / oc drikka som oxen
tha sæth thin særdelis aff sidhes
Oc waro the som watneth mz han-
dhena vp j munnen kastadho try

A I - 174v

hwndradh æn thz andra folket drukko
alle mz bøghdhom knæom. Tha sagde hæran
til gedeon j thæm twe hundradha mæn
som lapiadho watnith skal iak edher
frælsa. Oc j thina hændher skal iak
giffwa madyan æn thz andra fol
ket fari j geen til syna stadher/ oc tha
kosten oc förtæringen war til skipat
för the förnæfnda try hundrat oc swa
manga lwdhar ællir basunar/ tha
badh gedeon at thz andre skaren
aff mykla folkeno skullo heem fara
til sin tiæl/ oc gedeon siælffwo gaff sik
til stridh mz try hundrat man. Ma
dian wppa thænnadh haffde sin tiæl
oc stridz mæn nidher j dalen. Sama
nattena talade hæran til gedeon.
sighiandis. stath wp oc gak nidher
j fiændhena tiæl/ thy at iak haffwer
thæm giffwit j thina makt oc hæn
dher. ær thz oc swa. thu ey dirffwis
atl ena/ ællir ensamen tith gaa/ tha
gange mz tik thin pilther phara
Oc tha thu hører hwat fiendhana
sighia/ tha skulu thina hændher
störkias oc skalt thu sidhan trygha
re nidher gaa til thina fiænda he
man. Oc för swa dana ordh skuld
nidher gik gedeon oc hans pilther mz
honom phara/ til en dell aff tiælle
theris fiendis ther the wakadho
bewarnde. En madyan oc ama
lech mz flæste folkeno aff östra lan
dhomen/ laagho wtspreadhe offwir
alla nidhra dalen/ swa som locuste.
thz ær gresbitharna owir grøna
ænghiar/ En camelar waro ther
otalike som sandhskornen wppa haff
sens strandh. Oc nw som sakt ær at

gedeon kom til tiællen/ tha hærde
at en aff fiendomen sagde sin dröm
ællir thz hon drömde/ för enom aff
sith sælskap j thæsse matto. Oc sag
de swa. Iak saa en dröm/ oc syntis
mik som eth brödh bakadh wnder
aska/ oc thz war aff byrgh giorth
oc thz rördhis oc nidher foor j ma
dyan tiæl oc theris stridz mæn
oc tha thz brödhit/ kom til höghe
sta tabernaculum/ ællir tiælt tha
sloo thz tiællit oc nidher storte oc
jamlikade thz wedhene. Tha swa
rade honom hans madhbrodher hwil
ken mz honom taladhe. thætta thydher
ekke annat vtan gedeonis iohas
sons swerdh. hwilken en ær aff isræls
mannom/ thy at hæran gudh haffwer
giffwit madyan oc alt folket j thæs
tiæl wppa thom j hans hænder. Oc
naar gedeon hørt haffde drömen oc
hans wtthydningh/ tilbadh han gudh
oc mæntoghan mz gudelike wtthyd
ningh. Oc kom j geen til israels tiæl.
sighiandis sinom wæpnarom/ standhe
wp thy at hæran haffwer j wara hæn
dher giffwit madhyans stridz folk mz
allas theras tiæl/ oc skiffte gedeon
the thry hundradh mæn j twe deler
giffwandis hwario manne basuner
j syna handh. Oc ther mz hwario ena
thoma flaska/ ællir eth tompt kar
oc brinnandes lampor/ hemelighta
nidh j kareth ællir flaskone. Oc sag
de gedeon til syna stridz mæn hwat
j seen mik gøra tha gören j. oc thz
samma. Iak gaar in j en deel bland
fienes tiæl oc æpther følghe thz iak
gør. Naar basunene lwdher j mynne

handh tha klinghe oc i vin krugh
turke oc ropē hrauo oc gedeon oc
jngik gedeon Oc ccc man hond
[illegible] i een deel aff tualle hwar fienda
ne bodho widh midhnatz tydh/ oc
naar wakstarene upwaknado begy
nadho the blæsa i sin basuner Oc
sundurslogho karen ætter flasko
nar som waro vtan om brinande
lāponar ætte blossen Oc naar the
i threm stadhō kringh om fiænde
nes tial sina blæsto oc buldradho
i thomom karomē/ hiello the i
wenstra handhomē blossen ætter
brinande lamponar Oc i hōgstra
handēne hiffdo the lydhande ba
suvnē oc ropadho starkligha sigh
iandis/ herans swærd/ oc gedeons
swærdh. stadhelighu hwar före sik
stadandis kringh om fiendēnas
tiæl ælla hemāl Oc wordho thær aff
allē fiendhena förfærade oc bedröff
de/ oc flyddo tynstade oc ropadhe
mz storō gruath oc tha likawel
stodho förnæmpde try hundrat mæ
blæsandis i sin basun ætter bodhō
Oc herran gudh sænde swerdhet i
all madyans tiæl ælla hemā swa
at the drapo sik jnbyrdis hwar
sloo annan til dödh/ flyadis vndā
alt in til bethsa ælla bethseta oc
til bærgh klippona elmeula i teb
bath. Oc alle isrls mā ropadho
oc aff neptalim oc asser slækt/ oc
all manassē slækt/ foth fölgdho
oc bedröffwado madyan Oc sen
dhe gedeon budh til bærghit ef
fraym sighiadis/ ganghē nidher
oc möthen madyan oc bemānē

wathnē ælla wadhe alt til bethe
ra oc jordanis flodh/ tha ropado
alle som bodho vppa bærghit effra
ym oc belagdo/ oc bemando all
wadh oc watn oc iæmwæl jorda
nis flodh/ in til bethbera oc gri
po the twa mæn aff madian som
war oreb oc zeb/ oc drapo the o
reb widh bærgh klippona oreb.
æn zeb drapo i vinpressen zeb/
oc sidhan fulfölgdo the madiani
tas mz hugh oc saar/ barandis
mz sik hufwodhē aff oreb oc zeb
til gedeonē offwir jordans flodh

Rubrica hær æpther sighx hwru
folkit thz som ekke war kallat
til stridena mz gedeon wordho
mykit wredhe vppa honō/ oc mz
hwat ordh han saktadhe theres
wredhe/ oc hwru gedeon bedhis
brödh aff mānomē i sochoth oc
aff phanuel/ oc the nekado ho
nō watnet oc brödhit. oc för
tressa sak hæmdes gedeon offwir
them i sine hemfærdh/ oc hwru
han drap seb oc salmana/ viii cap

The æpther taladhe effraymis
mn bygghiara til gedeonem sig
iandis/ hwat ær thz thu göra wil
le at thu os ekke kallade naar
thu wille sialffwr til strids gā mo
te madyan wara fienda/ Oc
wredgadis the starklika mothe
gedeon swa at the willo göra
offwir waldh om hono/ tha swa
rade them gedeon sighiandis
hwat kunne iak nagon tydh gö
ra swadhana/ som i giort haffwē
hwat ey ær en windruffwa aff

A I - 175v

effraym bætre æn en heel win
gardhir aff abiezer | Jedhra hand
haffwer herran gudh giffwit madi
ans höffdingia | som ær oreb oc zeb
hwat kunne iak naghot göra tol
kit som j giort haffwin oc tha ge
deon tessen prius fulla ordhen sakt
haffde | tha saktadis theris högh
ferdhuge ande j hwilko the sigh
vphögdo mot gedeon | Oc nw
tha gedeon kom til iordanem gik han
offwir hona | mz sina try hundra
da mæn hwilke mz honom waaro
oc the förmatto ekke foth föllia oc
drepa vndhan flyendis fiandhena
thy at the waro alz stingx vttröt
te | Oc mykit mödde | thy sagdhe
gedeon til borgharana oc the
man som bodo j socchot | Jak bid
idhir at j giffwa wilien tesso mino
folke aff idhro brödhe thy at wi
æro ganzska wanmaktoghe | ath
æptir följa konungana | zebee oc
salmana som æru madians höffdi
gia | tha swaradhe almoghans höff
dingha aff socchoth gedeon sigh
landis | Menar thu at sighra offwir
zebee oc salmana ær nw j thine
handh | Oc för thy skulo wi gifwa thinu
brödh aff os til thina stridz man
Tha swarade them gedeon | Naar
herran gudh haffwer giffwit j myna
handh zebee oc salmana tha skal
iak swndir knossa oc sargha idhart
köt mz torn oc tysslo aff ökneno |
oc gik gedeon fran socchots mæn
oc kom til stadhen phanuel oc ta

ladhe til the mæn ther bodho sadhana
ordh som han til förena talade til soccotz
mæn oc swarado the allaledis som soc
chotz mæn | oc sagde gedeon til them
Naar iak j gen komber mz wonom
sighir mz fridh tha skal iak nidhir stör
ta oc fördarffwa ~~thzta~~ thzta tornoth
Nu zebee oc salmana hwilto sik mz
allan sin haar oc stridzmæn | oc bliff
wo j gen femptan tusandh man aff
allo thy stora skaranna som waro aff
östra landhen | æn the som drapne
bliffno waro hundrat tusandh oc
xx tusandh ther til ratte stridzman
swardh ~~swardh~~ widh draghandis oc
gedeon foor vp theras wægh som
bodho æptir dwaldos j taltom widh
östra wæghen widh stadhen nobe | oc
iecbaa oc drap fiendhana som ther
trygge hwiladhos | tarnkadis sik enk
te gen wardhukt oppa komandis oc
konungane zebee oc salmana flyddo
vndhan | æn gedeon följde them æpt
oc grep them | Oc bedröffde alla the
ras haar | oc gedeon atirkomandis
aff stridhene för soleues vpgangh
grep han en vngan man aff soccho
stadzmannom | oc vtspordhe aff honom
allas höffdinganas napn oc therra
som ælste mæn waro j stadhen oc skreff
han vp siw oc siwtighi mæn oc kom
sidhan til stadhen socchoth oc sagdhe
til them | Seen har zebee oc salma
na för hwilka j mik giffwin spelighe
ordh | menandis mik ey segher wina
offwir them | oc nekaden mik kosth
oc brödh | mynom mannom til idhir

A I - 176r

qwælilse hwilkit mykit förmod
de / oc trætte waro oc togh gede
on alla höffdingana / oc ælsta
mænena j staden / Oc badh til
sik föra torn oc tisla / aff örne
ne oc sargadhe theris kööt oc
fördarffwa them / oc torneth j
phanuel nidherstörte han. oc
drap alt thz folket j stadhe war.
Oc sagde gedeon til zebee oc
salmana hwrudana waro the
mæne som j drapen j thabor / the
swaradho / The waro thik glijkir
ska like / oc en aff them syntis som
en konungx son Gedeon sagdhe
the varo myne brödher oc myne
modhers söner / swa liffwe hwan
gudh / at om j them haffdhe liff
wandis förwarat. tha skulle iak
idher ekke drapa Tha sagde jether
synom försto sone. stat vp oc drap
them / Han sonen drogh ekke wth
sith swerdh / thy at han war æn
vngher swan oc raddher / tha sag
de zebee oc salmana Stat thu
vp oc dradh oppa oss / thy at thu
haffwir stærken æptir thinne aldir
Oc tha stodh gedeon vp / oc drap
zebee oc salmana / oc togh all the
prydilse som konunga plagha haff
wa offwer halsen / vppa sina hæsta
oc annor theris riddhtygh som giord
waro aff silke silffwer oc gulldh
Tha sagdo alle israels mæn til gede
on. war herra oc höffwidzman
offwir oss thu oc thin son / oc æpter
honom hans son. thy at thu haff
wir os frælsat aff madians han
dher oc offwirwaldi / Gedeon swa
rade them ey wil iak wara höff

widzman ælla herra offwir idher oc ey
hælder skal min son hærras offwir
idher / men herran gudh skal idher
wara för en herra oc höffwidz man
Oc sagde gedeon framdelis til israels
mæn / Ena bön bedhis iak aff idher
giffwer mik aff idhert roff all pry
dilse som hörer til höre j guldh
oc dyro steno / thy at ysmaelite
thz folkit plaghado haffwa prydil
se aff gull giort j sinom örom hæng
iandis Tha swaradhe israels folk
gedeon sighiandis wi viliom thz thu
bedhis til giffwa alzstingis gær
na / Oc vt spreddo eth storth tæ
kon vppa iordhena / kastandis
ther oppa örnaringhanar hwil
ka the fangit haffdo j roffwit / Oc
wikten aff örna guldzringana
hwilka gedeon beddis / war tw
sanda oc vij hundrat siclar j gul
wikt / för vtan annar margskona
prydilse oc clenodia / gul spænner
oc purpura klædhe. hwilkon
madians konunga plaghado ba
ra oc bruka / för wtan gullkædhi
or / Oc besynnerlighe annar prydil
se / som konunga plægha j them lan
dom hængia oppa halsen a theras
hæsta / oc aff thesso dyrom haffwo
lat gedeon göra oc tilskikka e
photh. thz ær swadhana præsta
klæder oc prydilse / som præstane
j gambla testamentit plægadho
bruka / oc nytia j theras stora hög
tidher för gudz ærk / Oc satte gedeon
thessen prydilsen j sith hws æller
stadh. hwilkit æptir moysi lagh
war ey loffligit / oc alle israel gior
dhe ther om mykla syndh oc wart

gedeon | oc haas æptir komando
tyssen ghaar nigh til stort mothrfal
oc nyske mote ganghi Oc ödmynk
tis madian for israels sonom | oc ey
formatto the thr æptir vplyffta te
ros hals | thr ær therris högfærd
mot israels sonom | oc landhet hwilthis
j fridh j fyritighi aar swa længhe
som gedeon thr regeradhe oc styr
de. Oc gik jerobaal iohas son. thz
ær gedeon. oc bodhe j sith hema
oc hafde han lxx söner | the som vt
gingo aff hans lændh. thy ath
han hafde magha hwsfrwr. Oc
hans frilla hwilka han hafdhe
j sichem | födde hono en son. som
kalladis abymelech oc bleff ge
deon thr æptir döddher | oc godho
aldre oc iordadhis j sins fadhrs
joas graff j stadhe effra aff ezri
aff kömdh. Æn sidhan gedeon
war döddher tha wordho israels söner
framwændhe gudhi | görandis an
delighe hordom mz affgudhet ba
alim saththadis fridh mz thy | at
thr skulle thim wara for en gudh
Oc ey mintes thim naghot aff si
no hra oc gudh | hwilke the frælse
te aff theras fiendho handhom
hwilke om thim bodo alt om kring
Ey hæller giordho the miskundh
mz jerobaal | thr ær gedeonis aff
kömdh æptir thr mykla godha
han giorde israels sonom Rubrica
Hwru abimelech giorde sik siælff
wa mz klökskap til en hra oc höff
witzman j stadhe sichem. Oc hwru
han drap alla syna brödher for
utan thy yngesta Niondhe cap

Abymelech jerobaal son gik til
stadhe sichem | til synes modhr
brödhr | oc taladhe til thim oc til al
la skyldsenna | som war aff hans fadhr
nes oc modhrnes hwse sighiandis
Talen til alla mæn boandis j sichem
hwilkit synes idhr bætre wara | at
haffwa en man | for en hra offwr idhr
æller lxx mæn skulu haffwa hradö
me offwir idher | the som alle æru
jerobaal; ætte gedeonis söner oc
akthen oc thr mz at iak ær idhert
köt oc ben Oc taladhe hans modhers
brödher all tessen ordh til alla sychens
borghara oc böghdho theras hiarta
til abymelech sighiandis | han ær
war brodher. oc gaffwo the honom
lxx pundh silffwr | vth aff. aff gudhes
fatabwr som kalladis baalberith
oc thr mz legdhe han fatigha oc
lösa mæn | hwilke hono æpthr folg
do. Oc kom abymelech j sins fadhers
hws effra | oc drap alla sina brö
dhr jerobaal söner lxx man vppa
en sten Æn tharn mynzste jerobaal
son joatham wart vndha gömdher
oc bleff j gen | tha forsambladhe
sik alle sychens mæn oc alle slækt
aff staden mello | gingo til samans
Oc stadfæsto abymelech til ko
ningh widh ekena | som stodh j si
chem Oc nar thr giort war oc io
atham gedeonis son thin yngeste
fik thr vnderstan | tha gik han snarli
ka vppa barghith garizim | oc stodh
oppa högstan barghe klacke oc ropa
de mz vplyffte röst oc sagde | hören
j alle sichems mæn | vppa thz at he
ran gudh skal idhr höra Ethran
j skoghenom gingo saman vppa thz at

the skullo walia / oc sinæra sik ko
nungh / the sagdho til olye trædh.
wær konunger offwir os / olyo træd
swaradhe / hwat ey forma iak off
wirgiffwa min fethma / hwilka gudh
dhana oc mænniskior nytia oc bru
ka / oc koma ther til at iak skwlle
förefarthias j blandh træn / Tha tu
lade all træn til fikona trædh / ko
oc anama offwir os eth konungx
rike / fikona trædh swarade hwat
menen j at iak skulle offwir giffwa
myn söthma / oc myna sötasta
frukt / oc gaa j blandh annor træ
vppa ther at iak skulle vphögthas
Ther æptir tallade træn til wintræd
sighiandis kom oc bliff konunger
owir oss / wintrædh swarade æ
nen j at iak ska swa förlata minth
win / hwilkit gudama oc mænnis
kior gör gladh / oc vphögthas oc
framas j bland annor træ / Tha tu
ladhe all annor thræ. til eth træ so
kallas rampnus / ther ær hagtorn
then som ær laghir oc hwas. ysido
rus sigher at rapnus ær eth kleent
træ / oc nar ther röris aff starkt wæ
dhir / tha födher ther eldh aff sik / oc
vpbrænner annor træ nær sik standa
dis / til ⁓ thætta thret / tallado an
nor træ sighiadis / ko oc war byw
dadis hera offwir oss. Rapnus swara
de them sighiadis / ær ther swa at
j sanferdeligha skikken mik til ko
nungh / tha komen oc hwilen idher
widir min skuggha / æn ær ther saa
at j ekke wilen / tha vtgange el
len aff rapno / oc vpswælghe / oc
förtære the ædhela træn cedros
swa kalladh / hwilke wara vppa
berghit lybano / Nw om swa ær at

j ratferdeligha oc vtan swikdh haffwe
stadfæst abymelech konungh offwir
idher / haffwen j wæl giort mz iero
baal ællir gedeon / oc thz folk j hws ^[hans]
war / haffwen j oc wælwidhirlagt oc
betalat ⁓ hans welgærningha som
för idher stridde / oc gaff sith liff oc siæl
för idher. j mykle oc storan wadha
vppa thz at han skulle idher frælsa aff
madyans hand oc makt. Oc j vpsto
dhe mot mynns fadhers hws oc draa
pen hans söner lxx man / oppa een
sten / oc haffwe giort abymelech idher
til konungh / then som ær gedeons fril
le son. aff thy at han ær idher brodhir
Nu ær nw swa at j ratferdeligha
vtan last oc skam giort haffwe mz
ierobaal oc hans hwse / tha gladhen
nw j abymelech oc han gladis j idher
Nu ær thz swa at j giort haffwen o
ratferdeligha oc genwærdeligha / tha
vtgange ellen aff abymelech / oc
vp swælghe sichems inbyggiara / oc
iammwæl them som boo j torppet mel
lo. Oc nar ioatham gedeons son haff
de talladh thessen ordhen / tha flydhe
han sin wægh / oc gik til stadhen bera /
oc bodhe ther för rædduga skuldh.
hwilke han haffde för sin brodhir
abymelech / Oc regerade oc herrado
me haffde abymelech offwir israels
slækt thry aar / Oc sændhe herran
gudh wærsta anda j mællan abyme
lech oc sichems inbyggiara / thz ær
at gudh til stadde at twædrækt wart
mællan sichems stadzman / oc konunge
abymelech. thy at borgharene be
gynnado styggias / mote thz madra
peth som konungen giort haffdhe j
the lxx man ierobaal söner / oc thz
orætwisa blodz wtgywtilse oc talla

dho the myket thr / om wenda
dis garningena til sin brodhr a
bymelech oc andra sichems höff
dinga som honom hulpo oc styrk
to / Oc satto the förhsaat (48) oc war
ner mothe honom j bär gamas
höghet / Oc naar the bodo hans
til qwamodh tha brukadho the
oc giordho roffwerj / oc mord
j thim som wäghfarandis waro /
oc wart thetta nu budh konungenom
abymelech / Oc j thim tymanom ko
en mäktoghr man som kalladis
gaal obedh son / mz sinom brödhrom
oc gik j stadhen sichima j hwilkes
tilkoman / vphögdo sichems inbyg
giara sin hals oc fingho diarffwa
hogh / Oc gingo vt vppa markena
j abymelekx aghor / förödarffwadhis
akra oc wingardha oc troddho
wundrwffwonar thz ar vinkla
sama / glädhandis sik som endanz
oc qwadho visor / oc gingo in j
sith affgudha monstir . thr aata
dis oc drukkadis / oc j sinom mat
oc dryk bannadho the oc förtal
ado konungen abymelech oc gaa
al obedh son / ropadho j hwsamnin
gen sighiandis / hwat man ar the
ne abymelech / Oc hwat ey ar sy
chem en [illegible] / ärliken
stadhr / hwi skulom wi thiena ho
nom / hwat ey ar han jerobaal so
oc haffwir skipat sin thianara
zebul til höffdinga / offwir stade
[illegible] sychems fadhr / Oc hwi sko
lom wi honom / för thy skula thar
na / gudh giffwi at naghr wille
giffwa thetta folket j mina hand

at iak maghe borth tagha / The
na abymelech oc drapa . tha wart
aff nagrom swa sagt til abymelech
Dana samka til thär aff mykko fol
ke oc kom / oc naar zebul stadz höff
dinghen besport haffde the ord / hwil
ken gaal obedh son taladh haffdhe
wart han ganzska wredhr / oc sän
de lönlikit budh til abymelech /
sighiandis / See hwru gaal obedh
son ar komen j sichem mz sina brö
dhr / oc bestridhr stadhen mothe tik
thy / statt wp om nattena mz thz
folk som mz tik ar / Oc döl tik j a
krenom / oc först om morghonen
tha solen gaar vp / tha fal oc trang
vppa staden / oc tha höffdingen gaar
wt moth tik mz sith folk / tha gör
honom hwat thu förmaath tha stodh
abymelech op om nattena / mz alla
sin haar / oc skikkade sin föresaat
naar siches stadh j fyrom stadho oc
gaal obedh son / gik vth oc stodh j
stadzsens portho äller j stadzsens in
gangh / Oc tha vpstodh abymelech
mz allan sin haar / hwar aff sinom
stadh thr the j föresaat oc haldho
skipado waro / Oc naar gaal fik se
folket sagde han til zebul / See aff
barghen kombir här mykit mykit
folk / zebul swarade / thu seer barghs
skughgana som the waro huffwodh
aff mannisko / oc aff swa dana willo
bliffwr thu swikin / Annantidh sagde
gaal / See mykit folk kombir aff
nordhrenas nafla / thz ar aff bärg
gamas höghet / oc en spetz aff fol
ket kombir om tha waghen som le
dhr til ekenena / tha sagde zebul

til gaal | hwar ær thin mun | nu
hwilko thu talade sighiandis
hwat ma ær abymelech | at wi sko
lo hono thiæna. Ær ekke thær nw
thz folket hwilkit thu försmadhe
Gak nw vt oc stridh mote them
tha gik gaal vth oc sichems folk bi
dadhe hono | oc nw sama samblade
de striddo the alwarliga mothe
them Æn abymelech ryghtade
thim oc fotfölgde | thim vndanflya
dis oc nöddreff them in j stadhe
Oc mange fiollo dödhe aff hans
folk | alt in [illegible] til stadz porthen
oc abymelech sath j rullith Oc ze
bul vtdreff gaal oc hans madh
brödhir aff stadhe | oc engalledis
wille han thim lidha vara j sta
dhenom | daghen næst æptir drog
stadz folket vp oppa markena
til reth at stridha Oc nar thz bu
dith war abymelech | tha tok
han sin hær delandis han ællur
skiptandis j tree spetzser | sættandis
dis förswat oc haal j akrome oc
tha han saa folket vtgangandis aff
stadhe, stodh han vp | oc infiol
oppa stadz folket mz sin spetz mo
te stridandis oc belagghiandis sta
dhe | æn the andre twa spetzsare
bliffwo vte oppa markene vppe
baliga | oc fot fölgdo gripo oc
slogo syna fienda Æn alla than
daghen stridde abymelech mothe
stadhe oc offwerwan hono, dræ
pandis alt thz som liff haffdhe oc
förstörtte oc fördarffwade alzstin
gis stadhe til rötherna | swa ath

han matte strö salt om stadhe Glosa
hær menas mz at thz som salthz
offwir kombir thz kan waxa | swa
skulle oc thæne stadhe aldrigh vp
byggias Oc tha the som bodho j
sichems torn fingo höra tersen to
endhe jnginngo the j sith affguda
mönstir | thz affgudith berith war
hwilko the troskap giort haffdho
oc thz aff sik rinnet sith napn.
Oc war then stadhe wel bewara
dhir oc tryggir | oc tha abymelech
hörde at the war som bodho j thor
neth haffdo sik församblath til værn
mot hono | tha steegh han mz alt sith
stridz folk vp j selmons bærgh oc togh
ena yxe | oc hiogh ena træ gren, fö
randis hona vppa synom skuldrom oc
sagde til syna madbrödher hwat j
sen mik göra | tha gören oc j thz sa
ma | tha hiogh hwar man oc ena
green oc fölgdo hono æptir | oc
komo the vp oc omkringh lagdo
tornith oc wærnena mz træ greno
me, oc stikkado sidhan ellen j vdde
Oc hændhe swa at tusanda man
niskior | badhe mæn oc quin
nor drapos aff rök | oc elle aff sy
chems torns inbyggiarom Oc j sama
stwndh foor abymelech thedhan oc
kom til en stadh kalladhan thebes |
oc belagdhe stadhe mz sin hær
oc war j thæn stadhen | eth högth
torn mith j stadhen | til hwilkit
thorn alle flyddo man oc quin
nor til hopa Oc jæmwæl stadzsens
höffdingia | torn ssens dör æller
porther war starkligha til læst oc

enkte

offwan oppa takit offwir tornet waro
stadandis starka warner / oc wik
skardh / oc abymelech stridandis nal
kadis torn innwerdho / oc stridhe star
kelika / oc ælte sik til dørene · arbe
tadis at stikka elde vppa dørena
Æn sæ hwat tha hænde · En quin
na stadandis vppe i warnenne in
dhir kastadhe eth storth stykke aff
en quærn sten / oc brakte hans huff
wodh oc sundhir krasade hiærna ·
tha kalladhe abymelech til sik sin
wepnara sighiandis til han / vtdragh
thit swærdh oc slaa mik vppa at en ther
ghe skal sighia / at en qwinna drap
mik · Oc wæpnaren giordhe som ho
nom war budhit oc drap honom / oc
tha abymelech war dødhir / tha fo
ro alle the som honom æptir følghdo
aff israels søner / til sin hemman atirko
madis / Oc swa atirgalde gudh ko
nungenom abymelech thz ondha han
giort haffde mote sinom fadhir / dræ
pandis lxx hans brødhir · swa wart
oc betaladh them som bodho i sychem
oc giordho til hiælp / at thz menlø
sa blodhit wart vtgiutith / oc offwir ko
them the forbannelsen / thwilke ioatha
ierobaal ælla gedeonis son them fo
resagdhe **Rubrica Huru israels søner
aan til badho / oc hedhrado affgudhe
glømandis gudz budhom / oc huru
the vndhirtrodhne wordho aff sy
nom fiendhom · tiondhe capitulum**
Aptir abymelechs dødh vp
stodh en hartoghe i israel som
heet thola phua son / som war
abymelechs brodhir son / en ma

aff ysachar / som bodhe i stadhen
samir effraymis barghe · Oc war
han domare offwir israel i xx aar / oc
try aar ther til / oc bleff han dødhir
oc iordhadhis i stadhenom samir · Æp
tir honom kom en hærgreffwe kal
ladhir iayr galaaditis / Oc war
han domare offwir israels søner i
tw aar oc xx / oc haffde han xxx
søner sithiandis vppa xxx vnghi
asna ælla muula · Oc waro the
høffdingia offwir xxx stadhir / thwil
ka nw napnin haffwa aff hans
napne anothia [illegible] yr / ther two
iayrs stadhir / thwilke æru i nar
warandis dagh swa næpnas · Oc
bleff iayr dødhir oc iordadhis i en
stadh som kallas camon / Æn israels
søner giordo æn thz onth war / lag
giandis nya syndir offwir the gamb
la i gudz asyn · Oc thærutoff affgu
dhomen baalim oc astharoth / oc
androm affgudhom aff androm landom
som war syrie sydonis oc moab
oc amon søners / oc philistiim aff
gudhom offwirgiffwandis sin eghin
herra oc gudh / oc tiænktho frem
dha gudha · for hwilkit hwan gudh
vredghadis mote them / latandes
them vndhirdana wardha oc giff
the i philistiim hændir oc fæn
gilse / oc amons sonom oc wordho
the gantzska vndirtrodhne oc
twingade i xviii aar / alle the som
bodho offwir iordanen i amorre
orum landhe / som ær i galaadh / saa
mykit at amons søner / offwirgan
gandis iordhanen / fordarffwado

oc förderffdho juda oc beniamin / och
effraym / Oc wart isrl' mykit gruz
sva plagadher / oc ropade isrl' til ther
ran gudh sighiandis / O hra gudh wi
haffwom syndat mothe tik / wi offwir
giffwom wan hra oc wan gudh · oc
tientho baalim · hran gudh tilade
til thöm gynom ens propheta mun / oc
sagde hwat ey haffwa egypcii oc a
morrei oc amons söner oc philis
tim / Sydonii oc amalech oc chana
an til förena idher margfalleligha
plaagath oc twingat / Oc i haffwe
ropath til mik oc iak haffwir idher
frelst / Oc tha likawel haffwen i
mik försmaat oc offwir giffwit / an
dra gudhe tilbydhiandis / oc för thes
sa sak skulo skal iak ey har epther til
lagha idher ythermera frelsandis
gangher oc akalle the gudhar i haff
wen wt walth / frelse the idher i dröff
welsena thyma / Tha sagdo israels sö
ner til hran gudh / O hra oc gudh vi
haffwom syndat · giff thu oss hwat
tik tekkis thz före thog swa lika
wel at thu frelse oc an nw / oc tha
the thetta sagt haffdo / bort kastado
the oc vt wroko aff allom synom landz
endhom · alla fremadha affgudha
belæte / oc thientto sinom hra oc
gudh / oc hran gudh förbarmade
sik offwir them oc theris ysaeldh / Oc
i them tymanom samma ropadho sik
amons söner i galaadh / oc vpsatto
sin tiäldh til stridz / Twerthemot sa
mansamnkadis sik oc israels söner
i stadhenom maspha / vpsætiandis sin
tiäl mothe amans söner / tha ta

lade höffdingiana aff galaadh
thz ær israels söner / sik i mællan oc
hwar til tharn andra / hwilken sin
nästa hwilken en aff os ær thn
förste som beghynna stridha mo
the amons söner / han skal wara
hærtoghe offwir folkit i galaad
Glosa · mærkiandis ær at thetta
ordith galaadh / marker stun
dom eth land / stundom oc en stadh
oc stundom en man swa nævpdan

Rubrica Hwru jepte galaadi
tes striddo för israels folk oc hw
ru hans endasta dotter förtap
pades mz dödhe / oc hwru hon
græth sin jomfruwdom XI lopte
Cap

In them tymanom war en star
kaste stridzman Eneas almænneligh
qwinnes son hwilken föddher war
i galaadh / Oc kalladis han jepte
galaadites / oc hans fadher heeth
galaadh oc haffde ena hustru so
war hans rætta æcta hustru oc
aff hne fik han flere söner / Oc
naar the wordho mantoghe nu
vt kastado the jepthe sig ... lan
dis ... vinter / o thu math ekke
wa ... landith oc ... ra ærffwinghe i
wars ... amons sön ... fadhers hws / aff
thy at ... thu ær föddher
aff horkona / Oc the epther flyd
de han sina brödher oc bodhe i lan
dit som kallas thob / oc hænde
at fatighe lösekarla oc röffwa
ri oc fatiginghe mæn / sampnado sik
oc komo til jepte / oc fölgdo honom
epther / som enom mantoghom höff
dinga / I them daghomen striddo

amons söner mothe isrls söner och
strizska hardelighe | twingadho the sik
jnbyrdhis | tha foro the ælste man
aff isrl som bodho j galaadh ælstan
des tugha sik til hiælp jepthe aff
landith tob Oc sagdo til honom
kom oc war höffdinge j blandh os
oc stridh mot amons söner | hwil
ko han swaradhe Æren j ække the
same men som mik hatadhen oc
vtkastadhe aff mit fadhrnes
hws Oc nw twinghade aff nödh ko
men j til mik | tha sagdo höffdinga
na aff galaadh til jepte för thes
sa swa dana sak ærom wi nw
kompne til tik | oc thu fari mz oss
oc skalt stridha mote amon oc
skal vara hartoghe offwir alla
thæm som boo j stadhen galaadh.
Oc sagde jepte til thæm | æren j san
fardhelighe til mik kompne at iak
skuli stridha före ider oc mothe
amons söner | oc hwan gudh giffwir
thæm j myna handher tha skal iak
wara ider höffdinge Sandebu
dhen swaradhe hono | hrum
gud som thetta hörer | han ær
midhlare oc withen | thwitke ne
at wi göra skolo ... thz
wi loffwo | oc ap ... the
swa dana ordh, ... borth
gik jepthe | mz galaadz höffdingo
oc allir almoghe giordhe hono
sik för en höffdinga Oc jepthe
taladhe all thessen ordh nær gutz
arch j maspha | oc sende ha budh
til amons söners konungh | hwil
ke vppa jeptes waghna skullo
sighia thessen ordh | hwat brist

ær ther loghe sak ær mællan os | at thu
ærst mote mik kome | vppa thz at thu
skuli ödhelegghia mith landh | hwil
ko budho konunge swarade | Iak ær
kome för thessa sak at isrl | nær the
foro aff egipto landh vpptogho
the aff mik | mith landh fran ladz
ændha arnon | jn til iaboth oc jor
dhans flodh. oc giff thu mik mith
landh mz fridh j gen Thær æpthe
bödh jepte sama budhomen at
the sighia skullo amons konungh
thessen ordhen | thætta sighe jepte
isrls söner borttogho ække mo
abs landh Oc ey hælder amons
söners landh | vtan thætidh the
vtginge aff egypto land. gingo
the offwir ödhkena jn til rödha
haffwit | oc komo til stadhe cades
oc sændho budh til konungen aff
edom sighiandis | Til stædh mik at
iak maghe ga offwir thit landh
Æn konungen wille ække höra isrls
bön, tha sende isrl til konunge aff
moab oc han försmade hono | at giff
wa the til sith loff Oc thær före bleff
isrl j stadhe cades oc gik vt widh sy
dhona edom | oc moabs landh oc ko
fran östan ællir östra waghe widh
moab. sætthiadis sin tiæl twærs aff
arno | oc wille ække jngaa j moabs
landz ænda Oc ær arnon | næsta lad
moabs landhe | oc sændhe isrl budh
til seon. som war amorreorum konu
ngher | oc bodhe j esebon oc sagde til
ha Til stædh mik gaa offwir tith
land jn til flodhena | oc försmade
oc ha isrls ordh ey vnnandis ække til
standandis hono gaa offwir sina ladz

ændha vtan samansankade sik otali
kit folk / oc vtgik til stridz mothe
isr'l j stadhe gasa oc mote stodh
starklika Æn hærran gudh gaff hono
j isr'ls handhir mz allo hans haar
oc isr'l drap hono / oc wart æghare
offwir alt landith amorreor / oc
besatte thz alla landz ænda j thz
riket alt fran arnon oc in til ia
beth / oc fran ökneno jn til iorda
nem, thy at hærran isr'ls gudh för
störtte amorrenn / nar han stridde
mote hans folk / som war isr'ls sö
ner oc nw vil thu ægha hans
landh, hwat ey tilhöre tik lagh
gia the landhe hwilke them gudh
camos atthe / Æn the landhen so
waro sighir vinandes hra / vnfik
the gia j vaara aghodela / vtan
swa moske kan wara / at thu bæ
tre man æst æn balach sephor
son moabs konungs / æller oc at
thu kan bewisa / at han haffwi kiff
wat om thz landhit mote isr'l oc
stridh mote hono / tha han bodhe
j esebon / oc thes stadz sens byo
oc torpo oc aroer / oc tæss vndir
byom, æller oc j allo stadhom vid
iordans flodh / nw j try hundradh
aar / hwi haffwm j ey widher restad
j swa langan tidh oc atirkallad
idhwr landh / Oc thy syndar ekke
jak mothe tik / æn thu gör illa mo
te mik vp resandes mothe mik
orætwisa stridh Hærran gudh the
ne dagx sens domare / han döme
mællan isr'ls söner / oc j mællan a
mos söner Oc amons söners ko
nungir wille ekke lydha ieptes /

ordhom som han konungenom tilbædh
mz sinom budhom Oc för thy kom /
aller gudhs gudz ande / offwir
iepte gorandis hono vilioghsa
oc dristogha til stridh / oc gik han
vm kringh galaadh oc manasse
maspha oc galaadh / oc tædhan
gangandis mote amons söners
giorde han hærranom gudhi lyffte
sighiandis O hærra gudh om thu
giffwir amons söner j mina hæ
dhir oc walld / tha loffwar iak / at
hwa thu ær / mik först mötir
vtgangandis aff mins hws tyrs
kwla oc möthe mik löper / than
tidh iak mz fridh oc segher aff a
mons sonom j gen köbir / than skal
iak hærranom offra in holocaustum
thz ær j brinnande offer / oc swa
gik iepte mothe amons sönom
vppa the ælt / at han ville mothe
them stridha Oc hærran gudh
gaff them j hans handhir oc vald
oc sloo han them oc fwlfölgdhe
aff stadhen aroer / til tæss thu ko
bir j mænrith ex stadhir / oc til
stadhen abel hwilkom planterad
ær mz vintræ / om en stora dell
thr j landith oc wordho j thæn
tidhen amons söner mykit ödh
mykte / aff isr'ls söner oc nidhir
trykte Oc naar iepte kom j geen
til maspha oc gik til sith eghit
hws tha mötte hono hans enast
ta dotter / mz store frögd mz sik
haffwandis andra iomfrwr som
lekte j bælbor / oc drogho dans
ey haffde hæller iepte söner æl
ler barn / ælla annor barn vtan

atenast the ena dottherna Oc tha
han saa hne först sik möta sönder
slet han sin kladhe oc sagde / wee
ær mik myn kæriste dotther thu
haffuer mik swikit / oc siælff ast
thu swikin / Iak vplat min mun til
hwan gudh oc iak maa ekke an
nat göra / Dotterin swarade / Myn
kære fadher ær thz swa at thu
haffuir thin mun oplatith til
hwan gudh / gör mik hwat haffst
thu loffwat haffuir / æpther thz
at sigher oc hæmpd ær tik giff
uen offuir thina fiendha Oc ytter
meer sagde hon til sin fadher / Iak
bedhis aatenast ena bön · tillat
at iak j twa manadha maghe
gaa kring om bærghe / mz myno
medhlekes systrom / oc graata min
iomfrudom · Fadheren swarade gak æp
ter thyno wilia Oc lath fadheren
hene gaa j twa manada / oc naar
hon bort gik mz synom lekasystrom
ællir madhsystrom / græt hon sin
iomfrudom j bærghomen / oc naar
twa manadha waro framlidh
ne / kom hon igeen til sin fadher
oc han giorde som han loffwath
haffde / oc wiste hon ækenkte aff
nagrom manne Oc thær æpther
wart sidhwenia j israel / oc the
sidhwenian ær gömdh oc hallen
j blandh them / Oc naar arith
aff the dagenom ær vmgangit
tha samnas israels dötter / til ens
til at graata iepte galaaditis
dotther j fyra dagha Rubrica
Hwru effraymis söner vredh
gados mote iepte for thy at
han them ekke kalladhe mz sik
til stridhena mothe amons söner
oc hwru iepte bleff dödher Oc
hwilke waro the domare som
næst æpther hanom komo xij ca

Ther æpther vpwakte j effra
ym / en twadrakt för thy
skulde / at effraite gangandis
mothe nordh / sagdho the til
iepte · for hwat sak wille thu
os mz til kalla til stridhena ga
gaadis mote amons söner / at
wi mattom mz tik haffwa fær
dath / oc for ty skulom wi stikka
ellen vppa tith hws / Iepte swa
rade them sighiandis / Iak oc
mith folk haffdom ena stora
twadrakt mote amons söner
Oc iak kalladhe idher at j skulle
tilbinda hiælp / oc j villen ekke
thz göra oc tha iak saa thz / sat
te iak myna siæl j myna han
der / thz ær iak gaff mit liff j
dödzsens wadha / oc gik j stridh
mot amons söner Oc hwan gudh
gaff them j myna hander / hwar
haffuir iak förtient at j mote
mik vilen vpstaa / til kiff oc strid
Oc kalladhe iepte til samans al
la man aff galaadh oc stridhe
mote effraymis / oc galaadz man
sloggho effraymis man · for thy
at the haffdo sport sagt at gal
laadz man waro flyktoge vordh
ne aff effraym / oc bodho midh
wikst bland effraym oc manasse
oc giordho galadite · thz ær gal
laadz man / försaat oc beuaring
j wadhe offuir iordane the som
effraym waro j geen komaskota
dis / mz maghu starka man Oc
hande at en flyande aff effrayms
mantal / kom til iordanis vadh

Oc sagdho til thim som förwarn
dho wadhe | Jak bedher idher at j
lethen mik mz fridh har öffwir
gaa | tha swarado galadite hwat
ey æst thu ephrateus · ther ær aff
effraymus scælskapi | han swaradhe
at han ey war swa dana man | the
sagdho til hanom | næmpn thætta or
dhet seboleth · hwilket som tydher
ær | han swarade sighiandis
thebboleth | ey förmaghades mz
sama bokstaffwen uttrykkia ær
Oc iamskiöt gripo the mannen
oc strypton han midwart j ior
danis wadhom j flodhenne | oc j the
tymanom fullo mz dödhe aff effra
ym xl tusandh man oc thu aa
ther mz | Oc dömdhe jepte gala
dites | ther ær j israel som bodho j
galaadh sex aar oc bleff dödher ·
oc wart begraffwen j sin eghen
stadh galaadh Æptir han wart
domare offwir israel | abessan aff
bethleem · hwilken war haffwan
dis xxx söner | oc xxx döttir | hwil
ka han fran sith hws uth sende |
giffwandes them man j æcteskap
oc sinom xxx sonom | togh han hus
trwr | them inledhadis j sith hws
Oc war han domare offwir
israel j vij aar oc bleff dödher | oc
iordades j bethleem Æptir han
wart hayaon zabolonites do
mare | oc regnerade han offwir
israel j x aar oc bleff dödher oc
begroffwis j zabulon | Æptir ho
nom wart domare owir israel
abdon pharatonites | han haff
de xl söner | aff hwilkom han haff

de xxx söners barn upstighan
des | oc ridhadis uppa lxx wa
gn asna oc regerade han israel
j viij aar oc bleff dödher | oc ior
dadis j pharaton j ephraymis
landz ærndhom | uppa bærghith a
malech Rubrica Hwru samp
son födes oc uppenbarilse hwru
han skulle upfostras j sin barn

Nu aff nyo | oc ytt dom xiij
the moor giordho israels sö
ner thz som ont war j gudz oc
hwans asyn | för hwilket hwan
gudh gaff them j twangh oc
dröffwilse j philistinorum hand |
j xl aar j thim daghomen war
en man aff phara aff dan slæk
te som kalladis manue hwil
ken hustru haffde | oc hon war
ofruktsam | oc gudz angil up
penbarades sik hænne sighiandis
thu æst ofruktsam oc barnlös
æn thu skalt affla | oc födha en
son | oc ty wakta tik at thu ek
ke drikker win | ællir nakot
annat aff hwilko man plæghar
warda drukken | æth ey nakot
thz som laghen döma orent |
thy at thu skalt affla oc föda
son | hwilkens huffwodh har
knyffwir skal ey röra | Oc han
skal wara nazareus | thz ær
helghadher gudhi | aff synom
barndom | oc aff modhers liffwe
oc han skal upbyria | at frælsa
sa israel aff philistinis handom
ællir frælsingil som | Oc nar qwin
nan kom til sin bonda | sagde
hon til han | En gudz man kom

A I - 181v

til mik haffwadis ænlike som
gudz ængil / oc mykit fuselike
oc tha iak / honom fraghadhe
hwa han war / oc hwadhan
han kom oc hwat næpnet war
aff hwilko han næpdes / han vil
le mik enkte sighia / vtan thz
enast swarade han / see thu
skalt affla oc födha son vak
ta tik / at thu ække drikker
win / ælla annat nakoth / aff
hwilko thu drukken wardher /
ath ey thz som forbudhit ællir
orenth ær / thy at pilther skal
aff sin barndom / oc aff sinnes
modhers liffwe / gudhi hælogher
wara / som tydher mz thætta ordhet
nazareus / oc swa skal han wara
til sin dödh / tha badh manue
sina bön til hærran gudh sighia
dis / O myn hærra oc gud / iak bi
dher tik / at than manen hwil
ken thu haffwir sænt / matthe
igen koma at læra oss hwat
wi skulom göra / aff piltenom som
födhas skal. oc hærran gud hör
de hans bön / oc vppebaradhe
sik ængelen hustrunne / sithia
des vte oppa markene / oc hen
nes bonde manue war ække
nær hænne / Oc tha hon sa ænge
len / skyndade hon / oc lop til sin
man / oc budadhe honom sigh
iandis / See thæn manen / han
til förena sa / han vppebaram
de sik nu fore mik / Oc stodh
manue snarligha vp æpther
folghiandis sinne hustru / oc
naar han kom til manen.
saghdhe han til honom / æst thu

thu som taladhe mz quinno
ne / Manen swarade iak ær
thu same. Manue saghde / nær
thin talan ællir thin ordh / æru
æru fulkompnadh / hwat wilt
thu at pilten skal göra ællir
hwat ær thz aff hwilko han
skal haffwa athæld / Tha sag
de gudz ængil til manue / han
skal athæl haffwa aff allo
thy som / iak talade mz thinne
hustru / oc alt thz som waxir j
wingardhe skal han ey ætha
win / oc allan söttan drik skal
han ey drikka / oc ey æta naghot
orenth / Oc thz iak honom bödh
skal han fulkompna oc göma.
Tha sagde manue til gudz ængil
iak bidher tik at thu göra wili
æpther minne bön / oc wi viliom
til redha ælla koka tik eth kidh
aff warom gethom / Ængelen swa
rade honom / vm thu nödhgha
mik / ække skal iak ætha thit brödh
thz ær aff thinne mathredningh /
æn wilt thu göra brinnande offer
tha offra thz hærranom gudhi / oc æk
ke wiste æn manue / at han war
gudz ængil / oc sagde han til man
nen hwat ær thit næpn / at om
tidh tal / ællir thin ordh wardha
fulkompnadh / tha matthom wi tik
hedhra. han swaradhe hwi spör
thu mith næpn / som ær vndher
likit / Oc manue togh kidhet
aff gethomen oc thz mz libamina
thz ær offer / giort aff wathom
tingom oc lagdhe thz vppa ena
sten hall offrandis / thz gudhi
hwilken vndherlika tingh

A I - 182r

fforr oc ma nue oc hans hustru
nar skadandis saagho thet vppa
Oc thutidh lughen aff altareth
vp gaff sik i hymmelen tha vpfoor
oc gudz angel i hymmelen mz lu
ghanom Oc naar manue oc hans
hustru saagho thetta / lagdhos fiollo
the vppa sin anlite til iordena.
oc angelen synttis them ekke ythe
meer Oc iamskot vndherstod ma
nue at thet war gudz angel / oc
sagdhe til sina hustru wi skulom
döyia mz dödhe, thy at wi saghom
hwan gudh Quinnan swaradhe
honom / ware swa at han wille
oss drapa haffde han ekke ana
mat brinnande offer aff warom
handhom / oc tesslikes haffde han
os alt thetta ekke vppebaradh
oc ey heller fore os sakt koma
skolandis thing / Oc födhe hon
son oc kalladhe hans napn samp
son / oc piltin waxte vp oc han
gudh walsignadhe honom / gudz an
de begynnade mz honom wara i
ciastone, aff dan slaekte i lan
dhet saraa oc eskaol / thet widher gik
sik starkhetzsens gaffwa hwilka
gudh gaff sampsom Rubrica Har
epther skriffwas hwru sampson toogh
sik hustru oc hwru han drap eth
leon i warghen oc hwru hustrwn
swek honom vppebaradis hans
löndligha ordh, Fiortandhe capitul

Thar epter vpstegh sampson i
tampnata stadhen swa kallada
oc saa han ther ena wena quinna aff
philistymis döttrom / oc gik han vp oc
budadhe thet synom fadher oc synne mo
dher sighiandis / Jak saa ena quinno i
tampnata aff philistymis döttrom vm
hwilka iak edher bidher / at i synne
taghen mik til hustru tha swara
de honom fadheren oc hans modher
sighiandis / hwat ey aer oc quinna
i blandh thina bródher aff the
ris döttrum oc i allo thyno folke
fore thy / at thu wilt tik hustru
tagha aff philistim hwilke o
vmskyrdhe aeru Tha sagde samp
son til sin fadher tagh thessa mik
til hustru / thy at hon taeckis mi
nom öghom. oc foreldra visto ekke
at aerendith war aff gudhi skic
padh / oc at sampson letadhe til
faelle mothe philistymis folk aff
thy at philistym / i thin tymanom
regneradho offwir israel / i thin da
gomen gik sampson mz synom fad
re oc modhre nidh til tampnata
oc tha the komo til stadzsens vm
gierdha / tha kom eth vngth leon
grymmth oc rytandes oc lop mo
te sampson / oc hans andhe fiol
snarligha i sampson oc han slet
leoneth i mangh stykke som eth
klent kidh alz enkte haffwandis i
sino handhom / oc thet wille han ek
ke sigha sino fadher aeller synne mo
dher Oc gik han nidhan oc taladhe
til quinnona the som hans öghom
wal taektes / oc epther naghra da
gha igen komandis at han skulle
hene anamma, bögdhe han aff
waghenom til aatholen aff leonet
thy at han wille beskoda Oc see
en by swarm war i munnen aff
leoneth / oc honogx kakor oc
togh sampson ther aff i syna haen
dir oc aat i waghenom. oc naar

709

710

182

ha ko til sin fadhir oc modhir gaff
han them endeel / oc the aato tha
likavæl ville han them ekke sigh
ia at han taghit haffde honogith
aff leoneth / oc gik hans fadhir til
qwinona oc giordhe synom sone samp
son hærlighe kost thy at vnghe
mæn plæghado swa gøra Oc tha bar
gharmna i them stadhenom saagho
manne giffwo the hono til hedhers
xxx folghebrødhir hwilke mz hono
skullo idhelekghia wara / til hwilka
sampson taladhe oc saghde iak skal
edhir førelæggia ena gaatho / æller
eth hemelikit spørsmaal / ær thz saa
at i thz vplösen mz rætth swar innan
thessa vii brollöppes dagha / tha skal
iak edhir giffwa xxx lynklædhe. oc
swa magha kiortla Æn ær thz swa at
i ekke kunnen lösa ælla rætteligha sigh
ia til mina gaatho / tha skulin i mik
giffwa xxx lynklædhe oc kiortla vidh
thz sama taledh Mænnene swarado
hono / framlægh thin spørsmaal
ælla gaatha at wi thz hörom Samp
son saghde til them / Aff ætande vt
gik matir oc aff them starklighin ær
sötme wtgangin J tree dagha for
matto the ekke lösa ælla swara til
the jnbwndhna ordhe ælla spørsma
le Oc nar siwndhe daghir nalka
dis, saghdho the til sampsons hws
tru / smek thin bondha ælla smik
ra for hono, oc raadh hono at han
vttydilsen tik sighe wppa sin jn
bwndna ordh ælla gaatha / Æn
wilt thu thz ekke gøra thu sku
lo wi tik brænna oc thin fadhers
hws / ælla haffwir thu oss kallath
til bryllöppe wppa thz at wi skulo

wardha beröffwadhe oc beskat
tadhe Tha vth gøth brwdhe i samp
sons asyn mykla / tara oc klagha
dhe sik sighiandis thu hathar mik
oc haffwir mik ekke kæra Oc for
thin skuld wilt thu mik ekke sigh
ia wttydhinghena wppa the gaatu
thu førelagt haffwir waaro folkx
sonom / tha swaradhe hun sampson
sighiandis aff mynom fadhre oc mynne mo
wille iak thz ey sighia / hwru kan
iak tha tik thz kungøra Æn qwi
nan bleff alla thessa vii bryllöppis
daghana graatandis i sampsons asyn
æn tha siwndhe daghir war / innko
me / oc hon wille ey afflatha sin
mykla graat / tha kungiordhe samp
son hune gaathanes vttydningh / oc
i samme stwndh vndirwiste hon si
nom samborghurom / all the ordhen
oc vm sama siwnda daghe for æn
solen bærghadis / komo the xxx mæn
til sampson sighiandis hwat ær söta
re æn honagheth / oc hwat ær starka
re æn leoneth Tha saghdhe sampson
til them haffdhe i ekke plöght mz my
ne qwinno tha haffdhe i ekke fun
neth vttydningh oppa myn førelagh
da ordh / oc fiol hans ande i samp
son thz ær starkhetz sens giffwo
oc gik han nidhir i stadhin askalonem
oc drap thir xxx mæn / afftaghadhis
them theras klædhe oc gaff them
manomen hwilko vplösto ælla vth
tydho hans gaatha / oc wart han
grymmelika mykit wredhir oc gik wp
til sins fadhirs hws Oc hans hws
tru vtan hans withu togh sik
bondha en aff hans swenom oc
næste / som thz honalagit bestalte

A I - 183r

Rubrica Hwru sāpson förbrende
philistinor sædh wingardha . Oc
olyo træ skrumptade capitulū

Nu ghon thyma thr æpthr tha
sædis thymē kō / oc philistei
skullo skæra sith hwete, kom sāp
son oc wille see syna hwstru / oc
bar til hene eth kidh aff getha hiør
dhene thr bæsta . oc naar han kom
til henas sömpn hws oc wille æpt
almænelige sidhwænio gaa in til
syna hwstru / tha förbödh hono he
nas fadhr thr jngagha sighiadis iak
menthe at thu haffde hatadh hona
oc thy gaff iak hōe thyno wen til
hwstru / Æn hon haffwr ena systhr
yngre oc mykit fæghre æn hon
siælff ær / wari hō tik för hwstru Sāp
son swaradhe hono fran thena da
ghe skal ekke syndhe ælle sake vara
j mik / at iak hæmdhe mik mot philisti
folk, thy at iak skal göra idhe onth
oc gik sāpson brotha / oc grep try hū
dradh ræffwa oc saman bant ropa
nor aff allō / twa oc twa til hopa oc
mith mælla hwart paredh til bant
ha eth brinnande bloss / ælle en elbrād
oc naar ellen war wæl uptændhe
gaff han ræffwana lösa / at the skul
lo löpa hiit oc thit æn the lupo iæ
sköt in j philistinor sædh oc akra /
oc upbrændes all sædhe badhe the
som stodh uppa halmē oc samuledis
the sædhe som upskurē war oc sa
malagdh til hopa oc iæmwæl tændis
elle j wingardana / oc olya gardha
na . oc upbrændhe alth saman tha
saghdho philistinij hwar til annan haa
mona haffwa giorth thætta ærwodith
Tha wart them swaradh thr giorde

sāpson thamnathei maagher / thy
at han togh hans hwstru / oc
gaff hōe andrō māne oc thy
haffwr han thætta giorth Tha up
stigho philistiim / oc upbrændo
quinona oc henas fadhr thr mz
tha saghdhe sampson til the Æn
tha at j haffwē thætta giorth lika
wæl skal iak æn wr hæmpna hæmd
offwr idhr oc skal iak thr æpthr
hwilas Sedhan slogh sampson
philistiim folk mz store plagha
swa at the fulnado aff mykilom
rædhugha / læggiades syna been
hæl ffwa oppa sin skenebeen Glosa
swa playhade thr folkit göra j sto
ro dröffwilsō / oc nidhr gik sāpson
oc bodhe j eth bærghhol som kal
lades etham Oc philistiim up
stighadis j iudha landith satho
sin tiæl j en stadh / thwilke fram
delis wart kalladhr lechi som ty
dhr kinboghe . hwar theris hær
wart förstingradhe ælle wpp...
the Oc sagdo iuda slæktesmæn
til philistinos / hwi æren j upgang
ne mote oss . them wart swaradh
hær ærō wi komne uppa thr at
wi skulo binda sampson oc wi
dhr gælla hono för thz han haffwr
os giorth Tha nidhr gingo try
thusand mæn aff judas […]ore
slæktē til bærghhwlona e[…]tho
tham oc sagdo the til sampson
hwat ey west thu wæl at phi
listiim ærw / offwir os styrandis
hwi wille thu göra the than
skadha / sāpson swarade . swa
som the mik giordho / swa gior
de oc iak them Tha sagdo the

wi æro hær komne at wi skulo tik
bindha / oc bindhan antwardha i
philistinorum handum. Tha sagdhe
sampson swæren oc loffwen mik
at j ekke drepen mik / the sagdo
wi skulo tik ekke drapa. Wtan
wi skulo thik bindan antwar
da j philistinorum hændher. Oc swa
bundho the hono mz thu ny rep
æller togh. oc baaro hono wt aff
ethams bærghehola oc thiutadh
the komo til rummeth som kallas
kinbacka stadhen tha lupo phi
listei mote sampson ropade oc skri
andhe oc wnno fiæghne / oc j sam
me stundh fiol starkhetsens kraft
j hono aff gudi. Oc likawis som
lindhen plæghar førtæras aff stark
ko eldsens brandagha ælla starko
hetha / swa løstnadho oc førslitos
bandhen mz hwilko han war bunde
Oc vpfan sampson en asna kæfft
hwilken thær laa / oc drap han thær
mz tusanda mæn. oc sagde / mz en
asna kæfft / aff en asna føla aff strok
iak thim ællir drap them. Oc slogh
iach tusanda mæn / oc tha han haff
de qwædhadis lifstadh tæssen or
dhen kastade han asna kinbenit ælle
kæpthen vth aff sinne handh oc kal
ladhe han tæss stadzsens napn rumat
lethi. hwilket tydhes kinbenes vp
tru hyptilse. Oc wart sampson grum
ka torstoghen / oc ropadhe han
til hymin oc sagdhe. O hærra gudh j
thins thiænara handh / haffwer
thu giffwit storsta helso. oc sighir
offwir fiendhana / oc see aff torst
bliffwer iak nw dødher oc faller j o
vmskyrdha mæna hændher / Tha

yppnadhe ælla vplath hærra gudh
ena tannena j asna kæfftenom ælle
kinbeneth / oc strømadhe thær kla
rasta watn. aff hwilko naar samp
son haffde drukket wordhe qwækte
han sin anda oc æter togh syna kraff
ther / oc for tæssa sak skulo ~~skal~~ wart
thæs stadzsens napn kallath til
ropandis kalla. aff kinnebakenom ~~til~~
til nærwarandis dagh / oc war samp
son domare offwir israel j philisteus
daghom xx aar. Rubrica hwru samp
son før ena ohøffwirdzska qwino
skulo wart belagdher j en stadh.
oc at han togh hela stadz porthe
lerghiandis wppa syna skuldror
bærandes han vppa eth bergh
oc thær æpther ælskade han ena a
dra qwinna hwilken hono swek j
dødhen. xv. capitulum

Sidhan foor sampson til en stadh
som kallas gazam / oc fik ther
see ena ohøffwirdzska qwinna oc gik
in j hænnes hws til hænne. Tha philis
tinum thæta hørdho / oc thz berydhadis
j blandh them. at sampson war thær in
komen ælla ingangghen / belagdo the
hono swarlighe sakthandis j stadz por
then warkstara oc stark haal hwar
the alla natthena bliffwo tystelgha
wakade / bidhandis æpter hono. ath
the matthe om morghonen hono gri
pa oc drapa / naar han wille vtgaa
aff stadhen / Nu sampson soff til midh
natt / oc sidhan stodh han vp. oc vm
grep badha porthana mz theris
dyruer oc laasom / lærghiades vppa
sina skuldror. Oc bar porthana oppa
høghesta bergx klakken som wænder
til hebron. Thær æpther ælskade han

ena qwino

ena qwina som bodhe j dalenom so
reth kalladha. Oc the qwinnan het
dalida / oc komo til hena philisti
höffdingha oc sagdo. swik samp
son oc vtletha oc lär aff hono j
hwaria hanum haffwir the stora
starkhetena. oc hwru wi kunnom
hono offwerwina oc bindhna py
na oc plagha / oc är at thu thetta
gör tha skal hwar vara före sik tik
giffwa tusandha silff pæningha Thy
æptir tuladha dalida til sampson
sighiandis Iak bidher tik sigh mik j
hwario är thin storsta starkheet
ælla mz hwario skulde ma tik bin
da. swa at thu ekke formatte thz
sundirslita / Sampson swarade he
ne / om swa ware at iak vordhe
bundhen mz siw repom hwilken giord
waro aff ferskom senom ælla adhrom
thæm som ekke torkadhe varo vta
en vaath oc fersk / tha ware iak
swagher oc ey starkare æn andre
män. tha baro til hena philistins
thæwnara siw reep til giordh som
hon sagde. mz hwilkom hon bant
hono / oc haffde hon lönliga j sin
kamar nagra man aff philistim j
standandis j forsaat oc waktandes
ændelyktena j thz ärendith Oc
naar sampson war bundhen stark
liga / tha ropade qwinnan til ho
nom sighiandis O sampson philisti
koma nw offwir tik / Iamskioth
sleth han the bandhen snarliga li
kerwis som naghir sundhirslite en
nopo trædh / ællir kastadhe nop
por j hetan eldh Oc wart ey æn
witherlikit j hwat matto hans
starkhet war bliffwades. Tha

saghdhe dalida til hono See hwru
thu haffwir mik begabbat oc haff
wir sagth falst före mik. Nu sagh
mik tha æn nw mz hwario ma
kunne ælla matte tik bindha.
han swarade hæne / ware iak bun
dhen mz nyom repom hwilke al
drigh nyttiadh ælla brukadh
ware j naghre giærningh ælla arff
wodhe / tha wordhe iak starkare
æn almænneligha andre män æru
Oc ware iak liker j the mattho
ne andro folke. tha bant dali
da hono æptir hans ordh / oc
ropade sighiandis O sampson the
philistim æru offwir tik j kama
ren / mz tilredh föresaat. Tha
sundhirsleth sampson the bandhe
som annat spinels nath ælla lyk
ka werff. tha tuladhe dalida æn
ythermeer til hono sighiandis hw
ru længhe wilt thu mik swika
oc sighia före mik thz som falzst
är oc osanth. lat mik see mz hwat
thu skalt bindas Sampson swara
de hæne. är thz swa at thu flættha
dhe vij haar / thz mz menas vij
haar lokka j mit huffwodh mz
eth starkt snöre ælla en typpel
oc binde haarith mz snörith.
kringh om en spik Oc fæste spi
ken starkligha j iordena / tha bliff
wir iak ey starkare æn andre
män. Naar dalida giort haffdhe
alt thztta som sakt är / ropadhe
hon til sampson sighiandis See phi
listei æru har kompne / tha stodh
sampson vp aff sompne oc vtdrogh
snarlika spiken oc haarith mz
typpilen ælla snörith aff iordhe

ne vtan alt hindher Tha tiladhe da
lila til hono sighiandis / thre resor
haffwir thu lughith fore mik oc
sighna wliandis mik j hwario thin
storste starkheet / haffwir sin
grwndh ællir varilse Oc nw
qwinnan nw j maangha dagha
mykit osynogh haffde varit
oc vrolighe / giffwadis enga
stwndh sigh til rolighet vans
kadis hinna siæl swa som til do
dhe vtryth. tha sagde sampson
til hena. vplatandis fore hne
samdhena j thy ærendith / vp
pa mith huffwodh kom aldrigh
iern / thy at iak ær nazareus
thz ær gudhi til wighdher fran
mynes modhers liffwe ællir
qwidhe / oc for thy om mith
huffwodh wardher rakath tha
gaar min starkheet fran mik
Oc skal iak wanskas oc bliff
wa som andre men / oc tha
dalida saa at sampson haffdhe
hene oppenbaradh alt sith
hiærta oc allan sin hogh sen
de hon til hoffdinghana j philis
tim / oc bødh them sighiande kome
en enttidh til min / thy at han lath
nw op sith hiærta fore mik hoff
dinghena gingo til hena / haff
wandis mz sik penninghana huil
ka the hne loffwadh haffdo Oc
ho loth han soffwa vppa sin
kne oc lagde hans huffwodh j
sith skøte oc kallade hon til
sin barskærare / oc han raka
de aff hono the vij haaron.
thz ær vij haars lokka aff hans
huffwodh Oc begynadhe hon

skuffwa han fran sik / oc ælte hono
borth oc j samma stwndh gik stark
hethin fran hono Oc sagde dalida
til hono Sampson see philistim
ærn hær tha stodh han vp aff
sompne / oc sagde j sino hoghe
mz sik siælffwan iak skal wtganga
som iak til forena giordhe oc
skudhdha mik / ække vethadis at
herran gudh war fran hono gan
ghe Oc naar philister haffdho
gripit hono. tha vth groffwo
the j samma stwndh badhen hans
øghon Oc ledho han bwndhan
mz kedhio til stadhe gazam oc
latho han inlykta j fængha hwseth
ska wodh qwærn oc mala thera
malt / oc begynnade nw hans haar
ællir lokka waxa j gen oc philis
tinor hoffdingha samblades mz
en wilia / at the skullo offra høgh
delikit oc markelighit offer sino gudi
dagon / oc ara sighiandis war gudh
haffwir oss j hændher giffwit wan
fiændha sampson / hwilkit oc fol
kit seandis loffuado sin gudh oc
sagdo thz samma / waar gudh dagon
gaff os j hændher wan owen / oc
skadhaman / hwilke wart landh
fordarffwade Oc drap mangha aff
folkit Oc som philistim waro
nw glade oc frøgdadho sik
mykit j sin bladhskap aff kostelig
gho mat oc drik / tha lato hoff
dinghana kalla fram sapson
fore alla samqwadena at han skul
li leka fore them / thz ær menas.
at han skulle wara fore them som
en gæk oc aatløghe / sigh stodan
dis j stodhena oc wæggena som

blotith folk plaghar oc vt leddis
sampson aff fangelsa hwset oc lek
han före them / Oc the latho hono
staa mellan twa stwdhir ather twa
pylara / Tha sagde sampson til sin
pilt ather sin thianara hwilken
hans foth spor styrdhe · lath mik
taghia vppa stwdhena / vppa hwil
ka alt hwsit star stwdhir oc sik mik
boghir vppa them at iak matte
nagot lithith mik hwila / Oc hw
sith war fwlt mz mano oc qwin
no / oc waro ther nær stadhe al
la höffdingana aff philistim /
oc the som waro offwan i loffthe
oc vppa tekit / waro widh trii tu
sand man oc qwinnor / som biddo
oc sagho komaskolade sampson
so före them leka skulle / Oc samp
son aropadhe hærran gudh sighi
andis / Omyn herre oc min gudh
tænk oppa mik oc giff mik mina
starkheet i geen tolka som hon
til förena war / o min herra at iak
hæmpnas maghe offwir mina
fienda at iak oc matte vndfaa
ena hæmdh för thww ögh / thz
ær för thy at iak misto hwilken
iak myste / oc grep han sidhan ba
dha stwdhenar widh hwilka han
sik studde / ena mz the höghre oc
andra mz the vinstre handene
oc hallandis stwdhenar sagdhe
han · bliffwe nw min siæl dödh mz
philistim / Oc naar han riste stark
ligha stwdhenar fiöl hwsith vp
pa höffdinghana oc alt thz myk
la folket / hwilkit ther war oc swa
drap sampson mykit mere folk dö
andis æn han drap naar han liffde

Oc ther æptir komo ~~nidhir~~ nidhir fa
rindis hans brödhir oc all hans
slækt / oc toko hans dödha likama
Oc iordadhe hono mellan saraa
oc esthahol i hans fadhirs griffth
manue / oc haffdhe sampson domare
warit offwir isræl i xx aar. Rubrica

Hwru en iude som het michas lat
sigh smidha affgudh oc en lewites
aff bethleem giordhe thy tiænist

I them thiwnand war en man aff
effraymis bærghe / oc han heeth
michas oc sagde han til sina
modhir / tusandha oc hundrada
silff pæninga hwilka thu mik a
hörande framskildhe oc giordhe
them eedh offwir them / se them
haffwir iak / oc the æru nær mik
modhirne swarade hono wælsig
nadhir wari min son aff hærranom
oc tha antwardadhe han sinne
modhir pæningana / oc hon tala
de til hono Jak haffwir loffwat
oc hærranom hælagt giort thætta silff
rith vppa thz at min son skal thz
taghia / oc thz aff latha gyrtha
ather stöpa eth affgudh oc nw be
fæller iak tik thz / Æn michas be
falladhe thz i sina modhrene / oc
tok ho ther aff the hundradh silff
pæninga / oc fik them gulsmedhen
at han skulle ther aff göra eth stw
tidh affgudh · oc andra affgudith
skulle smidas mz hambre / hwil
kit oc bleff i miche hws Oc lath
michas göra sino gudhi eth litit
hws / androm huso framskildh
no Oc lath göra ephoth oc tera
phim / thz ær swa dana præsta
klædhe / æptir hedhningenas sidh

nærmo j theris affgudha dyrka oc
vpphølte han hædena eno aff synom
sønom thz ær at han lagdhe offer j
handhena/ oc swa wart thæn sone
hans presther j michæ hws J the da
ghome war ekke konunger j isræl
vtan hwar före sik hwat honom
rætt ække rætwist syntes thz gior
de han J thæn tymano war oc en
annar vnger man aff bethleem so
ligther j iudha landit/ oc han war
aff iudhe slækt oc tæslikes war
han oc leuites oc bodhe thær oc gik
han vth aff stadhe bethleem oc
wille vandra j landith thit som
hono tykte goth oc nyttelikit
at bliffwa/ oc nær thæne leuita/
kom til bergshit effraym ganga(n)dis
sin wægh oc bøyde aff nakot litit
til michæ hws/ oc wart han aff ho
no frægnadher hwadhan aff han ko
men war/ han swarade Jak ær en
leuitha aff bethleem j iuda lan
dit/ oc vandra til at byggia ække
boo hwar iak förma ællr se mik
nyttelikast wara Tha sagde til
hono michas/ bliff nær mik oc
war mik fadher oc min præsther
oc iak skal tik giffwa arlighen x
silff pæninga oc twa fulla klædhe
bonadh/ oc födho til at æta oc
drikka j alle widher torfft oc lath
leuites sik til fridh oc bleff nær
hono som en aff hans söner/ oc
micha vpphølte hans hændher
oc haffde vngha mannen för
en prærst nær sik oc sagde nw
weth iak at gudh skal wæl gø
ra mz mik/ som prærst aff lem

slækt haffwir Rubrica Hwru
dans slækte vtgik til at boo oc
ærffwa mz örlöge föreskriffwadis
sik heman oc bolstadh oc hwru
the bortfördho leuitan fran mi
cha xviii capitulum

J thæn tymano war ekke konun
ger j isræl oc dan slækte letade
oc vpsökte sik hembole hwar
the byggia oc boo matthe thy
at til thæn daghe haffdo they
blandh andra slækter ekke lot
vndfangit sik til ympnes Oc för
thy sændo dan slækte/ oc theris
hærskaper/ fæm starkasta man
aff saraa oc esthaol/ at the besee
skullo oc bespeia landhet aat
wæktelighen oc grannlika Oc sag
do the the til them gangher hæ
dhan oc besködhe landit/ oc nær
bodhe bortfarandes komo the
til bergshit effraym jnganga(n)
dis j michæ hws/ oc thær hwila
dos the oc toko the kænnsl widh
twæghomæledh aff eno vnghom ma
nz ær thæn leuita/ hwilken kom
men war aff bethleem til micha
oc waro the til hærbærghe j le
uites hws/ oc sagdo til hono hwa
ledde tik hit/ ælle hwat gör
thu hær ælle för hwat sak skuld
wille thu hit koma/ han swara
de them sighiandis michas haffwir
mik thætta giffwit/ oc thætta thær
mz teknandis nakra giffwor
oc han haffwir mik legt för lön
enkannelighe/ vppa thz at iak
skal hono wara för en prærst
Tha badho hono tesse fræma

dha mænene at han skulle rädh
spöria aff herano vm theris wæ
ghir waro lykkosamblic oc om
theres ærende skulde framas
oc framgangh begripa / leuites
swarade them sighiandis gangin mz
fridhi oc herran han see idhan vægh
hwilkin j wandre. Oc tæsse fäm
vædhan gangandis komo til stu
dhen lachys oc sagho folket som
thär bodhe wara vtan alla ræd
dugh æpthir sydoniorum sidhwæ
nio roligheet / j alle tryghet oc
ænghin them motestandandis oc
haffde stora rikedoma bygghia
dis fiarran staden sydone oc fra
skildo allo folke oc komo tæsse
budhe j gen til syna brödhir j sa
raa oc esthaol / andrin them aat
spöriandis hwat the giort haffdo
swarado the swar sighiandis Stan
dhen vp oc wpstighe til them thy
at wi haffuom skodat landhit hwil
kit mykit fruktsampt ær oc rikt
oc glömen idhir ekke oc offuirgiff
wen ekke thz / gangin thit oc
ægin oc besæthin landit thär
skal enkte ærffwode om wardha
wi skulo inganga til them som tryg
ghe æru / j eth widhasta oc breth
landh. herran han skal oss giffua
thin stadh j hwilkom enghin brist
ær æller armodh j thy som iordh
dhen bär / ælle vppa henne vax
a kan. Thär fore vtgingo aff
dan slæktesinne fran stadhinna
saraa / oc esthaol sæx hundradh
mæn beuarnadhe mz örloghis
vakno. Oc vpfarandis bliffuo
the j stadhin cariathiarim j iu

da landh / hwilken stadhir fran
them daghin fik napn aff danz lægh
lo / oc ligghir om ryggin cariathia
rim. Oc tädhan fram gingo the
til bærgith effraym / oc tha tydhe
the komo til michas hws. tha sag
do the fäm mænene hwilke til
förena vtsændhe waro til at be
see landhit oc stadhin lays / til an
dra syna mædhbrödhir j vithen
wæl at j thesso hwsonne ær ephoth
oc theraphim oc affgudh aff silff
wir / eth ær giutidh. thz andra
ær skurdhat ælle vtgraffuit. Seen
til hwat idhir thär om bazst beha
ghir oc naar the bygdo nakot litit
aff wæghin ingingo the j vngha
mazsens hws thz ær til leuita
som bodhe j micha hwsom oc
helsado han mz fridhsammo ordho
æn the sæx hundrat män so wæpn
te waro stodho före dörenne / oc the
som ingingne waro j vngha maz
sens hws / widhirfrestado bortta
gha affgudhin oc prestin klædhe
som kalladhos ephot oc teraphym
oc presten ælle leuita stodh före
dörrene. Oc the sæx hundrat stark
kasta wæpnadhe stridzmæn waro
ekke langt fran stadhe thär bidan
dis oc the fäm män som ingingo
toktho sidhan borth mz sik affgu
dhin oc ephot. Tha sagde prästen
ælle leuita til them hwat ær thz
j nw gören / the swarado honom
tigh oc sæth fingrin vppa thin
mwn / oc kom mz os vppa thz at wi
magho thik haffua som wan fa
dhir oc en prest / hwat ey ær thik
bætre at wara prästhir j ene

A I - 186v

hele slækt j isrl' oc hwas thæmana
æn at blifwa j ens enastu manz hu
se Tha leuita thætta hørth haffdhe
tha lydhe han theras ordho/ och
togh præsta kladhe som kallas
ephot oc affgudha belæten och
færdadis mz them Oc nær stridz
folkit tedhan færdados oc lato
sin barn/ oc sin fænadh gaa fram
före sik/ oc alt thz som dyrt oc ge
likt war Oc waro nw langt bor
ne fran mikæ hws tha begynna
dhe folkit/ hwilkit tha boandis
waro j mikæ hws at ropa oc
æptir følgdho hæren fast ro
pandis æptir ryggen Oc nær
stridz mænnene fingho them see
sik æpther koma/ tha sagdo the
til mikæam hwat wil thu ælla
hwat skadhar thik ælla hwi ropar
thu han swarade j haffwe mik
affhænt mina gudher hwilka
iak lath mik göra oc presten til
ghe j borth mz alt thz iak haffdho
oc æn spörien j hwat mik skadar
Tha sagdo dan söner til hono wak
tu thik at thu ekke meer talar til
oss swa frammeth at stridzmænnene
vpwækte til wredhe skulu ey til
thik koma oc fördarfwa mz alt
thz som j thit hws ær/ oc æpther
thessen ordhe foro the sin wægh
Oc tha mikas saa at the waro
hono förstarke/ tha foor oc han
j gen til sith hema Æn the sex
hwndrat stridz man togho mz
sik presten oc alt annat som til fö
rena sakt ær/ oc komo til folkit
hwilkit mz trygghet oc hwilo,
badho j lays stadhe sina næp

dha Oc drapo folket mz swærdhe vp
brænnandis stadhe thy at enghe war
them til vndsætningh ælla hiælp/ for
thy at the bodho langt fran stadh
sydone oc haffdo mz enghom brodhe
skap æller sælskap/ ælla naghra för
handlingh j naghro ærende Oc
thæn stadhe war bygdher j roob j sina
dhana landzskap ælla konungx rike
oc thy bygdo the stadhe vp j gen
oc bodho j hono/ kalladis stadzsens
nampn dan æptir sins fadhers nampn
hwilken isrl' födho/ oc kalladis thæn
stadhe til förena lays Oc vpsatto
the ther syna affgudha skipandis
æller skikkadis jonathan gersons
son, som war moysi son oc hans sö
ner til prester j dan slækte alt til
then dagh, j hwilken the drapne
wordo oc förde til babilone oc
bleff mikæ affgudh nær them j al
lan then tidh som gudz hws bleff
j stadhe silo/ oc j them daghome
war ekke konungher j bland isrl'

Rubrica hwru skamelighe oc o
ærligha beniamins söner sik be
wisto mothe leuites hwstru aff
bethleem j juda landh · xix capitulum

Thz war en man aff leui slækt
boandis widh sidhona eff
raymis bergh · hwilke sik
hwstru taghit haffde aff bethleem
j juda landeth/ thessen hwstru offwer
gaff sin bonda oc gik atir j sins
fadhers hws j bethleem Oc bleff
nær hono j fyra manadha/ oc
ther æpthe foor hues man æptir
hene wiliandis sik mz hene för
lika/ oc tala blidelika mz hene oc
ledhe hene hem mz sik/ oc haff

de hã i sith følghe mz sik en pilt
oc twa asna Oc quinnan togh hã
venligha oc inleddhe hã i sins fa
dhers hws Oc tha hãs swagher ael
ler swær saa mañe gik hã gladher
mote hono/ oc togh mannen i fæp
ne oc bleff maghen i swærers hws
i tre daghæ ætandes oc drikkandis
til hopa venligha Æn om fiærdhe
daghẽ stodh maghẽ vp oc wille
færdas/ æn swæren førhølt hono
oc saghde til hans Smaka ælle
æth før æn thu færdhas aff ma
then/ oc stærk maghen thyn førsta
sidhã math thu færdhas/ oc sa
to the badhe til hopa/ aato oc
drukko Oc saghde pighones fadh
til sin magh iak bidher tik at thu
bliff hær æn thenna daghẽ oc gørom
os inbyrdis gladha. leuita stod
vp oc begynnade ændelighe vilia
færdhas oc likawæl hindradhe
hono swærẽ bidhiande at han skul
li nær hono æn bliffwa Æn tha
om morghonẽ tha lywst war til
reddhe sik leuitus at færdhas oc
swæren badh hono ødhmyukligha
bidha/ hwilkat oc skedhe Oc da
ghẽ thẽ næst harnde oc sannvle
dis ythersta daghẽ moth qwælle
saghde swærẽ til leuitã sin magh/
ætta at daghẽ ær nidherstighẽ
oc nalkas til qwællẽ/ war thy
æn thenna daghe nær mik/ oc
gør tik en gladhis dagh oc mor
ghon math thu færdus oc kõma
til thit hema/ tha wille man
ghẽ ekke lydha hãs tillan vtan
færdadis strax oc kõ in til stadhe
jebus/ hwilkẽ andro napne kal

las ihrlm. ledhandis mz sik twa
asna mz storo byrdho oc sina
hustru/ oc varo nw kõpne til
stadhẽ iebus oc daghen vendis
i nattena Tha saghde pilthen
til sin hẽra iak bidher tik at thu
bøghie til stadhẽ jebuseor oc
bliffwo ther i stadhen/ husbondẽ
swarade iak wil ekke ingaa i
torppet til fræmãdha folk/ ther
som ekke ær aff israels sono æn
iak skal gaa til stadhẽ gabaa oc
naar wi thit komo tha skulo
wi ther bliffwa/ ællr oc visselik
ga i stadhẽ rama Oc gingho
the sidhan fram om staden je
bus oc togho væghẽ thẽ som
the haffdo begynnadh oc vidh
staden gabaa berghadis thõ
sole/ thætta ær gabaa som ligger
i beniamins slækte Oc wændo the
sik til staden. vppa thz at the
willo ther bliffwa/ oc tha the i
stadhẽ komo. sato the vppa
stadzsens gathu oc enghẽ ville
them inntagha i sith hws ælle
herberghe/ oc see. ther syntes en
gammal man atærkomandis aff
sino aker/ oc aff sino ærffuode
om qwællẽ thenna. hwilkẽ oc
komen war aff berghit effraym
Oc bodhe hã i stadhe gabaa ~~som~~
som en fræmende pelagrym oc
teriff konunge rikes mæn waro
alle gemini søner Oc nar gub
le mannen vplyffte sin øghon.
saa hã mannen sitiæ vppa stadz
gatone mz sino førslom oc
byrdho/ oc saghdhe til hono hwa
dan kombu thu. ælle hwarth

wil thu færdas hā swarade wi
ærō køpne aff bethleem juda
oc færdoms nw til wart hema
som ær widh sydhona nær effra
ymis bargh hwadhā wi gingō
til bethleem / Oc nw gangom
wi til gudz hws / oc enghen ær
thu som os anama wil vnder
sith tak / wi haffwō halm oc hø
til asnana bædh / Oc win til mat
oc hwstrwna oc piltzsens behoff
oc vidhertorfft hwilke mz mik
æru / enghesens tingh haffwō
wi behoff / vtan atenast har
bergith / tha swarade gamble
mannen sighiandis / frædher vari
mz tik / iak skal tik giffwa hwat
thik behoff gøres / athenast bidh
iak at thu bliff ække vppa gato
ne / Oc inleddhe hā mannen mz
sith følghe j sith / giffwandis as
nome fodher oc tha the twættat
haffdo theras føtter anamade
han thin til maltidh widh sith
bordh / Oc thætteth the aatho oc
drukko / oc æpther myklā mødho
j wæxthenō the sik mz math oc
vm widherqwækto / oc sina lyma
gillin lidhamot hwilado komo
tiff stadzsens mæn behal søner
thz ær vanwyrdingha oc diæff
wlsens barn / oc kringsatto ga
la mazsens hws oc begynnado
klappa oppa porthin / Oc ropa
do vppa hwsbondan j hwseth oc
sagdo / vtledh til oss mannē hwil
ken thu inleddhe j thit hws at
wi magho honō wanbruka oc
tha vtgik gambla mannē til the
oc sagde / O kære brødher gørē

ække thz / oc ække skulē j wilia gøra
the onda gærningena / thy at man
nē ær inganghe j mith harbarghe
j ghodhe troo wændhe thy æther aff
tæssē fanwizskone / Iak haffwr ena
dotter som ær iomfrw / oc thēne ma
nē haffwr hwstru iak skal thin wt
ledha til idher / at j them ødhmyke
oc fulkompnen edhan warsta krops
lysta / æn atenast bidher iak idher
at j ække gørē syndena mothe na
turēne mz mannenō / Æn the diæff
wlsfughe lymana willo enghalledis
lydha manzsens ordhō / Oc tha mā
nen thætta saa wtleddhe hā til the
syna hwstru / oc them antwardh
de han hustriwna syna / at the
skullo hēne gabba oc wanbruka
oc naar the wærste mannene
haffdho hne alla the natthena
gabbadh oc wanbrukat offwir
gaffwo the hne bitidha om mor
ghonē / Oc tha møtter beværghiskō
qwinnan til hwset æller dørena
hwar hēnes bonde war / oc ther
føl hō nidher / oc vm morghonen
tha daghē wart stodh mannen vp
oc lath vp dørena oc wille fulkom
na syna resō / oc færdas sin vægh
see / tha laa hās hwstru før dørē
ne mz vtrækto handō vppa tru
skyllen / oc mannen menthe at hō
haffde ther sik hwilath / talade hā
til hēna sighiandis / statt vp oc
lath os færdas / Oc tha hō enkte
honō swaradhe / vndirstodh han
at hon war dødh / toch hā vp hne
oc lagde vppa asnan oc kō j gen
til sith hws oc hema / Oc nar han
inkomen war j sith hws oc hema

A I - 188r

torfh han sith swärdh oc skar qwin
nonas dödha likama j tolff styk
ke / sendadis the stykke j allan
israels landz ænda til xij israels slæk
tir / oc tha israels söner thetta æren
dith hördo oc saagho tha ropade
hwar j sin stadh sighiandis aldrig
wart swadana tingh skedh ælle
harnt j israel / fran thin daghen j
hwilko ware förfadher vp foro
aff egypto landh til thenna nær
warandis tidh Oc thy giffiven
doom offiver warghadis menhe
tenas bärtzsta oc hwat göraskola
landis ær Rubrica hwru israels
söner sik församblade til at hæp
nas offwir beniamyn för the o
hörligh gerningh the giort haffdo
mz qwinone xx capitulum

The ærpther vtgingo israels söner
oc samasankado sik til ho
pa som the alle haffdo varit en e
naste man fram dan oc in til bersa
bee oc aff landhet galaad oc samb
lados nær herano j maspha hwar
archen war / hwar oc en praa gerk
stadher oc rivin hwar folket war
Oc alle israels slæktir j iudha tæ
kione thz ær j israels samfwndh
samnados j eth tall som war xl
tusand stridz man som varo
fothgangare Oc war thetta
ekke okunnogt ælle owitherlight
beniamyns sonom / oc israels söner va
ro vpfarne til maspha Oc vart
vp pa thinudh leuitha druep
na qwinones bondhe o at spor
dher hwru swadana syndh vart
bedriffwin / tha swarade leuita
sighiandis / iak kom mz mine hust

trw j beniamyn stadh gabaa / oc
thit bögdhe iak mik warth oc
see / oc komo stadz mænene oc
vm kringh lagdo huset j hwil
ko iak bleff / wiliandis mik dræ
pa oc nöddo mina hustru mz
osighelighe skörhetz bruksko / oc
thr aff bleff hon dödh Oc sidhan
togh iak hana oc skar hona j
stykke / oc sændhe delana j allas
edhra arffdeles landz ændha
thy at aldrigh wart swadana
oloflegha syndh oc stor skemhet
giorth j israel Oi israels söner j ære
hær alle betænkin thy hwat j
göra skolen oc stodh alt folketh
atle swarandis som mz ene mannis
ke talan / ælle alle mz en mon sig
iandis wi skulom ekke aterkoma
til vara hema ælle hws / æn
thetta skulom wi almænnelighe göra
/ x mæn vtwælis aff hundradha
aff alle israels slæktir / Oc c. wth
wælies aff tusanda oc m man
vtwælis aff tio m / Oc thæsse wt
walde mæn skulu skaffa oc före
spys til hæren oc förtæringh
til folket at wi magho fræktas
ælla stridha mothe staden ga
baa / hwar beniamyn byggia oc
giffwa them före syndena hwath
the förtient haffwa Oc saman
kom alt israels almoghe til stadhe
alle som en man mz en hugh och
eth raadh oc sændo budh til alt
beniamins slækte The som thæsse
ordh sighia skullo hwi ær j idhe
finnen swa stor syndh / antwar
dhen os the mæn j gabaa hwilke
thæssa stora syndh bedriffwit haff

ina at the skulu ædhi / oc thz so ouith
ær borttaghis aff isrl' / Æn the villo
ekke lydha synos brødhers israels so
ners budh oc raadh. vtan hærthr-
ghiordho wt budh oc samblatho til
hopa j gabaa alt stridz folk som vn
derlago beniamyns slækt j stadhe
oc førstadhom j torpom oc byiom sik
til hielp at strida oc kæmpas mo
te israels almogha / Oc funnos vppa
thæn tidh j beniamyns slækte stridz
mæn / the som swærdh vth drogho
fæm oc tiughu tusandh mæn the
vndantaghnom som bodho j stadene
gabaa / hwilke j sith tall waaro
siv hundradh man aldra starkas
ta / stridhadis swa wæl mz vens
tre som mz høghre handene kas
tadis mz slyngo stenana swa
rætth oc wist. at the eth haar
matthu ræpthe sin wilia wæl ra
ka æller slaa swa at slagith aff
stene skulle enguledis bæghia aff
waghsins / Æn oppa israels waghna
beniamyns slækte vndantaghne
tha funnos wæpnara swærdh wth
draghandis oc wæl redhe til stridz
xl tusandh / Thesse vpstodho oc kom
mo til gudz hws. thz ær j stadhen
silo / Oc at spordho / hwan widh
ærchena sighnadis / hwa skal j
wan hær høffdinge wara j stri
dhene mote beniamyns søner.
hwan swarade Judas skal vara
idher hærgreffwe / oc iæmskot sto
dho vp bitidha israels søner sathna
dis sin wæl widh staden gabaa.
Oc tadhan aff gingo the til strid
mote beniamyn / oc begynnade
storma moth stadhen. oc benia
myns søner gingho wt aff stadhen

gabaa / oc vppa then daghen drapo
the aff israels søner tw oc xx tusandh
mæn / Æthen ænantidh skikkade israels
søner synna stridz man til orloghe
j sama stadhen hwar the til førena
stridh haffdo tilstadis vppa sith
myskla tall oc starkhet / tha lika
wæl swa at the førra vpgingo
til hwan oc græto j thas asyn alth
in til nattena / oc spordho raadh aff
hwanom sighnadis. skal iak æn ytter
meer fragha til stridz oc kæmpas
mote mynna brødher beniamyn
ælla skal iak afflata / hwan swara
de gangen vp til them oc stridhen
mz them / Oc nar annan daghen
kom oc israels søner framgingo til
stridh mot beniamyn / vtstyrma
do beniamyns søner gynom portan
na j gabaa / oc motto them som ru
sande mæn oc slogho the swarlighe
Oc wordho drapne aff israels folk
xviij tusandh mæn swærdh vtdra
gandis æller til stridh barandis
hwar føre komo alle israels søner
til gudz hws / thz sithiandis nær
hwanom. oc fastado then daghen
til qwællen. oc offrado marghsko
na offer som the kalla olocausta
pacificas victimas / thz ær fridz
sens offer oc ath spordhe hwan [illegible]
om sin stadhgha / oc hwat gøra
skullo / thæn tymanom war thz ke
ris oc fridzsens ark / oc phinees
eleazari son. hwilke oc war aa
ron son / Oc war than phi[illegible]ne
es som en prest j gudz hwse oc
raadh / spordho the hwan oc sagdo
skolum wi meer vtgangha til stridz
mothe warn brødher beniamyn
ælla skulom wi giffwa os til hwilo

A I - 189r

oc volighet | Hwan swaradhe thim
Wanger up thy at j morghon skal
iak thim giffwa j edhra handher
Oc ther äptir satto israels söner för
saat oc stark haal kringh om sta
dhen gabaa | Oc tridhie reso swa
som the förstu oc andra som the
til förena giort haffdo. swa skik
kado the oc nw | fradragandis
sin hær mo... te beniamyn. Æn be
niamyns söner. wt strömado diarf
lika aff stadhen oc äpther fölghdho
syna vndanflyiandes fienda langan
wägh | swa at the sarghadho aff
thim swa nw som the förra gior
do förstu daghen | oc thän andra da
ghen. oc driffwo thim wt hwghlöst
oc slagh vm twa wägha them
ryggen til wändandis | en wäghen
ledde til bethel oc thän andre wä
ghen til gabaa oc förströtto ther
aff häreno widh xxx män oc mee
to the at israels söner skullo oc nw
vndanfly allaledis som the förra
giordho Æn the vndanflyddo kost
telika skrymtandis | äptir thy som
raadhlagt war | at the skullo them
langt fran stadhen wt dragha oc
at thim swa flyiandes til förnäm
da stadir offwer ledha | Oc vpsto
dho nw alle israels söner aff sin sä
te oc skikkado sin spetz j stadhen som
kallas baalthamar. æn the haalse
man som stodho j försaat widh sta
den begynnado sik lankelika vpla
ta | oc framgaa wenstra platzsen
widh stadhen Æn the andre x m
män aff allo israels moghu vp wak
to | oc retadho stadz mänena til stri
dhena. oc wart stridhen swaar oc
twngh mote beniamyns söner | Oc

the vndirstodho ekke at fördarff
wilse war thim til fallande vppa al
la sidho | oc siälffwir dödhe | Oc
hwan gudh slogh thim j israels sö
ners asyn. oc j then daghenom slo
gho the oc drapo aff thim fäm
oc xx tusandh | oc ther wt hundrada
män | alle thässe waro stridz män
oc swärdh til stridh bärandis.
Æn beniamyns söner tha the sik sa
gho förmyndrada. begynnado the
vndanfly hwilkit naar israels sö
ner saagho giffwo the thim rwm
oc til fälle at vndfly | vppa thz at
the koma matthe j til redh för
saat hwilket the förskikkat haff
do naar stadhen Oc naar the som j
försaathin waro stodho snarlika
vp aff synom lönligha rwmom ä
lagher stadhom | oc beniamyn til wen
do ryggen thim som slogho tha
ingingo the j stadhen oc dödhu
do thim | the ther fwno wt swär
dhe Sik witandis at israels söner
haffdo giffwit tekn. thim hwil
ka the skikkado äller satto j för
saathin | at naar the haffdo wnnet
stadhen tha skullo the vptända
el oc naar röken vp fore j högdhe
na tha skulle israel ther aff wetha
at staden ware wonnen Oc tha
israels söner j stridhenne staddhe sa
gho leetha vpgaa j högdena | tha
stodho the standande j stridhenne.
hwilket naar beniamyns söner sa
gho | gaffwo the sik til flykt oc be
gynnado gaa wäghen som ledher
til öknena | oc fiendana fulfölg
do the vppa bakin Oc israel the
som ellen skikkado vppa stadhin
mötto thim | oc wart swa giort

at the snarligha sloghos vppa badha
sidhor lutan alla hwilo. Oc vppa
thridia forskuto the / drapo oc
slogho widh östra sydhona widh
staden gabaa. Oc i thim stadhenom
feller rymmeno wordho dödhadhe
oc drepne / xviii tusandh man
alle dristoghasta stridzman. Oc war
thu delen aff beniamyn hwilke o
drapne bleff / the tha sik see tha flyd
do the i ödkena oc foro til en sten
vtte eth bergh som kalladis rem
mon / Sidhe flyktone wordho slag
ne fem tusandh man. Oc tha the
än vttermeer flyddo / aptir folg
do thim fiandena oc drapo än
tu tusandh man. Oc ä sua giort
at alle som fallo dödhe aff ben
myn blifwo fem oc xx tusandh strids
man alle bequamme til stridh
oc redhobone. Oc blifwo sidhan
atir liffwandis men aff beniam
till / thz är aff hans mykla folke
the som förmatto vndan koma
at enasth sex hundradha man / oc
blifwo the sitiandis oc sik thim
kadis i remmon thz är i the berghe
hwlone i fyra manadha. Men israels
söner gingo i gen til stadhen ga
baa / oc drapo alla atirleffworo
mz fran manom alt in til fäna
dhe the mz menadis alt thz so
liff haffde / Oc the mz alla stadhe
torp oc byia som waro i bena
myns agthodelo alle affdelom
thin förtärdhe eldzsins swalg
andis lughi. Rubrica. Hwru israels
söner förswöro at the nakontidh
skullo giffwa beniamyns sonom nag
ra aff sinom döttrom til hustru
oc hwru the giffwo radh be
niamyns sonom hwar the sik hustru
tagha skullo. xxi capitulum

Israel söner tha the waro i mas
pha / tha swöro the stärka eedh
oc sagdo ingen aff os skal giffwa
beniamyns sonom hustru aff warom
döttrom. Oc gingo the sidhan til herrans
hws i silo. sittiandis the i gen
aftan in til qwälle oc vphöffdo the
syna röst mz stort roth oc begynna
do gräta sighiandis. O herra
israels gudh är thz a ta onda giort
i thyno folke / at i thänna daghe
skuli borttaghas en heel slakt
aff os. Annan daghen bittidha
vp stadhandis vpbygdo the alta
ri oc offrado the vppa sith offer
hwilkit the kalla olocausta oc
pacificas / thz är fridzsens offer
oc brinnandis offer. Glosa. gudi
til loff för thz at the wordo sighir
winnandis i stridhenne. Oc sagdo
israels söner hwa är thu som ekke
be opfoor i herrans haer aff allom
israels släktom / thy at the haffdho
storligha sik mz eedh bebwndith
thridia the waro i maspha. at
alle the som tha borto waaro
skullo drepas. Oc israels söner
the drogfhos til anger oc syndu
barmagh oc rördhos til warkun
na owir sin brodher beniamyn
Oc begynnado sighia sik imbir
des. En heel slakt aff israel är
borth taghen hwadan skulu the
tagha hustrur / wi swöro alle i
almänt / at wi ekke skulo them
hustrur giffwa aff warom döttrom
Oc för the sak skulo sagdo the
hwar är en aff allom israels släk
tom / hwilken ekke vpfoor til herran

i masspha. Oc see tha vpfunnos
nagre som boddo i landhet oc
stadhe iabis gulaadh | hwilke
ekke ther waro i hæren. for thy
at i thu tyma the waro i sylo
tha war enghe aff thim ther fun
ne | Tha vtsændhe isr̄l sōner x̄
stærkasta stridzmæn oc budho
thim sighiandis. Gangher til
iabis gulaadh oc drapen alla
ther byggiadis i swærdenes mun
ne | swa quinnor som mæn oc the
res smaa barn. æn thætta ær
hwilkit i gōma skulen oc fulkōp
lighi æptir følgia waart budh
alt mankøns oc the quinnor
som weth rønth hafwa mæn the
drapen | æn alla iomfrwr skolen
i gōma odrepna. Oc wordo vp
funne i iabis gulaadh fyra hun
dradh iomfrwr | hwilke enkte
wisto aff mazsens sængh oc led
do the thim mz sik til tiællen i
stadhe sylo i chanaans land | oc
sændo the sidhan budh til benia
myn sōner hwilke i bærgholome
waro i bærge klippone som kal
las remon. Oc budo the at
the skullo iomfrwnar tagha mz
fridh sik til hustrwr. Oc benia
myn sōner komo i the tymanom
oc hustrwr wordo thim giffnar
aff iabis gulaadz døttro | oc an
dra funno the ekke. hwilka the
i like matto thim giffwa kunno
oc drøffdes gudzska mykit aldme
nelighi alt isr̄ls folk oc giordho
penitenciam thz ær ångher oc bot
offwir drapet | hwilkit offwer
gangit war ene slækt aff isr̄l
. Oc sagdo the som ælste mæn wa

741

ro i isr̄l mælla sik innbyrdes hwat
skulom wi nw mz thim andra ma
nnom gøra | hwilke engha hus
trwr haffwa æn fangit. Oc the
manne æru alla quinnor dødha
oc oss til trænghir stor vmsorgh
oc mykin arwudhe oc hugxsens
wakan oc føresyn | at en slækt
i isr̄l os skuli ey forgaas | oc wi
maghom ekke thim giffwa wara
døttir bebundhne mz edhe oc før
bannilse naar wi saghdhom. før
bannadher wari thæn man hwil
ke aff sinom døttrom giffwer beni
amyn naghra til hustrw. Æn
the gingo til raadz oc saghdho
See i sylo thz ær i swa dana stad
ær marghelighe samquemdh i
hærans høghtidh aarlighe aars
hwilken stadh i sylo ligher nordh
wt sydhona widh bethel naghot
til østra platzsen widh wæghen
som ledher aff betel | oc til stade
sicima oc til sudhers widh sta
dhen lebbona oc isr̄ls ælzste mæn
budho beniamyn sōner sighia
dis. Ganghen oc gōmen idher
lønligha i wingardomen | oc naar
i seen iomfrwnar aff sylo wt le
dha danzær æptir theris sidh
wanno | oc vtgha aff staden tha
gangher ather springen snarlighe
wt aff wingardomen. Oc taghen
aff thim iomfrwnom hwar føre
sik | ena iomfru sik til hustru
. Oc faren sidhan i beniamyns
landh | oc naar theris fædher al
ler brødher komo til os | oc wilia
klagha mote idher oc begynna
knorra ather kiffwa tha skulo
wi til thim sighia | miskunnen

742

190

thæn oc wærþinnen The haffua
ekke taghit idhra döttir som
ryffivara / ællæ æptir sidhz man
na rætth allir oc som the man
so haffua wænth seghir offuir
syna fiendha. vtan förthen
skuld / at naar the idhir thr om
badho / tha gaffue i thæm ekke
idhra döttir til hustrur Oc ær
thy synden en dels vppa ekthe
dell allir vppa idhra warghna
Oc giordho beniamins söner al
ledis som the budhit war / oc
toghe sik hustrur aff thæm qwin
ne som vtledho danzsen aff sta
dhe silo / oc toght hwar ena fore
syna persona. oc foro sidhan hem
i sith landh oc syna ærffdhodela
vpbygdhadis stadher / försturdher
byiar oc torp / oc bodho i them
Aa the æptir komo israels söner
hwar mz syne slækt oc synd hær
skap i gen til syn bolstadh oc he
ma / I them daghomen war ekke
konungr i israel / wtan hwar man
före sik thz som hono rætth syn
tes thz giorde han. oc swa lyk
tas boken som kallas judicum
Deo gratias. Rubrica. Incipit
liber judith jeronimus in prologo
Aname teckeligha alle / ærlikhio
ne Judith. renlekhe æptir syn oc
mz sighirlighu liffue bygdhe ho
na wardughu ærwardelikin hedher
fore thy at gudh satte hona til æff
syn. ey eens qwinnom vtan ierunwal
mannom hwilke waradis henes
renlekhe ærlöndare tolko kraff
telica dyghdh gaff hene / at hon
skulle wina aff allo mannisko

ærwirthelighha / oc offwirwna thn enghe
offuirwinne. Första capitulum
Arphaxat itaq rex medorum
Arphaxat medhor konunghr
haffde wndhirlagt synom wal
de oc rike mykla almogha han lat
sik vpbygghia en alla starkasta stadh
kallandes han ecbatanis aff wth
hugghno oc fira slundadho stenom
giorde han hans mura lex alna i
höghdhena oc xxx alna i breddena
En hans torna haffdho i höghdhene
hundradha alna / fira slundade waro
thornine. oc hwar sidhe thes holt i
breddhene xx föter ælla xx manz
fiet Oc stadzsens portu giordhe han
lika widh thornen höghe / oc glad
des swa som waldugher i sins myk
la almoghis makt / oc i mykla wighsn
nana aro Atolffte aarens hans
thradömes Nabogodozor / assiriorum ko
nunger som regerade i stora stadhe
Ninive / stridde han mot arphaxat
oc offuirwan han pa store slættene
Euphrath / tha vphögdis konungx nabo
godonozor rike oc hans hiærta
vphoffs i mykit hoghmodh Oc sende
til alla som bodho j cilicia / damasco
oc libano Oc til alt thz folk som war
i carmelo oc cedar Oc inbygghiandis
galilea / oc vppa stora slættene esdre
lon Oc til alla som waro i samaria
oc offuir flodhena iordanem in til jherusalem
Oc alt landith iessen. alt in til bergh
the före ethiopia Til alla thessom
sende han sin budh at the alle mz e
no hugh ney sagdho. oc atir sen
de hans budh fafængha / oc vtan
hedhir fran sigh driffuo. tha wart
han wredher pa alt thz folket oc

swer om sith konungelikt sarthe at
han wilde sik fore thim alla waria
Anno terciodecimo &c Sedin ca
Al trettande areno sins rikis
lat han gaa til rykte / at han vilde
hæmnas owir sina owenir Oc
kallade saman alla syna hera oc
førsta / hærtugha oc jerla / oc ypp
ta dølighis forman oc sagde sin vi
lia / at han alla wærldena vilde vn
dir driffwa sina walde Nw tha
thetta hans radh alla wel tekkis
kallade han til sigh olofferne høffdi
gen offwir alt hans ridderskap
oc sagde til hono / thu skalt draga
wt mot hwart eth rike / wester
wth oc halzst mote thim som mith
budh førsmat haffwa / engo rike
skal thu sparia oc hwan en be
nanadha oc nwradha stadh
skalt thu mik vndirbøghia Tha
samankallade han alla konunge
sens makt oc vtwalde aff them
c . xx tusandh stridz mæn til fota
oc xij m . skøttir til hæsto Oc alla
tessen almoga sande han føre
sigh mz otalighom camelom bæra
de alt thz tolken almoge behøff
dhe Ok vppa ora bødhir oc fiar
war enkte tall / som dreffs til
spisingh korn oc hwete bestælte
han alla wæghna Gull oc silffwr
togh han aff konungsens fatabur
offwir matto Swa drogh han aff
stadh oc hans otalighe hæær mz
hono / mz camelom wagnom ridarom
oc skøttom swa mangom / at the
swa som nwgsthet owir holdo alla
jordena Tha han haffde gynom fa
rith all landen j assiria / kom han

til høgha bærghe Ange j silicie
rike Oc vpsteegh a all there sloth
oc fik alla theris waru starkiste / tha
nidhir slogh oc thu napuskiwnoga
stadhen meloth skinadhe oc skoff
lade alla them ther boddo j tharsis
oc ismæls sønir som boddho moth
økenet / oc alle the østir wt bod
do moth eelthon / han foor tædhan
owir flodhena eufrathen in j me
sopothamiam Oc nidhir brøt alla
høgxsta stadhir / fran strømenom vidh
mambre Oc in til salta haffwit
han owir wan all landh fran sili
cia in til landz ændan japhet som
ær østir wt / han fanghade / oc mz
sik førdhe alla aff madian oc skoff
lade alla theris haffwor Oc alla
andra som hono j mot stodho slog
han alla j hææl Sidhan foor han nidh
til damascum j hærffstatima skordis thy
ma oc vpbrænde alla sadhena /
all bærande træ oc wingardha
lat nidhir hugga oc fordærffwa /
swa at rædoghe ko aff hono owir
alla them som boddo paa jordene
Tunc misit &c Capitulum tercium
Tha sændis til hono sænde
budh aff all landzskap oc alla stæ
dhir hwar / konungha oc høffdingha
aff siria mesopotamia sobal / liby
a Oc aff cilicia allas theris sæn
de budh komo til olofferno Oc
sagdho Saktis thin wrede offwir
oss / bætre ær os liffwandis thiæna
stora konungenom Nabogodonozo
ri oc tik wara vndirdanoghom
æn mz dødhenom mista badhe liff
oc ægho dela / hwar en stadhir j
warom landhom / oc alla wara ægho

A I - 191v

dela oc haffwor / all bargh dala oc
slaettir / Alt thz quikt aer / ora ko-
geter faar / harsta oc camela offwir
thuffwodh alt thz wi aghom oc al
la wara thiaenara waro fore thyme
asyn Oc wndhir thino laghi wi
oc tarflikis oc all waar barn aer
rin thine thiaenara war anars
offwir oss en mildhir oc spaker lyte
Tha drogh han nidhir aff bargho
nom mz otalighe makt oc walle
oc vndirbøgde sik hwan en stad
Oc all the land oc rike hans
handh aatrækte Oc togh sik aff
hwario stadh alla fraemasta oc
vtwaldasta man tampada til orlogh
Swa stoor raeddughe oc fusan
gik aff honom offwir all landh oc
stadhi / at alle lika oc froste oc
alle almoghe hwart haelst han
kom gingo wt mot honom taghan
dis han in mz gulkronom oc bri
nade lampom / danzandes oc leka
dis j alla handa lekara andbudom
Nu alt thetta giordhis / kunno the
ey blidka aeller j maghto mitzka
hans hiartes wredhe. Vtan slo
ghe alla theris stadhi / oc alla
lundha oc theris afgudha sko
gha / leeth alt nidher huggha. for thy
at konungen Nabogodonozor haff
de honom budhit. alla hedhingan
na gudha nidherslaa oc fordarffua
At the vppa at han ensamen skul
le kallas oc wara gudh offwir
allan thin almogha som olofer
nes kunne honom vndirbøghia
Oc swa grymbir faradis offwir
alt Siriam / alt aspania oc alt me
sopotamia kom han in til ydumeos

j galbaa landhe Oc fik alla theris
stadhi / The hwiladis sigh j xxx da
gha j hwilkom han læt sampna oc
saman koma alla sina otalighe
makt / oc vndirdana Capitulum iiij

Tunc audientes hec etc. Nu israels
Søner som boddho j iudea thetta
hørandis raeddos storlighe for hans
tilqwamdh. for thy at stor raeddughe
oc fusan grep all theris sinne / ræ
dhandis at han som skulle giora
widh ihrlm oc haelgha templet som
han haffde giort allom landhom oc
stadhom / oc allom theris mønstrom al
ler kirkiom Oc sandhe sina man om
alt samaria alt om kringh in til
jericho oc bemannade aldra bargha
na høghdir oc klintha oc alla the
res stadhi stadfaste mz starkom
murom Oc sampnade alla handha
sædh oc spisningh til. til standande or
logh Swa at høghiste prester Elya
chym screff til allom som boddho mot
esdrelon oc pa stora slattena moth
dothaym Oc allom androm hwar haelst
naghra wægha liggia kunno at the
skullo bemanna alla barghana vp
gangen aeller stighan / hwar haelst nagh
ra waegha laagho til ihrlm Oc iss
sathia sina waektara oc wapnara
ær hwar waeghana waaro trangast
maellan barghen Swa giordho oc al
le som høghiste prester eliochym the
budhit haffdhe Oc allir almoghen
owir alt iudha landh / ropadho
trøsteligha oc endraektelika til alz
maektoghan gudh Oc ødhmiukadho
sigh j stora fasto man oc qwinnor / oc
all theris barn Nu prestane j fordho
sik haar klædhe oc laagho swa al

le stupo för altaret Oc mothe tem
plet oc offwir huldo altaret mz haar
klædhom oc alle endrægteligha ropa
do til hærran gudh / at theris barn oc
hustrur ey skuldo wardha hedh
ningom til roff oc skøfflingh. theris
stadhir nidhirslaghne Oc theris
hælghedhir besmittadhe / oc the al
lo til hadh oc aatløghe. tha kring
om foor høghreste oc gudz præster
Elyachim / alt israel hugswalade them
oc sagde j skulen wita at gudh haff
wir hört oc anammat idhra
böner om j stadughe bliffwen j idhre
fasto oc bönom j gudz asyn. æmunens
pa moysen gudz tiænare hwru han
nidhirslogh amalech Ey stridande
mz iærn ællir byssor vtan mz gu
deligom bönom nidhirslo thæn / træsta
de a theris stora makt oc myklo
folke mz wagnom grymom dyurom
oc otalighom ræskiuarom Swa warda
oc alle israels fiande om j stadughe
bliffwen j thy j nw företughat haffwen
Aff tæsso bliffwo the alle træste j the
ris bönom stadughe j gudz asyn / swa
at iamwæl the som offradho gudz
offer at brænna j förde sigh haar
klædhe offradho sith offer Oc asko
war a theris hoffdom Oc alle samman
innerligha aff allo hiærta badho gudh
at han wille søkia sin almogha israel
oc mishkunna sigh offwir honom
Nunciatumque est etc. Thætta wart
kunnoght holofernis at israels sönir
reddho sik til at stua mot honom Oc
haffdo atirstængt alla wæghana
pa bærghomen / aff hwilko han vptændis
j största wrede kallade til sigh alla
höffdingha aff moab oc hertugha
aff Amon / oc swa til them sagde. sæ
ghe mik hwat folk thætta ær som

all tæssen bærghen inbyghthir oc be
manar Oc hwilke ællir hwru ma
ge æru theres stadhir / hwat oc
theris styrker, ælla theris tall ælla
oc hwilke ær theris höffdinge som
före thöm stridha hwru kombir thz
til at tæsse för alla andra som boo
j östra rikit försmaa oss Oc ey vilia
gaa vt mot os / At anamma oss mz
fridh oc sæmio, tha gik Achior fra
ha war hertuge oc höffwidzman owir
alla amons söner Oc sagde hærre.
wil thu mik höra mz spakt oc we
skap / tha wil iak sægia sannindena
om thætta folkit hær bygdhir pa tæsse
bærgum Oc ey skalt falst ordh vtgha
aff mynom munne Thætta folkit ær aff
Caldeorum slækte / oc bygde först j
mesopothamia for thy at the ey wil
do æptir fölghia thera förfadhra
gudhom som waro j Caldea Oc thy
wrakswadhis thera forfadhra dyr
ka, som war til otaligha affgudha.
dyrkado the en sanan hymerikis
gudh / hwilke oc them bödh vtgha
aff thz landhit oc bygghia j caran
Nu tha störste hunger ko om ior
dena / nidhirforo the til egyptum oc thær
bygghiadhis j iiii^c aar / ökados the
swa mykit at theris tall kunne en
gin til fulnadh ræknaa Nu warda
konungen j egypto til togh them at
twigha oc nidhirtrykkia mz största
ærffuode / mz thy at byggiande huss
wodh stadhir aff leer oc langhalm
ropado the til sin gudh Oc han före
there skuld plaghadhe alt egypti
mz störstom plaghom Nu naar egyp
ti driffwo them fran sigh / oc plagha
atirwændo fran them. wildo the
them atir gripa til thera trældom
oc thiænist Nu them vidhan rymde

gudh aff hymerike vplat före them
haffvet, swa at a beggie theris si
dho stodh watnet swa som mwre
Oc ther mz thorro fotho gingho a
haffsens bothne jn pa annat la
dit I hulko rwme tha som egyp
ti konungen mz otalighom almogha
them aptir fölgde in mælla watnit
slogh ther sigh atir tilhopa / oc them
alla swa offwir huldhe at ey en
vndhko som bætthin matte at ba
ra atir til landha, them vtgan
gude wt aff rödha haffvit mot
te them öknet j hwilko lighir bi
ghit synai j hwilko aldrigh man
neskia byggia / ælla naghor man
sigh hwila Thær wart them söth
giort beskasta watnit til at drik
Oc j xl aar fingho the hwar dagh
syna födho offwa aff hymelen
hwar hælst the foro / oc fardados
wordhe hwatzke skot ælla bugha
ey skiold ey swærdh / för thy at the
ris gudh han stridde före them oc
alla stadz van sigher Swa at ey finz
naghor som kwne mote staa thessa
folke, vtan tha the gingo aff theris
gudz wæghom oc dyrkan / för thy at
hwan tidh the naghon annan gudh
dyrkado vtan hono, gaff han them til
rooff vndher swærdh oc skøfflingh
Æn swa optha them angrade haff
wa gangit fran theris gudz dyr
kan / gaff gudh aff hymerike them
makt at mote staa thera fiendom
The slogho oc fordarffwado koni
nga aff Cananeos / gebuzeos oc phe
rezeos Eveos / Amorreos / oc alla mæk
tugha hera j Esebon. Oc nw ægha
all theris landh oc rike / oc hwan

sin the ey syndadho mote theris gud
haffdo the ympnet / alla handa godz
oc haaffwor / före thy theris gudh
han hatir alla synder Oc alla vrang
het Oc thy nw före naghro aarom
tha the gingo aff them wæghom ælla
laghom som theris gudh haffde them
giffwit / at gaa æpther wordo the för
ödde mz örligh oc alzkona hedni
ghom Oc maghe aff them wordho fangna
de / oc j fromadha landh förde / Æn
nw nylighæ atirkomo the til sin gud
Oc wordo atirsankade, aff [...]
fromade lando / oc bemanado
thessen borghe. Oc nw ægha fridh
ligha hælgha stadhe jhrlm Thær the
haffwa hælga templet oc andra the
ris hælaghhetir Oc för thy nw bra
rantz saka granlighæ om j them ær
naghor syndh ælla wrangheet mote
theris gudh Tha vpfaro til them
starklighæ oc tröstelighæ för thy at
tha antwardade theris gudh them
j thyna hænder Oc tha bliffwa the
vndhir giffne thinom walde Æn ær en
gin synd ælla wrangheet j thesso fol
ke / mothe theris gudh, tha förma
ghom wi enkte mote them Oc sidan var
dom wi til atlöghe oc hædilse allo
folke Nw tha achior haffde talat
thessen ordh wordho alle olofferni
höffdingha mykit wredhe / oc wilde
slaa han j hæll. Sighiandis hwar te
re til annan / hwilken ær thenne som sæ
gher at israels söner förmagho mote
staa konungenom Nabogodonozori oc
hans owinnelighom höffdingom Men
vtan vapn / oc naghra kraptir oc
engha konst haffwandis til at stri
da Nw pa ther at Achyor skulu ey off

siva siwka | fiuro tröstelika vp a bær
ghin Oc tha theris höffdinga war
da faghne. tha skal oc han mz thim
grymo stingas mz swarde | at alt folk
skuli wetha at nabogodonozor ær
twissins warldzsens gudh Oc ey ær
gudh til wtan han. vi capitulum

Factum est autem &c. Thz hænde j thy
at achior lat aff at tala vred
gudis holofernes storlika oc sagde
til achior hwruledis spaadde thu os
sighiandis at israels almoghe skal wæ
ri oss aff theris gudh Nw til at be
wisa tik at ey ær gudh til ånar æn
nabogodonozor | tha wi haffwom
thim alla nidherslaghit siva som en
~~en~~ man Tha skal oc thu mz thim
dödh | aff assirior swarde Oc alt israel
skal mz tik fordarffwas | oc siva skal
thu forsökia at nabogodonozor
oc alla warldena hærre | tha skal mit
riddelika swærdh gaa gynom thina
sidhor Oc siva gynom stonghe skalt
thu falla j blandh andra sarghada
aff israel Oc siva vndir ens mz thim
forfara Æn thz kan ske at thu æn
menar thin spadom sannan wara.
Thee fælne tha thit ænlith oc thin
bleke lithen som mz j tik synes gaa
ge fran tik | om thu menar at min
ordh ey skuli kunna fulbordas ælla
fulkomnas. Nw pa thz at thu skulin
wetha at thu mz thim skal alt tolkt
lidha Thee swa thue stwndh skalt
thu tilföghias theris folke | oc tha
the wth rona wldz skyllogha plikt
aff mynom swarde | thu mz the skal
samma næffst lidha Tha bödh olofer
nes synom thianar at the skullo
fangha achior oc ledha han til betu

lian oc antwardha han israels sonom
j handir The togho han oc fo
ro mz honom alt fram at pa slæt
ta markena | æn tha the nalka
dis bærghenom komo mote them
fundibulary. thz ær slyngara
the som mz slyngom kunno kas
ta stena som dauid giordhe mo
te goliam Tha the them saghe
drogho the sigh owir ena sidho
wt mz bærghith Oc bundo achi
or undh eth træ mz handhom oc fö
them | slato han thær siva bwndhan
staa oc foro atir til sin hæra Æn
naghre aff israels folk komandis
wt aff stadenom fwno han thær the
lösto han oc leddho in j stadhen
betuliam Oc studdo han mith
mællan almoghan oc spordhe han
aat hwat thz betydha skulle at
assiry haffdo honom thær siva bwn
dit Tha sagde han fore thim allom
all the ordh han haffde om thim
taladh fore olofferne Oc hwru
hans höffdinghe wille han j hæl
slaa Oc at olofferness wredgadhis
fore the ordhe | bödh antwardha
han judhomen thorpo At naar
han haffde owirwnnit the skulle
oc achior mz thim dödhen lidha
thy at han sagde | at hymerikis
gudh oc theris wærnare Tha som
achior haffde alt thztu saght oc
kungiort | fiol alt almoghen in
dher pa sin ænlite | ödhmywkelika
bidhiandis til gudh Oc mz almæ
nelighom graat oc samman endrække
telika badho til gudh | oc sagdho
Herran gudh raadandis offwir hy
mel oc iordh Thee theris högfærd

ælsta oc til wara ødhmyukt. Hee
oc til thinna hælghu man. Oc bewis
nu at thu ey owir giffwir them som
til tik trøsta. Oc them som trøsta
a sigh sialffwa / oc høghferdas aff
sine eghne makt oc krafftom the
ødhmyukar thu. Tha the haffdo
allan daghen thæn, mz største graat
swa lykthat mædhenutte i theris bø
no stodho the up oc hughswalado
Achior sagde vara førfædra g[u]dh
hwilkes dyghdh thu pdicade / han
gøre mz tik thz bytidh. At thu hæl
dhr maghe see theris ødh oc m
dhefall. æn naar war gudh giffwir
os sinom tianarom thenna friheten.
— tha wari oc gudh mz tik i bland
oss alla / At swa som tik tekkis saa
skal thu oc mz alt thz tik tilhøring
mz os boo oc bliffwa. Tha alt
thætta war ændat, togh ozias ha
nn sigh heem til sin. Oc giordhe
stort gæstabudh, oc kallade alla
prestena æptir theris langha fasto
til sama maaltidh. Sidhan sama
kalladis allir almoghen oc waro
alla the nattena i kirkione i gu
deligom bønom tiggiandis sik hielp
Holofernes aut[em]. Aff gudi
Annan daghen bødh holofernes
sinom almogha / at dragha up mot
bethulia. Foth gangara haffde ha
c xx m. Oc til hæsta xxij m. vtan
thz folleret han haffde samkadh
aff alla stadhom. Oc allo landho.
han offwirfarit haffde / alla vn
ga oc fromasta mæn. the war
enkte till oppa. Tasse alle redo
sigh endrækteligha ørløgha mote
isrls søner. Oc drogho up mz h[æ]

gh ....ttil høghesta klinthen aff hwil
ko synis dotayma thelmo oc esdre
lon. Æn tha iudei som i stadhenom waro
fingo see thera aff myklo tall kasta
do the sigh nidher pa iordena strøia
des asko a theris huffwodh oc alle
bidhiandis at isrls gudh skulle the
syna miskundh sinna folke. Oc swa
taghadis pa sik sin vapn stoddo
sigh endels i trangasta wæghanna fiæ
len mællan bærghe høghdhenar the
halladis waardh oc waku dagh oc
nætter. / Æn holofernes alt kringom
farandis fan ena kællo øster aff sta
dhenom / aff hulke mæsta watnet flø
t in i stadhen, henes watu rænnor lat
han atirtæppa oc fordarffwa. Æn
waro oc nakre andre smaa brun
na oc kællor nærmer murenom. Aff hwil
ko the i stadhenom ey lønligha fingho
vatnet hwatzske til at swala syna
thørra, ælla sialffwe ælla til at drikka
Æn nakre aff amon oc moab gin
go til holofernem oc sagdo isrls søner
the ælsta hwatzske skot ælla glawinar
vtan bærghen the waria thøm oc fixel
sa. Nw pa thz at thu maghe them win
na vtan mantzslagh lat bewara alla
kællor oc brunna at the fa ey watnet.
Swa thu them vtan swærdh drapa
ællir oc the nødhstadde sialffwe anth
wardha tik stadhen / hwilken mæsta
bærghin staddan mena the at enghe
skal kunna han offwirwinna. Thætta
radh tektis holofernem oc allom
hans manom, Swa skikkado the
hundrada wæktara at waria
hwan brunnen. Tha the swa i thenno
haffdo standith xx dagha brast
watnet allo stadzsens inbyggiar

swa at

Swa at ey fants swa mykit watn j
allo stadenom at thz matte thin een
dagh aatrækkia Oc thy skiptis vat
net mana mællom mz sparlighe mat
to Tha samnade sik til oziam alle
almoghe man oc qwinnor vnghe oc
gamble alle mz ene røst til hono sig
iandis Gudh han døme mællan tik
oc oss. for thz ondha thu os giorth
haffwir at thu ey fridhligha wille ta
la mz assiriis Thy haffwir gudh os
nw offwir giffwit j theris handir Oc
thy ær nw enghe som os hiælp. vta
thz nw fulla for theres oghom j thorst
thwnghe oc j alzkons armodh Oc thy
samnom nw alla the ther boo j stadhe At
wi oss ywiliadis vndirgiffwa holofir
thy at bætre ær liffwandis loffwa oc
vælsigna gudh æn swa døø. oc vær
da til gab oc haadh allo folke Oc
skulom see vaara hustrur oc barn
thra døø for waarom oghom wi tilgiom
oss til withne hymels oc iordh Oc
vaara forfædhra gudh som oss nw
plaghar for vaara syndhe mote
tik At thu genstan antwarda the
na stadhe holoferni j waldh oc j hæn
dher at waar ændalykt snarligha æn
das mz swærde. hælder æn wi skul
lom ther wtwinas j torste Tha the thz
tu sagt haffdo wart ther stoor graa
tir oc wengha aff allom oc j manga
klocka stwndir ropadho the alle
mz høgha røst til gudh oc saghdho
Wi oc vaare forfædhre haffwom al
le syndat orætteligha giort vrangh
hetena fulkompnat Nu thu som milder
ær miskunna tik offwir oss Oc j thino
rise hæmpnes thu ower vaara syndir
Oc antwardha ey thin som tik widher

gna oc ætrashedhingom som enkte aff
tik wetha. at the ey tiker haadadis
Sighiande hwar ær ther hwilken ær
theres gudh. æn tha the nw alle
trøtte vaaro aff tolkom graat oc tyst
nado sin j mællan Stoodh ozias vp
alle begutithin mz gratande tharo
Sagde warin tulughe kæriste brø
dher oc bidhe æn æptir gudz miskund
offwir thessa v dagha maa skee at
han aff wrækir sina wrede oc giff
wir æro sino nampne oc komber
oss ey hans hiælp jnnan thessa v da
gha tha gørom thz j nw haffwe talat

Et factum est etc. Capitulum viij

Thy hænde at judit sik hørde
om thessen tidhende hon war
ænkia merari dotter aff rubens slæk
te Hene bondhe heet manasses
hwilken som doo j bethulia syno stadh
hwaris han oc iordhadis mz synom
forfædhrom Judith war hans atirleff
wa. oc nw ænkia iij aar oc vj ma
nadha hon haffde sigh bygt en løn
kamar vppe j syno hwse hwar hon
indhylkt wistades mz syno pighom
haffwandis haar klædhit kringhom
syna lændhe hwan dagh fastandis
wtan om sabbatum. oc høgesta lagh
sens høgtides dagh hon war vænligh
oc haffde faghert ænlite oc alle ting
som hene kærdho hon haffde æptir
sin bondha alla handa haffwor
rikedoma oc tiænara nogh manga
Oc war the ypparsta ther j landhit
oc nampkwnnogasta aff ærligho ryk
te for thy at hon rædhdis oc ælskade
gudh storligha Oc ey war thin til som
nakot ondh talade om hene Tha
ædhla frwe tha hon hørde at ozias

haffdhe sakt at han æptir v dagha
wille antwarda stadhin olofferni.
Sendhe ty æptir stadzsens præste
oc sagdhe til thim hwilkit ær thz ordit
som ozias samtykt haffwir At han
wil antwardha stadhin assirus man
fæmpte daghe om idher kombir ey
hiælp / æller hwilke æren i som swa
wilen fresta gudh / Ekke ær thz ordh for
thiæna ey gudz miskundh vtan hælder
vpwækkir wredhena / Ey bör idher
sætia hwat gudhi nadhena tyma
oc æptir idhart willa skiffta hans
miskundh / Nw for thy at nadoghr
oc miskundsamber ær hwar gudh
thy latin idher angra oc mz taarā
tiggia hans forlatilse / For thy at
ey hotas hwar gudh swa som ma-
nen / Oc ey vptændes til wredhe swa
som mænniskio sonen / oc thy ödhmyu-
kom for hono wara siæla / Oc i ödhmyu-
kom anda thianom hono mz grataan-
de tharom saghum hono / at han æpt
sin hælgha wilia göre mz os sina
miskund / At swa som war hiærta
ær nw i dröffuilsom fore thera
högfferdh / swa wari hono æra
aff ware ödhmyukt / For thy at ey haff-
uom wi æptir fölght wara forfædra
syndher / som offuir gaffwo sin gud
oc badho til framanda affgudh for
hwilka syndh wordho the giffwen
vnder swærd / Oc i roff oc hadilse sy-
nom owenom / æn wi vtan hono vitho
enghen gudh bidhiom thy ödhmyuk-
ligha / oc bidhom hans hughswalan
Oc han skal vtskriffwa waran
blodh aff warom owenom / Oc skal öd-
mynka alla the hedhningha som vp
staa moth oss / oc han göre them vtan

hedher war gudh oc war here / Oc thy
nw brödher for thy at i æren præste
i bland gudz almogha / oc aff idher
hængia thera siæla. vplyffthin ty
thera hiærta mz idhre war talan /
at the skulu amynnas at wara for-
fædher / wordho oc frestade til at
pröffwa them om the sannelegha
dyrkado theres gudh / The skulu
amynnas hwru war fadher ha-
braam wart frestadher / Oc mz
manghom dröffwilsom forsökter vart
gudz ven Swa ysaac / swa iacob
swa moyses oc alle the som tæktos
gudhi gingo troleghi gynom manghe
dröffwilse / æn the som sin frestilse ey
anamadho mz gudz rædduga / vtan
satto mote gudi sith otulomodh oc
syna fortreslegha genkorra. the wor-
do fordarffwade / Oc aff ormom forgior-
dhe / thy ware fore ey skulom wi hæmnas
offuir os siælffwe. for thz wilidhom
vtan til ræknæ thz warom syndom / gudz
plaaghu hwilka wi lidhom oss til bæt-
tilse. oc ey til war fortapilse / Tha
swarade hænne ozias oc andre præste
alt thz thu talat haffwir ær rætt
sannindh / oc ey ær straffilse i naghrom
thinom ordhom / Oc thy bidh æn for
os som æst en hælagh quinna. oc
rædhandis gudh / Tha sagde iudit
them Swa som i vndirstandin thz
aff gudhi wara som iak nw kunne
tala / swa betænkin om thz ær aff gu-
dhi / som iak haffwir meent at gö-
ra / Oc bidhin til gudh at han göri
mit raadh fast oc stadught / i skulin
staa widh porthin owir thæna nath
oc iak wil gaa vth mz mine thiæ-
nisto moo / Oc thy bidhin at swa som i

sagt hafiwe / thrån gudh man v
dagha wille wardughas til at see
til sin almogha aff ysrl' Enkte sku
le j akta / æller tagha til wara my
na æth ætte gærningh / vthan ater
ther til iak gör idher mit budh j gen
halden för mik gudeligha böner
til wan gudh oc wan herra Tha sag
de til hene Ozias höffdinghe off
wir juda wak j fridhi oc herren gud
wari mz tik / til at hæmpnas owir
wara owenir / Oc swa gingho the
hwar til sin Rubrica ix capitulum

Omnibus abscedentibus et cetera Thin bort
gangade gik judit in j sin böne
kamar oc j förandis sigh haarclæde
ströjandis asca pa sith huffwodh oc ni
dher laggiandis sigh ad jordinna ropa
de til herran gudh sighiandis / herre mins
fadhers symeonis gudh / thu som gaff
honom swærdit til at wæria aff hedh
nighana / the som [illegible] wnara waro j the
ris besmittilse oc næktado som sene
henes blyghelighu landher Oc thy gaff
thu theris qwinnor j rooff oc skötfing
oc theres dötter j fengilse / oc alla
theres hafiwor thinom tianarom til at
skiffta sin j mællan / Jak bidher tik
herre min gudh kom mik til hiælp som
ær en fatigh ænkia / thu tianer [illegible]
ka för thy thu haffwir giort alla gab
la vndirligha gærninga Oc eth wp
tænkt æpter the andra / oc alt thz
ær giorth oc wordhit som thu wil
de / för thy at alla thina dagha
æru til redho Oc thina doma haff
wir thu sath j thyna æwigha fö
re syn See nw pa thena assirios
oc theris stora makt / som thu
wardughadis at see pa egiptios

tha the j synom vapnom lupu æpther
thina tianara / tröstadis pa syna
otaligha vaghna magha hæsta
oc starka wapnara / Men thu saag
offwir thera stora makt oc mörk
ridh giordhe thin trötta / haffogmu
dhen aff huilo theris fötir oc vat
net gik offwir theres huffwodh.
Swa wardhe oc thene Oh herre
gudh som tröste pa theris mykla
talh Oc a synom waghnom synom stakom
oc glawiwom / oc ey witta the æth
thu æst war gudh som aff vphoff
wenom nidherslaar all örlugh Oc herre
ær thit napn / vplyfft nw thin star
ka arm / swa som fordhom oc nidher
sla theris makt j thina krafftir
nidherfalle j thine wredhe aller the
ris styrker / för thy at the hotas
at besmitta thin hælgha rwm oc
skötfla thins hælgha napns mönster
Oc thit altara nidherslaa mz si
no swærde / gör thy herre at hans
högfærdh aff hugges mz hans egh
no swærdhe / lat han fangas j
hans ögho snaru j mik oc ni
dherslaa han mz mins lærpleske
læppom / giff mino hogh stadug
heet at iak han försmae Oc makt
at iak han nidherkaste. thz wardher
thyno hælgho napne eth ewigth
aminne / at qwinnone handh hon om
wan oc nidherslogh for thy / Ey ær
herre thin dygdh j myklo tali / oc ey
thin wilie j hæstanna styrke Ey haff
wa oc högfærdughe aff vphoffwenom
warit tik takke / Men ödhmiuka
oc milda hawer thu giærna oc
theris böner / himlanna gud vattn
sens skapare oc alla creaturana

A I - 195v

hrre thör mik vsle tik ødhmiukligha
bidhiande / oc tröstande pa thina misk
kundh Minz herre pa thina loffwa oc
giff wreth ordh mino minne / Oc stad
ferst raadh iak haffwir j mino hiar
ta At thit hws bliffwade j thyne hal
gilse Oc allir almoghen maghe veta
at thu ensame ær gudh. oc vtan tik
ær ey annar. Capitulum x

Factum est autem &c Tha hon lett aff
thesse tala / stodh hon up aff thy
rwmme ther hon laagh j synom bönom Oc
kallade til sigh syna pigho / oc gik
nidher j thusit. lagdhe aff sigh cilicium
thz ær haarkladet Oc aff fordhe sik
sinis ænkedoms kladhe / twadde sin lica
ma smordhe sigh mz dyrasta luktan
de smörilse. flogth vt sith wæna haar
owir syna axla Oc satte gull krantz
a sith huffwodh / oc togh pa sigh sin
gladis kladhe, skodde sigh mz gull
skom hængde pa sigh axla smidhe
Oc arma smide mz hængiande klor
örna ringha oc gulringa a sina fing
dir Oc all sin höghtidis prydilse pa
sigh lagdhe / til hwilket gudh oc ska
de stort skeen oc vndirlighen venlek
Thy at thene her hennes prydilse ey
vtgik aff högferdh vtan aff na
turlighom dyghdom Oc thy ökade sim
gud hennes fagirdh at aldre kunne
mantz öghon / mættas aff hennes
venlek. hon fik syna pigho ena
wiin flasko / oc eth olio kar brödh
oc ost oc naghra handa köpe som
hon plæghade ætha Oc gikk swa aff
stadh aff sith hema. tha hon kom
til stadzsens porta / fan hon ther ozi
am bidhiande oc flere stadzsens pr
te hwilke seande hennes owmatto
wænlek oc höffwidzska prydilse Alle
vndradhos j theris sinnom / enkte
dirffwadis til hene tala latho hona
gaa sin wægh / togh tystelighe mz sigh
swa sighiandis Wara forfædhra gudh
giffwi tik syna naadh Oc mz thine dyg
stadfastis thins hiærtis raadh oc tan
ka swa at jherusalem maghe j tik frögdhas
oc thit nampn ærwördeligha bliffwe j
blandh andra helgha oc rætwisa oc
alla the nærwarandis / swaradho.
Fiat fiat Amen amen

Nu judit at
lempt bidhiandis til gudh / gik mz
syne pigho vt gynom portin thæn nidhe
gangande för bergith j thy som da
ghadis / komo mote hene holofer
nes speiara / gingho til hyne oc sag
do / hwadhan kom thu. ællir hwart
wilt thu gaa / hon swarade iak
ær een aff hebreitzko qwinno / Oc
thy rymdhe iak fran them / at iak
weth thz före wisso at the koma idher
til roff oc skiöffningh / for thy at the
försmaandis idher willo [illegible] wila
dis giwa idher til handa / at the mat
to haffwa skonat miskundh nar idher
Oc thy tænkte iak mz mik swa jak
skal ingaa för stora höffdingia holo
ferne / at kungöra honom alla theras
lönlighra akther oc vpsaat Oc wil
iak honom vndirwisa mz hwat til
gangh han maa them faa swa
at ey / en man faller aff hans fol
ke / the hörandis tæssin hennes ordh
akstado mykit pa hennes anlit / Oc stor
ligha pa tölka fagherindh vndrado
oc sagdo til hena / J thy forwaradhe
thu thit liff at thu vpfan tolkit
raadh Oc skalt vtgik til van hera
Thy skalt thu wetha at tha thu

sardhe tik for has asyn skal han gö
ra wael mote tik oc thu vardhe
aldra taeckasta i hans hiaerta The
baaro budh om hona til holofferner
oc leddho hona in före honom Oc an
genstan ho kom i hans asyn wart han
befangadher aff henes faegrindh. tha
sagdho hans tianara til honom hwar
skal forsma hebreetzska folket som
haffwa swa faghra qwinnor at wi
ey aeruwgel före theris skuld. sku
lom mote them stridha / Oc iudith
seandis holofernem sitiandis i synom
pawlune hwilkit alt war aff purpu
ra oc gulle. insaenkt mz smaragdis
oc alla handa dyrom stenom / aen nar
han saagh til hena ödhmyukte hon
sigh nidher til iordhena Oc genstan
honom biudhande lyffta hene vp hans
thianara. Capitulum xi

T

Uc holofernes dixit ei et cetera Tha
sagde holoffernes til hona haffs
wael widhe oc raedz enkte i thyno
hiaerta / thy at iak aldre aen skadde
naghrom manne som tiana wille ko
nungenom nabogodonozor Aen thetta
thit folk / haffdo the ey forsmat mik
ey haffde iak vplyfft owir thiu my
na glaffwio / aen sigh mik före hwat
sak gik thu fra them. aeller hwi tik
taektis til os koma Tha swarade iu
dit. tak tugh thine tianerskos ordh
oc raadh för thy / om thu fulfölgher
thine tianarskos ordhom. fulbordat
aerinde wil gudh mz tik göra / Swa
liffwi nabogodonozor iorderikis ko
nunger / liffwi oc hans styrkir som i
tik aer til at naepsa alla willa faran
de; hwar före ey aens maenniskior sku

lu honom thiana om tik / vtan iaem
wael oskaelligh dywr lydha honom
thy at thins hogx fornomstoghet
hon aer kunnogh allo folke Oc
alle waerldhinne aer thz kunnogt.
at thu ensamen aer thin bazte
oc thin yppaste i allo hans rike
Oc thin adelheet kungörs i al
lom landom Ey aer oss oc okunnogt
alt thz achyor talade oc wael wi
tom wi hwat thu bödh mz honom gö
ras Oppinbart aer / vaar gudh swa
vara wredgadha mz syndom. at han
haffwer om swa prophetum kunghort al
mogha hanom at han wil them offwir
giffwa för thera synder Oc nw
maedhan israels söner witha sigh
haffwa wredgat sin gud / ty aer thin
raeddoghe stoor owir thin komen
The owir twinger them oc nw stor
te hungir / oc för vathnes bortto
kan raekna the sigh vedha i bland
the dödha Oc thz aer nw thera en
da aest at slakta sin boskap oc drik
ka thera blodh. oc theris haelgha
doma hulka gudh haffwer them för
budhit at han thera willo the nw
för ... ytra oc fortaera i win oc olio
oc hwete Oc thy maedhan the nw
swa göra / aer nogh wist maerke
at the wardha giffne i fortappilse
Oc thy iak thin tianarska thz
tu före warandis / rymdhe iak
fran them. oc gudh saende alt thz
tu tik kungöra See iak thin tiar
nirska / dyrkar gudh oc jaemwael
nw thr naer tik warandis Oc thy
loffwa mik at gaa at bidhia my
gudh. at han mik saeghe naar

tha wil thu atterlöna för thera
synder / thulikt at iak atterkomande
wil thik kunghöra / swa at iak skal
thik ledha mith gynom ihrlm / Oc
swa tughe thu alt israels folk swa
som faar som engthin haffwa hyr
den / Oc ey skal en thera / eth ordh
mote thik toras at talla / thy at
thætta ær mik saght aff gudz före
syn / Oc thy at gudh ær them wredher
ær iak aff hono sændh thik thætta ku
göra / tekk war all tessin henes ord
före holofernē oc hans tianarō
Oc vndradho storlighn pa henes
wisdō oc snælle talan oc sagdho
hwar til annan / Ey ær tolkin quin
na pa alla wærldene j asyn oc fæg
rindh / Oc j ordhanna cloka synne
Tha sagde til hene holofernes /
wæl giordhe gudh j thy at han
sændhe thik wt före almogha at
thu honō antwardhe j waara hæn
der / Nw före thy at godh ær thin
loffwan om thin gudh thæt fulkomp
nar mz mik / skal han oc wara min
gudh / Oc thu skal wara stor oc
ærlighē j nabogodonozors rike /
oc thit naffn ~~skal naffn~~ skal naff
nas owir alla wærldena xij ca

Tunc iussit eam introire ubi
Tha bödh han hene jngaa thær
alla hans haffwor oc rikedoma
waro / oc hyne thær bliffwa / Oc sadhe
hwat hene skulle sændas aff hans
bordho / tha swarade judit oc sag
de / ey maa iak nw æta aff thy thu
mik budhe nw giffwa / at ey min
gudh mik wredgas wtan iak ætir
aff thy iak sialff mz mik fördhe

tha swaradhe tha thæt brister som thu
mz thik fördhe / hwat skulo wi tha
sidhan moot thik göra / judit swara
de / Swa liffwir thin sial min herre at
ey förtærir thin tianerska / thæt alt
för æn gudh fulkompnar mz myno
handho / thæt iak betænkt haffwer
Oc leddho tianarana hyne thit
han budith haffde / Æn tha han
thær ingik badh hon giffwa sigh
friheet om natta thyma gaa
wt til syna böner at bidhia til
sin gudh / Tha bödh holofernes si
nō sængha waktarō / at swa som
hene tækkis skulle hon gaa wt
oc in til at bidhia sin gudh nar
hon wilde / owir the try dygne
Oc natthena gik hon wt pa
slættena före bethuliā oc twad
de sigh thær j ene kællo / Oc ær som
hon turdha gik badh hon til hrem
israels gudh / at han wille styra
henes wægh / til at frælsa sin
almogha / Oc swa ingangandis bleff
hon reen j tabernaculo thær hon
vpstodhis in til sölbargha / Tha
hon plæghade æta / nw po fiær
de daghin j thwiliko holofernes
giordhe besynnerlight gæstabudh sy
nō tianarom / Oc mot quællē sag
de han til vagho sin dörawardh gik
oc radh the hebreitzske quinnone
at hon wilie mz samtykkio at bliff
wa mz mik / Thy at thæt ær blyghe
lighth j bland assirios at quinnā
skal bespotta mannen / om hon lot
lædhe sik fraa honō / Tha gik vagho
jn til judith oc sagde / ey blyghes
thenna godha fru jnguu til min

thera at ho hedhras i thas asyn Oc
tandes mz honom drikke vin mz
frøghdh oc gladhi / thwilkom iudit swa
rade, hwilkin ær iak tel at iak sku
li mote sighia mynom hærra / alt thz
godh som synes for hans øghon wil
iak gøra Oc hwat helst honom tak
kis thz skal wara mik tækkast i
alla mina dagha / oc stodh up til
smykkande sigh mz sin ærligha skrud
Oc ingangandis stodh for hans
asyn / i thy rørdes alt hans hiar
ta, ty at han brann hetelika i be
gærilse oc lustu til hene / drik nw
oc ætt i frøghdh oc i gladhi thy at
thu haffwir fwnnit nadena i my
ne asyn Tha sagde iudit myn hærre
iak wil dricka / thy at i dagh ær
myn sial uphøghdh owir alla the da
gha iak liffwat haffwer Oc thok at
ætha oc dricka i hans asyn / aff
thy som hene mødhir haffde reeth
hene Æn holofernes wart myket
gladher til hene / oc drak wiin gansk
ka myket / meer æn han nagathon
tiidh fore i alla sina dagha xiii ca
Ut autem sero factum est &c Nw tha
qwællen kom skyndadho sigh
hans thiænara / hwar til sith rwm
ække hwald Oc dora swænen vagho
i gen lykte dørena thz holofernes
laagh inan fore / gik oc swænen
sin wægh tiith han skulle wara
The waro alle forsoffte aff vinet /
æn iwdith war ensamme mz hone
thærno i sino hwse Oc holofernes
laagh i sith pawlwn drukke oc fil
ler swa som dødher / Tha badh iudit
sina pighu / stana vthan fore oc vak

thy sagde oloffernes til hene

ta dørena / Tha stadhe sik iu
dit fore sængena ther han lagh
ine Oc mz rinnande taarom tyste
ligha badh hwn gudh sighiande
Stadfest mik hærre israels gudh / oc
see i tæsse stwndh til myna handa
gerningh / oc som thu loffwat haff
wir vpreesa thin hælgha stadh
ihrlm / thulkit iak a tik trøstandis
menar om tik fullkomna Oc i
thy gik hon nw til stodena som
war vidh hans hoffdegærdh / oc
thogh thas rytingh som hangde
vidh sama studhena / oc løste thas
rennar / i thy hon hafdhe vtdraghit u
slidhene, sagde ho trøst nw mik
hærre gudh i thenna thyma Oc togh
swa mz andre handene i thas haar /
oc høgh mz tw hogh aff honom
huffwdit Oc nidhir togh thas tiæl
aff stodhena / oc swepte the vty thas
dødha krop Oc togh thas huffwod
oc gik wt til mønne / oc badh hona
thz stinga i sin math sæk Oc gin
go swa baadan twadhan / swa som
æpthir theris wana til theira bøn
gangandis gynom allan hærin Oc
owir slættena in fore stadzsens por
ta Tha iudit kom nagot nær por
tana / sagde ho til vakturana
lukin vp portana thy at gudh ær
mz oss Som nw giorde dyghdhena
i israel / vaktarana hørdo henes
røst, kalladho samman snarligha
alla stadzsens præste Oc ey eens
thin / vtan hwart barn i stadhen
komo løpandis / thy at the rwa
dos om hene / at hon ey skulle atir
koma Oc vptændandis bringsho

hēne liws oc hẏlktor alle drogho
sigh ju til hēna, æn ho stigh ānd
up j eth högt rwm bodh allo al
moghanō giffwa liwdh Tha the
alle tystnadho sagde judit loffwo
alle samā van gudh hwilken ey
owir giffwir them som trösta a ho
nō Oc mz mik syna tiænerska
fulkōpnade syna miskundh hulka
hā loffwade israels huse Oc mz
mine handh slogh j hæll sins folks
fiendha nw j tesse nattene oc togh
swa holofernis huffwodh vth w sæk
ken bewiste thm allo Oc sagde seen
thz holofernis hoffwodh, höffdingans
owir assirios oc hær ær hans paw
lwn j hwilko hā laagh sompnadhz
j syn drukkenskap thwaris mz ēne
qwines handh mōdz slogh honom
waar gudh oc hre Swa liffwir myn
gudh som hās ængil gömde mik
oc tröste. hadhā vth gangādis thz
bliffwadis oc tædha atbz hit kom
madis Oc lat ey gudh ætk tilstad
de at besmitta syna tiænirska Vv
tan alle syndene smitto sænde mik
atyr til idhz gladhiadis j thās sigh
re j myne koman Oc idhra skal
sibz wi loffwo han alle oc widhz ga
gō at han ær godhz oc hās miskund
ær ændelighe oc thy æradhe gudh
alle endrætteligha oc sagdo til hūe
hrēn gudh hā walsignade tik j syne
dygd hulken mz tik nidhz slogh va
va owenir Æn ozias höffdinge off
wir isrl sagde til hēne walsignatt
ært thu dotter aff högxstu hrāns
gudh owir alla qwinor thz j iorde
rike walsignadhz gudh som skoop
himel oc iordh som oc styrde thy

na handh At aff hugga huffwodit
aff waara fienda formane thy ath
han haffwir swa vphögt thit næpn
j dagh at tith loff skal aldrigh ændas
w māna mwnō hulke amynnas sku
lu gudz dyghdeligha gærnīgha til ewigh
tīdh Thy at thu ey sparde thina siæl
för thins slæktis angist oc dröffwilsæ
vtā kom os til hiælp oc raddingh
waars kæra gudz asyn Tha swara
de allt almoghin fiat fiat Amē ām
Tha kallades oc achyor fram j bland
andra hwilkē judit helsade oc sag
de isrls gudh, hulkō thu bar vitnes
byrdh at han skuli hæpnas offwir
syna owenir han aff hugh j dagh
mz myne handh, huffwodit aff alla
otrōna māna höffdingha Oc at thu
skuli pröffwa at swa ær See thz ho
lofernis huffwodh hulkē j syne hög
ferdh försmadde isrls gudh oc tik
hatade j dödhē Sæghiadis thās
almoghe aff isrl vardhz fanghin
skal mit riddhzligha swærdh gna
gynō thyna sidhor Æn achiorse
andis holofernis huffwodh storli
gha forfærradhz för störstu rædu
tha fiöll hā til iordena a sith an
lite ligghiandis swa som aff sine æl
lez j doffwa Æn æptir naghō thy
ma atir faandis sin anda fiöl
han til judit fötz Oc sagde til
hēna valsignadh ært thu aff thi
nō gudh j bland all vtgangandis
aff iacob thy at j alla handa folke
hwar en som hörir tith næpn vp
höghis j tik hrēn isrls gudh xiiij

Diet ant judit Tha sag
de judit til allan almoghin
hören mik brödhz hængin thz

ta huffwodit högt offwir alla muw
ra Oc j thy solen vpgaar vari hwar
man j sith harnisk Oc drughe idher
swa wt aff staden hasteligha/ togh
ey nidhir fore barghen vtan som mw
wiliadis bradeligha ruwsa til idhra
fiendha Oc tha tha warnas wäktara
ne atir hallarana at löpa til sin herra
oc vpwäkkia han til at orlögha Oc
tha skulle höffdinghana bradeli
gha löpa til pawlunet ther holofer
nes liggher/ oc finna ther en sapna
kroppen insweptan j sino blodhe.
Tha faller owir thöm stoor raddu
ghe. oc tha j seen them tughua til
flyctene/ tha skyndhe idher them
tryggeligha ty at herren gudh them
nederslar vndir idhra föter Nu
achyor tha seandis the stora dyghd
som israels gudh haffde tha giorth/
offwirgaff han hedhniska willo
oc troodho pa gudh lat sik omskära
äptir judhana laghom Oc bleff swa
mz judhomen oc alle hans arffwingha
oc barn til thessa daghe/ Nw swa brat
som daghadis vphöngdo the holofernis
huffwodh högt owir murana/. Oc
hwar man gik til sith harnisk oc
flykto alla vth w stadenom mz stort
bullir oc myklo gny oc roope Nu
wäktarane ther seandis/ lupo the
hasteligha til pawlunet. än the so
ther vtan fore varo giordho storth
bullir oc bangh ey dirffwadis jngha
vtan wiliadis han swa wäkkia vp.
ffor thy sidhir war mz them at enghin
thordis jngha til höffwidzmanne gatt
före hans dör klappa/ vtan dörra swenen
han matte jngan oc tidhende barn
Swart saman komo alle hans herra

oc höffdhingha Oc saghdho til dörra
swenen vagao gak in oc wäk han
vp/ thy at myssena haffwa krupit
wt aff theris skrubbom/ Oc til dirff
was at retha oss til orlöghs/ tha
gik vagao jn oc stadde sigh före
tiælldh oc slogh saman handherna
at han ther aff skulle vakna/ thy at
han tänkte sin herra sooteligha soff
wa j iudit famne/ Nu tha han
fan han enkte rörars lyddes han
aat mz oromen/ oc hördhe ey
än tha mera han gik til oc lyff
te vp tiællet oc fan ysla kroppen
liggia vtan huffwodh nidhre pa jor
dhenne/ besmittadha alla mz sino
eghino blodhe/ han ropade vp j
ther högxstu mz storo grat oc splet
swndir sin klædher oc lop vth til
almoghan/ oc sagde mz gratande
röst En hebreiszk qwinna haffwir
nw giort störstu skam oc dröffuil
se owir konunx nabogodonosors
folk oc rike See holofernes lig
gher pa jordenne/ oc ey är hans huff
wodh mz honom. tha alle höffdingha
hördo thetta ropet splitto the alle
swndher sin kladher/ Oluidheligen
sorgh oc rädduge fulla them
alla/ oc wordho swa som osinna
vtan gratt skri oc fusan kom
offwir allan hærin xv capitulum

Cvmque omnis exercitus Naar
aller hærin hörde at holofer
nes ligh dödher oc halshugghin/
fulnade them badhe raadh oc sinne
Oc aff störste jubrödis angelan
war ey annat til raadha vtan to
gho til flyctena Engthin giorth
ther thalat til annan/ vtan mz nidh

slaghno hoffdho hwar skyndadhe
sigh til at vndfly hebreos owgiff
ne allo thy the thz mz sigh haff
do Thy at ey war rwm thm til
naghro godho radho vtā hwar
lop sin wægh owir bargh oc ste
na owir slatta marker swa ath
enghin folde æftr skötte thm an
dra Æn isrls söner seandis them
vndanfly drogho æptir the mz
stort skri oc roop stötandis j the
ra basuner oc lwdhō Æn före
thy at Assirii the flyddo oc aat
skilde æn israels söner æfftir
fölgdo alle tilhopa vth trötho
the alla som the kwno ma oc
nidhr slogho Swart giorde ozias
budh owir alla stadhr oc all ri
ke isrl oc aff hwario stadh oc
rike vth bodh alla vnga oc wth
walda væpnara æptir thm oc
alt om kul slogho in til thz ytzr
sta raamerke oc landz stædhr
Æn the judei som j gen waro j
betulia gingo in j hedhnighana bol
stadhr Oc alla handa haaffwor
oc rikedoma som assirii haffdho
atir lefft skøfflado oc skiffto sin
j mellan Swa the som hem ko
mo mz sighr oc æro fördho mz
sigh otalighra haaffwor swa ath
enkte tull war pa thm bo skap
deff thæsta Camela oc phila
harnisk gull silffwr alla handa
klædhe oc paningha aff hulko swa
wel thn nitzste som thn ædlas
te oc ælste wordo ympnelighra
rike Jamwal joachym högxes
te prstir aff ihrlm kom til betu
lian mz alla syna prste At the
matto fua see the hælgha frwna
judit æn tha hon vtgik moot
hond walsignadho the hēne
alle mz ene röst oc sagdo Thu
æst isrls eudha glædhi thu æst
vaaro folkx störstu hedhr thy
giordhe thu manligha at gudh
stadfæste tith hiærta thy at thu
ælskade renlekin oc æptir thin
æfte ma ey wiste aff naghrom
andro hwar före stadfæste tik
gudz handh Oc thu bliffwir wal
signadh ændelighra Tha swara
de alle almoghen fiat fiat am
Amen Jvxxx dagha thr æptir
kwno the naplighra vpsöka Oc
sin j mællan skiffta alla the haaff
wor som assirii atirlefffdo æn
alt thz the kwno prossiva holo
fernis eghnt haffde warit giff
wo the alt judit otalighra rike
doma j gull oc silffwr dyrō klæ
dhō oc dyrō stenō Oc alla ha
da konsteligō haaffwo hwadh
fraygdh tha war j allo isrls al
moghra kan enghin twngha sighi
ia alla stadz war sangir oc glæ
dis rwsor sarrdelis the gamble
sarrdelis vngha jomfrwr sarrde
lis vnghe hoff jonkara hwar j
sin stadh gingo oc frögdados
lekandis j orghō j harpō basu
nō oc lwdhrō mz frögdh oc glæ

Tunc cantauit capitulum xvi
Canticū &c Tha sangh oc
frwen judit hwano gudi thna
glædis sangx tilbörio at sion
gha gudhi in tympanis swnghen

A I - 199r

lekanom / Jn cymbalis samliudhe honom
j nyiom psalmom frøghdoms oc akalle
hans hælgha napn hwen nidher sla
andis orlogh / thet ar hans napn
han satte sina bolstadha mit mellan
sino folke at han wille os frælsa
fran alla wara owenir / Assur ko
nordhan nidher aff bærghom j sine myk
la almoghes starkheet / hulkes myk
la tall atirtæppe strömana Oc theris
hæsta owir huldo alla dala / han saghde
sik wilia vpbrænna all min landh /
oc myna vnghan mæn drapa medh
swærdhe / min vngha barn giffwa j
fangilsi / Oc myna vtwalda jo
frwr j hærtilse. Æn herren alzmæk
toghir hindradhe han / oc gaff han
ene quinno j hændir / Oc skammade hans
høghfærdh / Ey for thy fiöl theris
mæktoghe herre slaghe aff vnghom
jonkarom / Ey oc for thy at stora kæ
pa slogho han nidher / vtan judit
merari dotter swndirlöste hans
makt mz hennes anlitis fagrindh
For thy hon fördhe sigh w sinum an
kiadoms klædhe / oc j förde sik glæ
dis kladhebonat, atlo israels folke
til frælsn oc gladhi / hon smordhe
sith anlite mz dyrasta smörilse
bant sinna sina haar flættor til
athra swika han / hennes guldskoo skøff
lado hans öghon / hennes fagrindh
fanghade hans siæl, Mz [illegible]
no høgh hon aff hans hufwodh
Alle aff persida fasadho for hans
stranghheet Oc medy for hans diærf
heet / tha ropadho oc grereto af
sin Vaar myne [illegible]
baradho sigh / Torkade aff thörst

te anna döttra söner gynom sting
go thim / Oc swa som vndanry
made barn / thim j hærtl slogho.
for myns herris asyn fullo the j
stridhene / Siunghom loff saungh
herranom / nyiom loff saungh siunghom
warom gudi / O hwat stoor ærst thu
herre gudh / hwat ærlighe j thy
na dygdher / hwilkin enghe kan
owir wina. Tik skal tiena hwart
oc eth creatur thy at thu saghde
Oc war alt giort / thu sænde
thin anda oc alt war skapadh
enghin kan mote stan thine
röst / alle the tik rædas / the
wardha vphöghde nar tik stor
lika / Vee hedhnigha stridhande
mothe myno folke hwen alz
mæktoghir hærnes owir thim
Om domadagh skal han sökia the
eldh oc matka giffwa han j ther
kroppa the skulu brinna j eldeno
æwærdeligha / The apthir skedde at
allir almoghen / æffter thina ærlighi
sighrin komo til jherlm at hedh
ra gudh oc dyrkia Oc sidhan the
haffdo sigh alle rensat æptir laghe
offradho the alle sith offer / oc löffte
hwar j sin stadh / Æn alt thz judit
war giffwit aff holofernis ægodelo
Oc tiældit som han siælff tædhan
hæptade jnsatte hon til æwigx
tidz amynnilse. Aller almoghen
war gladhwit / oc frøghdesamblir
j theris anlitom / Oc j tree maa
nadha j slagh huldo the frøghde
ligha gladi mz judit / mz thars
sighers amynne Æn æptir the
daghana foor hwar hem til sin

Oc judit bleff högtideligha vphögt
j bethulia | oc ærlighastu owir alla
isræls almogha Jnfödir war hēne
renlekx kærlekir | swa at hon ey
wiste aff māne. sidhā hēnes man
Manases doo J alla högtides da
ghā gik hō vppenbara j store æro
Oc bleff j sins bondes huse j .c. | oc
v aar | gaff sina möö frælsa | oc
æptir sin dödh jordhadis war sī
nō māne j betulia Alt isræl græt
hēnes dödh vij dagha | æ mædā
hon liffde fantz enghin som dröff
de isræl Oc ey j māgh aar æptir
hēnes dödh | thæn daghen hō sig
rin wan aff olofferne | hallz
hælghir aff hebreis jn til thēna
dagh. Loff oc æra wari gudhi
för the hælgha qwinna nw oc för
vtan ændha amen Incip' liber hest'

J konunx asweri daghō som rege
radhe aff judeam | oc jn til ethiopia
owir | c.xxvij landzskap | tha han
sath j sins rikis sæte Stadhē susi
war begynnilsen til hans rike |
A tridhia areno sins hra dömes
ghorde han stort gestabudh allō
höffdinghō | oc sinō vndirdanō
them mæktoghastu aff persarō | oc
ædhlastō aff medis Oc allom
landz foghatō | oc ambitzmānō
at han wille bewisa | oc kwngō
ra sins rikes stora æro oc māgu
rikedoma Til at rosa sith stora
wald oc myskla æro | hwilkit gesf
tabudh som jæmpt stodh j .c. oc
lxxx dagha | Naar the daghana
waro nw nær lidhne, bödh hā
alla thēm som fūnos | j susi stad
för thu största oc til thē mīzsta
theris gestabudh | læt hā bessīne
ligha redha om vij dagha j yrta
gardenō moot skogen | hwilkē hær
ligh oc konsteligha war til smīka
dhir At laugt oc klogt ware thē aff
sæghna ællir scriffwa | alle the som
budhne waaro drukko aff gull ka
rō oc mz ympse karō baaros jn
rættene | Winet war thz ypperstu sō
tolkō konunge war höffdes oc nogh
rikeligha allō skænktis | togh war
thē enghin som nagho nöddhe til
at dricka | vtan swa haffde konu
ge besketh dh at en aff hans höff
dingō förestodh hwart bordh hwil
ke til siaghō | at hwar skulle thz faa
som honom aat lyste Drotning
vasti hiolt oc særdelis gestabudh
mz frwr oc möör | oc ærlighō qwī
nom j palacō. thē konungen vtæ
gadhe waro Nw om sywnde da
ghē tha konungin wart wæl glad
oc böriade mantil at warmas aff
starko wīne | bödh han vij sinō
bitzarom som dagligha thiænto fö
re hans bordhe | at the skullo jn
ledha drotnīgena fore konugen
sættiandis gull krona a hēnes huff
wodh | thē vppa at han wille bewi
sa allō höffdinghō oc menō va ghā
almoghanō hēnes fæghrindh | för ty
at hon war gansta fæghir Æn hon
försmadde oc ey aktade konugxses
budh | som han hēne budith haffde
hwar före konungin mykit wredghā
dis oc vpfyltir mz store grymheet
Aatsporde the wisasta hra som altidh
saato honō næste | æptir hwilkas rad

tha oc giordhe alla sina gæruingha
thz waaro sin hiærtughu / aff p(er)sars
oc medis klokasta mæn j allom la
ghom / them aat sporde konungx hwat
doom · vasti drotningh war werdh
hwilke ey wilde göra thz konungin
hene budhit haffde / Tha swaradhe
then fræmste konungens aa hörande
oc allom androm / Ey eens brøt vasti
drotningh mothe konungen vtan jæm
wæl mote alla hera oc första / som
æru j hans landhom / för thy at hænes
fortroet oc olydhna gaar offuir all
landh til alla qwinnor / at the oc sku
li sina mæn forsma oc forsmadha
Bigthiadis swa mz sigh / konungh
asweri bödh at drotningh vasti
skulle jngaa til honom / oc ho ey vil
de / Oc thy före hænes æptirdöme
skulu alle höffdinga hustrwr sam
maledis försma sina mæn / Oc the
ris budh oc vilia / oc thy ær konu
ngin ræddeligha vredher oc thy om
tik swa tækkis here konungh / vt gan
ge budh æpther thyno wilia / oc seff
wa æptir waar vppenbara lagh hul
kin engha maa motestaa / at drot
ningh vasti aldrigh her æpther kome
jn före konungen / vtan hænes rike
taghis en annor hænes bætre / oc thz
kungöris owir alt thit rike / at al
la hustrwr halle j hedher oc wördning
sina mæn / hwat the æru rike ælla
fattighe / Thetta raadh tækktis wæl
konunghenom / oc allom hans höffdingom
thy skreff oc konungen owir all sin
ryke / oc pa allas thera maal oc
twngha lagh / at alle skullo thz
förstaa oc fulfölgia / at mænnene

skulu wara formæn oc radhade j
synom husom / oc qwinnonar wara
thera vndirdane · Capitulum sedm

His mannz gestis — Tha thz
ta wart ændat / oc konungx
sens wredhe haffde sik sæktadh ko
vasti drotningh j hogh hwat ho
giort haffde / Oc hwat hene thz
före hænde / tha sagde konungx
sins tiænara sin j mællan / wi
skulom vpsökia ward konunghe
tiænisto møör them som iomfrwr
æru oc faghra / Thy sændis bud
owir alt riket thökka vpleta
Oc in j stadhe / Susis lata köma
oc antwardas jn j frw stuffwo
na wndir egei hændir / som
war qwinnona gömare oc för
standare / Oc them skulle skik
kas alla handa kladir oc pry
dilse / som konungeligom jomfrw
tilhörir / Oc hwilken hæltzst j
blandh them tækk wardher j konu
ngens asyn owir alla andra / ho
skal regera j vasti stadh oc ru
me / Tæssin talan tæktis konunge
nom / oc thy bödh han at swa war
da / j them tyma war j sama
staden en jwdeskir Mardhocheus
aat napne / som tith war fördher
aff jherusalem / tha flere fangni thæ
dan fördos / han vpfostradhe
sins brodhers dotter / Hester aat
napne / som mist haffde badhe
fadher oc modher / hon war en
resogh oc faghir mænniskia ·
owir alla mattom / Thenna mar
docheus haffde sigh taghith för
sina eghna dotter / Nw lop ko

781 782

A I - 200v

ningxesins budh oc breffdragara
owir alt rikit Oc manga skøna
oc dæghelighra iomfrwr upsøktos,
Oc kōmo i stadhe susis oc anth
wardados egeo them at klædha
oc thirligha rykta | i bland andra
wart oc hester hono antwar
dat | offiwas oc laras i blandh
konungxeligha qwinnor | Nu tha
konungen fik hona see, tækktis
hon hono wæl før hans øgho
Oc hon fik nadena i hans a
syn, tha bødh konungen | Egeo
at hā skulde latha skynda all
the prydilse hēne borde haffua
Oc ther til skulle han hēne ant
warda vij andra iomfrwr | alla
fagherstra | aff frw stuffwone, ho
oc hēnas vij tharnor skullo
hærligha tilsinkas nær alz konungs
prydilse Nu hester engho kū
giordhe sith folk ællir fædhernis
landh | før thy at mardocheus haff
de hēne ther forbudit Oc thy gik
han ater oc fram hwar dagh om
thz hwsedh | ther vtwalda iomfrw
ne gōmdhos lactandis sigh war
dha om hesters helso Oc astta
de wetha hwat hēne skulle han
da Nw tha hwars thera thyme
kom | at hwar iomfrw æptir an
dre skulle ingangha til konungen,
Oc all thera skrudh oc prydil
se war til redha Tha skulle hō
som først ingangande war i vi
manadha dagheligha sigh smør
ia mz oleo myrre Oc andra vj
manadha mz andro konsteligho
smørilse oc wællukt kryd
dho Nu tha hwar thera inko

til konungin hwat hælst hō bed
dis til prydilse | som hēne tækktis
wart hēne ther gifuit strax | Oc
the som om afftonen ingingo til
konunge | the gingo vt om morgho
nē Oc swa in i eth besynerlight
palacium | owir hwilkit rædde sa
sagatz | som stodh føre konungxsins
skrudhadeyo Oc sidhā matte hon
ey andra færdh ingha til konunge
vtā konungeno tæktis Oc hēne
besynerligha widh sith nampn næp
nandis ater til sigh katlade | Tha
thymē kom at æptir iomfrwna
tall oc skickan hester Mardochei
brodhur dotter | som han haffde sik
til dotter ønskat oc vpfødt bordhe
ingha til konunge Aktadhe hon
enkte tolkin prydilse som andra
iomfrwr | vtā hwat hælzst | Egeo
hēne skipade til prydilse ther lath
hon sigh nøgha mz ffør thy at hō
war sialff aldra fagrest Oc hēnes
osighelighe vænleker giordhe hēne
allom tækka oc ælskeligha | I siun
de manadhe hans konungx dōme | led
dis hester in til konungin asweri
til hulka han genstā fik største kær
lek owir alla andra qwinnor | Oc
hon fik naadh oc miskundh nær
hono owir alla andra iomfrwr
Han satte rikesins krono a hen
nes hufwodh | oc lat hēne regera
oc styra i vasti stadh oc rwme Oc
han bødh genstan til redha hælight
gæstabudh allo sino høffdingo oc
vndirdano | føre hesters samfø
gilse oc brytlop | føre hwa skuld
giorde han oc nadhir | oc arffwodz
aff slagh | owir all sin rike oc be

gaffwade hā badhe fatigha oc ri
ka ymputhigu æptir syne konunx
lighe werdughet Nw tha andra
færdh samkadis iomfrwr til konunx
sens palatiū, wakade mardothes
alt iæmpt fore konungxsens dør
Oc ey haffde hester æn tha kwn
gjort æthir vppenbarat sith fæd
nis landh/æthir sith slækte æptir
mardothei forbudh Oc alt hwat
hā hēne budh thz giorde oc hest
swa nw som tha han hēne litzla vp
fostradhe oc fødde Thz hende mar
dothes wakade før konungxsens du
ro/at twe konungxsens dora wak
tara bagathan oc thares wordo
wrede/oc dictadho raadh syna mel
lan/at staa vp moot konungen oc
slaa han j hæl Thzta hørdhe oc
wnderstodh mardothes hulkit hā
oc genstā kwngiorde hester/oc hon
framdelis konungenū aff hans nāp
ne/thz wart ransakat oc funneth
j sannudh Oc the badhe hangdos j
en galgha, thzta lot konungen skriff
wa j syna trenskra bøker/ Actugadis
nagot sin atærgiælla mardotheo/at
han hans liff raddade/oc forwarn
de/oc swa screffs thz ærindit in j
konungxsens boker Capitulū iii

Post hec rex assuerus etc Thær
æptir vphøgde konungh asswerus
Aman/oc satte hond sigh næst offwā
alla syna høffdinga Swa at alle ko
nungxsens tiænara som hulado før hās
dørom skullo falla a knæ før ama
Swa optu hā jn gik æller wt fran
konungen/ for thy at konungen haff
de them budith at swa gøra/ Æn
mardothes ensamū ey fiol før hono
a knæ oc giordhe hond engha hæd
ingh/tha sagdo konungxsens do
ra swena til hond hwi forsumar
thu ensamē konungxsens budh oc
wilia Tha the thzta offta sagth
haffdo/oc han thz enkte skøtte.
kungiordho the thz ama/wilia
dis forsøkia æn han wille bliff
wa widh sin ordh/for thy at han
haffde them kungiort at han war
judeus oc dyrkade sannan gudh
Tha aman thztu hørde oc fulle
ligha fan at mardothes ey bøgh
de sin knæ fore hond/oc ey gior
dhe hond hedhir ælle nagha
hødhingh/wart ha storligha wre
dhir Oc wille thz ey hampnas aff
wir han ensampnan/medha flere
aff judeis waaro j konungxsens
rike/wil vndirrætns fordærffwa
oc oc forhæria alt juda folkit oc
the slæktena iiii capitulū co co
A tolffte aarens assweri konung
dome/sagdo the til hono/ Aman
thz ær ena handa folk vtwith/
owir alt idhert rike Oc aatskilt
hwart fran andro/the haffwa
ny oc særdelis lagh oc sidhwa
nior Oc thz owir enkte halda
aff idhert budh ælle domo/ Oc
j wethin thz wæl at th ær ey nyt
tugt j idhro rike At the haffwa
sin framgangh/oc vphøghias
moot rikesins inbyggiara Æn
idhe tækkis gifwen owir them
domē at the skulu fordærffwas
Tha wil iak jnlaggia j idhert
fatabur/ x m pund gul oc silff
wer Oc genstan togh konunge
guldringen aff sīne hand oc

fik þa aman iudhana fiendhe/
oc sagde thz gull oc silffwr/ thu
mik loffwade bliffwe tith eghit
Oc ghor aff thy folkeno hwat hælst
tik tækkis/ oc genstan sama bal
lade han alla konungxsens skriff
wara Oc læt skriffwa breff til
alla landz hærra oc foghata om
alt rikit/ til alla handa folk oc
j hwario maale/ at alle skullo
thz forsta · breffwin skriffwas aff
konungxsens inzigle Oc inzigla
dos mz hans gulringh/ oc vtsan
dhos mz breffdragharom oc lopa
rom/ hasteligha offwir alt rikit/ at
alle iudhe hwar hælst the kuno
finas vnge oc gamble Mæn oc
qwinnor oc theris barn skuldho
alle drapas/ oc forgøras paa en
bestikkadha dagh offwir alt landit
som war xiij dagh j marty maa
nade Oc alle theris haffwor skul
do skiftas/ thæn ene daghen war al
lom forelagdher j allom breffwom
At alle skullo endrækteligha sigh
redha/ pa hono forgøra alla iuda
na/ Snart lupu løparana offwir
alt riket/ for thy at konungxsens
budh ær ey got fordrøia Oc forst
j Susis sloghe konungxsens domb??
offwir alla kirkio dora Aman tilred
de synom wenom stort gæstabudh gin
go alle iudhana grathande oc sørg
lande hwar widh sigh/ enghin gat
tilladh widh thæn andra

Que cū audissz Mardotheus
Mardotheus thætta hørandis
splæt han sundher sin klade j forde
sigh j en sæk/ oc strødde asko a sith
huffwodh oc gik ropade oc weengha
de sigh/ om alla stadzsens gathor/
bewisandis allo sins hiærta ængx
oc swa grætande gik han in fore por
tin/ til konungxsens palacium/ thwa
ris enghe matte in gaa mz dreff
wilsins kladhe/ swa at j alla stæ
dher køpstadhom oc torpom/ thz tolke
breff wardho læsin/ war j bland
alla iudha størsta sorgh oc graat
ther/ Alle fastadho oc gingo j hær
kladhom oc ligghiandis j them om nat
tena/ J thy gingo drotningena ter
resswena Oc hwas monar in fore
hene oc kungiorde at mardotheus
kladdher/ stodh vte fore palaco/ ho
thz hørande/ wart storligha forskr
kadh/ oc sende hono genstan kladhe
oc badh han føra sigh j them hul
ke han toch ey anamade/ hon sæn
de æn en aff sinom tiænarom til mar
dotheum/ forhøra hwat hono skad
de/ thwilko han kungiorde all gre
de Oc at aman haffde loffwat ko
nungenom offwirsæt gull oc silffwr for
alla iudhana liff/ at han matte
them alla drapa · han fik oc budhe
no vth skrifftena aff konungxsens
breffwe/ som hangde j stadenom susis
oc badh han drotningena the script
at læsa Oc badh hono bidhia hine
at hon wille gaa in fore konunge
oc bidhia han oc bidhia for sino fol
ke Tha sændebudit haffde alt thæt
ta sagt oc kungiort hester/ wart ho
mykit drøffdh oc sende atir sith bud
til Mardotheum j tæsse matto/ thz
ær allo witherlight j allo rikeno at
hwar hælzt man æller qwinno in

gangha okalladh i Judra hwsit
thz konungen ær ine hono ær ey
annat fore æn dødhe / Vtan at ko
nugen rækker hono gullrisit so
han haffwir i sinu handh til fridz
sens tekn / at han sith liff behalle
hwru maa iak tha til durffwas.
at inganga til konunge / som nw om
xxx dagha. ær ey til hono kallat
Tha mardotheus thetta hørde bødh
han atir hester til i swa matto.
thænk ey thz at thu tik ensampna
skuli kunna frælsa før ty at thu en
sampne aff allo judho ær nw i ko
nungxsens hwse Om thu nw swa
tighir judei the wardha frælste i
andra matto / thu oc thins fadhers
hws fordærffwas Oc hwar weth
at thu thz fore ær kalladh oc vord
dit drotningh at thu i tolke nodh
skuli thit folk frælsa Æn sænde
ester mardotheo tæssen ordh.
Gak oc samansamka alla the jude
os som thu findher i Susis oc be
dhin endrækteligha fore mik / innan
tree dagha skulen i hwatzke æta
ællir dricka Oc iak mz mina mø
wil oc samaledis fasta. oc sidhan vil
iak inganga for konungen / mothe la
ghen gørandis. at iak ingaar okal
ladh / antwardandis mik badhe i nødh
oc i dødhe / mardotheus gik i stadhe
oc giorde som hester honom badh
Die autem tercio etc.
A Tridhie daghe i fordhe sigh
hester sin høgtidis klædhe / oc stodh
i judre hwseno / inan fore konun
sins palacio / oc han sath a sino sæ
te mothe dørene / swa braat han
fik see drotningena hestir standa
dis / tæktis hon for hans oghon
Oc vt rækte mothe hene gull vi
sit / som han i handine haffde æn
hon framgangandis kyste skafta
a riseno / tha sagde konunge til
hene / hwat wilt thu drotningh
hester hulke ær thin bøn / Om
thu æn bedz halfft mit rike thz
skal tik giffwas / hon swarade ko
nungeno om swa tækkis idher
tha bidher iak / at i oc aman kome
badhe at æta mz mik i dagh / thy
at iak haffwir reet mot idher badho
Genstan sagde konunge til sina tiæ
nara / kallen Aman snarlegha / ath
han lydhe hestirs budh / the komo
badhe konungen oc aman / til gæs
tabudit thz til reet war aff hes
ter / konunge drak manlegha got
win / oc bærade hethna i skal
lan Tha sagde han til hester
hwat bedis thu at tik skuli giff
was / Ællir hulkit ær thz thing
thu bedhis Om æn thu bedhis
halfft mit rike thz skal tik wær
da / hester swarade thetta ær min
bøn oc astwnda / om iak haffwir
funnit nadh i konungxsens aghon
oc om hono tæckis mik vnna
thz iak bedhis / tha kome æn
konunge / oc aman i morghon
til gæstabudit / iak haffwir thz
reet Oc tha i morgho wil iak
kungøra konungenom min wilia /
tha’n daghe mot qwællenom gik
aman fran konungen gladher oc
kaatir / æn tha han fik see mar
dotheum sitiande for palacium dør

oc ey vpsta moote sigh vtha iak
wel ey sigh röra aff sino rwme
æfter sirte / warth aman storlika
wredher oc lönadis syna vrede
gik hem j sith hws / Oc siman
kallade syna wener hustru oc
söner / Oc fore thöm rosade sigh
aff synö mykla rikedomö oc
mangha sönir / oc um hwat æ-
ro konungen haffde han vphögt
owir alla syna höffdingia / Oc
a ther sitzsta sagde han at drot
nigh hester kallade ingen aman
um konunge j sith gestabudh v
tan hond / oc at han æn j mor
ghon skulle um konunge æta mz
hene / oc sagde framdeles / Nw
æn tha at iak tolket haffuir
toght rikdomar iak mik swa som
æghenlike haffwa / swa länge
iak seer mardocheu iuden
sittiande fore konungsens pa
lacium / Tha swa war sagt / rad
de hond hans hustru oc fle
re hans wener / lat vp resa
en galga / l. alna hög han / oc
morgon arla gik til konunge
oc bedz at mardocheus ther j hang
his / Oc swa gaar thu sidhan gla
dher mz konunge til gestabudit /
hond tektis wel radith oc lat
mz ene hast til redha galghan

Noctem illam illa

Duxit rex / The hendhe at
konungen / kunne enghin sompn
faa om the nattena / thy badh
han fram bæra syna tenkia bo
kir i huilko all ærende bescriffwe
stodho / Oc tha som länge war
för hond läsit / ko oc ther æren

dit fram hwru Mardocheus haff
de forwarat konungin oc rædhat
hans liff / tha hans twe dorswe
na wildo hond myrdha / Tha ko
nunge ther hörde sagde han hwat æro
ællir wdhergiel haffwir mardocheus
fangit / för the stora trohetina / han
tiænara swaradho oc sagdo / enk
te um allo haffwir han ther fore fan
git / Genstan sagde konunge hwar
staar ther för dörena / Aman han
war nw jn kome / at radha konu
gens lata vphangia mardocheu
j thn galgha han hond reeth haffde
Tha swarado konungsens tiæna
ra · aman staar hær wte · konunge
badh latha han jn koma / tha han in
ine Sagde konungen · hwat skal
göras them mane / huilken sialffwir
konunge wil hedhra oc vphögha ·
Nu aman tenkiadis widh sigh at
konungen enghen annan wille æra
wtan hond / Swarade oc sagde thn
man konungenö tektis æra han
skal j föras konungelikh kladhir
oc sættias pa en hæst / aff konunge
sins stalle oc konunge krona skal sæ
tias pa hans huffwod / oc thn ypper
te som næst ær konungenö j blandh
alla hans höffdingia / han skal ledha
hans hæst owir alla stadzsens ga
tor / ropa oc sigha · swa skal han
hedhras huilken hælzst sialffwir
konunge wil hedhra / Tha sagde ko
nungen til hond / lath tik ledha tagh
kladher oc hæsten thn bætzsta / Oc
gör Mardocheo iudeo som vthe sitt
fore palacio / alt ther thu haffwir nw
sakt / Oc tilat thu ey ther nakzsta
ther aff nakerlagh ætlir forsuma ·

aman

Aman matte tugha kladhe oc hæs
ten / oc fføra Mardocheum konunge
ligha krona sathiadis a hans
hustrwodh Oc ther næst gaa oc leda
dis hans hæst om alla gathor Oc
ropa / tolke hedher ær han wærdhe
hulke hælst siælffwer konungen vil
æra Tha thætta war swa giort skyn
dadhe sigh mardocheus atir at staa
fore konungxsens palaz Oc Aman
gik skyndhadis til sith hemma / mz ba
ra hoffde. han kungiorde synne hws
tru oc synom wenom alt hwat hon
nom war hænt oc tilkomet Tha swa
radhe thæm wisaste aff hans raadgiff
warom oc sagde / Om mardocheus
ær aff iudhiska slækt for hulkom thu
byriade nw falla / ey kan thu hon
nom staa a mothe vtan thu faller
vnder hans føtre hans asyn / Æn
thæm thætta talande kom konunx
sens sændebudh / oc snarlighe twingh
do han at gaa til gæstabudit / som
drotningen hester honom redh haffde
Intrauit itaque rex et Capitulum vij
konungen oc Aman gingo j gæsta
budit oc drukko mz drotningene
æn konungen nw gladher wordhe
Sagde andra firdh til hesters
hwat ær thin bøn hester at tik skul
li giffwas Oc hwat wilt thu at
gøras skal. om thu jamwel halfft
mith rike bedhes thz skal tik vardha
hwilkom hester swarade Om jak haff
wir funnit nadhena før thinom
øghom O hære konungher / oc om tik
swa tækkis tha giff mik / oc hødhe

myna bøn oc mit folk / ffor hwilke
jak nw bidher / for thy at jak Oc
alt mith folk oc mit slækt ærom
all forradhne At wi skulom nidher
slaas / dræpas oc fordarffwas Jak
wilde at wi matto hælder sælias
til æwigha trælla / thz ware oss
myndre skam oc skadi oc mz graat
at lidhande / æn nw haffwom wi
en større owen hulkens grymheet
faller pa idher hære konunger / Tha
swarade konungen oc sagde hwil
ken ær thin / ællir hwat makt haff
wir han tess som thz wil gøra hester
sagde / waan warste fiande oc owe
ær tessen Aman / hulket han hørdi
vadis genstan blidnade oc skam
dis Ey thordadis mera koma før
konungxsens oc hans øghom ælla drotninge
na Snart stodh konungen wp
wredhe oc gik vt j sin træ gaardh
Aman stodh oc vp at bidhia drot
ningena om sith liff. ffor thy at han
vnderstodh wæl at konungen men
te honom ont oc enkte got Æn tha
konungen kom j gen aff træ gardenom
in til hester. ffan han aman ligh
giande pa sænghene j hwilke drot
ningen plaghade liggia Oc sagde
see withan ey skæmma myna drot
ningh hær j myne nærwarilse Ey
war thz ordit wæl komet aff ko
nungxsens mun / at genstan skyn
dogo konungxsins tiænara til. oc
holdo før hans øghon tha sagde
en aff konungxsins fræmsta tiæ
narom See galghan som han haffdhe

A I - 203v

veet aat mardocheū som vadda
dhe konungxsins liff / stuar j Amās
hwse . l . alna höghir Tha sagde
konungē gensta hænge hā j sama
galghen . Oc strax wart Aman
hængdhir j sama galghā hā haff
de reet mardocheo oc genstan
saktadis konungxsens vredhe

Die illo dedit rex et viij ca

Om sama dagh gaff konū
gen drotnigh hester Amandz hws
oc heman Oc mardocheus wart
jntagen aff konungē j hans pa
laciū fore hans asyn . fore thy
at tha kændis drotningen vppe
barlighe at mardocheus war hen
nes fadhirs brodhir / tha togh ko
nungen gulringen som han haff
dhe budith tagha aff aman Oc
gaff hā mardocheo . Æn hester satte
han owir sith hws oc alla syna
haaffwor / oc thir til fiol hō nidhir
fore konungxsens föter Och mz
gratandis tharō badh hon ko
nungen thz han wille atirkalla
than wranga domē oc stora o
rætten som Aman haffde giort
mothe judhana oc hēnes slæk
te Oc genstā vtrækte konungē
moot hēne gull spirona / til nåda
hetzsens tekn / at hon war bön
hördh j sine bön Æn hō vpstan
dandis stodh fore konungen oc
sagde / om konungenō syna tæk
kis oc haffwir jak fwnnit nadh
j hans asyn / at myn bön skulle
höras Tha scriffwes ny breff .

twært a moot thī som Amā haff
wir latidh scriffwa owir alt rikit o
judhana fordarff / hwru gitir jak
lidhit mīs folkx orætta dödh / oc
theris nidhirslagh Tha swaradhe
konungē til hester / oc mardocheo
Amās hws haffwō jak giffwit hestir
Oc hā lat jak vphængia j galgā
thy at hā til dyrffdis syna hand
lægghia pa judeos / scriffwē thy al
lō judeis til . a konungxsens wæg
na som idhir siælffwō tæckis Oc
jnciglen breffwē mz nū gulring
för tv . at tolkō breffwō mattō
enghin mote stua Genstan sama
kalladis alle konungxsens scriff
wara / oc lærde mæn mz hulke mar
docheus screff Aff konungxsens nā
ne breff til alla höffdingia / landz
hira oc fogatta owir alt landh
oc rike / fra judea oc til Ethiopiā
pa all maal oc twngo lagh . at
alle skullo thē kunna vndirsta
hulkē breff snarligha kōmo owir
alt rikit mz nyndugho breff
draghārō / hwilke all the gamb
la Amans breffwē skullo ryggia
Oc til enkte göra mz thessō nyiom
j hulkō konungē bödh at judane
skullo samnas j alla stædhir oc
landz ændō / oc stua manligha för
sīn liff Oc j hælslaa alla theris
owenir oc fienda / mz hustrū oc
barnō Oc gaff konungē alla theras
haffwor til skiffting . oc waro satte
j breffwē owir alt rikit en hæmp
nilse dagh som war xiij daghen

j marcij maanadhe Oc thztu var
ændalykte ætte synnet j konunge
sens breffwom til allom them hans vndir
dana waro / owir all hans rike At
the skullo wetha judhana redho
bona wara til at taka hæmpdh
owir syna owenir / alt j sændoske lu
po breffdragarane wt at fulkop
na konungxsens budh Oc hans dom
breff hængdis vppenbart j Susis
Nw mothe gik mardocheus fran konu
genom aff palacio skinandes som sole
j konungxlighom kladhom / oc besath
mz dyrom stenom bærandis gulkro
no a sith huffwodh Oc hans mantil
aff purpura oc silke J allom stade
nom wart tha stor frøgd oc gladi
for thy at tha syntis judeis vp
rinna nyt liws frøgdh oc hedher
Swa at j alla andra stædher och
landzsens ændhom hwart hælst ko
nungxsens breff komo wart ny
oc stoor gladhi / giordis stort gest
tabudh oc høldos høgtidher / swa
at maghe aff hedhningom gaffwo sik
j Judhana lagh oc liffwerne / them
til hugnadh hedher oc æro før the
stora sorghena Aman them giorde
til forena Capitulum ix

Itatur duodecimi mensis etc. Nw
førestodh xiij daghen j Marcij ma
nade hwilken Aman haffde stadgat
j synom breffwom til almænelighe ju
dhana dødz dagh Aptir hwilken
breff hedhningana sigh reddho at
fulkopna theras grymhet owir
judeos / kom oc ny tidhende j mar
dochei breffwm til alla juder / At
the pa sama dagh endrækteligha

skullo sigh sampna j hwar stadh oc
landz ændom til at wæria sith liff
oc hæmpnas owir hedhningana / hwil
ke sigh oc gladelighi sampnade oc
engin war then som torde sigh mo
te them vædra Thy at stoor rædd
he gik aff them j blandh alla hedh
ninga / mæst før thy at alla doma
ra fogotta oc almoghans høffdin
gia / vpsadho oc vphøgdo judeos
ffore mardochei rædogha / hwil
ken the hørdo wara taghnan j
amandz stadh at førestaa konungx
sens palacium Oc regera alla hans
tharnara / Oc thy vphøgdos da
gligha mera hans rykte j hwars
mantz rwme / hwar føre giorde
judei storan skadha owir syna
owenir slaandis j hæl alla them
som føre komo atnyttadis the
thz the judhome recht haffdo / swa
at sama konungxsens stadh Susis
slogho the v c mæn / før vtan x.
amantz søner som waro theris
største fienda / Tha the waro slag
ne wildo the enkte tagha aff the
ris haaffwor / genstan wart theris
tall som slaghne wordho j Susis
kwngiort konungenom / tha sagde
han til drotningena har j stadhen
Susis haffwa judei slaghit v c.
mæn oc the størsta x Amantz sø
ner hwadh manslagh kan thu
prøffwa at the gøra owir alt
wart rike / hwat bedis thu me
ra ælle hwat wil thu at iach
skuli biwdha at gøra. Hon swa
rade / om idher swa tækkis giffwis
judhomen gen makt at swa som

A I - 204v

the i dagh giordho i Susis / swa
giøren oc æru i morghon / oc the
x amantz söner som i gaar æru
hængde alle vp i galgan oc strax
bødh konungen at swa skulu göras
Oc genstan hængde konungx
sens dombreff i susis Och x a
mans söner wordo först vphæng
de oc tyy c man i susis slagne
Æn enkte togho judana aff the
ras haaffwor / pa sama dagh
som war xiiij daghe i Marcij
manadhe stodho judana vp i
alla andra stadhz owir alt ri
ket mothe syna fienda Swa
at thera tall som slagne varo
rækte til lxxv m man Oc en
gin togh nagot æller skøfflade
aff thz them tilhörde Fyrtande
daghe i martio war almænelik
them allom judhom at slaa oc hæmp
nas owir syna owenir / paa
xiiij daghen hwilto the sina
hæmpdh owir alla thera fie
da / hwilka twa dagha, stadhgade
drotningh hester oc mardocheus
helgan haldas aff allom judom
til ewigh tidh Thy at pa the
twa daghana omwændis the
ra sorgh oc dröffwilse i frögdh
oc gladhi Oc thy skulu the
wara gladhsina dagha / thwar
göra gæstabudh oc gladhis sam
quæmder mz synom grannom oc
fatigho folke / sændo syna gaff
wor / at the oc nywthe theris

Rex vero asuerus Gladi
konungh assuerus skatlag

de all landh oc rike oc jæmwal
haffsens ögher oc holma hwilkens
starkhet vaald oc makt oc högh
ligh wördughet / om hwilka han vp
högde Mardocheum / ær alt inscriff
wit i bokerna Medor oc Persor Oc
hwru mardocheus aff judzske slækt
thu fræmste oc næste konungenom var
assuero / Stoor war alla judha
allom almoghanom tækker / altidh so
kiandis syna slæktes oc brödhra
bardzstu Oc altidh talade thz frie
dhen skulle öka syna folke i bland
annor högligh ærendhe / sagde mar
docheus Jak amyntes them drome iak
seet hafde betekkiadis tessen ære
de nw före handhz æru The litla
kællan som wæxte i stora flodh oc
sidhan omwændis i dagx lyws / oc swa
i clara sool Oc a thz störstu vthwid
de i mykit watn, thz ær hester hwil
ka konungen togh sigh til hustru,
Oc wilde at hon skulle wara drot
ningh / Æn the twa drakana jach
saagh / ær jak oc Aman, Æn almo
ghen som syntis samman koma æru
the som förmeentho wtödha oc för
dærffwa judzska folket Æn mith
folk som ropade til gudh, thz ær
israel / oc hwen frælste giordhe sith
folk oc friade oss aff allo ondho Oc
giordhe stoor wndir oc iæmerligh
thing i blandh hedhningana Mardo
cheus judeus aff beniamin slække so
bodde i stadhen susis / mæctogher ma
oc them förste i konungxsens palatio
han saagh tolken dröm / honom hör
dis swa som magn oc högha röstir

Mykit gny oc buldh wordhu oc iordha baewan / oc mykla ooro pa iordhenne Oc som twe stora draka syntos for honom redde til strijdh sin j maella, til hulkes roop alla handa folke kon vordho vpreste til at strida mothe rattwisa folkit / Oc thy war thæn daghen skadha daghen mörkes daghen / angxlan oc bedröffwilse daghen Oc stoor raeddughe owir all rikit / rattwise man the oc mykit bedröffdos raedhandis onth oc raedhandis sigh til dödhe Oc thy ropadho the stadhligha til gudh, aen the swa ropandho / een lithin baekka varte j största flodh, oc vtwidde sigh j mangha baekkia / hwsith oc solen vpgingho, the ödhmiuke wordho vphögde oc aatho vp the aerligha.

Tha mardocheus haffde seet thenne drömen stodh han vp aff sangenne oc taenkte hwat gudh skulde tedhias at göra Oc wilde gerna wetha hwat then drömen skulle tydha vantandis thz aff hughswalan

Morabatur autem &c Han wistadis j thæn tymanom, mz twem konungxsens dorawaerom Oc fik vnderstaa paa thz sitzstu theris forakt oc menigh / at the willo forradha konungen sith liff Nu han vppebaradhe oc kwngiorde theris skalkari Thz til wart rantzsakat oc swa funnit j sannindh, oc thy dömdos the badhe til dödhe Tha lat konungen thz inskriffwa j syna taenkia bokir / swa oc mardocheus / redha fraa aptir konungxsens budh bleff mardocheus j palacio Oc fik hylleest aff konungenom oc stora gaffwor / ffor the forwarilse Aman war j thæn thyma than aerlighaste naest konungin Oc wilde skadha Mardocheo oc hans folke for the twa forradarana som konungin lath afflijffwa

Rub konungxsens breff Thenne assuerus kalladis andro napne Artaxerxes / oc laes man ju(dicu)m at han aff mangho fritho afflade xv söner oc &c,

Förste konunger arthaxerxes aeller assuerus konungh / fraan judea oc in til Ethiopiam owir Cxxvij landzskap allom höffdinghom / oc hertoghom, som aeru vndir hans walde / helsa Tha iak war styrande owir mykin almogha, oc alla waerldena haffde vndir bogt minom walde / wille iak engalundis vanyttia mine maktz storheet vthan mz mildheet oc lenheet / styra om wara vndirdana at the j swikt oc rolighheet vtan allan raeddugha liffwandis skullo nyutta fridhen allom dödelikom mannisko / takka oc önskelighan Nu mik bespörande aff minom raadhgiffwarom huru thz kwnne betzst wardha, Een som andra tykkes owirgaa j wiso oc wisdom Oc war annar naest konungenom Aman aat napne vndirwiste mik ena handa folk wara strödt owir alla waerldena / haffuandis ny oc framade lagh, Oc twaert amoot allom androm liffwandis / widho fore enkte hal

801 802

205

la konungx rikens doma Oc nw te
ris kuff oc missamma nidher fla
atla andra folk rikins fridh oc
samio tha wi thz fornomo fun
nom wi ena handa folk genstri
dughet mot alla andra haffwa
dis wrangh lagh. oc waro bu
dho mote staa oc forhindra al
las waara vndirdana fridh oc
samio befalto wi thz aman som
war owir all war rike oc nast ko
nungenom/ hwilko wi hedhrado for
waan fadher/ at hwarist hælst
than kwne finna tolka man skulle
ha thæm lata forgora aff theris
owenom badhe mz hwstru oc barn
Alla pa en dagh at the onyttughe
mænene alle i samdher nidher til hæl
witis faradis atir satte fridhe i
waro rike/ hwilke the hær til haff
wa forhindrat etc. Nu mardochey
badh innerlighæ til gudh. amynnan
dis alla hans gerningha oc sagdhe
Hærra konungh alzwaldogher i thy
no walde æru all thing/ oc ey ær
tharn som kan motestaa thyno wi
lia om tik tækkis at frælsa israel
Thu skapade hymel oc iordh oc alt
thz vndir hymelle inelyktes/ alla
tingha hærra æst thu. Oc enghin
kan thyno walde motestaa/ thu
seer oc weth all thingh oc at iak
ey fore hoghfærdh ællir fortreet.
ællir for naghra faafængto æras
girnilse thz giorde/ at iak ey dyr
kade aman aldra hoghfærdoghis
tan for thy/ ffore israelis helso.
haffde iak redha warit kyssa
hans footspor Nu iak raddis mys

gudz hedher wændha til naghra man
niskio Oc at iak ey naghon annan
skulle hedhra vtan mik gudh ensa
man Nu nw hærra habrahams gud
mysk(r)unna thyno folke ffor ty at
waara owenir wilia os fordarff
wa Oc aff skrapa thin arffdell om
giff ey thin deel. hwilke thu atirlos
te aff egypto/ hor mina bon Oc
war misk(u)nd samber tyno deele vm
wænt waan graat i frøgdh oc glæ
di at wi leffwandis loffwom thit nampn
hærra oc ey atirtæp thera munna som
tik loff siungha. Jæmwæl alt israel
mz sama hogh oc bonom ropadho til
gudh. for ty at wissa dodhen stodh
thæm fore XV capitulum
Hester etc regina etc Swa oc
hester drotningen flydde til gud
rædhandis forestandande vaadha
oc aff laghthadis drotninglik klædebo
nadh togh vppa sigh drøffwilsens
klæde Oc fore kosteligh oc dyr smør
ilse. fylte hon sith huffwodh mz træk
oc asko/ hon twighade sin krop mz
fasto Oc all the rwm hwilko hon til
forene plæghade frøghdas oc gladias
vpfylte hon mz synom affreffno haare
hon badh til hærren israelis gudh sighian
de Thu min hærra hwilke ensamen ær
war konungher hiælp mik offrøghffna
som vtan tik haffwom enghin hiælpare
Min waadhe ær i mynom handom Jak
hørde aff mynom fadher at thu hærra gud
vtwalde israel fore alla hedhningha oc
wara forfædher fore alla hedherlighe
i theris thyma At thu skulde ægha
thæm til æwærdelighan arffdeel Swa
giordhe thu oc thæm som thu talade

A I - 206r

Nw haffwm wi syndat i thyne asyn
thy haffwm thu oss giffwit i wara fien
da handir for thy wi dyrkadom thera
affgudha. rettwis æst thu herra oc nw
ærno the ey thøm at the oss twingha mz
twingxsta trældom / vtan there handha
stærk til retbuadis synom affgudhom vilia
omwenda thyna loffthe oc fordarffua
thin ærffdeel / oc atertæppa thera mun
na som tik loffwa Oc vtslækkia thins
Tempels oc [illegible] thins alteris æro
at the skulu vptæppa hedhningana mun
na at loffwa syna affgudha starkhet
Oc pdica wildzlika konungh til æwigtid
herra giff thu ey thit wald som thz ærw
ey warda / lat thøm ey lee i waart nid
fall. vtan wænt thera raadh pa thøm
siælffwa oc forgør thøm os hatær Minz
herra oc bewis tik i oss i waar drøffwilse
thyna Oc giff mik trøst herra aldra gu
dhana konunger / oc herra owir alla makt
Giff mik redhelighan talan i mynom mun
ne i leones asyn / oc wænt hans hiær
ta til waars owens hath. at han for
fari oc flere som mz honom halla Oc
fræls oss i thynom walde / oc hiælp mik
engha andra hiælp haffwande vtan
tik herra Thu som all thing weth / thu
weth oc at iak hatar wrangha man
nana æro / oc widherstygges hedningha
na sængxlagh. thu weth mit forfal
at iak widherstygger alla høgfærdh
Oc the ærone prydilse Iak bær aa
mynom hoffdhe i myne bewisilses da
gho thæn widherstygges iak swa som
qwinnone orenklædhe Oc ey bær
iak thæn i tystone dagho / oc at iak
aldrigh aath / widh Amantz bordh
Ey tækkes mik oc konungxlighha

vætther ælla braselighet Thy
drak iak aff thy vine som affgu
dhom offras / oc aldre tæladhe iak
thin tiænistha sidhan iak hiit for
dis in til thenna dagh. vtan om
tik herra habraams gudh / thu gud
starker owir alla. hør theris
røst som til enghen annan haffwa
a trøsta Oc fræls oss aff wranghu
mana handom / oc mik aff mynom
stora ræddugha xiiii capitulum

Et mandauit ei &c Oc twæ
kande ær at mardocheus ha
styndade oc badh hæst / At gaa in
foro konunge. oc bidhia fore sith
folk oc sith fædhernis landh / mz
tolkom ordhom thænk oc mz dott
pa thins vngdoms oc ødhmiukz
dagha / hwrn thu vpføddis vndir
mynna handher for thy Aman an
nar ma næst konunge haffwir
talat mothe oss i dødhe Nu thu
kalla a gudh oc tala for os til ko
nunge at fræls oss aff dødhenom

Tridhie daghen ther æptir / afflag
de hester drøffwilsens klæde Oc
fordhe sigh i ærona clædhe Naar
hon nw skeen som solen i syne fæg
rindh. badh hon ødmiukelighan til
gudh alla thingha skapare Oc i nad
dhom frælsare / oc togh mz sigh twa
syna møør widh the andra sigh
stødiandis oc vppehaldandis for
syna klena spædheet oc vansca
des deculhet / ey gitandis siælff
bera ælla oppehalla sin klena li
kama Oc andra møn gik æpter oc
bar vppe langha slatlana aff hen
nes hærligha klædhom / ænthon siælff

mz woosine lith varuligha bespred
i ænlitidh mz twekio oc skinnade o
gho londhe hon oc gömde sins
hiærta angelighu droffwilse hon | In
gangades hwar dör æptir andra
kom in oc stodde sigh mote konu
ge sithiandis a syno konungeligha
säthe oc skinnade i gull oc dyro steno
Oc thy war han badhe hærlighin
oc rædelighe i syne vpsyn Nu tha
han vplyffte sith ænlith oc mz brin
nande öghon teedhe sins brystes wre
de | bliknade all drotningen Oc stod
dhe trötta hufwodit widh andra
syna mö. Nu i thy omwændhe
gudh konungxsens stranghet i hoff
wa mildheet, swa at han förfæra
dher sprangh vp aff syno säthe | oc
vppehalladis hene i syno famnne
ther til hon atir kom til sith syne | mz
tölko huffwo ordhom blidkade hen
nes angeliga deenhet | hwat ær
tik nu kæra hester | Jak ær thin
brodher rædz enkte Ey skal thu dö
för thy | ey æru the laghe giffwe
ællir giordh fore thinna skuld vtan
för almoghan Gak thy fram | oc
tagh pa konungxsens spiro. hene
æn tigiande | lagdhe han gulrisset
offwir henes hals oc kyste hona oc
sagde | hwi talar thu ey mz mik
hon swaradhe Jak saa tik herre so
en gudz ængill. oc alt mit hiær
ta forfæradis for thyne æro rad
dugha thy at thu æst mykit vnd
lighe herre Oc thit ænlite ær fult mz
nadher i thy hon swa talade föll
hon atir nidher oc wart andvana

dhe Aff hulko konunge mykit dröff
dis | æn alle hans tiænara the hugh
swaladho han *Rubrica Thetta
breff screff konungen owir all
sin rike för judana at thim skul
le enkte skadas*
[F]ore konunge Artarxerces æl
lir Assuero aff judea in til
Ethiopiam owir Cxxvij landz
skap. allo landz herrom | hertughom
oc höffdingiom so [illegible] hwa wnder
vaaro waldo helso. Mange vanyt
ia höffdingianna godheet oc wända
sigh til högfærdh tha hedher them
göres aff herskapedh Oc thy fresta
the ey enes nidhertrykkia hwama vn
dirdana | vthan jamwæl forsaath
sarthna thim som them ærudhe gh
latha the sigh oc aat nöghna at
the jnga tik göra fore taghna
wæl gærninga | vtan jamwæl me
na sigh kunna vnfly gudz öghom
all londligh tingh scaadis oc ythir
meere aff syne högfærdh fulla i
swa dana gælniskio | at the som sy
na thiænist, oc sigh antwardath
æmbitin troligha fulfölia Oc swa
all tingh bestella at the tik [illegible]
stort loff æru wærdhe Thim tilfræs
tu the draghha i fordærff | mz thera
lyghner | tha the hwanna dron
en fullogh aff natwrligha ædhelhet
Oc thy allo wæl troandhe fulsk
lighu swika mz thera kloka swek
lighheet | hulkit ærende beproff
was badhe i gamblom ærindhom oc
swa i thin daglighha offwas hwru
ledis konunganna godha aktir aff

A I - 207r

somlighom swek fullom vmwardis I
strangligha wrangheet hwar fore är
til seandhe at fridhin oc samia var
de owir alt wart rike / oc thy skal
enghin thz til wandha waars synes
oc hughx ostadhughet At wi skiundhom
bywdhom tw ärendhe hwart moot
andro vtan at wi äpthir tymana oc
ärendena full ymsom vaara domma
nw at nytsamlighare skule förskua
hwadh wi saghthom Aman födhir aff
macedonia oc främmande aff persar
adla blodhe / wikandis mz synne gry
heet besinnata vaara infödda mildhet
hulken wi fanghom oc främmade til
oss toghom oc swa stora äro bewistom
at han aff allom kalladis oc höldz
före konungxsens fadhir Oc aff allom
näst konungen / dyrkadis mz gudhe
lighe wördho. aff hulko han sigh vp
högde j swa dirffwelighe wranghi
heet At han ey eens rykit vtan ok
wart liffwit aff os wilde förradha.
j thy at han mardocheum om hulkins
troo oc kärlighe förwarilse wi liffwm
Oc waars rikes samägherska hester
mz alle hene släkt / mz synna lyghner
oc falska lysthir wilde förradha j dö
dhir Thz fore tänktadis / at allom them
slaghnum oc dräpnum. matte han oss
ensamen lastlighare förgöra. Oc
swa persa rike flytia in til mace
donas Än wi nw sanindhena vpsö
kiadis / hwarom funnom iudeos brut
ligha j nagharre wrangheet / hulka
then wranguiste mannen swa falsk
lika fore oss belögh. oc bekladhe / vtan
hällar rättelighe liffwandis äpthir

the lagh som liffwandis gudh the
sialffwm giffwit haffwm Aff hul
kars oc tillatilse wi oc waare
forfädhir regero / oc bewarudhe
wordhom Oc thy all the breff han
haffwir til idhir vndir wart nampn
sent oc tilskriffwit vrgyldhom wi
Oc til enkte göra före hulkars
syndir oc förrädilse / han oc alle
hans söner hängia nw j galgom
the j susis Ey oss vtan gudh ater
giällande / thz han tiänt haffwir
Än than doom wi idhir nw sen
dhom skal läsas j alla stadhin / At
iudei magho frilighe bruka sin
gambla lagh / hulkom j oc skulen
til hiälpa At the magho j häräl
slaa them som sigh haffdo reedh
til theris dödh oc fordärff / hulkit
the göra skulo j xiij daghen j
marcio / fore thy at then daghen
war them skiptadhir til sorghir oc
bedröffwilsens dagh hulken alz
mäktoghir gudh them omwan
de til frögdh oc gladhi Oc thy
budhir idhir han til ärlighet / j blad
andra idhra hälgha dagha haf
them halda mz alle gladhi / At
alle magho witha som troligha
thiäna persis före theris tro widz
skyllogh lön vndffaa Oc the
som motestaa theris rike / ffor
tappas före theres brut oc
syndir Än hwar en stadhir äl
ler landz ände som ey wil wa
ra lottaghande j the högtidh
skulu förgöras mz swärdh oc
elde Oc swa vndir eens aff stans

A I - 207v

pas At thz hwatzske dywr al
ler mænniskia byggthe / ællir
nakot sin thz bliffwe Andro
til æptir sin. at hærom hallis
stadugh troo oc vndirdana
lydhno. The hælgha frw hest
bidhi for oss alla / at wy aldrig
maghom j syndh ælla skam falla

Rubrica Incipit Ruth Capitulum j

Them thyma at domara re
gerade judea / hænde at j eens
therra thyma. at stoor sulthz
kom j landet Tha foor vth aff
betleem j juda lande En man
mz twem synom sonom Oc syna
hustrw. Mannen heet Elyme
lech hustrwn noemi. oc sonerna
na naalon oc chelion The foo
ra at vandra j rikit Moabitico
the bliffwo thz naghon tyma
thz til Elimelech noemi bonde
bleff dodher / oc hon bleff æptir
mz synom sonom The fingho sigh
thz hustrwr Andhron heet orpha
Oc annor ruth. the waro thz si
dhan j x aar / oc bliffwo swa ba
de dodhe Naalon oc chelion Oc
swa haffde hon mist sin man oc
twa syna soner hon togh fore
at atir fara j sith landh mz twem
synom sona hustrum / for thy at hon
haffde sport at gudh haffde seth
til sin almogha Oc giffwit them
therra fødho. the foro alla tre
aff stadh mote thyslin / æn inv
mit j waghenom Sagde Noemi
til them. ganghen atir til idhres
modhers hws hærren gudh gø
ri miskundh mz idher / som j gior

dhe mz mik. Oc mynom dodha man
nom Oc giffwi idher at finna roo oc hwilo
nær them mannom som j fanghen ære
Oc kyste them swa baadhar hulke
vplyffte syna røstir oc børiadho
til at graata oc sagdho. mz tik fa
rom wi til thit hemman hon swarade
faren atir kæra døttir til idhro
folke æptir hwat tha folghen j
mik / hwat ey mon iak æn skola
affla sonir j mynom quidh at j ma
ghen aff mik wænta idher andra
man ællir bondher / hwat mera
The avladho swa lange at orpha
kyste syna swæro oc foor atir til
landa / æn ruth hon bleff nar
swærone til hwilka hon sagdhe
See thin frænka foor atir til sith
folk oc til syna gudha / Far oc
thu mz hænne. hon swarade war
mik ey ogonstogh at iak skulli tik
offwir giffwa / oc fran tik ffara
hwart hælzst thu ffar / tha far
oc iak / thwar thu bliffwir wil
oc jak bliffwa Thit folk ær mith
folk / Oc thin gudh ær min gudh.
thz thu dør skal jak dø Oc mz
tik iordas / Swa hiælpi hærrin gud
at enghe skil oss aat vtan dodhen
Noemi seandis at hon swa entrut
thin war hænne at følia Mødhe
hona ey mera oc ey taladhe siden
om hænnes atirfærdh The foldhos
aat baadhar oc komo til bethleem
snart lop rykttit owir stadhen
mælla quinnor som sagdho See
thenna ær Noemi nw atir hem
komen / hwilko hon sagde. kalle
mik ekke noemi thz ær faghra

A I - 208r

kallen mik mora thz ær bæska for thy at gudh altzwallogher haffwir mik vpfylt mz beskheet Saladh oc fwl foor iak wt ok hæm atir ledde mik thorma / hwi kallen j mik Noemi hwilka gudh giordhe swa ødhmiuka oc thn̄ alzmæktughe swa næpste j thu thyma komo the till bethleem / naar almoghen børiade korn at skæra

Annat capitulum

Erat aūt viro 2c Elimelech haffde æffter sigh en frændha mæktogha mā oc mykit rikan boodz at næpne Tha saghdhe ruth til syna swæro / vm thw byudher mik tha wil iak gaa j akrin Oc vp hæmpta axen æptir them som skæra hwaris helst iak kan finna mote mik naghon milla hushonda / hwilke hon swarade Gak nu dotter / hō gik j akren oc vpsankade axen æptir them som skaaro. An akren tilhorde boodz som vaar Elimelekx frænde j thy kom han gangandes fran bethleem Oc sagde til them som skaro Dūs vobiscum. hæren wari mz idher The swarado / welsighne thik hæren / tha sagde bodz til them som forestodh skyrda folkit. hwē tilhorir thenna pigan han swarade / hon ær aff moabithede rike oc kom tædhan mz neomi Oc badh om at hon matte faa næppa nidherfallande ax æptir følghia dis skyrdha mānana fotha spor Oc fran ærla j morghons haffwir hon hær warit j akrin / oc ey eth stunc hem gangit Tha sagde bodz

til ruth hør mik dotter Gak j enghins annars aaker til ath hæmpta axen / oc gak ey aff thesso rwme vtan war nær mi nō pighō / oc hwar the skæra ther følgh thu æptir / Iak haffwir sagt mynō piltom at enghin skal thik hindra Om thik oc thørster tha gak til bordha stadhē oc drik ther aff thy vatthne som mynna pilta aff drikka An hō fallandis pa jordena owir sith anleth / oc sagde til honō hwadan kom mik thz ta at iak skulle thekka nadh fin na j thyne asyn. at thu wilde kænnas widh mik ena vtlænzska quinna / hwilka hā swarade Mik ær alt kwngiort hwath thu haffwir giort widh thyna swæro æptir thins mantz dødh Oc at thu owirgaff thyna foraldra oc thit fødhernis landh Oc nw ær kome til thz folk som thu ey kænde til forne. Atergælde thik gudh fore thyna gerningha Oc full løn skal thu faa aff hærranō israels gudh til hwilkō thu ær kōme / oc vndir hwilkens varn thu nw flydde. hon sagdhe nw haffwir iak fwnnit nadena fore thynom øghō hærra som mik haffwir hughswaladh oc haffwir hughswalat mit drøffdu hiærta hwilken ey ær widherlikinade thina minzste pigho Tha sagde boodz til hēne / tha som maaltides stunden kombir / tha kom hit oc æt brødhit oc wæt thina be tha j ætikio / hon satte sigh nær

skyrdha folket oc giordhe sigh vel
linugh / oc aat sik wael maetta Oc
gömde thz som owerlop oc gik
swa atir at nappa aeren Enn boodz
bödh sino piltom oc sagde æm
hon oc wil skaera mz idher / forbiw
den ey hëne. vtan aen hwldher
kasten mz forakt aeren aff ban
domë oc latin atirliggia at hö
vtan blyghdh thm vpnappe Oc
enghe hëne straffe / hö nappade
aeren jn til aptonë, oc swa wth
slogh siedhena mz en sprotta oc
lez gwist Oc fik swa mykit at
thz giordhe in spen korn / hwilka
hon heem bar oc bewiste synne
swaero Oc togh fram oc gaff hëne
aff thy som atir bleff aeptir hënes
maltidh Tha sagde swaeran hwa
ris hemptade thu jdagh aeren,
aeller hwaris aerffwodadhe thu tith
aerffwode welsignadher wari han
som miskundh mz tik giordhe hon
kunngiorde oc hëne naer hwem
hon haffdhe aerffwodath Oc sag
de at boodz hetir mannen, tha swa
rade noemi / welsignadher se han
aff gudhi. thy at sama nadh som
han haffdhe giort liffwandom / gö
ha oc dödhom Oc sagde fraende
lis, mannen aer oss naer skyldher
Ruth sagdhe han bödh oc mik
at iak swa langhe skulle vara
mz hans skyrdafolke / at all sæde
wordhe skorin. swaeran swara
rade / baetre aer thz min dotter at
thu gaar mz hans pighö ath
skaera / aen naghre andre straff
fil tik aellir bort driffwa Oc swa
tilföghdhe hon sigh boodz pighö

oc bleff mz thm thr til all sædhe ba
de korn oc hwete war skorit oc trysk
Postquã aut̃ Capitulum tercium
reuerza ē ad Sidhan hon kom
jgen til sina swaero / sagdhe swaeran
a min dotter iak wil föresee tik hwi
lo oc at tik skuli wael wardha Thë
ne boodz hwilkës pighor thu haff
wir fölgt aer war fraendhe / oc nw
j tilkomande nath trysker han ko
net twa thy tik oc smörg / oc tagh pa
tik baezsta cladhe oc gak swa j loan
lat tik ey see för aen mannen aer mat
ther Oc han gaar j sangh mark nw
meth hwaris han liggher Oc gak swa
oc lyppt vp kladit hans wndh fötthena
oc lagh thik til. han skal tik saegha
hwat thu skalt göra / hon swarade
hwat haelst thu mik biwdher wil iak
göra hon gik pa loan oc giordhe alt
som swaeran haffdhe hëne bwdith
Tha tith boodz haffde atidh oc druk
kit / oc war nw gladher / gik han oc
lagdhe sigh til rumps widh korn skyle
kom hon lönligha oc togh vp aklaa
dit Oc lagdhe sigh thr nidher / tha vak
nade om midhnatz thima. oc war
förfaerudher seandis qwinona liggia
de widh hans föter Oc sagde til
hëna hwa aest thu hö swaradhe
Iak aer Ruth thin tiaenista bredh
thit kladhe owir mik / thy ath
thu aesth mik naer skyldher Tha
sagdhe han / welsignat see thu dot
ter aff gudhi for thy mz thene
thine senare mildheet owirgik
thu the förstha / j thy at thu ey tik
tilföghde vnghö mannom fatighö
aellir rikö / thy raedz enkte Oc
hwat helzst thu mik sighir / thz

thz wil iak giöra tik. Thy at thz vitho
alle som byggia thz i mino stadh.
at thu äst en dygdelighen quinna
Oc ey nekar iak mik wara thin
frända. Thogh är än en annar tik
närmere skyller / hwilan tik offwir
tressa nath. Oc om han i morghon wil
tagha widh tik / thy at han närmare
är tik skyller är wäl oc goth. Än
wil han ekke / tha utan alla twäka
taghir iak tik til mik. Swa liffwir
gudh. soff wälugha til morghons / Tho
laagh hon widh hans föter in til
at daghadis. Tha stodh boodz bittida
wp for än hwar kunne wälsee andra
kärna annan / oc sagde til hena. See
til at enghin wity at thu hit kom
Oc sagde framdelis breedh wt thy
na kaapo / oc halt swa mz badhom
handhom hon bredde oc hult oc han
maat ther wt vi spann korn. Oc
lagdhe owir henne / huilkit hon bar
heem til synna swäro. hwilkon til
hwne sagde hwat haffwir thu giort
min dotter / tha sagde hon henne alt
hwat then mannen haffde sagt oc giort
mz henne. Oc sagde / see thena vi
spann korn gaff han mik oc sagde
ey wil iak tik mz tomom handom i gen
sendha til thinna swäro. Tha sagde
Noemi. See oc bidha dotter ther til
wi seem hwat ända thzta ärendith
taghir. Ey afflatir then mannen at han
ey fulkompne thz han sagt haffwir

Ascendit ergo boodz etc. Capitulum iiii

A boodz gik vp i stadzsens port oc
sattis ther / tha fik see then mannen som
vmtaladis som närmare skyller war
qwinnone. Oc sagde til hono kom oc

sät tik här naghra stwndh nämp
nadis han synom näpne. han kom
oc sattis / tha togh boodz x aff
them äldsta i stadhenom oc sagde
til them. Sitthin oc här / tha the
sigh satto. talade han til hono
som närmare war skyller oc sag
de swa Noemi som nw är atir ko
men wil sälia then delin som eh
melech tilhörde i akrenom huilkit
iak tik kungör oc sigher i tessa dan
demanna närwaru / wil thu han
köpa som näst är komme tha sigh
thz här nw / vilt thu oc ey tha
sigh oc thz at iak maa wetha
hwat iak gör / han swarade swa
Iak wil köpa akren. tha sagdhe
boodz tha thu köper akren aff
qwinnone / skal thu oc tagha tik
til ächta ruth aff moabitiske
landh. som war dödha mantzsins
hustru at thu maghe vpwäk
kia thins dödha frändas napn
i slächtene / han swaradhe. Thu
vätthin widhirsigher iak oc vn
ner tik han at brwka / Aldre
thz om ytthermera talande. Nw
war tha gammal sidher i isra
lan frändir at tha naghor vil
de andro vnna sin rätth äller
affdoell pa thz at stadught skul
le bliffwa thin i mällan / drogh
then ene aff sigh skoon oc fik
them andra. Tha sagdhe boodz
til sin frändha dragh aff thin
skoo huilkit han oc genstan
giorde. Tha sagdhe boodz til
the närstadda i ärin thz til
withne i dagh. at mik tilhöra

æn ther elymelech atte Oc ma
lon oc chelyon hulkit mik sal
dha Noemi/ oc ther til taghir
iak ruth som malon haffde
mik til hustru/ at iak skuli
vpwækkia dødha frændans
napn i slæktena at hans napn
ey før glømes i blandh hans
folk/ ther til æren i withne/ tha
swarado alle nærstadde wi
æro withne til thetta gerninge
gudh gøre the qwinona som
inw ingangar i thit hws swa so
rachel Oc liam hulke vpbyg
dho israels hws/ at hon ma
ghe wara dygdhama æpther
syn i effratha oc haffwa hedher
lighet napn i bethleem/ wardhe
oc thit hws swa som phares
hws hulkin tharam fødhe
jude/ at tik wardhe glædhi aff
the frukteue som hææn gudh
tik giffwir aff the qwinno tha
annamadhe booz ruth sigh
til hustru Oc war mz hæne
hulke gudh gaff nadh at hon
afflahe oc fødde son Tha sag
de qwinonar til noemi wælsig
nadher wari hææn gudh som
ey wilde lidha at æffinighu
skullo bresta i thino folke/ at
thæs napn skulle næmnas i
israel Oc at thu maghe haff
wa then som hugswalar thin
na siæl oc vppehaldhir thin
alderdom/ for thy aff thyne
sona qwinna ær tik than fød
der som tik skal elska Oc han
wardhir tik bætre æn thu

haffdhe vij sønir Noemi togh wæth
piltin/ oc lagdhe i sith skøt Oc
war hon badhe før fosterska oc
modhir Alla grannkononar glad
dos mz hæne som saagho oc sag
do swa. Nw føddes noemi son/ oc
napdo hans napn obedh Thene
ær ysai fadhir oc dauidz prophetans fa
dhir fadhir Thesse æru fødde aff pha
res. phares fødde esron Esron fød
de Aram/ aram fødde Amminadab
Amminadab fødhe nason Nason
fødde salmon Salmon fødde booz
booz fødhe obed/ obed fødhe
ysai. ysai fødde dauidh Amen
Swa vpfyltis oc gudz ordh i thessa
fatighe qwinnone Ruth/ hwar en
som sigh skælffwo ødhmiukar han
wardhir vphøgdhir aff gudhi før
thy a ødhmiwkt wart hon wær
dugh til føghias then hælgha fadre
nom booz Oc aff hono afflaa obedh
hulke nw oc ewærdelika næpnas
Oc scriffue æru mz thamar oc ruth
i wars herra ihesu christi hælgasta slækte

Thr liktas twa bøker Machabeorum
Judit hester 2 Ruth. wttydha i
war modhir maal aff gudhelikom
broder/ Brodher Jons budha
Anno domini mcdlxxxiiij Thu alzmek
togaste gudh … the skælene amen

Rubrica. Prologus jeronimi In
libros machabeorum

Eene deuote salutacie tot al desen heleghen gheslachte ons heeren Jhu xpi.

A Ve benignissime Jhu Aue marria gracia plena dñs tecũ benedicta tu in mulierib9 et benedictus fructus ventris tui Jhũs xp̃s. Et benedicti sint honestissimi parentes tui Joachim et Anna omnisq3 parentela et cognatio tua sancta. Amen

¶ Naer tbescriuen van S. luuc.

Dese rancke spruitende ute dauid deur Natan tot in leuy heft in dhende S. Joachim vadere van onser vrauwen ghebroren uter stad van nazareth deur theleghe priesterlic gheslachte. Eñ datter meer es dã S. luuc bescrijft dats volghende Johãnem damascenum li. 4. ca. 6. Et micol de lyra super Matheum.

¶ Naer tbescriuen van S. Matheus.

Dese rancke rijsende ute dauid deur salomon tot in Joseph heest in dhende S. Anna modere vã onser vrauwen gheboren uter stad van bethleẽ deur thedele conincklike gheslachte. En datter meer es dã sente matheus bescrijft dats volghende Nicholaum de lyra super matheũ ca. primo. Et casarinũ tpm.

Oracie tot desen heleghen gheslachte.

H y sunt viri misericordie quorũ pietates nõ defuerũt sed cum semine eorũ perseuerant bona hereditas sancta nepotum eorum. Laudemus viros gloriosos in generatiõe sua multam enim gloriam fecit illis dominus sua magnificentia. Versus. Nimis honorati sunt amici tui deus. R. Nimis confortatus est principatus eorũ. Oremus.

D Eus qui nos per beatos consanguineos tuos ad agnitionem tui nominis venire tribuisti: Da nobis eorum gloriam sempiternam et proficiendo celebrare et celebrando proficere. Per dominum nostrũ Jhesum x

A I

artaxerse konunge walduger skæklia
re. han bedhis aff konunghe waldh oc
hiælp at fara til iherusalem oc byggia vp
ater [illegible] iherusalem mur. Artexerses gaff nee
mie vij aara hem leff oc alt konunge
ingeld iffuir iudheland til at byggia
mz muren. Neemias kom mz digher
hærskap til iherusalem oc bygde up murin
allan oc stadhin innan syu aar. Æpter
artaxersen war konunger xerses twa
manadha. æpter han sogdianus vij
manada Æptir han darius nothus
æptir han artexerses som andro nap
ne heet asuerus. Innan hans tima
hester regina oc mardocheus Æpter
asuerum war konunger artaxerses.
oc æpter han arsamus Æpter arsam
in darius Thænne same darius han strid
de widh alexandrum greklandz ko
nungh. oc tappadhe siger oc rike oc
wordho sidhan greca wallogher iffuir
w möter hær historia riken
machabeorum som fulkomplica
sar aff iudom æptir alexandri ko
nunge dagha. oc annor historia
æpter hænne som wi [illegible] sar aff the
fran machabeis oc til war herra fod
dis. oc æru the hystorie badha skriff
wada oc for thy magho wi ther mz
ænda at idhar eghnado iherusalem fran
zorobabels daghom oc til æpter wars
herra pynor Aff zorobabel kom abiud
Aff abiud elyachim. aff elyachim azor aff
azor sadoch. aff sadoch achim. aff achim
eliud. aff eliud eleazar. aff heleazar
mathan. aff mathan iacob. aff iacob
iosep. Joseph war wara fru syslunge
oc frændi. thy at moysi lagh for
budhu hwario manne at giptas vtan

som hwar maa at proffua thæn at
gömer. aat enga slæktir ræknas i
the hælgo scrifft aff quinno wægna
oc for thy ræknas ey wara fru slækt
til hænna sialffua vtan til ioseph.
Hwa war syslunga oc frændeman aff var
fru frændi. oc aff hænna modher ther
ær fulkomplika aff sagt annarstadz.
Thæn tima hon födhe gudz son ba
de modher oc mö. tha byriadhis
siætte waroldinna aldir. oc waro
tha lidhin fran them daghi adam
skapadis fem tusanda oc hundrada
xc. oc ix aar. Ther aff tydha thesse
latinus versir tesse Milia sunt quin
que centum nonaginta noveque. Annos
ad xpm si numerare velis.

Machabeorꝫ libri duo
pnotant pha 2ᵉ
Btus ieronimus Saghir
thenna forordh före the
böker som kallas Ma
chabeorꝫ Swa sighiandis. Machabeorꝫ
böker The wttydha oc kungöra twægghia
handa stridh æller örlögh mællan hee
breeska höffdingia. som waro under
oc psarū hedningha Oc the örlögh som
the hullo wppa iudhana högtidhis da
gha som kallas. sabatorꝫ The ærligha
stridher oc sighra som machabeus thæn
ædle Iudhana hærtoghe oc höffdinge
hult oc åffdhe. aff hwilkens nampne haff
wa oc tesse böker nampnet fangit. tæs
sen sama hystoria haller oc theris v
brödher ærlika liffwerne som kallas
Machabey hwilka vndher Antiocho ko
nungh för theris hælga lagh. toldo gry
mma pynor. hwilka theras milda mo
dher tha hon sagh them omildelika
slaktas oc pinas. hon ey en twar fælte
wtan thöm alla gladhlika til pyno oc dödhe

Et factū est postq̄m pcussit tröste
alexander etc. Thz hænde ath
æptir thz at alexander phi
lippi son. konungher aff macedonia. hwil
kin som war förste konungher j grecia
wtgangandes aff landeno cethim. ha
dhe slogh oc offwirwan. thæn mæktogha
herran darium konung owir persarꝫ
oc medorꝫ rike. wpreste han otalighe
örlugh oc offwir wan alt thz förelko
Vndher slogh alla konunga oc theras ri
ke. oc sigh vndher bögde. all stark oc
mæktogh land oc stædher in til warl
dhena ænda. oc sik otalighit roof oc
skötlunga godz aff allo folke Swa at

enghin thæn som tordhe tala æller j
naghre matto. honom mote sæghia han
samansankade otalika makt oc almoga
offwir alla matto. swa at paa hans
hær oc stridz man war enkte tall Aff
hwilko hans hiærta sigh vphögde thy
at alle hina oc förste giffwo sigh vndir
hans wald. giordho honom skat oc thæ
nist Naghot ther æpter wart han far
lama oc kranker oc vndherstodh at han
skulle döö. oc aff wærldene lidha han
kallade saman alla sina friborna mæn.
oc vnga swena som mz honom vpfostra
dhe waro aff hans barndom. oc skipte the
j mællan all sin rike mz æn liffwandis
han regeradhe j xij aar oc bleff swa dö
dher. hans thiænara fingho wald och
hærradome hwar j sino rike æpter honom
oc satto paa sik keysarliga krono Oc
theras söner æpter them j langha tima
aff hwilkom om sidhe wtgik oc wæxte
mykit ont owir all theras rike Enkan
nelica the syndogha rotin wtgik aff
them som war antiochus kalladher
illustris, som ær from bir oc ædh
el I hans dagha wtgingo naghre vran
ge mæn aff israels sonom oc lokkadho mz
sik mangha andra mz tolkom fulskom ra
dhom. oc swekfullom ordom swa sæghiandis
gangom oc sæthiom fridh oc sæmio mz hed
ningom som alla wæghna boo oss kring
om. for thy at fran the dagha wi fran
them gingo. haffwir os ont til komet
oc ökatz daghom mera. oc syntis thz
tu radhit got wara j mangha mana
ahyn. swa at the gingo til handa
them hedniska konungenom antiocho
hwilken them alla drogh til hedni
gana osidher oc diæffwlska willo. swa

at the vndhærens owirgaffwo alla
hælgha sidhir oc gudz lagh. Oc tøsta
mot nidhirslogho oc gaffuo sik til
hedningom, fullelica j allas theras
wilhet oc ondzsko. oc blygelikit
ſyndelikit liffwarne. Æn anthio
ci konungx rike oc hadome the
altidh ökadis, siva at han iæwæl
böriade harras oc regera owir
egypto rike mz the rike han til
förende haffde. han drogh in j e
gyptu mz otalikom har oc almoga
badhe til landz mz waghnom elepha
tom oc ridhandom. siva oc til siös
mz otalighom skipom Oc satte striagx
vp örligh oc stridh. mote ptolome
ii egipti konungh. hwilkin ey tho
landis hans owinelighha makt flyd
de vndan mz thz fösta. oc mykin al
moghe bleff slaghin Anthiocus owirwan
alla huffwodh stadhir j egypto oc skööff
ladhe alla theras haffwor oc otalika
ægodhor. aff hwilko hans hiarta siva op
högdis At han iamwæl sigh tædhan
wande. at stridha moot israel söner.
Oc foor in til iherusalem mz offmykle makt
oc bulle. han in gik j gudz mönstir mz
störste högfærdh. nidhir slogh gyllene
altarin oc gyllene lyustaka. oc gylle
ne bordhit Oc owir huffwodh allan
konstelighin skrudh som dauidh oc sa
lomon haffdho lefft j mynster. aff gul
silffwir oc alzskons malm oc kostelica
haffwor oc lekamena prydilse Jamwæl
otalighha rikedoma j gul oc alla handa
mynte skinnade han alt saman oc bort
fördhe mz sigh in til sin eghin rike.
wtan thy iæmerlighha skadha han

giordhe paa folket alt om kulslaandis oc
enghom sparandis för syna owirmatto
högfærdh för hwilkin rædhugha oc iam
merligha dröffuilse. war störste gratir
oc wenghha owir alt israels folk. Thwæt thz
hæzt war statt siva at almoghans senio
res hoffdingha oc forman klærka oc lek
man. alz stingx sik owir gaffwo för största
sorgh oc dröffwilsom. Æn vnge men oc
klena iomfrur för smækto oc bortthrana
do mz allo. all fæghirand om wændis fran
fæghirom quinnom. brudhgomma oc fæstesiwe
na siungho vengx visor Oc the som
saatho j bruda sængom græto oc suk
kado. all iordhen ömkade sik owir syna
inbyggiara oc aller israels almoge j för
dis blygdh oc wanhedhir aller skamdan
Thwem aarom forlidhnom sande konun
gen sksit sin foghata æptir skattin aff
alla iudzska stadhir. hwilkin oc kom til
iherusalem mz store makt oc følghe. han ta
lade til them fridelikin ordh aff falsko
hiarta. hwilko the oc flatzlika trodho
allom trösta oppa hans falsko fredh. rusa
de han bradhelica owir alla stadhin slogh
mesta delin aff folkeno. skööffladhe alla
theras haffwor Oc j thz sitzsta j tænde
han stadhen oc vpbrænde. nidhirslogh
stadzsens hws oc alla muria. fanghade
alt quinfolk oc theris barn oc bortför
de mz theras fææ oc boskap Æn da
widz stodh som war mons syon. vpbygdo
the oc kringdo stotto mz starkom mwr oc
stadughom thornom. oc aff gørandis sik
wærn oc obrytelicha skærma. thz in
sæthandis syndogha hedhningha oc onnil
la man. hwilka thz oc rotadhos oc stad
fæstos haffwandes ympnet alla han

da wapn til wario oc stadzsens roff oc
sköffling til spisingh oc födho · oc thy wor
dho the stadhens til största nidherslagh oc
fördarff · swa oc allom iudhom The nidherslo
gho altara · utgiuthu menlösan blodh
iamwel j templet · nidherslogo alla hög
tidher oc alzskons offer oc gudz dyrkan
in til thess at alle the aff in födhom iudhom
j gen waro flyddo vndan Ey gitandis
æller förmagandis lidha tolken gudz
wanhedhir · oc theras förfædhers lagha
fördarff oc nidherslagh Oc swa wart ie
rusalem fræmonda hedhninga hws oc he
man thy at mönstrens æller kirkionnas
eghne men oc eghin barn örwgaffwo ho
na · all hænnes halaghet oc högtidher
nidherslogho oc nidherlagdos · oc alla hög
tides oc gladhis dagha omwændos j sorg
oc sökkian Theras sabata som waro hælga
oc hwilones dagha · omwændos j örlögh
oc ærffwodhe oc all theris æro ful j al
enkte · at j alt isrl' wart swa stor skam oc
sörgheliken wanhedher som ther til förene
war stor æro oc hughnelika högtidher hul
kit alt ummwændis j graat · sorgh oc dröf
wilse Tha skreff konungh antiochus
vppenbarlica til allan sin almoghan oc vn
dirdana · at the alle skullo eet folk wa
ra j sidhom oc liffwærne til hwilket budh
ey ens hedhninga redhobone waro · vtan
iamwel otaligha mange aff isrls som
lydho konungenom owir gaffwo gudz lag
oc hans hælgha högtidis dagh sabotum
oc offrado therin offer aff gudhom oc
diæfflom Tha sændhe konungen fram
dehis sin budh oc breff intil ihrlm oc
allom judhiska stadhsom at alle skullo
fölgha oc sigh tilfögha hedhninganna

laghom oc sidhom · oc förbödh allom nakot offer
at offra æller sabatum oc nagher andra
högtidher halda j mönstrinu som war tem
plum · vtan all thæs altara oc halaghetz
dyrkan nidherslaa · oc j theris rwm atir
byggia hedhninga altara oc thera mön
ster · theris affgudha · ther vppa oc före
thin · offra swina köt oc all annor oren
dyur som förbudhen waro j gudz laghom
han förbödh them lata vmskæra the
ris barn · oc bödh all gudz lagh nidher
slaa oc j glömsko læggia Oc bödh the
smitta sik j alla hedhninga orenlighet
oc skæmelikom osidhom · oc hwan en som
ey wille lydha oc vndhergaa konunx
sens budh oc wilia · bödh han genstan
drapa vndir lydhno J thesse förskriffne
matto skreff konungen owir all sin rike
oc satte ther til besynnerligha foghata oc
tyrannos hwilke them skulle fulfölgha · oc
twingha judha j allom theris stadhom
at offra affgudhom · til hwilket otalike
mange waro redhobone · swa vndher
gens for sina gudz lagh oc alla hælgha
sidhuænia · oc sidhan waro the ware för
driffna oc wt ætta kethe judha som
sik ey wille wndirgiffwas hedhningom
Swa at the matto fly j öken oc wtmar
ker oc boo mz willom dyurom Ther æp
ther leth konungh anthiocus sætia j mön
stridh · paa gudz altara oc alla fwlasta
affgudh som kalladis abhominandum
ydolum desolacionis · at alle skullo thz dyr
ka oc ther mz gudz lagh oc dyrkan nidher
læggia · oc vndhergens förglöma swa
oc j alla stadher owir all judha landh ·
læt han vpresa oc byggia aff gudha
altara för all marknelighx hws oc paa

alla

alla guthor at alle skullo til thū offra
rökilse oc annat offer som hedhinga ple
gha, alla böker som gudz lagh waro j
skriffwē lät han sundher slita oc vpbræ
na. Oc naer hwem hälzst tolka böker
funnos, skullo dræpas wtan hindher.
Thätta armodh oc förtreet giordis isrls
folke, at eeth sin j hwan maanadh war
wandzsakan j hwan stadh oc alle wth
driffwos som ey willo lydho oudha bu
dhi. Oc twa resor j hwan manadh skul
lo alle offra aff gudhom oc diæfflō the
som qwarre j staedhe bliffwo. alle
judzska qwinor som funnos at kring
om skara theris söner lät konunge
genstan drapa. swa oc thū som bar
nen kringō skaaro oc barnē liffwā
dis hangia om halsen kringō ther
hws. oc för theris porta. J thässom
dröffwilsom funnos æn tha manghe
gudz wener aff isrls folke som stade
lica mz sik inbyrdis stadgadho. ath
the ey wildo oc ey skuldo ætha nakot
orent æller förbudit j theris lagho
oc thy vtwaldo the hælder ærlighan
dödh. æn sik besmitta mz olaghlikom
oc orenō mat oc födho. oc för thy at
the ey wildo owirgiffwa oc gaa mote
gudz oc sinō fädhernis laghom. wordo
the alle mz grymasto dödh oc pyno
wtöddha. swa at största iæmbir oc
ömka war owir allan isrls almogha I.I
In diebus illis. Surrexit mathatias et c.
J them daghom vpstodh oc bemannade
sik mathathias iohanis son. som war
son Symeonis. Thēne matathias war
prester j iudaska lagho. föddher j ihrlm
j bland andra rymdhe han aff sinō

stadh ihrlm j förscriffnō dröffwilsō hā
önkeligha bodde oc sik födde paa barghit
madhī. han haffdhe fæm sönir. Thū förste
iohan som oc kallades gaddis. thū an
dre symeon æller oc thasi. Thū tridhe
heet judas som kalladis machabeus
thū fiærdhe elyazarus ællr abaron thū
fæmpte ionathan som kalladis affhus
Thässe sagho thz mykla oudha som off
wir gik almoghan aff juda oc isrl oc
all theris land. oc gudz lagha fördærff
oc hans wanhedher oc aff gudha dyr
kan. Tha sagde godhe fadhrē mathathi
as wee mik at iak nakot sin vor g[illegible]
föddher war. at see mit folka dho o[illegible]
fördærff oc mordher slagh. hælgha
stadz sens ihrlm all hans hälaghet ær
komē j fiændha händher oc hans hälgha
mönstir allō til gaab j hædilse. Alle hā
nes ærlighe skrudhe æru sköfflade oc aff
lande bortförde hēnes seniorer the ærliz
te oc ærlikaste mæ æru swa som ugörth
slaktade paa gathō hēnes vnghe oc fro
me iomkara fullo swa som aff oc ægho
löse. hulke nw æru the hedhinga som
æru hra wordhne offwir hēnes arff oc
rike oc sköfflaadh haffwa all hānes godz
oc konsteligha haaffuor. All hānes fæg
rindh ær bort taghin. hon som war
fordhom allers friw oc förstina ær nw
wordhē allers tæmsta qwinna. Seen
I. kære wener all war hälaghet. all war
fægrindh oc all waar clara ædelighet
ær oss frantaghin för thy at hedhinga
haffwa nw alt wart faghra besmit
tadh oc ödelagt. hwat nytta ær tha
har æptir j waaro liffwe. Oc j thy
splect matathias oc sönder reff sin

kladher. Oc hans söner mz honō. oc j for
de sigh alle tiltans haar kladhir oc giordo
storan graat oc vengha / tha komo jam
wel konungxsens sændebudh thit til thē
som flyt haffdho paa bærgen j stadhen
madin. At the skullo thim twingha oc
nödgha til at offra affgudhō. oc brænna
thim rökilse / oc vnder eens gaa oc giffwa
sigh fran gudz laghō. til hulkit manghe
waro lydughe aff isr'ls folke oc tilföghdo
sigh hedninghō. æn matathias oc hans
söner the stodho stadughe j tronē. Tha
sagde konungxsins sændebudh til mata
thiam. thu æst thin ypparste oc ærlicaste
höffdinge j thenna stadhen / oc wal starkta
aff ... mz brödhir oc söner. gak thy
tw fram först fram oc stadfæst konung
sens ... budh. oc thz fulcōpna som alle
andre haffwa giort aff iudha oc thē som
atirbliffwo j ihrlm. oc bliffwē j thu oc
thine söner fræmst j konungxsens wen
skap oc hyllest. oc wardhē vphögde oc
ærligha begaffwade mz gul. silffwir oc alz
skons haffwor. Tha swarade matathias
mz höghe röst oc sagde. nw om æn allir
almoghin wil lydhande wardha konunge
nō antiocho oc bort gaa aff therās fædh
nis laghō oc tilföghia sik hedningō. iak
oc mine brödhir oc söner skulō oc wiliō
bliffwa widh waar förfædhrās lagh oc go
dhō gamblō sidhō. miskundsamber wari
os gudh. Ey ær oss nyttoght ællir bekæme
likit owir giffwa gudz lagh oc hās ræt
wiso. ey wiliō wi höra ællir lydha tæssē
konungsens budh ællir ordhō. oc ey offra
affgudhō gangandis aff warō rætta wæ
ghom. J thy han lyctadhe tala tæssin
ordh gik fram een aff iudhomē j allas
asyn at offra oppa affgudha altarin
som konungen haffdhe latidh byggia
thir j staden madhin. matathias thz
tu seandis sörgde hā storligha swa at
aller hans kropp gaffs widhir oc dar
rade. oc hās hughir vprestis j gudz
lagha styrk oc wærian. Sprangh hā
til oc sloo thim iudhan j hæl paa altarit
thir han offradhe. swa oc thī man ko
nungen haffdhe thit sænt til at twinga
iudhana at the skullo offra affgudhō
slogh oc j hæll i sama rwme / oc nidhir
bröt affgudha altarē. stördhandis gudz
lagh swa som phinees giordhe zambri
salomonis son. J thy ropadhe mata
thias mz höghe röst owir allā stadhē
oc sagde. hwar een som haffwir kær
lech til gudz lagh oc hælgha fædhirna
testament gange wt æptir mik. Oc
swa rymdhe han oc hans söner paa
bærgin owirgiffwandis alt thz the haff
dho oc ottho j stadhin. thogh komo man
ge til honō aff staden sökiandis aff thē
lagha dom oc gudz rættwiso swa nw som
förra. The bliffwo alt stadughit paa bær
ghē mz theris hustrū oc barnō oc the
ris booskap. Thetta hær wart swarligha
kungiort konungxsins tiænarō som waro j
ihrlm. at somlike aff madin haffdo för
smaat konungxsens budh oc wilia. oc
flyt oppa barghē oc j ödhismarker oc at
mange andre waro som daghelica flyd
do til them at öka theris tall makt oc
wærnan. Sarlica reddhe sigh konungx
sens hær oc hærskap mothe thim. oc
wissadhe thim ena standandhe stridh
paa theris högtidis dagh som war sa
batū. oc sagde til thim hwat ey stridē
j ey nw mot konungxsens budh gange
fram oc görin æptir hans wilia. at

Macc. I. 3: 15.

budh oc wilia. han tilredde sigh mz starka
omilda manna styrk oc myklo tali at hæmp
nas owir isræls söner oc drogh mz sin hær
jntil betereon. Æn judas drogh mot them
mz litle makt oc folke. tha hans mæn sa
go theris owinelighan stridh mot sik koma.
Saghdho the til judam. huru kunnom wi
swa faa mæn stridha moot swa starkom
oc myklom almogha oc hælzst medhan wi
ærom swa wt trötte aff langom wægh oc æn
fastande j dagh oc försmæktade. Tha sag
de judas. lættelikit oc möghelikit ær man
gha mæn owir wina mz faam mannom. oc ey
ær aat skilnadher före alzsmaktogham gudh
at frælsa sith folk. hwat hælder mz faam
ællir manghom. för thy. ey staar ørlighsins
sigher j stridharanna mykelighet. wtan all
magt oc styrkir ær owan aff hymerike.
Hee the koma til oss j store högfærdh tröst
tandis paa thera stora makt oc myklo fol
ke. oc wilia förderffwa os oc wara hustrur
oc barn. oc skøffla alt wart som wi aaghom
Æn wi gangom mote them j hærans gudz kraft
oc tröst. stridandis mot them före allers
waara siæla oc waar förfadhers laghom
oc hæren gudh skal them nidherslaa j allers
wars aasyn. oc thy rædhens them enkte
Oc j thy han thætta talade. rusadhe han
firlöst paa hedhningana oc nidherslogh höff
dingthen sereon. oc mæstadelin aff hans
folke oc fulfölgdhe them atirwaro alt
fran betheron oc intil slatmarkena.
Ther fiöl aff hedhningomen viij^c man the
andre flyddo j landit philistim. aff tæsso
stridhom oc sigher ökadis judas oc hans
brödhers frægdh oc æro. swa at rædduge
oc fasan gik aff them j blandh alla them
som kringh om them boddho. huilkit oc
kom jn för konungen. thy at alle haffdo
nogh sighia oc tala. om judas ærligha
nampn oc æro oc för the stridher oc ørligh
han swa manligha öffdhe. Tha konungh
antiocus thætta hördhe wredhgadis han j

837

sine ilsko. oc wt sændhe sin budh oc læth
sampna alla the makt han sanka kunde
offwir all sin rike. han vplæt sin fatabur
oc rikligha begaffwade alla til eens aars
kost oc förtæringh. oc bödh alla redobona
wara æffther allan sin wilia. Nw fan konun
gen at swa myklom almogha brast gull oc
pæningha til förtæringh j hans fatabur. Oc
skatten aff hans undherdanom war mykit mins
kadher förlangsampt ørligh oc almogans för
dærff oc mitzskilse. rædhandis at hans stadh
oc æra skulle nidherskas om honom hænde gul
pæningha oc förtæringh at brista. huilkit swa
riker oc maktogher haffdhe ther til warit.
Oc thy grep han til raadz at fara wp j per
sidam at vpbæra skat oc haaffwor gull oc
silffwr otalikit aff thæs landz ændhom oc
rikom. han foor aff stadh oc atirleffde j sinom
stadh liseam. en ærlighe man aff konunge
lica slækte antwardandis honom alla konunge
lika magt oc ærinde oc sin son. at han skulle
honom wpfödha oc fostra ther til han atirkome
han antwardadhe honom alla hælfftena aff
sinom hær Camelos oc elephantos oc bödh
honom vpfara j thz landzskapit judhom oc
til iherusalem. at nidherslaa alla isræls makt oc
vt skrapa theris aminne aff iordhinne. Oc
insætia j theris rum hedhninga owir al
la riken. oc them j mællan iamlighha by
ta alla iordhena. konungen drogh aff stadh
mz halffwom sin hær offwir stora flodhena
eufraten. oc konungen foor offwir östra
riken sins hærradöms Æn liseas wtwaldhe
ptholomeum nichanorem oc gorgiam mak
toghe mæn oc the fræmsta j konungxsens
radhe. oc sænde mz them xl tusanda foot
gangara. oc vij tusandh ridhande jn til
judam at ther landit undhir ens förderff
wa æptir konungxsens budh oc ordhom
Thue otalighha mange hedhninga drogho
fram moot ierusalem mz alle theris makt
oc stadhdo sin hær widh amaum vppa slæt
ta markena. tha rike köpman aff alla

838

strydher hördho theras fraegd oc tilqwædo
toko thz sik otalikit mykit gull oc silff
wir oc tiænara oc giffwo sik in til the
ther vppa/ at the skullo fua köpa isrls sö
ner sigh til træla, til thetta talet aff hed
nigom kom æn ānat slækt aff siria oc
andrō hedhniga landō. Tha judas oc
hans brödher saagho thēna tilkomāde
wadha oc hördho at hedningana drogo
fast, oc nalkadhos theras bygningh,
thē vndereens fördarffwa æptir konunge
sens budhi/ sagde hwar thera til ānan,
vplyptō gudz vtwall j waro folke oc stri
dom för waan almogha oc waarð hælgilsð
j the sāma waaro alla redhobone til at
stridha æn til förende, tiggia oc bedas
gudz nadh oc miskund, thy at enghe juda
byggdo ællir boddho/ tha j ihrlm, all the
ris hælgilse war nidher slagen all gladi
oc högtidis saungher oc lekara anbudh
aff lagdh Eusampne hedninga huldho
ihrlm oc belagdan haffdo, dawidz staæm
oc toru paa bærghit syon Judha hæren
sāpnade sigh j masphat, ey langt fran
ihrlm för thy at ther war stadher oc rwm
til at bidhia, oc blidka gudh j nödhom
Ther fastadho the allan thæn daghen
togho vppa sigh haar kladher, ströyadho
sigh mz asko owir theris huffwodh oc
splitto söndher theris kladher som sidher
war mz judhomē j alla nödher. The wt
widdho theras böker ther gudz lagh jn
nan stodho, oc frambaro allan p̄stena
skrudh oc hælgha kladebonadh, oc off
rado alt laghlikit offer oc skikkado na
zareos/ oc leuitas, ther æru clærke the
tīl lagho aldher waaro köpne, oc alle ro
pado mz ēne röst up j hymelle/ oc sagdo
hwat skulō wi göra aff thessom klærkō
ællr hwart skulō wi thē lætha ællir ledha
See kære hærre gudh thit hælgha mönster
oc all thin hælgilse æru nidher troden oc
besmittadh, Thine clærka æru giordhe
til graat oc nidhrilse, oc see nw huru
hedhninga æru hær sampnada/ at the sku
lu oss alla vndher ens fördriffwa Thu
söte hærre gudh, weth hwat the tænkia off
wir oss, huru kunnom wi staa mot theris
stora makt/ wtan thu hærra gudh wardher
waar hiælpare, oc ropado mz store röst
j sinō ludhō Ther æpther skikkade juda
alla handa höffwidzmæn owir almoghan
tribunos centuriones p̄ethacontarches,
et decuriones. Thæn offwir xxx mæn thu
ow̄ c, thu offwir l, oc thu owir x, man
oc sagde judas frandelis Alle the som
haffwa hws ællir bygningh för hændher, æl
lir haffwa fæst sigh hustrwr, ællir the som
planta wingardha, swa oc the som æru dō
dugadhe ællir radde aff sik Lasse alle gan
ge ather heem til sin, som skriffwat staar j
laghinu Ther flytthiado the oc rördho sy
na bostadha, oc satto sin spedz öster aff
amawm, tha sagde judas kære söner
oc brödher giorden nw idher oc warē star
ke oc morghō bittidha warē alle redha
bone at stridha mote the hedningha som
haffua sigh sampnat, war hælgilse, oc
os fördarffwa för thy ær oss ærlikare
dödh oc falla j stridh oc ørlegh, æn se warð
almoghas armodh oc hælgha nāna swa
som gudz wili ær j hymerike, swa warde j allō ærindom Capitulū q̄rtū

Et assumpsit gorgias quinq̄ milia viror
Tha vtwalde gorgias, hedningāna
höffwidzmā v^m man til foot, oc m,
vtwalda wæpnara til hæst, oc rördho
om nattatidh thera boostadh oc wildo

Macc. I. 4:1.

Macc. I: 4: 47

alla handa kar oc mönsthir · sens clenodi
a oc infördho hwstakana oc altare thir
höxste pistin plaghadhe offra vppa · som
kalladis altara incensorum · oc bordhit
thir offer brödhe pa laghdos · Rökilse
skikkado the vppa altarin oc vptändho
the lampor som brinno om altare · at the
skullo skina oc lysa i templet The laghdo
brödhit pa bordeet oc vphangdo velam
na kirkiona tiæl oc fulkompnado alla sina
gærningha oc skrudh i templet / aptir laghe
oc offradho sidhan theris offer först paa
altare holocaustorum thz som brænnas skul
le paa nyia altarin · hwilke the vprest
haffdho Vppa sama dagh oc aars tima
som hedhningana haffdho besmittat skab
la altarin vppinande oc wigdhe the
thin nyia · oc mz alla handa lekara an
budh orghom ludhom basunom harpom fidh
lom skalmeyom / oc krokharpom skötto
siwngho oc discanteradho · æn alle lekmæn
oc almoghen laghdo ad veniam · paa jorde
na paa sin ansikte loffwado oc wælsigh
nado gudh som thom halp oc frælste · al
tarins höghtidh tha han wigdis hullo
the viij dagha innan hwilko alt iæmpt
brændz paa honom hedherlikit oc laghlikit
offer mz största frögdh almoghans oc höghe
ta gudz loffwi · kirkiona gaffla thir al
moghen skulle inghaa orneradho the oc
pryddo mz kronom aff gulle oc gul spi
rom i skiolla likwilsom · wigdho kirkio
na dörr oc portha Oc pastofforia pistin
na hws oc heman oc bewaradho alt
mz starkom dwrom oc lasom · alt thzta
giordis i almoghans största frögdh och

845

gladhi oc gudz loffwi som the frælste
haffde aff hedhningana skab oc hadilse
Tha stadhgadhe judhas · hans brödhir
oc aller israels almoghe / at altarins vighe
le oc höghtidis da[illegible] thir skulle högh
tidhena hallas [illegible] paa sama dagh
oc thima viij [illegible] dagha om kring
til ewigh tidh [illegible] / them tima atir
bygdho oc [illegible] the monte syon alt
om kringh · mz starkom mwr oc höghom
thornom At ey skullo hedhninga nakot
sin thir aptir thz siwa nidherfla oc för
dærffwa som the giort haffdho · the
satto thir starka mæn oc wækuara so
thz skulle beskærma oc bewara alla
wæghna mothe hedhningana Explicit
Et factum est ut audierunt Capitulum
gentes 5m Tha hedhningane thir
hördho at gudz mönsthir oc altari mz
alle theris til hörnigh waro wpbyght
som til förene · wredhgades tha stor
lika oc stadhgadho sin i mællan at vtd
ens fördriffwa oc fördærffwa alla iacobs
slækt · thz war israels söner alla the i
bland mz thom bodde · hwilka the ordra
pa oc slogho a hwar the fingos · Judas
thzta hörandis owirstridde oc owir
wan först esau söner oc barn i Idu
mea oc flere landom thir om kringh so
för hindrado israels söner / slogho them
oc owir wnno i store magt hwar hæl
the fingos · han anttis oc theris ordz
sko som kallados filii bean / hwilke allo
ledis waro israels sonom til nidherfall / oc
thom fördriffwa i allom theris wæghom
han thok til wara bequæman tima

846

214

oc bestallado thým oc bekrafte thē alla j
theris skarmō warnō oc thornō / tande
j elden oc vpbrende thz ena onda mz thy
andro · han drogh tadhan oc eth ānat sel
skap som kallados ... ti ... filii āmon · oc fan
thr mykla almoga ... nat ... sāpnadha oc stora
makt mz allo · timo ... udō · theus war theris
höffdinge · Judas ... thē ... hiolt mz them
manga stridhr offw ... wan thā alla
oc stora stadhē azer / slogh j hæll alt thz
före kō skøfflade alla theras haaffwor oc
mz sik fördhe til judeam ¶ Tha sāpnade
sigh alle hedhnigia som boddo j galaadh
moot isrls söner som j blandh thē wa
ro · oc willo thym owir eus för driffwa
¶ Tha flyddo alle til tryggha stadh ·
dethemā oc sandhe sin breff oc budh
til judā / oc hans brödhr swa lidhadis ·
Alle hedhnigia kringhō os boande æ
ru sampnade til at os fördarffwa · oc
redha sik til at kōma bekrafta at be
stalla the værnir oc stadhr til huilkō
wi flyt haffwō · oc thimoteus ær theris
höffdhinge / hwar före skynda tik oc kō
at frælsa os fran theris handō · för ty
at mykin almoghe ær för os slagen
oc fördarffwadhr / oc alle ware brödhr
tæslubis som boddho kring om tubin
Theris hustrur oc barn haffua the
fongha · oc skøfflat alla theris haaff
wor · mæneng bliffwo slaghne thusan
da mæn · oc om ¶ Se en laasos thæssin
breff oc kōmo andrō sandabudh aff
galilea mz splitnō klædhō förandis
sama tidhende · at hedhnigia waaro
kōpne aff tholomayda · tyro oc sydo
ne ¶ Oc haffdho vplyst alt galilea land

wiliandis vndhrens thz fördarff
wa ¶ Tha judhas oc allir almoghe
thzta hörde sāpnade sik all theris
makt · at betænkia j huat matto the
kūno vnsætia sina brödhr sō j dröff
wilsō waro · oc belagde aff hednigō
Tha sagde judas symoni sinō brodr
vtwæl tik froma mæn oc fara · til ga
lileam at frælsa thina brödhr · æn
iak oc min brodhr Jonatas wi farō
til galadithim · han aterleffdhe jose
phū zacharie son oc azariā til höffdi
gia at förestaa almoghā som aterbleff
j judea / oc sagde til thī / standhen
för thæssin almogha oc stridhē moth
inghō hedhnigō för æn wi j gen kō
mō / mz symone foro try m man til
galileam ¶ Oc mz judas til galadith
viij m ¶ Symō kom til galileam oc
hiolt manga stridhr mz hedhnigom
oc wan alla stadz ærligen sighr / han
iæghadhe the ytersta jn för porten
tholomaydē · try m bliffwo slaghne
oc alle theris haaffwor skøfflade hā
sāpnadhe alla judha som boddo j ga
lilea / oc j andrō landō thr om kring
theris hustrur oc barn oc alt thz
the atto · oc fördhe hem mz sigh til
galileā · aff allō fægnadhr mz störste
gladhi ¶ Nu judas machabeus Jona
thas oc theris brodhr foro offwir jor
dhanē tree dagxledhr / In j öknet ·
thr mötte thim hedhnigia som kalla
dos nabuzei · hulka judas fridhgha
til sik hyllade ¶ The kūgiordho jude
alt huat hās brödhrō war giort oc
hænt j galadythide · oc at mæge aff

A I - 215r

thē waaro förgiordhe j barasa · bosor
oc j alamis j casphor maget oc Car
naym · tæsse hær waro alle store stæ
dhr oc wæl bemānade oc jærnwæl ma
gō andrō stadhō æru Judha fongude
Judas thæta hörande tröstir j hoghenō
o förtanktō hedhningō skyndāde sik in
före stadhē losor · owir wan han mz
een hast · slogh j hæl alt thz mākōns j
honō war skōfflade alla haaffwor oc
siwa j tandhe elden · oc brænde alt j rō
thr Sama nat drogho the tædhan in
för stadhē thr mæste hedhningana haff
do sina warn stadh · oc trygge hwilo
ærla om morghonē fingho the see vtā
om stadhē otalighē almogha bærandis
stegha oc ānor widhr torffstogh anbudh
at owir wina stadhē mz · Judas för
stodh wæl at stoor stridh stodh före pa
badha sidhor · støtte han j ludhō oc ba
siwnō oc alle ropadho up j hymellin
Ey andre lywdh oc baugh hördes w sta
denō · wtan största roop oc skrian Tha
sagde judas til sina mæ j dagh bör oss
strida oc wagha waara siæla wt för wa
ra brødhr · oc skikkade siwa sin almoga
j tree rootha alle stötandis j ludhō oc ba
siwnō · oc ropandes gudz loff mz höghō
röstō siwa at jordhen skalff oc theris
lywdh hördis wp j hymelin Tha widhr
stodh thymothes at judas machabes
war för dwrō · owir gaff warner
stadh oc bolstadh oc alle hans flyddho
mz honō Judas thim til følghiandhe
slogh j hæll aff them mæn · wal viij m
Widh hwilkr drogh judas tædhā oc til
masphat offwir wan stadhē oc slogh

j hæll alt thz mankōns war skōfflad he
alla haaffwor oc tændho elden j stadhī
Thædha foor han oc fik casbon · mageth
bosor oc andra stadhr j galadiadis
rike · tha thimothes thæta förstodh
sāpnade han paa nyt maal ānan sto
ran hær oc satte sin warn oc bostadh
mothe raphim offwir strömē · Judas
vth sande sina mæn at besee oc försla
hærin · the kōmo j gæn oc sagdo ath
alle hedhninga som kringhō os byg
gia æru sampnade mz honō mothe
oss j störste makt oc mōklo tall · thr
til haffwa the sik hyrlat otalighen
mogha aff arabia · oc haffwa sine
warn sath owir strömē · redhobone
mot os at stridha Nu judas drogh
mothe them manligha mz alle sine
makt · tha sagdhe thymotes til höffdi
gian sins almoghas · Naar som judas
oc hans hær the kōmo til strömē om
han draghr til oss til förende owir
strömē · tha haffwō wi engha makt
moot honō · an ær thz siwa at han
rædhis dragha til os offwir strömē
oc sæthr sina warn pa the sidhona
strömen · tha skulō wi dragha til thē
oc maghō sighr wina Nu judas
kōmandis til strömē skikkadhe
stragx naghra aff thim ypparstom
oc sagde til thim Seen til at j ey
atirleffwi en mā pa the sidhona
vtan alla følghe mik · redhobone
til at stridha oc drogh siwa offwir
strömē oc alle hans mæn mz ho
nō · hedhningane thæta seande ow
giffwo sin vapn warna oc stadhr

Oc flyddho alle til eth aff gudha mōs
thr som war j Carnaym · æn judas
fulfölgdo thm · owir wan stadhen ·
satte eldhin j mönstrdh / oc vpbrændhe
alt thz thr war jnne Tha sāpnadhe judas
alla the judha som boddo j galaditide ·
oc allō landō thr om kringh fran thm
första oc til thm mīzsta · theris hustrur
oc barn oc mykin almogha mz allo ·
oc wildo thm atirföra til fædhrnis lan
dit som war terra jude The kōmo til
stadhin efron som war en aff starkastō
stadhō stoor oc wal bewaradhr · oc lagh
swa mit j theris wægh at the kunno
ey a naghra sidho fram fara · vtan
at the skullo jn mitth gynō stadhen
Tha stadz sens jnbyggiara · fornōmo
theris til quæmdh Jnlykto the sik
oc athr mwradho alla porta æn Ju
das sænde til thm stadz sens budh bæ
ræ swa sæghiādis · vnnē os fram
gangh gynō jdhan stadh heem j wart
eghit land Jnghē skal idhr skadha
til en pæningh · vtnen waarō fothom
rivm at gangha Æn the wildo ey för
thm vplatha porthana · tha bödh ju
das kungöra owir allā sin almogha
at hwar en j thy rvme han stadder
war · skulle dragha sik jn til stadhē
The fromasta kæmpana droghō först
oc æptr allir almoghi · the storma
do til stadhē alt om kringh hwar j
sino rvme allā thm daghē oc nat
thena æptr / oc offwr wnno stadhē
slogho j hæl alt thz mankōns war
skōfflado alla theris hafwor · nidhr

slogho stadhē j grundh · oc gingho offwir
the dödha · owir alla gatur Sidhā gingo
the owir oc staddo sigh pa stora slættena
som ligghr moot betsan Judas hā sama
sankade alla the ytrsta aff sino folke at
ey thm mīzste skulle atr bliffwa j blandh
hedhningana · styrkte oc tröste thm sō blen
hngadha waaro allā wæghn fram aat
thr til the kōmo judeam · the vpgingo pa
bærghit syon mz stora frögdh oc gladhi
oc offradho tack offer gudhi · thy at enghin
aff thm haffdhe fallet j tæssom förscriffnō
stridhō · vtan alle kōmo heem j fridh och
gladhi J thm daghenō waro judas oc
jonathas j galaadh · oc symō hans brodhr
war j galilea mothe the hedhninga sō boo
do j tholomaidis Tha hördhe josephus za
charie son · oc azarias höffdinga offwir
almoghā oc all thing waro wæl bestælt
mz juda · oc the mangha stridhr oc ær
ligha sighra wunnet haffde · sagde the
sin j mællā · görō oc wi oss nāpn oc aa
mynne j bland isrls slækte taghō thy
oc wi at stridha mote the hedhninga som
kringh om os boo oc byggia · han bödh
allō thm som waro j hans hær oc föl
ghe · at the skullo dragha för stadhē j am
pnias Gorgius thæn sændes gik vth
aff stadhē · oc hās mæn mz honō mothe
thm at stridha tha flyde josephus oc
azarias oc wordho iaghade jn til juda
landz ræ amerke / oc ij m mæn bliffwo
slagne aff theris folk · thy kō thēna
plaghā offwir gudz almogha / at the ey
wildo lydha oc höra jude oc hās brö
dhrs raadhō som thm förbudho at stri

Macc. I. 5:61.

Macc I. 6:30.

landhō til fōgdho sik honō j soolds fō-
gul oc paringa, swa at hans almogha
tall wart. xx. m̄. til hæsta oc elephan
ter. xxxij m̄ fulleligha ôffdhe til ôrlighe
Thæsse drogho alle gynō ydumeā In
fōr bethsurā, oc thz paa stridde j mā
ga dagha Oc giordho sik starka bladr-
an the aff stadhē judha som vte wa
ro gingo manligha wt mothe them
vpbrando theris bladhor / oc ôrlôghado
trôsteligha mote thē Æn judas ôwir
gaff barfridit, oc skikkade sin hær
jn fōre bethzatharam, æn konungen
war arla vppe fōr daghningena oc sky
dadhe sin hær jn til thē, the stôtto
j theris basuner / oc blæsto j ludhō oc
the starkasta dyuren elephantana
ôffwadho the oc hidzadho til ôrlighe
som theris sidhz ær The bytto oc om
skipto the dyuren mælla almoghā
swa at m̄ man skikkados til hwart
dyur, mz fult harnisk oc vc. oc l.
vtwalde mæn til hæsta widh hwart
dyurit, at hwar thz war / waaro oc
the, oc hwart thz gik gingho the mz
thy oc jngaledis skildos fran thy, a
hwario dywr war giordhz en widhz
oc stadughz thorn aff thræ / vndhz
hulkō wæpnarene wardhe sik fōr
rægn, hagil oc pilom jnnā j thornit
byghdhe mæstiz mānen som dywrit
regherade oc [illegible] j warnene om
kringh thornet. xxxij. vtwalde mæ
mz fult harnisk oc allō til ôrleghe mz
widhz torfftogho anbudhō allan an
nan almogha skikkade han j twa
rootha / alt om kringh dyuren, oc
fromasta hôffdhingia. lat stôtha j
basunō oc ludhō at trôsta oc vop

wækkia almoghe oc sollengærana til ôr
lighe. arla om morghonē. solin vpgan
gande oc skinande j clara skiôldana
aff gull. silffrō oc alzkons malm. wt
widdhe sik theris sken ôwir all bargh
swa at the syntos swa som brænande
eldir. Than otalighe almoghe kunne
ey hallas j litlo rwme. vtan endels var
oc drogh offwir flere hôgh bargh, oc
the andre owir slætter oc stora oc wi
da lôôtiz. togh foor hwar warligha oc
wisligha æptir thy hwario war budit
oc til skikkadhz, aff theris myklo tali
Oc almogha gny oc harniskana sam
hynde, baffwade oc skalff iordhē oc aller
almoghe, om hulke the foro oc fram
drogho gaffs widhz oc wart swa som
aff sinne oc til enkte fōr thy at hærin
war otalighē j thal, starkir oc owine
lighe j makt oc styrke Æn judas oc
hans mæ ofor færadhe / drogho mo
te thē trôsteligha til kampin oc sla
git. j hulko konungxsens man fullo
genstan vj.c. man. æn eliazar saw
re son sik see eth aff dywromen alt
wæpnat oc fōrklæt j gylt harnisk / hôgh
re oc stôrre æn nakot ānat dywr men
te thz wara konungxsens oc honō thz
sina. han waghade sik til at frælsa sith
folk oc fōrwærffwa sigh æwikt napn
oc amynnilse / oc lop hasteligha gynō al
moghan slaandes alla om kul pa ba
dha sidhor. lopp vndir dywrit oc stak
thz gynō buken hulkit genstā full off
wir han thz bliffwo the baaden dôdh
dywret oc mānen. Æn judhane sean
des konungxsins owinneligha makt, oc
otalighe almogha tall / drogh sin hær
thē naghot fiærre hwar aff konungx

sens mæ̃ tæss trøstelighare, vp foro mot ihrlm
oc monte syon Til førene gørande fridh mz
thm som waro j bethsura oc swa offwirgaff
wo the stadhe, thy at thm aatrœkte ey spis
ningh, æpthir laughe beskærningh, tha drogh
konunge̅ jn j staden oc bemanade han mz
spisningh oc syno folke. Oc genstan thær æptir
belagde monte̅ syon, oc ano̅r hælagh rwm
j mangha dagha byggiades thær føre skær
ma oc bolstædhir, mz byssom oc bladhom
landzom, belibbado, pilom oc skuto oc al
la hando̅ grymo̅ oc furlighso vapno̅ Jw
dhana giordho oc syna skærma mothe
them, oc ørligadho swa j mangha dagha
Nu nøddhe̅ børiadhe gaa vppa thm j sta
dhe̅ waaro, thy at spisnighen war før
tært aff hedhningomen, oc thy aat skildos
judhane hwar sokte sith bætzsta, oc gang
ska ffaa man bliffwo æptir j hælgha stadhe̅
før hwnghers nødh skuld, tha hørdhe li
seas at philipus hulka konungin antio
chus haffde æn liffuandis antwardat, ba
dhe rikesens styrlse swa oc sin son at vpfos
tra, war nw æptir komade aff psida oc me
dia oc thm almoghe mz honom war skik
kadhir, oc at han nw til sigh anamma rike
sens ærinde oc styrlse Thy skyndadhe
han sigh til førunde til konungen oc strids
sens høffdinga oc sagde til them, waar
makt hon wanskas dagho mere oc koste
gørs oss litin. Stadhe̅ moot hulko̅ wi stri
dho̅ ær wal bewaradhir, oc os til hørir at
see om rikesens bestandh oc styrlse, gan
gen thy til sæmio mz tæssom manom oc
gøren mz thm stadughan fridh, oc mz allo
theris almogha oc vnne̅ thm at the bliff
we widh theris lagh, swa nw som før thy
at wi wiliom thm førbyudha theris lagh
oc landz sidhir, æru the wredhe oc githa
giort os oc waara folke tholke̅ skadha

oc ær radhsadis at the æn mera gøra Thz
ta radh syntes got føre konungeno̅ oc hans
høffdingha, oc sænde sin budh, fridhe̅ mz the
budha, hwilkit the oppa badha sidhor stad
fæsto mz breff oc starko̅ eedho̅, paa hulka
trøst judhane owir gaffwo tha stadhen
gangundes hwar til sina syslo Nu konungen
vpgangandis paa monte̅ syon, oc seandis
stadzsens starkasta førwarningh brøt gens
tan sin eedh ha̅ sworit haffdhe, oc lœt in
dhir brytta alla stadzsens mwra oc nidhir
slaa alla skærma oc drogh swa hastelica
tædha̅ atir til antiochia̅ oc fan philippu̅
regherande owir stadhe̅ Oc strange ørliga
de han pa stadhe̅ oc owir wan han mz
store makt oc walde. Capitulu̅ vij co
Jthem thima foor wt aff room de
metrius sele vti son oc drogh wp mz
faam manom jn j stadhe̅ som liggir
næst syon, oc giorde sik thær til konungh,
thær æpthir hono̅ jndragandhe j sins
fædhirnis landh oc rike, hænde at hæ
rin grep handh oppa antiochu̅ oc lise
am oc wilde thm føra før konungin.
Tha konungen thz vnderstodh sagdhe
han læthin thm enkte koma før waar
ogho̅, oc swa wordho the badhe aff hæ
reno̅ drapne Tha demeterius haffdhe
sik sath oppa sins rikes sæthe komo til ho
no̅ nakre o mille oc wrange mæ aff isrl'
althing war theris høffdhinge̅ som wille
wardhir pster, the røgdho almoghe̅ før ko
nungin oc sagdhe ····· judhas oc brødhir
the haffwa førdarffwat thina vener, oc
oss wt driffwit aff waaro landhe Sænth
thy wt een ma̅ pa hulka thu wal trøstir
at ha̅ fari oc see alt thz førdarff the os
giort haffwa, oc thin̅o wen̅o owir al thit
rike tha vtwalde konunge̅ aff allo sinom
mano̅ bachide̅ som war hans troen ma̅

Macc. I. 8. 1

toghe [illegible] oc wille til alt thz aff thē
skelighta beddis oc togho til fridh och
hyllest. alla thin sigh til thē laatha.
han hördhe oc thera manligha stridhr
oc sigherligha vinningh. huru the alt
galacie rike haffdho owir wunnet och
twingat vndir sik at skatta. Swa och
huru the haffdo wunnit vndir sik alt
yspanie landh oc rike. oc all ānor rike
oc theris konunga sigh vndir böght
oc j skat lagt swa at philippū psara ko
nungh. oc stora konungin anthiocū aff
asya hulkē mot thim stridde. haffuā
dis j sin haer. c xx. elephātes aru pa
thera tall som mz wagnū til haesta oc
til fota foro war enghin aende. honō
togho the liffwadis oc twingadho hā
oc hans aeptir komadha. konunga owir
all hans landh oc rike vndir stora
skat til ewigh tidh. swa oc all östir
rike som aeru medorr. lidorr oc östiw
haffwit. alla wldena vndir sik wnno
antigha mz örligh aellir mz klokō raa
dhō. swa at ey fandz naghre swa
maektoghe. kesara konunga. landh
aeller rike som naghra makt mote
thē haffdho. oc j atlo taesso vaaldhe
oc kraddōme bar enghin thera konunge
lika krona. oc ey j fördis purpura so
aer enskyllelighā konungeklaet högti
dis kladhe. at naghorr there skullo
j tolko vt maerkias. hedhras aellir
aeras owir andra The haffdho aar
ligha vtwalda try c aeldris maē so
kallados raadhmaen. taesso aff sigh
vtwaldho en som allers theris yp
perste hrre war oc förstandare. oc
all landh oc rike förestodh hwarr j sy
no aare. honō lydho alle andre hō

ghe oc laaghe vnghe oc gamble Oc
thy fandz aeller war aldrigh thē j mael
lan hat aellir affwndh. vtan alt theris
regemēt oc hrrelighe stadh. bleff stadught
oc wlikt at the saeffligha oc endraek
teligha vndir en man waaro lydoghe
om honō all waerdandhe aerendhe aer
ligha styrdho Tha vtwalde judas en
polemū iohānis son oc iasonem eleazri
son. oc saende thim til room. at bindha
ewighan fridh oc kōpanskap maella
judhana oc rō[mare] ka hra vppa thz ath
the skullo fria judhana vndhā greka
landz hra traeldom. hulka oraettelighā
willo hras owir judhana oc thē atla
ledis nidhrtrykkia oc fördarffwa The
kōmo til rom oc gingo jn före radhit
oc sagdho judas. mathabeus hans brö
dhr oc allir almogē aff judhe landh.
saendhe os at binda mz idhr fridh oc sae
mio Oc laetha thim jnskriffwa j idhra bö
kir för idhra venerr. brödhr oc starkta
mz standhara j alle nöödh oc wardan
de thingō. taessen ordh oc budh taektis
allō wael oc skriffwo til thim thaessin aep
tirskriffwin ordh jntrykt j taffler aff malm
aeller kopp til eeth aewinnelikit amynilse
thim j maellan til aewigha saemo Bene
sit romanis et genti judeorum et cetera wael va
ri romarskō. swa oc judha almogha
nō oc theris höffdhingō. badhe til
landh oc watn nw oc aewdelica. örligh
aellir fiaendha. langt wari fran thē ba
dhō aen kan haenda at romarskom ael
ler naghrō aff theris landō oc vndir
danō. kan örligh aellir fiaendha til stöt
ta tha skulu judhane them til hiaelp
oc styrk wara. oc kōma mz troligha
hiarta thz ytterligasta oc snarasta the

kino · æn sinō soldenarō skulu the ey va
ra pliktoghe antighia harnisk · kost ælle
fordenskap til land ællr watn · ey oc
gull æller pæniga til thē at lōna · Swa
tækkis oss romarō j alle matto Swa
tækkis om judzska almoghā til tren
gh(e)r thū ðrligh til förnde · tha skulu ro
mara thē wara til hiælp oc raddhingh
aptir theris ytirsta förmagho · oc the
ris sollenarō ey giffwis harnisk kost
æller fordenskap til landz æller siōs · ey
oc gul æller pæniga til thū at lōna ·
Swa tækkis romarō thz at haldha v
tan swek æller falshet · togh swa om
judom tækkis hær til thūa stadgha
nakot ytirmere tillæggia æller aff
tagha · æller om wandha thz standhe
j theris waalle · oc hwat hælst the
antiggia tillæggia æller aff læggia thz
skal bliffwa fast oc stadught Swa oc om
thū skadha konungh demetius haffwir
judhō giort · haffwō wi honō budhit oc
swa til striffwit hwi haffwr thu aalagt
tith ok oc ondzsko pa wara wener oc
brödhr judhana · æn koma the ytmer
til os at klagha paa tik tha skalt thu
vetha at wi vilioma hæpnas oc upfylla
thē allan theris skadha oc ðrligha
mote tik badhe til siōs oc landha R(ubrica)

Interea ut audiuit rex medetri · &c.

Jmman thæs tha hördhe oc spordhe
demetrius · at nichanor oc hans fölge
haffdho fallet j stridhēne · thogh
han til radha at atir pa nyt maal
sændha til judhana bachydē oc al
chimū · m(e)z store makt oc myklo fol
ke · the drogho thū wæghin fram
som ledhr til gulgala · oc stadho sin
hæær j masalot · offrō wnno stadhē
oc giordho storā skadha badhe paa
folk oc theris haaffwor · The drogho
tædhā oc til ihrlm m(e)z ij ay · til hæsta
oc xx ay · til fotha æn judas sapna
de sin hæær j laisa try ay · vtwalda
mæ oc kæmpa The saagho sina fiæn
dā otalighra maugha wara · oc thy
raddos the storligha oc maghe vnd
flyddo fran thē · swa at ey bliffwo
meer atir æn viij c · man Judas
seandes at hans hær oc folk myklt
flydde · oc m(e)tz skades oc ðrlighit stod
fore handhr · ængelades han storligha
oc raddes Thy at honō war ey stundh
æller thime til at sampna sigh folk
æller raddhing · tha sagde han til
thēm som atir waro stande vp hwar
j sin stadh oc stridhō moot wara fiæn
da · hwar weth wi maghō standa mot
theris ondzska · æn alle aff raadho
han oc sagdo wi maktō ey mote thē
Oc thy fralsom wart liff oc gangō
atir til waara brödhr · oc tha m(e)z the
ris hiælp maa os skee sighr oc lykka ·
tha sagdhe judas ey warde thz kære
brödhr at wi skulō fly för waara fiæn
da · tækkis gudhi at waar thime ær ko
mē tha tilbör oss ærligha dōō för wara
brödhr · oc ey införa blyghdh oc o æro j wa
ra æro Oc j thy vtdrogh hærin aff boo
stadhēna · mot theris fiændha hwilke
sin spetz haffdho satth j twa rotha Thua
riom thera waaro the fræmst som til
hæst waro Oc först före thū alle the
maktogasta kæmpa · oc öffdhe waaro
at kasta stena m(e)z slyungho oc skyuta
m(e)z armborst · bachydes war j spetzen

paa höghra

paa högthra handena, oc badhe spetzse
ne drogho fast til judam oc stötto j lu
dhom oc basunō, Swa giorde oc judas
oc hans hær, swa at jordhen skalff oc
baffwade aff almoghans gny oc basuna
lyudhe, thm̄ pa badha sidhor stridha
de sta | arla om morghonen oc in til
morkan apton tha sagh judas, at
bachydis hær war starkare pa hög
ra handena, vændhe hā sik oc alle
hans trone mæ amot honō, oc aff
slogho thm̄ swa at the gaffwo flykte
na. hwilka han fulfölghde in til bærgit
azoti ¶ Nw the vppa venstra handena
waaro seandis at the a högthra han
dena, wara förwne oc judas them
manligha fulfölghde | droghe the sik mz
alle makt æptir judam, oc komo bak
pa rygghē paa hans hær thr̄ stridde
længe oc manligha oc mange fullo
pa badha sidhor ¶ Tha fiöl oc thn̄ ærli
ghe kæmpē judas j ærlighō dödhe,
för gudz lagh oc sina brödhra helso,
the j gæn waaro aff hans mānoflyd
do | æn jonatas oc symon togho the
ris dödha brodhr̄ judam oc jordade
hā j sina förfadhra grifft j madhin
Stoor sorgh oc grater war owir allā
israels almogha aff hans dödhe,
oc græto hā j manga dagha sæghiā
dis hwar til ānan N. o. hwi ful thn̄
ædle starke oc frome kæmpē j hulkes
hændhr̄ war altz isr̄ls almoghs fri
dhr̄ oc helsa | andre hās otalligha
dygdhr̄ oc mälligha gærnīgha æru ey
beskriffne thy at the waro swa mā
gha, at enghin kūne thē til fulnatz
vp skriffwa Capitulū tiondhe x

Et factū est post obitū jude ꝛc
genstan æptir jude dödh hæn
de at wranghe oc sniddhe mæ funos

oc sik vppenbaradho j bland allā isr̄ls
almogha, oc theris tall ökadis dagh
gha som fulle waaro mz alle vrangheet
| J them daghō kom oc stor hunghr̄ owr̄
alt landet, oc thy mæsta deelin aff ju
dha almoghenō gaffwo sik in til ba
chidē oc rögdho alla the andra som
honō ey wildo lydha, hwilka han alla
grymelica hanterade oc hadde vpsyl
landis thē mz dröffuilsom | oc alzskons
smælech, swa at | swa stor dröffuilse,
kom tha owir isr̄l at hēnes like war
ey, fran thy at prophetane ey syntes j
bland theris almogha ¶ Tha sāmnadho
sik alle jude venir, oc saghdo til jona
tham. medhā thn̄ brodhr̄ judas ær
nw dödhr̄ | fintz hans like ey j warō
almogha, som matte vpfostra oc wth
gaa mothe bachydē oc flere wara owe
ner som oss wilia förderffwa | See wi
utwælīō tik j dagh j hans rwm, os til
höffdingha oc almoghās förstandare
at halla oc förestaa wara stridhr̄ oc
örligha moot wara owener | J them
tīma togh jonathas mot höffdingha
dömet, oc kom j sins brodhrs jude
stadh oc æmbite til at förestaa isr̄l,
¶ Thetta vndirstodh bachides oc laghdhe
sigh alla vīn om, hwru hā kūne jona
tham fāgha | drapa oc förderffwa,
tha jonatas oc hans brodhr̄ symō oc
alle theris mæ thz fullelīga förstodo
flyddo the j öknet til æth rwm som
kallades tekwe oc staddos thr̄ widh
en siö æller kar som heet asphar ¶ Ba
chides thetta hörandes drogh mz allā
hær owir jordanē ¶ Æn jonathas gö
randis sin brodhr̄ symonē almoghans
höffdinga sænde han til ena handha
folk, theris wenir som kalladis na
buthei | oc badh thn̄ vndsætia honō

oc hans man badhe mz folk oc spisningh.
oc alla handha behöffligh thingh til ör
ligx Jnnan thes drogho sigh iambri sö
ner wt aff madaba oc fangadhe iohem
jonathe brodher. oc alt thz han atte mz
hono bortfördho Tha wart oc kungiort
jonathe oc symoni hans brodher, ath
förnæmpde iambri son haffwa sigh fæst
hustru wt aff madhaba oens mæktugx
höffdingxs dotther aff canaan oc hul
lo ther bryllop j store högfærdh oc bælle
The thænkto paa theris brodhers iohis
dödh oc hans blodz vtgiutilse, oc drogo
til bryllops stadhen oc skyldo sigh
bak eth högt bærgh til bequæman
thyma Tha fingo the see at brudh
gumen kom farande mz myklo fol
ghe. stort buller oc höghfærdh oc
alla handa lekara kön, gingho
för hono. mot hulkom vth komo hans
brodher oc vener mz halffua störe
buller oc bælle. J the rusadho io
nathas oc hans mæn pa thm far
löst aff theris försaat oc slogo thm
alla til dödz vtan naghra faa kom
mo til flykt pa bærghen, the skinado
oc skööflado alla theris haaffwor oc
swa omwandis bryllopit j sorgh oc
sukka oc orghalekir j we oc veringe
wisor. swa hæmpnados the jonkare
owir theris brodhers blodh, oc swa
drogho the atther til iordanem Thetta
hördhe bathides oc skyndadhe sik
æptir them, oc kom til thm til iorda
nem pa theris högtidis dagh som war
sabatum mz store makt oc myklo fol
ke Tha saghde ionathas til sith fölge
standom vp at stridha mothe waara
fiendha seen j ey os enkte förestå
vtan stridha. vppa andra handena
ær os flodhen iordanis oc pa andra han
dhena kær oc dy, oc thy haffwom wi ey
wægha til at vndfly, thy ropom til gud
vp j hymelin at han os frælse aff wara
fiændha handom J thy sama börjadho the
til at stridha, æn ionatas vtrækte sina
handh til at slaa bachydem hulkin sigh
draghadis til ryggia vnd kom slaght æn
ionathas oc hans mæn snarligha draghan
des til jordanem, wodho owir strömen Jn
vppa fiændhana oc slogho thu daghin
aff bathidis fölghe. thusanda man oc
drogho swa atir til ihrlm oc atir vpbyg
do alla mödher slaghna stædher owir alt
judha land som war iherico amanm
betheron betheron bethel, thanata pha
ra thapa Thasse alla bewaradho the
mz starkom murom, höghom tornom oc stadu
ghom porthom oc laasom oc satto j alla
the wærnara til at wærna israel,
bespisandes thm mz alzskons spisningh
oc widherborffthoga vario til at örlegha
Naghot ther æptir bödh alchimus mödher slaa
murana innan ffore judra husit ffore te
plet Swa brath the togho til at mödher slaa
murana, wart han siælffwer slaghen aff
gudhi swa at han miste maaledh, oc al
ler borttaghin. swa at hwar hymber losna
de fran androm oc aldrigh taladhe sidhan
ordh. vtan snarligha doo j största wærk
oc vslom dödhe. Nu bachides seandes at
alchymus war dödher. foor han atther til konu
gen, oc judhane boddo j rolighet j tw
aar Ther æpther man tasst betænkte man
ge man sin ondha radh sæghiande hwar
til annan See ionathas oc the mz hono
boo, æru nw j fridh oc rolighet, gangom
nw til bachidem oc raadhom hono at han
farlöst draghi vp til thm. oc funghe
thm ena nat alla saman Bachides

aptsr thera raadhe foor aff stadh mz myk
lo folke oc skreff lönliga breff til alla sy
na samhaallara som boddo j bland juda
na. at the skullo gripa hand pa ionatā
oc hans man. hwilkit the ey kunno gö
ra. thy at ionathas vnderstodh theris
falske diktā. Oc thy fangadhe hā .l. mæ
som höffwitzmæ waro offwir the förra
dharana. oc slogh thm j hæl. oc drogh
siwa tædhan mz sino fölghe oc sinō brodr
symon jn til betbesem som ær j öknneth
oc vp reste alt thz thr war nidhrslagit
oc bemanade stadhē. Thetta vnderstod
bachydes oc sāpnade alla sina man
kungörandis oc thm som aff hans par
ty waro j bland judana. oc kō farlöst
för stadhen bethbesse. oc örligadhe pa
han j mangha dagha badhe mz bli
dō oc byssom. Æn ionathas atirleff
de sin brodhr symonē. oc foor sialffur
wt j riket. oc kom atir mz myklo fol
ke oc slogh odhoren oc hans brodhr
oc pharesons söner j theris bolstadō
æn symeon oc the mz honō waro gin
go vth aff stadhē. oc vp brændo theras
blidhor som vtan före waro. oc strid
do mothe bachidē oc offwr wnno hā.
hæddo oc begabbado. thy at hans
raadh oc til förkningh haffdhe jnghin
framgangh. hwar före fæste bachy
des syna wredhe pa the falska skalka
na. som honō raadhe at dragha jn
j judeam. oc slogh j hæl aff thē siwa
mangha hā owir kom. Oc menthe
siwa atir dragha jn til sith rike mz
thm som atir waro aff hans fölghe
Tha ionathas thetta förstodh. sænde
han sin budh til honō at binda frid
mz honō. thogh siwa at han skulle
jonathe atirgiffwa alla fangha. oc

alt roff som hā taghit haffdhe aff
judhom. Mot thæsse sermo thogh
bachydes gærna widhr. oc stadh
fæste mz sinō edhe. at hā aldrig
thr æptir skulle skadha judhom
atir gaff alt roff oc sköffningh som
hā naghot sin aff iudhō taghit
haffde. oc swa mz spækt oc sermo
foor hā j gen til sith fædhrnislands
oc aldrig j gen komandis til jude
am. oc swa hwiltadis swærdz dragh
oc örligh aff isrl. Æn ionatas satte
sin bolstadh j magmas. oc byriade
til at döma. rætta oc regera offwir
almoghā oc vt driffwa aff isrl alla
falska oc omilla mæn j frögdh oc sto
re æro. Capitulum xj

Et ascendit alexander etc
Naghot thr æptir vpstodh
alexander anthioce son.
som kalladis nobilis adhel. oc be
lagde ptholomaydam. owir wan
stadhen oc satte thr sith konungx sæ
te thetta hördhe demetrius konunghr.
oc sāpnade otalighē almogha oc kō
moth honō at stridha. thy sænde ko
nungh demetrius sin breff oc budh mz
fridelikō ordhō til ionatā. oc vphög
de han mz storo luffwi swa sæghiandis
sino folke. ward nw snari til at bin
da fridh mz honō. för æn hā latr sik
til alexandrū mote oss. annars twi
kir han oc minnes pa alt thz ondha
wi haffwō honō giort. hans brodhrō
oc hans almogha oc thz skreff han
jonathe til. oc gaff honō makt til
at sampna sigh hær oc almogha oc
lata smidha sik harnisk. oc wara hās
næste ven. Oc alla the fangha j gislo
waro j barfridit. bödh han antwar

da honō Jonathas kō til ihrl'm oc
las konūgxsens breff for allō, jæm
wæl for them som waro j barfredit,
Tha wordo hans fienda storligha rædde oc forfærde, hørandes at konūgin haffde giffwit ionate makt/ ath
sāpna sigh hæær oc almogha oc thr
til alla the thingha j gislo stodho, at
han skulle thim frælsa/ antwardha athr theris forældra, Thr æptir bodde
ionathas frælseligha j ihrl'm tog til at
atarbyggia oc uppnya stadhen/ oc bødh
mæstir mannomen som føre ærffuodit
stodho/ at the først skullo uppresa muwrana kringhom berghit syon/ aff stōrō hwgxlindadhō stenō at the matto
waro til wæru/ oc stadzsens beskærma
siwa oc alt giordis The togho alle til
at undfly, som bachydes haffdhe thr
atthr lefft aff hedhningomē, hwar offwō
giff sin stadh oc rwm oc flyddo atir til
theris landa J en sāma bethsura stædhr waro æn naghre j naghre j gæn
som haffdo offwir giffwit gudz lagh oc
hans budordh, thr the theris tilflykt

Et audiuit alexander ·2· Alexander
hørdhe tæssa loffwā, som demetrius
haffde loffwat jonathe oc the manhga strīdhr oc høghelica gæringa som
han oc hans brodhr offt oc bedriff
wit haffdho/ oc thz stora ærffuodhe
the a stadh haffdho kōmit j ihrl'm.
Tha sagde alexander til sina rādh giffwara, huar kunnom wi fina ānan tolken man/ tha taghsō oc gørom hā til
vān wen oc stalbrodhr, oc skreff honō
til genstan sin breff/ j thæsse matto/ konugh alexander sinō brodhr jonate
helso/ oc sælika at liffwa wi haffuō
spørt aff tik at thu ær man stærker

j naturlighō kraffto, oc ær thy begwæbir at wara waar wen oc brodhr/ oc
thy skikkō wi tik j dagh til høgxsta prst
oc høffdinga offwir thin almogha. Oc
skalt thu hær æptir hetha oc kallas konūgxsens wen thin fræmiste oc sændhe
honō purpura/ konūgx kladhe oc krono aff gul thr uppa at thu skulh wara
en aff oss, oc halla til os troen wenskap
Tha j fordhe sigh ionathas halgā klædebonadh pa høgxsta nidhāna høgtidis dagh som kallades Scenaphogia
sāpnade mykin almogha oc lat smi
da harnisk oc w̄ matto Tha demeterius
alt thzta hørdhe wart han mykit bedrøffdhr oc sagde, huat ær oss nw skeet
Alexandhr haffwā os forkomit oc bundit wenskap mz iwdomē sik til styrk
oc wærnā. Jak skal oc skriffwa til thē
kærlighē ordh/ oc bynda thim høgh
æmbite wardughet oc stora gaffwor
at the wændhe sigh oss til hiælp och
wenskap. Oc skreff thē siwa til j tæsse
matto/ konūg demeterius sændhr juda
almoghanō helso oc sælighet/ nw føre
thy at j haffwm hær til mz os haldit
fredh oc sæmio, oc haffwē bliffuit varæ wener oc ey latidh idhr til waara
fiendha som wi hørom, oc thy storligha
thr aff gladhiō Thy hallen æn fram
delis idhra troo mote os oc wi skulō
idhr ytirligha oc wæl aterlona/ oc høghtidelica begaffwa mz alzkons haaffwor oc frihetir Oc thy j thz førsta gør
iak idhr oc alla judha frælsa aff alla
skatningh, oc atir sændhr idhr gull kronor wt taghna aff idhart mynstir Tridhiongen aff alle sædh, oc alla hælfftena aff træ frukt som oss til hører, til
giffwō wi idhr j dagh til æwigh tidh

at the aldrigh thr apthr skulu vt giffua
wtas aff idhro lande Ey oc aff the iij
stadhir som aff Samaria æru idhir til
fögde oc galilea. vtan Jherusalem skal
alexandhir skal thz haffua frælst oc fritt
mz allo thy thr til hörir, oc skal kallas
hælghir stadhir oc skal vpbæra alla ty
ændh oc allan skat aff sino folke Jach
vidhirsighir oc the makt, iak lit til haff
wir haffd owir barfredit j syon oc giff
w thz högesta prestenom at han thr jn sæ
tin hwilka man honom tækkes til hans
wærn oc gömo, oc hwan en fanga aff
judhomen som kan finnas j allom mino
rikom giffuer iak lösa, oc allan skat som
vtgörs aff theris boskap Thæssa pri
uilegia oc manga andra otalligha fri
hetir skreff han oc loffuade judhomen
hulka han lærs ythirligha j textenom
in biblia, æn tha ionatas oc hans almo
ge hördho thessin breff oc loffuan lagdo
the engha troo thr vppa oc ey togho
tæss a mothe, för ty at the dannytos
wæl hans stora ondzsko, oc mykit ont
han haffde bedriffwit j isrl oc hurru
storligha han haffde them fördarffwat
Æn alexandrum samtyktto the alle saman
för thy han haffdhe them altidh warit
fridsamber, oc ty giordho the honom
hiælp oc manskap j alla dagha. J thy
samnadhe alexandhir storan hær mz
allo, oc vp reste han mot demeterium.
The komo til saman oc striddos man
ligha pa badha sidhor, thr til demetrius
oc hans hær togho flyæthena, æn alex
andhir fulfölghde them oc sigh owir han
dhena manligha stridhandis jn til
solbærgham J them daghum ful demetrius
oc mæsta delin aff hans mannom Si
dhan sændhe alexandhir sin budh och
breff til ptholomeum egypta konungh
j thæsse matto. Nw medhan iak ær
atir kommen j mit rike oc sitir a mina
förfadhra sæthe, oc thr til owir stridde
iak demeterium oc haffwir j fria wærio
all hans landh slot oc stædhir Thy ær
nu wili at wi sambindom ærlighan
wenskap, oc thu giff mik thina dot
thr til hustru Jak wil wara thin ma
ghir oc giffua tik stora giffuor, oc hæ
hedhir oc wærdughet. konungh ptholo
meus skreff honom til gen j thæsse
matto Sæll wari then daghen j hwilkom
thu atir kom j thit rike oc sattis a
thina förfadhra sæthe Thz thu mik
til skriffwer, wil iak göra, oc thy kom
mote mik widh ptholomaydam, at wi
maghom see hwar annan tik skal war
dha som thu sialffwer önskar. The
möttos j ptholomayda som stadgath
war, thr gaff konungh ptholomeus
konungenom alexandro syna dotthir
cleopatram, oc hiollo thr gestan bryl
lop mz konungxligh prus oc æro tha
skreff oc konungh alexandhir til jona
tham, at han skulle honom oc thr mö
ta, han foor mz store æro til ptholo
maydam oc fan thr twa konunga, han
gaff them gull oc silff oc mykla giaff
wor, oc war mykit wæl anamader
j thera asyn Thr saman komo nag
ra skalka oc wranghe man aff isrl
at klagha oc kæra vppa jonatham
æn konungen skötte them enkte,
vtan lat ionatham föra aff sin kla
dhe oc j föra han purpuram oc satte
han næst sigh at sithia oc saghdhe
til syna ypersta höffuindzmæn,
ganghin vt mz honom mit j sta
dhen oc förbywdhen allom at enghen

bærenz nagher kæremaal mot
honom, oc enghin wari honom onadh
gher om naghon rætvisskap / æn
the som oppa honom klagat haffdo
tha the sagho hans æro oc han wara j
purpura fördhan, oc hördho konu
sens forbudh oc wilia flyddo the
alle bort oc skæmdos, æn konunge
ærudhe han storlika oc skreff han
j bland sina fræmsta wenir, giordhe
dis han til en hertogh oc hærra j
blandh alla sina höffdinga, oc swa
foor jonatham atir til jherusalem, mz fred
oc store fraghdh oc æro. Naghor aar
ther æpther kom demetrius, demetrij
son atir aff creta jn j sith fædhærne
land, konungh alexander ther hörandis
dis wart mykit sörghiande oc foor
atir til anthiochiam. Tha sapnade
demetrius mykin almogha oc gior
dhe apollonium til theris höffwidz
man, oc drogh jn mot judeam oc
sændhe budh til ionatham högæf
te prestin j swa matto. thu ensam
bir staar os a mot / oc ty ær iak
wordhen til gab oc aatzlöghe, ath
thu öffwir thina makt mote os
pa höghom bærghom. Nw förthy om
thu tröster vppa thina stora makt
oc likamlica krafftir, tha kom ni
dher til oss pa slætta markena / at
wi magho ther wt rönas, oc thu
maghe wetha / at mz mik ær örli
ghiande dygdh oc kraptir bespör
tigh om at thu maghe vetha hwil
ken iak ær, oc flere ther mz mik æru
hwilke oc sæghia, at ey en fot ther
aff idher giter bidhit ællir staa j
wære asyn / mædhan oc thine för
fædher haffwa tysswer giffwit flyk

thena oc rymt pa bærghom, hwru skal
thu tha thola ællir motestaa tolkom
hær pa slætta iordhenne, hwaris hwatz
ke æru stena ællir store haller oc en
ghen wægher til at vndfly. Jonathas
hörandis tæssin apollonij högfærdu
gha ordh oc trwghan, rördhes han na
goth j hughenom / oc sapnade x m wt
walda man oc foor wt aff jherusalem / oc
symon hans brodher mz sino fölghe,
kom mot honom til hiælp oc wærnan.
The drogho jn före stadhen ioppon oc
kwnno ey in koma förthy at apollonius
haffdhe sina wærnara ther jnne. The
belagdo stadhen oc tilböriadho at or
ligha pa honom. Stadzsens mæn wor
do förfærade, latho vp porthana oc
swa fik ionatas joppen. Apollonius ther
til hörandis drogh wt mz try m folk
til hæsta / oc til foth gangarin vtan
matto. oc foor swa jn til azotum oc ges
tan skikkade sin hær paa slættena
tröstandis pa sina mæn oc starka
hæsta som the haffdho. æn ionathas
fulfölghiade, han kom til slagx mz ho
nom / oc örlaghade manliga. J thy haffde
apollonius lefft atir til ryggia bak them
lönliga m mæn til hæsta, æn ionatas
förstandandis at förrædilse war paa
them til ryggia / foor fran en theris
wærn stadh oc til thæn andra badhe mz
byssom oc ærborstom, oc slongho with
trötte badhe mæn oc hæsta. Ther offwir
kom symon mz sino hær oc the swa
vth trötta oc owirwan the mæsta / oc
andre flyddho jn j azotum j thera aff
gudha mönster som heth daghon oc
wilde sik ther frælsa, ionathas tænde
eldhen j azotum oc flere stadher ther om
kringh / oc skinnade alla theris haaff

woꝛ pa thz sitzsta brændhe han vp
mōnstridh oc alla thē thz īne waro
theras tall som badhe slaghne oc
brænde waro, waro widh viij ꝫ
mæ. Thædhā drogh ionathas jn
fōꝛ stadhē ascalonaz, hulkens in
byggiara gingo vt mot honō oc to
gho hā in mz store æro, twdhā fooꝛ
ionathas atir hem til ihrlm mz myk
lo roffwe oc sighꝛlighe æro. Tha ko
nugh alexander alt thzta hōꝛde tæk
tis honō æn ythꝛligare æra oc be
gaffwa ionatham, oc sande honom
eth gull span som sidhꝛ ær at giffua
konūgx sens framsta venō oc gaff
honō thz til accharon, oc all the land
thz om kringh at friligha ægha til
æwigh tidh xiiij capitulū

Et rex egypti &c. J thy sāpnadhe
konūgen aff egypto ptholomeus
otalighē hær som sandhen ær j haff
widh, oc thz til otaligh skip til sios
oc wilde falskligha fua konūgx alex
andri rike, oc tilfōghia mz sino ri
ke oc fooꝛ siwa vt j siriā mz fridligō
oꝛdhō oc falska hiarta, alle stadhꝛ
stodho honō vpne oc theris inbyg
giara togho mot honō mz æro. Fōꝛ
thy at siwa haffdhe konūgh alexan
der thī budhit, thy at han war hās
swære. Æn ptholomeus atir satte si
na væpnara oc thiænara j hwan
stadh at halla stadhꝛna til hans
hand, æn tha hā kom til azotū wis
te the honō aff   gudhes dagons
mōnster oc stadhī vpbrændā oc al
la thæs haffwoꝛ skōfladha oc stora
hōgha alla waghna thz the ioꝛda

dhe lagho som slaghne waro, oc
sagdo alt thzta giordhe ionathas
idhꝛ til hughnadh, wihandes hā kō
ma j konūgxsens wredhe. Æn kon
gen tighdhe enkte thz til swarāde J
thy mōtte ionathas konūgenō j io
pen mz store æro thz helsados the in
byrdhis oc hwiltos thꝛ naghꝛa da
gha, sidhā fōlgdhe ionathas konū
gin til flodhena Eleuterus oc fooꝛ
siwa atir til ihrlm. Æn konūgh ptho
lomeus fik hwadōme offwō alla stæ
dhꝛ in til sellenciā som liggꝛ widh
hyon, oc betænkte ꝫ ont pa alex
andrū oc sandhe sin budh til konūg
demetriū, siwa sæghiandis komō
samā oc stadghō fridh oss j mællā
oc iak wil giffwa tik mina dottꝛ
som alexander haffwir. Swa maa
thu bestridha thins fadhꝛs rike,
mik angra at iak gaff honō mina
dotter fōꝛ thy han sōkir til fælle,
mik fōꝛdriffwa oc dræpa, oc lag
de honō til magha hanu lastꝛ
thy at han afwndade hans rike
Oc siwa togh hā sina dotter aff a
lexandro, oc gaff hona demetrio
oc tha vppenbaradis hans falske
wenskapir. Æn ptholomeus fooꝛ til
antiochiā, oc satte twa konūgx
kronoꝛ a sith huffwodh offwō thin
rike Egyptū oc asyam. J thim ti
ma war alexander j cilicia rike,
thy at the thz boddo waro honō
genstridhuge. Tha alexandhꝛ thzta
sporde, kom han at stridha mote
ptholomeū han tappadhe stridhe
na oc vndflydde in j arabiam at

hã matte sik thz frælsa. æn konung
pitholomeus wart mykit vphöghdhr
tha førærdh zabdiel aff arabia ko
nungh alexandrũ / högh aff hanõ
hans huffwodh oc sændhe thz konũ
ghenõ ptolomeo. hulkin tridhie
daghen thr æptir bleff oc dödhr
I them daghõ sãpnade ionathas
thm som waro j iudea / at the
skullo owir stridha thẽ som wa
ro j skarnthornen pa syons bærg
j iherlm hulke oc mote them tornõ
bestarko manga bladhor. I thy sãp
nade sik nagre falske skalka aff
isrl som waaro mot sin eghin
almogha / oc foro in til k. deme
triũ oc kunghiordho honõ at iona
thas belagde arcon pa syon. ko
nungen thz hörandis wredgadis
mykit oc skyndade til ptholomay
dam / oc skreff iouathe til at han
ey skulle belæggia tornẽ. vtã skul
de sigh skynda til hans samtalan
Jonathas thz förstandadis. hiölt
fran sina belægningh oc vtwaldhe
naghra mz sik aff præstomẽ. oc al
moghans aldirsmanõ. togh mz sik
mykit gull oc silff / dyr kladhr oc
andra kostelegha haffwor oc foor til
konungen in til ptholomaydã och
fan hans wenskap sigh til nöghia
æn tha at nagre wrange mæn aff
hans almoga waaro thr som paa
honõ klagadho / Thz giordhe konũ
gin mot honõ som andre konunga
för honõ giort haffdo / vphöghdhe
han j bland alla sina wenir oc
fræmsta höffdingia / oc satte han
til höffdhingia owir alla pstæ / tha
beddis ionatas aff konũgẽ ath

Judha landh matte frælst wara aff
alle skatningh oc the three huffwod
stadhr som aff samaria waro / Ju
da landhe tillagdho hwilkit konũ
gin oc samtykte oc skreff mz honõ
breff til iudeam j swa matto. konũg
demetrius / sinõ brodhr ionathe oc iu
dha almoghanõ helsor oc wenskap
wth skriffthena aff thzta breff / som
wi sændom waarõ fadhr lasthem wm
sælfr sændhõ wi til idhr swa lydhande
wi konungh demetrius warõ fadhr las
thẽ helso / wi haffwõ före taghit at
wæl göra widh iudha almogen sõ ærn
ware wenir oc altidh halla mz os
thz goth oc rætwist ær för thera wæl
wiloghet the til os haffwa Thy haff
wõ wi them förlænt all landh kring
om iudeam / oc tree huffwodh stadir
som ær lidda. ramatha oc samariaz
oc alla theris tillaghor / at the ensky
leligha skuli tilhöra pstomẽ som offra
j iherlm. för thn skat oc wtskyller sõ
konunga til förene aarligha aff them
togho aff alla handa frukt badhe aff
iordh oc thræm frukt bærandõ / oc allã
ãnan skat oc thiænde som os hær til
haffwir tilhört rætteligha. ffordrago
wi thẽ fran thma dagh oc thn thz til
eghinõ til æwigh tidh / Thy lathm sælfr
waardha at thena wtskrifft ær til a
myne. wt skriffwis oc gömis oc be
waris pa halgha bærghit syon / J mær
keligho oc beqwæmo rwme. j thẽna
tima seandis demetrius at alla stadz
wæ fredhr oc enghm wær som honõ
stodh amote om[...]ch gaff han allan
sin hær oc lat hwan fara til sith he
man. vtan thæn fromande hærin
som han haffde sapnadh aff hedhna

ed som bygdho pa dyom oc the wordho
the hans owenir, aller thū almogen
hans fadhir haffdhe til förnade. Tripho
war en höffdinge til förme owir thm
mz alexandro han saagh at aller almo
gen wart olydughir demetrio. oc foor
til emotuell j arabia som vpfostradhe
anthiocū alexandri son. oc lismadhe
mz honō at han skulde honō antwar
dha sonen at hā matte reghera a sins
fadhirs waghna / oc kungiordhe honom
alla demetry oc regeran. oc thū fiand
skap som hans almoghe haffde moot
honō fangit. Oc bleff swa thir mz ho
nō j mangha dagha. Innan thæs sænde
ionathas budh til demetrium at hā skul
le thm vttagha som skærmtornē haff
dho bemānadh j ihrlm. oc the som
flere stadz waro j wærn stadhō. thy
at the omakadho mykit almoghen
j isrl. Tha sænde konungin ionathe
tolkin swar j gen. ey ens will iach
thz göra tik oc thino folke. wtā yter
ligare wil iak pdhir æra tha thæss
kombir beqwæmer thime / æn göz
göz thu rætwisliga mote mik. om
thu sændir mik hiælp. mz fulduis
togha til örlighe / thy at aller mī har
ær mik fran gangen. Tha sændhe
ionathas honō til antiochyam try
c. wtwalda mæn. oc gladdis kon
ungin storliga j theris tilqwamd. J
thy vp reste sigh j sama stadhē mo
te konungen. c xx ꝫ mæn oc willo
hā slaa j hæll. æn konungin rymde
vp j slottit oc stadzsens mæn belag
do han oc bewaradho alla wagha
om kringh. oc togho nalighā til at
gærlegha. Tha kallade konungen juda
na sigh til hiælp oc vnd sætningh. hul
ke oc alle j sændhir til honō komo. Oc
skingrado sik genstan kringhō allā
stadhē. oc slogho om thū daghē c ꝫ
mæ. tændho elden j stadhē skōfflado
alla theris haaffwor. oc frælste kon
ungin aff sine nødh oc angist. The j sta
dhē som j gen waro. seandis at iu
dhana haffdho wunnit stadhī oc theris
ondha raadh kom til enkte. Ropado
the ödhmyukliga til konungin om
fridh oc venskap. Oc at iudhane
skullo thm ey ytirmera skadha æller
theris stadh oc thir pa kastadho fran
sigh. ælla wapn / oc togho firghne fri
dhin. oc konungxsins hyllest. Æn iudha
ne wnno stort prīs oc æro för kon
ungin oc allō j hans rike. oc foro swa
atir til ihrlm / mz prīs oc myklo roff
we. Æn konungh demetrius satt friclīga
oc rolika j sins rikes sæthe. oc lögh
alt thz han iæth oc loffwadh haffdhe
Oc skilde sigh fran ionathā. oc ey
atthir galt honō hans godh gærninga
wtan mödde han storliga oc allā hans
almogha. Ragh ot thir æptir kom tri
phon atthir oc anthiocus mz honō. alex
andhir son vnghir pilthir oc karskir.
huilkin sætthiandis a sik konungxlika
krono. reghærade j sino rike / til ho
nō sāpnade sigh aller thū hær som
demetrius haffdhe skinghrat. oc strid
dho sidhā mote honō thir til at han
togh fly ktena Triphon anamadhe
all hans örlighe dyur oc fik thz anti
ochiā. tha skreff antiochus thū vnge
konunghē ionathe til j swa matto.

885

886

222

A I - 222v

Jak antwardhar tik högesta prestins æmbite, twee huffwodh stædher ther til skal
bite, twee huffwodh stædher ther til skal
thu wara them framste aff konungxsins
wenir oc sænde hono magh gull kar
ey ens til at offra j templet | Vtan jæmwæl
aff them drikka widh bordhit oc badh
han kladhas j purpura oc bæra gull
spænne a sino brystæ. Oc symon hans bro
dher giordhe han til hærtoga oc höffdin
gia · fran waamerkin j thiro · oc in til
egyptum Tha foor ionathas wt oc kring
om foor alla the stadher som waro om
flodhena oc aller hærin aff syria flyt
te sigh til hono | han kom til ascolonez
oc theris borghara togho mot hono
mz store æro Tædhan foor han til gazam
oc thæs borghara lyko atir portana
oc sik ther inne · Jonathas belagde stade
oc brændhe vpp alt thz ther wtan före
war · oc skoffladhe theris haffwor, tha
ropadhe stadzsens man til ionatham
om fredh oc fraemmo Than thogh the
ris soner til gizslan oc sændhe them
til ihrlm · oc foor kringh om alt rikit
Jn til damaskum · thr fik ionathas hö
ra At the höffdingha som j gæn wa
ro j cades aff demetrij fölghe satto
sigh wp mot hono, samkandis sik myk
kin mogha till at aff sætthia han aff ri
kesens styrsle | han drogh til thæ fulgöst
oc satte sin brodher symone qwarran
j riket · han kom före bethsuram oc ör
lighadhe ther pa magha dagha belæg
handis stadhe alla wæghna | The
beddos fredh, hwilke the fingho j
swa matto at ionathas dreff the
alla wth oc bemannade stadhen mz

sino folke Sidhan drogh han mz sin
hær jn til syon Genesar oc fore dagh
ningena vakadho the vppa slættena
asor arla om morghonen fingho the
see hedhninga hærin hart nær sigh pa
sama slæt the striddo manga pa badha
sidhor ther til at alle flyddo som mz iona
te waaro, swa at enghen bleff j gæn
nar hono | Vtan mathatias absolom
son, oc judas calphi son | som höffdinga
waro öwir allan hærin Tha spreth
ionathas sin klædhe oc stradde iordh
vppa sith huffwodh, oc badh til gudh om
hiælp oc rædningh oc wændhe sik atir
til them oc stridde ther til the togho flyc
tena | thætta seandis the som til förin
ne flyddo fran ionatham | drogho sigh
atir til hono oc swa fulfölgdo the alle
hedhningomen in til thera bolstadher j
cades, try m · hedhninga fullo then daghen
oc jonatas foor atir til ihrlm xiiij

Et vidit ionatas etc Tha sagh jo
nathas at hær kom oc thimen til
hiælpa hono, han vtwalde froma mæn
Oc sændhe them til room, at stadhgha
oc vpnya mz them fridh oc wenskap,
oc til spartiatas sændhe oc han sin breff
oc budh j sama matto swa lydandis,
Jonathas högeste prester · oc almoghen
aff judhaland sændhe oss at stadhgha
oc vpnya mz idher fridh oc wenskap
oc brodherskap som hær ther warit haff
wer · Roomara gaffwo them felogh breff
til allan almogha, at the skullo them
mz fridh oc felighet atir föra til jude
am Tæssen ær wt skriffwin aff breffue
no som jonathas skreff til sparciatas

ꝺena handha folk ~~ær~~ Jonatas höx
te prester · prestana oc almoghans höff
dhinge oc all menoghetin aff iu
dhom | sinom brødhrom spartiatis wenskap
oc helso for naghon tima sændis breff
til omam högesta prestin aff dario ·
som tha nar idher regeradhe at i
ærin ware brødher som oc idher breff
wtwisa Æn omias mothe och idher
sændebudh mz hedher · oc the som i
tha scriffvin om fridh oc wenskap
Nw æn tha os ey mykit ther til tarf
ther | siwa som haffwandis alla wara
frøgdh oc hugnadh i hælga böker
hulka wi handa mællan haffwom
thoghti tekkis os sændha | til idher vp
nya mz idher wenskap oc brødher
skap · at wi ey frömmade aff idher wer
dhom madha langher tima ær sidhan
at i idher budh til os sændhe Æn wi
i allan tima vtan alt hindher görom
idher amyndilse i warom bönom badhe i
höghtidis daghom oc androm | i waro off
re som os tilbör at amynnas wara
brødher oc wener Oc storligha gladh
iomis aff idhre æro · æn oss ær tilko
men magh drøffuilse oc mykin örligh
aff thim konungom kringom os byggia
æn ey wilium wi wara idher til oroo
oc ey androm warom wenom æller fræn
dom i warom stridhom | for thy at wi fin
gom altidh hialp aff hymerike | siwa
at ware owenir wordho ödhmiuk
te Wi sændhom oc war myndugh bud
til romara herskap at vpnyia fridh
oc wenskap os i mællan siwa nw som
fordhom · budhom oc thim faru til idher
oc helsa idher a wara weghna oc fua

idher war breff mz fredzseus · oc wen
skapsins vpnyian | oc thy gören wel
oc swaren os ther til · Thetta ær with
scriffatin aff thz breff som omias sent
skreff Omias spartiathers konunger
ionathe högxte preste · wenskap oc hel
so wi finnom i wara scriffter at spartia
ti oc iudei the ærin brødher oc fræn
dher · aff habraaz vtbörne oc nw a
madha wi thz withom görin wel at
i os tilscriffwin om fridh oc sæmio Oc
thy swarom wi til idher skriffwilse vaar
boskapir oc alla wara ægodela hö
ra idher til oc alt thz idhart ær · ær oc
wart som wi haffwom idhrom sændebu
dhom myndelighe vnderwist Ok thy
fik ionathas höra at höffdhingana
aff demetrij [illegible] har haffdho sap
nat mera folk æn naghot sin for | at
stridha mothe honom oc foor wt aff
ihrlin oc mötte thim i rikeno Amati
tor · thy at han ey wille giffwa thim
thima til at dragha in i hans rike
oc sændhe sina speyiara in til the i
theris bolstadha | hulke honom kungior
de at the willo sökia han sama nath
tilkomande · æn tha solen bærghadis
bødh ionathas allo sino folke at va
ka oc wara i harnisk alla nattena
redhabone til at stridha | oc satte vak
tara alla waghna kringh om thera
bolstadha Thz sporddhe hans fiende
at ionathas oc hans folghe waaro
redhobone til at dragha | oc wordho
storligha rædhe oc forfæradhe | och
vptændho eldha kringh om alla
thera bolstada oc flyddo siwa vndan
Aria om morghonen ionatas seam

A I - 223v

ꝺꝛo ællen brīnande ꝼ̊kte til mz ſino fol
ke oc fan th̉ enghin. thy at the haff
do om nattena drughit offwir flodhe
na Eleutherū. ſidhan drogh ionatas
til arabiam til zabadeos. oc slogh thē
alla oc ſkō̊ffladhe theras haffwor hā
drogh tadhan oc til damaſkū kring
om furāde alt th̉z riket Symō hans
brodh̉ drogh in j aſkalonē oc flere
ſtadh̉ alt in til ioppen belagdhe ſtadē
oc owir wan. oc bemānadhe han mz
ſino folke Thy at han ſport haffdhe
at the wildo antwardha ſtadhē deme
try ſælſkap. J thy ſāpnadhe jonatas
alla almoghās aldirſmæ̅ oc betænkte
at wpbyggia alla waru ſtadh̉ j iude
a. oc alla mwra iathe j ihr̄lm Oc en
hō̊gthan mwr mæ̅ mæ̅llā ſtadhen
oc ſkærmtornē pa ſyon ſom kalladis
arx dauid Swa wilandis at hā ſku
li ſtaa fōr ſtadhē at the th̉ paa boddo
ſkuldo hwatzke ffaa kōpa æller ſælia
J thy wpreſte ſik thæn ffōrrædharin
Triphon at reghera owir aſiam oc ſæ
tia wppa ſik dyadomā konugx krono
na. oc fōrradha ſin hǣra konugh antho
cū æn hā rædis ionatā at han ſkulle ſta
a moot honō Oc thy tænkte han om
rwadh at fangha ionathā oc fōrdærff
wa Thztu fōrſtodh jonatus oc drogh
moot honō mz xl m vtwalda mæ̅ oc
kom til bethaſan; triphon ſcandis ath
jonathas kom mz ſwa myklō almogha
rædis ō ſigh oc togh mothe honō mz
ſtorō hedh̉. oc mz fulſko hiarta giaff
hā honō ſtora giaffwor. wphōgdhe hā
oc loffwadhe j blandh oc owir alla ſi
na wenir. oc bōdh allō ſinō mānom

at the ſkullo lydha ionathe ſom ho
nō ſialffwō. oc ſagde ionate fridheli
kin ordh aff fulſko hiærta hwi tæk
tis tik at mōdha oc wp reſa ſwa my
kin almogha maadhā enghī ofridh̉
æller ōrlīgh ær oſſ j mællā. oc thy
ſænt almoghē hem til ſin wt wæ
landis aat enaſt naghra faa mæ̅
ſom mz tik magho bliffwa. oc kō
ſwa mz mik til ptholomaydā honō
wil iak tik antwardha mz andra
waru ſtadh̉ th̉ om kringh. alla
hō̊ffdingha oc æmbitz mæ̅ oc allan
mū hær the ſkulu tik lydha Oc
ſwa ffar iak atir til mit hemā. æn
ionathas j ſine enfallighet trodde
hans fulſka loffwā. lot almoghē
fara atir til iudeā Oc behallandis
atth̉ mera æn try m mæ̅. aff hulkō
han ſændhe ij m. mæn til galileam
oc j m bleff nær honō. Æn ſwa brat
Jonathas kom in j ſtadhē ptholoma
ydam. atirlykto borgarana ſtadz ſens
poortha. fiangadho han oc alla hās
mæ̅ oc ſlogho j hæll alla ſamā Sens
tan ſændhe triphon ſtorā hær badhe
til hæſt oc fotgangara in j galileaz
oc vppa ſtora ſlattena at fianga oc
fōrgōra alla the ionathe tilhōrdho
æn hans mæ̅ hōrandes at ionathas
oc hās mæn waro fōrradhe oc ſlag
ne. trōſto the ſigh oc vth gingo re
dhobone til at ſtridha. æn the ſom
æptir thim vt ſændhe waaro. Se
andis thē redha til at ſtridha. oc ath
th̉ ſtodh thim enkte wtā liffwit dro
go the til ryggia. oc ſidhane foro
mz fridh atir til iudeā æn ex enis

the wtā jærnwal allir isrls almoghe
storligha fōrgdo oc græto thes ædhla
kæmpas dōdh ionathe oc flere hans
godha māna mz honō swa fōrradha
Renstan thz æptir tilbōriadho alla hed
niga thr om kringh thē hadha · hata
oc fōrdærffwa isrl · sæghiādis sin j
mællā judha haffwa nw enghī hōff
witzmā ælla fōrswarare Nw haffwom
wi thima til them fōrdærffwa · oc wt
skrapa theras nāpn aff mānāna aff
minne Capitulū xiiij

Et ut audiuit symō &c Symō iona
the brodhr spōriandis at triphon
sampnade myken almogha at sændha
in j iudeā badhe land oc folk fōrdærff
wa vndirstandādis oc at allir almoghē
war j storō ræddughā · ængxlan oc drōff
wilse foor han wp til ihrlm oc sāpna
de allan almoghā hughswalandis hā
oc trōstandis mz thæssom ordhō · j sen
oc within kære wener hwat oc iak mz
na brōdhr · oc mīs fadhrs hemā haffwō
giort fōr hælgha laghī · hwat ōrlegh wi
hallit haffwō fōr hælgha stadhē ihrlm
hwat nōdh oc twangh wi lidhit haffwo
som j wal within fōre the saker skulo
æru alle mine kære brōdhr falne fōre
isrl oc nw ær iak ensāpmē j gen aff
allō · Nu skal iak ey spara mine siæl ·
nw j drōffwilsāna tyma fōr thy at iak
ær ey bætre æn mine brōdhr · Jak skal
hæpnas offwr mith folk oc wara hæ
laghetir oc waria war barn oc hustrur
thy at alle hedhingha æru sāpnade ath
fōrdriffwa os til orættu Tha almoghē
thetta hōrdhe vptændes anden j theris
hiærta · oc ropadho alle mz ēne rōst oc
saghdho thu ær waar hærtoghe oc lee
dhare j thīna brōdhra rwme · Judhe
oc ionathe Styr oc regera wart or

ligh alt hwat thu oss byudhr wilhom
wi gærna gōra Thy sāpnade sy
mon alla fromasta stridz mæn oc almo
ghans menighet oc læt mz ēne hast
vp resa alla mwra kring om alt ie
rusalē wal bewarandis allā stadhī
Oc sændhe ionathan absolom son oc
mz honō nyian hær in til ioppen
til thē j stadhenom wāro dreff
thīn tædhan oc bleff thr siælffwr · Nu
triphon drogh wt aff ptholomaydā
mz myklō mogha · oc wildo kōma
in j iudeā oc haffdho ionathā mz
sik j hæktilsom · togh æn liffwandis
Nu symō drogh mot honō til addus
widh stora slættena · Nw tha triphon
fōrstodh at symō war wpstandhē oc
kesthr j sins brodhrs stadh ionathe ·
Oc wilde mot honō stridha · sænde hā
sin budh til honō j swa matto fōr thz
silffwr thīn brodhr ionathas · war ko
nugenō skyllogher paa almoghās wæg
na haffwō wi han hær faghnā oc thy
sænt oss c pūdh silffwr · oc twa hās sōnr
til gisla · at hā ey lōp fran os tha wilō
wi han tik atir sænda Nu symō fōrstodh
wæl at hā alt swiklighu talade mz ho
nō Oc bodh thy sik sændha badhe silff
wit oc piltana mz · thr wppa at hā
ey fōre thy skulle haffwa ampne æll
til fælle til at skadha isrl At honō ey sæn
dis piltana oc silffredh Thy sænde hā
honō pilthana · twa ionatte sōner oc
silffret mz som war c pūdh · æn triphō
lōgh oc enkte atir sændhe ionatham
thæs hæller Wtā drogh in paa iude
am thz fōrdærffwa oc thī wæghr so
ledhr adhor · æn symō oc hans hær
drogho alt lantelighū æptir æ hwart
the foro · Nw the som waro wppa
thornē sændhe sin budh til triphonē

at han skulle skynda sik til the gynom
oknet. oc vndsætha thom mz spising
triphon til vræddhe allan sin hær swa
at han wille sama nat til them koma
J thy fiol mykin snyo mz allo. swa
at han ey kunne koma til galadithim
vtan drogh til bostaman. oc thær drap
han ionatham oc hans twa söner och
vandhe swa j gen oc foor hem til sin
Æn symon sænde budh oc læt tagha
sins brodhers ionathe been oc iorda
de them j madhin nær sina förfadhær.
allir almoghen græt oc sörgde hans
dödh j mangha dagha Tha lææt sy
mon byggia offwan sins fadhers graff
oc sina brödhra högha byggningh. oc
satte högha slætta stena bak oc före.
ther til lææt han ther om kringh vp byg
gia septem piramides. vij högha graff
ther hwar thera mot the andre til
aminne sins fadhers oc modhers. och
sina iiij brödhra Vtan om alt thætta
vphögde han vij stora oc högha stu
der. oc offwir stodhrena satte han hær
nesk til eth æwigt aminne oc offwir
harneskeet vt höggin skip at the sku
lu sees aff them som ther sighla j siön
Thæsse æru the graffwor ælla graffte
som symon lææt göra j madhin. oc staa
ther æn til thænna dagh Thriphon tadhan
farandis mz vngha konungenom anti
ocho swekliga förgörande han oc satte
a sigh konungsliga krono æpter han
owir alt asyam. oc giordhe mykin
skadha oc mangh slagh owir alt riket
Symon om farandis alt judha land
bygdhe oc bemannade waru stadher
mz höghom oc starkom murom porthom
oc laasom oc alz kons spisningh. J thy vt
walde symon naghra mæn oc sænde them
til demetrium konungh at han skulle nadher
göra mz judhana om theris skat oc
vt skylder hwilka triphon haffde mykit
of skat oc orætteligha paa lagt. hwilkom
konungh demetius mz sinom breffwom swa
swarade j thæsse matto. konungh demetius
Symon höghesta præste oc warom wen se
moribus oc almoghanom j iudea helso
oc wenskap. Wi anamadhom gulkronona
oc hals kædhiana som j os sændhen och
ærom wælwilioghe at stadhgha mz idher
stadhugha fredh. oc wilom skriffwa til wa
ra foghata oc ambitzmen om then skatt
wi haffwom idher fördragit. æpter thæn
stadhga allom withærligan som wi mz idher
giordhom The waru stadher j haffwen bygt
bliffwe idhre. all brot oc försumilse som
mz idher warit haffwa til thæna dagh för
latom wi idher swa oc the krono j oss aatti
ga skylde æren. oc hwat hælzst hær til
vndir skat warit haffwer j jherusalem ther æp
ther bliffwi frælst oc quitt för allom skat
te. Æru oc naghre j bland idher bequæ
me at inskriffwas j bland wara wener
tha skulu the inskriffwas. ffredh oc
wenskap wari mællan os altidh J
the arenom afflagdis hedhningana ok
aff israel. oc tha til böriade israel at skriff
wa theris aars tall oc mærkeligha gær
ningar j swa matto Thætta skedde vndher
symone höghesta præste. storom hærtogha
aff israel almogha höffdhingia J them
daghom kom symon jn til gazom oc kring
om bygdhe han alla wæghna mz wærn
thornom. vp reste ther bliidhor oc drogh sik
in för stadhen. vndher slo theris ypersta

waru thorn. oc sik stadhe / aen alle the
paa honō waro the wordho bestaelte mal
lā stadz mwrana oc skaermena aff hul
ko wart j stadhenō stoor iaembir ffasi oc
raeddughe. siwa at the som inne waro.
gingo pa mwrana mz theris hustru
oc barnō. oc spletnō klaedhō. Ropadho
mz höghe röst tigghiandis fridh oc
förlonā aff symone oc saghdo. attu gaff
ey os aeptir wara förskullā wtā aept
thina miskundh. oc tagh os til thina
traela. Symō ömkade sigh owir theris
ysaeld. oc stridde ey pa them mera.
thogh drēff hā thim alla aff stadhē oc
rensadhe all husen thr theris aff gudh
standit haffdho Oc tha gik hā in j stadhē
mz sangh oc gladhis lekō. waelsignade
gudh oc aerande oc siwa wt kastadha al
la orenlighet. Insaette thr trona maen
gudz lagh skulde fulfölghia styrkte
stadhē. oc bygde sigh thr bolstadh Aen
the som j thornē waro j ihrlm matto
hwatzske wtgaa oc ey nakot köpa ael
ler saelia Oc thy togh thim hwnghr
j hulko maghe aff thim bliffwo dödhe
In til thaes at the j gaen waro ropado
til symonē om fridh oc förlonā hulkit
hā thim vnthe. oc drēff thim alla wt
oc rensadhe thornē aff alle besmittil
se. oc sidhan ingik siaelffwr mz gudz
luffwi mz palm quistō. mz frögdh oc
sangh oc alla lekara anbudh loffwā
dis gudh thy at störste fiande j isrl
aer offwir wnnē. han skadhgade oc at
thin daghē skulle högtidhas oc hael
ghr hallas j isrl til aewigh tidh. han
warnadhe oc bargdhit hyon som naest
war thornenō / oc giordhe sik thr he
mā at boo oc byggia mz sinō mānō
Symō hā sagh oc vndirstodh. at io
hānes hās son war starker til krafft oc
offorhr til orlogh. / antwardadhe honō
alla sina makt görandis honō til haer
togha oc höffdinga offwr isrl oc bodde
siaelffwr j gazaris. Capitulū. xvij

Anno c̄ lxx̄ ij̄ gregauit Rex demetrius c̄
Asapnadhe k. demetius sin haer oc foor
in j mediam at sanka sik mera hiaelp
oc fölghe. til at offwir stridha triphonē
Thetta hörde arsaces psar k. oc medie
at k. demetius war komē j hās landz ān
da. han sande wt en aff sinō höffdinga
at han skulle fangha demetriū oc liff
wandis til sik föra hā giordhe siwa.
fangadhe mānen fördhe sinō hra
oc satte hā j haektilse J alla symōis
liffs dagha bodho iudha rolugha.
han sökte allaledis almoghās baezsta
ta Oc thy taektis allō hans waldh
oc stor aera j alla hās dagha Oc sine
stora aero oc manhet wan hā ioppē
oc thin stadhe giordhe han til ena
aewigha hāpn oc tilgangh. allō
the som silgdo aff fiaermadha öyom
oc landz aendō. han ökadhe oc wt
walde sins almoghis landh oc mannae
ke. hiolt j fridh sith rike. skelfte oc
hylladhe alla fangha Oc wtdreff fran
sino folke. han war thā förste som fra
ligha styrdhe owir gaza oc bethsura.
Oc owir waeru thornē som war aer
dawidh wtiwaerkandis aff thim alla
orenlighet enghī fandz thaen som ho
nō kunne mote staa. oc thy ōrkiade
hwar j sinō stadh sina iordh j fridh
Oc iordhen owir alt iudha landh
j hās thima gaff riklegha sina frukt
thr / oc all baerande thrae taeckis the
ra frukter. Almoghās seniores the
saatho paa gathor handheradis al

moghans bestandh oc nyttoghet. An vnge
hoff jonkara j fördos æröna cladebonatt
oc öffdos j harnisk til örlighe, alla stædhir
förhsaghanz ympnogha spisningh / oc plan
tade them til landzsens wærnā. Swa liff
de han sin aldhir. at hans ærlegha rykte
gik oc hördis intil wärldhinna ænda / han
hiölt fridh ow all rike frögd oc glædhi
war j isrl' j hans daghom hwar en sat fridh
legha vndir sith wintræ æller fikona
træ. enghin war thæn som naaghot oroa
de. Ey fandz them som tha förde örlegh
konunga haffdo engha makt mot honom
han styrkte alla ödhmyuka oc öma. aff
sino folke / laghin höllos j wördho / wrange
oc orætte wordo forhaffde. han vpnyadhe
oc ökadhe alla hælaghetir hælagh koor
oc kirkiona skrudh stodho j æro. thy
spordes in til rom at jonathas war döder
oc in til spartiatas kom thz rykte. Oc
alle sigh thir offwir omkadis oc sörgdho
An tha the hördho at [illegible] symeon hans
brodhir war wordhen j hans rwm höxs
te præstir / oc haffde sigh vndhir wnnit
alt riket oc alla stædhir. scriffwo the til
honom j taffloer aff malm at the wildho
vpnya mz hans wenskap oc brodhirligha
sæmio som the til förena haffdho giort
mz juda oc ionatha hans brödhrom
Thæssin theris breff wordho læsin för
allom almoghanom j jhrlm. An thætte ær
vt sæffthin aff thz breff som sparciati the
sændo wi höffdingha oc huffwodhstædhir
j bland spartiotos. Symoni höxsta prste
ællir smānom prstom oc menogha almo
ghanom j judea waarom brödhrom helso oc
wenskap. Jdhir sændebudh hulke j sæn
den til wan almogha kungörande oss
aff edhre store æro hedhir oc gladi / thy
gladdoms oc wi j theris tilqwamdh
oc sæffwom theris ordh j waara böker. J
swa matto Numenius anthioci son. oc anti
apat jasonis judhana sændebudh komo
mo til oss vpnyandes mz oss gamblan
wenskap. Thy tæktes allom almoghanom a
nama the mæn mz hedhir oc æro / oc in
skriffwa theris ordh oc ærende j wara
böker til ævight aminnelse æptirkomande
folke j spartiats. wt sæfftin thir aff sæffwom
wi oc til symonem höxsta prsten / thir æp
thir sænde symeon nwmenium til rom
haffwandis mz sik en skiöl aff clara gul
le til wigt haffwandis tusandha manas
hwar manas weghir iii skalapundh. Tha
skiölden sændhe symeon romarom til wen
skaps oc fredzsens stadhfæstilse. An roma
ra tolka gaffwo scandis saghdo sin j mæl
lan. hwat tak lönst oc æro skulom wi
attirgiælla symoni oc hans sonom / han
vpfylte oc fullgiordhe för alla sina brö
der. oc vtdreff alla owenir oc fiendha
aff isrl' the stadho honom ærlighit frælse
Oc sæffwo j taffloma aff malme. oc insatto
j theris aminnilse böker paa barghit
syon. tæssin ær wt skriffthin aff theris
tafflom. vndir stora præstin Symone
j assaramell thir alle prste. seniores oc
almoghans höffdingha aff isrl' saminnadha
waro. kungiordis tæssin ærende / witer
lighit ær allom hwat örligh thir æru bedriff
win j waro rike. An symeon mathatie
son oc hans brödhir the gaffwo sigh wt j
waadha til at frælsa sith folk. oc staa
mote theris fiandom / at theris hælaghe
tir skullo stadughe bliffwa oc theris lagh
The ærædho sith folk mz storom priis oc
æro. æn ionathas han förenade sin al
mogha oc wart kestir til höxste prst
oc a thz sitzsta wart til fögdhir sinom för
fædhrom Tha willo theris owenir mdhir

trodha theris halaghetir, oc wtrækto
the sina hænder | til thera hælgasta mōs
tir. æn symon stodh tha thēr a mote oc
stridde fōr sin almogha | hā bekostade gull
oc pæninga mangha han vtwalde oc wæp
nade fromasta mæn aff sino folke. fōr
læute thēm gull oc haaffwor | hwat hælzst
han slogh vppa gik wæl fram j hās han
dom Alla hedhnīnga fōrdreff han aff si
no rike. bemānade slot oc stædhēr mz
sino folke konūgh deretius befæste ho
nō hædōmet owir alla pstra gjorde hā
honō til sin fræmsta wen | oc æradhe hā
mz store æro han hōrde at iudei kalla
dos aff romarē wenir oc brødhēr | oc at
the togho ærligha mothe symōis sæn
debudh. oc at iudei theris pste oc hōff
dinga samtykkio hā at wara theris hōx
te præst til æwigh tidh. thēr til gudh
vpreser j bland thēm naghō sānan pphe
ta | enghē matte mote sæghia naghro
thy som aff honō sagdis ællir giordis
æller vtā honō naghra almogāns sam
qwændh halla ællir samā kalla Thæta
oc mykit ānat honō til loff oc æro samā
sæffwat tækktis thēm allō gōma oc bewa
ra j theris hælgha rwmō til æwigh tidh
Et misit rex anthiocus · Capitulum xvij
Oc sændhe konūgh anthiocus deme
tri son | sin budh oc breff aff ythersta haff
sens ærpom oc dyiom Symoni pste oc
iudha almogha hōffdinga, oc alle me
noghetēne j tæssē matto | konūgh antio
cus symoni stōrsta pste oc iudha almoga
nō helso. nw fōr thy at wranghe mæn
haffwa owir wællat waara fōrfædhēs
rike Thy wil iak hāpnas oc atir faa ri
ket oc gōra thz swa friit oc ærlighit
som thz war til fōrēne. ōrlegis mā haff
wir iak samnat ympnit badhe til fō
ta oc hæsta | oc til syōs ōrlighe skip wæl be
mānat Iak wil gaa owir alt riket oc hāp
nas owir thēm som wart rike haffwa fōrhin
drat, | oc māgha stædhēr lagt j ōdhe oc nw
fōr thy stæder iak idhēr alla handa offer
oc alt annat thz konūgha fōre mik haffua
idhēr fōrdraght | oc alla gaffwor hwat hælzst
the idhēr begaffwat haffwa | oc thēr til stædhēr
iak idhēr at j lathen slaa idhēr eghit mynt
j idhēr rike | ihrlm samtykker iak hælgt
wara oc frælst | oc all the vapn j haffwen
lætidh smidha. oc alla wærn stædhēr j bygt
haffwē bliffwe alt idhēr eghit Allan ko
nūgxlighin skat nw æller hēr æptir ær bliff
wi oc idhēr til giffwī til æwigh tidh. æn
naar wi frælighan faam j gæn wart rike
wiliō wi idhēr oc idhēr folk ythēr ligare æra
Oc templet j ihrlm konsteligha beprydha
swa at idhēr æra oc ærlegha frægdh. skal
hōras offwir alla werldena Naghot thēr æp
tir foor. k. anthiocus aff sith fædhērnis rike
til huilkō samnadis sigh allir almoghen
swa at gansska faa j gæn bliffwo mz triphō
ne Æn anthiocus fulfōlgde æpthēr honō
sigh vndhan flyandis alt in til doram
som liggēr widh sion | hā wiste wæl at
honō ont til stodh thy at aller hās hær
haffdhe honō offwir giffwit. æn anthio
cus drogh til doram mz cxx m. fromasta
ōrlighe mænom til fotha | oc viij m til hæst
Oc belagde stadhen alla wæghna til
landha oc skipē wtā fōre til siōs swa
at enghē kwnne hwatzske in kōma æl
ler wt aff stadhē. J thy kom Numenius
oc the mz honō sænde waaro aff room
haffwandis breff mz sik til alla konūga
oc rike, j swa matto | lucius hōghester radh
mā owir romara ptholomee. k. helsa.
iudhāna sændebudh kōmo til oss. waa
ra wener vpnyiandis gamblan wenskap

A I - 226v

oc brodhir skap mz oss vtsende aff symone
högxsta prester oc judhanna almogha haffwa
dis mz sik til romara æro. en skiold aff
gull wæghandis m. marks hwar marks
gör iiij skaalapundh gull / hwar före tækkis
oss til scriffwa konungom oc rikom at engen
göri them nakon skadha. ey stridhandis
paa thim æller theris land ælla stadhir
Oc ey göri thim hiælp som pa thim strida
wilia. oc om naghre wrange mæn war
dha flyande fran them oc til idhir. antwar
dhen thim atir symoni högxsta prester at han
owir them hæmpnes æptir thera laghom

Thxta sama haffwom vi scriffwit. k. demetrio
oc octabo arabe arsacj oc til alla konun
ga oc riken Thama wtscrifft sendom wi
oc symoni prestanna höffdingia oc almogha
nom j iudha landh. En anthiocus. k. an
dra færdh lagde sik för dōram bygdhe
skærma oc bladhor oc inneslykte thir tri
phonem. symon sendhe anthioco ij m wt
walda wæpnara honom til hiælp oc thir
til gull. silffwr oc konsteligh drykke kar
offwir matto / æn han wilde thz aff
enkte haffwa. vtan ryggiadhe alt thz
han haffdhe honom loffwat til förenne
oc fiærkade sigh fran honom. han sende
en sin wen til symonem mz thxssom ordhom
J hallen ioppen oc gazaram oc skærmtor
nen j ihrlm oc flere stadhir j mino rike
theris tillaghor haffwen j lagt j ödhe j
haffwen giort storan skadha / badhe paa
minth folk oc theris haffwor. oc idhir ny
kit til wællat aff mino rike. Oc thy ant
warden j gen thz j haffwen idhir til eghnat
oc skatten aff alla the stadhir oc rwm som
j haffwen owir iudha landz raamarke / æl
lir oc betalen thir före v c. pundh silffwr oc
för then skadhe j giort haffwa pa wart
land / oc för aarleghen skatt aff stadhinna

skulen j giffwa annor v c. pundh silffwr. Æn
nars wilium wi koma oc strida pa idhir
oc alt thz idhir til hörir / Tha konungx
sins breff draghare kom fram til ihrlm
oc fik see symonis stora æro. hans rikhet
j gull oc j sylffwr och andra othaligha haaff
wor oc konsteligha. wart han storligha
förffæradhir oc sagde honom konungxsens
wilia som oc breffwin lyddo Tha swa
rade symon oc sagde / ey haffwom wi oss
til wællat nagot aff annars iordh
ey oc handa mællan haffwom wtan
waart rætta fadhirligt arff. hulkit
oss j naghom tima orættelica war för
hindrat. æn wi j beqwæmom thima
haffwom atir fangit wart rætta arff
oc eghit En om ioppen oc gazaram som
thu talar. the giordho pa wart folk
storan skada oc paa alt wart rike
för thim wilium wi giffwa c. pundh silff
wir En ther til swarade konungxsens
sendebudh inthe. vtan wredhir ffoor
tædhan kungörandis konungenom all thes
sin ordh. oc symonis stora æro oc alt
thz han seeth haffdhe aff hulkit ko
nungen wart mykit wredhir Triphon
rymde mz skep til orthosiada. tha
skikkade konungin thendebeum / til höff
dingha owir skepin oc fik honom örligx
mæn til landha. badhe til ffot oc hæsta
oc bödh honom skynda sigh til iudeam
oc wpbyggia cedronem oc atirtæppa stadz
sens porta oc offwir winna almoghen
En konungen fulfölgde at strida pa
triphonem / thendebius kom til jamnam
til böriadhe at hædha oc retha al
moghen för haffwa iudhana. fangha
oc j hiæl slaa oc wpbygde cedronem
han insatte thir storan hær badhe
til hæsta oc til fotha / oc bödh them

draghá oc skynda sik in mot iu
deam Capitulū xviij

Et ascendit iohes ꝛc. Æn iohes
ffoor wp aff gazara oc kwngiorde Symoni sinom fadher hwat ten
debȝ haffdhe a theris folke. tha kal
ladhe symō til sik sina twa ælzsta sō
ner Judam oc iohem oc sagde til
thīm. iak oc mine brødher oc wara
førfædher haffwō wtdriffwit fiændha
oc ørlighe mæ aff isrl' til thæna dagh. lyk
ko oc sælighet haffwō warit j isrl' oc j
warō handō Seen iak ær nw gamal
wordhē oc thy warē j nw j mīo rwme
oc mīs brødhro oc frændhers vtstrīdhe
før gudz laghō. oc før waan almogha
Gudz hiælp aff hymerike skal wara
mz idher. han fik thīm xx. m vtwalda
wæpnara til fotha oc ther mz froma mæ
til hæsta The drogho mot thendeben
oc hwiltos om nattena j modin Arla
om morghonē komāde pa slættena
kō mote thīm grueshgen oc starker
hær badhe til foot oc hæsta. oc flodē
war thīm mit j mællan Johēs rordhe
sin hær thīm j mot. oc saagh almo
ghen førfæradhā oc raddhan til ath
dragha offwir strōmē. han drogh førſt
siælffwō oc alle honō æpther følgdo. hā
skikkade sin hær badhe ridhande oc
siwa til fotha j twa rotha The sagho oc
vndirstodho at theris fiændhe waro alt
førmāge til hæsta. oc thy lyffte the te
res hogh oc tanka til gudh j hymerike
oc størtto friligha j theris ludhom oc basū
nō oc øffdho sigh manligha ther til then
debes flydde. oc mæstadels aff hans mā
nō bliffwo slaghne the som igæn waro
flyddo til barsteden. ther wart iohes
judas brodher sarghadher Æn johes ffulfølgdhe thīm jn til cedronā thē the vp
byght haffdho. somlike flyddo oc in paa
thornen som waro paa slætthīne azoti. hwilke
iohes lat wp brænna tha fullo aff them widh
ij m mæ. oc iohes foor j fridhi atir hem til iu
deam Æn ptholomeȝ abobi son war sattir til
høffwidzman offwir hærin pa slættena widh
iherico. haffwandis gull oc silffwir mykit mz
allo før thy at han war maghir høgesta prestins
han vplyptis j hiærtano. oc wilde alt riket
vndir sik kōma oc thy tænkte hā swek
mot symonē oc hans sønir. hwru hā kūne
kōma thīm vth aff wæghin Æn symō kring
om foor the stadher som waro j iudha rike
no Oc haffwandis om sorgh om almogan
foor nidher til iherico. han oc hās søner.
Mathatias oc judas. tha togh mote thē
ptholomeȝ oc ledde them in j en wæru
stadh som hā byght haffde. oc mz fulskheet
reddhe them stort gæstabudh oc haffde
lønligha beskikkat væmpta mæn offwir
ena sidha. æn som symon oc hans søner
wordo gladhe oc drukne Rusadhe hā bra
delica oppa them oc slogh j hæl symeonē
oc twa hans sønir oc nagra aff theres
tiænarō oc giordhe stort førrædilse j isrl'
atirgiællandis ont mot godho Thetta alt
skreff ptholomeȝ til konūgin oc badh ho
nō sændha sik folk til hiælp. tha widhe
hā honō antwarda iudha rike alla stæ
dher oc theras skat oc wtskyldher Som
lunda sændhe han til gazarā at fanga oc før
gøra iohem oc skreff til allan almogans
høffdingō at the skullo kōma til honō.
hwilka han wille alla til sigh lukka mz
gull oc silffwir oc alzkons haaffwor han
sændhe oc naghra sina mæ at ørligha
paa ihrlm oc bærgit syon ther som temp
let war. æn en lopp fore til gazaram oc kwn
giordhe iohani at hans fadher oc brødher

waro förradde. oc at hans mæn skuldo
koma oc honom förradha. Johannes thz
ra hörandis wart storlika förfarandhe
Dreep hand a them som vtsende waro
honom at förrada oc slogh them j hæl alla
thy at han wiste wæl at the wildo hanom
förraada. Alla andra iohis mangha
gerninga / ærligh oc mangahanda dyg
dher han bedreff swa oc thz mykla ærff
wode han haffdhe j stadhsens mwrom
oc bewaringh. Oc alla andra hans
dygdeligha gerninga. æru alla inscriffne
j the böker som vtscriffwos j hans daghom
swa lenge han war högxste prestir æpter
sin fadher oc iudhana höffdinge owir
israel. Här byrias annar boker machabeorum

Brödhromen som æru j egypto iudei
sendha oc sighia. brödhrene iu
dei som æru iherosolomis oc j alt
iudha land helso oc godhan fridh wæl
göri gudh mz edher / oc aminnes sins
testamentz ordh som han taladhe til
habraam ysac oc iacob sina trogha
tiænara. Oc giffwa edher allom hiær
ta at j maghen han dyrka oc göra
hans wilia mz stadugha hiærta
oc wilioghom hugh oc tanka / han wp
lati edher hiærta j sinom laghom oc j sinom
budhordom oc göri fredhin. han höri
edhra böner / oc miskunne edher oc ey
owergiffwi edher j ondom tima / See hær
ærom wi idkelika bidhiandes ffor
edher. styrande demetrio. wi iudei screff
wom edher til j the dröffuilse oc bradz
sko som owir oss æru komen j tæsso
aarom fran thy at iason foor wth
aff hælgo landeno oc rikeno. Thee
vpbrænnindo porten oc vtgiutho men
lösa blodhin. æn wi badhom til gudh
oc wordhom hörde / wi offradhom hæ

lagt offer. wptændhom lampor oc lyktor
oc lætom fram brödhen som kallas panes
propositionis oc thy skulin j idka oc halla
lagha högtidhena j nouembri maanat
som kallas stenofegia. Aaghundradh aaro
æpter sceffwos wt tæssin breff. almo
ghen som boor j ierosolimis oc j iude
a Judas oc seniores fflere aristobolo
ptholomei Mæstara som wt komen
ær aff smordha prestana slækte oc them
iudhom som boo j egypto helso oc hel
brygdo. wi mz gudz hiælp frælste aff
mangom oc storom skadha / högheligha
takkom honom wi som mote tolkom
konungh stridhom han lat them flytta
aff persida som mote oss stridho oc hæl
gha stadhin för thy madhan han war
hærtughe j persida / oc otaligh almoghe
mz honom full han j mönstridh nanee j
dyane. eth affgudha mönster som kal
las nanea æller dyana. swikin aff
hænes presta raadhom för thy at antiocus
oc hans wener komo thit swa som
the wiliande boo oc bliffwa oc ath
the taghande manga pæninga oc gaff
wor Æn tha prestane fram lagdo pæni
gha, oc han sielffuir aat mangom pæni
gom mz faam mannom gik in j temples
innelykke. læsto prestane dörena oc lyk
to honom inne / Æn naar antiocus war in
lykter wptagho the ena lönndör / æller
vinkil in kastado the stena oc slogo
j hæl hertughan / oc alla the mz honom
waaro / oc huggo them hwan ledh fran
androm. oc swa aff huggin huffwodin.
oc allas theras vsla lyma kastado wt
paa markena. welsignadir gudh æ
nödheligha / som swa styrde omilda mæn
hwar före oss rensande templet om xxv
daghen nouembris maanadhe. wih

om

om wi oc thz radhe thz kungöra. oc at
j thȳ daghen hælga hallen. Oc eldz
sins högtidis dagh | som giffwī war
tha som neemias vpbygde tēplit oc
altaren oc offradho pa honō hælgt
offer för thy at tha ware förfædher
fordō fanghadhe sændos til persidem |
prestane som tha waro gudz sanne
dyrkara togho elden aff altareno
gömdho han j dalenō ællr slatte
na j en dympā brwn oc thorran
Ther gömdhe hā oc offrō hulde swa
lönliga | at allō skulle thz owiterh
gt wara | æn tha gudi tæktis æp
te mangom aarom at neemias wart
sændher aff konungenō j persida | til te
ra prestāna sona sönir som eldin haff
do fordhō begraffwit at wpsökia
elden swa som the os kunghiordo | fun
nō ey thz eldh vtā tiokt watn Thz
bödh han thēm ösa oc före sigh bæ
ra | alt thz offer som framburit war
bödh prestin neemias bestrenkia mz
sama watneno | oc swa allā wedhē
oc alt thz owir honō war Som
thætta war giort oc timē kom at so
len togh til skina som længe til fö
rene skyldz haffde vndir molne |
vptændis stor eldir swa at alle thz
paa storliga vndradho Nu prestane
waro alle j gudelikō bönō swa lan
ge hælga offrit hanteradis oc wig
dis | Jonata först börjande oc allom
androm honom swarande oc fram
hallande. æn neemie bön war j thes
se matto. herre gudh alla thinga ska
pare rædeliker oc starker | rætwis
oc miskundsamber thu som ensā
me ær godher konunger. ensamber

alla godha gaffwor giffwande | ensam
ber rætwis alzwaldogher oc æwerdhe
liker thu som frælser israel aff allo
ondo | thu som vtwalde waara för
fædher oc hælgha giordhe thēm. ana
ma thætta hælgha offer för allan thīn
almogha israel | göm thin dell oc gör hā
hælgan. saman samka wara skingr
ne | fræls thēm som thiæna hedhnū
gō. see paa the forsmadda oc nidher
trykta | at hedhninga magho wetha
at thu ær war gudh Twinga thu the
som os nidhertrykkia oc hædha os j
theris högfærdh | lat thīn almogha
j gen koma j thit hælgha rwm oc
hælgha stadhe ihrlm | swa som moyses
saghde. æn prestene swngo alt iæmpt
gudz loff oc æro alt thz til offrit war
fullkompnat | Oc tha hælgha offrit war för
nöt tha bödh neemyas bestrænkia för
ra stenana paa altarenō | mz thy wat
neno j gen war bliffwit | oc genstā swa
war giort vptændis ther aff ny elder
æn aff thz skinet aff hetanō som vth
gik aff altaranō | mz nöttis watnit Tha
thætta wart allō vppinbart | kungiordis
thz konungenō persarū at j thy rwme
j hwilko prestane som bort förde wa
ro haffdo gömpt eldē ther fantz wat
net Neemies oc the mz honō waa
ro. rensadho oc wigdho offret Nu
konungen aktandis aat thy som hænt
war oc grannliga ransakandis gior
de sik eth mönster | ellr templū oc
wille swa bepröffwa thz som hænt
war Tha hā fan swa wara begriffwa
de han prestena mz myklo godho | oc
nw ena handha oc nw andra han
da gaffwor skipte thēm j mællan

A I - 228v

skælffwo mz sinō handō Thz rwmeth
næpde neemias oc kallade nephtar
som ær rensilse. æn tha at somlighe
kalla thz rwmet nephi Capitulū 2m

Inuenitur autē &c. Thz finz j theme
strydilse at hā bødh the som bortfør
de mz sik eldin oc han gaff thē lagh
at the ey skuldo glōma gudz budhordh
Oc at the ey skullo willas j theris hu
gō. seandis hedningana affgud aff gull
oc silffwo oc theris prydilse oc ānat tol
kt them førwarandis. radhe them
at the ey skullo aff læggha gudz lagh
aff theris hiærto Thz stod oc j sama
skrifftene huru prophetin æpter gudz bud
bødh them mz sigh føra tabernaculū
oc archam thz til han gik pa bærghit
paa hwilkit moyses oc vpfoor oc thz
saa gudz løniligha ærvo. Æn jeremias thz
komandes fan thz ena løniligha bærgx
skrubbo. j hwilko hā inlat tabernacu
lū oc archam oc altarit po hwilkit rø
kilset offradis the try thing lat han
thz jn oc atherlykte døzena æn naghre
aff thē som følgdo honō gingo til oc vil
do granligha mærkia rwmet Oc kw
no thz ey fina. æn jeremias thz føre
standandis straffadhe them oc saghdhe
at thz rwmet skal løniligit wara alt
thz til gudh aterkallar oc samnar al
moghans skingrā oc wardher them mis
kundsamber oc tha skal gudh vppinba
ra the thing oc hans waald oc æra
skal synas oc skin skal owr koma.
swa som oc moysi war vppinbarat
Oc swa som salomō badh at rwmet
skulle hælghas stora gudi wart och
thz kungiort hā vt rønte høgheligha
sin wisdō oc swa som wisdō haffwā

des. offradhe hā tēplens vigilsens
offer oc thes fulbordās. swa oc som
moyses badh til gudh oc elden nidher
kom aff hymblenō oc vpnøtte alt
offret som brænas skulle Tha saghde
moyses. thy at thz offer som war off
rat før syndene war ey ætith. thy
wart thz swa vpnøt swa oc salomō
om viij dagha hælgade hā tēplens
wighningh. tæsse gærningha the insceff
was oc bewarados j prophetums nee
mie bokō oc huru han samā sanka
de bøker aff allō rikō oc landō pro
phetās bøker oc dawidz konungha breff
oc theris gaffwor samuledz oc ju
das alt thz han lært haffde om the ør
ligh oss pa komo samman skreff hā alt
Oc æru thz nær oss om swa ær at j
tolkit begærē at wetha tha sændher os
them som thz magh edher føra wel gø
ren j om j celebrerē the dagha j
hwilkō wi rensadhō templet. hwilka
wi edher oc skrifwom Æn hæren gudh
som frælste sith folk oc gaff allō ærff
oc rike oc præstomen oc waru
hælaghetir som han oss loffwade j
laghin. wi hopoms at hā snart
frælser oss oc samā sanker os aff
allō werldz ændhō ather j hælgha
rwmet. før thy at han frælste os
aff storō wadhō Oc rensadhe rwmet
Æn aff judha machabeo oc hans
brødhrō. oc aff storo tēplens ren
silse oc aff altarēs vigele Oc om
the ørligh som anthiochi nobilis be
dreff oc hans son Eupatorū oc aff
them opliusilsom som aff hymelen
komo owir them som manligha strid
do før judhana. swa at the æn tha

at grazska fua om gingo alt riket
hæmpnados owir hedhinga oc the
vt driffwadis oc atir wnno tēplet
næpn kunnogt om alla wlleua oc
frælste stadhē. at laghē som maxan
glöndh waro skullo atir taghas hr
ren gudh sigh om thm förbarmade
mz alle miskundh oc mildhet Swa
oc jasone tyreneo hans vi böker
haffwō wi företaghit at stækkia oc
sætia j ena för thy at wi actandi
bokēna myskelighet. oc at wansa
likit ær alla thinga oc gærningen
na hystorias at minnas. wildō wi
gughna the som gærna j thm wi
lia læsa. at thz ware thm hogx
sens luste oc snarare matte fin
nas oc lætzligare minnas. at swa
allō wardhe thz aff gagn oc nytto
Oc thy sanneliga haffwō wi oss ey
litith ærffwode företaghit at stæk
kias the langha materias til hul
ko höra waken nætthz oc stor om
sorgh. swa som the som redha til
stort gæstabudh oc wilia hyduge
wara til ānars wilia för fflere
māna takhet anamō wi thzta
ærffuode. sanhetena vt letandis
aff lære fadhrena diktan oc hēne
fulfölghandis stækre talan æpthz
the radh oss ær giffwē Capitulum 3m
Igitur sancta ciuitas etc Oc före thy
swa længe halge stadhē inbygdis
j fridh oc rolighet. laghē oc æn
fulleliga höllos oc gömdos för
onye biscops skiktan oc mildhet
Oc före theres skuld sō alla wrag
het wdhz styrdos. thy hænde at
kenes frömonda konunga oc höff

dinga hullo rumet j största wordo
oc hedrado templet mz största gaff
wō swa at Seleuci asye konungh
aff sine eghne rænto gaff alla för
tærningh til at vppehalla mönstrett
offer oc alla andra gudz tiænist.
Æn simō aff beniamin slækt. tem
plens förstandare mote standāde
honō pstāna höffdinga onya lagh
ra wrangshet at vp fina j staden oc
madhā hā ey kunne owir wina ony
am foor han til appollomū en wran
gan hertoga oc kungörandis honō at
tēplens fatabur wtan salomōs wart
fult mz otalighō pænigō oc alzskons
haffwor thz wara wtan matto som
enkte til hörde. ællir tilborde offrēs
vppehælde j tæplet Oc thy sagde
han at thz alt matte lætzliga kōma
konungenō til handa Tha appollonius
thzta kungiorde konungenō om swa
manga pænīga oc andra haaffwor
befælte han Eliadorē som war om
all hans ærinde at hā skulde thit fa
ra. oc til honō alla the pænīga föra
Tha han kom til iherlm oc wart he
derligha mothe ta etc ghē aff högeta
pstenom Sagde han sigh wara thit
sanda aff konungenō æptir the pæni
ga swmo som thz göndis. aat spör
iandis om thz war swa mykla haaffw
som för konungenō sagt war Tha vn
dir wiste honō högete pstin thz alt
wara deposita insæt godz ... ærno til
at födha. oc vppe halla ... ga
ænkior oc faderlös barn mz Oc en
dels thz aff til hörir hirtana thobie
son. som war en mæktoghr hre j thy
lande oc j alla the haffwor som thæn

o nulle symō haffdhe swa rykt oc rosat
ey wara mera æn xl / p̄ud silff oc ijc p̄ud
j gulle. oc sagde hā franckes thin swi
kas oc willa fara som thz omøghelikt
hullo / at swa mykit got skulle finas j
swa hælgo rwme oc mønstre som ow
alla wærldena hedhradis oc hiolt j størs
ta wærnigh for sina stora wærdughet
oc hælaghet Nu konunges sens sændebudh
stodh nw thz oppa at thz skulle alt til
konungē sændas Oc lagde en dagh fø
re tha hā wilde gaa j templet thz at
bestælla / hwar aff wart stor ræddughe
owir allā stadhē æn p̄stane lagdo sigh
alle for altaren j theris p̄sta kladom
oc kalladho a han som j laghum haffdo
stikkadh om insætta pæninga æller
haaffwor / at han wille theres halla
bewarat som the insat haffdo. hwar
som tha haffde seet høghesta p̄stins
anleth. sorghen haffde sargat hans
hiærta / thy at oblit ænlite oc om
wændhz hyy kungiorde nogh innar
sta hogesens sorghz. for thy at han
war aller vpfylter mz drøffwilse ty
syntis engin huguadhz. æller wænle
kir vtan til a hans kroppe Almoghe
oc vth flytter en hwar aff sino hwse.
alle oppenbara ropandis oc bedhiā
dis til gudh / at hans hælga hws ey
skulle koma til gab oc obrygdilse
Mærkeliga daudhe qwinor / haar
kladin bærandis a theris brysto
the al hin sapnadhe sik a alla gator
oc iomfrur / jæmwæl the som
inlykte waro. alle graatande flytte
til oniam / somlige gynō fønstren
somlike paa murana skodandis.
alla / mz vprækto handom badho

til gudh j hymerike O hwat dukeh
ken syn war vsla almoghāns / oc sørge
liga høghesta præstins j tæsse strīdene
ængeliga bedhian. Nu alle endrækt
teliga ropado til alzwalloghā gud at
hwar matte thz fulleliga j gæn faa
som hā j godho troo oc j hælgha akt
insatth haffde / æn helyorg hult sta
dught pa sin forstadgodha atanka
oc mz synō tiænarom nw j komē
j templens fatabur thz ændeliga
at skīna Nu alzwaldughe gudz makt
j thy bewiste sins waldz eth stort
oc oppinbart iærtekne / swa at al
le the som mz honō til dursdos in
gaa j Orariū templi. thz ær fatabur
aff gudz dygd nidhz slagne fullo ni
dhz til iordena. swa at hwar theris
lidhz skalff oc darradhe / tha saago
tha alle en hæst paa hwilkō sat en
rædhelikē wæpnare. til sinkkadhz
mz kosteligho prydilsō Nu hæsten
bradelika rwsande til heliadorz
sloo han om kwl mz sinō frambera
fotō / thē paa hæsten sat syntis
haffwa alt harnisk aff gull Thz
syntes oc vppinbarliga twe andre
vnge mæn starke j makt. wæne j
ænlite oc faghre j kladho The brig
om stodho elyodorz hwar pa sina
sidho. oc wtan vphald slogho han
mz wagom oc grymom slagō / ha
fiol snarliga til iordhena oc alzstinge
blindhz wordhe wt drogx aff sinō
tiænarō / oc paa ena baar wt bars
thæn som mz mangō tiænarō oc for
løparō høghfærdeliga ingik j orar
ū han bars nw aff andrō enkte for
maghande hiælpa sik sialffwo / j thy

A I - 230r

widher kænnandis gudz stora makt
oc ærwnelighta kraffther / thā laagh
blindher oc maallös ey haffwandis
hopp æller waan til naghra helso
Æn alle högthelighta takkado oc æra
do gudh som swa æradhe sith rwm
oc templū som lenit til förēne / war
fult mz sorgh oc storō raddugha. Nw
ær wpfylt mz frögd oc gladhi gudz
nærwarilse allō vppenbarligha skina
de, somlighe the aff helyodori wenō
nödhgados ödhmyuklighe bidhia O
niā at han wilde för honō til alz
mæktoghan gudh kærligha bidhia
at han wille honō sith liff j gen
giffwa / som nw j ytersta timanō
ændadrek thena laagh för dödhen
Hee genstā högeste pstin badh för
honō. the sama twe vnghe mæne
ne j sama kladhō syntos staa nær
helyodori / som hā förra slogho til
hulkō the oc sagdo thu skalt tak
ka oniam högeste præstē / thy
at för hans skuld gaff herrē
gudh tik atir thit liff. æn thu
som næffther ær nw aff gudhi
kwngör / allō gudz makt oc hās
vnderlegha gerningha oc sidhā syn
tos the ey mera. Æn thy badh
onias för helyodori oc för hans
helso / offradhe gudhi helsamlikt
offer at konungin skulle ey tillæg
gia thz judome / at thū skadhe
war honō til komen aff theris
ondzsko. Æn helyodorus nw hel
brygda worden, offrade gudhi
hærlight offer / oc loffwade honō
framdelis störra lyffther som

honō æn liffwit j gen gaff / tilbka
de högthelighta oniam oc swa mz sy
na fölge atir foor til konungē oc ku
gnorde the vnderligha gudz gerningha
allō, som honō hænt war / oc hā vp
penbarligha kænde oc saagh mz sinō
öghō. Æn konungenō aat spöriande
helyodore. hulken waare bequæ
mare æn eth sine j gen sænda til
ihrlm / swarade han oc sagde haffwō
thu naghō thin dödz fiænda æller thīs
rikes förrædare tha sænth honō thit
oc thu skalt hā fulslagnan atir faa
om han liffwit behaller / för thy
at j the sāmo rwmeno ær sānelighe
naghor gudz stora dygd mote hulkom
ey hiælper at stridha Oc sānelighe
at than som sith hemā haffwr j hy
merike han ær thens rwmēs badhe
sökiare oc wærnare / oc thē thit
kōma til at skadha göra slaar han
oc fördriffwr. swa haffwa sigh
ærinden om helyodori oc erarii
gömo. Rubrica iiij capitulū

Symō aūt pdictus ∴ Förresagde
Symon rikesens förrædhare
oc peningana bort förare / tiladhe
altidh illa om oniam swa som han
skulle haffwa tilbbadh helyodori til
tolgha gerningha. oc swa waatlet al
lan skadha badhe hans oc landz
sens Ey skæmandes. honō förradil
se tillæggia som war stadzsens för
standare / sins almoges wærnare
gudz lagha fulfölgiare Oc j bladh
gudz thiænarō than firemste. æn
nædhā ondzskan swa nyklit wæx
ste / at jæmwel aff symons til skyn

dan · mandrap giordhis oc mera onth
förestodh til at förstyra hans ondz sko
skyndade sigh onyas til konungen / ey til
at röghia æller beklagha sin almogha
wtan förwara allis theres til standande
wadha · han förstodh at theras företaghe
ondzska / kunne ey ānars styras · oc fre
dhr förwarffwas vtan om konungesens
makt oc tilsyn / mot hulket diæffwlle
vpwækte en ānan sin tiænara til at
förhindra · som war jason / Onyæ bro
dhr hulke bestandandis war æpther
högesta prestadömet som hans brodher
onyas rættelugha haffde oc gudelugha
styrdhe / foor thu same jason til konung
anthiocum loffwandis hono æt oc le
pundh silffwa oc ther til aff landzsens skat
oc rænto lxxx pundh silffwa / Ther offwir
loffwade han æn konungenom annor c
oc l pundh silffwir / om konungen wil
le hono · wald giffwa at vpbyggia oc
skikka j ihrlm / Gymnasium thz ær hedh
ningha skola hwaris alt kættari oc
hedhningha sidhir offdos oc lærdos / Oc
ther til vp tagha / ephebiam thz ær
hözro krogh · hwaris vnge man oc
lösa qwinnor matto offwa sith böwe
ri oc bedriffwa / Tha konunge haffde
hono thz loffwat / oc han war kömen
til siwa ærlight hēradöme tilbörlade
han genstan alla sina samtyldiara ·
lukka oc dragha til hedningha willo
oc læt genstan vpbyggia gymnasium
hart vnder tornet ey langt fram
templet / oc alla the dæghelicasta
vnga mæn oc iomfrur han fina
kunne saman sankar j hözro skola /
ther mz wetandis sigh tess snarare
kunna jndragha hedniska willo

Oc inledher slaa alla hælgha sidher oc
gudz dyrkan / swart lærdis thz
som illa war begynnat ey eens
aff vngom daarom vtan iamwæl
aff gamblom hælaghetzsens skryp
turom / siwa at jamwæl prestane
ey nw mere aktandis thera
hælgha æmbite j templet oc widh
altarana / Templet war thim j le
do · oc hælgo offren j glömsko ·
giffwo sigh til alla handa fafæn
gho leeka til skurman til brottan
til stenkastan oc j alle faafængo
waaro the fræmpte / som j gudz
laghom skullo wara the ypperste
æn vppenbarligha bryta mot
hælgha laghen · bliffwir enga
ledis onæmpt / hulkit æptir ko
mande thyma nogh bewisa j
them tima · oc tolke willo skikke
sik til een stoor skalker / Menelas
aat nāpne / oc staal wt aff tem
plet mangh kostelighe gulkar
somlighen bort gaff oc somlighe
saalde för pæningha / Tha onyas
thz fullelugha förstodh straffadhe
han hono storlugha oc affwitte ·
æn han finnandis sigh wpinba
ra för sin brwt / skændan gik
han til andronem oc badh han
slaa j hæl onyam · han kom til
Onyam nw staddom j friom wærn
stadh · gaff hono haand oc mz
swornom eedhe / badh han frilegha
vtgaa til sigh siwa som til sinom
brodher · oc genstan han wt kom
drap thu skalken / hælgha presten
hulkit mordh ey eens judane
vtan iamwæl hedhningane / stor

liga sörgdho, oc endrækteliga ba
do til hopa foro til konungen höge
liga kærandis, swa smæligā dödh
thæs ædhle mātz sins onye. Æn an
tiochus k. storliga bedröffdhr offwir
tolken ordt aff dubande hiærta /
oppenbarliga fælte mānga taara
amynnandis ædla dödha mantz
sens hælgha liffwærne oc otaliga
dygdhr, konungen vpfylter mz
wredhe lat andronicū wt föra aff
purpurō oc swa nakuā ledha krīg
om allā staden, oc j thy sama rw
me thr han sina omildhet bedreff
paa oniam / thr wardz skylleliga
slaghē ændade hā sith vsla liff hr
ren gudh honō skyande wardz skyl
leliga pyno. Æn æptir thz at lisima
cus haffde bedriffwit mānga ogær
nīnga / oc hælgadomane waro stol
ne aff templet æptir menelay
raadh / oc thz wart allō kunnogt
sampnade sigh mot honō allir al
mogē / somlige mz stenō oc somli
ge mz storō stafō oc klubbom / æn
the ey andra wærio haffdo, yrdho
oc kastado mwld oc asko j hans
öghon / thr til hans iij^c man
mæstadels slagne / oc sargadhe
atir bliffwo. them skyande som fær
dughe ware / oc thæn skalkē lisi
machū slogho the j hæll hart widh
erorium / hwadha han mönsteris
gull oc andra kosteliga haaffwor
vth stulit haffde. Thr æptir böria
do the sækthia æptir menelaū vi
liandis göra honō samma rættin /
oc sændo the aff senioribus til ko

nūgen at klagha vppa honō / æn tha
han wart j allo owirwunnē gik han
til ptholomeū loffwande honō mykit
badhe silffw oc gull at hā skulle honō
aff wændha konungesens wredhe / See
hwat pænīgen aff stadh kombir. hā
gik för konungē oc swa længe för ho
nō lismade, at hā som wærsta dödh
war wærdhr / gaffs ffri oc qwitthr.
oc the dande mæn som rætteliga hā
owir wunnet haffdo, matto lata til
liffwit æpthr. hulkit menelaus wart
mykit starker oc grymbir mot sina
eghna brödhr Capitulū. Sexampte

Eodem tpe anthiocus etc. J thænne tī
ma reddhe sigh anthiocus nw an
dra færdh / at örliga paa egyptū tha
hænde oc at owir allā iherusalems
stadh, syntis j xl. dagha j a slagh,
swa som ridhande mæn offwan sta
den j skyeno haffwandis gylt harnisk
oc glæffwior / swa som vt walde stridz
mæn, oc hördis vppinbarliga hæstana
bangh oc harnskens gny oc slambrā
swa som hwar spetzin skulu rwsa oc
strida til thæn andra mz draghnō oc
skinandō swærdom / glimbrande glæff
wiō förgyltō skiöldō oc allō androm
rædeligom wapnō, æn alle thæssa se
andis / ropado innerliga til gudh, at
swa vndirlight jærtecn skulle thē wæn
das j thz bæzsta / æn somlige satte wp
ena falska gitzsan / sæghiandis thz tek
na konungx anthioci dödh oc ændalykt
för hulket iason, mz m. wæpto mānō
bradeliga rusade in oc pa stadhē ihe
rusalē / borgharene alle flyddo paa
murana / oc menelaus kō pa skærin

thornē engsko sparande jason hwatzske ve
ner æller frændh̄ō | vtan alt slogh om
kull. thz hā ow̄ kō oc skōffade stadzsēd
haaffwor. rosandes sik rættelīga strīda
mothe sina fiænda. oc ey mote wener
æller frændh̄ | ey thæs hæller fik hā ska
dhmet som hā menthe | vtā hās ærligh
hylttadis hono mz skam oc skadha thy
at hā aff allō hatadis oc vndsagdis.
Maatte pa thz sītzsta landz flyktoghr
wardha | oc fran en stadh oc til ānan
jagadh̄ wart hā driffwī in j egyptū
oc swa flyadhe gudh | at hā som man
ga haffde vt driffwit aff sino fædh̄nis
rike. siælffv̄ fōr foor j fromonda lande
oc han som mānga dødha lat bliffwa o
jordadha | war nw ey wærdh̄ at jor
das hwatzske ānarstadz æller hēma.
J thy fik konūgē affwndh til judeos
swa som wiliande gena vndhā hans
hølmo | hā drogh hasteliga aff egypto
mz myklō almoga | oc allō omiller hā
fik jrlm mz væriande hand oc bødh
sinō riddarō allō slaa oc engtin spara
th̄ slogos o mānelīga vnghe oc gamb
le | qwinor oc theris barn oc vngha
iōfrwr | swa at īnan try dygn lagho
slagne lxxx m | xl tusand fangadhe
oc ey mīne wordho saalde. æn ey lat
han sigh hær aat nøghia | hā dyrffdis
ga in j hælgha tēplet Menolaus thz a
stadh kōmande som war landzsens fōr
rædhare oc gudz lagha fōrdærffware
thz hanteradis oc smittades mz ban
sattō handō | hælgha karen oc hælgha
templēs clenodia | hulka andre konū
ga oc mæktoghe mæn haffdho samā
kōmet til stadzsens pris oc æro | oc

swa sinō sinom aff rænth̄. Anthio
cus ey kūne akta at fōre stadzsens
inbyggiara synde war gudh them
nagshot wredh̄ wordhen | oc thy
hænde at thotkē fōrsmædilse hæl
ga rwmeno | haffdo ey inbyggia
rana rætt gudh mz theris syn
dō. tha haffde oc anthiocus swa mz
skam oc skadha frandriffwī war
dh̄ som heliodorus | hulkē .k. seleu
cus sænde at skāna Enzrū thy at
gudh vtwald enkte folk fōr rwmēs
hælaghet | vtā fōr hælgha folksens
ondzsko | æn hær æpth̄ wardh̄
thz aat nywtande theris sælskap
som godhe æru. swa at thn som
nw ær offwr giffwin j gudz wrede
hā wardh̄ ath̄ vphøgdh̄ j stora
æro | tha store herrē sigh blidkar
owir sin almoga Æn antiocus snar
liga drogh atir til anthiochyam
skīnande mz sigh aff templet m
oc viii c pūd gull oc silffwr | swa hal
landis j sina høgfærd at all jordhē
skulle honō lydha til at gynō sigla
oc alt haffwit til fota at fardas |
hā satte j gen æptir sigh wrangha
oc ondha høffwitzmæn som skul
le plaagha oc twingha almogen
j bland andra thn grymasta appol
loniū | mz xxii m man bywdandis
honō alla j hæll slaa som til allers
waro kōpne. æn qwinor oc vngt
folk at sælia Æn hā kōmade til
jrlm mz fulskō fundō. roligha
hā sigh haffde jn til theris hælgha
høgtidis dagh | som war sabatū,
oc tha judhana høgtidh hullo

oc sik før enkte swek førwarado, rusa
de han hastelika jn j stadhen / mz wæp
nadhom manom, oc alla førgiorde som føre
komo swa at otaligen almoge bleff
liggiande pa alla gator nidher slagne
aff wæpnadhom manom, far løpt løpande
kringom allan stadhen. Nu judas ma
chabeus haffde draghit til førrne jn j
ørkneth mz sinom manom, ther liffwan
dis j bland villom dywrom / ensampt
hø oc græs haffwandis til fødho
Ther pa at the ey skuldo besmittas
mz hedhningom j theris fødho Capitulum

Sed non post multum tempus etc. vj.
Tha ænnan stakkottan thima
sænde konungen en gamblan tyran
num aff anthiochya / at han skulle
twinga judhana at the skullo owir
giffwa gudz lagh oc theris førfæ
dhers hælgha sidher / oc besmitta hæl
gha mønstridh templum j iherusalem oc
ther til eghna aff gudhenom jowi som
kallas olimpij / swa som the gior
do j garizim som hedhrado rw
met, hwaris inne bodde jouis
hospital. Aff hulko til flyte alla
the warste oc alle widherstyggilse
samqwædher thy at templet war
fult mz skørhet / oc kræsliga fratz
an, thera som boffwado mz hørror
oc orena qwinnor almænt vistados
j hælgom husom, ther jndragandis
the orenlighet som ey høffdes / al
tarin waaro oc fulle mz orenom tin
gom som førbudhnos j laghen, hælgha
daghana sabati enkte hølltos ey
oc andre landzsens store høgtidis
dagha / oc enghin fantz than som sigh
wilde widherkænnas judeum at wa

ra alla wordho dragne mz størsta offwr
wald til hedhninga offer j konungxsens
høgtidis dagh som war hans natale,
hans fødzlo dagher. Oc tha som aff gude
no libero giordis hans høgtidh, nødga
dos judhane gaa kringom hans alta
re haffuandis a hoffdhenom krantza aff
hedera bladhom ther ær valsk roffwa blad
thzta budh æller dombir sændis oc til
alla andra hedhninga stadher / at the oc
samuledis skullo gøra mz judhomen at
the skulde offra aff gudomen, oc the som
ey wildo vnder giffwa hedhningana stad
gha oc liffwine skullo drapas. Oc hwat
ysæld man saagh j them tyman. twe qwin
nor wordho beropadho at the haffdo
latit kringom skæra sina søner som
judha plægado / barnen hængdo the
om halsen widh modhrena spina. swa
leddo them allom til aatløghe kringom
allan stadhen oc paa thz sitzsta skutho
wt offwir murren, mange otalighe
rynnidho j markena oc ther j bærgx
skrubbom. hælgado oc ther hullo theris
sabatha hwilke tha the funno oc bero
padhe wordho, vpbrændos j eldenom
the som them dødhen fingho honom glade
lica vtwælliandis hæller æn skæmeli
gha liffwandis bliffwa / oc mz hedningom
besmittas, hwar føre bidher iak alla
them tæssa bok læsande wardha at
the widherstygges aff judhana føre
tholka gunwardogha lykko, ey oc
rækna thz oss hænt ær os til fordøma
se, vtan wara slækte til en fadherlig
rettilse / før thy at gudh ey til stadher
syndaren længe synda owir hans eghin
wilia. vtan genstan tilfører syndhene
hæmpdh / thz ær eth wist tekn stora

gudz mildhetz thy före gör ey gudh
swa mz os som mz andro folke som
æru hedhninga, hwilka hā tulomode
ligha lidhir alt til ændā oc sidhā j ytlir
sta domenō thæm j theris fulla ondz
sko ærvodhelighu dömer oc pinar Wtan
gensstā wi mote honō bryto lægghir hā
paa oss plaghona, oc thy aldrigh swa
miskund fran oss taghir wtā hir tymeli
ga næpste, æller owirgiffw j naghrō
dröffwilsom, Oc thy wari nw nogh
sagt oc scriffwit thæm til hughnat oc styrk
som thæssa bok læsa wilia oc thy ær
nw atirgangande til företaghna hys
toriā oc ærendhe. J hwilko Eleazarus
en aff thæm ypperstu. lagsens mæsta
rō gamal j aldre oc hærlighē j æmli
te mz vptæpthō munne trughadis
til at æta swina köt som förbudit
war j laghin æn hā wart wælkadis
ærlighusta dödhē hællir æn skæmlikt
liffwne haffwa, wælwiligha oc glade
ligha til dödhē gik hā akstade wæl hu
ru mā skal gaa til liffwet, oc thy led
han mz tulomodh ey wilhadis tillata
naghot ohöffwelighit före thæssa liff
sens kærlek æn hans wenir som thr
nær stodho rördhe aff ēne wrange
warkwnan före ærlighu mazsens
gambla wenskap togho han offwō
ena sidho lato hæmpta thz köt han
matto æta, aff thz som konungē haff
de budit at han matte swa frælsa
sith liff fran dödhenō æn han tæn
kiandis pa sins ælliidoms wærdug
het oc natwrligha jnfödda ærlighet
oc fran sin barndō höffwitz kasta ō
gængilse oc gudz lagha j alle mat

to obrytilse swaradhe hā thæm, sighi
hællir wilia fara nidhir til hælffwi
tis hwat höffwis thz tolkō aldre,
nw bæra skrypta oc lyugha æptir
hwilkit mange vnghe mæn matto
skāmas oc tugha til fælle til ath
synda seandis eleazarū lxxx aara
gamblā haffwa kastadh swa troo
oc gangit til hedhninga willo, och
swa före mina skrypta oc före litz
la thæssa rötelighe liffwes aldhir oc
ökan skullo the swikas, oc iak skul
le skam oc wanfrægdh jnföra j mī
ærlighu aldhir Thy at om, oc iak nuk
vilde nw frælsa aff thæssom nödh
ga mana pynō æn alzmæktoghe
gudz hand kan iak aldrigh vndkō
ma hwatzske liffwandis ællir dödhir
hwar före manligha förswaandis
thætta liffwit hællir iak my aldir
j sinō hedhre oc vnghō manom
atirleffwa starkhetz sens æptir sin
om iak gladeligha oc manligha fö
re tughta oc hælghasta laghin ærli
gha oc höffwidz skā dödh anamar
Tha thætta war sagt. droghe han
genstā til pyno stadhē æn tha hā
hardelighast plaagadis. sukkade
hā oc sagde hre gudh thu sō haff
wr hælghan wisdom thu weth vp
pēbarligha at madhā iak matte
mik haffwa frælsat fran dödhe
nō thol iak oc lidhir kropsens
hardasta plaghor æn a siælena
wærgna för thin kærlek oc ræd
dugha lidhir iak thætta alzstinghe
gærna See thæne swa farandis
aff thæsse liffwe ey ens vnghom

mānom . wtā almogano sins dödz amyne ath(er) leffdhe til dygdhena oc starkhetz sins æpth(er) syn Capitulū . vij

Ooc thenne tima hænde oc at vij brödh(er) oc theris modh(er) wardho gripne oc aff konunge m(edh) hardasta pyno trughadhe mot theris lagh at æta swina köt / æn thn ælzste aff the j synō pynō sagde til konunge hwat spör thu æller huat wilt thu aff os læra . wi æro redhobone til at dö hæller æn waar fædh(er)nis lagh at bryta . konungē myket wredgandis badh sæthia stora grytor oc bruadha pānor offwir eldin . oc thn göra wæl lande hetha oc bödh skæra twnguna aff honō som först swarade oc alt skinet fflaa aff huffwodit . hændh(er) oc fötir aff huggha brödhronē oc modhrine nærstandande oc aseande . Nw tha hā laagh swa allaledis onyttogh(er) andre til ena vadheligha oc önkeligha æpth(er) syn . bödh konungen wptænda eldin vndh(er) pānonar oc han nw hikstande æpth(er) andan . bödh stekia oc oc j thn brænna . nw mædhā hā th(er) længe brandis . modhren oc the andre brödhrene tröste hwar ānan til at dö manligha för gudz laghō . sæghiandis hæn gudh hā seer alla sannudh oc skal hugswalas j os . swa som moyses wethnar j sino sanghe æmwæl j sinō thæ narō . skal hæn hugswalas Tha the förste war swa dödh(er) / drogho the fram thn andra samoledis at hædas oc aff fladdhē alt skinet m(edh) haaret aff hans hoffde . sagdo til honō wilt thu æta swina köt ællz oc swa pynas j hwan thn lym oc allō kropz pinō / han swaradhe clarlegha jak gör thz ey . oc genstā pyntes hā samaledis som then förste / Nu wordh sina ytirsta andadrækt sagde han thu mā alla fulaste för gör oss aff thesso liffweno Nu wärldhēna konungh(er) madhe wi dōm för hans lagh vp wæcker hā os j æwærdelighe liffs vpstandilse . æpth(er) honō haddis thn tridhi / bidhe rækte han genstā wt tūgona / oc hændh(er)ena tröstelegha vth rækte oc sagde aff hymerike æru mik thesse hymane giffne . æn för gudz lagh æctar iak thn nw j nthe för thy at iak hoppas the at ffaa aff honō / han taladhe swa tröstelegha at konungen oc alla andra m(edh) honō vndrado . vngha dreghins sta dughā hugh Thy at tolka pynor aktade han enkte . tha hā war dödh(er) pynto the allaledis then fiærdhe som thē til förēne . æn tha hā war næst dödhenō sagde han m(edh) roligha röst / goth ær thn som h(ær) wardha dræpne aff mānom stadught hop haffwa til gudh at hā thn atir wp resir . æn tik war dh(er) enghī vpstandilse til æwight liff æpth(er) honō pinadho the samoledis thn fæmpte / æn hā j dödhenō sagde til konungen thu haffw makt j blād almogā oc thu aktar th(er) enkte at thu ært oc mæktogh(er) / thy gör thu alt thz tik tækkis . æn ey skal thu förmena ware slækt offwir giffwa wā gudh / æn bidha naghō thyma tha skal thu faa se hans stora makt huru hā skal tik pyna oc thīna aff

fördho. Æpter honom pintes thu siatte
oc ther widh dödhe swa sagde. thu vsal
far storligha viller thætta lidhom wi för
waara syndher | thy at wi haffwom syn
dat mot wan gudh oc thy ær ey wn
dher at wi thætta lidhom | æn thu skalt
til wantha æwligha pyno j tilkomande
de warld för thz at thu stridher nw mo
te gudi. Æn modheren thera offwer alla
matto vnderlikhan, oc werdugh goda
manna aminne hwilken seandis sina
vij söner alla om en dagh swa grym
meligha dræpas, alt thz tolde hon gla
dhom hogh oc hiarta för thz starka
hopet skul som hon haffde til gudh.
hwan thera besynerligha tröstandis
vplyst mz starkom wisdom oc qwindz
ligom tankom | til fögthandis mandzligha
starkhet, til thum sagdhe | ey weth iak
huru j samam komen j myno liffwe | ty
at iak hwadzske gaff edher siæl | liff
æller anda ey oc samam fögde hwars
edhers lyma æller lidhamot vtan wi
dhenna skapare, som skop mantzsens
födzlo. hwilken oc vpfan alla mænni
skios vpbörian | han skal oc edher mz sine
miskund atergiffwa badhe liff oc anda
swa som j nw för hans lagh. förs man
edher siælffwe Æn anthiocus seandhe
sigh försmadhan. oc skændis aff the
ris straffan Madhan æn liffwet war j
thenna ena pilten, böriadhe mz ho
nom lisma oc ey eens mz lyuffwom
ordhom. vtan iamwæl mz swornom eedhe
loffwade sigh han göra rikan oc sælan |
oc j bland syna ypperstha wener göra
han til thz fræmsta om han wille sin
fadhernes lagh owirgiffwa oc honom
lydha. Æn madhan vnghe swenen

engalendis wilde sigh ther til böghia kal
ladhe konungen til modherena | oc badh
at hon skulle raadhe sonenom til hans
helso | Æpter hans mangha ordh loff
wade hon sik raadha til thz badzsta
oc böghiandis sigh nidher til ther han
lagh för dödhenom | sagde begabban
dis thum grymasta dræpare. kære
son förbarma tik owir mik | som tik bar
j minom qwidh nyo maanadha | mz
minne miolk j tw aar födhe oc til the
na aldher tik vpfostrade | Iak bidher tik
son see badhe hymel oc iordh oc alt
thz j them ær oc vndherstat at aff alz
engho giordhe gudh alt tolkit. swa oc
gudh alla mænniskior swa wardhe at
thu j engho rædhis thenna slaktaren |
vtan werdugher wari at widherlikna
thinom brödhrom togh gladelica mote
ærligha dödhe. at iak mz thinom bröd
rom maghe tik atirffaa j gudz miskund
Tha hon æn thætta talade ropadhe
pilten oc sagde hwi töffren j swa
længe. ey lydher iak konungxsens
budhi vtan thy at laghen bywdha hul
ken os gaff moyses | æn thu som ær
vpffinare til alt ont | owir oss hebreos
ey vndkomber thu gudz hændh oc wre
de. thætta lidhom wi för wara syndher.
Nw æn tha oss til straffan oc rættilse
wara syndher | hwen gudh ær os nw na
ghot wredher togh miskunnar han sik
owir sina thiænara | æn thu vsal al
la manna skæmeligaste vphögh tik
ey fanytteligha j falsko hupi vptan
dher j iltzsko owir gudz tiænara | thu
vndkom ey æn gudz dom hwilkin
alt seer oc alzmaktogher ær ath
hæmpnas See myne brödher mz

A I - 234r

lidzlō pynō. nw framlidhnō æru
stadgadhe vndir æwerdelige liffs
testamet. Æn thu skal æwerdeli
ga betala j pynōne/ thina högh
ferdh. æn iak swa som myne brø
dhr̄ wtgiffwō badhe sial oc licama
för waar fædhr̄nis lagh/ kærligha
bidhiandes gudh sigh miskunna
owir waan almogha/ Oc at thu mz
slagō oc pinō matte vidhr̄ganga
at han ensamē ær allers gudh
oc lære j mik oc minō brødhrō/ tha
ændas alzwaldoghe gudz wredhe.
huilkin rætuisliga ær komē owir
oss oc waare slækt/ Thū yste konū
ge tha vptændhr̄ j større wredhe
grymelighare læt han pyna æn
alla the andra/ thūe foor reen oc
menlös aff thesse wærld. fulla tro
haffwandis til hīan gudh Aptir
alla sönenar afftoge oc modherī
mz sama pynō/ Oc hær mz wari nw
nogh sagt badhe aff hedhnīga off
re oc swatheris owmatto grymhet
vpo Iudas vero Machabeus
dis Iudas machebeus oc the
mz honō waaro fōro lönliga om
kringh alla bygningh oc sama san
kade syna wener oc frændhr̄/ oc
alla thm som athr̄ waro j gudz la
gho oc sano judha liffwne/ swa
at the sāpnadho vj m mæn hwil
ke alle ændirlicteliga ropadho
oc badho til gudh at hā miskun
ga wille see til sith folk/ som nw
nidhr̄ trodis aff allō/ oc wille sigh
förbarma offwir hælga templet
som nw besmittades aff hedhnī

ngom oc at hā wilde mildelica see til
hælga stadz sens ihrlm fördærff/ som nw
snart war nidhr̄ slaande mz allo. wille
oc höra the menlösa blodz sens röster
sō til honō ropadho/ oc amīnas the
wrangasta dödhana som menlösom
barnō war giordhr̄/ oc vppa sins hæl
gasta nāps gabban oc hædilse oc
wille thr̄ owir rætta oc hæpnas. Æn
judas machabeus sāpnadhe sit folk da
gho mera/ swa at hā wart hedhningom
owir starker thy at gudz wredhe war
nw omskipt j miskundh/ Oc foor aff
en hedhninga stadh oc til en ānan oc
tændhe ellen j thm alla atirbygde oc
bemannade widhr̄ torfftogh rwm/ stora
skadha giordho pa syna fiændha/ Om
nætterna brukade hā sik mæst swa
at hans dygdeligha fræghd vtwid
des alla wæghna/ thetta seandis
philippus at mannen sigh lemteli
ga tilkom/ oc vphögdes swa ath
all thing gingo æptir hans wilia
skreff han til ptholomeū höffdin
gia at hā skulle honō hiælp sænda
til at fræmia konungesens budh oc
ærindhe/ han kō aff stadh snarliga
Nichanorē oc sændhe thit mz xx m
mæn til at vndir ens fördærffwa
alla judzska slæktena/ oc thr̄ til sæn
de han gorgiam mz honō en mæk
toghr̄ hæra/ mot fiændō alla grym
masta. Æn nichanor til bödh gens
ta konungenō at thn skattir som ro
mare bordhe aff honō som war ij m
silffwō oc gull at hā skulle vttagas
aff judhāna fangilsom/ hā skreff oc
til alla sīō stadhr̄ at the skullo kōma

A I - 234v

til at köpa judha. loffwadis the. xc.
motigh mænniskior för hwart pündh
silffwer, oc aktandis the hændh som
honō förestodh aff alzmæktoghō hæra
nō. Tha judas thetta förstodh, kunghor
de han sinō mannom mithanoris til
qwændh för hulkit somlighe / om
hugado oc radde, oc oc tröstandis
paa gudz mildhet togho til flycthe
ne / æn the som tröste waro bliffwo
mz judha oc endrækteligha badho
alzmæktogā gud at hā wille them
frælsa aff thm omilda mithanore som
thm saalde för æn hā thm nalkadis
Oc wille gudh the oc gōra för theris
skuld, tha för hælgha loffwā hā loff
wat haffdhe theris hælgha förfædhrō
habraam ysaac oc iacob / oc pa thz
at hās hælghasta nampn skulle j thm
hedhras oc æras. æn judas sāpnade
vij m. mæ / som athr mz honō waaro
bödh thm engalledis radhas æller sik
förlika mz theris fiændō / oc ey akta
theris mykla tall som orætteligha pa
thm striddo. Utā skullo staa manligha
haffwādis för öghon thā stora synæ
ligh som the orætteligha haffdo giort
hælgha rwmeno som war templet,
swa oc hælgha stadzsens ihrlm hadil
se oc hælgha lagsens nidhr slagh oc vt
driffwilse. Oc sagde framdelis. the
trösta pa theris harnisk / oc stora diærff
het. æn wi tröstom til alzmæktoghan
gudh som förmagh thm oc alla wærl
dhena nidhrslaa / mz ene samtykkio.
han tröste oc thm mz the vndirligha
oc nadhelighā hiælp / som gudh haff
de fordhō giort theras förfædhrō

hwru vndirligha k / Senacherib wordo
nidhr slaghne / c lxxx oc v m. swa oc
j babilonia hwaris vij m aff judhō
slogho j hal xx m. hedningha mz the
hiælp gudh thm gaff aff hymerike
aff thæssom ordhō / wordhe the stadu
ge oc redhobone til at dōō före gudz
lagh oc theris fædhrnis landhe.
Oc swa skipkade hā iij sina brödr
Symonē josephū oc jonathā til
höffdingha före almoghā hwariō
thera skipkandis m oc v c. man
han lat oc læsa för thm aff hælgha
bokēne / som esdras ppheten saman
skreff oc sigh markte at gud ville
thm hiælpa / oc thy drogh hā siælff
wir först trösteligha mot mithano
re oc gudh honō hiælpade mz lit
lo folke slogh för honō ix m / man
æn mykit mera aff hans hær vor
do sarghadhe oc trængdis til at ry
ma. Thr fingo the oc allas theris
silffwr oc pæningha / som köpne wa
ro til at köpa judha slogo oc ful
folghdo thm atir til theris stæ[illegible]
dhr. Oc haffdho theris högtid ær
sabatū ey förestandit, næst en
mā haffde vndkomet theris han
dhr. The samā sankado theris har
nisk oc haaffwor oc hioldo theris
sabatū / wælsignado gudh som them
frælste pa thm daghe nidhr sæn
dandis sins mildhetz begynnan
atir til sin almogha / Æpthr sabatū
samā sankadho the fatigha ænkior
fadhrlös barn / oc alla handha
önit oc kranlikt folk. skiptandis
thm j mælla thz om war. Tha

thæta war giort fullo the alle til gu
delica böner/ bidhiandis at alzmæk
togh gudh wille sigh fulleligha forbar
ma oc forlica owir sith folk/ oc sina
tiænara, oc swa aff thim som mz sy
mone oc bachyde waro sin i mælla
twættade slogo the ow̄ xx m mæ fin
go alla bemānadha stadhir otalikit
roff oc roffling/ alla hælffteena giff
wandis fanghō som forra sagdis.
The samā sankado all theris hærmæ
mz thy bewarados oc bemānados
beqwæm rwm oc wærna stadhir/ thz
som owir war aff roffwieno fordho
the mz sik til ihrlm philarcen/ som
war mz thymotheo en affmyket
ilgærnīghis mā oc iudhāna storsta
skadhamā slogho the oc i hæll/ oc
hiuldo stora högtidh, takkandis
oc ærandis gudh fore thera ærh
gha sighir. Calistenen som haffdhe
upbrænt stadz sens porta oc mægh
hælagh hws kringh om templet
bestallado the ine i eth hws/ oc thr
upbrænde thī skylken, sua giffwā
dis gudh honō wdz skyllogh lön fo
re sina grymhet, æn michanor ful
ler mz alla syndhir oc grymelighta
wrænghir. huilkē owir m. köpmen
haffde saman kallat/ at köpa iu
dæna. nw aff gudz makt ödhmyk
thir aff thim han före enkte hiult.
forde sigh aff ærone cladhebonad
fiælandis ryınde/ oc ensamē kō
til anthiochyam i högesta ysælth
oc armodh, haffwāde fore sin hær
oc mykla almogha/ som alle laagho
slagne. oc hā som haffde loffwat
romanis thera skat/ at betala aff

iudhāna wærdhe oc fangilsō/ hā præ
dicade nw nödughir at siælffwō gudh
ær theris wæriare/ oc aldre kunne
wīnas ællr skadas swa længe the
göma laghī som hā siælffwō haffwir
thim giffwit ·Capitulū ix· ∞ ∞
Eodem tempe antioch᷑ ·a·z· I the
thima kom antioch᷒ mz skam
atthr aff psida fore thy at hā drogh in i
en stad som hethr psipolis/ oc menthe
at skæna theris templū oc stadhē giff
wa til skoffling. Æn borgharane mz
ēne hast kōmo til wærio oc nöddhe
thim til at fly/ oc swa hænde at antio
ch᷒ æpthr flyethena matte mz mere
skam atir köma fore thy at tha han
fik höra hwat wordh michanore/ oc thy
mothen hænt war upfyltir mz store
högfærdh oc wredhe, menthe han
hæmpnas ow̄ iudhana theris sma
lek/ som hā wt driffwit haffdhe, oc ty
bodh han hasteligha köra sin wagn
dagh oc nat wtan hwilo. Gudz lön
ligha dom honō thr til skyndande/
thy at han swa höghfærdeligha talat
haffde/ kōmande sik til ihrlm, oc gō
runde han swa slættan at iudha mat
to thr inan iordas/ æn hrren israels
gudh som all thing seer oc wethr slog
hā bradelica mz osynligo oc olække
ligo saare/ swa at i thy hwlstade sin
smæligha ordh grep han bradeligha
hardasta inælffwena wrker oc i alla
liffweno bestkasta pyno/ oc thz war
han wæl wardhir. thy at hā mz mā
gō oc nyom pynō/ haffdhe pynat
annars inælffwe. Æn ey lat hā hær
mz aff sinne ondzsko/ utan upfylt
mz storste högfærdh swa som elden

A I - 235v

blæsandis aff sino hogh offuir iudeos
bödh köra oc skynda lata sina reso j
thy hændhe hono swa hasteligha driff
wilde fullo nidhir aff waghne/ oc söndir
slaghno allo hans limo hardelegha py
nas. oc swa thin hulke allo syntes j sin
ne högfardh/ at han jæmwæl waald
haffde offuir haffsens flodhir oc owir
alla matto vpsylter mz högfærdh
högxsta barghen menthe han mz
wæghskalom wp wægha Nw nidhirsla
ghen til iordhena/ j ene baar bars
aff androm widhirgangadis nw vp
penbarligha största gudz dyghdhir oc
kraffter/ swa at aff thes omildha
mandz sens kroppe vt fluto liffwan
dis matka. oc hans vsla köt j stör
sta wærkiom rothnade oc wtflöt swa
at allir hans hær twingadis aff hans
onda lukt oc værman. oc thy thin
som litidh förænc/ mente sina makt
vp rækkia til hymelsins stiærnor
hono gitir nw engin burtt ælla
mz sigh föra/ före the onda lukte
na skuld som aff hono vslom vtgik
oc swa böriade han aff störste högh
færdh nidhirstigha oc kænas widh sik
siælffwan/ aff gudz hæmpdhir til ma
nadhir madhir hans ysæld oc kranka
dombir j hwarie stwndh nw ökadis
swa at aff thz sitzsta/ tha han iæmwæl
siælffwir gat ey lidith syna eghna on
da lukt/ sagde han rætwist ær vn
dhirdanoghan wara gudi. oc dödhe
ligh man ey likne sigh gudz wisdome
Nw badh thin vsle misdædharin til
gudh/ aff hulkom han ey war wärdoghir
at vnfaa miskundh/ oc stadhe til

hulkin han sik skyndadhe oc wilde
han nidhirbryta til iordhene Nw
önskar han frælsan oc frian. oc iw
dhana hwilkan han owdugha hiölt
at iordas j muldhena. wtan foghlom
oc diurom wilde thin giffwa/ at sli
ta loffwar han nw lika göra wedh
athemensos. templet som han haff
de skemmat loffwar han sigh nw pry
da wilia/ mz yppsta giffwom oc hæl
gha karen föröka/ oc allan kostnat
til hælgha offret wppe halla aff sin
eghne rentho at giffwa. oc thir
offuir loffwade han sigh wilia
wara iudeis godhir/ oc alt thera
landh kring om fara oc gudz stora
makt oc wald. allom vppenbarligha
prædika/ En nw madhan hans dröff
wilse j engha mundz skadis. för thy
at gudz rætuisa dombir war ho
nom owir komen/ vanhopadis
om naghra helso. skreff han til j
thesse matto. Aldra bætzsta stadz
mannom iudeis mykla helso hel
brygdo at liffwa oc sæle at wara
konunghir oc höffdinge antiochus
om j wæl liffwin/ oc edhra söner
oc alt gaar æptir idhan wilia
thz takkom wi storligha Thee iak
nw stadhir j minom krankdome
idhir togh aminnandis j godho
ædhir komen aff persida/ oc nw stad
dhir j storom krankdome. tykker
mik nyttogt wara om almænne
likt ghigh omsorgh haffwa/ ey
wanhoppandis om mik siælffwan
vtan stort hoop haffwandis ath
thessa soth vndkoma/ amynnan

dis oc at nū fridhir j naghrō tima
mykin almoga fōrde j offra ryken
kūgiorde oc hwar æptir honō skul
le anamma hōffdingadōmet siwa
haffwā oc iak nw loffwat oc til æmp
nat mī son antiochū edhir til konūg
oc bidhir iak kærligha hwan edhan
at j halle troo oc mæskap. mik och
honō Iak tror oc trōstir at j alle mat
ha to skal edhir nyttoghir wara. oc all
thing skykta oc skya skæligha oc nyt
teligha. Swa thūe mandrapare oc
gudz hæriare æpthir sina forskullan
wardz skyldeligha næffstir oc swa sō
han andra illa haffde trakteradh
landz flyctoghir j bland bærgh oc sko
gha. ysleghā ændadha sith ysla liff
vtan allan hugnadh Capitulum .X.

Machabeus autem et qui cum eo erant Ma
chabeus oc the mz honō waro
hren gudh the wnadhe. wnno j
gen templet oc hælgha stadhē iheru
salē oc nidhir slogh all the altara
som hedhningane haffdo bygt pa ga
thonar. swa oc alla aff guda kirkior
the rensadho tēplet oc vpbygdo an
nan nyia altara. slogho sigh eldh
aff flinthō oc offrado nyt offer bræn
do rōkilse. vptændho lamponar oc
til redho brødhē som kallados pa
nes propositionis Tha thætta war giorth
fullo the alla a iordena oc badho
hæran gudh at the ey ythermeer skul
do kōma j swa mykin wadha. vtan
at thē hænde at synda at hā wille
thim sialffwā mildelighā næpsa oc ey
giffwa thim hedhnīgō oc gudz hær
iarō j wald oc hændir pa sama dag
som hedhnīgane haffdo besmittat

templet. hændhe thim oc thz at ren
sa. som war xxv. dagha j nouembri
maanadh oc hiōllo stora hōgtidh oc
gladhi j viij dagha Ammīnandes at
the fōre litlan thima hiōldo theris
hōgtidhir pa bærgh oc skrubbō j bland
will dywr oc thy til baaro the færs
ka staka qwista oc palm træ honom
som rensadhe templet oc stadgadhe
almænneligha at allir iudha almogē
hwart aar skulde hælgha oc hedhra
sama daghana oc swa haffde sigh
Antiocus ændalykt som kalladis nobi
lis ædhle. An nw wiliō wi sæghia
aff Eupatore tess omilda anthioci so
ne starkliadis the ørlōgh oc ānat ont
vndhir honō hænde Thēne hær tha
hā haffdhe rikit fangit befælte han
all rikesins ærinde. lisia enō mækto
gō hæra fōr thy at ptholomeus sō kal
ladis macer war sattir ow iudhana
at hā skulde mildelighā mz thē haffwa
sigh. enkāneligha fōr thī oræt oc o
mildhet som thīm war giort til fōrēne
An gorgias sō handa mællā haffdhe
mæsta delin alla stadhir sāpnade sik
frōmonda sælskap oc giordhe iudo
mē mykin skadha æn the iudei sō
æn handa mællā haffdo naghra wærn
stadhir togho til sigh thīm som vtdriff
ne waro aff ihrlm oc fōrmānado sigh
mote thīm stridha swa oc the sō wa
ro mz machabeo badho innerligha til
gudh at hā wille wara thīm nistandh
sambir. oc rusadhe swa bradelighā in
til hedhnīgana bolstadhir oc mz manli
ghe til sōknīgh. fingo aff thē mang the
ris rwm oc alla j hæll slogho som mote
thīm kōmo swa at thera tall sō slagh

A I - 236v

ne wordho · war xxvᵐ / somlige aff thim
togho sigh wæru til twa thorna alla
ledis wæl bewaradha haffwandis ther
spisungh / oc alla wodher torfft sigh til at
wæria · æn machabeus thim oc bestal
lade satte ther qwarra sin brodher sy
monem / oc iosephum oc zacheum / oc alla the
til hörande som waro nogh mange oc
han sialffwer drogh mote the fiandha hul
ka han mera rædis / æn the mz synde
waro swekne aff pæningana giri / oc aff
thim i tornom bestellade waro togho aff
them ena stora summo gull / oc latho som
liga aff thim vndkoma · æn tha ma
chabeus ther spordhe / samnadhe han folk
sins höffdingia / klagadhe han paa
thim om theris förrædilse slogh them
i hæll oc a nyt maal belagde sama
thornen / han brukade sigh manligha ba
de mz vakn oc handom oc alt giek æp
ther hans wilia / swa at i the tw tor
nen slogh han meer æn ij ᵐ mæn · ¶
them daghom thymoteus som til förrē
ne war wunnen aff iudeis samnadhe
sigh soldh / aff alla handa lösom oc främ
monda folke badhe til hæst oc fota
swa som mz vapn owerwinnande iu
deam / æn honom til komande macha
beus oc hans mæn ödhmyukade sigh
storligha til gudh strödhande iordena
sin huffwodh oc hara cladhe bun
do om sina lændher / atte a knæ falla
de kringh om altaret badho inner
ligha til gudh at han wille wara them
mildher / oc theris fiendhom owen oc
owinner som han siælffwer haffdhe
loffwat i laghen / oc swa æptir sina
böner lagde the a sigh harnisk lagt
ganngandis wt fran stadhin / oc naa

ghot nær fiendana komandis stadna
do the oc satto sik til hwilo / æn i thy
at solen vp giek komo the til hopa
iudhane haffwande sigh gudh til sigh
rens förloffware / æn the andra tröstto
pa theris makt oc stora diærffhet
æn stridhem manligha oc længe stan
dande / saagho fiændhana som v mæn
vppe i skymen paa fughlom hæstom mz
förgyltom bedzlom oc styrom köpna
iudomen til hiælp oc vidsætningh ·
twe aff them haffdo mællan sin · Ma
chabeum oc mz thera harnisk wardo
han alla wæghna vtan skadha / oc
til fiendana kastado the brinnan
de skot oc liongh eld aff hwilko the
badhe blinde wordho oc annars skræ
de oc förfærade · fullo til iordhena
swa som dödhe / Ther wart aff them slag
ne xxvᵐ foot gaangara / oc vjᶜ til
hæst · æn thymoteum flydde til gaza
ram starkan wærnstadh · hwilken
Cereas tha styrde æn Machabeus oc
hans mæn starkligha bestallado stu
dhen owir iiij dagha · Nw the som i
ne waro tröstandis fast pa stadzsens
starkhet / bannandis owir matto oc
aldra skæmeligasta talan fran
sigh vt kastado · æn tha fæmpte
daghen togh at daghas / xx vnghe
oc frome mæn aff machabei sælska
pi rördhe i hoghendom för theris ban
nor oc gudz hadilse / gingo tröstelik
gha til muren oc mz stighom manli
gha vp foro / æptir hwilkom andre
oc samoledis vpfarandis stikkado
eldin i portana oc swa i thornen wi
liadis the hadharana vp brænna /
thw dyghn owir brinno tornana ·

thz til the fiwno thimotheū sigh gō
made j en lönligh cannar. oc thz
han j hall slogo swa oc hans bro
dhz cereani. alle the andre brw
no j asko Tha thzta war hænt.
takkado the oc æradho gud j sang
oc högtheligo loffwi som tha gior
de stoor thing j isrl' oc gaff them
sighz owir sina fiændha xj cap
Ed post tpe 2e lithin thyma
thz æptir lisias kongesens
frænde oc höffdinge owir alt hās
ffolk oc ærinde. lææt sigh illa tyk
kia wara at swa war hænt. samp
nade lxxx m. fotgāgara oc otalige
mæ til hæsta drogh mote judeos
meenthe widh sigh stadhē ihrlm
fanghan antwardha hedhingō thz
me boo | æn tæmplet swa som ānor
hedhinga mönster sæthia til pæni
ga ræntho oc hwart aar at sælia
högesta pstadömet för stora siwmo
j gulle. en ikke āktādis gudz stora
makt oc yndirliga gærninga wtā
upblæsthz j hogthenō. tröste pa al
moghās myklo thah badhe til fo
ta oc hæsta oc lxxx Elephantes
som han mz sigh haffde, hā in
drogh j judeam oc kom til beth
sure som liggiz j trangho rwme
widh iij milor fran ihrlm. thn
wæru stadhē owir wan hā. En
tha machabeus oc hās mæ hördo
at wnstadhzne böriadho wmas
badho the at allir almoghē mz
graat oc taarō alzsmæktogha gud
at hā wille sænda sin ængil til at
frælsa isrl' | æn machabeus först j
förandis sith harnisk tröste andra

mz sigh at wagha sik j nödh för sith
land oc sin almogha. Nw tha the alle
endrækteligha drogho wt aff ihrlm.
syntes vppenbarligha j skyne en ridha
de væpnare j hwitō kladhō oc för gylt
harnisk oc til redhade wefftade mz
sith glaffwi The thzta seandis alle mz
ene röst högteligha loffwadho miskund
sama gud oc wordho swa tröste j theris
hughom at the ey ens mot mænniskio
tröste sigh at stridha | vtā iæmwel mo
te the grymasta dyurē oc iærn mwr
ra gynom gaa oc nidhz bryta The
gingo gladelica fram | aff hymerike
haffwādis hiælpari oc hyren sigh owir
thū förbarmadhe | oc swa som leon
bradeligha rwsande a syna owenir.
nidhz slogo fran thū xj m fotgangha
ra. oc til hæsta m.vic. man. the an
dre togho alle til flyktena | oc mæs
ta delin aff thū saare vndkōmo nak
ne. swa oc lisias vndkom flyandis mz
skam Nw för thy at hā war een för
nūpstoghz man togh han til synes
at hā haffde mist allan sin almogha
oc vndirstodh judhana wara ōwi
nelighia. alzwaldoghz gudh thē altidh
hiælpande | sænde han til thū loffwa
dis samtykkio mz thū. alt thz ræt
wist ær oc wilde nödhga kongē
theris wen at wardha En macha
beus hā samtykte j lisie wilia. alla
stadz sökiandis sæmia oc almoghās
fridh oc rolighet | thy hænde at alt
thz machabeus screff lisie til om ju
dana bestandh thz tillæt kongen
J thæsse matto screff lisias til ju
dhana. lisias judha almoghanō
helso the sændebudh j til os sændhe

the badho at wi wildo til vnna thz the·
thy vndirwiste iak konungenom om all æ
rendhe til thz bazsta oc haffwm iak sam
tykt alt thz j skæligha bodhes hwar före
æn j hallen oss troo j waro ærindom wilium
wi ælla allastadz wara til godho alt
annat haffwm iak mz ordhom befalt badhe
thim aff ædher wara vth sændhe swa oc
the iak sændher mz ædher til sambtalan liff
win j sælighet An konungxsens breff
lydhe j swa matto· konung anthiocus helse
synom brodher helso waaro ffadhre j bland
gudhana vpfördhom wi wiliandis at alle
the j waro rike æru skulu bliffwa j rolig
het oc hwar haffwa omsorgh om sith bazta
ta haffwm wi vndirstandit iudhana ey
owens dragha mz waaro fadher· at the
skullo sigh giffwa til hedhninga lagh oc si
dher vtan at bliffwa widh theris besriff
win stadhgha Oc thy bedhas the aff os
at wi wilia thim vnna· at the widher
theris lagh magho bliffwa hwar ffore
wi wiliandis jæmwæl thz folket widh
rolighet halla stadhfæsto wi ather thers
templum oc at the magho alloledis liff
wa æpther thera förfadhra sidhwænio
wæl görer thu thy at thu sændher til thim
oc a wara wæghna fridh mz them bindher
oc the vethandes waan wilia· wari
rolugha j theris hughom oc til standhe
swa eghno gagnne An til iudhana
screff konungin j swa matto· konungh
anthiocus iudhana aldirs mannom
oc theris almogha helso om ædher wæl
gaar tha æren j som wi wilium· thy at
wi oc wæl liffwom Menelaus kom til oss
sighiandis at j willen nidher fara til
ædher folk som j blandh os byggher·
thy wilium wi at alle the nær os bliff
wa in til xxx^de daghen j Aprili manadh

wilium wi trygghia oc frælsa· at the bliff
wa widh theris lagh Oc swadana
mat oc födho som iudhane· oc at en
ghen there skal naghra ledhis twin
gas ællir dröffwas om nakot thz the
owetandes hawt haffwm· wi sændhom
oc til ædher menelaum at han ytherligha
re mz ædher thalh a waara wæghna
Hus factis pactionibus et cetera. Capitulum xvi
Tha thzta war alt swa stadhgat
foor lisias atir konungen· oc iudhane
til bondadho at dyrka swa aakra Æn
waro somlighe wranghe man j gen so
thim omakadhe oc ey latho j rolig
het bliffwa· j bland hwilka stadz man
nene aff ioppen bedriffwo pa the
ena skamligha misgærningh j swa mat
to at the badho iudhana som mz
them boodho in stigha mz sigh pa skii
pen som the til redh haffdo mz thers
hustrom oc barnom· oc för enghin fiæn
skap ællir falskhet at frokta· the
troodho pa fridhen oc theris faghra
ordh oc gingo mz them j skipen Æn
swa brat the naghot langt fran
landena komo vt kastado the oc
drenkto ee· man wtan barn oc quin
nor Tha iudas förstodh tolka mis
gærnigh wara giordha pa sith folk
oc almogha bödh han sinom mannom kal
la pa hæren gud som ær rætuis doma
re oc mz them drogh til sina brödh
ra draapara at fördarffwa alla för
rædara han fik hapnena thz the
ine laagho han vpbrænde all the
skip j hæne waro oc folkit mz oc
them j hafl slogh som elden vndkomo
tha thzta war giort drogh han tæ
dan swa som sigh bemannande oc
atirkomande til at fördarffwa alla

stadhen

stadhē. Æn hā fik wetha at the som j
jampnis boddo vildo oc swa gøra mo
te them judhō nar thē waro / thā kom
ow the om nattena hā vpbrænde sta
dhē oc all skipē j hāpnen laagho. swa
at eldē syntis tædhan oc jn til iherlm
offuir c xl. stadia / viij stadia / the gøra
ena swenska mila Tha judas drogh
tædhā motte honō arabes / v^m. til fo
ta. oc v^c til hæsta / the kōmo til samā
oc slogho manlika æn gudi til hiæl
pande at the arabes til hørande bliff
wo mæsta dels slaghne Oc the sō tha
j gæn waro beddos fridh oc wenskap.
loffwadis sigh wilia vara vndhir thers
skat oc lydhno Æn judas vitadis the
wara nyttoghe judō til māgha han
da gagn / giorde fridh mz them oc swa
foor hwar til sin hemā / naghot thr
æptir drogh judas in før en mækto
ghan stadh casphin aat nāpne. hā war
wæl bewaradhr mz murō / oc watnit
alt kringō mz naghra broor gikx in
j stadhē thr inne boddo hedhingā aff al
lo landō / oc alla handa hedhingō. æn
the thr inne waro trøstadis pa stadz
sens starkhet attædho ey mykit iu
das / vtā mz bannō oc hadilsō retthe
judom daghlō mera / æn mathabeus
akallande stora hrran allā werldena
skapare. hwilkā forōō vtan all orlighx
anbudh / nidhir slogh mura krigom
sterkasta stadhē iherico / oc rusadho
farløst paa stadhē oc giordhe mānslag
owir alt tall oc owir matto. swa at alt
watnet j nærliggiāde siō / som war ij
milor bredhr syntis alt wara blodhr
tædhā foro the langā wægh in til ta
rotha til the iutha / som kallas tibia
nei. oc ey kwno the thr fina æn tha
thymotheū. æptir hwilkē the søkto
Oc thr mz ændade judas thr enk
te witan foor tædhā / oc fan j en væru
stadh aff thimothei selskap x^m mæ
thē slogh han alla / judas mathabeus
tædhan draghandis mot thimothe
ū mz vj^m. mot honō haffwadis cxx^m
til fotha oc ij^m. oc v^c til hæsta tha
tymotheus førnam jude tilqwæmo /
sænde hā alt qwinfolket oc barnē
oc haaffwor jn til væru stadhē kar
ine. hā war owinnelighē oc vandh
sapt til søkia føre tranghafta wægha
oc bærgha mælla Tha som første
spedzsen jude børiade synas / kom o
wir hās fiænda stoor ræddoge aff
gudz nærwarilse som alt seer oc ta
gadis til flykkena / hwar skildis fran
andrō oc jnbyrdis mælla sin pa an
dra sidhona / swa længe lekto at xxx^m
laago dødhe / thr wart thymoteus fan
gadir oc mz storō bønō oc vissan leff
wandis slæptir / thy at hā j sino vaal
de haffde magha aff judomē hwilke
hās dødh haffde vngullit / æn tha
han vissan haffde sæt them alla fræl
sa giffwa / gaffs oc han fræls føre
thera brødhra helso skuld oc swa
foor judas fran karnē. aterbliff
wandes xxv^m slagna hedhinga.
Tædhan drogh han til effron star
kastan stadh. badhe aff folk. spisningh
oc vapno fullan mz alla kōns hedh
ningō grymō oc star ... Æn ju
das kallade pa alzmæktoga gudh
som mz enō wilia alla makter owir
winer / oc wan swa farløst stadhē
oc aff hās jnbyggiarō bliffwo thr
j gæn xxv^m. Tædhā foro the til eth
landzskap som kallas gens scitarz

Æn the iudei som thr boddo | baro
thõm withne at the altarh waro the
nitde | oc i alle theris nödh them
kerligha oc margfalleligha begaffwa
de | læt qwarra bliffwa thr mz thõm
sina brödhr | J firdhi foor atir til ie
rusalē til paska högtidhine | De gē
tan æptir pingitz dagha drogh wt
mot gorgiam som war höffdinge ow
idumeæ | iudas foor wt mz tryþ
m til foth oc iiii m til hæsta · æn tha
the samā kōmo hande naghra at
falla aff iudomē · Dosithe9 starker
oc frombir mā i harnisk · oc a hæste
grep oc hiölt fastā gorgiā wiliand
han fangan liffwādis | æn en hedninge
riusadhe til mz sin hæst oc högh aff
honō armē oc handena oc swa slap
gorgias oc rymde til maresel | The
striddo æn manligha paa badha sidor
oc böriado til at tröttas | tha thogh
iudas til at kalla pa gudh at han
wilde thē til hiælp kōma | oc badh al
la mz sigh siunga oc wælsigna gudh
pa theris maal oc theres sidhō | aff
hulko gorgie stridzmæn storligha förfæ
riude togho flyktena oc iudas drogh
tadhā til odollam mote siunde daghē
som war sabatū | thr rensadho the sigh
æptir laghē oc hælgado sabbatū so
thõm bordhe | Annā daghē foor iudas
at iordha thera likama som fran ho
nō slaghne waro oc fan vndir theris
kladhr aff ... affgudha offir so thõm
waro giffwi ... aff hedningomē i iamp
nis hulket laghin togh · förbiudha
at tagha hwar före wart allō vppin
bart at före the syndena wordo the
slaghne oc tilskado alle oc æradho

gudh rætwisan domara som löuligha
theris syndh andrō vppinbarade til
förwarilse · oc swa gaffwo sigh alle
til gudeligha böner at gud wilde thē
the syndena förlaata oc glöma til
æwigh tidh | Nu iudas starkaste
kæmpe radde almogans | at halda
sigh vtan tolka syndh oppenbarligha
seandis hwat thõm hænde före thera
syndir | Oc lagde til hopa aff almo
ganō xii m dragmas argenti swa
storō siwmo silffwir oc sande til ie
rusalē | at thr offras gudi före theris
syndir som dödhe waro oc slaghne |
wæl oc gudeligha tænkiādis oc tro
andis pa tilkomādis vpstandilse ·
om han haffde thõm som slaghne va
ro | ey trodh vpstanda til domen
tha ware fanyt oc fafængt at bidh
ia före the dödha · Nw före thy ath
han aktade at the som mildeligha i
trōne haffdo sæpnadh i dödhenom
Them gömas oc bewaras bætzsta
nadh aff gudhi · oc thy ær thz en hæl
ghr oc helsamblir sidhr at bidhia
för the dödha at the magho frial
sas aff theris syndom capitulum xiii

Anno ... Coguouit iudas ... |
A thy förstodh iudas at anthiocij
eupatoris son kom draghade mz
myklo folke | mote iudeam oc lisi
as mz honō haffwandis mz sigh
c · oc x m · til fotha | oc v m til hæsta ·
elephantes xxii oc iii^c vaghna
til örligh wæl til reddha | til hulkō
sigh gaff thū gamble iudha för
radharin menelaus oc mz store fulst
het lismadhe före antiochū | ey fö
re landzsens ællir iudhana bætz

ta / wtā hopadis sigh at særthas j höff
dinga oc hēa sarte, æn alzmæktoghe
gu som j sina hardhe oc waldhe /
haffwr koningāna hiarta hā om
wande oc konunge anthioci hugh /
mote thē misdædarum oc jærnwæl
lisias / kungiorde han wara ena root
oc vphoff til alt ont / hwar före læth
konungen hā strax gripa oc j samo
rwme förgöra j swa matto / thz war
eth torn .l. alna högt haffwādis krig
om sigh ena grop fulla mz asko . Oc
jordhögthē vtā om gropena . J the
gropena lat konungen kasta thē
skalkē oc thz j hæll slaa mz stenō / oc
swa mz tolkō rætth oc lagh wille gud
lata næpsa laghsens brytare oc ey ko
ma Menelaū j jordhena / thz war rat
wist för thy at han haffde manga
synder giort / widh gudz altara hw
ilkēs elder oc asko wigdh oc hælgat
waro, thy togh hans syndha liff
sina ændelykt j mwld oc asko Nu
konungen alzstinghis vptændhe j vldz
sko / skyndade sigh mote judhana
warre them hötandis at göra æn
fadhr före honō Tha judas thzta hör
de bödh hā allō almoghanō dagh oc
nat at bidhia til alzmæktogha gudh
at hā swa nw som altidh / wilde thē
hiælpa at the ey skuldo nödgas fra
theris lagh fraa there hemane . Oc
fran hælga templet oc hælga almo
gan, huilkē nw j litin thima haffde
bygt j rolighet / skulle hā ey stadh
ia koma j hedhinga walds / oc han
dlē, som hadha oc vanhedhra hās
hælga næpn oc budordh / aff allom
swa bidhiandis j try dygn owrt / j ful

to graat oc sulkā liggiādis stupo
pa jordhēne / badh judas the wp
sta oc trösta sigh, at redhabona va
ra Nu judas mz synō senioribus /
tænkte at hā wilde sölia konungin
för æn han kunne dragha in j ju
deā / antwardandis j gudz hand
firdz sens ænda / oc alla magt honō
som all thingh skop aff altz enghe Oc
tröste syna mæn manga at stridh in
til dödhe för hælga laghē Templet
stadhenō fadhr landens oc synom
brödhrō drogh aff stadh / oc stadde
swa sin hær widh Modin / hā teddhe
synō mænom gudz nærwarilse hug
swalā oc sighr oc vtwalde nagra
fromasta oc vngha kæmpa / mz hul
kō han om nattatidh farlöst rusa
de in j konungxsens bolstadh oc slog
j hæll xiiij m. mæn / oc thē störste
Elephantē oc alla thē pa honō va
ro j borghēne / thzta skedde j thy
som daghadis / gudz nærwilse honō
nærwarāde j allō wadha, Aller hed
ninga moghē / storligha förfæradhe
the j thæn waro / togho til rymningh
æn judhane wæl styrande all sin styk
ke / foro hem mz glædhi / konungin vn
dirstandandis at judhāna konst oc
diærffhet / war j wærn stadhēna stark
het / drogh in til betsuraz som war
wærn stadhē thz starkaste, hā ffik
thz skam oc skadha oc foor swa tedhā
æn fantz en förrædhare j bland judā
na rodocy aat næpne huilkē theris
fiandhō vppenbarade all thera lön
ligha tractera, han wart fanghen
oc swaltir til dödhin Nu drogh ko
nungen andra færdh til betsuram

A I - 239v

gørande oc sæmio mz them Oc drogh
sidhan til judhom, stridde mz honom oc
wart ower wnnin. J thy komo tidhen
de at philippus som war ower all ko
nungxsens ærundhe j antiochia sat
te sigh mot honom hwar fore nødda
de til trænghiande siøl han til søgho
oc bøner mz judhomen gaff sik vn
dir them mz sworno edhe til alla
rætuiso foor mz them til jerusalem off
radhe ther hælagt offir æptir ther
lagh oc sidhir hedhrade templet mz
storom gaffwom kyste oc omfæmpde
judam machabeum gørande han til
en hertogha oc høffwidzman fran pro
tholomaidas in til gerrenas æn tha han
kom til ptholomaidam tykte stadzsens
borgharom illa wara at the sæmio som
mællan judhana oc konungen giordh
war. rædhandis at swek skulle wara
j færdhom Tha stegh lisias høgt vp ku
gørande them all ærende bladhadhe
swa oc førstyrdhe almoghan oc foor swa
atir til antiochiam swa haffde sigh
tess konungxsens stridh oc ærinde

Sed post triennii tempus etc. xiiii ca

Aptir try aar forledhin forstodh judas
oc the som mz honom waro at demetrius
seleuci son mz myklom almogha oc
manghom skipom haffde vpfarit gynom
hampnena tripolis oc bestalt værn
stadhir oc hyllat sigh riken mothe
antiochum, oc hans hartugha lisiam,
æn alchymus som høgxste prester haffde
warit oc sialff wiliandis haffde sigh
besmittat j sins hionalagx samblan
dilsens thimom, vetandis sigh wara
jngha helso æller naghon tilgangh ytt
mere til gudz altara, gaff sik til ko
nungen demetrium begaffwandis honom mz ene
gull krono ena gul spiro oc templens
offers kar Oc taladhe ey mera them daghen
annan daghen kallade konungen han til sigh
oc sporde hwat judhana haffwa til radz
oc hanteran æn althymus aktandis
sigh nw bequæman thima wara til at
bruka sin forrædilse sagde til konungen
ena handa judha slagh ær j bland oss
som kallas assidei theris høffwidzman
ær judas machabeus the øffwa ørligh
oc vpwækkia alla missæmio engalundis
stadhnandis rikit liffwa j roligheet for
hwilkra skuld ær oc iak ræntir aff min
na forældra æro som ær høgxta præsta
dømit. oc thy ær iak nw kome til
nu hære først hallandis troskap fordhir j
allom edhrom ærindom oc swa fore almo
ghans batzsta aff theris ondzsko be
drøffdis storligha alt wart rike Æn iak
bidhir edhir o hærra konungh at j owir me
ghen all ærinde foreseen badhe rike
nom oc almoghanom æptir edhre konunge
ligha wndughet fore thy at swa længe
judas liffwir kan engalundh fridhir
wara æller konungxsens wilie oc ære
de fulfølghas han haffde oc naghra an
dra skalka mz sigh samtykkiandis hans
falskra klaghamaal oc vpretandis konunx
sens hogh mote judam hulken oc gensi
tan sænde nichanorem som war høff
dinge ower hans elephantos Jn j jude
am byudhandis honom at han skulle
judam liffwandis fangha oc honom fora
alla andra fordærffwa, oc alchymum
sættia til høgxta prest j templet alle the
hedhningha som til forende haffdo rympt
fore judam aff judhaland flydho
alle til nichanorem Menandis sina

sælighet vpfylla mz judhana dödh oc
skada. Tha judhane spordho nichano
ris tilqwæmdh oc theris som til hono
flyt haffdo / kastado om sigh muldh
oc asko oc badho til gudh at hā som
thīn haffde vtwalt / sigh til en bāneli
git folk oc tiænara han skulle oc thz
æwdeligha göma oc bewara. Oc tha
judas them til sagde drogho the strax
aff stadh in til slottz dessan / innan
twæ haffde symō judasse brodhz redha
strit mz nichanorē / oc togh flyctena
thy at hā sagh sigh inga makt haff
wa mote swa mykin almogha. Æn ni
chanor hörde the stora frægdh som
gik aff juda oc hās folk / oc mz fölgia
[illegible] om oc thera stormāde endrækt
som [illegible] the haffdo til at stridha före
theris fædhrnis land oc laghom / tröste
han sigh ey sætia i kamp mot hono
wtan sænde sin myndogha budh at bin
da fridh mz hono. Nw tha thz om
war længe æfladh oc höffdingen
judas lat thz æmnet til menoghe
tena / tækttis the allo fridhē binda.
The föresatto en dagh naar thz skul
le ændas thīn i mæstā togh satte ju
das sina wæktnara i bequæmō rw
mō / at ey vanligha skulle naghot swek
i færdom wara / the kōmo samā oc
wæl förliktos. Thz æpthz bleff nicha
nor fredligha i ihrlm oc enkte wrāgt
a bödh wtan lætteligha skingrade almo
gen til sigh flyddan / han haffde judā
altidh kæran i hoghenō oc war hono
tilbögelighe æptir hans wilia. Nu
alchymus seande theris stora kærlek
som the haffdo hwar til ānan / kō til
demetriū oc sagde at nichanor / war
hono fran gangē oc wilde om hono

judragha judā i rikit mz förradilse /
konūgin storligha wredgadhz oc aff
tolkō falskō kærmalō vpretthz / screff
nichanor til at hono illa nöghiade
at the sæmia hā bundit haffde. Oc
bödh hono sændha snart judā bwnd
nan til antiochyam tha nichanor
thzta vndirstodh / dröffdis han owir
matto oc illa tykte wara at hā skul
le bryta sæmiona enghe sak æller
bruth haffwādis mot mānenom.
Nw för thy at hā ey kūne motestaa
konūgesins budh / sökte hā sigh rwm
thima oc tilfælle / naar han kūne vran
ga budhit fulfölghia / æn judas seen
dis nichanorez sigh frawændā oc vp
pa nyt / sampna sigh nyian almogha
vndirstodh hā wæl at thz gik aff en
go godho / oc thy mz naghrom sinō
mānom skarkade sigh fra nichano
rē / æn tha han förstodh at judas
haffde befwnnit hans falskhet gik hā
in i hælgha templet / oc sagde hafteli
gha til prestena som thz huldo theris
offer oc æmbite / at the skuldo honom
antwardha judā machabeū / Æn tha
the mz sworno edhe sagdo sigh enk
te aff hono vetha / hwar hā skulle va
ra. vpræcte han sina hand mot tæm
plet oc stadgade mz swornō edhe / vtā
i antwardhē mik judā bundhnan i
mīa hændhz tha skal jak thzta mōs
tredh nidhz slaa til jordhena / altaren
nidhz bryta oc waarō gudh libero her
lata byggia hans mōnster / tha thzta
war sagt gik hā wredhz sin wægh æn
prestarne storligha förfærdhe vpræckto
til hymelin sina hændir / oc til hono
kallado som altidh haffde warit juda
folksens værnare oc badho sighian

A I - 240v

dis. thu hĩre aldra thinga skapare/
hwilken enga widhertörffwadis. wil
de at thit hælga templū skulle hĩr
wara j bland thin almogha/ oc thy
oc thu hælgher owir alla hælgona gör
oc bewara thetta huset osmittat til
æwigh tidh. hwilket nw nylighа ær ren
sat oc hælgat. Ther war tha j iherlm
en de senioribus pazias aat nampne/
stadzsens störste ælskare oc landzsens
oc tröster man j hiærtano/ kallados
fadher aff allo judom för sin dristogha
mandom/ j langā atlir haffde han ærli
gha liffwat j bland judhom. Oc altidh
war redhoboen vtwaagha badhe siæl
oc licama för landzsens bestand och
bætzsta. Æn nichanor nw wiliandis
vppinbara the affwndh han til judhana
haffde/ sande vth v^c riddara han at
gripa/ thā menthe widh sik swa kan
iak han swiklika til mik wika/ tha
ær litit om andra oc theris liff ær tha
j mino walde/ tha the vtsande/ före
hans hws kömo oc han theris tilan
ey akta wilde/ somlighe slogho vp por
tana somlige baaro til elden. æn j thy
the honom fangadho sargadhe han sigh
siælffwir mz syno swærdhe/ hældher wilian
dis ærligha dödh æn vndirgiffwa sigh
syndarom oc hedningom/ at stridha paa
sith eghit slæcte/ oc j thy lop han has
teligha j huset op högt oc tædhan kas
tade sigh mitt mællan fiandana/ blo
dhenom rinnande vtan matto/ oc tha han
kunde lidha til dödhen grep han syna
inælffwir mz badhom handom/ oc kastade
paa hedningana akallandis honom som
hĩre ær offwir liff oc anda/ swa ændadhe
hans liff mz ærlighom ænda xv Cap

Nichanor ät aa Nichanor forstodh
at judas var staddher j samaria/
tænkte han mz alle bratzsko rusa paa
ham til at stridha pa hans dagh sabatū
Æn judei som honom nödhugt fölgdo rado
do honom at han ey swa grymligha skulde
sigh aat haffwa/ vtan hedhra hælgha
daghen/ oc rædhas han som all thing seer
oc styrer. Tha sagde thin vsle hædarin
oc sporde at om han war mæktugher j
hymerike som thin haffde budhit ath
hedhra hælgha daghen sabatū. The swa
rado at hĩren gudh ær liffwandis oc alz
mæktogher j himerike/ som han bödh oss
hælgan halda. tha sagde han tha ær
jak mæktogher owir thessa werld/ oc
binder hwarn gaa til har me vp pa
nisk. oc fulfölgha konungxsens bud
oc wilia. Sy tha likowel kom han
til stridz than daghen/ han rosadhe sik
j sine högfærdh wilia judam til fan
gha tugha/ oc alt judheam til sköfflingh
giffwa/ æn judas machabeus war tröstir
mz sinom mannom. oc manligha aathaff
wandis altidh otwækeligha/ tröstandis sigh
hiælp oc rædningh aff gudi giffwas oc
trösta sina mæn/ at the ey skuldo förfaras
æller rædhas för hedhningana til qwæmd
vtan skuldo trösta oc aminnas huru gudh
j hymerike haffde thm vndherligha hulpit
oc skullo oc swa nw wæntha hans hiælp
vtan twækan j bland annor ordh awitte wndwiste
han them the vndirligha gærningha som gudh
haffde fordhom giort/ mz hælgom prophetom.
som laghen gömdho oc före thin stridho
oc mz tolkom hyngneliko radhom wplyste
han almoghans hiærta/ væpnadis the
ey mz skioldom æller glaffwiom vtan mz
godhom ordhom oc hælgom radhom/ kwn

A I - 241r

gørandis thm paa thz sitzsta thn hug
neliga drøme som honō tedhz war j
swa matto honō tykte sō han saagh
Onyam som langt til førēna haffdhe
warit høgeste pstr j ihrlm oc war
en godhz oc mildhz mā blyghz j wp
synena saffw j sidhō oc førnōpstoghz
j sine talan hulkin oc aff sinō barn
dome ōffdhz haffde warit j allō dyg
dō honō saagh hā mz vpræktō han
dom at bidhia til gudh føre allan al
moghā j judea honō syntis oc gens
tan j thy en ānar hærlighē mā mykt
vnderlighē badhe j aldir oc æro om
hwilkin onias sagde til judā thne
ær brødhrāna oc isrls almogas fadhz
oc ælskare hulkin mykit bidhz før fol
kit oc allā hælgha stadhē som ær ie
remias gudz pphete oc j thy vthrækt
te jeremias sina høghra hand oc fik
jude eth førgylt swærdh oc sagde tagh
thzta hælga swærdhit gudz gaffwa
til sændæ mz thy skalt thu owirwī
na alla mintz folkx isrls owenir
aff tolkō hoffwō oc hughnekgō or
dhō trøste sigh alla hans mæ til at
manliga stridha dyghdhē oc renliff
nadhē thz til beskymande før thy
at hælghe stadhē oc gudz mønstir
hælgha templet stodhō j wadha
hwar ffore mydre omsorgh haffdo
the føre sina hustrwr barn wener
oc frændhz Nu størsta ræddugha
haffdho the før hælga tēplens oc

stadzsens bætzsta swa oc the inne j
stadhē waro ey litla vmsorgh haff
do føre thē som stridha skullo æn
allō theris hopp til gudh sætthandō
fiændane waaro hart nær oc spetz
sana skikkade j syno matto The til
hæsta oc the til fotha oc stridz dyw
rē hwart j syno rwme Judas ak
tandis fiendāna owirmatto tall
oc starkhet badhe j harnisk och
kanlika kraffthz vplyptandis si
na hændir aa kallande alzsmækto
ghan gudh hulkā ey æptir likāliga
makt vtan som honō tækkis giff
ir sighrin synō wenō oc thy badh
hā til gudh mz thæssom ordhō Ædh
here gudh som vth sændhe thin hæl
gha ængil j konnge ezechyeo thi
ma oc nidhz slogh aff konnge se
nacherēs folke clxxxv m Oc thy
nw hymblāne here sænth thin goda
ængil før os j thine altzmæktoghe
handz ræddugha oc fusan at the
matto rædhas oc skæmas som mz
gabban oc hædilse komo mote thi
na hælgha folke oc swa badh hā in
nerliga til gudh j føresagda mat
to Nu nichanor oc hās stora makt
the drogho til mz ludhrō oc basunō
oc lustelghō sanghe æn judas oc
hās mæn kallandis paa gudh drogo
thm a mothe mz handhēna stridan
dis oc hiærtā til gudh vplyfftandis
slogho om kull xxxv m mæn høghe

liga gladhiadis om gudz tilstandh
oc nærwarilse / naar the tha aff
læto oc mz gladhi atir foro / sporddo
the at nichanor laagh slagin j sith
harnisk. tha ropadho alle högt
för största gladhi skuld / æn judas
tögdhe almoghā oc bödh thīm ī mer
liga takka gudhi altzmæktoghō
Tha bödh judas aff hugga nichano
ris huffwodh / oc högra handena oc
armē / oc thz föra til ihrlm / æn tha
hā thit kom kallade hā samā stadz
sens inbyggiara / oc bödh pstına sta for
altaret. han kallade oc thīm som pa
skærm tornē waaro / oc læt thē allō
see nichanoris huffwodh oc hans
förbānadha handh / som hā vpræcte
mote altzwaldugx gudz hælgasta
mönsthr / oc frögdadhe sigh j gudz
asyn han læt oc aff skæra nichano
ris twngha mz hulke han alzmæk
toghā gudh hadhe / oc skæra j sma
stykke oc kasta för fugla. armē oc
handena hans lath han högt vp
hængthia moth templet / hwar före
alle wælsignadho oc æradho hīme
rikis gudh oc sagha / segiandis wæl
signadhr wari hā som sith hælgha
rwm bewarade osmittadh / han
lath oc vphængthia nichanoris huff
wodh paa högxsta thornit / til eth
vppinbart tekn allō / at sialffwir
gudh han nidhrslagit haffdhe. oc
kom til hiælp oc radningh syna

folke / oc thy stadfæsto the endrækte
liga thīn daghen hælghā haldhas
oc högtidelighā som war xiij daghē
j martio / swa lyktadis / nichanoris
stridh oc fik en ondhan ænda Oc
hælgha stadhē ihrlm sidhā inbyg
dis aff hebreis / thz ær aff judeis
Oc hr mz wilīo wi lykta nw waa
ra talan sighr stūs jeronimꝰ / Ær
hr nakot insæt wæl oc som hysto
ria sigh rættelighe haffwir. thz va
re nu wilt / ær oc naghot āmars
ællr mīne sath æn burdhe thz förla
tis mik Amen
Hær lyktas twe machabeor bökr
vttydde j nadhendall aff brodhr jöns
budde Anno dīn m̄ cd lxxx iiij

Rubrica Prologꝰ i apocalipsim

Karista systra i gudhi gudz
kærlekir oc idhra kærli
ka böner twingha mik
oc trösta oc naghralledh
vttydha the hælgha oc lön
ligha bokena som kallas apocalip
sis hwilka alzmaktoghir gudh var
hir oc frælsare ihesus xpus. æpt
sina hælgha vpfærdh til hymerikis
wardoghadis at vppenbara sinom æl
skeligha oc kæra discipulo sancto ioha
ni ewangeliste Nw för thy at thæ
na bok ær ganzska mörk oc obe
griplighin at vndirsta ælla begri
pa ne likamlikom sinom. rædhis
iak oc myket fryktar at ey vanh
ka naghra vngha oc ostadugha
mænniskior tolkit hörandis hwilkit
the ey vndirsta æller begripa ku
no hæller thz sigh wænda til gab
oc aatlöghe oc gudhi framdelis
til vanhedhir oc wanwördho æn sik
til lærdhom oc honom til takx göмst oc
kærlek. som hona aff sinom mæsta
kærlech swa kærligha oppenbara
de Oc kungiorde the hælgha kir
kio til vplysningh syndarom til förma
rilse oc sinom hælghom oc vtwaldhom
wenom til styrk oc hugnadh. Hwar
före rædhir iak oc kærligha bidhir
hwar en gudz wen som tæssa bok
wardhir hörande æller læsande at
i all the vndirligha thingh oc mör
ka likwise som i har hörен æller

læsin oc thz engalledis förstan ælle
begripa kunnen at i thin ne gudz
raddugha mærkin oc akten vtan
alla kloka ranzakan ælla framfols
lika ævlan æller disputera hwat
hwart skal betydha thz til honom
som tæssa hælgha bok swa nul
lelugha og gaff. oc nadhelugha op
penbarade tækkis oc honom vtty
dha oc lyusligha vppenbarado
sina wener. æpthir thy ha sialff
wir talar oc loffwar ware kæris
te modhir sancte birgitte i hænnes
hælgha oppenbarilsom libro primo
Capitulo lvj. swa sighiandis Aff mi
nom största kærlech sændhir iak
nw om tik i værldena tæssin mi
ordh hwilkit ey æru swa mörk
swa som apocalipsis hwilka iak
bewiste iohanni i mörko sinne at
the i thin thima tha mik tækkis
aff minom anda skulu vttydhas
oc lyusligha kungöras Item libro
sexto capitulo. lxxxix talar xpc til
sin iohem gudz brudh a hörade
sagh oc bar witnesbyrdh hwar
saman skreff apocalipsim. tha
swarade iak ær iohes hwilkom
thu a korseno antwardadhe thi
na modhir thu har insköt i mik
thes oppenbarilsens lönligh
tingh oc iak skreff thim före
til komande mænniskiona hugswa
lan at ey thime throne venir

A I - 242v

skulu förwillas före til stundadho
hardo fallo Thz ær j thz ryghelig
ge grawlighet so skal owirgina
alla wisdena / mote ytherst̄a domē
Oc thy hwar en gudz wen hwat
hælzst thu kan förstā j tesse hæl
ghe bok thz amama mz gudz kær
lek oc ræddugha. Æn thz thin
sinne offiō gnar oc ey kunno begri
pa antwarda thz gudhi oc ænx
la thz enkte om. brodhandis
hā vpfilla them kristilse til siæ
lena / thy som hkalighō sinne
enghledis förmagha at begri
pa thz vinne off allō ihūs xp̄i

Apocalipsis s̄ci iohīs ap̄li P̄mū ca

Apocalipsis ihū xp̄i q̄m
dedit illi deꝯ palā facē
seruis suis = Oppēbar
ingh ihū xp̄i. hwilka
gudh gaff honō oppenbara sīno
thiænarō / hwilken snart skal
wardha oc kungiorde sændādis
om sin ængil / sīnō thiænara ioha
ni hwilkin withnisbyrdh bar gudz
ordhe oc witnesbyrdh ihū xp̄i hwat
hælzst hā sagh / hælagher ær thū
som læs oc som hörer thæssins p̄
phetīæ ordh at thz haldher som j
hūe skriffwat ær för thy thymen
ær nar. Johēs skriffuō til syw kir
kior som æru j asiam. Naadh oc
fridher wari ether aff honō so ær
oc honō som war / oc honō som ær

tilkōmande / oc aff vij andhō som æru
j hans sætis asyn Oc aff ihū xp̄o so
ær troen witnare först födh j
blandh dødha oc wærdzlighi konū
gha höffdinge / hwilkē os ælskade
oc twadhe off aff warō syndō j sino
blodhe / oc giorde os rikee oc p̄stha
gudhi oc sinō fadher honō wari
loff oc æra oc wald æffter wtā æn
da amē See hā kombir j skyomē
oc honō skal see hwart eet ögha
oc the som hā stungho / oc skulu the
tha græata sik offwō honō. alla wlæ
ligha slæktir / Ja sanelygha iak ær
alpha et o / thz ær Jak ær wpbyriā
oc ændhe sigher hrau gudh / hwilkē
som ær / oc hwilkin som war oc hwil
kē som tilkōmade ær allzwaldogher
Jak iohēs ider brodher. lottakande
j dröffwilse / oc rikeno oc tulomode
j ihū xp̄o war j ömne som kallas
pathmos före gudz ordh oc ihū
vithnesbyrdh Jak war j andha
nō / om sönedaghē oc hörde ap̄t
mik stora röst swa som aff lwde
sighiādis / Thz thu seer skriff j bo
kena oc sændh vij kirkiō Epheso
oc smirne / oc pergamo / oc thya
theris oc sardis oc phyladelphi
e oc laodicie Jak wænde mik om
at iak skulle see rösthena so ma
dher mik taladhe / oc iak ōwæn
dher saagh vij lyusestaka aff gul
le oc mit mællan the vij lyusa

A I - 243r

stakana aff gulle | likan mandzins sones bladhā j hwitā oc trangha mässe särk | oc bwndnā widh spänana mz eth bandh äller lindha aff gulle | än hans huffwodh oc hans haar oc lukka waro hwite swa som hwit vll | oc swa so snyo Oc hans öghō swa so eldzsins lugh | oc hās fötz like messinghe swa som j brännande vghne oc hās röst swa so mykla watnāna röst | oc haffdhe j sine högħre hand vij stiärnor Oc aff hans munne wt gik swärdh hwast vppa badha sidhor oc hās änlite swa so solen skiner j sine dygdh | oc tha iak sa hā fiöl iak til hās fötz swa som dödhz oc hā lagde pa mik sina högħra handh sighiandis ey skal thu rädas Iak är thn förste oc ytärste oc liffwādis oc iak war dödhz | oc se iak är nw liffwādis äför vtan ända Oc iak haffwer dödzsins oc helwitis nykla, hwar före scriff thz thu saagh oc the thing som äru oc the som skulu här äptir wara Syw stiärnana helgu vndirstādilse hwilka thu sagh j mīna högħra hand | oc vij gyllene lyustaka vij stiärnar äru änglane til siw kirkio, vij lywstakana äru vij kirkior Glosa. Syw ängla märkia här vij biscopa | til the förnäfda vij kirkior | thy at biscopana äru

j apostlana stadh oc ämbito | oc thy bör thm liffwa som änglom

Et angelo ephesi Capitulum secundum scribe etc. Oc scriff ängle nō til ephesi kirkio. thätta sighir han som haldir vij stiärnor j sina högħra handh | hwilke som gaar midh mällan vij gyllene lyustaka. Iak weth thina gärninga oc thit äffwode oc thit tulumod oc at thu ey gitir thola | the onda oc frestade thm som sighia sik vara apostolos oc ey äru | oc thu fan thm lyughara tha haffde thu tulumodh oc ledh för mit naffn. oc ey offwngaffs | vtan iak haffwer mote tik nakot lītit at thu förlat kärlech | haffwer thu offwngiffwit, war thz amīnoghir | hwadhan thu nidhirfiol oc gör bätringh oc gör thina första gärninga. Annars kombir iak tik oc rörer thīn lyustaka aff sino rwme vtan thu gör bätringhena | vtā thz haffwer thu at thu hatadhe facta nicolaitarum thera hedhniska gärniga som ek iak hatar lās nicolaite hwilka oc iak hatar Glosa. Nicolaite äru naghra kättara oc haldha hordom för enga syndh Oc thy synda the inbyrdis hwar mz annars giffta hustru etc. hwilke som haffwer öra höre hwat andhen sighir kirkiomē | thōm som winner | skal iak giffwa äta aff liff N.B.

sens tree hwilkit som ær j mitz gudz
paradis Oc skriff smirne kyrkios ang
le Thætta sighir than første oc ytirste
hwilkē war dødhir oc nw liffuir Jak
weth thin drøffuilse oc thin fatigdō
vtā thu ær riker oc hedhras aff the
som sigha sik waru iudeos oc ey
æru vtan the æru diæffwlsens sa
quamodhir ragz enkte aff thy thu
ær lidhande Hee diæffwllen wardhir
sendandhe j hæktilse at j skulē befres
tas oc fan j drøffwilse offwir x dagha
war troen jn til dødhē oc iak skal giff
wa tik liffsens krono hwar so haffwir
ørā høre hwat andhē sighir kirkiomē
thū som windhir han skal ey sargha[s]
aff andra dødhenō Oc ænglenō
aff pirgamo kirkio skriff. thætta si
ghir han som haffwir swærdh hwast
pa badha sidhor Jak weth hwar
thu bygghir. hwaris som ær diæff
wlsens sæthe oc thu haldhir mith
nāpn oc ey nekade myna troo oc j
daghō antipas mī troen witnare
som dræpē wart nar idhir the som
diæffwllē bygghir. vtā iak haffwir
nakot mote tik før thy thu haffwir
nær tik thē som haldha balaams
lærdhō hwilkē som lærdhe baalach
sændha skam offwir isrls søner æta
oc skørligh liffwa Swa haffwir oc
thu thē som halda nicolaitær lær
dō samuledis gør oc thu bætringh
æn gør thu thz ey tha kombir iak

tik snarligha oc skal iak stridha mz
thē j mynē mwnes swærdhe hwa
som haffwir øron høre hwat anden
sighir kirkiomē honō som winer vil
iak giffwa løllighith ænglabrødh oc
iak wil giffwa honō Calculū candi
dū. hwitan sten oc j stenen nyth
nāpn jnskriffwit hwilkit enghin
weth vtan than som anamar etc
Oc ænglenō aff tyatire kirkio skriff
thætta sighir gudz son hwilkē so haff
wir øghon swa som eldzsins lugha oc
hās føtir æru like mæssinge iak
wet thina gerningar oc thyna tro
oc thin kærlek oc thina tiænisth
oc tulomodh oc thina gerningha
the ytirsta flere æn the førsta
Æn iak haffwir nakot mote tik før
thy at thu tilstadhir qwinnom ieza
beel hwilkē sighir sik wara prophe
terisk lara oc swika myna tiæ
nara skørligha liffwa oc æta aff
affgudhāna offre Oc iak gaff hēne
thyma at hō skulde gøra bætringh
æn hō wil ey afflata oc angra sina
skørhet See iak skal læggia hona
j sænghena oc the som gøra hoor
mz hēne skulu wara j størsta drøff
wilse vtan the gøra bætringh før
thera gerninghana oc theras barn
skal iak dræpa j dødhē oc skulu al
la kirkior wetha at iak ær ranz
sakande nywra oc hiærta oc iak
skal giffwa hwario aff idhir æpt[er]

edhra gærninga Xn edhr sighir iak
oc andra som æru j tiatire hulke
hafzst som ekke haffwa thena
lærdom | oc the som ey kæna diaff
wlsens högdh. vtan sighia swa at
iak skal ey sændha andra byrdh
öffwir thik | tha likawæl haldhen thz j
haffwen thz til iak kombir | oc hwil
ke som winer oc gömer in til ænd
dan mina gærninga | iak skal giff
wa honom waldh öffwir hedhningana
oc han skal styra them j iærn rise |
oc skulu sundirbrytas swa som
lergywtares kar swa som iak oc
togh aff mino fadhre | oc honom
skal iak giffwa morghonstiærn
nona. hwar som haffwir öron höre
hwat andhen sighir til kyrkiome

Et angelo ecclesie Sardis. C iij

Oc anglenom aff Sardis kir
kio scriff thætta sighir han som haffwir
vij gudz anda oc vij stiærnor | Iak
weth thina gærninga oc at thu haff
wir napn at thu skuli liffwa oc ær
dödhir | war vakande oc tröst andra
som waro döskulade för thy ey fin
dhir iak thina gærningha fullkompna
nær mino gudhi | hwar före haff j
hoghenom huru thu togh oc hörde
oc göm oc gör bætringh före thy om
thu ekke ær wakande | iak skal ko
ma til tik swa som tiwffwir | oc ey
skal thu wetha j hwat thima iak
skal koma til tik | vtan thu haffwir

naghor napn j Sardhis hwilke ey
besmittadho sin kladhe | oc the sku
lu gaa mz mik j hwitom kladhom thy
at the æru wardughe hwilken
som windhir | swa skal han kladhas
j hwithom kladhom. oc ey skal iak vt
skrapa hans napn | aff liffsens bok
oc iak skal kænnas widh hans
napn före mino fadhre | oc före
hans ænglom. hwilke som haffwir
öron höre hwat anden sighir kir
kiomen | Oc anglenom aff Philadel
phie kirkio scriff | thætta sighir hæl
ghir oc sandhir hwilken som haffwir
Dauidz nykil | hwilken som vplatir
oc enghin atirlykir atirlykir oc
enghin oplatir. Iak weth thina gær
ninga | See iak leffde tik dörena
öpna. hwilka enghin kan atirlæ
ta för thy thu haffwir litzla dygdh
oc thu gömdhe mit ordh oc ey ni
dhir sagde thu mith napn | See iak
skal giffwa wtt diæffwlsens sam
quamdh them som sighia sik vara
iudeos oc ey æru | vtan the lyw
ga | See iak skal göra at the skulu
koma oc bidhia före thina fötir
oc skulu wetha | at iak ælskade tik
thy at thu gömde mins tulomodz
ordh | oc iak skal göma tik aff fres
tilsens stundh | som tilkomande ær
j alla wærldena oc fresta them som
boo pa iordhene | See iak kombir
snart | halt thz thu haffwir at enghi

bort taghin thina krono hwilke som
wnnadhe | hond wil iak göra standh j mins
gudz kirkio oc ey skal han wtgaa y-
thermere oc iak skal skriffua oppa ho
nom mins gudz napn | oc mins gudz
stadz napn nye ierusalems | thul
ken nidh gik aff hymerike fraa
myno gudhi oc mith nye napn |
hwar som haffwer öra hōre hwat
andhin sigher kirkiomen | Oc ang
lend aff laodicia skriff | thetta sigher
sanniden | troen witne oc sanner thul
ken som aer vphoff til gudz creat'
Iak weth thina gerningar for thy
thu aer ey kaaldher ey oc warmber
j·ik wille at thu waare antig
gia kaller aellir varmer | Æn fo
re thy at thu aer lyoe oc ey kal
dher | oc ey warmer tilbyriar iak
at vpspyya sik wr myno mwne | före
thy thu sigher iak aer riker oc nogh
haffwandis oc engtha widherthaff
was Oc thu wet ey at thu aer vsal
oc aemblighe oc fatighe blindhe
oc nakin Iak radher tik at köpa
aff mik gullet heet gioort oc be
pröffwat | at thu riker wardhe oc
skuli j föras hwit kladhe at ey skuli
vppenbaras | eller synas thins nake
het blyghdh oc smör thin öghon mz ög
na smörilse | at thu maghe see them.
iak aelskar them iak oc straffar oc plic
tar | aelska thy haffwandis kaerlek oc
gör syndha baetringh Iak gör sin
da baetringh · iak staar widh dörre

na oc bölta hwar en som hörer
myna röst oc lather vp mina röst
porthen | oc iak skal ingaa til hond
oc skal aetha mz hond oc han mz
mik hwilkē som winner honom
later iak sitha mz mik | j myno
saete swa som iak oc wan oc sat
mz myno fadhre j hans saethe
hwilkē som haffwer öron hōre
hwat anden sigher kirkiomē · iiij
Post hec vidi et ecce ·etc· Si
dhan saagh iak o see dörre
war ypen j hymerike | oc förste
rösten iak hörde war swa som
nidhers röst mz mik talandis
sighandis Gak hiit vp oc iak
skal tik bewisa hwat som snart
skal wardha | oc genstan thr aept
war iak j andanom Oc see saethi
war sath j hymerike oc offwir sae
tit sithiande Oc then som sat war
liker j asyn dyrom stenom jaspi
dis | oc sardinis oc regnbughin
war alt om kringh saetit | liker j
syn smarugdim oc kringh om sae
tith waro xxiiij andrē saethom |
oc paa saethen xxiiij seniores sit
iande | kladde j hwit kladhe oc
vppa theras huffwodh gulkro
nor | oc aff saetheno vtgingu lyung
eldhā oc röster oc tordhona | oc
vij lampor brinande före saetit
hwilke som aeru siw gudz anda
Oc j saethes asyn swa som eeth
haff aff glas likt cristallo | oc

mitth i sattheno oc alt om kringh sat-
tis iiij dyur fulla mz ôghon badhe
bak oc fôre oc fôrsta dyuret var likt
leone oc thz andra likt kalffwe och
tridhie diuret haffdhe anlite swa som
mannisfkia Oc fiardhe dyuret likt
flyghande ørne oc iiij diure huart
thera haffde vj wingha oc alt om
kringh oc inan aru ful mz ôghon oc
ey haffde the roo dagh ellir nat sigh
iandis Sanctus Sanctus Sanctus herre gudh
allzwaldughe hwilken war oc hwilken
ær oc hwilken tilkommande ær oc tha
the dyuren gaffwo æro oc hedhir oc
walsignilse sithiande a sateno liffwan-
de æ fôr vtan anda nidhirfallo xx iiij
seniores fôre sithiande a sattheno oc
tilbadho liffwande j ewerdelikä swa oc nidhir
lagdho theris kronor fôre sattit sigh
iandis verdughir ær thu herre waar
gudh anamma æro oc hedhir oc dygdh
fôr thy thu skop all thing oc fôr thin
wilia waro the oc æru skapade V cap
Et vidi in dextera sedentis
Oc iak saagh sithiandis paa
sattit hôghra hand bokena skriff-
na badhe inan oc vtan markta
ællir insigladha mz vij insiglom
oc iak saa angelin starkan oc sig-
iande mz store rôst hwilken ær
wardughir oplata bokena oc
vplôsa hænas insiglen oc enghin
formatte hwarte j hymerike
ællir i iordherike oc ey oc vndhir
iordena vptæppa bokena ey oc se
hona oc iak graat mykit thy at
enghin fandz wardugher vplata
bokena ey at see hona oc en aff se-
nioribus sagde til mik Græt ække
See leonit wan aff iudha slækte
dauidz rooth vplata bokena oc lô-

sa vij hænes insiglen Oc iak saa
oc see mit i sattheno oc iiij dyurum
oc mitth mællan seniores lambith
standande swa som drepit haffwan-
de vij horn oc vij ôghon hwilke
æru vij gudz anda sendhe i alla
verldena Oc thz kom oc thok bo-
kena vff sithiandis hôghra hand oc
tha thz vplat bokena iiij dyuren oc
xx iiij seniores fiello nidhir fôre lam-
bit hwar thera haffwande harpor
oc gulkar ful mz wællukande thingo
hwilke waro hælghra manna bôner
oc the siungho nyan sangh sighiandis
wardughir ær thu herre anamma boke-
na oc vplata hænes insigle. thy at
thu ær drapen oc atirlôste os gudh
j thino blodhe aff alla slæktir oc tun-
gor oc folke oc fôdilse oc giordhe os
waarom gudh rike oc præste oc wi
styrdhom offwir iordhena oc iak sagh
oc hôrde mangra anglana rôst alt
kringh om sattit oc dyuren oc senior
oc thera tall war ey tusandh sighian-
do mz store rôst wærdogt ær lam-
bet hwilket drepit ær anamma dyg-
dhena oc gudhdhomen oc wisdomen
oc starkhetena oc hedhir oc æro oc
welsignilse Oc hôr iak allas cre-
aturas som æru j hymerike oc
offwir iordhena oc vndhir iordhe-
na. at the som æru j haffwit the
alle sagdo sithiandhom a sattheno oc
lambeno welsignilse oc hedhir æra
oc wald in secula seculorum oc iiij dyuren
the sagdo amen oc xx iiij seniores
fiello nidhir a theras anlite oc ba-
dho til liffwande in secula seculorum VI cap
Et vidi quod aperuisset agnus vnum
Oc iak sagh at lambith vplat
eet aff vij insiglen oc hôrdhe iak

eth aff iiij dyurō sighiandis sua som
mz tordhona röst kom oc see Oc iak
sagh / oc see en hwitth hæsth oc the
pa honō sath haffde boghan oc ho
nō gaffs krona / oc han vtgik wn
nandis at vinna Oc tha thz vplat
annat insiglet hördhe iak annat
dyuret sighia kom oc see Oc vtgik en
annar hesth rödh oc them paa
honō sat honō war giffwit at han
skulde taghe fridhe fraa wrdena /
oc at the skulu jnbyrdhis drapa
hwar annan Oc honō wart giffwit
eth storth swardh / oc tha oplatz tridh
ie insigleth hördhe iak tridhia dyu
rit sighiandis / kō / oc see / oc saa iak
oc see swarth hæsth / oc han pa
honō sath haffde weghskaal j sine
handh oc hörde iak sua som röst
mit mellan iiij dyuren fiardungh
hwete för en peningh / oc iij fiardung
korn för en peningh · vineo oc ol
yone skal thu ey skada / oc tha thz
vplat iiij insigh · hördhe iak fiær
de dyurens röst sighiandis kom
oc see hæst blakotth oc than a
honō sat hans napn war dödhen
oc hælwitit æpther fölgde honō / oc
wart honō giffwē makt offwir fy
ra werldena dela at drapa mz swærd
hwngre oc dödhenō oc willō dyu
rō Oc tha thz vplat fæmpte insigh
leth · sagh iak windher altaret thera
siæla som dræpne waro före gudz
ordh / oc före the witnesbyrd som the
haffdo / oc ropadhe mz store röst
sighiandis huru langhe hre helghe
oc sanner / thu ey dömer oc ey hæm
nes wan blodh offwir them som boo j
werldhene Oc tha wordo giffne

hwario them hwit kladhe oc sagdis
til them / at the skuldo æn hwilas lit
lan thima thz til therus samthiana
ra vardha opfylte oc therre brödher
som dræpande æru / sua som oc the
Oc sagh iak tha thz oplat siætta
insigleth / oc see stor iordon wart
giordh / oc solen wart giordh swart
sua som harkladis sækker / oc alt
manen wart giordher sua som blo
dh oc stiærnonar w hymblenō
fullo pa iordhena / sua som fiko
na trä nidher kasta sin omoen
fikon / tha thz röris aff storo vad
ve / oc hymelin bort drogh sik sua
som samanskrwken naffwir / oc
hwart ecth bargh oc öyar wordo
rördhe aff sinom rwmō / oc werlde
na kononga oc höffdinga oc kæma
ra mæstara oc rike oc starke oc
hwar en thrælare oc frels man gior
de sik j bargskrubbor oc j bargshal
lō oc sighia barghū oc hallō / fallē
offwir os oc gömē oss vndhan aulite
som sitir offwir sæthit / oc aff lamb
sens wredhe / thy at stora daghen
therus wredhis kombir oc hwar
gither tha staat Capitulū vij

Post hec vidi quatuor angelos
Ther æpther saagh iak iiij æng
la standandis offwir iiij werldena wær
æller ællar vindhallandis iiij werl
dens vædher / at the ey bleese offwir
iordhena ey oc offwir haffwit · ey oc
j naghot trä Oc saagh iak annan
angilen opfarande aff solenas vp
gangh / haffwande lifwandis gudz
tekn æller marke · oc ropade mz
store röst til iiij ængla hwilkō giff
wit war at skada iordhene oc haff

weno sighiandis j skulle ekke skadha
iordhenne / ey haffweno oc ey tranomen
the til wi markiom gudz thianara j the
ris ænlito / Oc hørde iak [illegible] thera
tall som vpscriffne waro ælla mark
te / cxliiij tusandh vtmarkte aff alle
slækt israels sonom / Aff quinna slækt
xij tusandh vtmarkte / Glosa / Hær
iohes rækna hær tolff iacobs sø
ner / hwilkæ iacob andro napne
kallas israel, thz ær israels søner / Tasse
se tolff / Juda ruben Gad asser
neptalim manasse Symeon le
ui ysachar / zabulon Joseph oc
beniamyn / aff hwars theras
slækt / [illegible] saagh sanctus iohannes
xij tusand vara vtmarkta / oc
sidhan sighir han j texten / Ther ep
ther saagh iak storan skara hulkæ
enghin kunne vtrækna aff alla han
da hedhnugna slæktom oc folke oc
twnghom / staa fore sætit / Oc j lamb
sens asyn kladda j hwit klæde
oc palmequista j theris handhom
Oc ropadhe mz store røst sighian
dis helsa wari warom gudhi som si
tir pa sætith oc lambeno / Oc alle
angla næstodho kringh om sætit
oc xxiiij seniorum oc iiij dyurinom oc
nedhirfiollo j sæthes asyn paa sin an
lite oc badho til gudh sighiandis
amen / walsignilse oc clarhet wisdom
bir thak hedhir oc æru oc starkhet
wari warom gudhi nw oc ewærdelica
amen / Tha swaradhe een aff senior
bus oc sagde til mik / thænne som
kladdhe æru j hwit cladhe / hwil
ke æru the æller hwadhan komo
the / Tha sagdhe iak honom myn

herre thz weth thu / Than sagde mik
tesse æru the som koma mz storom
drøffuilse oc twadhe sin kladhe
oc fulbleckadhe them j lambsens
blodhe / oc thy æru the fore gudz
sæthe oc skulu thiæna honom dagh
oc nath j hans kirkio oc thæn
som sitir j sæthit han bor offuir
them / Ey skulu the hwnghra oc ey
torsta ytirmere / Ey skal oc solen
offuir them falla oc enghin hyta
thy [illegible] at lambit som ær mitt
j sætheno styrir them / oc ledhir the
til liffwandis watuz keldo / oc gudh
skal afftrykia alla thaara aff
theras øghom / Capitulum viij

Et cum aperuisset sigillum septi
mum etc / Oc tha thz vplath
syunda insiglet wart tystan
giordh j hymerike siva som ena
halffwa stundh / tha saa iak vij
angla staa j gudz asyn / oc wor
dho them fughne vij lwdhra oc
en annor angil kom / oc stodh fore
altaren haffwande eth røkilse kar
aff gulle / oc honom wart giffwit my
kit røkilse at han skulle giffwa aff
aldra helgha manna bønom offwir
gul altaret som ær fore gudz sæ
te / oc røken aff røkilsen aff hel
gha manna bønom vpstegh aff angil
sens hand nær gudhi / oc angilin
togh gull røkilse karit oc vpfyl
te thz aff altarens elde oc sænde j
iordena / oc tha wordho tordho
na røstir oc lyungheldir oc stor
iordhbon / oc vij angla som haff
dho vij lwdhra the tilredho
sik til at blasa j lwdhre / oc than

første ængille blæste j ludhre / oc
tha wart giort hagell oc eldh
blandat j blodhe oc wart sænth j
iordhena Oc tridhie delin aff aff
iordhene wart upbrandh oc trid
ie delin aff træmen vart brandh /
oc alt grønt græs æller høø vart
brant Oc annar ængillin blæste
j ludhren oc saa ecth stort bærgh
brinnande j eldhe / wart sænth j
haffwit / Oc tridhie delin aff haff
weno vart blodh oc trid ie de
lin bleff dødh aff allo thim creature
som liff haffde j haffweno / oc tridh
ie delin aff skipom førgigx Oc trid
dhie ængillen blæste j ludhre / oc
en stor stiærna fiol nidh aff hime
lin brinnande / som ecth bloss oc hon
fiol j tridhie delin aff uppspom / oc j
watnanna brunna oc kældor oc stiær
nana napn kallas maalyrt / oc
tridhie delin aff wathnen wart gior
dh til maalørt / oc mangha mæn
niskior bliffwo dødhe aff watnen /
thy at the wordo giorde grænzska bes
ke Oc fiærdhe ængillin blæste / oc
tha wart slaghe tridhie delin aff so
lene / oc tridhie delin aff manedhen
oc tridhie delen aff stiærnomen swa
at tridhie delin aff thim mørktos /
swa at tridhie aff daghenom ey lyste
oc natthene sammuledis Oc iak saa
oc hørde røstena ens ørns flygha
dis mith windh hymelin sighian
dh / mz store røst / we we we byggian
dhom paa iordhene. Aff the andra rost
thene trighia ængla som skuldo oc
blæsa j ludhrom Capitulum ix.

Et quintus angelus etc Oc fæmp
te ængillen blæste j ludhre oc
saa iak stiærnana haffwa nidh
fallit j iordhena Oc hæne war fin
gen nyckelin til haffs grundes brun
oc haffs grundes brunn wart oplas
th / oc røken aff brunnenom gik up
swa som røkir aff storom vgnhe swa
at solen oc wadhret mørktos aff
brunsens røke / oc aff brunnenas
røkenom exierunt locuste in terram vt
singo græshoppor paa iordena /
oc them war giffwin makt / tolken
makt som scorpiones haffwa
thz æru etherorma oc thim wart
budhit at the ey skuldo skadha
græseno pa iordhene / ey allo
grøno ey allom træm [..] wtan
atenast mænniskio / som ey haff
wa gudz tekn j theras ænnitom /
oc wart thim sakt / at the skuldo
ekke drapa mænniskionor / vtan
at the skuldo pynas j fæm maa
nada / oc theras pyna ær swa som
scorpio pynar tha han stingher
mannen Oc j thim daghomen sku
lu mænniskior øndhzka sik dødhen
oc skulu han ey finna / the skulu
astwnda at dø oc dødhe skal fly
fraa them Crassens græshoppana
nas likilse / waro swa som haf
ta reddhe til ørlögh / oc pa theras
hoffwodhom swa som kronor li
ka gulle / oc theras ænlite swa
som mænniskiona ænlite / oc haff
do haar oc lukka swa som qui
nona lukka / oc theras tændher
varo swa som leona tændher oc
the haffdo panzsara / swa som
iærn panzsara Oc theras wi
ghana røst [..] æller hwidh.
swa som tha mangha hæsta

mz therris waghnō lōpa til ørlōg
oc the haffdo stiærtta swa som scor
piones oc hwas gaddh war j the
ras stiærtho. oc thera makt ar at
skada mænniskio j fem manadha
oc haffdo offuir sik konungh haffs
grundhes ængil hwilkes napn a
ebretz maal ar labbaddon ok lath
ve ar fördhit oc see æn kōma
thu we thz æptir Oc siætte æn
gille blæste j ludhre oc iak hörde
ena röst wt aff en gul altarens
hornō hwilke altara æru före
gudz ōghon sighiandis til siætte
ængillen som haffdhe ludhre lös
the fyra ænglana hwilke bundne
æru j stora flodhenne Eufraten oc
swa löstos the fyra ænglane som wa
ro redhobone j thimō ællir stunde
na oc daghō oc manadhe oc aret
at the skuldo drapa tridhia dele
aff mænniskionne oc therris ørlegx
mana tall som til hæsta waro
tiwgho sinnom ay. oc tio sinnom
ay. oc iak hörde therra tall oc siwr
saagh iak hæstana j synenne oc
the paa them satho haffdo slagh
brinnande pantzsara gynō hetha
oc swa som stenen iacinctus. oc illa
luktandis aff brænnesten oc huff
wodhe thera waro swa so leona
huffwodh oc aff therris mun. vth
gaar eld röker oc brænnesten
~~oc huffwodhe thera varo swa som~~
~~leona huffwodh oc aff therris mun~~
~~vtgaar eld röker oc brænneste~~
oc aff thessom trem plaghō vart
drapin tridhie delin aff mænnis
kiō. aff eldenō aff rökenō aff
brænnenō som gingo aff theres

munne Oc j therras rumpom för
thy hæstana makt ar j therras
mun oc rumpor æru like ormom
haffuandis huffwodh oc mz them
göra the skadhā Oc andre mæn
niskior hwilka ey wordho drapne
j thesso plaghō oc ey giordho bæ
tringh för thera handa gærningh
at the ey skuldo dyrka diæffla oc
affgudha belæten aff gull ælla silff
wir æller malm æller sten æller
træ hwilkē ey kunno see ey höra
ey gaa oc ey giordho batringh för
sin mandrap ey för sina förgifftil
se ey för sina skörlhet ey för sith tiuff

Et vidi aliū fortē angelū Cri
Oc saa iak annā ængelin ni
dhir fara aff hymelē starkā klæd
dan j skyen oc ragnbughe pa hans
huffwodh hans anlite war swa
som solen oc hans föter swa so eldz
stuvh oc hā haffde j sinne handh
opna bok oc sattadhe sin höghra
foot offuer haffuit oc wenstre
fothen yffuir iordhena oc ropa
de mz store röst swa som leonith
rywtir oc tha han haffde taladh
taladhe oc vij tordönna sina rös
tir. oc tha som vij tordönona
haffdho taladh sina röstir war
iak redhoboen til at scriffua tha
hörde iak röstena aff hymerike
til mik sighiande. mærk thz so
the vij tordönena sagdo æn ey
skal thu thz scriffua. oc ængelē
som iak saa staa offuir haffuet oc
offuir iordhena han vplyffte si
na handh mot hymelin oc swor
om hono som liffuir ewerdelica
hwilken so skop hymelē oc alt

A I - 247v

thz i honom ar / oc iordhena oc
alt thz i thyme ar / oc haffwit oc
alt thz i thy ar / for thy thimen
than wardhir ey ythermere wtan i
them daghom tha siwnde angel
sens röst hörs tha han byria
blæsa i ludhrenom Tha fulkompna
nas gudz lönligh thing / swa som
han kungiorde om sina tiænara p
phetana Oc hörde iak andra sinn
röstena aff hymerike til mik ta
lande oc sighiande / gak oc tak
opna bokena aff angilsens hand
som staar offwir haffwit oc iordena /
iak gik til angilin sighiandis honom
at han skulde fa mik bokena.
oc han sagde til til mik / thak boke
na / oc æth hona op oc hon skal
latha thin quidh beskan vardha
wtan i thinom mwne skal thz söth
varda som honagher Oc iak tok
bokena aff angilsens handh / oc
aat hona vp / oc thz war i mynom
mwne söth som honogher oc tha iak
haffde hona ætit / warth
min quidher gansk[a] beskir / tha
sagde han til mik. æn bör tik an
dra feredh predika for hedhningom
oc folke / oc twnghom oc manghom
konungom Ellofte capitulum

At datus est michi thalamus
Oc mik fik een rö lik enom
qwiste oc sagdis til mik stat op
oc mæth gudz templum oc altaret / oc
them thz inne bidhia Æn ythre husit
som ær wte fore templet. kasta thz
wt oc mæt thz ey / for thy thz ær
giffwit hedhningom / oc the skulu in
dher trodha helgha stadhen i xlii
manadha Oc iak skal giffwa twem

mynom wetnom / at the skulu predica i tu
sanda cc oc lx dagha kladde i sækkio
the æru thw olyo træ / oc twa lywsa
stakka standandis i wærldhene herres
asyn / oc om naghor wil them skadha
elden skal wtgaa aff theres mwne
oc skal vpswælghia theris owenir
oc om naghor wil them hindhra swa
bör honom drepas / tha haffwa makt
at atirlata hymelin at ey skuli rig
na i them daghom / som the predica
oc makt haffwa the offwir vatnen
at wenda them i blodh oc slaa ior
dhena / mz alla haardha plaghor
swa opta the wilia / Æn tha the
haffwa lyktadh sin wtnisbyrdh.
dyuret som vpstigher w haffs
dypit / skal stridha mote them.
oc skal winna oc dræpa them / the
ras likama skulu ligghia pa
gatwna thess dyra stadzsens hwil
ken andelica kallas sodoma oc egyp
tus / hwaris oc theres herra wart
korsfæster oc aff alla slækter / oc
folke oc twnghom oc hedhnaghom
skulu se theris likama offwir iii
dagha oc en halffwan dagh / oc the
skulu ey tilstadhia at læggia ther[is]
likama ælla kroppa i graffwir oc
iordzsins inbyggiare skulu glad
ias offwir them oc frögdhas / oc sænda
gaffwor sinamællan thy at thesse
prophete pynadho them som bygdho
paa iordena / oc æptir tree dagha
oc en halffwan hiffsens ande aff gu
dhi kombir i them / oc the stodho
offwir theris fötter oc stor raddu
ge föl pa them som them saagho /
oc hördo the oc ena stora röst aff
hymerike sighiandis til them.

kome

kōmen hiit opp. oc swa foro the wp
j hymelin j skyomē oc theras owenir
sagho the oc j the stwndhena vart stor
iordh dōn Oc j the stwndhe wart oc
tiondha delen stadzsens nidhir fal / oc j
iordha dōnenō / wordho drapne man
niskiona napn vij m / oc andre word
do sarndhe j stora rœddugha oc giffwo
œro hymerikis gudhi Annat ve ær
oc framlidhit. oc see tridhie we skal
snart kōma Oc siwndhe ængille blæste
j lwdhre. oc stora röstir wordho gior
de j hymerike sighiandis Nw ær giorth
rike thesse werldz / wars herras oc hās xp̄i
oc the skulo styra j ewigha sōlz amen.
Oc xxiiij seniores som j gudz asyn sitia
a theres sæthō / fiullo nidhir paa sin anli
ten sin / oc badho til hā sighiandis. thak
gorom wi tik herra war gudh alzmaktogh
som ær oc war / oc tilkōmande ær / ty at
thu togh thina stora dyghdh oc regheru
de oc hedhnigane wordho wredhe / oc
thin wredhe tilkom / oc thymen at dōma
the dödha oc giffwa theres lön thinom
thenarō prophetis oc hælgō oc rœdandhō
thit napn. smaam oc storō oc thē vtho
dha som fördarffwodho werldena xij.

Et aperta est tēplū Oc gudz mynst
wart vplatit j hymerike oc j hans
tēplo syntis hans aldha testamētū / oc tha
wordho lwngelda oc röstir oc iordhön
oc stort hagell oc eeth stort vndhir. ellz
tekn syntis j hymelin / Kwinna kladh
j solena oc maanē vndhir henas fötir
oc a hānes huffwodh krona aff xij stier
nō / oc war oc haffwandis j qwidhē oc
ropadhe födhandis oc pinades til at
födha. Oc syntis eth annat tekn j hy
melin oc see. en stor drake rōdhir haff

wandis vij huffwodh oc x horn / Oc a
hans huffwdhz vij kronor / oc hans
starttir drogh tridhie delin aff hy
melsins stiærnō oc sændhe them
pa iordhena / oc drakin stodh for
qwinnōne som nw war födhade at
tha hō födhe skulle han vpslu
ka hwas barn / ællis son. oc hō
födde swen barn æller son hwil
kē som skulde wardha styrande
alla handa folk mz iærn rise.
Oc henas son wart vprykthir
til gudhi oc til hās sæte / oc qwin
nan rymdhe j öknet hwaris
hō haffde rwm sik til reth aff
gudi / at hā skuli fōna thir föd
dha j tusandh / thu hwndrada oc
lx dagha / oc wart giort stor stridh
j hymerike / Michael oc hans
ængla the striddho mz drakano
oc draken stridde / oc hans ængla
oc förmatto ey. Thy wart oc theris
rwm ythermere fwnt j hymeri
ke / oc vart than store draken
vtkastadhir / gamble ormē hwil
ken kalladis diæfwl oc sathanas
hwilkin som förradhir alla wærl
dena / han vtkastadis j iordē
na oc hās ængla wordho sænde
mz hono / oc hōrde iak stora röst
j hymerike sighiandis nw ær
giordh helsa oc dyghdh oc rike
wars gudz oc wald hans cristi.
for thy at brödhrāna wara rōg
pare ær vtkastadhir / hwilkē the
rōghdhe for gudz asyn nath oc
dagh / oc the offuerwnno hā fōre
lambzsens blode / oc for hans
withnesbyrdz ordh. oc ey ælska

A I - 248v

do theras siæla in til dödhe. hwar
före fridgades hyblane / oc j som byg
ghē j thī / Oc iordhine oc haffweno
före thy at diæffwlē indhr foor til
edhr haffwadis stora wredhe vitan
dis at hā haffwir litzlan tyma / oc
æptir at drakē saa at hā wart kas
tadhr j iordhena / stridhe hā mz
qwinnōne som födde sonen oc gaff
wos qwinnōne twa vingha swa som
aff storō ørne / at hō skulde flygha j
ødkneth j sith rwm. hwadha hon fö
dis om thyma oc tymana / oc hælff
tena aff thimanō vndhā ormsens
anlite / oc vtsændhe ormen æptir
qwinnona wtt sinō munne watn swa
som stora flodh / at hā skuli latha
hine drughas aff flodene / oc iordē
halp qwinnone. oc iordhē vplæth
sin mun oc vp söp flodena som dra
ken sændhe wt sinō munne / oc dra
kin wart vredhr mothe qwinnone
oc giks bort at stridha mote thim sō
atir waro aff hēnes affödho / the
som göma gudz budordh oc haff
wa vitnesbyrdhena ihu xpi oc
stodh paa haffsens sandh xiij ca

Et vidi de mari Jak saagh eth
dywrit opfarande aff haffwe
no / haffuades vij huffwodh oc x
horn. oc offir hans hornō x kronor
oc offirir hās huffwodh hædilsena
nafn / oc dywrit som iak saa war
likt leobardha / oc hās fötir swa
som biörna föter oc hans mwn
swa sō leons mun / oc drykken
gaff thy sina dygdh oc stora makt
Oc iak saa eeth aff hans huffdō
swa som dræpit j dödhē / oc tæss
dödzsins saar wart atirlækt oc
all iordhē vndradhe æptir dywreth
oc badho til drakan / som maktena
gaff dywreno oc badho til diwrith
sighiandes. hwar ær liker dywreno
ællir hwar förmaa stridha mz thy
Oc wart thy giffwit mun til at tala
stor ordh oc hædilse / oc gaffs thy mact
at göra xl ij manadha oc thz vplæt
sin mun / j hædilse til gudh at hædha
hans nafn oc hās kirkio oc them
som boo j hymerike / oc gaffs honō ty
makt at stridha mothe hælgha man
oc wina thim / Thy gaffs oc makt j
hwaria ena slækt oc folk oc twngho
oc almogha oc alle tilbadho oc dyrka
do dywrit. the som boodho pa iordhe
na / hwilkes nafn ey æru scriffne j liff
sens bok oc lambsins som dræpit æ
ru aff warldzsens vphoffue. om na
ghr haffwir öra / höre hwar en som an
nan ledhr j fængilse. hā gaar sialffwr
j fængilse oc hwar som dræpir mz swær
de / honō bör oc dræpas mz swærdhe
hær ær hælgha manna troo oc tholomod
Oc saagh iak annat dywr vp gaa aff
iordhene oc haffde thu horn lika ffaa
ra hornō / oc taladhe swa som drakē
oc thz giordhe alla makt tæss första
dywrsens j thæs asyn / oc læth iordhe
na oc the j hēne byggia dyrka första
dywreth / hwilkens dödz saar wart
heladh oc giordhe stoor iartekne swa
at thz læth iamwal elden kōma off
wan aff hymelin j iordhena j man
nana asyn / oc thz swiker thim som
boo paa iordhena. före the iartekne
som thy giffwit ær at göra j dywrsens
asyn Sighiandis thim som byggia
pa iordhina at the skulu lata göra
dywrsens beläte som haffwir saareth

aff swardhens oc liffdhe oc ty gaffs
at thz skulu giffwa anda dywrsens
belæte / swa at dyursins belæte sku
li tala oc thz skal göra / at hwilke
hælzt som ække dyrka diæffwlsens
belæte / the skulu drapas oc thz gö
ra · at alle litzle oc store rike oc fa
tughe / frælse oc thrælara / skulu
haffwa dywrsens tekn / ælla mær
ke j sine höghre hand æller j sith
ænlite / swa at enghin maghe kö
pa / æller sælia vtan han haffwir
teknet aff dywrsens napne hær
ær wisdomen / hwar som haffwir
vndirstandilse rækne dywrsens
tall / for thy mærz sins tal oc tæss
dywrsens / ær sæx hundrat sexti
ghi oc vi · Capitulum xiiij

Et vidi & ecce agnus &c. Oc
iak saa oc see lambit · stod
pa bærghit syon / oc mz thy / hu
dradha fyritio / oc fyra tusandh
haffwandis hans napn oc hans
fadhers napn · scriffwit j therris
ænlite / Iak hörde oc röstena aff
hymerike / swa som röst aff man
gho watnom oc swa som stor tordons
röst · oc röstena som iak hörde swa
som harpa lekarana / lekande
j therras harpom / oc the sungho
swa som nyan saungh fore sæthz /
oc fore iiij dywren oc fore æmo
nes / oc enghin matte sighia thin
saunghen vtan the c xliiij tusan
da hwilke köpte æru aff wærl
dhena / the æru the hwilke ey
æru besmittade mz qwinnom / for

thy the æru iomfrwr The æptherfölia lambeth æ hwart thz gaar / the
æru köpte aff allom the fræmste gu
dhi oc lambeno / oc j theres mun
ær ey funnen lyghn oc thy æru the
vtan smitto fore gudz sæte Oc
iak saa annan ængilin flyghande
mith genom hymerike haffwandis
ewangelium eternum / vt ewangeli
zaret sedentibus sup terram · haffwan
dis æwærdelighin godh tidhende
at han skuli thom predica / oc kungöra
sithiandom paa iordhena oc offwir
alla handa folk oc slækther / oc al
mogha oc twngor / sighiandis
mz store röst · rædhens gudh oc
giffwe honom hedher / for thy hans
dom oc thyme kombir / oc dyr
ken han som giordhe hymel oc
iordh / haffwet oc watzsens kæl
dhor Oc annar ængillen æpther föl
ghiandis · Saghdhe nidherfiol / ni
dherfiol babilon / the stora hwilken
aff synes wredhe skörhetz vine
skænkte allo folke / oc tridhie æn
gillen æpther fölghde thim sighian
dis mz store röst / om naghor dyr
kar dywret oc tæss belæte oc ta
gher thæs mærke æller tekn j
sith ænlite / æller j sina hand · han
skal drykka aff gudz wredhis vi
ne / hwilkit som blandat ær mz
dart win j hans wredhis kalke
oc skal pynas j elde oc brænneste
ne / j hælgha ænglanna asyn / oc
fore lambsens asyn Oc therris
pynonna röker skal vpfara in se

A I - 249v

aila skior ær før wtan ændha / oc ey
skulu haffwa hwilo nath æller dagh
the som dyrkado dyurit / ælla thess
belæte oc hwar en som toghe thæs
naffns marke Hær ær halghu manna
wisdomber / hwilke som gøma gudz
budhordh oc ihesu troo Oc hørde iak
røstena aff hymerike sighiandis til
mik Scriff halghe æru døødhe the
som døø i herranom. hær æptir sighir an
dhen / at the skulu hwilas aff theras
arffwodhom. før thy theres gærninga
følghia them Oc iak saa oc see clart
sky. oc offwir skyn sithiande. likan
mannisbes sone haffwandis gulkro
no a sith huffwodh. oc i sine hand hwas
sa skæra Oc annar ængille gik vt aff
templet / ropandis mz høghe røsth
til sithiandena skyn vthsænt thina
skæra. oc skær før ty at thyme kom
ber at skæras skal / før thy at iordi
na sadh ær moghin wordhen oc thn
som sath vppa skyn / vtsændhe syna
skæru a iordhena oc skar pa iorde
na Oc annar ængillin gik wt aff tem
plet som ær i hymerike / haffwandis
oc han hwassa skæru Æn en ængil
gik wt aff altarit han haffde magt
offwir eldh oc watn. Oc ropadhe
mz store røst vp til hono som haffde
hwassa skærona. sæghiandis wth
sænt thina hwassa skæru / oc vpp
skær wyn clasana aff iordhena vm
garddhe / før thy at hænnas winbær
æru moghen / oc ængillen sændhe sina
hwassa skæru a iordhena / oc vpbærg
de iordhena wingardh Oc sænde
i stora karet th gudz wredhe oc va
meth wtan staden wart trodhit oc
blodit wt gik aff karreno / in til
hestanna betzll per stadhe mille sex

centa Femptande capitulum

Et vidi aliud signum in celo m̄
Oc iak saa oc annat tekn i
hymbleno. stort oc vndherlikt
vii ængla haffwandis vii plaa
ghor aldra ytherstu før thy i them
~~vino~~ ær ændat gudz wredhe Oc
sagh iak sum som haff aff glas
blandat mz eldhe / oc them som
haffdo wnneth dyurit oc thess
belæte oc thæs naffns till stan
dandis offwir glasith / huffwodh
haffwandis gudz harpor oc sion
gandis moysi sangh thianaro
oc lambsens sangh sighiandis.
stor oc wnderlighen æru thine gær
ninga herra gudh alzwalloghe ræt
wise oc sanne æru thine wægha
herre alla werldhinna konunger
hwa skal ey rædhas tik herre / oc
vphøghia thit naffn før thy thu
ensamen ær milder / thy skal alla
handha almoghe koma oc bidh
ia i thyna asyn / før thy at thina
doma æru vppenbara oc ther
æptir saugh iak templum taber
naculi testimonii in celo / Oc tha
vtgingo vii ængla aff templet
haffwandis vii plaghor kladde
i sten reno oc hwito / oc giordhade
om brystit mz gullbandom / oc eth aff
iiii dyurom gaff vii ænglom vii gull
kar fwl mz gudz wredhe / lyffwandis
a før wtan ænda oc gudz templum wart
vpfylt mz røke aff gudz walde oc
aff hans dygdh / oc enghin gath in
gangit i templit thær til at lyktu
de waro the vii plaghanar the
ra vii ængla. Capitulum xvi

Et audiui vocem magnam ⁊c.
Iak hørdhe oc stora røøst

aff templet sighiandis vij anglom
Gaan oc vtgiwte pa iordhena.
the vij karen gudz wredhis Oc förs
ta angillen gik bort oc vtgöt sith
kar pa iordhena / oc genstan vart
warsta oc grymasta saar j mannis
kro / thim som haffdo dyurens tekn
ella marke / oc j thim som dyrkade
dyuret oc thess bilæte Oc annar an
gelin vtgöt sith kar j haffwit oc vart
giordhe blodhe / swa som dödhe mannis
kros / oc alt thz liff haffde j haffwit bleff
döth Oc tridhie angillin vtgöth
sith kar offwir flodhena / oc offwir vatn
nanna kællor / oc wart giort blodhe
oc tha hördhe iak watusens angil
sighiande rætwis ær thu herra / hwilke
som ær / oc hwilken som war halagher
thu som thætta dömdhe för thy at the
vtgiwto hælgha manna oc prophetanna
blodh / giff them oc blodh at drikka
för thy at the æru thz werde oc hör
de iak annan sighiande Jak herra gudh
alzwalloghir sanne oc rætwise æru
thine doma. Fiærdhe angillin vt
göth sith kar j solena oc warth
henne giffwit at pyna mænniskiona
mz hetanom oc elde / oc folket hethna
de j storom hetha oc the haddo gudz
nampn. haffwandis walld offwir the
plaghor oc ey haffdo the angher ælla
giordho bætringh. at the matto ho
nom giffwa æro Femte angilen vt
göt sith kar offwir dyurens sæthe / oc
swa wart thess rike giort mörkt oc
the samma atto theris tunghor före
storsta wærk / oc hædho hymerikis
gudh före storsta vbe / oc theris saa
ra. oc ey giordho the bætringh före
theris gerningha Siætte angele
vtgöt sith kar j the stora flodhinne

eufrathen. oc bortörkade watnedh
j henne til at redha waghe til kom
gom aff solens vpgangh Oc saa iak
vtgaa aff drakans munne oc dyu
rens munne / oc aff prophetans munne
tree orene anda j frödha likælso
för thy æru diæfflane anda göra
dis iærtekne / oc vtgaa til alla wærl
dhena konungha samansanka them j
örlegh til stora daghe gudz alzwall
doghe See iak kombir swa som
tywffwer / hælgher ær thæn som wa
kar oc gömer sin klædhe / at han
ey gange nakin at naghre skulu
see hans blyghet Oc han skal sam
na them j rwmet som paa hebre
iskt maal kallas armageddan.
Syunde angilen vtgöt sit kar
j wædhret / oc stor röst vtginge aff
templet aff sætheno sighiandis
nw ær giort / oc genstan wordho
stora liongh elda röster oc toor
döna / oc swa stor ior [illegible] t ju dödh
wart. hwilkan slike [illegible] oc aldrigh
war sidhan folk kom paa iorde
na Oc stora stadhen wart brutin
j tree dela. oc folksens stadher
nidher fullo Oc stora babylon.
kom j amynne före gudhi / at giff
wa henne kalken mz vine / hans
wredhis oc iæfrus Oc hwar en
öö flydhe oc berghen wordo ey
fwnen. oc stort hagill swa som
pwndh fiøl nidher aff hymblenom
paa folkit / oc folket hædde gudh
före hagilsins plagho / thy at ho
wart giordh grymmeligha stor xvij
Et venit vnus de septem angel
Oc kom en aff vij anglom
som haffde vij kar oc talade mz
mik sighiandis / kom oc iak wil

lætha tik soe stora hórone fórdó
milse hwilken som sitz offuo my
kit vatn/ mz hulka wærldzligx
konunga skørlighe liffdho/ Oc the so
bygdho pa iordhene wordho drük
ne aff hēnas hórradoms wine/
oc togh sva mik j andanō j ókenet
oc saa iak quinnona sitiande pa
eth róthbrwnt dyur/ fulla mz hæ
dilsens napnō/ haffwandis vij huff
wodh oc x horn/ Oc quinnan var
klighom giffwē mz purpura oc
lyffweebrwnt/ oc jnsmykt mz gul
oc dyros stenō oc fineplom/ haff
wandis drykke kar j sine hand
fult mz hēnes skørheetz orenlig
het oc warmilse/ oc j hēnes ænlite
napnet skriffwat babilon mag
na mr fornicacionū z abhominaci
onū tre. Stora babylon modhr
til alla skørheet/ oc widhrstyggil
se. oc saa iak quinnona drok
na aff h[illegible] helgha manna blodhe/
oc aff [illegible] the blode som martirse
ldhu fóre ihesu Oc vndrade iak
storligha tha iak saa hona. tha sag
de mik ængillen hwi vndrar thu
Jak wil tik sægha quinnona lon
ligha vndirstandilse/ oc dywrens
som hona bar/ hwilket som haffuo
vij huffwodh oc x horn. diwreth
som thu sagh thz war oc ey ær/
Thz ær vpgangande aff haffsens
grwndhom. oc skal atirgaa j dō
dhē Oc wærldina jnbyggiara
skulu vndra/ hwilkars napn ey
æru jnscriffuī j liffsens book aff
wrldhēne vphoffwe seandis dy
rith som war oc ey ær/ hic ē sensus
qui hz sapiaz/ Thetta ær vndirstā

dilsen som haffuo visdome/ vij huff
wodh æru vij bargh owir hwilkō
quinnan sitter vij konunga Therru
fullo nidhr en ær oc annar ær ey æn
komen oc tha hā kombir til bór
hono bliffwa j lithin thima. Oc
dywrit som war oc ey ær thz ær at
tonde. oc ær aff vij oc far j dódhē
The x hornē thu sagh æru x konū
ga/ hwilka ey æn haffua fangith
riken vtā swa som konunga skulu
faa makt æptir dywrit til en thi
ma Thesse haffue eeth raadh oc sku
lu giffwa diwreno sina makt oc
sina dygdh/ The skulo stridha mz
lambeno oc lambit skal thim wi
na. for thy han ær herrana hr̄
oc konunga konunger/ Oc the mz
honō æru kallade oc vtwalde oc
trone/ ængilin saghdhe oc mik.
vathnē thu saa thr hórran sitter
æru folk almoghe oc twngor/ oc
the x hornen sagh a dywreno. the
skulu hata hórrana/ góra hona en
sampna oc nakna Oc skulu ætha
hēnas kót. oc hona vpbrænna jel
dhe for thy gudh gaff j thera hiær
ta/ at the skulu góra thz hono tæk
kis/ at the skulu giffwa sith rike
dywreno thz til gudz ordh wardha
fulkomnadh/ Oc quinnan som thu
saa ær store stadhē som haffuo rike
owir wærldena konunga xviij ca
Et post hec vidi alium angelum &c
Thz æptir sagh iak annan ængi
len nidhr komande aff hymerike
haffwandis stora makt/ oc iordhe vart
oplyst aff hans æro/ oc ropadhe j
starkheet sighiandis nidhr fiol. nidh
fal stora babilō/ oc wart giort diæff

A I - 251r

lana henna / oc til gömo allo orena
anda oc gömilse hwars ens fughls
orena oc hadhlighe. Thy aff hennes
skörhetz wredz wine / drako alla han
da folk oc almoghe / oc wäldhuga ko
nunga bedriffwo skörhet mz henne oc
wäldhughe köpman / wordho rike aff
hennes kreselighetz dygdh. Oc hör
de iak andra röst aff hymerike
sighiandis / gangen vt aff henne mit
folk. oc waren ekke lotakade aff
hennes syndom / oc ey skulen j faa aff
hennas plaghom. Thy at hennas synd
ir äru kompne vp til hymerikis / oc
gudh är ammynnandis hennes vrag
hetir / Atergelden henne som hon
atergalt idher / oc twefalt gören
twefaldelighan äptir hennes gerni
ga. j thän dryk hon blandade
idher blandhen henne twefalt / thuru
mykit hon 18 glaadhe sik oc var
j kreselighet. swa mykit giffwin
henne graat oc pyno. for thy ho
sighir j sino hiarta Iak sither drot
ningh. oc ey är iak ankia. Oc ey
skal iak see graat oc sukka. the
fore j enom dagh skulu koma hen
nas plaghor / dödhen. grathen oc
hungren / oc skal brännas j eldhe
nom. Thy at starker är gudh som
dömer hona / oc the skulu grata
oc ömka sik offwir henne / wärlde
na konunga hulke mz henne skör
het bedriffwo / oc j kreselighetom
liffde / tha the faa see hennas vp
brännilsens rök standandis langt
fran / for hennas pyno rädhughan
sighiandis Wee wee thu stora sta
dhen babilon / oc then starke sta
den. thy at j ene stundo kom thin
dombir / oc wärldena köpmen
skulu grata oc sukka owir ho
na thy at enghin här äptir skal ko
pa theris haffwor / haffwor j gul
le. silffwe dyra stena / finepilor bisso
oc purpura. silke oc lyffwerbrwnt
klädhe oc all dyr trä. Oc all kar aff
filsben oc dyrom stenom / aff malm
aff iärn aff marmorstene. Cinamo
mum. amomum / Oc alla handa dyr
ligha lukt ande smörilse / win olyo
hwete oc alzkona frwkt alla han
da bosskap ora faar hästa oc the
ris redhskap Wee all astundelike
tingh gingo fran tik oc alt feet
oc dyrlight borttapadis Thy at
tolkit skulu här äptir ey finna / the
som vane waro tolkit köpa / the
som rike äru wordhne aff henne /
skulu staa langt fran / fore hennas
pyno rädhughan / gratandis oc
sukkandis skulu sighia / Wee / we
thu store stadhe hulken offwertäk
ter war mz lyne oc purpura oc
leffwerbrwnt / oc war jnsirikat
mz gulle / dyrom stenom oc finepilo
Oc nw j ene stundh äru förfar
ne tolke rikedoma. Oc hwar en
styreman oc skipare oc alle the j
skipum sighla oc sina hantera haff
wa j haffwenom / stodho langt fran
oc ropado. seandis vpbrännilsa
stadhsens rwm / oc sighiandis.
hulken stadhe war liker thesso
stora stadenom. Oc lasto asko pa
sin huffwodh oc ropado gratan
dis oc sukkandis / sighiandis
swa / Wee / wee store staden j hulkom
alle wordho rike som skip fördo
j hafwenom aff hans haffwo / at
han j ene stwndh är swa fördärff
wadhir / Glädz hymel owir honom
oc helghe apostli oc prophete thy at
gudh haffwir dömpt idhan dom /

offuo hono Oc en starker ängil togh
een sten swa storan som en qwerru
sten oc kastadhe j haffwit / sighiä
dis J todhe bradzsko skal mykla ston
ka thin stora stadhin babylon oc
ey skal finnas yfremera. Oc alla
röster aff harpalekarom oc androm
skal ey meer höras j hono / oc alla
konstir oc theris mestiman skulu
ey finnas j tik mera Ey skal och
qwärna röst hera epthe j tik höras
oc lyns j lykto skal ey j tik lysa Oc
röst aff brudh ella brudhgomma
skal ey höras j tik / thy at thine köp
män waro werldhinna höffdinga oc
j thine ether blandan wiltos allir
almoghe / oc j thine wart fonnen hal
gha manna oc prophetanna blodhe / oc
allers thera som j werldhinne wo
rdho dräpne Capitulum xix

Post hec audiui etc. Ther näst
hörde iak röst swa som aff
manghom ludhom j hymerike. sighia
dis allelwya Thz ær loffwit alle
helsan gudhi / loff ær oc dygdh wari
warom gudhi for thy hans doma
æru sanne oc retwise / huilke som
dömde the stora horona som skam
dhe wärldena mz sith hordome
oc hempnadhe swa hennars blod
aff henes handom Oc swa andra
farodh. sagdho alle Allelwya / oc
hänes röker stighir vp in secula
seculorum effte wtan anda Oc nidher
fallo xxiiij seniores oc iiij dyur.
oc badho til gudh sittiande pa
sätena sighiandis amen alla Oc
rösten gik wt aff satenom sighia
dis. sighen loff warom gudhi alle
hans helge men / oc j som rädh
dhens gudh sma oc store Oc hör
de iak swa som stora ludhes röst

oc swa som mykla vathnana
röst Oc swa som stora tordö
nana röst sighiandis allelwia
Thy at gudh war herre styrde alzwal
doghe gladhioms oc fröghdoms oc
giffwom hono æro / thy at lambsens
bryllope komo Oc hans hustru
til redde sik oc wart hono giffwit
at hon skulle sik klädha mz klenasta
lino hwito oc skinande / Thy at thz
lina æru helghe manna retwisthe
ter Oc saghdhe han til mik / skriff
helge æru the som kallade æru
til lambsens bryllops natwardh
oc sagde til mik / thessins gudz ordh
æru san / oc fiil iak til hans fötter
at dyrka han. Än sagde han mik
See til gör thz ey iak ær samtiæ
nare mz tik oc thine brödher som
haffwa withnisbyrdena ihesu.
Gudh skalt thu dyrka for ty
Testimonium ihesu est spiritus prophecie
Ihesu witnisbyrdh / ær helgu spa
domens ande / Jak saagh oc hymme
lin öpnan / oc see hwitir hester.
Oc then som sath paa han kalladis
troen oc sandhir / han dömer oc
stridhir mz rætwisom. hans öghon
lyser som eldzsens loghi / oc a hans
hoffde mangha kronor haffwandis
napn scriffwit / huilket enghin
weth vtan han / han war klädhir
j klädhe bestänkt mz blodhe.
oc hans nampn kalladis gudz
ordh Oc the stridz men som æru
j himerike epthirfölghdho hono
mz hwitom hästom / kladde j
hwit oc rent lynnet / aff hans
munne vtgik swärdh hwast a
badha sidhor Oc han mz thy
skulu slaa folkit / oc han skuli sty
ra them mz iärn ghislom / oc

skal trodha vinpersin gudz
aldzwaldugx wredis | Oc han haff
wir j sino cladhe | oc pa sina laen
dh | scriffwit konungana konung
oc herrana herre. Jak sagh oc en an
gil standandis j solenne oc ropade
mz store röst | sighiandis allom fug
lom som flygha mith mella hym
lana | komen oc sampnens til stora
nattwardhe | at j skulin aeta konu
ngana köt | oc starka kappana oc
hestana köt | oc thera a them sithia
oc fraelsa manna köt oc tianara
na stora oc smaa. Jak saa oc dyu
rit oc wärldzina konunga | oc theris
tianara sampnada til at strida
mz hono som sath pa hestin | oc mz
hans salskap | oc dyurit wart
gripit oc mz thy falsee prophete. Oc
thaen som giorde the iartekn en
före hono | mz hwilko han swik
kade thm som togho dyurens
märke | oc thm som dyrkadho
thess bilaete. The twe wordho saen
de j kärrit fullt mz brinnande
elde oc brinnestens. Oc the andre
wordo draepne aff hans swärde
som sat pa hestin | hwilkit som wt
gaar aff hans munne. Oc alle fug
lane wordho aff theris köt ful
mattadhe. xx. capitulum

Et vidi angelum descendentem de c[elo]
Jak saagh oc aengilin nidher
koma aff hymerike haffwandis
hafws grundzsens nychil. oc ena
stora kädie j sine handh | han
grep drakan gambla ormen som
aer diaffwlen oc sathanas | oc bant
han owir thusanda aar | oc sände

han nidher j grwnden | oc taepte
atther oc bemarkte owir hono
at han ey ytherinere beswike fol
kit | ther til m aar aeru fullkompnat.
Oc ther apther bör hono lösas
til litin thima. Jak saa oc saethe
oc a them sittiande | them war giff
wen dome. Oc thera siala som
hals hugghne waro | före ihesu
witnisbyrdh oc före gudz ordhe
oc thm som ey haffdo dyrkat
dyuret | ey oc thess belaete | ey
oc togho thess märke j sin aenlite
ellir oc j sina haendir | the liffdo
oc regneradho mz xpo j m aar
Aen andre aff dödhom the liffdho
ekke til m aar wordho fullkom
nat. Thetta aer the försto vpsta
delsin. Halgher oc reen aer han som
haffwir deel j försto vpstadhilsom
j them haffwir annor döden engin
makt ingaa. vtan the wordho
preste gudz oc xpi. Oc skulu rege
ra mz hono j m aar | oc naar
the m aar aeru fullkompnadh | skal
sathanas lösas aff sin härbärgelse |
oc han gaar wth oc swiker fol
kit | thm som aeru j iiij wärldinna
aendom | gogh oc magogh. han
sampnar thm til at stridha | hwil
kas tall aer som haffsens sand.
The vtwidgos owir wärldinne
bredhet | oc kringho foro hälgh
manna stadhe oc alskeligha sta
dhen. Oc elden kom nidher aff hym
melin aff gudi oc swalgh thm
wp | oc diaffwllen som the swek
wart saendher j kärrit eldz ok
oc brinnestensins | hwaris oc

dyuret oc falske prophetanne skulu
pynas oc dagh oc nat j in secula seculorum
Jak saa oc setidh stort oc skina
de, oc sithiande pa thy / aff hwilkes
asyn flydde iordhen oc hymelin,
oc theris rum wart ey funnit Oc
sagh iak dödha smaa oc stora sta
ffa fore setidh / oc bökrene waro op
ne / En boken lades vpp som ær liff
sens, oc the dödhe wordho döm
de / Aff thy som scriffwit var j bökre
na / æptir thera gerninga Oc haff
wit vth gaff sina dödha som j ty
waro / dödhen oc hælwitit vtgaff
wo oc syna dödha som j them waro
Oc aff hwario there wart dömpt
æptir there gerninga / dödhen oc
hælffwitit wordho sendh inder j
eldzsins kar / hec est mors secunda
Thetta ær annar dödhen / oc hwar en
som ey war funnen in scriptum j
liffsens bok / wart oc sendher j
eldzsins kar Capitulum xxi

Et vidi celum nouum &c. Jak saa
nyan hymel oc nyia iordh
Thy at försti iorden oc försti hy
melin bort foro oc ey ær haffwit
nu oc iak iohes saa hælgha stadhen
ihrlm nyian / nidher koma aff hy
merike til reddhan aff gudhi swa
som brudhena prydda synom ma
ne Oc hörde iak stora röst aff sæ
theno, sighiandis See gudz indus
tir mz mænniskiom / oc han skal byg
gia j them Oc the skulu wardha
hans folk oc en gudh mz them,
skal wardha theris gudh / oc gud
skal aff strykha alla taarir aff the
ras öghon oc dödhen skal ey varda

ythermere Ey grathir ælle rop oc
ey dröffwilse, skal warda har æp
ther / hwilke förr bort foro Oc sagde
than som sat pa setit See iak gör
alt nyt / oc saghdhe til mik, scriffua
thy at thessa orden æru san oc al
la troligasta / Oc sagdhe til mik
factum est, giort ær / Jak ær alpha
& o / vphyrian oc ænde, Jak skal
giffwa törstoghom aff liffwandis vatz
sens kællo til giffwins / hwilken som
winner han skal thetta æghia Oc
iak vardher hans gudh / oc han var
dher mik son / En otrowom oc rædd
gom / oc widherstyggelikom oc mandrapa
rom oc skörligha liffwadom / ethrblan
dadhom / affgudha dyrkarom / oc allom
lyghtarom Theris deel wardher j kar
reno brinnande aff elde oc brinne
stene Oc thz ær annar dödhen Oc
kom en aff vii anglom som haffde kar
aff vii ythersta plaghom / oc taladhe
mz mik Sighiandis kom iak wil
thee tik brudhena lambsens husfrv
Opförde mik j andanom paa eth
stort oc högt bargh / oc teeddhe
mik hælgha stadhen ihrlm / nidher ko
made aff hymerike, haffwandis
gudz clarheet oc hans lyus / likt
dyrom stene swa som iaspide, oc
som cristallus haffwande stora mwr
oc högha / haffwandis xii portha
oc j porthana xii ængla, oc næpne
in scriffwe / hwilke æru næpne xii
slækta israels sona, Aff öster
poorta iii nordan / poortha iii sunnan
poorta iii / oc vastan poorta
iii Oc stadzsens mwr haffwandis
xii grwndwala Oc j the xii, xii

apostla nampn oc lambsins Oc thu som
mz mik talade. haffde eth moot aff
rödho gulle Oc han skulle matha sta
dhe hans porta oc muwrin oc stadhe
war im fiuradho sattir Oc hans langd
war swa widh som bredden Han maat
staden mz gull rörena pa stadhna xij
milna hans högdh langdhe oc bred
din waaro all lika Oc hans muwr
wart mathin. C xl iiij alna matz sen
matta som ær angelins Oc hans
muwr byggningh war aff stenenom jaspi
de Æn stadhin sielffuir rent gull liker re
no glasi Oc grundwalana til stadz
sens muwr waro prydda mz alla
handa dyrom stenom Förste grundh
walen war jaspis, Annar saphirus
Tridhie calcedonius Fiardhe sma
ragdus. Fempte sardonix Siette
sardius Siwnde crisolitus Attunde be
rillus. Nyondhe thopasius. Tionde
crisoprassus. Ællopte jacinctus Oc tolff
te ametistus Oc xij portha i thim
rom thera æru xij fineplor oc hwar
porten war aff hwarie fineplo. Oc
stadzsens gathor rent gull swa som
glas gynom skinande Oc templum
sagh iak ey i honom for thy at herren
almektoghir ær hans templum oc
lambet Oc stadhen ey behöffwir sool
ællir mana at tho skulu lysa i
honom Thy at gudz clarheet lyser
i han oc lambit ær hans lycta Oc
folkit skal ga i hans liuse oc wer
dhina konunga skulu jnföra sina
æro i han oc sin hedhir oc hans por
tha skulu ey atirlyktas om nat
trena ffor thy at thær wardhir engin
nat Oc the skulu jnföra i hena al

mogha hedhir oc æro Oc ey in
gaar i them naghot oreent ællir
besmittat ællir görandis nagra
wemilse ællir lygn. vtan the som
jnscriffne æru i liffsens book oc
lambsens Capitulum xxij

Et ostendit michi fluuium aque
Oc han teedde mik liffwandes
watnsens flodh. skinande swa som
cristallum vtganghandis aff gudz sæ
te oc lambsins Mit i hans gatur
oc a badha sidhor flodhens liffsens
træ bærandis xij fructer i hwar
manadh giffwandis sina frukt
oc træsens löff til folksens helso
Oc all förbannilse wardhir ey mer
ra vtan gudz oc lambsens sæthe
wardhir i honom oc hans thiænar
ra skulu thiæna honom Oc the sku
lu see hans anlite oc hans nampn
i theris ennom Oc nætten skal ey
wara mera. Oc ey thörffwo the
widhir lyktone ællir solena liws
ffor thy at herren gudh vplyser
them Oc skulu regera jn secula seculorum
Oc sagde til mik. her orda Thæsa
ordhen æru san. oc alla trolighas
ta Oc herren gudh owir prophetana
anda sænde sin ængil kungiora
hans thiænarom thz som tilbör snar
ligha wardha See iak kommer snar
legha. Salugher ær than som
gömer thæssens bokz spadoms
ordh Ok iak iohannes som hördhe
oc saagh thætta Oc æpthir at iak
haffde hört oc seet föl iak nidhir
at iak skulle bidhia för ængilsens
fötir hwilkin mik thætta bewiste
Tha saghdhe han mik see til

fför thy ey | ffor thy iak thin samma
nare Oc thine brodhir prophetane.
oc thera som gömma tesse boke spa
doms ordh | gudh skal thin bidhia oc
sagde mik. Ey skal thu markia tes
sins boke spadoms ordh. ffor thy
at thime ær nær hwilke som ska
dar | skadi æn framdelis Oc thern
j træbskend ær | wardhe æn træbsko
ghir Oc then retwis ær göris me
ra retwis Oc hælaghir hælghis me
ra See iak kombir snarligha oc
min lön æru mz mik | oc atergælla
oc löna hwario æptir sine förskul
lan Ego sum alpha et o | Alpha ær
försth bokstaff j grezske skrift Oc
O ær thæn yttærste | hær mz beteke
nar gudh. at han ær vphoff oc æn
de alla tingha | Jak ær Alpha oc
O. then förste oc then ytærste | vpbör
ian oc ændhe | hælghe æru the som
twa sin klædhe j lambsins blodhe | at
theris makt skulu wara j liffsens
træ Oc gynom poorthana ganga
in j stadhen. æn thæsse bliffwa vte
hunda oc eskiblandadha oc olöff
wizskle | oc mandrapara oc tiænan
dis affgudhom Oc hwar en som æl
skar oc gör lygn Jak ihesus sændhe
min ængil kungöra idhir thætta j
kirkiomne | Jak ær dauidz root oc
slækt skiærna liws oc morghons
tymans | oc anden oc brudhin sighia
kom. oc thæn som hörer sighi kom
Oc thæn som hungrar kome. oc
thæn som wil taghi liffsens watn
til gäffuns Jak vitnar hwario hö
randa thessins boke spadoms ordh
Om naghor tillæggir hær til na

ghot. gudh skal lagha paa hono
the plaghor hær staa inscriffne
Oc om naghor minzskar thes
sis boke spadoms ordh | gudh
skal minzska hans deel oc borth
tagha aff liffsens book | Oc aff
hælgu stadhenom | oc aff them som in
scriffwin staa j tesse bok han si
ghir | som witnisbyrdena bær aff
tessom ærindhom | ja sannarlica. iak
kombir snarligha Amen. Thz ær
sannelighas | kom herra ihesu | wars ihesu
xpi naadh wari mz allom idhir. ~~amen~~
Thina bok lat syster Ingegerdh tors
ten bowasta sons dotter aff lödese
scriffwa. aff thz pæninga the hedherligu
qwinnan hænna kæra modhir hustru
Ingegerdh haffde hænne giffwit oc
kom j tesse book xiiij dekker. Oc
haffwir hon hænne kostwart badhe
mz gull oc ffærgho. thy bedhis kær
ligha ffor hwa kæra fadhir oc modhir
oc glömis ey hænne Oc war thæna
book scriffwat aff ene quenz syster
Anno dñi mcd xxvj.
Oretis deum pro scriptrice Pater noster et
Aue maria. Requiescat in pace.

253 skrifna blad
9 oskrifna —
8 kalserade —
270

112

A I - 255r

A I

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

A I

A I - fs

A I - os

AI-r

offir oc swa myklo nakor synd var
mere | swa myklo mera skuldo ve
ktha thz offir som fyri the synd skul
de offras oc theas allo mannom huru
ogudelik thing synde war / oc forty
at wars thra folk haffde giort alla
marsta syndh · tha the forsagdo sin
skapara oc dyrkado en gylta kalff
for sanan gudh / tha wilde gudh at
hwilki thima the giordho nakra
tholika vgudelika syndh · tha skul
do the offra ena qwighu gudhi ·
tirssa tudh / at the skuldo hona bræ
na alla til asko · thz til at tekna ·
at affguda dyrk skuldo all for
derffuas aff thera hiarta oc hug
oc alt thz som giordis sidhan mz
tirskons offre / thz giordis thum til
amynilse huru ogudelik the synd
ær som manghe ma gora sama
swa som eet landh ælla stadhir / oc
huru myklelika hon ær gudhi o
tæk

Rubrica · Jhesu xpi wælsignadha
napni boghynnas har the boken j
byblia som kallas josue / oc kun
gor j same bok huru josue led
de israels folk offwir jordanis
flodh in j thælgtha landith · Oc
huru han deladhe ætla skipte
landeth j blandh · xij israels slæk
te / æptir gudz budh · thztu
wændhe war kære fadhir / ka
mels rawaldi gudhi til hedher
oc idhir allo sino gelskelighi sy
thro til hugnadh · thy bedhis
gut for hans siæl / oc glomme
ey syndirskone som thztu screff

[…] handhe ep
[…]ir gudz tiænd
[…]a dødh moysi
[…]at gudh talade
[…]til iosue nun
son · Oc fordho
moysi tiænara · oc sagde myn
thiænare moyses ær dødher statt
vp / oc offwir gak tirssa jorda
nis flodh thu oc allir almoghe
mz tik in j landit / hwilkit iak
skal giffwa israels sonom allan
thn stadh ællir jordmon som
idhra fotir trodha / skal iak j
dhir giffwa · swa som iak talat
haffwir moysi fran lybano
oc ørkaune in til flodena eufra
ten alt ethæorum landh / in til sto
ra haffwit in til the solen bær
ghas skal idher ande wara · en
ghin skal forma idher mote sta
dha j alla idhra dagha · Swa
som iak war mz moysi swa skal
iak oc vara mz tik / iak skal
ække tik offwir giffwa / var trøs
tir oc starkir / thy at thu skal
skiffta landhit tirssa folkeno
hwilkit iak mz swordno edh
loffwade thinom forfædhrom / at
iak skulle thm giffwa thz lan
dit / war thy trøstir oc mykit
starkir at thu gøme oc gøre
all the budordh oc lagh hwil
ke gudhz thiænare moyses
tik bødh / thu skalt ey bøghia
tik vppa høghra æller winst
tra / at thu skulli vndirstanda alt
thz thu gør Ey skal moysi lag